BIBLIOTHECAE PATRVM CISTERCIENSIVM.

SIVE

OPERVM ABBATVM ET MONACHORVM CISTERCIENSIS Ordinis, qui ſæculo S. Bernardi, aut paulò poſt ejus obitum floruerunt.

TOMVS SECVNDVS

EXHIBENS

Duodecim Diſtinctiones Dialogi Miraculorum Cæſarij Monachi Vallis-ſancti Petri, aliàs Heiſterbach, ejuſdem Ordinis Ciſtercienſis.

Correctum eſt hoc opus in quibuſdam, quæ videbantur malè ſonantia; & quæ minùs certa aut etiam fabuloſa videbantur, ferè diuerſo charactere exarata ſunt; (quanquam etiam nonnulla certam doctrinam continentia neceſſitate cogente etiam diuerſo illo charactere ſunt excuſa,) & in Annotationibus in fine operis poſitis oſtenſa eorum falſitas, aut exigua probabilitas: quæ autem certa, aut valde probabilia, vindicata.

Has notas præcedit Apologia pro Cæſario ipſo.

Labore & ſtudio F. BERTRANDI TISSIER, *Doctoris Theologi, Boni-fontis in Theraſcia ejuſdem Ordinis Prioris.*

BONO-FONTE,
Anno Domini. M. DC. LXII.

Venit Pariſijs in Collegio S. Bernardi, & in vico S. Iacobi apud Edmundum Couterot, ſub ſigno Boni-Paſtoris

PERMISSV SVPERIORVM.

NAPOLI

REVERENDO ADMODVM PATRI ET DOMINO

DOMINO IOANNI IOVAV, ABBATI DE PRECIBVS,

Cœnobiorum ſtrictæ obſeruantiæ Ordinis Ciſtercienſis Vicario Generali.

CVM primùm hanc Dialogorum Cæſarij noſtri editionem mente concepi, REVERENDE ADMODVM PATER, ET DOMINE, hanc tibi nuncupandam indubitanter judicaui. Huic enim Auctori par zelus & fervor obſeruantiæ Regularis fovendæ ſimilem te nobis exhibet. Ille ſiquidem, vt Novitijs, quos ad virtutem formandos ſuſceperat, ad vitæ ſpiritualis perfectionem ſectandam olim ſtimulos adderet, ea quæ in Ordine Ciſtercienſi vſque ad ſuum tempus glorioſè geſta fuerant, vt idem ipſe ait, enarrare, ac poſtmodũ, vniuerſo Ordini conſulens, literarũ monimentis conſignare curauit. Tu ſimiliter affectus, nõ ſcripto quidem, ſed exemplo, (quod efficacius eſt,) ac ſtrictioris obſeruantiæ ꝑfeſſione, ejuſdemque Inſtituti per multa Cœnobia propagatione, imminutum ac tepefactum antiquum Religioſę vitæ fervorem denuo accendere omni ſtudio contendis. Arduum verò negotium aggreſſo non pauci adverſantur: infracto nihilominus perſtas animo, & omnes vincis obviantes difficultates. Nec tamen adeò mihi mens læva eſt, vt adverſantibus crimen impingere velim: quos ad tuenda Privilegia, quæ creduntur à ſummis Pontificibus fuiſſe conceſſa, amor boni publici, vt arbitror, impulit: ſatius eſſe judicantes, Ordinis primævum rigorem nonnihil relaxare, vt plures in eo ſaluari poſſint. Nec novum aut incredibile videri debet, eos inter ſe certare, qui zelo bono vtrimq; mouentur. Paulus & Barnabas, poſt diuturnam cohabitationem, & in prædicatione Evangelij mutuam cooperationem, ſic inter ſe diſſenſiſſe in cauſa Dei leguntur, vt ab invicem diſcederent. Bellum quoque ſanctos inter Angelos, Iudæorum & Perſarum pręſides, Danielis decimo capite enarrat certantium vnus: à cuius etiam partibus Michaël princeps magnꝰ ſtetiſſe memoratur. Nimirum Princeps Iudęorum populum ſuum inter Infideles captivũ in natale ſolum reducem volebat, cui princeps Perſarum reſiſtebat: ſperans populũ ſibi commiſſum ex contubernio Iudęorum ad cultum Dei perducendum. Sic vterq; gentis ſibi cõmiſſæ ſalutem zelabat, decreto Diuino nondũ eis patefacto. Vtroſque hodie in Ordine Ciſtercienſi diſſidentes, zelo non malo moueri piè credendum. Verùm, cùm patres noſtros hoc in Opere à Cæſario, & in præcedenti ab Auctore Exordij laudatos, ſtrictiorem Regulæ obſervationem ſectatos fuiſſe, & ad perfectionis culmen, relicto Moliſmenſi cœnobio, in quo relaxatio ac mitigatio eiuſdẽ Regulæ invaluerat, conſcẽdiſſe, non dubium ſit: cũque experientia conſtet, pauca monaſteria eſſe, exceptis ſtrictæ diſciplinæ locis, in quibus ꝑfectè ſervetur Regula, quam omnes profeſſi ſumus; illi proculdubio ſaluti ſuæ certiùs conſulunt, qui arctiorem ingrediuntur viam: maximè cùm, Chriſto teſte, anguſta ſit via, quæ ducit ad vitam: & anguſto initio ſpirituale tyrocinium auſpicandum ſanctꝰ moneat Benedictus. Felices proinde, qui tua ſecuti exempla & monita, arctam ſemitam ingreſſi, longiùs ab illa via lata, quæ ducit ad perditionem, recedunt. Hi Cęſariani Dialogi, ſicut & Opuſcula alia Patrum Ordinis, noſtri, tam edita jam à nobis, quàm edenda, ſcintillæ ſunt, imò incendia, ad charitatem, & Religioſæ vitæ perfectionem vehementer animos inflammantia: ac rubiginem omnem peccati, & cujuſlibet imperfectionis feliciter conſumentia. Dolendum tamen eſt, hunc Authorẽ de Ec-

cleſia optimè meritum, poſt multa ſæcula, nunc primùm audire, non modò fabuloſum, ſed etiam erroneũ: cùm tamen ſi attentè legatur vel ab æmulo & critico, nihil in eo à doctrina Catholica alienum poſſit reperiri. Illud præſertim, quod in eo reprehendi accepimus, quẽdam Cœnobij ipſius Auctoris, ſcilicet Heiſterbach, monachum defunctũ alteri apparentem dixiſſe, fuiſſe ſe in pœnis, ob dilationem gloriæ, non tamen igne purgatorio afflictum, tantùm abeſt, vt erroneũ videri poſſit, vt doctrinam illam apertiſsimè contineant Beatæ Brigiddæ Revelationes ab Eccleſia approbatæ, Hiſtoria venerabilis Bedæ, Vita illuminati viri Thauleri, Viſiones, ſeu Reuelationes Sanctę Mechthildis, Hiſtoria Purgatorij Sancti Patricij, aliæque fide dignæ hiſtoriæ: eamdem quoq; Doctores celebres probent: & qui oppoſitam tuentur, vt Suarez, nulla hanc cenſura inurant. Vindicandus itaque nobis eſt ab omni nota erroris, Auctor de Eccleſia optimè meritus: quantũ tamen Sancta Sedes Romana permiſerit, ad cui⁹ examen cauſa iſta erit referenda. Inter cęteras curas, quæ animum tuum vtiliter occupant, illa videtur admittẽda, qua patrocinium ſuſcipias Cęſarij: atq; ſaluti viuorum conſulens, defunctorum honori ſimul proſpicias: eo maximè conſilio, vt Opus hoc præclarum, & pietatis igni accendendo aptiſsimum, deinceps omnium manibus evolvatur. Interim ad aliorum Authorũ noſtrorum me editionem accingam: eum, qui concordiam, vt teſtatur Iob, facit in ſublimi, precatus, vt & inter Angelos terreſtres, Angelos Eccleſiarum noſtrarum, pacis fœdera ſanciat: omneſque Diuino Spiritu afflati, votis concordibus antiquũ Ordinis ſplendorem, (qua in te præcipuè enitet zelus & labor tuus,) reſtituere, ad maiorem Dei gloriam, procurent. Hoc enim præcipuum eſt votum,

Reuerende admodum Pater, & Domine

Addictiſſimi tibi ſervi
F. B. Tissier.

CAESARII
MONACHI VALLIS S. PETRI, SEV HEISTERBACH, ORD. CISTERCIENSIS.

DIALOGI.

Cæsarivs Coloniæ Agrippinæ à puero educatus, forſan & natus, cùm ibi in grauem morbum incidiſſet, & matri eius ſuaſum eſſet, illum obuoluere linteamine adhuc madido, quo puella quædam Iudæa recèns baptizata de fonte ſacro exiens coiecta fuerat: aqua illius ſacratiſſima tactu mox conualuit. Adoleſcens hortatu Gevardi Abbatis vallis S. Petri, aliàs Heiſterbach, Ordinis Ciſtercienſis conuerſus, veſtem Religionis induit: & poſt aliquot annos Villarij Prior cōſtitutus eſt. Quo officio poſteà cedens, in proprio Cœnobio Nouitijs atq; Conuerſis præficitur Magiſter. Cùm autem iiſdem Nouitijs ea quæ in Ordine noſtro Ciſtercienſi glorioſè geſta fuerant, & adhuc fiebant, quotidie enarraret: rogatus eſt à quibuſdā ea ſcripturæ mandare. Quod cùm exequi recuſaret, accedente Abbatis ſui præcepto, & Abbatis Loci-Sanctæ-Mariæ conſilio, duodecim Dialogorum Opus edidit. Scripſerat priùs homilias quaſdam De infantia Saluatoris: item libros duos in illud, Signum magnū apparuit in cælo, *& quoſdam Sermones. Quanta autem his Dialogis fides habenda ſit, paucis hic aperiendum. Et omnino quidē credendū, virum pium & ſanctum nihil in eis finxiſſe, nec mentiri aut fallere in animo habuiſſe: maximè cùm ſolemni iureiurando interpoſito id aſſereret.* Teſtis eſt, *inquit*, mihi Dominus, nec vnum quidem Capitulum in hoc Dialogo me finxiſſe. Quòd ſi aliqua fortè aliter ſunt geſta, quàm à me ſcripta: magis eis videtur imputandum eſſe, à quibus mihi ſunt relata. *Fateor incredibilia quædam ab illo referri: ſed non ideo cætera, eáque optima, abijcienda fuere: ſicut nec quiſquam aureos nummos vel argenteos deſpicit, quòd adulterini his admixti reperiantur. Generatim verò ſtatuendū eſt, id recipiendū, quod Auctor ipſe vidiſſe ſe dicit, aut à viris fide dignis accepiſſe, qui ſe id vidiſſe vel ſcire affirmarunt. Quæ autem incerto rumore in vulgus ſparſa retulerunt, non multum habēt fidei. Fama enim, vt canit Poëta, tam ficti prauique tenax, quam nuntia veri. Porrò hos Dialogos Exordio Ciſtercienſis noſtri Ordinis proximè ſubnectendos cenſuimus: quòd Patrum noſtrorum geſta præclara magna ex parte referant, & alia ferè ab ijs, quæ in prædicto Exordio narrantur. Monendus quoque es, Lector beneuole, ſuſpectas narrationes, quando occurrent, alio à reliquis, charactere edendas fore. Quæ verò quibuſdam difficultatem mouent, & tamen ſanæ doctrinæ, vt reor, non aduerſantur, in Apologia pro viribus expono: iudicio tamen S. Romanæ Eccleſiæ omnia ſubmiſſa volo.* *In Præfat.*

PROLOGVS CÆSARII IN DIALOGVM MIRACVLORVM.

Colligite, *quæ ſuperauerunt, fragmenta: ne pereant.* Cùm ex debito *Ioann. 6.* iniunctæ ſolicitudinis aliqua ex ijs quæ in Ordine noſtro noſtris tēporibus miraculosè geſta ſunt, & quotidie fiunt, recitarem Nouitijs: rogatus ſum à multis cum inſtantia multa eadem ſcripto perpetuare. Dicebant enim, irrecuperabile dānum fore: ſi ea perirent per obliuionem, quę poſteris eſſe poterant ad ædificationem. Cùm ad hoc minùs eſſem paratus, tum ꝓpter *Auctor ſcribere præcepto cōpulſus.* latini ſermonis inopiam, tum propter inuidorum detractionem: acceſſit Abbatis mei imperium, necnon Abbatis Loci-ſanctæ Mariæ conſilium: quibus contradicere licitum non eſt. Memor etiam prędictæ ſententiæ Saluatoris, aliis panes integros turbis frangentibus, id eſt, fortes Scripturarum quæſtiones exponentibus, ſiue excellentiora moderni temporis acta ſcribentibus: ego micas decidentes colligens propter inopes, non gratiâ, ſed literaturâ, duodecim ex eis ſportellas impleui: totidem enim Diſtinctionibus totum opus diuiſi.

Prima Diſtinctio agit de Conuerſione. Secunda de Contritione. Tertia de

Confeſſione. Quarta de tentatione. Quinta de Dęmonibus. Sexta de virtute Simplicitatis. Septima de Beata Maria Virgine. Octaua de diuerſis Viſionib⁹. Nona de Sacram̃to Corporis & Sanguinis Chriſti. Decima de Miraculis. Vndecima de Morientibus. Duodecima de Pœna vel Gloria mortuorum. Vt autem cópetentiùs Exempla ordinarem: more dialogi duas induxi perſonas, Nouitij videlicet interrogantis, & Monachi reſpondentis: quia dum dictantis nomen pagina ſupprimit, detrahentis lingua citiùs deficit & areſcit. Atramen qui nomen ejus ſcire deſiderat, prima Diſtinctionum elementa compingat. Plurima etiam inſerui, quæ extra Ordinem contigerunt: eo quòd eſſent ædificatoria, & à viris religioſis, ſicut & cętera, mihi recitata. Teſtis eſt mihi Dominus, nec vnum quidem Capitulum in hoc dialogo me finxiſſe. Quòd ſi aliqua fortè aliter ſunt geſta, quàm à me ſcripta: magis his videtur imputandum eſſe, à quib⁹ mihi ſunt relata. Et quia continentia hujus Dialogi ſatis miraculoſa eſt: nomen ei indatur Dialogus miraculorum. Eſt & ratio, quare Diſtinctiones ſic ſint ordinatæ. Quia conuerti quis poteſt exteriùs, ſine contritione: prima Diſtinctio loquitur de Conuerſione. Item, quia conuerſio inutilis eſt ſine contritione: ſecundũ locum obtinet Diſtinctio Contritionis. Item quia Contritio in ſe areſcit, niſi ſubſequatur Confeſſio: rectè ei ſubjungitur Diſtinctio Confeſſionis. Item, quia confeſſio ratò ſufficit ad delendam peccati pœnam: bene ei continuatur Satisfactionis Diſtinctio, quam tentationé eſſe probaui. Item, quia Dæmones tentationum auctores ſunt, ſiue incentores: ſequens eis Diſtinctio conjungitur. Item, quia ſimplicitas magnum eſt antidotum contra tentationem: Diſtinctioni Dæmonum Diſtinctio ſubnectitur ſimplicitatis. Sex iſtæ Diſtinctiones pertinent ad meritũ: & reliquæ ſex ad pręmium. Vt autem ſic ordinentur, ratio numeri etiam requirit. Sicut vnitas radix eſt omnium numerorum: ita & conuerſio ſignum eſt omnium juſtificationum. Binario congruit contritio: quæ duplex eſt, cordis per dolorem, & corporis per afflictionem. Ternario confeſſio: quę triplex eſt, laudis, fidei, & criminis. Quaternario tentatio: quia quatuor ſunt, quæ nos tentant, Deus, diabolus, caro, mundus. Quinarius congruit diabolo: eoquod numerus apoſtaticus. Senarius, qui perfectus eſt numerus, ſimplicitati congruit: quæ totũ corpus lucidum reddit. In principijs verò Diſtinctionum, tam de iſtis, quàm de cęteris quæ ſequuntur, diſtinctionibus, ratio ordinationis pleniùs aſſignata eſt. Quia Chriſti benedictione collecta fragmenta in tantum multiplicata ſunt, vt panibus integris in quantitate comparentur, ad inſtar duodecim panum propoſitionum in duobus codicibus illa poſui: ſex Diſtinctionbus in vno, & ſex in altero ordinatis.

Prima litera Diſtinctionis ſex cõponunt nomen CÆSARII.

Ratio ordinationis Diſtinctionum.

DISTINCTIO PRIMA.

DE CONVERSIONE.

CVpiens loqui de Conuerſione, gratiam inuoco ejus, qui loquitur pacem in plebem ſuam, & in eos, qui conuertuntur ad cor. Ejus eſt, ſcribenda inſpirare, calamum gubernare, mercedem laboris recompenſare. Ab ipſo enim ſalutaris eſt conuerſio: quia quos potenter conuertit, ab his miſericorditer iram ſuam auertit. *Nouitius.* Videtur mihi neceſſarium,

Pſalm. 84.

vt priuſquam tractes de virtute conuerſionis, ſummatim pertingas, quo in loco, à quibus perſonis, qua neceſſitate, Ordo noſter ſit inſtitutus: vt ſic poſito fundamento ſuperædifices parietes ſpirituales, ex lapidibus viuis, politis, pretioſis, qui volvuntur ſuper terram.

Caput I.

De inſtitutione Ordinis Ciſtercienſis.

IN Epiſcopatu Lingonenſi ſitum eſt Cœnobium, nomine Moliſmus, fama celeberrimum, Religione conſpicuum, viris illuſtribus nobilitatum, poſſeſſionibus amplum, virtutibus clarum. Et quia diuitijs virtutibuſque diuturna non poteſt eſſe ſocietas, viri nimirum ſapientes & virtutum amatores, altiùs intelligentes, licet honeſtè in pręfato Cœnobio viuerent, minùs tamen ipſam, quam ꝓfeſſi fuerant, Regulam, quia obſeruarent, conſiderantes: habito inter ſe communi conſilio, viginti & vnus monachi vna cum patre ſuo, nomine Roberto, vnanimi aſſenſu, eodem ſpiritu, venerunt in locum horroris & vaſtæ ſolitudinis, nomine Ciſtercium: ibi viuere cupientes de opere manuum ſuarum, ſecundùm Regulæ pręceptum. Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo nonageſimo octauo, Hugonis venerabilis Lugdunenſis Eccleſiæ Epiſcopi, & tunc Sedis Apoſtolicæ Legati, religioſiq; viri Vualteri Cabilonenſis Antiſtitis, necnon & clariſſimi Odonis Ducis Burgundiæ, freti conſilio, auctoritate robotati: in prædicto loco Abbatiam conſtituere cœperunt. Et quia Cœnobium, de quo exierant, conſtructum fuerat in honore beatæ Dei genitricis Mariæ: tam ipſi, quàm eorum ſucceſſores de eodem Nouo-monaſterio propagati, omnes ſuas Eccleſias in honore ejuſdem glorioſæ virginis cenſuerunt eſſe dedicandas. Non multò pòſt cum inſtantia monachis Moliſmēſibus Abbatem ſuum requirentibus, juſſu Vrbani ſecundi, conſenſu Vualteri Cabilōſis Epiſcopi, ipſe reducitur: & Albericus vir ſanctus ac religioſus ſubſtituitur. Cujus ſolicitudine vallis illa, Dei gratia cooperante, non mediocriter claruit, & rebus neceſſarijs creuit. Quo defuncto, Stephanus vir æquè ſanctus, natione Anglicus, ſucceſſit. Et cùm adhuc pauci eſſent numero, perſonis ſæcularibus venerantibus in eis ſanctitatem vitæ, ſed abhorrentibus vitæ auſteritatem: ſanctus Bernardus anno decimoquinto cum triginta ferè ſocijs aduenit: & ſub jugo Chriſti ibidem collum ſubmiſit. Ex tunc vinea Dñi Sabaoth cœpit creſcere ac dilatari, atque palmites ſuos extendere à mari vſque ad mare: & impleta eſt terra poſſeſſione ejus. Primæ propagines ejus Firmitas, Pontiniacum, Claravallis, Morimundus. Iſtarum quatuor domorum Abbates tantæ authoritatis ſunt, vt Abbatem Ciſtercienſem patrē ſuum viſitent ſimul: & ſingillàtim ab eo verſa vice viſitentur. *No.* Quid eſt viſitatio? *Mo.* Diſciplinæ conſeruatio. Duo enim primitiui patres inſtituerunt ad vitiorum correctionē & charitatis obſeruationem, videlicet generale Capitulum, & ſingulis annis viſitationes domorum. Anno ergo Dñi M. C. XV. fundata eſt domꝰ Clarçvallis, cujus primꝰ Abbas erat S. Bernardus: Clauſtrenſis verò 1134 deinde anno 1188. ſextodecimo Cal. Aprilis conuentus noſter exiuit de Clauſtro cum Abbate ſuo Hermāno, & vndecimo Cal. ejuſdem menſis venit ſuper montem Strobergh. Poſtea quarto anno deſcendit in vallem, quæ nunc dicitur Vallis S. Petri. *No.* Cùm ex his quæ audiui, Ordo nigrorū monachorum & noſter ejuſdem ſint Regulę: miror, cur tam diſparis ſint diſciplinæ. *Mo* Noueris, Cluniacenſem & Ciſtercienſem vnius eſſe diſciplinæ, ſed diſſimilis obſeruantiæ. Ajunt quidem rigorē Regulæ à quibuſdam ſanctis Patribus fuiſſe temperatum, vt multi in Ordine poſſent ſaluari.

Omnes Eccleſiæ Ordinis B. Virgini ſacræ.

Quoto anno fundata ſit Clarauallis.

De habitu verò, in quo maxima videtur eſſe diuerſitas, audi quid dicatur. *De* S. Bened. in Regul. c. 55. *colore aut groſſitudine non cauſentur monachi: ſed quales inueniri poſſunt in prouincia quam habitant, aut quod viliùs comparari poteſt.* Hæc de ijs dicta ſufficiant. Hoc autem fixum teneas: Ordinis noſtri auctorem eſſe Spiritum ſanctum, inſtitutoré Sanctum Benedictum, innouatorem verò venerabilem Abbatem Robertum.

Caput II.

Quid ſit conuerſio, vnde dicatur, & de ſpeciebus ejus. *Nouitius.*

Conſiderans in præfatione tua ordinem propoſitæ narrationis, miror, contritioni antepoſitam gratiam conuerſionis: cùm videatur prorſus ſuperfluum, vt quis conuertatur, niſi priùs de peccatis ſuis conteratur. *Mon.* Contritio aliquando præcedit conuerſionem: aliquando ſequitur. *No.* Vellem mihi hoc exemplis probari. priùs tamen audire delectat, quid ſit conuerſio, vnde dicatur quot ſint ejus ſpecies, ſeu quibus occaſionibus quis conuertatur. *Mo.* Conuerſio eſt cordis verſio, vel de malo in bonum, vel de bono in melius, vel de meliori in optimum. De hac conuerſione per Salomonem dicitur. Prouer. 12. *Verte impium, & non erit:* ſubaudis, peccator, quod priùs fuit. Prima verſio eſt ad cor ſecunda in corde, tertia de corde. Prima contritionis, ſecunda deuotionis, tertia contemplationis. Conuerſio ad cor, eſt redire de culpa ad gratiam, de peccato ad juſtitiá, de vitio ad virtutem. De hac per Iſaiam dicitur. *Præuaricatores redite ad cor.* Conuerſio in corde, eſt proficere in charitate: ire de virtute in virtutem, donec videatur Deus Deorum in Sion, id eſt in contemplatione. De hac per Pſalmiſtam dicitur. Pſalm. 82. *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit* &c. Conuerſio de corde, eſt mentis exceſſus in contéplatione. Hac vſa ſunt cæleſtia illa animalia, quæ ibant, & reuertebantur. Ibant de corde ad Deum per contemplationem aſcendendo: reuertebantur, ad actionem rurſum deſcendendo. Contemplatio ſupra cor eſt, vnde exceſſus mentis in Scripturis dicitur. Dicitur autem conuerſio, quaſi ſimul verſio, id eſt totaliter. Secundùm hoc, qui vnum vitium deſerit, & ab altero non recedit, ſe quidem vertit, ſed non conuertit. Pſalm. 84. Vnde Pſalmiſta orat. *Conuerte nos Deus ſalutaris noſter.* Eſt & alia ſpecies conuerſionis, cùm quis locum & habitũ mutat zelo alicujus Religionis. Talis conuerſio ſæpe fit ſine contritione. Neque magnum eſt coram Deo, peccatorem mutare locum, & non vitium: mutare veſtē & non mentem. Mõſtruoſa res eſt, ſub veſtitu ouium cor gerere lupinum. *No.* Numquid hoc contingere ſolet? *Mo.* Etiam. Ecce exemplum.

Caput III.

De Priore Claræuallis, qui conuerſus vt aliquid raperet, mirabiliter mutatus eſt.

Retulit mihi frater Godefridus monachus noſter, quondam Canonicus ſancti Andreæ in Colonia, cùm eſſemus ſimul in probatione, rem digná memoria. Aſſerebat, ſibi à quodam monacho Claræuallis bene noto relatum, quendam clericum actu trutannum, quales per diuerſas vagari ſolent prouincias, veniſſe ad Claramvallem, non quidem zelo Ordinis, ſed vt aliquid monaſterio raperet ſub pallio religionis. Factus itaq; nouitiꝰ cùm per totú annum probationis ſuæ inſidiaretur ornamẽtis Eccleſiæ, & propter diligentem cuſtodiam ſatisfacere cordis ſui nequiuiſſet malitiæ: hęc intra ſe cogitabat. Cùm factus fuero monachus, & licuerit miniſtrare, ſine nota ac labore ipſos calices ſubtrahá, ſicque recedam. Ecce tali intentione legit profeſſioné. ꝓmiſit obedientiam, induit cucullá. Sed pius Dñs qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, peruerſam voluntaté mirabiliter mutauit: & venenũ in antidotum miſericorditer conuertit. Induto enim habitu monachali conuerſus & contritus adeò profecit in ſancta religione: vt non multò pòſt propter meritũ vitæ ad dignitatem Prioratus aſcenderet in Claravalle. Et vt iam dixi, ipſa ejus culpa alijs facta eſt medicina. Ná poſtea iſta ſępius recitare ſolitꝰ erat nouitijs, & plurimùm in eis ędificati ſunt. *No.* Vellé noſſe, vnde ei tanta ac talis fuerit mutatio. *Mo.* Vt ęſtimo, principaliter ex miſericordia Dei, ſecundariò ex virtute & benedictione mo- Hier. ep. 25. Simeon Ab. Religio alter baptiſmus. nachali. Vt ait quidam ſanctorũ Patrum antiquorum, habitus monachi virtuté habet baptiſmi. Nouerunt multi Henricũ Conuerſum in Clauſtro, magiſtrum in grangia, quæ vocatur Hart, qui teſtatus eſt Spiritum ſanctum in ſpecie colũbę ſuper caput cujuſdam nouitij deſcendiſſe, cùm in monachum benediceretur ab Abbate. *No.* Audio in iſto, quod lętificat: ſed quiddá occurrit memoriæ, quod multùm me terret. Quoſdá intellexi veniſſe ad Ordiné bona intentione, & ado-

leſcentes magnæ innocentiæ: qui proceſſu temporis reſpexerunt retro & perierunt. *M.* Frequẽter audiui talia. Dicere ſolitꝰ erat Dñs Ioannes Archiẽpus Treuirenſis, vir prudens, & cui ſatis erant nota Ordinis noſtri ſecreta, rarum eſſe, quòd pueri vel juuenes ad Ordinem venientes, quorum conſcientias pondꝰ peccati non grauat, feruẽtes ſint: imò quod miſerabile eſt, vel in Ordine tepidè & minùs bene viuunt, vel ab Ordine prorſus recedunt. Quia non eſt in eis timor accuſatricis conſcientiæ, de viribus ſuis præſumunt: ſicq; ſubortis tentationibus minùs reſiſtunt. Noſti fratrẽ, qui intra hunc menſem de grangia vicina deceptus à muliere receſſit? *No.* Optimè. *Mo.* De iſto mihi conſtabat, quod corpore virgo fuit, juuenis diſciplinatus: ita quòd neminem inter Conuerſos noſtros æſtimabã eo meliorem. *N.* Verè Dñs, vt Propheta dicit, terribilis in conſilijs ſuper hominũ filios. *M.* Dicam tibi & aliud, quod temporibus ſeniorum noſtrorũ contigit in Clauſtro matre noſtra: ſicut illorum relatione cognoui. *Iuuenes cur ſæpe tepidi.* *Pſal. 65.*

Caput IV.

De nouitio in Hẽmerode conuerſo, de quo ſanctus Dauid dixit, Non eſt oĩbus datũ.

VEnit illuc quidã adoleſcentulꝰ, multùm deuotè & humiliter petens ingreſſum: ſuſceptus autem, ſine querela conuerſatus eſt. Hunc verò venerabilis Sacerdos Dauid, de cujus ſanctitate mira dicuntur, ſpecialiter amabat: & ad propoſitũ religionis verbis ſuis mellifluis frequentiùs animabat. Cui juuenis idem ſequentias & quæq; dulcia cantica de Dña noſtra verſa vice recitauit. Eodẽ anno flante aquilone, à quo panditur omne malum, cœpit idem nouitius fluctuare, & quia periculosè tentaretur, ſancto viro indicare. A quo multis ſermonibꝰ confortatus, cùm tentatio non ceſſaret, tandẽ de perſeuerantia deſperatus, ait. Ecce jam recedo: diutius quod patior ſuſtinere non valeo. Et ſanctus: expecta me, inquit, donec vadam ad Eccleſiam, & orẽ. Et promiſit. Feſtinante viro Dei ad oratorium, ille concito curſu rediit ad ſæculum, timens ejus ſanctis orationibus retineri. Reuerſus venerabilis Sacerdos ab oratione, cùm non inueniſſet quẽ reliquerat in ꝓbarione, gemens ait. Non eſt omnibus datum, ſcilicet vt perſeuerent in Ordine. *No.* Stupenda ſunt quæ audio. Prior, de quo ſupra dictum eſt, Clareuallis, in ſua & à ſua peruerſione cõuertitur: adoleſcens iſte in ſua conuerſione peruertitur. Quid tibi de his ſentiendum videatur, edicito. *Mo.* Dico, ſicut ſanctus Dauid, non eſt omnibus datum. In illo manifeſta Dei miſericordia prædicatur: in iſto occultum Dei judiciũ formidetur. *Miſerebor, ait, cui miſerebor.* Non enim volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. *Nou.* Procede ergo, quia expediri volo, quo inſtinctu, quibuſue occaſionibus homines ſæculares conuertantur ad Ordinem. *Exod. 33.* *Rom. 9.*

Caput V.

Quibus occaſionibus homines conuertantur.

MVltæ ſunt cauſæ conuerſionis. Quidam conuerti videntur ſola vocatione ſiue inſpiratione Dei. Alij ſolo inſtinctu ſpiritus maligni: nonnulli quadam leuitate animi: plurimi etiam per miniſteriũ conuertuntur aliorum, videlicet verbo exhortationis, virtute orationis. exẽplo religionis. Sunt & innumeri, quos trahit ad Ordinẽ multiplex neceſſitas: id eſt infirmitas, paupertas, captiuitas, erubeſcentia alicujus culpæ, periculũ vitæ, timor vel experimentum pœnæ gehennalis, deſideriũ patriæ cæleſtis. Talibus congruit illud Euangelicũ, *Compelle intrare.* *Nouitius.* Licet hæc videantur probabilia: minùs tamen ſufficient, niſi annexa fuerint exempla. *Monachus.* Quòd quidam conuertantur ſola Dei vocatione, ex hoc quod nũc ſubjungam poteris exemplo dignoſcere. *Luc. 14.*

Caput VI.

De Canonico Leodienſi ad prædicationem Sancti Bernardi converſo.

TEmporibus Conradi Regis Romanorũ, cùm Sanctus Bernardus prædicaret crucem in Leodio, quidã Canonicus majoris Eccleſię proſtratus in *S. Bernard crucem prædicat cõtra Saracenos.* oratione ante quoddam altare, vocem hujuſmodi demiſſam cælitus audiuit. Exi, & audi Evangeliũ. Qui mox ab oratione ſurgens exiuit: & virum ſanctum crucem contra Saracenos prædicantẽ inuenit. Alios quidem ſignabat: alios ad Ordinẽ ſuſcipiebat. Qui cõpunctus, & Spiritusſancti vnctione intus inſtructus, crucem ſuſcepit: non tamen tranſmarinæ illius expeditionis, ſed Ordinis: ſalubrius judicans, longam crucem imprimere menti, quàm breuem zonã ad tem- *Luc. 14.* pus aſſuere veſti. Legerat Saluatorem dicentem: *Qui non tollit crucem ſuam quotidie, & ſequitur me, non eſt me dignus.* Non dixit, vno anno vel duobus, ſed quotidie. Multi poſt peregrinationes deteriores fiunt, & priſtinis vitijs ampliùs ſe involvunt. Hi ſimiles ſunt canibus reuertentib⁹ ad vomitum: & ſuibus lotis in volutabro luti ſui. Monachorum vita regulariter viuentiũ tota crux eſt: eoquod in ſingulis membris eos obedientia crucifigat. *No.* Videris Ordinẽ præferre peregrinationi. *Mon.* Non meâ, ſed authoritate Eccleſiæ prępfertur. Habet Ordo Ciſtercienſis à Sede ſibi Apoſtolica indultum, vt cruce ſignatus, vel voto cujuſlibet alterius peregrinationis obligatus, ſi tranſire voluerit ad Ordinem, coram Deo & facie Eccleſiæ ſit abſolutus. Quòd ſi iſtæ duæ cruces, Ordinis videlicet & peregrinationis, æquè eſſent ſalubres, indifferenter fieret cõmutatio alterius in alteram. Monachus Ordinem deſerens, & crucem ſuſcipiens, vel, quod intolerabilius eſt, eidem peregrinationi ſine pręcepto vel licentia Ordinis ſe mancipans, non Chriſti peregrinus, ſed apoſtata judicatur. Nouit ſucceſſor Petri, cui *Papæ primatus.* ſpecialiter cõmiſſæ ſunt claues regni cælorum, multò fore ſalubrius, intus ſpiritualiter dimicare contra incentiua vitiorũ: quàm foris ad temp⁹ contra acies Saracenorum. Quibuſdam tamen converti volentibus S. Bernardus non conſenſit: ſed cruce ſignari, vt poſtea dicetur, pręcepit. *Nou.* Non me pœnitet, hanc mouiſſe quæſtionem: quia multùm delectat, talem audiuiſſe ſolutionem. *Mon.* Secutus eſt jam pręfatus Clericus S. Bernardum, cum ſocio ſuo Waltero, ad Claramvallem: factique ſunt ibidem ambo monachi. Contigit per idem tempus, vt conuentus à Claravalle mittendus eſſet in Alnam monaſterium Fratrũ Regularium: eoquod ijdem fratres reddere ſe Ordini conſenſiſſent. Habebat autem ſępedictus Leodienſis magiſter deſiderium eundi cum fratribus ad eundem locum: ſed timuit dicere patri, verens, ne fortè deputaret leuitati. Converſuſque ad Dñm orauit, quatenus ſibi reuelaret, quid facere deberet. Et facta eſt vox ad ipſum. Pete quod vis: & fiet tibi. Tunc accedens ad Abbatẽ ſuum, audacter dixit. Pater, ſi eſſet voluntas veſtra, libenter irem cum fratribus iſtis. Et reſpõdit. Vade cum eis in nomine Domini. Et miſſus eſt tam ipſe quàm Walterus, cũ nouo conuentu in Alnam. Non multò pòſt factus eſt ipſe Prior in eodem loco. Die quadã cùm ei vnus monachorum ſignum faceret de confeſſione: ille, eo quòd ſextam Dominæ noſtræ pſalleret, innuit ei, vt modicùm expectaret. Interim pulſata eſt ſexta, & intrauit chorum vterque. Stante Priore in ſtallo ſuo, *Angelus coram homine proſtratus.* Angelus Domini, vt poſtea patuit, in figura & habitu ejuſdem monachi, quaſi facturus confeſſionem, ad pedes Prioris ſe proſtrauit. Quem cùm leuare vellet, diſparuit. Et reuerſus in ſe Prior, intellexit, Angelũ fuiſſe illius monachi confiteri volentis, & confeſſionis repulſam ſibi quodãmodo improperantis. *Novitius.* Miror valde, quòd Angelus Domini ſic humiliter ſe pedibus hominis proſternere dignatus eſt. *Mo.* Cùm nobis à Prælatis noſtris negatur, quod

ſaluti noſtræ impendere tenentur, maximè quod ab Angelis nobis deputatis vtiliter ſuggeritur, quaſi ipſis in hoc reſiſtitur. Angelus verò homini, tamquam cælum terræ, tãquam aurum luto ſe proſtrauit: vt vel ex ipſo facto negligentiæ illius exprobraret: & timore perculſum de cætero cautiorem efficeret. Hinc eſt, quod Salvator dicit in Evangelio. *Væ, qui ſcandalizat vnum ex puſillis iſtis.* Et poſtea. *Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei, qui in cælis eſt.* Mat. 18. Expleta hora Canonica Prior vocato ad ſe monacho, dixit ei. Modò fac cõfeſſionem tuam. Cui cùm ille reſponderet, bene expecto, domine, vſq; in craſtinum, in hęc verba prorupit. Hodie non guſtabo, niſi audierim confeſſionem tuam. Erat enim hora prandij: & acquieuit ille. Ex illa hora Prior Deo promiſit, quia nulla eum occupatio, nulla occaſio: non incœptio pſalmi, neque curſus genitricis Dei, ab audiendis confeſſionibus abſtraheret, cùm ſignum confeſſionis videret. Factus verò grandævus, cùm propter corporis debilitatem ad prioratum non ſufficeret: laborem Marthæ commutauit in quietem Mariæ: vouitque Deo, vt pſalterium ex integro ſingulis diebus decantaret: ſicque virtutibus plenus migrauit ad Dominum, conjunctus cœtibus Angelorum. Vualterus verò compatriota ejus, (qui hæc quæ ſcripta ſunt, Dõno Henrico Abbati noſtro recitauit, & ipſe mihi,) cùm cuperet ipſe diſſolvi & eſſe cum Chriſto, diceretque quotidie in orationibus ſuis, quando veniam & apparebo ante faciem Dei: vox illi reſpondit. Regem in decore ſuo videbunt oculi tui. Pſalm. 41. Iſai. 33. Qui cùm moreretur, ſtella lucida die clara ſuper locum migrationis ejus apparuit, ita vt in tota illa provincia videretur. *Nouit.* Satis credibile eſt, quòd viſio ſtellæ illi⁹ radiantis meritum deſignauerit animę egredientis. *Mo.* Stella viſa ſuper cella Vualteri morientis Rectè moueris. Hoc autem ſcias, quòd rariſſimè contingit, vt ſole exiſtente in ſuperiori hemiſphærio, ſtella aliqua videatur. Quòd verò ſuper morientem ſtella viſa eſt: ſignum fuit, quòd illa ſancta anima in magna virtutis claritate Chiſto ſoli juſtitiæ conjuncta eſt. *No.* Non miror, ſi Deus eos, quos tam evidenter ad conuerſionem vocat, tam excellenter in morte glorificat. *Mo.* Dicam tibi adhuc conuerſionem vni⁹ monachi, in qua perpendere poteris, quia ſola ibi operata ſit vocatio, ſiue inſpiratio Spiritusſancti.

Caput VII.

De Geuardo Abbate, quem in cuculla ante conuerſionem D. Everardus vidit.

IN Eccleſia S. Mariæ ad gradus in Colonia erat quidã canonicus, nomine Gevardus, ętate adhuc floridus, & mundi vanitatibus ſatis deditus. In quadam ſolẽnitate cùm ſtatio eſſet ad eandem Eccleſiam ſecundũ conſuetudinem, affuit & dñus Everardus S. Iacobi plebanus, vir juſt⁹ ac religioſus, & ꝓpter ſuam ſanctitatem omni ciuitati reuerendus. Stationes Eccleſiarũ quã antiquæ Qui cùm veniſſet ante oſtiũ chori, & introſpexiſſet, contẽplatus eſt eundem Gevardum in tonſura & habitu monachi Ciſterc. inter cõcanonicos ſuos ſtantẽ: & mirat⁹ valde dicebat intra ſe. O quãdo factus eſt Gevardus monach⁹? Et cùm intellexiſſet viſionem fuiſſe: hoc de illo in corde ſuo judicavit, quod poſtea rei probauit eventus. Et quia conſiliũ diuinę diſpoſitionis mutari nõ poteſt, oĩmodè in illo impleri neceſſe eſt, quod de illo Deus præoſtendit. Modico elapſo tempore, idem juuenis non ſine multorum admiratione valedicens ſæculo, converſus eſt in Clauſtro: factuſque eſt nouitius in eodem Cœnobio. Quod cùm cognouiſſet idem Sacerdos, Hemmerode venit, Gevardum viſitauit, & quid de illo viderit, omnib⁹ nouitijs recitauit. Hęc mihi dicta ſunt à Nono Frederico monacho, qui tunc præſens fuit, cùm vir ſanctus perorauit. Idẽ Gevard⁹ intantũ poſtea ꝓfecit, vt dõno

Hermāno primo Vallis ſancti Petri Abbati ſuccederet: & non modicum per eum locus ille tam in religione, quàm in poſſeſſionibus proficeret. Quòd ſi tibi minùs ſuffecerint hæc noua exempla: referam tibi etiam de verbis S. Bernardi teſtimonia ſatis vera. *Nov.* Quæ nondum legi, audire delectat. *Mon.*

Caput VIII.

De conuerſione Maſſelini Clerici Epiſcopi Maguntiæ.

CVm ingreſſus fuiſſet aliquando regnum Germaniæ S. Bernardus, pacem reformaturus inter Lotharium Regem Romanorum, & prędeceſſoris ejꝰ Henrici nepotes: Maguntinorum Epiſcopus, Albertus nomine, Clericum ſuum Maſſelinum, ſic ei nomen erat, ei obuiam miſit. Qui cùm ſe miſſum diceret à domino ſuo ad ſeruiendum ei: pauliſper eum intuitus vir Dei, dixit. Alius te dominus miſit ad deſeruiendum ſibi. Et cùm ille ad verba Sancti expaueſceret, aſſerens ſe ab Epiſcopo miſſum: reſpondit beatus Bernardus. Falleris, major miſit te, dominus Chriſtus. Tunc primùm quorſum ſermonē vibraret, intelligens, ait. Putas, me monachum velle fieri? Abſit à me; nec cogitaui, nec intrauit in cor meum. Nihilominus tamen illo renuēte, famulus Dei affirmabat, omnimodò fieri debere, non quod ipſe cogitauerat: ſed quod Deus de illo diſpoſuerat. Et in eodem itinere conuerſus, valedicens ſęculo, factus eſt monachus in Claravalle. Ecce vbi in iſto voluntas conuertendi: in quo ſola operata eſt voluntas Spiritusſancti? *No.* Placet quod dicis: ſed dic, quęſo, exēplū de hoc, quòd quidam econuerſo conuertātur ſolo inſtinctu ſpiritꝰ maligni. *Monachus.* Exemplum præſto eſt.

S. Bernardus futurorum præſcius.

Caput IX.

De conuerſione magiſtri Stephani de Vitreio.

LEgitur in vita jam dicti Patris, tempore quodam veniſſe ad Clarāvallem magiſtrum Stephanum de Vitreio, virum magnæ ſcientiæ, vt putabatur, gratia conuerſionis. De cujus aduentu cùm tota vallis illa exultaret, perſonam tanti viri conſiderans: beatus Bernardus in hæc verba prorupit. Diabolus eū adduxit: ſolus venit, ſolus reuertetur. Ad hoc enim venerat, vt quoſdam nouitios, quos in literatura ipſe informauerat, ad ſęculum reduceret. Ne ſanctꝰ pater ſcandalizaret puſillanimes, hominem recepit: & vt nouitius fieret, quē non perſeueraturum ſciebat, conſenſit. At ſpiritus malignus, cùm per totum annum illum per os ſui mancipij in aure nouitiorum ſibilaret, nec proficeret, quem ad illorum ruinam adduxerat, ſolum, ſecundùm prophetiam viri Dei, cum multa confuſione reduxit. Audi & aliud exemplum de vicino.

Lib. 1. Vita S. Bernard. cap. 13.

Caput X.

De conuerſione Goſuini Sacerdotis, qui de probatione cum furto fugit.

VEnerunt ad nos duo Sacerdotes gyrovagi, ingreſſum petentes. De quorum perſeuerantia cùm penè nulla eſſet ſpes, negatū eſt eis quod poſtulabant. Vno diſcedente, alter, cui nomen erat Goſvinus, importunitate ſua, ut reciperetur, obtinuit. Qui vix per ſex hebdomadas in probatione ſtetit: & nocte quadam infra matutinas, ejus mandato, qui eum adduxerat, obediens, cum furto receſſit. *No.* Fortè ſimplici intentione venerat. *Mo.* Nequaquam. Cùm adhuc cum ſocio ſuo eſſet in hoſpitio, & pateretur difficultatem in recipiendo, dicebat alter ad alterum. Sine, licet modò nobis ſint graues: tamen eos decipiemus. Hoc quidam Conuerſorum noſtrorum, illis ignorantibus, audiuit. Nonnullos conuerti ex quadam leuitate animi, ſæpius ſumus experti.

Caput IX.

De Canonico Colonienſi, qui antequàm habitum indueret reſiliuit.

Venit ad nos adoleſcens quidam canonicus in Colonia: magis, vt poſtea rei exitus probauit, ex quadam leuitate mentis, quàm deuotione conuerſionis. Qui ſuum nobis aperiens ꝓpoſitum: juuenibus noſtris maximè non parvũ gaudium fecit. Dñs Geuardus Abbas noſter intelligens ſolã in cauſa eſſe leuitatem, eo quòd delu ſiſſet veſtimenta ſua: ſola quippe tunica indutus venit, cùm tamen ſatis rogaretur ſuſcipere juuenem, non conſenſit. Qui mox eadem via qua venerat redijt: nec aliquando poſtea alicujus conuerſionis mentionem fecit.

Caput XII.

Item de alio juuene, qui de probatione ſoluendorum debitorũ cauſa extractus non redijt.

Alius quidã adoleſcens bene natus, & diuitũ filius, ad nos parentibus ignorantibus venit, & vt reciperetur, facilè obtinuit. Nolo enim nomina, tam hujus quàm ſupradicti exprimere, ſperans adhuc eos reuerſuros: ne fortè ex hoc patiantur confuſionem. Factus itaq; nouitius vix tribus vel quinque dieb⁹ elapſis, venerunt amici ejus dolentes, & vt reverteretur ad ſęculũ, plurimis verbis exhortantes. Nouerant, eum quãdam pecuniæ ſummam perdidiſſe neſcio quo ludo: & magis ex dolore quàm ex devotione cõverſum. Et cùm non proficerẽt, ſuaſerunt, vt debita ſua ſolveret, & ſtatim rediret: ſicq; non vi ſed dolo ab amicis extractus, non eſt reuerſus. Et cùm ſolẽne votum feciſſet inter man⁹ dñi Abbatis, & ꝓpter hoc corã Clero ab eo tractus fuiſſet in cauſam: per literas Legati, aijſq; modis, quibus potuit, ſe defendit: aſſerens, ſe conuerſum ex quadam leuitate & turbatione animi: quod ſi verum non eſſet, exemplum domini Henrici Abbatis noſtri imitatus fuiſſet. *No.* Hoc quid ſit, audire delectat. *Caput* XIII. *Mo.* *Votum ſolemnei. publicũ non votum profeſſionis.*

De conuerſione Henrici Abbatis.

In Eccleſia Bunnenſi idẽ Henricus canonicus fuit, plures habens redditus. Inſpirante Deo fallax ſæculũ occulrè deſeruit: & deſiderio Ordinis Ciſterciẽſis ac cenſus ad domũ noſtram conuerſionis gratia venit. Cùm adhuc eſſet in hoſpitio, duo milites fratres ejus fugã ejus intelligentes, & ſicut homines carnales carnalia ſpiritualib⁹, & tẽporalia ęternis pręponentes, vnde gaudere debuerant, turbati ſunt. Et concito gradu venientes pręmiſerunt puerũ, qui ei quaſi ex parte matris loqueretur: vt tali occaſione à Conuentu abſtraheretur. Quẽ cùm in locum inſidiarũ idẽ puer duxiſſet, accurrentes milites, vi equo injectum nolentem & reluctantem cum dolore totius conuentus reduxerunt: nondũ enim habitum induerat. Per aliquod temp⁹ cum eis cõmoratus, cùm iã ſecuri eſſent de eo, iterũ fugit, indutoq; habitu ſpẽ totius reuerſionis eis excluſit. Non iſte fecit ſicut duo ſuperiores: quia non leuitatis vitiũ, ſed virtus cõſtantiæ in cõuerſione fuit. Hoc exẽplũ & alia quædã, quæ hic ędificationis cauſa ſcriptur⁹ ſum, in homelijs moralibus de Infantia Salvatoris poſuiſſe me memini. *No.* Puto, graue eſſe peccatũ, nouitium redire ad ſęculũ. *M.* Quanta ſit culpa, facilè perpenditur ex pœna. *Caput* XIV. *Hom. Ceſa. ry de Infan- Saluatoris.*

De miſerabili morte Leonij nouitij apoſtatantis.

Priuſq̃ venirẽ ad Ordinem, in Eccleſia S. Mariæ ad gradus in Colonia canonicus quidã fuit, qui valedicens ſęculo religionis habitũ in Hẽmerode ſuſcepit. Nomen juveni Leonius, & erat mihi bene not⁹: habebat hic fratres milites in ſęculo ſatis potentes, qui cognita ejus cõuerſione turbati ſunt: veniẽteſq; ad clauſtrũ, multis verbis ſuaſerunt, vt rediret ad ſęculũ: Ordinis auſteritatẽ ei proponentes. Et quia obligatus erat debitis, ajebãt hoc rationabile, vt rediret, debita ſolueret, ſicq; revertens ſine querela Dño ſeruiret. Et promiſerunt, quia eum reducerent. Quorũ verbis miſer ſeductus, exire cõſenſit, inimici laqueos non obſeruãs.

Quod videns Hermãnus Abbas,ingemuit: & cum multo cordis dolore militib⁹ dixit. Hodie fratrem veſtrũ ejicientes de paradiſo, deponitis in inferno. Reuerſus ad prębendam ſuam deterior factus eſt quàm prius:magis operã dans explendis vitijs,quàm ſolvendis debitis. Poſt annos aliquot graviter infirmatus, juſto Dei judicio exnimietate infirmitatis in furorem verſus eſt.Quem cùm ſui monerent de Confeſſione, & de ſacra Communione, verba ſalutis non intendit: ſed quaſdã mulierculas,cum quibus ſanus peccauerat, proprijs nominibus ſæpi⁹ vocitauit. Sciſſis etiam catulis, carnes illorum calidas quaſi pro remedio capiti ejus nudo impoſuerunt: ſed nihil ei profuerunt. Non enim poterant carnes rabidæ ſedare pœnam apoſtaſiæ. Audi & aliud exemplum de alio nouitio.

Caput XV.

De horrenda morte Benneconis & quòd non liceat nouitio poſt votũ redire ad ſæculum.

Miles quidam, Benneco nomine, de villa Palmiſdorp oriundus,mecum in probatione nouitius fuit. Vir quidẽ ętate grandævus,ſed circa propoſitũ religionis minùs deuotus,multis modis tentatus,& in tentatione victus,cùm nõ acquieſceret conſilio fratrum,ſicut canis ad vomitum ſic miſer reuerſus eſt ad ſæculum. Secunda vice id actitans,prępent⁹ infirmitate in domo propria in habitu ſęculari diem clauſit extremũ, nullum pœnitentiæ demonſtrans indicium. Qui cùm moreretur, tantus fuit circa domum flatus ventorũ, tanta ſuper tectũ multitudo coruorum, vt excepta vna vetula õnes de domo territi fugerent,& morientem deſererẽt. Ecce quali morte moriuntur, qui à Deo recedũt. *Nouit.* Puto, quia flatus ille ventorũ, & turba crocitantium coruorum, euidens fuerit ſignum præſentiæ dęmoniorum *M.* Planè ita eſt. Ait enim Salvator. *Nemo mittens manũ*
Luc. 9. *ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno* Dei. Miles iſte quia per apoſtaſiam retroſpexit, de culpa non pœnitendo miniſtris gehennę gaudium fecit. *No.* Si tanta eſt culpa nouitio redire ad ſęculũ:quid eſt, quod S. Benedict⁹ pręcepit, vt perlecta Regula,nouitio in hęc verba dicatur, *Ecce lex, ſub qua militare vis: Si potes ob-*
Reg. c. 58. *ſeruare, ingredere: ſi non potes, liber diſcede?* *Mo.* Mavult S. Pater, inter duo mala, nouitium diſcedere tempore probationis:quàm iam monachũ poſt diem profeſſionis:vnde eum liberũ vocat à loco,non à voto. Vt enim taceam de ijs, qui jam habitũ religionis induerunt, qui ſemel ac ſecundò in facie Capituli ſtabilitatem ſuã
Votum ſimplex olim ſæpe præuium voto ſolẽni. pmiſerunt: ſæcularibus perſonis, quæ ſolo verbo votum fecerunt inter manus Abbatis,nequaq̃ licitum eſt,vitam ſęcularem ſectari,vel matrimonio ligari. Circa nouitiũ in neceſſitate Dñs Papa diſpenſat, vt ad Ordinem tranſeat mitiorem: ſed non permittit, vt ad vitam redeat ſęcularem. Ex his quæ dicta ſunt, dignoſcere poteris,quoſdã conuerti ſola vocatione Dei: alios ſolo inſtinctu ſpiritus maligni:nonnullos quadam leuitate animi. Quòd autem quidã conuertantur per miniſterium aliorum, certum eſt: quia ſicut olim in tabernaculo Dei cortina traxit cortinam, ita hodie in Eccleſia Dei frater trahit fratrẽ, & hoc tribus modis: ſermone videlicet, oratione,exemplo religionis. Ecce funiculus triplex,qui difficilè rumpitur. *No.* De his exẽpla requiro.

Caput XVI

De conuerſione Henrici contracti, de Claravalle. *Mo.*

In Claravalle ante hos vndecim annos monachus quidam, Henricus nomine, defunctus eſt, vir grandævus & ſanctus. Corpore quidem contractus & cõfract⁹, ſed corde multùm diffuſus ac dilatatus. Multas hic habebat à Deo cõſolationes, plurimas revelationes: ſpiritu pollens Prophetiæ, nullius expers ſpiritualis gratiæ. Venerabilẽ hunc virum tempore generalis Capituli Abbates frequẽtabant: quos plurimùm ſuis ſermonib⁹ ædificabat. Huic familiaris erat Dñs

Gevardus Abbas noſter: cui inter cętera narrauit totum ordinem conuerſionis ſuæ. Cùm S. Bernardus prædicaret crucem in diœceſi Conſtantienſi, contigit eûdem Henricum intereſſe ſermoni. Qui cùm eſſet diues & potens, multa habens caſtra, & cum diuitijs infinita crimina: ſermone viri Dei cōpunctus, ait ad illum. Domine, ſi me non terreret illa conſuetudo, quā intellexi eſſe in Ordine veſtro, ſcilicet quòd venientes ad vos indifferenter ad diuerſas emittitis regiones, ego me vobis redderem in continenti. Cui vir ſanctus reſpondit. Ego ſub conditione te non recipiam: ſed hoc tibi promitto, quia ſi in Claravalle monachus fueris, ibi morieris. Audito hoc verbo mox ſe reddidit, factuſque eſt interpres Abbatis: eo quòd in vtraq; lingua, gallica videlicet & Theutonica, multùm foret expedit⁹. Videns hoc quidam baliſtarius ſervus ejus, homo crudelis, & pronus ad fundendum ſanguinē, nimis de domini conuerſione turbatus, telum baliſtæ impoſuit, vt ſanctū Abbatem feriret. Statimq; ab Angelo Dñi percuſſus, retrorſum cecidit & expirauit. De cujus tam repentina morte Henricus territus, & maximè de perditione animę contriſtat⁹, ſciens Abbatis ſanctitatem, & in ſignis potentiam, cecidit ad pedes ejus: humiliter & cum multa inſtantia ſupplicans, quatenus miſerum de faucibus inferni ſuſcitando liberaret. Compaſſus vir beatus tam vnius dolori, quàm alterius perditioni, flexis genibus Deum cum lacrymis exorauit: & mortuū celeriùs ſuſcitauit. Qui ſuſcitat⁹ ad ſuſcitantis pedes corruit: & vt ſe in Conuerſum ſuſciperet, cū multis ſuſpirijs petiuit. Cui vir ſanctus reſpondit Scio quòd naturaliter ꝑpetvus ſis ac diſtortus, nec expedit, vt ſis inter Religioſos: ſed volo, vt crucem ſuſcipias, mare tranſeas: vt cum Saracenis confligendo, citiùs finiaris. Et fecit ſic. Crucē ſuſcepit, mare tranſiuit, cum inimicis crucis dimicauit: & in conflictu necatus ad Deum migrauit. Eodem tempore mulier quædam paralytica clamauit poſt hominem Dei, ſanitatē ab eo poſtulans. Et cùm ſequi nō valeret, iam enim pręceſſerat, miſertus illius Henricus, leuauit eam in equum ſuum: quam ſancto pręſentans, benedictione percepta depoſuit. Quæ ſana facta fuerit: & proprijs pedibus gaudens ad propria remeauit. Hæc ab ore domni Gevardi audiui. Iſte eſt Henricus, qui tempore quodam ab eodem patre in partes remotiores miſſus, glacie ſub pedibus ejus fracta longiùs ſub vuda tractus, mirabiliter eſt illius benedictione reductus. Ecce iſte ſermone conuerſus eſt. Sed quid quæro exēpla de remoto: cùm hoc quod de alijs recito, impletū gaudeam in meipſo?

Mortuus impius ſuſcitatur à S. Bernardo.

Caput XVII.

De conuerſione Authoris hujus Opuſculi.

EO tempore Quo Rex Philippus primò vaſtauit diœceſin Colonienſem, cōtigit, me cum dño Gevardo Abbate, de Monte ſanctæ Walburgis ire Coloniam. Et cùm me in via cū multa inſtantia hortaretur ad conuerſionem, nec proficeret: retulit mihi viſionem illam glorioſam Claræuallis, in qua legitur, quòd quodā tempore meſſis cùm Conuent⁹ in valle meteret, beata Dei genitrix virgo Maria & ſancta Anna mater ejus, ac ſancta Maria Magdalena, de monte venientes, quodam viro ſancto, qui ſtabat ex aduerſo, aſpiciente, in vallem eamdem in magna claritate deſcenderunt: monachorum ſudores terſerunt: flabellis manicarum ſuarum ventum admouerunt: & reliqua, quæ ibidem poſita ſunt. Sermone hujus viſionis intantum motus fui, vt Abbati promitterem, me non venturum, niſi ad ejus domum, gratia conuerſionis: ſi tamen Deus mihi inſpiraret voluntatem. Aſtrictus tunc fueram voto peregrinationis ad Sanctam Mariam Rupis Saluatoris: quę maximè me retinuit. Qua per menſes tres expleta, nullo amicorū meorū ſciente, ſola Dei miſericordia perueniente &

Conuerſio Caſarij

Vallis S. Petri abbas Heiſterbach. promovente, ad Vallē S. Petri veni: & quod ſermone conceperam, nouiti⁹ factus opere oſtendi. Simile penè contigit fratri Gerlaco de Dinghe monacho noſtro. *No.* Non erit inutile ijs qui adhuc in ſęculo ſunt, exēpli gratia talia audire.

Caput XVIII.

De Gerlaco de Dinghe occaſione cujuſdam ſermonis conuerſo.

ANte hos tres annos Dōnus Henricus, qui nunc eſt Abbas noſter, dum vice Abbatis de Claravalle viſitaret in Friſia, contigit eū hoſpitari in caſtro cujuſdam militis, nomine Suederi. A quo cùm multùm deuotè ſuſceptus eſſet, vt ei conſuetudinis eſt, recitauit ibi quędā mirifica, quæ in Ordine noſtro contigerunt. Et cùm adeſſet prędictus Gerlacus, filius fratris ejus militis, canonicus majoris Eccleſiæ in Trajecto, ſicut terra bona ſemen verbi in agro cordis ſui ſuſcepit: & non multò pòſt fructū ex eo centuplum fecit. Qui, ſicut mihi poſtea in probatione retulit, ex illa hora propter conuerſionē cœpit fluctuare, & qualiter conceptum ardorem extingueret, diligentiùs cogitare. Nacta igitur occa-

Pia fictio. ſione, ne notaretur, quaſi ad ſtudiū Pariſius perrexit: vbi cùm modicū feciſſet tempus, ad nos diuertit: factuſq; nouitius, ad ſpirituale ſtudium ſe conuertit. Ex his duobus exemplis patet, quoſdam ſermone conuerti: vt impleatur illud Apo-

Apocal. 22. calypſis, *Qui audit, dicat: veni.* Qui audit vocem Domini ſe vocantis per internā inſpirationem: juſtum eſt, vt & alios vocare ſtudeat per ſermonis exhortationē. *No.* Fateor, mihi iſta ſufficere de ſermone: nunc procedas, obſecro, de oratione. *Mo.* Sicut multos conuertit exhortatio ſermonis: ita plurimos ad Ordinem trahit virtus orationis. Vnde Iacob⁹ Apoſtolus dicit. *Orate pro inuicem, vt ſalue-*

Iac. 5. *mini: multū enim valet deprecatio juſti aſſidua.* Cujus efficaciā per exempla ſubjecta pleniùs agnoſces.

Caput XIX.

De conuerſione Henrici germani Regis Franciæ.

ACcidit tempore quodam, vt Henricus germanus Regis Franciæ veniret in Claràvallem: locutur⁹ beato Bernardo ſuper quodam ſęculari negotio. Totum etiam Conuentū viſitans, illius ſe orationibus cōmendauit. Cui venerabilis Abbas inter cętera vitæ ſalutaris monita reſpondit. Confido in Domino, te non moriturū in eo, in quo nunc es, ſtatu: ſed velociter exemplo probabis, quā-

Virtus orationis juſtorū pro alijs. tum tibi iſtorū proſit oratio, quos expetiſti. Quod eodem die probatū eſt, non ſine multorum admiratione, de tanti juuenis exultantiū conuerſione. Sui eum lugebant, & tamquam mortuum cernerent, ita inconſolabiliter ejulabant. *Nou.* Non miror, ſi citò potuit conuerti: qui ſe habilē exhibuerat conuerſioni. *Mo.* Quòd ſi illius conuerſionē magis aſcribis ejus meritis, quàm orationibus juſtorum: audi, quid poſt hæc actum ſit. Cùm ſocij ac tota familia Henricū, vt jam dixi, deplangerent, Andreas quidam Pariſienſis ex nimia impatientia doloris quaſi in furorem verſus, dominū ſuum ebrium, inſanum, mentiſque impotem, vociferabat: neque conuitijs, neq; blaſphemijs parcens. Et cùm Henricus virū ſanctum deprecaretur, vt pro illius conuerſione operam daret, reſpondit. Ne ſis pro illo ſolicitus, anima ejus modò in amaritudine eſt: tuus eſt ille. Et cùm repeteret audiente Andrea hoc verbum: ille ſanctā religionem plurimùm abhorrens, talia in corde ſuo tacitus volvebat, ſicut poſtea confeſſus eſt. In hoc te nunc ſcio

S. Bernardi prædictio. falſum eſſe prophetā: de hoc enim certus ſum, quod locutus es verbum, & non fiet. Hoc tibi coram Rege & Principibus & celebri conuentu improperabo: vt falſitas tua omnibus innoteſcat. Et cùm altera die recederet, mala omnia monaſterio imprecans, & vallem funditus ſubrui deſiderās: in ipſa nocte victus, & quaſi vinctus, trahente ſe gratia, & vim faciente ſpiritu Dei, vix diem

expectare potuit: & ad monaſterium reuertens, cunctis mirantibus, alterū ſe exhibendo Saulum, beato viro ſe redidit. Vbi quæſo, in iſto fuit conuertendi voluntas, ſiue conuerſionis habilitas? Ecce Andreas iſte, quantum in ipſo fuit, à gratia ſeauerrit: ſed virtus orationis ſanctorū averſum potenter conuertit. *No.* Mira ſunt hæc & ſtupenda: & vt conſidero, juſtorum oratio præcipuè peccatoribus eſt appetenda. *Andreas iſt alter Saulu fuit.*

Caput XX.

De conuerſione cujuſdam, qui alteri apparuit nocte ante portam in ſpecie infantis.

IN domo noſtra quidam monachus eſt, qui ad Ordinem veniens, germanum ſuum, quem vnicū habuit, adhuc conuerſioni propter ætatem minùs habilē in ſęculo reliquit. Timens eum ſęculi impedimentis irretiri, ejuſq; per hoc conuerſionem impediri, quotidie Dn̄m orauit, maximè tamen beatam ejus genitricem, vt illius ſuis precibus accelerare dignaretur converſionē: cujus in ſęculo periculoſam eſſe conſiderauit habitationem. Nouerat, pueros à ſuo propoſito facilè poſſe averti. Attendens pius Domin⁹ pium monachi circa germanum ſtudium, cordi Abbatis immiſit, vt puerū ſuſciperet: quem infra annos ſine officij ſui periculo ſuſcipere non potuit. Ea nocte qua habitum induit, quidā ex ſacerdotibus hujuſmodi viſionem de illo vidit. Videbatur ei, quòd matrona pulcherrima ante oſtium monaſterij ſtaret: & puerum pulchrū in brachijs teneret. A quo interrogata, cuius eſſet puer ille, reſpondit. Filius illius monachi eſt: fratrem eius nomine deſignans, ſimulq; nomen nouitij inſtantis exprimens. Et ſicut ipſe intellexit, qui hanc viſionē vidit, ipſa matrona pulcherrima beata Dei genitrix fuit. Secundùm Apoſtolum, qui alium verbo vel exemplo ad bene vivendū informat: hunc profectò tāquam proprium filium Chriſto generat. Quòd autem eundem nouitium venerabilis virgo Maria ad oſtium monaſterij, quaſi mater filium dignata eſt præſentare, dedit patenter intelligere, ejus conuerſionem prædictum monachum ſuis orationib⁹ per ejus magna merita obtinuiſſe. *No.* Satis ex his agnoſco virtutē orationis: ſupereſt, vt cognoſcam & virtutem, quæ eſt in exēplo religionis. *Mo.* Hoc ſcias, quia multi quotidie ſine exhortatione ſermonis, nullis ſpecialibus adjuti orationibus: per ſola exempla religionis ad Ordinē trahuntur, & per quædā ſigna deuotionis, diſciplinæ, vel ſanctitatis, quæ vident, conuertuntur. *Patrocinīū B. Virginis quàm eſſicax*

Caput XXI.

De Theodorico & Bernardo in ſepultura monachi conuerſis.

FRater Theodericus monachus noſter, cùm adhuc adoleſcens eſſet in ſęculo, ſacerdotem quēdam cognatum ſuum jam nouitium viſitare venit: ſed non vt conuerteretur, venit. Contigit interim fratrem mortuum ſepeliri. Quo ſepulto, cùm conventus dicta Antiphona *Clementiſſime Domine*, circa ſepulchrum hincinde cum multa humilitate veniam peteret, diceretq;, *Domine miſerere ſuper peccatore*, ita eſt cōpunctus, ita ad conuerſionem eſt accenſus: vt qui priùs à dn̄o Gevardo Abbate admonitus conuerti noluerat, ab illa hora, vt ſuſciperetur, vix multis precibus obtineret. Talem modū ſuæ conuerſionis ſæpius mihi recitauit tempore ſuę probationis. Recitauit mihi & frater Bernardus monachus noſter, in Villario monaſterio ad viſionem ſimilis veniæ primam voluntatem conuertendi ſe concepiſſe. *No.* Miror, quòd res tam modica tam magnā ſalutem operatur in anima. *Mo.* Quid de hoc miraris? Quantū ad maſſam multùm modica eſt pillula: ſed quantū ad efficaciam virtus illius maxima. Omnes corporis venas percurrit, humores ſolvit & ejicit: infirmum ad ſanitatem conuertit. Si tanta virtus conſiſtit in perceptione vnius corporalis pillulæ: quanto mirari debes, ma-

jorem eſſe, & ideo majoré, quia ſpiritualem, in viſione vni⁹ veniç? Audi & aliud.

Caput XXII.

De conuerſione Domini Adolphi Epiſcopi Oſimburgenſis.

NObilis adoleſcens dominus Adolphus, nunc Epiſcopus Oſimburgenſis, Canonicus fuerat maioris Eccleſię in Colonia. Hic cùm tẽpore quodã ad Campum domũ Ordinis noſtri veniſſet, & poſt Miſſam ad orationẽ in Oratorio ſtaret: vidit, quomodo monachi tam ſenes quàm juvenes, ad vniuerſa currentes altaria, ad diſciplinas ſuſcipiendas nudabant dorſa ſua, humiliter confitentes peccata ſua. Quæ viſio, ſicut mihi quidam ejus familiaris narrauit, tantũ boni operata eſt in corde adoleſcentis, vt abire non poſſet: ſed ſęculi pompam contẽnens, & totum ſe ad Deum conuertens, ibidem manens ſacrum Religionis habitum ſuſciperet. In quo tantum profecit, vt non multo tempore pòſt, tum propter nobilitatem, tum ꝓpter religioſitatem, in prædicta Eccleſia apicem conſcenderet Epiſcopalem.

Diſciplinarũ liberar. vſus.

Caput XXIII.

De conuerſione Henrici Camerarij.

NOſti Henricum camerariũ noſtrum: hujus conuerſio talis fuit. Cùm eſſet clericus, & majoris Eccleſiæ in Treveri canonicus, atq; multis alijs Eccleſiaſticis ſtipendijs honoratus vel oneratus, tempore quodam infirmatus eſt. Spe igitur recuperandæ ſanitatis, accepta ſecum pecunia Coloniam deſcendere nauigio propoſuit: vt & phyſicos, quorum illic copia eſt, conſuleret: & ex ipſa aëris mutatione aliquod remediũ perciperet. Venienſq; contra monaſteriũ noſtrum, loci nomen requiſiuit & agnouit. Dicenſq; ſe velle hoſpitari in monaſterio, pueros ſuos ad Abbatem pro equis quibus aſcenderet, pręmiſit, & accepit. Eadem nocte neſcio quid viderit, vel quo inſtinctu conuerſus fuerit: mane familiam ſuã flentem cum naue remiſit: & habitum regularem induens, nobiſcum permanſit.

Caput XXIIII.

De Conuerſione Gerlaci Sacerdotis.

FRater Gerlacus Sacerdos & monachus noſter, propter ſigna vnius deuorionis, quam in quodam monacho noſtro vidit, ſicut mihi confeſſus eſt, primum conuerſionis amorem concepit. Die quadã cùm monachus ille, quem bene noſti, Miſſam in ejus parochia celebraret, tantam, ſecundùm conſuetudinem, habebat gratiã lacrymarum, vt Gerlacus, qui ꝓpter miniſterium ex latere ſtabat, eandem conſiderans gratiam, admirans Dñm glorificaret. Ex illa hora ita cœpit Ordinẽ diligere, vt non quieſceret, donec vna ex perſonis Ordinis fieret. Multa tibi adhuc poſſem dicere, de ijs qui aliorũ exemplo conuerſi ſunt: ſed breuitati ſtudendum eſt. *No.* Ex ijs quæ jam audiui, certũ eſt, alios conuerti per ſermonẽ exhortationis: alios per virtutem orationis: nonnullos ſolo exẽplo religionis. *Mo.* Dictum eſt ſuperiùs, adhuc alias eſſe cauſas multiplices, quæ multis occaſiones ſunt conuerſionis: ſcilicet infirmitatem, paupertatem, captiuitatem, notam alicuius infamiæ, periculũ pręſentis vitæ, timorem ſiue viſionem gehennalis pœnæ, ſolum deſiderium cæleſtis patriæ. *No.* De his, precor, vt exempla ſubjungas. *Mon.* Quòd quoſdam cõpellat infirmitas conuerti, quotidie videmus.

Quæ cauſæ ad religionẽ ꝯpellant.

Caput XXV.

De Lodeuico milite propter votum conuerſionis ſanato.

ANte hoc triennium miles quidam, Lodewicus nomine, de caſtro Are, in acutis laborabat: & vocatus eſt domin⁹ Abbas, vt infirmũ viſitaret. Inardeſcente infirmitate, cùm miles idem jam omnino eſſet deſperatus, monitus eſt ab Abbate, vt ſe Ordini redderet: & votum conuerſionis, vt mos eſt, verbis expri-

meret. Qui conſilio acquieſcens, mox vt ex conſenſu vxoris inter manus Abba-
tis ſe reddidiſſet, facies eius cœpit immutari, & quodammodo alterari: ita vt pal
lor verteretur in candorem, & color liuidus proficeret in ruborem: cũctis qui ad-
erant ſtupẽtibus, & Dei donum in moribundo mirantibus. Et vt pius Dominus
adhuc manifeſtiùs oſtẽderet, quia propter votum Ordinis infirmum diſtuliſſet:
cœpit idem miles ſine ſudore, ſine ſanguine, ſine ſternutatiõe, contra naturã in-
firmitatis conualeſcere. Qui non ingratus beneficijs diuinis, deportari ſe fecit ad
monaſteriũ noſtrum: in q uo factus nouiti⁹ & monach⁹, non multo poſt migra-
uit ad Dominum. *No*. Sicut ex verbis tuis colligo, opinio tua eſt, infirmum per
pœnitentiam & orationes dies ſuos poſſe prolongare. *Monachus.*

Moribũdus ſanatur voto religionis emiſſo.

Caput XXVI.

Quòd Deus aliquãdo differat peccatorem propter Pœnitentiam: & exemplũ de Ezechia.

NOn hoc dico: quia non credo, quempiam poſſe terminum ſibi à Deo con-
ſtitutũ extendere: ſed mortem quandoque imminentem euadere. Quod
ſi verũ non eſſet, Eccleſia ſuperfluè pro infirmantibus oraret. Cùm oratio ſãcta
mortuos ſuſcitet ad vitam: cur non, quod minus eſt, morituris obtineat ſanitatẽ?
Ezechiæ pœnitenti & flenti per Iſaiam à Dño dicitur. *Audiui orationem tuam: vidi* *Iſai. 38.*
lacrymas tuas. Ecce ego adjiciam ſuper dies tuos quindecim annos. Super quẽ locum Ha- *Haym. ibid.*
ymo ſic dicit. *Sciendum verò, quòd ſicut protoplaſto quaſi ſub conditione datum eſt, vt im-*
mortalis eſſet, ſi diuinæ juſſioni obediret: ita in prædeſtinatione Dei hi quoq; anni dati ſunt
illi, ſi innocenter viuens minimè ſuperbiret. Qui verò propter ſuperbiã ſubtracti ſunt, prop-
ter humilitatem iterum reſtituti ſunt. Nouit. Vellem mihi iſta, quia profunda ſunt,
ex Scripturarũ teſtimonijs apertiùs probari: quia nodus diuinę prędeſtinationis
multis via fuit erroris. *Mon.* Nodus diuinæ prædeſtinationis mihi prorſus inſo- *Nodus prædeſtinationis inſolubilis.*
lubilis eſt. Quis enim nouit ſenſum Domini: aut quis ejus conſiliarius fuit? Atta-
men quæ ſuperiùs dicta ſunt, Scripturarum authoritate reſerantur. Sanctus Iob
de hominis mutabilitate loquens, dicit Deo. *Conſtituiſti terminos ejus: qui præteriri* *Iob 14.*
non poterunt. Ecce in hoc loco habes, homini terminum viuendi à Deo conſtitu-
tum: & quòd idem terminus intranſgreſſibilis ſit. Quòd verò eũdem terminum
quandoq; quis malè viuendo poterit pręanticipare, teſtis eſt Pſalmiſta, qui dicit.
Viri ſanguinũ & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. Si non conceditur eis, dies quibus *Pſalm. 54.*
viuere poterant dimidiare: certũ eſt, illos longè infra terminum conſtitutum de- *Sæpe breuiat vitã peccatũ.*
ficere. Similiter boni bene viuendo, quandoq; merentur terminũ ſuum præue-
nire: ſicut de vno bono in omniũ bonorum perſona dicitur. *Raptus eſt, ne malitia* *Sap. 4.*
mutaret intellectum ejus: & ne fictio deciperet animam illius. Deſinant ergo homines
ſtulti ſtulta dicere, ſtultè credere: quia hodie pauci ſunt Principes, paucíq; nobi-
les, qui dies ſuos impleant, & ad ætatem ſenilem perueniant. Quare hoc? Nimi-
rum quia pauperes deprædantur: & pauperum lacrymis ante tempus ſuffocãtur:
Viſne audire exẽplum de quodam tyranno, qui quia dies curtare peccando non
credidit, liberiùs peccauit? *No.* Volo & deſidero.

Caput XXVII.

De errore Lodevici Lantgravij, & de prædeſtinatione.

EX relatione cuiuſdam virj religioſi cognoui, Lodevicum Lantgraviũ pa-
trem Hermanni Lantgravij, qui ante hos duos annos defunctus eſt, in er-
rorem periculoſum, non ſolùm propriæ animæ, ſed & ſubditorũ ſubſtantiæ, de-
cidiſſe. Qui cùm eſſet prædo ac tyrannus maximus, duras & plurimas in ſibi cõ-
miſſum populum faciens exactiones, multas Eccleſiarum ſibi vſurpans poſſeſſi-
ones, & propter hoc aliaque plurima mala à viris religioſis corriperetur: qui ei

proponebant in confeſſionibus pœnã malorum & gloriam electorum: verbum miſerabile reſpondit. Si prædeſtinatus ſum, inquit, nulla peccata poterunt mihi regnum cælorum auferre: ſi præſcitus, nulla bona mihi illud valebunt conferre. *Pſal. 113.* Et ſicut mihi dicere ſolitus erat Nonnus Conradus ſenex monachus noſter, de Thuringiæ partibus oriundus, verſiculum illum Pſalmiſtæ, *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum*, loco prouerbij ad ſuam excuſatione arguẽtibus ſe proponebat. Erat ſiquidem literatus, & ob hoc amplius induratus, Et cùm ei dicerent viri timorati, domine, parcite animę veſtrę; deſiſtite peccare, ne Deus prouocatus peccatorem in peccatis occidat, iterum reſpondit. Cùm venerit dies mortis meæ moriar: non illum potero bene viuendo extendere: neque male viuendo præuenire. Volens illum pius dominus à tanto errore miſericorditer vocare & reducere ad mentem: infirmitate periculoſa cœpit eum flagellare. Vocatus eſt medicus ejus vir bonus & diſcretus, & non ſolùm in phyſica, ſed etiã in Theologia non mediocriter literatus. Cui princeps dixit. Vt vides, infirm⁹ ſum valde: adhibe curã, vt poſſim conualeſcere. Memor medicus illius erroris, reſpõdit. Domine, ſi venit dies mortis veſtræ, non vos poterit cura mea morti ſubtrahere: ſi verò moriturus non eſtis de infirmitate iſta, ſuperflua erit medicina mea. *Optima ratio aduerſus Prædeſtinatianos.* Et ille. Quomodo ſic reſpondes? Si mihi non fuerit adhibita curæ diligentia, & dieta propoſita, potero tam à meipſo, quàm ab alijs imperitis negligi, & ante tẽpus mori. Audito hoc verbo phyſicus multùm hilaris effectus, data occaſione reſpondit. Domine, ſi creditis vitam veſtram poſſe protelari virtute medicinæ: quare hoc credere renuitis de pœnitentia & operibus juſtitiæ, quæ ſunt antidota animæ? Sine his anima moritur, ſine his ad ſanitatem quæ eſt in futura vita nemo peruenit. Conſiderans Lantgrauius pondus verborũ, & quia rationabiliter peroraſſet, dixit ei. De cætero medicus eſto animæ meæ: quia per tuam linguã medicinalem Deus liberauit me à maximo errore. *No.* Nũquid bene poſtea vixit princeps iſte? *Mo.* Minimè. Promiſit verbis, quod non impleuit factis. Qualis ejus finis fuerit, cum quanta ſarcina peccatorum obierit, pœna tormentorum illius in ſequentibus te docebit. *Infrà c. 34.* Reuertamur igitur ad præcedentia: quia longam hanc euagationem fecit interrogatio tua.

Caput XXVIII.

Quòd quidam conuertantur propter paupertatem.

Sicut multos trahit ad Ordinẽ medicina infirmitatis: ita plurimos intrare cõpellit caminus paupertatis. Sæpe vidimus, & quotidie videmus, perſonas aliquando in ſæculo diuites & honeſtas, vt ſunt milites & ciues, cogente inopia venire ad Ordinem: magis ex neceſſitate volentes diuiti Deo ſeruire, quàm inter cognatos & notos egeſtatis confuſionem ſuſtinere. Cùm quidam vir honeſt⁹ exponeret mihi conuerſionis ſuæ ordinem, adjecit. Si certè in rebus meis habuiſſem proſperitatem, nũquam veniſſem ad Ordinem. Noui quoſdam, qui patribus ſiue fratribus conuertẽtibus cõuerti renuerunt: & cùm conſumpſiſſent omnia dimiſſa, tunc primùm venerunt, neceſſitatẽ pallio deuotionis pallientes: vel potiùs ipſa neceſſitate virtutem facientes. *No.* Non eſt neceſſe, de talibus exẽpla quærere: cùm videamus tali occaſione plures, maximè Conuerſos, ad Ordinem venire. Sed beati ſunt illi, qui diuitias habuerunt, & pro Chriſto illas contempſerunt. *Mo.* Non ideo beati, quia diuitiarũ poſſeſſores: ſed ideo beati, quia diuitiarum contẽptores. *Marc. 12.* Plus placuerunt Deo duo minuta viduæ, quàm multæ diuitum eleemoſynæ. Scias etiam quoſdam conuerti propter erubeſcentiam alicujus culpæ: ſiue notam alicujus infamiæ.

Caput XXIX.

De Canonico ob erubeſcentiam cujuſdam furti conuerſo.

IVuenis quidam in domo noſtra nouitius fuit: quem occaſio hujuſmodi ad Ordinem traxit. Fuerat ſiquidem canonicus cujuſdam Eccleſiæ in Colonia. Qui cùm feciſſet domino ſuo clerico honeſto, cujus tunc temporis commenſalis erat, furtū licet parvū, & à ſervis illius deprehenſus fuiſſet, intantùm erubuit, vt de ſeculo fugiens, monaſteriū noſtrū peteret, atq; nouitius fieret. Maluit Deo ſeruire, quàm tantam confuſionem inter ſuos confratres ſuſtinere. Ego eodem tépore in eadem Eccleſia poſitus cauſam conuerſionis eius, vt ita dictum eſt, intellexi: & quia ſtabilis non eſſet talis conuerſio, ſatis timui.

Caput XXX.

De adoleſcente, cui ſanctimonialis ab ipſo impregnata cauſa fuit conuerſionis.

ALius quidam adoleſcens ſanctimonialem quādam impregnauerat: & confuſione vrgente, ſimulq; timore, eo quòd fœmina nobilis foret, conuerſus eſt in Ordine noſtro. Et quam diabolus ei preparauerat in ruinā, per occaſioné facta eſt illi in ſalutem. Iuuene ſupradicto juſto Dei judicio Ordinem deſerente, iſte adhuc perſeuerat, Dei ſe miſericordia conſeruante. *Nouit*. Vt video, non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. *Monachus*. Ita eſt. Quòd quidam etiam conuertantur ob periculum vitæ temporalis, hoc exemplo doceberis. *Lapſus ſaluti fit cauſa.* *Rom. 9.*

Caput XXXI.

De nobili viro, qui gratia conuerſionis capitali ſententiæ ſubtractus eſt.

EO tempore, quo Rex Otho profect⁹ eſt Romam, coronari in Imperatoré, imperium ſupra Moſellam fratri ſuo Henrico palatino regendum cómiſit. Hic nobilem quemdá virum prædonem per judicium capitali ſententia dānauit. Aduenit Daniel Abbas Sconauię, ſuiſq; precib⁹ apud palatinum obtinuit, vt ei liceret viuere, & Deo pro peccatis ſuis in Ordine Ciſterciēſi ſatiſfacere. Sic homo pro ſuis ſceleribus morti addictus, per gratiā conuerſionis euaſit ſententiā damnationis. Frequēter huic ſimilia audiui: ſcilicet vt homines flagitioſi pro ſuis criminibus varijs ſupplicijs deputati, beneficio Ordinis ſint liberati *No*. Licet hæc videantur minima, non tamen ſunt paruipēdenda: eo quòd ſint ędificatoria. *Ma*. Quib⁹ hęc videbūtur minima, audiant de ijs, quos timor pœnæ gehennalis conuertit, magna atq; terribilia. *Rei liberati ob religioné.*

Caput XXXII.

De conuerſione Abbatis Morimundi, qui mortuus fuit, & reuixit.

ANte hos annos viginti quatuor Abbas quidam Morimundi fuit, quem talis neceſſitas ad Ordiné traxit. Quæ de illo dicturus ſum, ex relatione Domini Hermanni Abbatis Loci S. Marię cognoui: qui eūdem Abbatem vidit, loquenté audiuit, atq; geſtus illius diligentiùs, vtpote qui mortu⁹ fuerat & revixit, conſiderauit. Cùm eſſet juuenis, cum cæteris ſcholaribus ſtudebat Pariſijs. Qui cùm eſſet duri ingenij, labiliſque memoriæ, ita vt penè nihil poſſet capere vel retinere, ab omnibus irridebatur, ab oībus idiota judicabatur: vnde cœpit turbari, multiſq; doloribus cor ejus affligi. Contigit, vt die quadam infirmaretur. Et ecce Satan adfuit, qui diceret ei. Vis mihi facere hominium, & ego tibi dabo ſcientiam omnium literarum? Audiens hec juuenis expauit, & diabolo talia ſuggerenti reſpondit. Redi poſt me, Satanas, quia numquā eris dominus meus, neque ego homo tuus. Et cùm ei non acquieſceret, manum illius quaſi violenter aperuit, lapidemque imponens, dixit ei. Quamdiu concluſum tenueris lapidem iſtum in manu tua, ſcies omnia. Recedente inimico iuuenis ſurrexit, *Dæmon lapidé dat ſcientiam.*

ſcholas intrauit, quæſtiones propoſuit, omneſque diſputando ſuperauit. Mirati ſunt omnes, vnde idiotæ tanta facundia, nouitas tam inuſitata. Ille verò negotium cęlarum habuit: nec alicui hominū cauſam tantæ ſcientiæ exponere voluit. Non multo poſt infirmari cœpit vſq; ad mortem. Vocatus eſt Sacerdos, qui ejus audiret confeſſioné. Qui inter cætera etiam confeſſus eſt, quomodo à diabolo recepiſſet lapidem, & cum lapide ſcientiam. Reſpondit Sacerdos. Projice miſer artem diaboli, ne expers fias ſcientiæ Dei. Territus ille, lapidé quem adhuc manu tenebat projecit: & cum lapide fallacé ſcientiam depoſuit. Quid plura? Defunctus eſt clericus, & corp⁹ ejus poſitū in Eccleſia: ordinatis circa feretrum ſcholaribus, qui more Chriſtiano pſalmos decantarent. Dæmones animam tollentes, & ad vallem profundam terribilem, fumūq; ſulphureum euaporantem, illam portantes, ordinabant ſe ex vtraque parte vallis. Et qui ſtabant ex vna parte, animā miſeram ad ſimilitudiné ludi pilæ projiciebant: alij ex parte altera per aëra volantem manibus ſuſcipiebant. Quorū vngues ita erant acutiſſimi, vt exacuatas acus omneq; acumen ferri incōparabiliter ſuperarent. A quibus ita torquebatur, ſicut poſtea dicebat, cùm eum jactarent vel exciperent, vt illi tormēto nullum tormenti genus poſſet æquiparari. Miſertus illius Domin⁹ miſit neſcio quā cæleſté perſonam, virum magnæ reuerentiæ: qui dæmonibus tale nuntium deferebat. Audite: præcipit vobis Dñs altiſſimus, vt animā à vobis deceptam dimittatis. Mox omnes inclinantes ſimul, animā dimiſerūt: nec eam ampliùs tangere prǽſumpſerunt. Quæ reuerſa ad corpus, mēbra exanimata viuificauit, viuificata erexit, ſcholares circumſedentes in fugam vertit. Deſcendenſq; de feretro dicebat ſe viuere: & quid viderit, quidve audierit, magis opere quàm ſermone manifeſtauit. Nam ſtatim conuerſus in Ordine Ciſtercienſi, tam rigidus fuit ſibi, tam durus caſtigator corporis ſui: vt omnibus qui eum videre poterant, patenter daretur intelligi, quia pœnas ſenſerit purgatorij, vel potiùs inferni. *No.* Expediri vellem, vtrùm locus, in quo tormentabatur, infra metas fuerit inferni, ſiue purgatorij. *Mo.* Si vallis illa pertinebat ad gehennā, conſtat ejus confeſſionem fuiſſe ſine contritione. Quod ſatis ex hoc probatur, eo quod maximè pœnā illam, teſte cęleſti nuntio, ſuſtinuit propter conſenſum retenti lapidis. *No.* Nūquid dicendus eſt dęmoni conſenſiſſe? *Mo.* Non vt ei faceret hominiū conſenſit: ſed in tantum conſenſit; quòd non ſtatim lapidem de manu jactauit: ſed ad vſum ſcientiæ diligentiſſimè reſeruauit. Circa quem etiā tanto afficiebatur amore, vt nec quidem in infirmitate deponeret: ſed cum dolore ad imperiū Sacerdotis projiceret. Si eum dixero fuiſſe in purgatorio, ſuſpecta eſt mihi abſentia ſanctorum Angelorum, & prǽſentia dæmoniorum: qui animā egreſſam ſuſcipiebant, ſuſceptam deducebant, deductam tam crudeliter torquebāt. Dicebat magiſter Rudolphus, ſcholaſticus Colonienſis, in cujus ſcholis & ego frequentiùs eram, quòd dæmones animam electā de corporis ergaſtulo egredientem nūquam tangerent: ſed beati Angeli ad loca purgatorij, ſi tamen digna eſſet purgatorio, deportarent. Tali enim exemplo vtebatur. Non decet, ait, vt carbonarius purget aurum: ſed aurifex. Poſtea verò propter meritum vitę ſuſcitatus factus eſt Abbas in Morimundo, in vna de quatuor primis domibus, vir ſanctus & juſtus. De quo cùm interrogaſſem prædictum Hermannum Abbatem, ſi viderit illum aliquando ridentem: quia de reſurgentibus dicitur, quòd ridere non ſoleant, reſpondit. Scias, me hoc ipſum in illo conſideraſſe: nec potui deprehendere in geſtib⁹ ejus nutum quidé leuitatis, tantę erat grauitatis, tātę longanimitatis. Nūquam illū vidi, ne quidé ſubridenté, neq; verba leuitatis ꝓferenté. *No.* Miror, ſi aliquid dixerit de forma & virtute aię. *Mo.*

Pœna animæ ſeparatæ.

Sententia de anima ſeparata.

Suſcitatus fit Abbas Morimūdi.

Nunquam ridebat.

Etiam aſſerebat, animam ſuam fuiſſe tamquam vas vitreum & ſphæricum, oculatam retro & ante, plurimum habuiſſe ſcientiæ, vidiſſe vniuerſa. Nam ſcholaribus circa feretrum ſedentibus quæcumque actitauerant manifeſtauit. Vos, inquit, teſſeris luſiſtis: vos inuicē capillis traxiſtis: vos diligenter pſallebatis. *No.* Valde me lætificat, quòd vir iſte, qui corpore exutus tanta vidit, tanta audiuit, cæteris Religioſis Ordinibus omiſſis, Ordinem noſtrum intrare voluit. *Mo.* Meritò lætificare te debet: ſed aliud tibi dicam, quod eamdem lætitiam tuam geminet.

Caput XXXIII.

De Clerico nigromantico mortuo, qui ſocio apparens ſuaſit Ordinem Ciſtercienſem intrare.

DVo juuenes, ſicut didici lectione, non relatione, apud Toletum ſtudebát in nigromantia. Accidit, vt vnus illorum vſque ad mortem infirmaretur. Qui cùm moriturus eſſet, rogauit alter, vt infra viginti dies ſibi appareret. Et promiſit, ſi tamen ſibi concederetur. Sedente eo die quadam in Eccleſia, coram imagine Beatæ Virginis, & Pſalmos pro anima illius legente, adfuit ille miſerrimus: gemitibus ſua indicans tormenta. Quem cùm interrogaſſet, vbi eſſet, vel quomodo haberet, reſpondit. Væ mihi, quia æternaliter damnatus ſum, propter artem quam didici diabolicā: quia reuera mors animę eſt, ſicut titulus ejus oſtendit. Cōſulo autem tibi tamquam ſocio meo vnico, vt ab hac execrabili ſcientia recedas, & vitam religioſam ſectando, Deo pro peccatis tuis ſatisfacias. Quem cùm viuus interrogaſſet, vt tutiorē ſibi viam viuendi oſtenderet, iterum reſpondit. Non eſt via ſecurior, quàm Ordo Ciſtercienſis: neque inter omne genus hominum pauciores deſcendunt ad inferos, quàm perſonæ Religionis illius. Retulit ei & alia plurima, quæ cauſa breuitatis omitto: eo quod in libro viſionū Claræ-vallis ſcripta ſunt. Iuuenis verò mox renuncians nigromantiæ factus eſt nouitius, ac deinde monachus in ordine Ciſtercienſi. *No.* Fateor, in hoc facto lætitiam cordis mei geminatā. *Mo.* Quia in ore duorū vel trium teſtium ſtabit omne verbum, vis audire de tertio clerico penè ſimili modo conuerſo? *N.* Volo, ac plurimum deſidero.

Necromantia ars diabolica.

Liber viſionum Claræ-vallis.

CAPVT XXXIV.

Item de clerico: qui propter pœnas Lodeuici Lantgrauij quas vidit, ad Ordinem venit. *Mo.*

NArrante mihi ſæpius ſene monacho noſtro Conrado, qui penè centenarius eſt, cuius ſuprà feci mentionem, didici quod refero. Ipſe quidem de Thuringia oriundus, & in armis ante conuerſionē exercitatus: multa nouit de actibus Lodeuici Lantgrauij, de quo ſuprà cap. 27. longam texui narrationem. Hic cùm moreretur, duos filios reliquit heredes: Lodeuicum ſcilicet, qui in prima expeditione Ieroſolimitana, quæ facta eſt temporibus Frederici Imperatoris, defunctus eſt, & Hermannum, qui ei in principatu ſucceſſit, qui nuper obijt. Lodevicus verò, qui ſatis erat tractabilis & humanus, & vt veriùs dicam, ceteris tyrannis minus malus, tale edictū propoſuit. Si modò aliquis eſſet, inquit, qui veris indicijs vera mihi de anima patris mei dicere poſſet: bonam curtim à me reciperet. Audiebat hæc miles quidam pauper, qui fratrem habebat clericum, in nigromantia quandoq; ſatis expeditum. Cui cùm verba principis indicaſſet, reſpondit. Bone frater, diabolum aliquando per carmina vocare conſueui: ſciſcitabar ab illo quæ volui: diu eſt, quòd ejus colloquijs artibuſque renuntiaui. Inſtante milite opportunè importunè, & ad memoriā reducente propriam paupertatem, promiſſumq; honorē: precibus ejus tandem clericus victus dęmonem vocauit. Vocatus quid vellet inquiſiuit. Reſpondit clericus. Pœnitet me, tāto tempore receſſiſſe ante. Indica mihi obſecro, vbi ſit anima domini Lantgrauij. Ait dæmon. Si vis mecum pergere: ego eum oſtendam tibi. Et ille. Ego libenter eum viderē, ſi ſine periculo vitæ meæ illum videre poſſem. Cui diabolus; Iuro tibi per altiſſimum, & per tremendum ejus judicium, quia ſi fidei meæ te commiſeris, incolumem te illuc ducam, huc q; reducā. Ponens clericus animam ſuā in manibus ſuis, ſupra collum dæmonis aſcendit. Quem infra breue tempus, ante portam inferi depoſuit. Introſpiciens clericus, contemplatus eſt loca nimis horrenda, pœnarumque diuerſa genera: & dæmonem quemdam ſuper opertum puteum ſedentem. Clericus vt hæc vidit, totus contremuit: & clamauit dæmon ille, quem tenes in collo? Adduc eum huc. Qui reſpondit. Amicus noſter eſt: juraui ei per virtutes tuas magnas, quia eū non læderē, ſed animā domini ſui Lantgrauij oſtenderē, ſanumque reducerē: vt omnib⁹ immenſam tuam prædicet virtutem. Ille verò operculum cui inſedit igneum amouit: & tuba ænea puteo immiſſa tam validè buccinauit, vt videretur clerico totus tinnire mundus. Poſt horam, vt ei videbatur, nimis longam, puteo eructuante flammas ſulphureas, Lantgrauius inter ſcintillas aſcendentes ſimul aſcendens, videndum ſe clerico collotenus præbuit. Ad quem ait. Preſto ſum miſer ille Lantgrauius quondam dominus tuus: & vtinam numquam natus. Cui clericus. Miſſus ſum à filio veſtro, vt ei renuntiare poſſim de ſtatu veſtro: & ſi in aliquo poteſtis juuari, mihi dicere debetis. Reſpondit ille. Statum meū bene vides. Hoc tamen ſcias, quia ſi filij mei reſtituere vellent tales poſſeſſiones talium Eccleſiarum, (proprijs nominibus eas exprimens,) quas mihi injuſtè vſurpaui, & ſub titulo hereditario ipſis reliqui: magnum animæ meæ conferrent remedium. Cui cum diceret, Domine non credent mihi. Reſpondit. Ego dicam tibi ſignum, quod nemo nouit, præter me, & filios meos. Accepto ſigno & Lantgrauio eo vidente mox puteo immerſo, per dæmonem reductus eſt. Qui licet vitam non perdiderit, ita tamen pallidus & languidus redijt, vt vix cognoſceretur. Verba patris filijs retulit, ſigna oſtendit: ſed modicum illi profuit. Non enim in hoc conſentire voluerunt, vt poſſeſſiones reſtituerent. Reſpondit tamen Ludouicus Lantgravius clerico. Signa cognoſco, patrem meum te vidiſſe non dubito, promiſſum tibi præmiū dare non teneo. Ad quem ille. Domine curtis veſtra vobis remaneat: ego cogitabo quid animæ meæ expediat. Relictiſque omnibus factus eſt monachus in Ordine Ciſtercienſi: contendens omnem pœnitentiam ſuſtinere temporalem, dummodò pœnam euaderet æternam. Ecce habes tria exempla; quod quidam conuertantur timore vel viſione pœnæ gehennalis. Poſſem tibi de ijs adhuc plura dicere: ſed in alijs Diſtinctionibus propono tibi illa differre. *Nouitius.* Si talia homines videre poſſent, puto, quòd ita liberè non peccarent. *Monachus* Ita eſt, vt dicis. Audi adhuc, quod ſupereſt, exemplum: videlicet quòd quoſdam conuerti cogat non morſus conſcientiæ, ſed amor conſeruandæ innocentiæ, & deſiderium cæleſtis patriæ.

Suprà c.27.

Caput XXXV.

De conuerſione Godefridi monachi Villarienſis, & de reuelationibus ejus.

IN Monaſterio ſancti Pantaleonis in Colonia, quod eſt nigri Ordinis monachorum, iuuenis quidã fuit, nomine Godefridus, puritatis eximiæ: inter fratres ſuos ſine querela conuerſatus, ſecundùm diſciplinam Ordinis illius. Et qui

Apoca. 22. ſcriptum eſt, *Iuſtus juſtificetur adhuc, & ſanctus ſanctificetur adhuc*: deſiderio ſupernæ vitæ accenſus idem Godefridus, & quia ſecundùm Regulæ mãdatum viuere non poſſet, conſiderans: venit ad nos, humiliter & inſtanter ſupplicans, vt fratrum collegio jungi mereretur. Timens Abbas noſter magis in cauſa eſſe leuitatẽ quàm deuotionem: eum, heu! ſuſcipere non acquieuit. Paſſus à nobis repulſam Villariũ venit: & quod petiuit, citiùs obtinuit. Qui quantæ fuerit religioſitatis, quantæ ſanctitatis, quàm fervens in Ordine, per ſacras ejus reliquias vſq; hodie Dñs non ceſſat oſtendere. Tempore quodã domin⁹ Carolus Abbas Villarienſis,

Reliquiæ beati Godefridi ſalutares. qui fuerat Prior noſter, veniens ad nos, duxit ſecum eũdem virum venerabilem: & ſicut mihi dixerunt qui viderunt, tantam gratiam deuotionis ei Dñs in Miſſa contulit, vt ſtillicidia lacrymarũ ex ejus oculis ſuper altare vel pectus ejus ſtillarent. Quem cum interrogaret dominus Theodericus de Lureke tunc nouitius, quondam canonic⁹ Bunnẽſis, quomodo orare deberet, reſpondit. Nihil debetis in oratione dicere, ſed tantùm cogitare de Saluatoris noſtri Natiuitate, Paſſione, Reſurrectione, & alijs, quæ nobis nota ſunt. Quod ipſe freq̃uẽter in vſu habuit, hoc & alios docere ſtuduit. Habebat & ſpiritũ prophetiæ, ita vt quandoq; monachis tentationes futuras prædiceret: & vt corda ſua per patientiã præpararent, admoneret. Quantas habuerit conſolationes, quàm mirificas viſiones, ſolus ille plenè nouit, qui author illarum fuit. Dicam tibi, quod mihi retulit monach⁹ quidam Villarienſis de illo. Cùm eſſet tempore quodã hebdomadarius coquinæ, & ſabbato ſecundùm conſuetudinẽ lauaret pedes monachorum, dicto Cõpletorio cùm clauſiſſet Oratoriũ, erat enim ſacriſta, apparuit ei Salvator linteo præcinct⁹,

B. Godefrido Chriſtus lauat pedes. & pelvim in manu tenẽs: & ait ad Godefridum. Sede, vt lauẽ pedes tuos: eo quod dudum laueris pedes meos. Quod cùm territus renueret, coëgit eum: flexiſq; genibus pedes ejus lauit, ſicque diſparuit. Secunda feria poſt Palmas ſanctas in choro, cùm pſalmus, *Eructauit cor meum*, deuotè à conuentu decantaretur, ecce glori-

Apparitiõ beata virgo. oſa Dei genitrix Maria de preſbyterio deſcendens, & chorum more Abbatis circuiens, monachis benedixit: ſicque inter Abbatis & Prioris ſtallum exiens, quaſi ad conuerſorum chorum properauit. Exiuit ille poſt eam: vt videret quò iret: ſed eam videre non potuit. Statim, neſcio, vtrùm ꝓxima vel tertia die, infirmari cœpit. Et cùm laboraret in acutis, vſq; in Paſcha in conuentu perſeuerans, dorſũq; caſtigationibus lacerans, atque ſacros pannos cum cæteris lauans, tandem infirmitate depreſſus in infirmitorio poſitus eſt. Qui cùm jam agonizaret, & eſſet tẽpus comedendi, dixit ei miniſter ſuus. Inuitus vado comedere: timens ne interĩ moriamini. Vade, inquit, ſecurus: ante videbo te. Qui cùm in menſa ſederet, Godefrid⁹ oſtiũ refectorij aperuit, monachũ reſpexit & benedixit: ſicq; verſus Oratorium tetendit. Territus ille, putabat eum miraculoſè conualuiſſe. Statimq; percuſſa eſt ad exitũ ejus tabula: & recordatus eſt infirmarius, quia ei ꝓmiſerat. Nudato ejus corpore ad lauandum, ita inuenerunt dorſum ejus plagis virgarũ liuidum, vt omnes mirarentur. Nuper per reuelationẽ leuata ſunt oſſa ejus, & in ſacrario poſita, reſeruantur q; pro reliquijs. Ipſi gloria, qui ſic ad ſe conuerſos magnificat: cui cum Patre & Spiritu ſancto honor & imperiũ per oĩa ſęcula ſęculorum, Amen. Multa alia de eo referunt, quæ ſtudio breuitatis ſupprimo.

Caput XXXVI.

De modo & forma conuerſionis. *Nou.*

SAtisfactum mihi fateor, de cauſis ſiue occaſionibus conuerſionis. Nunc de modo vel de forma ejuſdem aliquid audire delectat. *Mo.* Quoſdā enim ad conuerſionem venire videm⁹ cùm quadam gloriola & oſtenſione ſeculari: alios cum exhibitione multæ humilitatis. *No.* Quod horum eſt melius? *Mo.* Humilem conuerſionē Deo placere, nemo dubitat. Oſtenſio autem alicujus gloriæ, ſecundùm intentionem conuertentis ſe judicatur. Quidam conuerti deſiderantes de nouo ſe veſtiunt: cum cognatis & amicis ad monaſterium veniunt: ne quaſi vagi & pauperes repulſam patiantur. Alij vero cum diuites ſint, paupertatis habitum aſſumunt: vt ex humilitate conuerſionis amplius mereantur. De quib⁹ tibi & exempla ſubiungam *Quidā cum pompa Ordinē intrar.* *Alij cum humilitate.*

Caput XXXVII.

De conuerſione Walevani militis, qui armatus ad ordinem venit.

MIles quidam nomine Walevanus, conuerti deſiderans, cum dextrario & armis ſuis militaribus Hemmerode venit, armatus clauſtrum intrauit, & ſicut mihi retulerunt ſeniores noſtri, qui tunc præſentes erant, portatio illū ducente per medium chorum vadens, conventu inſpiciente, & novam formā conuerſionis mirante, ſuper altare beatæ Virginis ſe obtulit: armiſq; depoſitis, in eadē domo Religionis habitum ſuſcepit. Viſum eſt ei congruum, ibi militiā deponere ſecularē: vbi aſſumere proponebat militiam ſpiritualem. Adhuc viuit, vir bonus & religioſus: prius inter monachos nouiti⁹, poſtea ob humilitatē factus cōuerſus. *Cum pompa venit miles.*

Caput XXXVIII.

De humili conuerſione Philippi Abbatis.

ABbas Philippus de Ottirburg contrarium fecit, ſicut mihi retulit canonicus quidā Trajectenſis, qui tunc temporis præſens fuit. Hic cùm eſſet de honeſta parentela natus, & majoris Eccleſiæ in Colonia canonicus, Rodolphum ejuſdem Eccleſię Scholaſticū Pariſijs legentem audiuit. Diuina inſpirante gratia, magiſtro ſuo ignorante ſcholas deſeruit: & cū eſſet adoleſcens delicatus, boniſq; veſtibus indutus, pauperi ſcholari ſibi occurrenti illas dedit: & vilia veſtimenta ejus reinduens, ad domū quamdam Ordinis noſtri, quæ Bonavallis dicitur, veniens, ſe in nouitium ſuſcipi humiliter petiuit. Videntes illū fratres cappa trita atque vetuſta indutum, æſtimantes eum ſcholarem pauperē & vagum, ſuſcipere renuerunt. Conſiderans moram repulſæ eſſe periculoſam, ingreſſumque ſibi negari, nouiſſimè dixit. Si non ſuſceperitis me, forte vos pœnitebit: & cùm facere volueritis, eſſe non poterit. Tunc demum ſuſceptus eſt. Cognita ejus conuerſione Magiſter Rodolphus dolens cum ſocijs quibuſdā ad monaſteriū venit: ſed fundamentum ſupra petram poſitū mouere non potuit. Et quia idem Philippus in converſione ſe humiliauit, intantū illum Dn̄s exaltauit, vt non multò pòſt eidē domui Abbas præficeretur. *Cū humilitate canonicus.*

Caput XXXIX.

Quòd quidam in conuerſione ſua Ordines ſacros celantes, propter humilitatē Conuerſi fiant.

TAnta eſt virtus humilitatis, vt ejus amore ſæpe ad Ordinē venientes clerici, laicos ſe ſimulauerint: malentes pecora paſcere, quàm libros legere: ſatiùs ducentes, Deo in humilitate ſeruire, quàm propter ſacros Ordines vel literaturam cęteris præeſſe. Hoc quia ſæpius in Ordine contigit, ita vt Conuerſi fierent Monachi: ante hos quatuor annos definitū eſt in Capitulo Generali, vt tali modo cōuerſi manerent inter Conuerſos. Eodem anno quidam veniens, vt puto, diaconus, laicum ſe ſimulans in conuerſum ſuſceptus eſt. Cuius Abbas, cùm poſtea, neſcio quo prodente, Ordines intellexiſſet, in ſequenti Capitulo caſum eundē *Definitio de Conuerſis.*

propoſuit. Et quia viris diſcretis videbatur omnino abſurdū, vt quis in tam ſublimi ordine poſitus foret ſine charactere coronæ, & ſine ſacrorum Ordinū executione: ſententiam mutauerunt. *No.* Non miror, ſi aliqui celant ſuos Ordines in conuerſione: cùm legamus priſcis temporibus feminas, vt fuit beata Eugenia, & ſancta Eufroſina, atque beata Marina, ſexū viriliter ſimulaſſe. *Mo.* Quid hoc miraris factum temporibus priſcis: cùm recētiori tēpore ſimile in Ordine noſtro contigiſſe ſciamus? *No.* Hoc omnibus modis ſcire deſidero: videlicet à qua perſona, vbi, quomodo, tam mirabilis facta ſit conuerſio. *Mo.* Femina, de qua dicturus ſum, quæ fuerit, vel quomodo ad Ordinem venerit, ſeu quomodo in Ordine fuerit, vel conſummauerit, ſicut nobis retulit monachus quidam, qui cum ea nouitius fuerat in probatione, fida tibi pandam relatione.

Feminæ ſanctæ viros mentitæ.

Caput XL.

De mirabili conuerſione B. Hildegundis virginis, quæ ſe virum ſimulauerat.

IN ciuitate Nuiſſia, quæ quinque milliaribus diſtat à Colonia ciuitate magna, ciuis quidā habitauit, filiam habens formoſam ac dilectam, nomine Hildegūdem. Quam, vxore defuncta, cùm adhuc eſſet in ætate tenera, orationis gratia ſecum Ieroſolimam duxit. In reditu verò infirmatus pater, apud Tyrū diem clauſit extremum. Moriens autem, filiā & omnia quæ habebat miniſtri ſui fidei commendauit. Sed fidem non ſeruans ſervus domino, neque miſericordiā exhibens defuncto: cùm eſſet impius & auarus, puella nocte in domo relicta, clam nauigauit, multis illam miſerijs exponens. Quæ mane ſurgens, cùm intellexiſſet tutorem infidū cùm patris ſui ſubſtantia nauigaſſe, vehementer doluit: & quid ageret, vel quò ſe verteret, penitus ignorauit. Non intelligens idioma terræ, fame cœpit tabeſcere: mendicando tamen ſcholas in eadē ciuitate anno vno frequentauit. Poſt hęc peregrinis de Alemania advenantibus calamitatem ſuā expoſuit: & vt ſui miſererenrur, lacrymabiliter exorauit. E quibus vnus cæteris ditior, vir bonus & nobilis, conſolans deſolatam, aſſumenſque in nauim ſuam derelictam, datis neceſſarijs ad patriam reduxit peregrinā. Eodem tempore cùm orta fuiſſet controuerſia in Eccleſia Treuirenſi inter duos electos, Volmarū ſcilicet ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconū, & Rodolphum majorem prępoſitū; dominus Papa Lucius priori fauebat: partem alteri* Fredericus Imperator defenſabat. Et quia nulli erat tutū, apices ad Apoſtolicum, qui tunc temporis apud Veronam morabatur, deferre, propter inſidias Imperatoris: Eccleſia Colonienſis cùm vni partium faueret, & ob hoc literas ad jam dictum Papam deſtinaret, bajulus earūdem vitæ ſuæ timens, pręfatā puellam propter tonſuram & habitū adoleſcentem ęſtimans, prece ſimul & pretio, eo quòd minor ſuſpicionis nota foret in pedite quàm in equite, clauſas in baculo literas vt portaret, obtinuit. Quæ cùm juxta Auguſtam deueniſſet, furem obviàm habuit. Rogata ab eo, vt ſocius eſſet ejus itineris, nihil mali ſuſpicans, libens annuit. Cumque paululum proceſſiſſent, & fur quaſi ſonū perſequētium excepiſſet, onus cum furto penes puellam repoſuit: ipſe verò ad receſſum ſe ire ſimulans, inter fruteta ſe abſcondit. Quid morer? Illa à perſequētibus comprehenditur, cum ſacco ad iudicium trahitur, & per ſententiam laqueo adiudicatur. Quæ cùm ob furti præſentiam nullam ſibi prodeſſe cerneret allegationem, nullam excuſationem: ſacerdotem petiuit & obtinuit. Cui exceſſus ſuos confitens, ſatis ſimpliciter expoſuit per ordinem viæ ſuæ cauſam, & furis nequitiam: & vt Sacerdoti verborum fidem aſtrueret, arundinem literas pontificales continentē oſtendit: & adiecit. Si fuerit fur quęſit*, ocyus inuenietur. Mox ad cōſilium Sacerdotis nemus canibus & retibus ambitur: fur quęſitus cōprehenditur,

Lucius 3. Fridericus Ænobarbus.

Confeſſionis vſus antiquus

ad judiciū vterque trahitur. Cùm miſer ille ad criminis cōfeſſionem cruciatibus
compelleretur, ait. Injuſtè cōpellor confiteri, quod non feci: iſte cum furto de-
prehenſus ſecundùm jus ciuile damnandus eſt. Econtra cùm puella diceret, ſibi
onus doloſè fuiſſe cōmiſſum, & reſtituere vellet depoſitū, reſpondit ille. Onꝰ iſ-
tud meum eſſe nego. Vox vnius, teſtimonium eſt nullius. Ad hæc virgo obmu-
tuit. Tunc accedens Sacerdos, pro ipſa allegauit: & quòd eſſet innocens, doloq;
hominis circūventa, ſatis affirmauit. Et ſi minùs, inquit, verbis meis creditur, ex-
amine ferri candētis quis reus ſit, quis innocens, facilè cōprobabitur. Quod cùm
omnibus placuiſſet, manus furis exuſta eſt: puellæ verò manus illæſa apparuit.
Tunc fure celeriùs ſuſpenſo, confeſſor & liberator virginis gaudens illam in do-
mū ſuam recepit. Et ecce diabolo inſtigante, qui ſaluti virginis inuidit, cognatio
furis de tam turpi morte ejus furens, innocuam & Dei judicio liberatā de domo
Sacerdotis extraxit: reoq; depoſito, loco ejus illam ſuſpendit. Mox Angelus Dñi *Suſpenſa pu-*
adfuit, qui & virginē, ne laquei ſentiret anguſtias, ſuſtentauit: & mirifico vul- *ella ſuſtenta-*
tus ſui odore refecit. Et cùm nihil ſentiret doloris, imò maximis ſe putaret inter- *ta ab angelo*
eſſe delicijs, in ipſa nocte tam ſuauem audiuit melodiam, ſymphoniā tam diuer-
ſam, tam jucundā: vt nullus chorus, ſiue corporalis, ſiue inſtrumētalis, tantę dul-
cedini poſſet cōparari. Sciſcitante ea quid hoc eſſet, reſpondit Angelus. Anima
ſororis tuæ Agnetis cum hoc concentu Angelico in cælū defertur: & tu poſt bi-
ennium feliciter ſequeris. Sic beata illa per biduum pendente, paſtores in vicino
paſcentes miſericordia moti condixerunt, vt corpus deponerent, atque ſepultu-
ræ cōmendarent. Inciſo verò laqueo, non vt conſuetudo eſt cadauerum, cum
pondere cecidit: ſed paulatim Angelo ſuſtentante ad terram demiſſa ſtetit. Quo
viſo territi paſtores fugerunt. Dixitque ei Angelus Domini. Ecce libera es, va-
de quò libet. Reſpondit illa. Domine mi, Veronam ire propoſui. Statim in mo-
mento tranſlata eſt in Veronā. Et ait Angelus. Verona hinc diſtat tribꝰ milliari- *Veronā mo-*
bus. Inter Auguſtam verò & Veronam ſeptem dietę numerantur. *No.* Videntur *mento tranſ-*
mihi in hac puella antiqua juſtorū miracula renouata: videlicet ſancti Benedicti *fertur.*
Abbatis, & Habacuc Prophetæ: ex quibus prior cùm abſens eſſet, vidit germa- *Greg. 2 di-*
næ ſuæ Scholaſticę animā in ſpecie colūbę cæli ſecreta penetrare: alter verò de Iu- *alog. c. 24.*
dea in momēto in Babilonē tranſlatus eſt. *Mo.* Verū dicis: nec minùs miror, quòd *Daniel. 14.*
audire meruit animam ſororis cum concentu Angelico tanto locorum ſpatio
interpoſito deferri in cęlum, quàm quòd beatus Seuerinus Coloniæ poſitus ani-
mam Sancti Martini cum ſimili concentu aſcendere cognouit ad Dñm. Adhuc
alia duo magnæ gloriæ beneficia ſunt ei exhibita: ſcilicet quòd Angelo ſuſtentā-
te eculei dolores non ſenſit, & quòd finē ſuum tam longè ante pręſciuit. Proſpe-
rè verò apud Veronam negotio peracto, cùm rediens intraſſet diœceſin Vorma-
tienſem, non ingrata diuinæ miſericordiæ, prece & ope cujuſdā venerabilis in-
cluſæ obtinuit, vt à domino Theobaldo Abbate Schonaugiæ in nouitium ſuſci-
peretur. Eſt autē Sconaugia locus amœniſſimus, nomen trahens à re. Putās eam *Puella vir,*
Abbas eſſe adoleſcentulum, poſt tergum ſuum in eodem equo ſedere juſſit. Quę *mentita præ-*
cùm loqueretur voce feminea & gracili, dixit ei Abbas. Frater Ioſeph, nondum *nominibus.*
mutaſti vocem tuam? Reſpondit illa. Domine, nūquam illam mutabo. Adoleſ-
centem ſe ſimulans, nomen ſancti Ioſeph ſibi impoſuerat: vt eum quē validas
tentationes viciſſe nouerat, contra duplicem hoſtem pugnatura, carnem ſcilicet
& diabolum, memoriæ ſuæ arctiùs imprimeret, & per auxilium pleniùs ſentiret:
& videtur in ea illud Salomonis impletum, *Mulierem fortem quis inueniet?* Non *Prouerb. 31*
eſt inuentum ſimile in Ordine noſtro: & ideo ſine exemplo. *Mulierem*, inquit,

Eccle 7. Virtus puellæ viris conuiuentis.

ex omnibus non inueni. Ingreſſa probationem, manũ ſuam miſit ad fortia. Inter viros dormiuit, cum viris comedit & bibit, viris ad diſciplinas dorſum ſuũ nudauit. Et cùm eſſet juuencula multæ grauitatis, tamen ne ſex⁹ ejus notaretur, quandoque ſuis ſocijs in probatione ſigna aliqua oſtendit leuitatis. Nam abſente magiſtro, monachũ, qui hoc nobis retulit, Hermannum nomine, tunc puerum quatuordecim annorum, ad cyphum ſuum ducens, ait. Conſideremus in hoc vino, quis noſtrum ſit formoſior. Et cùm relucentes in eo facies attenderent: iterũ aiebat. Hermanne, quomodo placet tibi facies mea? Reſpondit ille. Videtur mihi mentum tuum diſpoſitum ſicut mentum mulieris. Tunc illa quaſi indignando receſſit. Poſtea pro neglecto ſilentio ambo vapulabant. *Nou.* Miror, ſi aliquas in Ordine habuit tentationes. *Mon.* De eius tentationibus nihil audiui: ſed quod alijs cauſa fuerit tentationis, ſatis intellexi. Cùm appropinquaret tempus reſolutionis ej⁹ cœpit infirmari: & cùm prę nimia debilitate ad lectũ ſuum portaretur, monachus quidam eam intuens, juxta ſe ſtantibus clara voce dicebat. Homo iſte vel femina eſt, vel diabolus. Numquam illum reſpicere potui ſine tentatione. Et ſatis probatur ex hoc loco, quod fortis ſit vis naturę. Vocanſq; Priorem, cùm ei peccata quidẽ leuia confiteretur, & ille interrogaret, ſi vnquam aliquãcognouiſſet mulierem, reſpondit illa. Numquam, domine, reus fui alicujus mulieris, ſiue viri: hoc adjiciens, propter ſexum. Deinde recitauit ei per ordinem, eo modo quo prædictum eſt, vniuerſa, quæ circa ſe acta ſunt, tacito ſexu. Priore ſtupẽte ac dicente, frater, quæ loqueris, fidem excedere videntur: & quo argumento probare potero, ea eſſe vera: reſpondit puella. Hodie biennium effluxit, ex quo Angelus Domini pendenti mihi diem reſolutionis meæ prædixit. Scio cui credidi, fidem ſeruaui, curſum conſummaui. De reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ. Si ea ſcientia, qua prędixi, ante obitum meum non depoſuero officiũ linguæ in ſpatio vnius Miſſæ legendę: non mihi credatis. Et adjecit. Cùm defunct⁹ fuero, apparebit in me, vnde ſtupeatis, & diuinæ virtuti gratias meritò referatis. His dictis, quarta feria hebdomadæ Paſchalis, duodecimo calendas Maij, anno Dñi 1186. ſole tendẽre ad occaſum, ſancta illa anima de corpore virgineo egreſſa, migrauit ad Dñm. Percuſſa tabula, cùm tã Abbas quàm cęteri fratres ad ejus exequias convolaſſent, & corp⁹ exportatum ad lauandum detectum fuiſſet, ſexus femineus apparuit. Tunc omnibus in ſtuporem verſis miraculi nouitate, nuntiatum eſt Sacerdoti commendationes legenti. Qui cognito ſexu textũ mutauit: & pro monacho monacham, & pro fratre ſororem nominauit. Poſtea, cùm brevia pro ea ſcribenda eſſent, & nomen ejus ignorarẽt: ſub tali forma ſcripta ſunt. Duodecimo Kal. Maij obijt ancilla Chriſti in Sconauia. Elapſis aliquot diebus, cùm fratres nomen illius beatę ſcire deſiderarent, miſerunt in viciniam Colonię, vnde ſe oriundam dixerat: & cùm ſtudioſè circumquaque de ejus cognatione inueſtigarent, nutu diuino inuenta eſt quædam anus, quæ ſe ejus cognatam fuiſſe diceret: aſſerens, eam Hildegundẹm vocatam. Cùm ante hos annos conſecraretur novum Oratorium in Sconauia, ex diuerſis prouincijs ad Dedicationẽ populi confluentes, & prædictas beatæ Hildegundis virtutes audientes, tumulum ejus frequentauerunt, matronę maximè, ſanctis ejus orationibus ſe cõmendantes: Deumque ſuper tantis mirabilibus glorificantes. Et nos, fratres, cum illis gratias referamus Saluatori noſtro: qui hæc fieri voluit noſtris temporibus in Ordine noſtro ad gloriam ſuam, & ędificationẽ noſtram: qui viuit & regnat cum Patre & Spiritu ſancto in ſæcula ſæculorum, Amen.

Sexus deprehenſus poſt mortem.

Virgo Hildegundis vocata & inuocata.

Caput

EPITAPHIVM EIVSDEM VIRGINIS

Omnis homo miretur, homo quid fecerit iſte.
Hæc cujus foſſa cineres incluſit & oſſa.
Mas viuens paret: moriens ſed femina claret.
Vita fefellit, morſque refellit rem ſimulatam.
HILDEGVND *dicta vitæ eſt in codiçe ſcripta.*
Maij bis ſenis eſt hæc defuncta Calendis.

Caput XLI.

De vidua Colonienſi, quæ in cappa Conuerſi egreſſa eſt de ciuitate.

HOneſta quædam matrona de Colonia, diuitijs pollẽs, & ętate florens, cùm poſt mariti mortem Chriſto nubere vellet: timore amicorum, à quib⁹ ejus deſiderium impediebatur, habito conſilio Domini Caroli Abbatis Villarienſis, cappã Conuerſi induit; ſicq; per illum de ciuitate educta, in monte ſanctæ Valburgis monialis eſt effecta. *Nou.* De conuerſione viduarum, ſeu maritatarum, quæ de fęce ſæculi guſtauerunt, non multùm miror: virginũ verò contra parentum voluntatem ſe conuertentium conſtantiam ſatis admiror. *Mo.* Quaſdam ex his pro exemplo tibi ponam,

Caput XLII.

De conuerſione Mectildis magiſtræ in Fuſinnich.

DOmina Mechthildis, Magiſtra hodie in Fuſenich, cùm haberet parentes ditiſſimos, & ad ſæculi nuptias nutriretur: adhuc in ætate tenera conſtituta, ſe ſoli Chriſto velle deſponſari, monialiſque fieri, quotidie proteſtata eſt. Cumque blanditijs ſiue minis non poſſet auerti: die quadam veſtibus purpureis contra voluntatẽ induta, reſpondit matri. Etiamſi feceritis me auream: non poteritis mutare propoſitũ meum. Tandem tædio affecti parentes ejus, cùm eam locare vellent in prædicto monaſterio ſanctæ Valburgis, nec eſſe poſſet, eoquod completus fuiſſet ſtatutus numerus ſororum, in Fuſenich conuerſa eſt: vbi adeò profecit, vt non multò pòſt, licet adhuc adoleſcentula, Magiſtra efficeretur. Quã poſt annos paucos Aleidis ſoror ejus carnalis marito viduata, & ipſa adhuc adoleſcentula, ſecuta, in eodem loco facta eſt Prioriſſa. Quarum exemplo quædam earũ cognata, timore parentum de diœceſi Trajectenſi in virili habitu egreſſa, apud Sanctũ Thomam, qui eſt domus Ordinis noſtri in Epiſcopatu Treuerenſi poſita, ſe conuertit. Hanc cùm ſoror imitari vellet, à parentibus capta eſt, & viro tradita. Spero autẽ, quòd Deus tam ferventem voluntatẽ non relinquat irremuneratam. *S. Thomas Domus Ordinis Ciſter.*

Caput XLIII.

De conuerſione Helſvuindis Abbatiſſæ de Porceto.

LAudabilem, imò ſatis mirabilem, dominæ Helſwindis Abbatiſſæ de Porceto, conuerſionem tibi replicabo. Hæc cùm eſſet, & adhuc ſit Arnoldi Sculteti Aquenſis, viri potentis diuitiſque filia, ſic ab ineunte ætate feruebat zelo cõuerſionis vt matri frequenter diceret. Mater, fac me monialem. Solita enim erat cum matre aſcendere montem ſancti Saluatoris, in quo tunc manebat conuent⁹ ſororum dè Porceto. Die quadam per feneſtram coquinæ latenter intrans, dormitoriũ aſcendit, & puellæ cujuſdam cucullam induens, cum cęteris chorum intrauit. Quod cùm matri abire volenti per Abbatiſſam innotuiſſet: illa putans jocum eſſe, reſpondit. Vocate puerũ, oportet nos ire. Venit illa intrinſecùs ad feneſtram, dicens: Monialis ſum: non ibo tecum. Mater verò timens maritũ, reſpondit. Modò tantùm venias mecum: & ego patrem tuum rogabo, vt te faciat monialem. Sicque exiuit. Matre verò tacente, contigit, vt iterũ montem aſcen-

detet, filia dormiente. Quæ cùm ſurrexiſſet, matre in Eccleſia quęſita & non inventa: in monte eam eſſe ſuſpicans, ſecuta eſt ſola: & per feneſtram ingreſſa, rurſus habitum induit, matrique roganti vt exiret, reſpondit. Amodò me non decipies: verba ſibi promiſſa replicans. Matre verò cum multo timore recedente, pater cũ fratribus furibundus aſcendit, fores effregit, filiam vociferantẽ eduxit: cognatis, qui eam auerterent, commiſit. Quibus illa nondum, vt puto, nouẽ annorum, tam ſapienter reſpondit, vt mirarentur. Quid plura? Epiſcopo Leodiẽſi partem & eos, à quibus educta fuerat, excõmunicante, loco reſtituta eſt: & poſt annos paucos ibidẽ in Abbatiſſam electa. Hęc de Conuerſione dicta ſunt. Multa hujuſmodi Chriſtus in ſuis operatur electis, ad gloriam ſui nominis: cui cum Patre & Spiritu ſancto honor ſit & imperiũ per infinita ſęcula ſęculorũ, Amen.

Puella annorum nouẽ conſtantia & ſapientia.

DISTINCTIO SECVNDA.

DE CONTRITIONE.

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit Contritio, vnde dicta, quæ ejus ſpecies, quis fructus.

EX ſuperiori Diſtinctione declaratum eſt, conuerſionem aliquando pręcedere contritionem, aliquando ſequi: & exẽplis ꝓbatum. Nunc verò de ipſa CONTRITIONE, ꝓut Dñs donare dignabitur, dicere propono: atq; eadẽ quæ dicturus ſum, exemplis confirmabo. Et ſcire debes, quòd contritio ſit magnũ bonum & perfectum: quoniã Dei donum eſt, *de ſurſum deſcendens à Patre luminum: in quo non eſt tranſmutatio nec viciſſitudinis obumbratio:* quandoque additum perfectioni: quia minima contritio delet culpã, perfecta verò culpam ſimul tollit & pœnã. *No.* Vt pleniùs intelligere valeam contritionis virtutem: primùm mihi debes exponere, quid ſit contritio, vnde dicatur: vtrùm gratis infundatur, ſeu ab homine mereatur: quot ſint ejus ſpecies: vel quid operetur in peccatore. M. Cõtritio eſt cordis pœnitudo, ſcilicet dolor de peccatis, partim ſurgens ex timore gehennæ, partĩ ex amore cęleſtis patriæ. *No* Eſtne aliqua differẽtia inter *pœnitudinem* & *pœnitentiam*? M. Etiã. Pœnitudo dolor eſt interior, tollens culpã: pœnitentia ſatisfactio exterior, peccati delens pœnã. *No.* Quæ eſt differentia inter culpã & pœnã? M. Culpa eſt ipſum peccatũ, pœna præmiũ peccati. Si culpa eſt mortalis, debetur ei pro pręmio ęterna pœna. Hanc Deꝰ per cordis pœnitudinẽ in pœnam conuertit tẽporalem. Hanc, ſi inſufficiens fuerit contritio, delet exterior ſatisfactio. Hęc eſt pœnitentia, quaſi pœnam tenens dicta. *No.* Vnde dicitur contritio? M. Contritio dicta eſt, quaſi ſimul tritio. Cõponitur enim à *con*, quod eſt ſimul, & *tritio:* eoquod de omnibus peccatis cor ſimul teri debeat per dolorem. Qui de peccato vno dolet, & non de altero: nequaquam conceditur, quod in corde hujus ſit contritio. Non debet peccator diuidere culpã: quia Deus non diuidit indulgentiam. Simul enim totũ debitum dimittit. *Nouitius* Si ſimul conterendum eſt de omnibus, quid eſt, quòd Pſalmiſta dicit. *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum*? Lectum, ſicut nobis exponere ſoles, appellant conſcientiam: ſingulas noctes ſingula peccata. Si per ſingula deflet, vt ſic interpolatim abluãtur: quõ pro omnibus ſimul conteritur? M.

Iac. 1.

Satisfactio delet pœnam temporalẽ.

Pſalm. 6.

Vna debet eſſe generalis conrritio, quæ deleat culpam: deinde ſingulis, ſi fieri
poſſer, diebus, lacrymandum cum Thaiſe eſſet, ad abluendam pœnam. Vnde
Ezechias dicit. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* *N.* Vnde *Iſaia 38.*
oritur contritio? Infunditurne gratis: vel meretur ab homine? *Mo.* Dicam tibi,
quid majores noſtri de hoc ſentianr. In juſtificatione peccatoris dicunt quatuor
concurrere: gratiæ infuſionem, motum ſurgentem ex gratia & libeto atbitrio,
contritionem, peccatorum remiſſionem. Quatuot iſta quatuor appellant juſti-
ficationes. Primã non meremur, quia gratis infunditur: nec ſecundam meremur,
quia mox ex gratia & libero arbittio motus quidã excitatur. Motum iſtum licet
non meremur, tamen eo meremur tertiam juſtificationem, id eſt contritionem.
Hanc juſtificationem meremur, & ea meremur quartam juſtificationẽ, ſcilicet
remiſſionem peccatorũ. Ob hoc dictum eſt Mariæ. *Dimiſſa ſunt ei peccata multa:* *Luc. 7.*
quia dilexit multùm Contritio enim eſſe non poteſt ſine dilectione. Ecce ſic habes,
quid contritio meretur. Et hoc ſcire debes, quod vna juſtificatio alterã non præ-
cedat tempore: ſed natura, *No.* Vellẽ mihi iſta plenius exponi ſub aliqua ſimili-
tudine *Mo.* Aduerte quæ dico. Pluuia tertæ infunditur: & ex vtraque herba gi-
gnitur: deinde ex herba fructus producitur. Quid pluuia niſi gratia: quid terra
niſi liberum arbitrium? Ex pluuia & terra gramen gignitur: & ex gratia liberoq;
arbitrio, vt dictum eſt, motus oritur Herba fructificat: cùm idem motus liberum
arbitrium ad ſatisfactionem mouet. Sterilis eſt tetra ſine pluuia: & abſq; fructu
liberum arbitriũ ſine gratia. Nihil eriam operatur pluuia ſine terra: quia ſicut au-
thoritas dicit, Deus poteſt hominẽ creare ſine ſe: ſed non poteſt juſtificare ſine
ſe. Vnde Apoſtolus. *Non ego, ſed gratia Dei mecum.* *No.* Quot ſunt ſpecies con- *1. Corin. 15*
tritionis? Mo. Duæ: interior ſcilicet, & exterior. Interior eſt in amaritudine cor-
dis: exterior in afflictione corporis. De illa per Pſalmiſtam dicitur. *Cor contritũ* *Pſalm. 50.*
& humiliatum Deus non deſpicies De iſta verò Ieremias. *Maledictus homo, qui prohi-* *Ierem. 48.*
bet gladium ſuum à ſanguine: id eſt à pœna peccati, per quam corpus affligitur. *No.*
Iam perpendo, quòd maxima ſit virtus contritionis. *Mo.* Tanta eſt ejus virtus,
vt ſine illa in adultis, qui actuale addiderunt originali, infructuoſus ſit baptiſm⁹,
ſterilis confeſſio, inutilis ſatisfactio. Ecce hoc habes, quòd contritio in non bap- *Contritio ſe-*
tizatis baptiſmus ſit primus: in baptizatis poſt lapſum ſecundus. Baptiſmo igitur *cundus eſt*
contritionis baptizat⁹ eſt Latro in cruce: Maria Magdalena ad pedes Saluatoris. *baptiſmus.*
Quòd culpã, quantùlibet magna ſit, deleat contritio, ſubjecto doceberis exẽplo.

Caput 11.

De Monacho apoſtata, qui contritus in morte. elegit duo millia annorum in purgatorio.

IVuenis quidam nobilis conuerſus eſt in quadam domo Ordinis noſtri. Habebat autem Epiſcopum quẽdam cognatum, à quo vnicè amabatur. Qui cognita ejus conuerſione ad monaſterium venit, & vt rediret ad ſeculum, verbis quibus poterat ſuaſit; ſed perſuadere nonpotuit. Anno probationis expleto factus eſt monach⁹: & non multo pòſt gradatĩ aſcendẽs, in ſacerdotẽ eſt ordinat⁹. Qui ſuadente diabolo, à quo primus homo ejectus eſt de paradiſo, oblitus voti, oblitus Sacerdotij, et quod peſſimum eſt, creatoris ſui, Ordinẽ deſeruit & quia ad parentes redire erubuit, prædonibus quorũ multitudo rutta vocatur, ſe conjunxit. Qui ita datus eſt in reprobum ſenſũ: vt qui priùs bonis erat melior, poſtea malis fieret deterior. Accidit, vt in obſidione cujuſdã caſtri telo percuſſus & perfoſſus ad extrema deueniret. Deportatus eſt à ſocijs in quãdam villam, adhibitis quibuſdam, qui ei miniſtrarent. Et cùm nulla ſpes eſſet euadendi mortem temporalem, hortabantur ad confeſſionem: vt ſaltem ejus beneficio mortem euaderet æternam. Quibus reſpondit. Quid mihi prodeſſe poſſet confeſſio: qui tanta & tam innumera feci mala; qui tam enormia commiſi ſcelera? Ad hæc illi. Major eſt Dei miſericordia, quàm iniquitas tua Vix tandẽ importunitate victus illorũ, ait. Vocate Sacerdotem. Qui cùm vocatus adeſſet, & coram infirmo ſederet; pius Dominus, qui potens eſt auferre cor lapideum, tantam cordi ejus contulit contritionem; vt ſæpe confeſſionẽ inciperet, & propter lacrymas & ſingultus toties in voce deficeret. Tandem collecto ſpiritu in hujus modi verba prorupit. Domine, peccaui ſuper arenã maris: Monach⁹ ſum Ordinis Ciſtercienſis, & in Ordine Sacerdos factus, Ordinem, peccatis meis exigentibus, deſerui: & non mihi ſuffecit, quod apoſtataui; ſed & prædonib⁹ me conjunxi, quos in crudelitate ſuperaui. Quibus illi tollebant ſubſtantiã, ego abſtuli vitã. Neminj parcebat oculus meus. Si illi quandoque parcebant humana ducti miſeratione;

ego cordis mei impellente malitia, nemini; quantum in me fuit, parcere potui. Multorũ vxores & filias violaui: incendijs plurima vastaui. Enumerauit & alia quamplurima quodam modo naturam humanã excedentia. Talibus Sacerdos auditis, peccatorum ejus enormitate territus, ſicut ſtultus fuit, ita & ſtulte respondit. Major eſt, inquit iniquitas veſtra, quàm vt veniam mereamini. Reſpondit ille. Domine literatus ſum. Sæpius audiui & legi, quia nulla ſit comparatio humanæ malitiæ ad diuinam bonitatem. Ait enim per Prophetam Ezechielem. *In quacunque hora peccator ingemuerit, ſaluus erit.* Item *Nolo mortem peccatoris; ſed vt conuertatur, & viuat.*

Ezech. 33. & 18.

Rogo ergo vos, intuitu diuinæ miſericordiæ, vt aliquã mihi dignemini pœnitentiam injungere. Et Sacerdos. Neſcio quid tibi injungere: quia homo perditus es. Reſpondit monach⁹. Domine, ex quo non ſum dignus à vobis recipere pœnitentiã: ego mihi ipſi pænitentiã injungam. Eligo enim duo millia annorum eſſe in purgatorio: vt poſt illos miſericordiam inueniam coram Deo. Poſitus ſiquidem fuerat inter duas molas; timorem videlicet gehennæ, & ſpem gloriæ. *No.* Vt quid tam prolixum terminum elegit? *Mo.* Quia & magnitudinem peccatorum ſuorum conſiderauit, & pœnam temporalem reſpectu æternæ pœnæ quaſi momentum reputauit. Dicebat iterum Sacerdoti. Ex quo negaſtis mihi medicinam ſatisfactionis, peto, vt non fraudetis me à viatico ſacræ communionis. Reſpondit ei ſtolidus Sacerdos. Si tibi auſus non fui injungere pœnitentiam: quomodo præſumam tibi dare Chriſti corpus & ſanguinem? Et cùm ad neutrum acquieſceret, vnicam tandem rogauit petitionem dicens. Statum meum in ſchedula ſcribere volo: & vos deferre eam debetis tali Epiſcopo cognato meo; (ex nomine eum deſignans,) ſpero quia pro me orabit, Et promiſit Sacerdos. Mortu⁹ eſt Monachus, & ad purgatorium deportat⁹. Et venit Sacerdos ad Epiſcopum, defuncti literas ei deferens. Quas cùm legiſſet amariſſimè fleuit. Dixitque Sacerdoti. Numquam tantùm dilexi hominem: dolui de apoſtaſia, doleo de morte. Dilexi viuum; diligam mortuum. Quia juuari poteſt, & contritus obijt, orationibus Eccleſiæ meæ non carebit. Et conuocans Prælatos Epiſcopatus ſui, Abbates ſcilicet, decanos, Priores, Paſtores Eccleſiarum; vel quib⁹ commiſſa fuerat cura animarũ, & hoc ipſum demandans monaſterijs Sanctimonialiũ, rogans eum multa humilitate & inſtantia viua voce præſentes, literis abſentes, vt omnes ſpeciales orationes, quas ipſe injunxit, illo anno animæ jam dicti defuncti impenderent, tam in Miſſis, quàm in Pſalmis. Ipſe verò præter Miſſas & eleemoſynas ac orationes peculiares, quas pro eo fecit, ſingulis dieb⁹ hoſtiam ſalutarẽ pro abſolutione animæ ejus immolauit. Quod ſi forte in maxima neceſſitate vel infirmitate hoc per ſeipſum facere non potuit; alter defectum illum ſuppleuit. Anno completo in fine Miſſæ poſt altare ſtans defunct⁹ apparuit Epiſcopo, pallid⁹, exilis, macilent⁹, in veſte pulla, vultu habituque ſtatum ſuum benè declarans. Quem cùm interrogaſſet, quomodo haberet, vel vnde veniret, reſpondit. In pœnis ſum, & de pœnis venio: ſed gratias ago charitati tuæ, quia annus iſte propter eleemoſynas & orationes tuas, atq; beneficia Eccleſiæ tuæ mihi exhibita, mihi mille annorũ pœnas abſtulit, quas ſuſtinere habebam in purgatorio. Quòd ſi adhuc vno anno ſimilem mihi impenderis opem, omnino liberabor. Audiens hoc Epiſcopus lætus effect⁹ Deo gratias egit: miſſiſq; literis ad Eccleſias ſiue monaſteria, viſionẽ omnibus expoſuit & vt adhuc vno anno injunctas ſeruarent orationes, obtinuit. Epiſcopus vero annũ ſequentem præcedenti continuauit; tanto in exhibitione feruentior, quantò jam de liberatione ſecurior. Expleto anno cùm Epiſcopus Miſſam pro eo celebraret, iterum adfuit illic in cuculla niuea, & facie ſerenata; dicens, ſibi omnia optata ſuccedere. Et ait Epiſcopo. Remuneret Deus omnipotens charitatẽ tuã ſanctiſſime pater: quia propter tuam ſolicitudinem ereptus de pœnis jam ingredior gaudium Domini mei. Et ecce iſti duo anni reputati ſunt mihi pro duobus millibus annorum. Et non vidit eum ampliùs. *No.* Valde lætificant iſta: ſed duo mihi occurrunt admiratione digna. Primum eſt virtus contritionis: per quam merito damnandus dignus effectus eſt vita æterna. Secundũ eſt virtus orationum; per quã tam celeriter liberatus eſt à pœna purgatoria. *Mo.* Licet magna virtus ſit in vtraq;: amplior tamen inuenitur in contritione. Orationes enim Eccleſiæ, ſiue eleemoſynæ, non ſunt de ſubſtantia meriti. Valent quidẽ defuncti minuere pœnã: ſed non poſſunt augere gloriam. *No.* Miror etiam, quòd homo apoſtata in habitu ſeculari mortuus & ſepultus, in cuculla apparuit. *Mo.* Contritio de apoſtata monachum fecit: & veſtem ſecularem in cucullã conuertit. *No.* Vellem mihi hoc evidentiori exẽplo probari. *Mo.* Exẽplum ad manum eſt.

CAPVT III.

De monacho apoſtata contrito: qui in veſte ſeculari ſepultus, in cuculla effoſſe ſepulchro apparuit.

BEatus Bernardus, ſicut quidam Sacerdos retulit religioſus, monachum quẽdam habuit, in quo hoc quod quæris, per virtutem contritionis Deus manifeſtiùs oſtendit. Multa adhuc à veteranis, qui eũdem viderunt, quorum adhuc quidam in domo noſtra ſuperſunt, narrari ſolent: quæ non ſunt ſcripto mandata. Monachus idẽ, de quo cœpi ſermo, ſuadente inimico habitum depoſuit: & parœciam quamdam eodem cooperante regendam ſuſcepit: erat quippe Sacerdos. Et quia ſæpe peccatum peccato punitur, deſertor Ordinis in vitium labitur libidinis. Concubinam, ſicut multis conſuetudinis eſt, ad ſibi cohabitandum accepit: de qua & liberos genuit. Accidit, vt poſt annos plurimos, miſerante Deo, qui neminem vult perire, ſanctus Abbas per villam, in qua monachus habitauit, tranſiret: & ad domum ipſius hoſpitandi gratia diuerteret. Quem ille bene cognoſcens, & quaſi propriũ patrem cum multa reuerentia excipiens, deuotè miniſtrauit: & tam ipſi, quàm socijs ac jumẽtis, neceſſaria copioſè procurauit: non tamen recognitus eſt ab Abbate. Mane, cùm vir ſanctus dictis matutinis paratus eſſet ad eundũ, nec poſſet loqui Sacerdoti: eo quòd maturiùs ſurgens iſſet ad Eccleſiam, ait filio ipſius Sacerdotis. Vade, defer nuntium iſtud domino tuo. Erat autem puer mutus à natiuitate. Qui præcepto obediens, & præcipiẽtis virtutem in ſe ſentiens, ad patrem cucurrit: & ſancti Patris verba verbis valde abſolutis expreſſit, dicens, hæc & hæc mandat tibi Abbas. Pater primam vocem filij audiens, & præ gaudio lacrymans; vt ſecundò & tertiò eadem verba repeteret, admonuit; & quid ſibi Abbas fecerit, diligenter inquiſiuit. Cui ille, nihil aliud mihi fecit: ſed tantùm verbis dixit mihi. Vade, dic dño tuo verba hęc. Ad tam euidens miraculũ Sacerdos compunctus, feſtinanter ad ſanctum virum venit: ſeque cum lacrymis ad pedes eius proſtrauit. Dñe pater, inquit, monachus veſter talis fui: & tali tempore à monaſterio receſſi. Rogo igitur paterni-

tatem veſtram: vt liceat mihi vobiſcum redire ad monaſterium: quia Deus in aduentu veſtro viſitauit cor meum. Cui ſanctus. Expecta me hic, & ego peracto negotio ocyùs reuertens ducã te mecum. Timens ille mortem, quam priùs non timebat, reſpondit. Dñe, timeo interim mori. Ad hęc ille. Hoc pro certo ſcias: quia ſi in tali contritione ac propoſito mortuus fueris: coram Deo monachus inuenieris. Receſſit, rediit: illumque recenter ſepultum audiens, ſepulchrum aperire præcepit. Dicentibus qui aderant, quid facere vellet, reſpondit. Volo videre, vtrùm in ſepulchro jaceat monachus, an clericus. Clericum, inquiunt, in habitu clericali ſepeliuimus. Rejecta terra, non in veſte qua ſepultus fuit, ſed in tonſura & habitu monachi cunctis apparuit. Et magnificatus eſt ab omnibus Deus: qui voluntatẽ pro facto reputat. Ecce in iſto manifeſtè habes, quòd vera contritio coram Deo, reſtituat, quidquid tollit vitium apoſtaſiæ. Hoc tamen ſcias quòd tempus apoſtaſiæ totum infructuoſum ſit. *No.* Bene ex ijs, quæ jam dicta ſunt, recognoſco virtutem contritionis: ſed ampliùs admiror ineffabilẽ miſericordiam noſtri Saluatoris. Homo iſte apoſtata fuit, fornicator fuit: & quod ampliùs pondero, quotidie ſacroſancta Chriſti myſteria tractare pollutis manib⁹ non pertimuit. *Mo.* Iuſtè moueris. Vbi contẽptus eſt major, ibi & culpa grauior.

Ait enim Apoſtolus. *Quicumque manducat panem, & bibit calicem Dñi indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini.* Super quem locũ dicit Gloſſa. *Mortis Chriſti pœnas dabit: ac ſi Chriſtum occiderit, punietur.* Si Chriſti crucifixoribus in pœna ſimilis erit, qui indignè, hoc eſt, in mortali quolibet exiſtens, acceſſerit: quid de illo ſẽtiendum eſt, qui in multis & aſſiduis mortalibus manens, non ſolùm manducat, ſed etiam ſceleſtis manibus conficit & tractat? Audi, quid mihi dixerit Nonnus Cæſarius monachus noſter, quondam Abbas Prumiæ. 1. Cor. 11. Gloſſa ibidẽ.

Caput IV.

De Sacerdote, qui dixit: Si peccata ſunt tam grauia, nũquam ſaluabitur anima mea.

LOquente me, ait, tempore quodam cum quodã Sacerdote de peccatis: ille non confitendo, ſed peccata parvipẽdendo, reſpondit. Si peccata, ſicut homines dicunt, ſunt peccata, & tam grauia: numquam ſaluari poterit anima mea. Quare, inquit? Quia in hac nocte dormiui cum legitima cujuſdam: & hodie celebraui tres Miſſas. Erat autem in eadem nocte duplex feſtiuitas: ſcilicet Dominicæ diei, & Sancti Laurentij martyris. *No.* Stupenda ſunt, quæ audio: ſed miror valde, quòd Deus tantum in ſe contẽptum poteſt ſuſtinere. *Mon.* Si Deus in peccatis ſtatim occideret peccatores: non hodie tã innumeros haberet profeſſores. Vis ergo audire rem horrendam de Sacerdote huiuſmodi: in quo & mirari poteris ineffabilem patientiam Dei? *No.* Volo, & audire deſidero: quia Diuina patientia permaximè nobis eſt neceſſaria.

Caput V.

De Sacerdote luxurioſo, cui columba ter hoſtiã ſacram in Natali Domini abſtulit, & contrito reſtituit.

DOminus Conradus quondam Epiſcopus Halberſtedenſis, anno prẹterito retulit nobis hiſtoriam ſatis mirabilem: quam contigiſſe dicebat ante paucos annos in Regno Franciæ. Erat ibi Sacerdos quidam, qui in ipſa nocte Natalis Domini tranſire debebat per breuem campum de vna villa ad aliam: vt ibidem ſecundùm conſuetudinem, Matutinas diceret, Miſſaſq; celebraret. Opera diaboli, vt creditur, juxta villam ſoli ſola mulier occurrit: & quia ſine teſte fuit, ſolus cum ſola peccauit. Perpetrata culpa tam nefaria, non eum retraxit à maiori contemptu accuſatrix conſcientia: ſed magis timens humanam verecundiã, quàm diuinam vindictam, Eccleſiam intrauit; dictiſque matutinis Miſſam de nocte in primo galli cantu, ſecundum morem, ſolemniter inchoauit. Tranſſubſtantiatione facta, panis videlicet in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti, columba niuea ipſo aſpiciente ſuper altare deſcendit: totumque ebibens, quod erat in calice, roſtro ſuo hoſtiam tulit, & auolauit. Videns iſta Sacerdos, ſatis, & ſi non ſalubriter, eſt territus; & quid faceret non parum perplexus: canonem tamen propter populum circumſtantem, quantùm ad verba & ſigna, compleuit; ſed fructu canonis caruit. Poſt Miſſam decantatis Laudibus, cùm Miſſam de mane diceret, eo quod non haberet, qui vicem ſuam ſuppleret; eadem columba hora qua priùs iterum venit; ſacramentum abſtulit, & receſſit. *No.* Quare exẽplo Abrahæ non abegit eam? *Mo.* Talis columba non fuit, quę repelli, aut teneri poſſet. Puto, eam ſimilem fuiſſe illi, quæ in Iordane vidente Ioanne ſuper verticem Domini reſedit. *No.* Quid ſentiendum eſt de illa colũba? Eratne Spiritus ſanctus? *Mo.* Nequaquam: ſed indicium præſentiæ Spiritus ſancti. Peracto enim miniſterio, ad quod à Spiritu ſancto fuerat creata, in præjacentem materiam eſt redacta. Natura Diuinitatis non poteſt oculis corporalibus videri: non auribus audiri: non manibus tangi. In ſubjecta creatura, vt eſt ignis & columba, ſæpe viſus eſt. *No.* Quid poſtea egit Sacerdos? *Mo.* Non ceſſauit à præſumptione ſua: ſed tertiò accedens ad Altare, celebraturus Miſſam de die, per eamdem columbã, eo modo, quo primò & ſecundò, ei puer natus ſacramentum corporis & ſanguinis ſui ſubtraxit. Tandẽ in ſe miſer reuerſus, & de culpa, licet indignus, Dei tamen gratia cõpunctus: venit ad quẽdam Abbatem Ordinis noſtri, confeſſionem ei faciens tanti peccati. Expoſuit ei omnem ordinẽ rei cum multis lacrymis: videlicet quàm indignè tertiò repulſus ſit à diuinis ſacramentis. Abbas verò ſicut vir prudens & diſcretus, contritum eū Ioann. 1.

ex toto corde conſiderans: virtutem contritionis probare volens, dandam pœnitentiam ſuſpendit: & vt ocyùs iret celebrare præcepit. Ille verò quaſi Deo obediens confeſſori ſuo, cum multo timore & lacrymis ad Altare Miſſam celebraturus acceſſit: quem pius Dominus, qui nihil odit eorũ quæ fecit, ſed diſſimulat peccata hominum propter pœnitentiam, mirabiliter lætificauit. Ante horam ſumptionis colũba rediens, tres hoſtias, quas ſingulatim tulerat, ſimul roſtro deferens, corporali impoſuit: & triũ Miſſarum liquorem de gutture ſuo calici immiſit, ac receſſit. Videns hæc Preſbyter, gaudio repletus eſt maximo: gratias agens Deo, qui facit mirabilia magna ſolus. Reuerſuſq; ad Abbatẽ, diuinam ei conſolationem recitauit: & vt ab eo in monachum reciperetur, humiliter ſupplicauit. Cui reſpondit Abbas. Non te hoc tempore recipiam: ſed volo, vt mare tranſeas, & pro peccato tuo tribus annis in hoſpitali ſeruias. Si tunc reuerſus fueris, nullã à me repulſam patieris. Volebat enim, vt per laborem tanti itineris, & pericula maris, pœnam peccati deleret: & pauperes infirmoſque propter opera miſericordiæ ſibi interceſſores faceret. Fecit ille, quod Abbas pręcepit: & poſt tres annos reuertens habitũ Religionis in ejus domo ſuſcepit.

Nov. Felix peccatum, cujus occaſione tantus peccator ad tantũ peruenit bonum. *Mo.* Licet mortalis noxa in ſe valde ſit mala: aliquando tamen per occaſionem quibuſdã efficitur bona, id eſt vtilis. Timore vnius peccati quandoque homo à multis, imò ab omnib⁹ peccatis liberatur. Dum enim pœnam imminentẽ timet: conſitetur & dolet, & per pœnitentiam totum delet. *Nov.* Bene hoc quod dicis, concedo: quia ſi vnam deformẽ maculam in veſte mea videro, occaſione illi⁹ totam veſtem lauo. *Mon* Hoc tamen ſcire debes: quòd quandoque Deus peccata dimittit mortalia, & non quædã venialia: ſed non dimittit aliquod mortale, niſi ſimul dimittat quodlibet mortale. *Nov.* Quomodo hoc ſit, non intelligo. *Mon.* Quædam ſunt venialia, vt eſt nimius affectus parentum circa liberos: de quibus nõ poſſunt dolere, nec ea poſſunt dimittere: & idcirco eis in pręſenti non remittuntur. Sed quidquid de venialibus fiat, homo prudẽs de mortalibus caueat, quia cùm per ſe poſſit cadere, non tamen per ſe valet reſurgere. Quis ſcit, ſi Deus lapſo dignetur porrigere manũ ſubleuantem: hoc eſt gratiam illuminantem? Quidam cadunt, vt Iudas, & non reſurgunt: alij, vt Petrus, cadunt, & fortiùs reſurgunt. Dicã tibi de his teſtimonia veriſſima: tantò tibi eſſe debent gratiora, quantò ſunt recentiora.

Ob vnicam maculam tota veſtis lauatur.

Caput VI.

De Hildebrando latrone impœnitente: & pœna ejus poſt mortem.

Recitauit mihi frater Bernardus monachus noſter, de quodam homine diuitis cujuſdam villico: qui ſatis grauiter cecidit, & poſt lapſum ſurgere noluit. Et ideo fortè non voluit, quia non potuit. Reuera non potuit: quia donum contritionis in corde non fuit. Nomen homini Hildebrandus, habitans in villa quadam diœceſis Trajectenſis, quæ dicitur Holchoin. Die quadam ſiluam cùm alio quodam conciue ſuo intrauit: quem, ſuadente diabolo, cùm ſoli eſſent, occidit. Fuerant aliquando inter eos inimicitiæ, ſed tunc temporis penitus erant ſopitæ. Reuerſo Hildebrando in villam, interrogabant eum amici occiſi, vbi eſſet. Qui reſpondit, neſcio. Expectantibus illis die illo & altero, cùm non rediret, qui jam redire non potuit: ſuſpectũ habentes jam dictum Hildebrandum propter antiquas inimicitias, coram judice in cauſam traxerunt, crimenq; homicidij impoſuerunt. Quo timidè negante, cœpit ipſa facies eum ꝓdere: & eùm inſtantibus illis jam negare non poſſet, confeſſus eſt, quia hominẽ occidiſſet: ſtatimq; data ſuper eum ſententia pœnæ rotali adjudicatus eſt. Cumq; duceretur ad mortem, Sacerdos ejuſdẽ villæ, nomine Bertolphus, cũ alio Sacerdote, qui vocabatur Ioannes, germano ſupradicti fratris Bernardi, & aduocato villæ, viro rcaliquãdo virũ honeſtũ, traxerunt in partẽ: ſatis diligenter monentes eũ de cõfeſſione atq; contritione cordis. Et quia miſer homo per ſe ſurgere non potuit, nec manũ in ſe ſubleuantem ſenſit, miſerabiliter reſpondit. Quid mihi poſſunt illa prodeſſe? Homo enim dãnatus ſum. Reuera reſpondit ſicut homo indurat⁹ & deſperatus: ſimilis illi, qui dicebat. *Major eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Et ait illi Sacerdos. Adjuro te per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum: vt infra hos dies triginta

Geneſ. 4.

mihi appareas: & ſine omni periculo vitæ meæ de ſtatu tuo me certifices. Reſpondit. Si mihi licuerit, libenter hoc faciam. Sicque totali pœna plexus, de tormento corporis tranſiuit ad tormentum ęternæ damnationis. Nocte quadam infra ſtatutum temp⁹ Bertolpho dormiente in ſtratu ſuo tantus eſſe cœpit circa domum fragor arborum, tam vehemens flatus ventorũ, vt ipſa animalia ſtuperent, & vix ſuis loris infra clauſtra ſtabuli retineri poſſent. Expergefactus Bertolphus reſpexit ad oſtium domus, & ecce januæ quaſi vi ventorum impulſæ aperiebantur: viditq; Hildebrandum in camino ardente reſidentem, ſibique celeriùs propinquantẽ. Territus autem ſupra modum ſe ſignauit: & vt ſtaret, ſub inuocatione diuini nominis præcepit. Ecce hic ſum, ſicut tibi ꝓmiſi, inquit. Sciſcitante illo de ſtatu ſuo, reſpondit. Æternaliter dãnatus ſum: æterniſq; incendijs, ꝓpter deſperationem maximè, deputatus. Si ſecundùm tuum conſiliũ egiſſem pœnitẽtiam: per pœnam temporalem euaſiſſem ęternã. Non enim punit Deus bis in idipſum. Hoc autem ſcito, quia ſi non fuiſſem viuus à te adjutatus, ne tibi mortu⁹ nocerem, malo tuo huc aduenıſſem. Conſulo tibi, vt vitam tuã emendes: ne poſt hanc vitam ſimilem pœnam recipias. Erat autem idem Bertolphus Sacerdos nomine, ſed non re. Nam vſque ad illud tempus ſine ordine Preſbyterij celebrauit. Qui cùm adhuc miſerum ampliùs interrogare vellet, reſpondit. Non licet mihi hic diutius morari: quia multi dæmones foris ante oſtiũ pręſtolantur reditũ meum. Hoc dicto ſtatim impulſus & expulſus, cum ſtridore & vlulatu maximo ab eo diſceſſit: tranſienſq; ſecus ſtabulum, animalia ſicut priùs in ſtuporem & commotionẽ conuertit. Bertolphus verò timore tam horrendę viſionis ſęculum deſeruit: & in domo quadam Ordinis noſtri, quæ vocatur Herſcthuſin, religionis habitum ſuſcepit. Abbas loci illius, eo quod intellexiſſet, eum eſſe virum literatũ & eloquentem: vt ei ad Ordines liceret aſcendere, ſatis apud Dñm Papã Innocentium laborauit: ſed obtinere non potuit. Ante hoc biennium, ſicut mihi retulit Prior de campo, in manu, quã extẽderat temere ad arcam Dei, morbo, qui anthrax dicitur, punitus eſt. Quæ cùm ei quaſi pro remedio, eo quod morbus ſerpens ſit, abſcinderetur, nihil illi profuit: imò dolori dolor addit⁹ mortẽ ei potiùs accelerauit. Voluit eũ Dominus, vt ſpero, punire in pręſenti: ne puniret in futuro. Ecce iſte villicus cecidit, & non ſurrexit. Si non cecidiſſet, nequaquã damnatus fuiſſet. *No.* Ex hujus pœna perpẽdo, quàm periculoſum ſit, in mortali manere peccato. *Mo.* Scias, non ſolùm eſſe periculoſum, ſed & dãnoſum: quia ſicut febris acuta ſe habet ad mortem: ita mortale peccatũ ad gehennam. Damnoſum autem: quia quidquid interim peccator boni facit, totũ perdit. Nihil inde ętetnæ mercedis conſequitur. *No.* Quæro etiã, vtrùm caſus ſit ex culpa hominis peccantis, vel ex occaſione gratiæ recedentis. *Mon.* Nequaquam homini ſubtrahitur gratia, niſi priùs præcedat culpa: alioqui meritò refunderetur peccatum in auctorẽ gratiæ Deum. N. Placet quod dicis. *M.* Delectat te audire adhuc de alio miſero, qui ꝓpter ſuam culpã pœnam in gehenna ſibi præparatam vidit, atque ab inferis rediens, pœnitere contempſit? N*ou.* Etiam. M*on.*

Damnatus apparet viventi.

Timore gehennæ Bertolphus convertitur.

Opera peccatoris mortua.

Non ſubtrahitur gratia, niſi præcedat culpa.

Caput VII.

De Godeſcalco vſurario, qui ſedem igneam ſibi in pœnis præparatam vidit.

EO tempore, quo Magiſter Ioannes Xantenſis Scholaſticus, & Magiſter Oliuerus Colonienſis Scholaſticus, Crucem contra Saracenos prædicarent in Diœceſi Trajectenſi, ſicut retulit ſupradictus Bernardus, qui tunc temporis collega fuit ejuſdem Oliueri, & cooperator in pręedicatione: erat ibi quidã ruſticus, ſi bene memini, nomine Godeſcalcus, opere vſurarius. Iſte cum cęteris, non

ex deuotione, vt poſtea patuit; ſed ex circumſtantium importuna admonitione crucem ſuſcepit. Cùm autem diſpenſatores ex mandato Domini Innocentij Papæ pecuniam redemptionis colligerent à ſenibus, pauperibus, & infirmis: idem vſurarius ſe pauperem mentiens, cuidam diſpenſatori circa ſummam quinque talentorum dedit: talique dolo Sacerdotem circumuenit. Teſtati ſunt poſtea vicini ejus, quòd dediſſe potuiſſet quadraginta marcas: nec tamen exheredaſſet liberos ſuos, quod ipſe prætendebat. Deus autem, qui falli non potuit, ejus fallaciæ poſtea terribiliter concluſit. Sedebat miſer in tabernis, Deũ prouocans, ejuſq; peregrinis exprobrans in hunc modum. Vos ſtolidi mare tranſibitis: ſubſtantiam veſtram expendetis: vitamq; veſtrã multis periculis exponetis. Ego vero cũ vxore & liberis meis domi reſidens, propter quinque marcas, quibus redemi crucem meam, ſimilem vobis habebo mercedem. Sed juſtus Dominus, vt palã oſtenderet, quantùm ei placerẽt labor & expenſę peregrinantum, & quantùm oculis ejus diſpliceret dol⁹ ac blaſphemia detrahentis, hominẽ miſerrimũ tradidit Satanæ, vt diſceret non blaſphemare. Nocte quadam dormiente eo cum vxore ſua, in proprio molendino domui ſuæ contiguo motũ quaſi rotę molentis audiuit: clamanſq; puerum, dixit ei. Vade, & vide, quis ibi ſit. Iuit puer & redijt: nimio enim horrore perculſus procedere non potuit. Cui dominus. Dic, quis eſt ibi? Reſpondit. Tantus horror ad oſtiũ molendini me inuaſit: vt compelleter redire. Et ille. Etiãſi diabol⁹ ibi ſit, ego vadam & videbo. Injectaque toga ſcapulis, eo quod nudus eſſet, ad molendinum venit, oſtiũ aperuit, introſpexit: in quo horrendam viſionem vidit. Stabant ibi duo equi nigerrimi. & vir quidam deformis ejuſdem coloris juxta equos, qui dicebat ad ruſticum. Feſtina, aſcende equum iſtum: quia propter te adductus eſt. Expalluit ille, & contremuit: quia jubentis vocem minùs libenter audiuit. Cùque ad talem obedientiã imparatus eſſet, iteratò clamat diabolus. Quid tardas? Projice veſtem, & veni. Erat autem crux quam ſuſceperat, eidem veſti aſſuta. Quid plura? Virtutem diabolicæ vocis per deſperationẽ in corde ſuo ſentiens, & jam reſiſtere non valens, veſtem rejecit in molendinum: intrauit, equũ, imò diabolum aſcendit. Aſcendit & diabolus equum alterum: & ſub multa celeritate ſimul deducti ſunt ad diuerſa loca pœnarum. In quibus homo miſer patrem & matrẽ miſerabiliter vidit, alioſq; plurimos, quos defunctos ignorauit. Vidit ibi etiam quemdam honeſtũ militem nuper mortuũ, Eliam nomine, de Rininge, Burgravium in caſtro Hurſt, vaccę furenti inſidentem aduerſo corpore: ita vt dorſum haberet ad cornua vaccæ. Quæ huc illucq; diſcurrebat. & crebris ictib⁹ dorſum militis cruentabat. Cui cùm vſurari⁹ diceret, domine, quare ſuſtinetis tantam pœnam: reſpondit. Vaccã iſtam rapui ſine miſericordia cuidam viduæ: & ideo ſine miſericordia oportet me ab illa pœnam hanc ſuſtinere. Oſtenſa eſt ei in eiſdẽ locis ignea ſedes: in qua nulla potuit eſſe quies, ſed ſeſſio pœnalis, & pœna interminabilis: dictumque eſt ei. Modò reuerteris in domũ tuam: poſt tres autem dies exuto corpore reuerteris in locum tuũ, & mercedem accipies in ſede iſta. Mox à dęmone reductus, & in molendino depoſitus, penè exanimis relictus eſt. Inuentus ibi ab vxore & familia, atque in lectũ deportatus, cùm requireretur, quo ijſſet, vel vnde veniret, reſpondit. Ad loca infernalia ductus fui: & hæc atq; hæc ibidem vidi. Oſtendit mihi in eiſdem locis ductor meus ſedẽ vnam, & dixit, quia mihi foret pręparata: & quia poſt tres dies recepturus eſſem mercedem meam in ea. Vocatus eſt ſub celeritate Sacerdos: rogatus ab vxore, vt puſillanimem confortaret, deſperatum erigeret: & ad ea quæ ſunt ſalutis, hortaretur. Quem cùm Sacerdos moneret, vt contriti-

Innocẽt. 3. *1. Timot. 1.* *Videt loca pœnarũ v, ſi. varios.* *Videt & ſedem igneam ſibi præparatam.*

onem

onem haberet de peccatis ſuis, & vt puram faceret confeſſionem: dicens, neminem debere de Dei miſericordia deſperare: reſpondit. Quid proſunt verba iſta? Non poſſum conteri: ſuperfluum judico confiteri. Quod de me diſpoſitum eſt, neceſſe eſt impleri. Sedes mea parata eſt: poſt tertiū diem illuc veniam, & ſecundùm quod geſſi in ea recipiam. Sicq; ſine contritione, ſine confeſſione, ſine viatico & ſacra vnctione, tertia die defunctus, in inferno ſepultus eſt. Sacerdos verò cùm Eccleſiaſticam ei negaret ſepulturā, ab vxore ejus corruptus, in cœmeterio ſepultus eſt. Propter quod poſtea in ſynodo Trajectenſi accuſatus, pœna neſcio qua mulctatus eſt. Vix ſunt tres anni elapſi, ex quo iſta contigerunt. Ecce iſte ſicut ſuperior cecidit: & minimè ſurrexit. *Nouit.* Videtur mihi aliquid habere ſignificationis, quod in vacca inquieta pœnam ſuam miles recepit: vſurarius verò in ſede, quæ ſignum eſt quietis & ſtabilitatis. *Monachus.* Deus ſecundùm qualitatem & modū peccati ipſum punit peccatum. Miles iſte, quia vaccā rapuit, in vacca peccatum luit: hoc de qualitate. Vacca propter paſcua per diuerſa prata diſcurrit: & aſſidua præciſione recreſcentia gramina depaſcit. Vacca ipſa ſua inquietudine & depaſtione nobiles & aduocatos temporis noſtri deſignat: qui domos & agros ſubditorū hoſpitando depaſcunt: & per aſſiduas exactiones quas in illos faciunt, in ſubſtantia receſcere non ſinunt. Iſti prædonibus in pœnis ſimilabuntur: & ſicut modò alios agitant, ita ipſi cum prædicto milite exagitabuntur. Hæc de modo dicta ſint. Vſurarius verò, quia domi quietè reſidens pecuniam ſuam ad vſuram dedit, in inferno ſedem igneam recepit. Vnde etiam eadem ſedes ignea fuit: quia ſicut ignis ſtipulam, ita vſura pauperum deuorat ſubſtantiam. *No.*

Peccatū finalis impœnitentia.

Nobiles malti prædones.

Caput VIII.

Quàm graue peccatum ſit vſura.

VIdetur mihi vſura peccatum eſſe multùm graue, & ad emendandum difficile. *Mon.* Iuſtè moueris. Non eſt aliquod peccatum, quod quandoque non quieſcat. Vſura verò numquam à peccato ceſſat. Dormiente domino ſuo, ipſa non dormit: ſed ſemper creſcit & aſcendit. Difficilis eſt ad emendandum, quia Deus non dimittit reatum, niſi reſtituatur ablatum. Fornicator, adulter, homicida, perjurus, blaſphem⁹, mox vt de peccatis ſuis conteruntur: indulgentiā à Deo conſequuntur. Vſurarius verò licet de peccatis ſuis doleat, tamen quādiu vſuram tenet, cùm poſſit reſtituere, nil conſequitur indulgentiæ. *No.* Quid ſi jam vſuram conſumpſit, vel liberis diſtribuit, nil habens, præter poſſeſſiones juſtas? *Mo.* Illas tenetur vendere: & rapinam reddere. *No.* Quia Epiſcopi, qui ſunt Eccleſiarum Prælati & ſpeculatores, vſurarijs cōmunicant, & ad ſepulturā recipiunt: idcirco multi ſunt hodie *Mo.* Si ſolummodo vitia ſibi commiſſorum diſſimularent, & non eis ſimilia facerent, tolerabile eſſet. Quidam Epiſcoporum tam graues in plebem faciunt exactiones, ſicut perſonæ ſeculares. Iſti ſunt ficus malæ, malæ valde. Valde timendum eſt de talibus, ne ſibi cathedras præparent juxta ſedem vſurarij in inferno: quia vſura & exactiones violentæ nil aliud ſunt, quàm prædationes & rapinæ. *No.* Quomodo valere poſſent membra: vbi tam infirma ſunt capita? *Mo.* Occaſione hujus ſedis recordor parabolæ à quodam Epiſcopo dictæ.

Vſura difficile ſanatur.

Caput IX.

De parabola Lupoldi Wormatienſis Epiſcopi.

IN Wormatia ante paucos annos quidam Epiſcopus fuit, nomine Lupoldus, ſolo quidem nomine Epiſcopus, opere autem tyrannus. Hic cùm eſſet vaniſſimus, nihil in ſe habens pietatis, nihil religioſitatis, dicebat ei quodam tempore germanus ſuus vir nobilis. Dñe, multùm ſcandalizatis nos laicos veſtro exéplo. Antequã eſſetis Epiſcop⁹, aliquid Deũ timebatis: modò nil ꝑrſus de illo curatis. Cui ille reſpõdit. Frater, duo vicini erant: ex quib⁹ vnus exéplo alteri⁹ peccauit. Mortui ſunt ambo: & deducti in infernum. Cùm eſſent in tormentis: vnus alteri dicebat. Vę tibi, quia exemplo tuo prouocatus ad peccatũ, merui hunc locum. Cui alter. Bone vicine, ſi tibi placet ampliùs ſedes mea, trade mihi tuam: & ego tradam meam. Sic dico vobis, frater. Quando venerimus ad inferos, ſi videbitur vobis ſedes mea honorabilior, aſcendite eam: & ego recipiam veſtram. Reſpondit ei alter. Mala conſolatio hæc. Iſte Lupoldus ita diabolicus erat: vt tempore ſchiſmatis, quod erat inter duos Reges, Ottonem ſcilicet & Philippum, cùm ſibi vſurpaſſet Epiſcopatum Maguntinenſem ejuſdé Philippi authoritate, & multis intereſſet bellis; non parceret Eccleſijs, non cœmeterijs. Et cùm milites ſui ei dicerent, domine, non licet nobis ſpoliare cœmeteria, reſpondit. Si oſſa mortuorum tollitis, tunc primùm cœmeteria ſpoliatis. Qui cùm eſſet priuatus officio & beneficio ab Innocentio papa, propter inuaſionem jam dicti Epiſcopatus; auxilio Philippi fret⁹ collecto exercitu profectus eſt in Italiam ipſum Papam debellare. Quem etiam in diuerſis locis, quod dictu horribile eſt, ardentib⁹ candelis excommunicauit. Poſtea verò in odium Ottonis Imperatoris officio & beneficio reſtitutus eſt. Vir iſte ſæpe & valde, vt jam dictum eſt, cecidit: neſcio, vtrũ ſurrexit in fine per contritioné. Hoc ſcio, quòd legatio, in qua hominé depoſuit, multæ diſſenſionis ſeminarium fuit. *No.* Sæpe quoſdã vidi cadere, & per pœnitentiam reſurgere: ſed quòd quidam fortiùs reſurgunt, probari mihi vellem exemplis. *Mo.*

Verba impij Epiſcopi.

Caput X.

De ſcholari cujus peccata in ſchedula ſcripta per contritionem diuinitus ſunt deleta

ANnus modò viceſimus eſt ſecundus, plus vel minùs, eo tempore, quo ad Ordinem veni: qui fuit ab Incarnatione Dñi milleſimus ducenteſimus vno minùs, in quo tale quid à viris religioſis & litteratis, vt ſunt Abbates & Scholaſtici, contigiſſe Pariſijs, veraciter intellexi. Erat ibi juuenis quidam in ſtudio, qui ſuggerente humani generis inimico talia quædam peccata commiſerat, quæ obſtante erubeſcentia nulli hominum confiteri voluit. Cogitans tamen, quæ malis præparata ſunt tormenta gehennæ, & quæ bonis abſcondita ſunt gaudia perennis vitæ: timens etiam quotidie judicium Dñi ſuper ſe, intus torquebatur morſu conſcientiæ, & foris tabeſcebat in corpore. Quid plura? Tandem miſerante Deo, timor ille ſeruilis verecundiam vicit: quæ, ſicut ſeta filum, charitatem inducere conſueuit. Veniens ad ſãctum Victorem Priorem vocauit, quia confitendi gratia veniſſet, indicauit. Ille paratus ad tale officium, ſicut omnes ſunt fratres ejuſdem Monaſterij, ſtatim venit: in loco ad hoc deputato ſedit, præmiſſaque exhortatione juuenem confiteri volentem expectauit. Mira res. Tantam hora eadem pius Dominus, cujus natura bonitas eſt, cujus voluntas poteſtas eſt, cujus opus miſericordia eſt, cordi ejus contulit contritionem: vt quoties confeſſionem inciperet, toties ſingultibus intercepta vox deficeret. In oculis lacrymæ, ſuſpiria in pectore, ſingultus erant in gutture. Hæc vt vidit Prior, dicebat ſcholari. Vade, ſcribe peccata tua in ſchedula: & defer ad me. Placuit conſilium juueni: abijt, ſcripſit, die altera redijt: & ſi confiteri poſſet, iterum tentans, vt priùs defecit. Et cùm nil proficeret, ſchedulã Priori porrexit: legit Prior, & obſtupuit. Dixitque juueni. Non ſufficio tibi ſolus dare conſilium. Vis, vt oſtendam Abbati? Et licentiauit ei. Venit Prior ad Abbatem: & porrexit ſchedulam legendam: rem ei per ordinem exponens. Quid deinde geſtum ſit, audiant peccatores, & conſolentur; deſperati, & recreentur. Mox enim vt Abbas chartulam ad legendum aperuit, totam eius continentiam deletam invenit: impleſtumque eſt in eo, quod Dominus per Iſaiam dicit. *Deleui vt nubem iniquitatem tuam: & vt nebulam peccata tua.* Et ait Abbas Priori. Quid legam in ſchedula iſta? Nihil in ea ſcriptum eſt. Hæc vt Prior audiuit, ſchedulam ſimul cum Abbate reſpexit: dixitque ad illum. Sciat pro certo paternitas veſtra, ſupradictum juvenem in hac ſchedula ſcripſiſſe peccata ſua: & cùm à me fuiſſent lecta, vobis etiam donaui legenda. Sed vt video, miſericors Deus, qui maximam juuenis contritionem attendit, culpam iam ſufficienter punitam inſtè deleuit. Deletio ſiquidem totius ſcripti, abolitionem ſignat totius delicti. Et aduocantes ſcholarem, oſtenderunt ſchedulam: dicentes, eius peccata divinitus eſſe deleta.

Timor inducit charitatẽ vt ſeta filũ.

Iſai. 44.

Quam cùm perſpexiſſet, & ex ſignis bene cognouiſſet: intantum cor ejus ex magnitudine gaudij dilatatũ eſt: in quantum priùs ex magnitudine triſtitiæ fuerat anguſtiatum. Et nullam ei injungentes ſatisfactioné, monuerunt, quatenus Deo de perceptis beneficijs gratias ageret: atque de cætero cautiùs viueret. Ecce iuuenis iſte, vt ſatis videtur, ante ruinam imperfectus fuit: cecidit, & perfectus ſurrexit. *No.* In quo fuit perfectus? *Mo.* In charitate. *No.* Quæ perfectio eſt charitatis? *Mo.* Quando mens non eſt ſibi conſcia alicuius peccati mortalis, ſiue venialis: libera non ſolùm à culpa, ſed etiã à pœna. Et puto, ſi ſæpe dictus clericus deceſſiſſet in tali ſtatu, minimè ſenſiſſet pœnam purgatoriam: quia perfecta charitas conſumit plumbum & ſtipulam, culpam & pœnam. Hæc eſt opinio multorum. Alij dicunt, etiã viros perfectiſſimos ſecum trahere fœnum & ſtipulam. *No.* Miror, quare non fuerint peccata ejus deleta, antequàm Priori eſſent oſtenſa. *Mo.* Ne ſuperflua videretur confeſſio: ſine cuius deſiderio nulla fit remiſſio. Ipſa etiam confeſſio, propter erubeſcentiam maxima pars eſt ſatisfactionis. Nam in primo contritionis puncto dimiſſa fuerat ei culpa: deinde contritione inardeſcente, & confeſſione accedente, deleta eſt & pœna. *No.* Non miror minùs contritionem huius hominis, quàm Mariæ; cui tantùm lacrymanti, & nil dicenti, voce Salvatoris dictum eſt. *Dimiſſa ſunt ei peccata multa: quoniã dilexit multùm.* Luc. 7. *Mo.* Ex quo mentionem feciſti Mariæ Magdalenæ: dicam tibi de mira contritione cujuſdam mulieris luxurioſæ: in quã noſtris temporibus Chriſtus non minora oſtendit gratiæ ſuæ miracula, quàm olim in Maria.

Que ſit perfectio charitatis.

Caput XI.

De muliere, quæ de filio concepit: quam Innocentius Papa ob contritionẽ à pœna peccati judicauit abſolutam.

IN diuerſis locis à diuerſis perſonis hoc quod dicturus ſum, audiui. Ante hoc quadriennium, eodem, ſi bene memini, anno, quo defunctus eſt Innocentius Papa, mulier quædam libidinis igne ſuccenſa proprium adamauit filium: de quo concepit, & peperit filium alterum. Terrore tam nefariæ commixtionis percuſſa, quolibet momento timens ſe tradi Satanæ, vel morte ſubitanea interire, Deo miſerante de ſatiſfactione anxiari cœpit. Præhabito priùs conſilio Sacerdotis ſui, infantulũ ſecum tollens, (ita enim mihi dictum fuiſſe puto,) Romam venit, & cum multa importunitate Domini Innocentij Papæ oculis ſe ingeſſit: cum tantis lacrymis & clamoribus, cunctis audientibus, faciens confeſſionem, vt omnes verteret in ſtuporem. Geſtauit in brachijs infantem cõmiſſi facinoris teſtem. Videns Domin⁹ Papa in muliere tantam contritionem, & quia eſſet pœnitens, miſericordia motus ſuper eam, ſicut prudens medicus volens infirmam plenè & citò ſanare, medicinam etiam contritione probare: præcepit, vt in tali veſte ibi appareret, in quali venerat ad filium, cùm peccaret. Illa confuſionem æternam temporali anteponens, mox, exuit veſtes poſuit, in camiſia redijt: & quàm paratiſſima foret ad omnem ſatisfactionem, in tali obedientia, ſatis oſtendens. Conſiderans vir literatiſſimus, tali obedientiæ, tali verecundiæ, tali pœnitentię nullius peccati pœnam poſſe reſiſtere: coram omnibus dixit ad mulierem. Dimiſſum eſt peccatum tuum: vade in pace. Et nil amplius injunxit ei. Audiuit hæc quidam ex Cardinalibus: & cùm Phariſæo cõtra Papam murmurans, judicium ejus reprehendit: dicens ad tantam culpam tam breuem pœnitentiam minùs ſufficientem. Cui ille reſpondit. Si ego injuſtè egi cum muliere iſta, & inſufficiens eſt ejus pœnitentia coram Deo: poteſtatem habeat diabol⁹ ingrediendi corpus meum, & coram omnibus me vexet. Si verò tu iniuſtè me reprehendis, ſimile tibi fiat. Statim diabol⁹ Cardinalem eumdem vexare cœpit: per cujus vexationem perfectam mulieris pœnitentiam Deus palam oſtendit. Tandem omnium oratione purgatus, Cardinalis didicit in ſua vexatione diuinæ miſericordiæ de cętero non oblatrare. Ecce mulier iſta, ſicut ſupradictus clericus, infirma cecidit: & ſaniſſima ſurrexit. *No.* Magna Dei clementia: quòd tam magnũ peccatum, cui pœnitentia debetur quindecim annorum, tam breuis delet contritio. *Mo.* Delet peccata multò majora. *No.* Quæ ſunt illa? *Mo.* Idolatria, hęreſis, abnegatio creatoris. Iſta ſunt ex inſania diabolica: peccata verò carnalia ex infirmitate humana. Vnde ad mitigandum iram diuinam, in cõmendatione defunctorum dicitur. *Licet tibi peccauerit: tamen te non negauit.* *No.* Rogo, ſi noſti aliquem, qui Deum abnegando cecidit, & per contritionem ſurrexit: exempli cauſa manifeſtes. *Mo.*

Caput XII

De contritione nobilis juuenis, qui Chriſtum negauit

INfra hoc quinquennium juxta Floreffiam Cœnobium Ordinis Pręmonſtratenſis in diœceſi Leodienſi, adoleſcens quidã nobilis habitauit: cui pater moriens, vtpote vir magnus & potens, multas diuitias reliquit. Factus miles idem juuenis, vt gloriam ſibi conquireret temporalẽ, in brevi ad magnam deductus eſt paupertatẽ. Cauſa enim laudis humanę torneamentis totus deditus erat, hiſtrionibus larga manu ſua tribuebat. Et quia ad tales effuſiones redditus annui minùs ſufficiebant: hereditatem paternam vendere cõpellebatur. Erat autẽ in proximo manens miles quidam diues & honeſtus, miniſterialis tamen. Huic juuenis jam dictus allodia ſiue feuda ſua partim vendebat, partim in vadimonio exponebat. Et cùm jam non haberet, quod venderet, vel exponeret, cogitauit exulare: tolerabili⁹ judicans inter extraneos mendicare, quàm inter notos & affines egeſtatis confuſionem ſuſtinere. Habebat autem villicum hominẽ quidem malignum, nomine non re Chriſtianum, & dæmonum miniſterio rorum mancipatum. Videns hic dominũ ſuum triſtẽ, & triſtitię non ignorans cauſam, dicebat ei.

Domine vultis diues fieri? Reſpondit. Libenter diues fierem, dũmodo ipſæ diuitiæ eſſe poſſent cum Deo. Et villicus: Nolite timere: ſequimini tantùm me, & bene erit vobis. Statim ſecutus eſt miſerũ, tanquã ſerpentis vocẽ Heua: quaſi ſibilum aucupis auieula, in laqueum diaboli celeriùs deponendus. Et duxit eum in ipſa nocte per quoddã nemus in locum paluſtrẽ: & cœpit quaſi cum aliquo habere ſermonẽ. Cui iuuenis. Cum quo loqueris? Reſpondit domino ſuo villicus ille iniquitatis. Tacete tantùm vos: nec ſit vobis cura, cum quo loquar. Cumque ſecundò loqueretur, & iuuenis iteratò ſciſcitaretur, reſpondit. Cum diabolo. Et cœpit iuvenis nimis horrere. Quem non concuteret horror, tali loco, in tali hora, & de tali ſermone? Dicebatque villicus diabolo. Domine, ecce virum hunc nobilem dominum meum adduxi gratiæ veſtræ: maieſtati veſtræ ſupplicans, vt veſtro auxilio priſtinis honoribus atque diuitijs reſtitui mereatur. Ad quem diabolus. Si mihi voluerit eſſe devotus ac fidelis, dabo ei diuitias magnas: inſuper addam gloriam & honores, quales non habuerunt patres eius. Reſpondit villicus. Libenter vobis obſequioſus erit & fidelis, ſi talia fuerit conſecutus. Quod cùm iuuenis audiret, & facere renueret: dicebat ei homo ille perditionis. Quid timetis verbulum vnum? Dicite, abrenuntio. Tandem miſer iuuenis à villico perſuaſus, Creatorem ſuum ore negauit, manu exfeſtucauit, diabolo hominium faciens. Hoc ſcelere perpetrato, diabolus adjecit. Adhuc opus imperfectum eſt: etiam abrenuntiare debet matri altiſſimi. Illa eſt enim quæ maximum nobis infert damnum. Quos filius per iuſtitiam abjicit, mater, quia nimis miſericors eſt, ad indulgentiam reducit. Sibilauit iterum ſerpens in ore adoleſcentis, vt domino ſuo in hoc obediret: vt ſicut filium, ita etiã & matrem abnegaret. Ad quod verbum iuuenis nimis expauit, turbatuſque ſupra modum, reſpondit. Hoc numquam faciam. Quare, inquit, feciſtis, quod majus eſt? Facite nunc quod minus eſt. Maior eſt Creator, quàm creatura. Et ille, Numquam eam negabo: etiamſi me oportuerit oſtiatim mendicare per omnes dies vitæ meæ. Et non acquievit: ſicque infecto negotio ambo reuerſi ſunt: nihil quidem honoris conſecuti, ſed maximo peccati pondere grauati, villicus ſuadendo, iuuenis conſentiendo. Pergentes verò ſimul venerunt ad quandã Eccleſiam: cuius ianuam campanarius exiens reliquerat ſemiclauſam. Mox iuuenis deſiliens de equo, commiſit eum villico, dicens expecta me hic, donec reuertar ad te. Et intrans Eccleſiam ante ortum auroræ, proſtrauit ſe ante altare: & ex intimo corde ipſam matrem miſericordiæ cœpit inuocare. Erat autem ſuper idẽ altare imago ipſius Virginis & Matris, puerum Ieſum in ſinu tenens. Et ecce meritis ipſius præclariſſimæ ſtellæ maris verus Lucifer oriri cœpit in corde ſæpe dicti adoleſcentis. Tantam ei Dominus propter honorem matris, quam non negauerat, contritionem donare dignatus eſt: vt pro fletu rugiret, & pro planctu nimijs clamoribus Eccleſiam repleret. Eadem hora ſupradictus miles, qui omnia eius bona habebat, diuino, vt creditur, nutu, ad eandem Eccleſiam diuertit: & cùm videret apertam, putans ibi divina celebrari, maximè propter clamores, intrinſecùs ſolus intrauit: inveniensque coram altari iuuenem ſibi bene notum lacrymantẽ: & putans quia ſuam ſolũmodo defleret calamitatẽ: retro quãdam columnam ſeceſſit: rei exitum expectans. Cùmque terribilem illam majeſtatem, quam negauerat, nominare vel inuocare non auderet: ſed tantùm pijſſimam ejus genitricem lacrymoſis vocib⁹ pulſaret: vtroq; audiente, per os imaginis ſuæ beata & ſingularis Chriſtianorũ aduocata filio loquebatur in hæc verba. Dulciſſime fili, miſerere huic homini. Puer verò matri nil reſpondit, faciẽ ab ea auertẽs

Iuvenis Creatorem abnegat.

Non vult B. Virginem abnegare.

Cumque iterum rogaret, hominem ſeductum aſſerens, matri dorſum vertit dicens. Homo iſte negauit me: quid ei faciam? Poſt hęc verba imago ſurrexit, puerum ſuper altare poſuit: ejuſq; pedibus ſe prona proſtrauit, & ait. Rogo, fili, vt propter me dimittas ei peccatũ hoc. Mox infans matrem elevans, reſpondit illi. Mater, nũquam tibi aliquid negare potui: ecce propter te totum dimitto. Prius dimiſerat culpã propter contritionem: deinde pœnam peccati propter matris interceſſionem. *No.* Quare tam durus iã dilectæ matri fuit? *Mo.* Vt juueni oſtenderet, quantùm in ſe peccaſſet: & vt per dolorem cordis ampliùs in ſe peccatũ ipſum puniret. Surgens autem juuenis, exiuit de Eccleſia: triſtis quidem de culpa, ſed hilaris de indulgentia. Exiuit poſt eum ſæpe dictus miles latenter: & quaſi rẽ ignoraret, quæſiuit, quare tam humidos, & tam tumidos oculos haberet. Reſpondit. De vento eſt. Et ille. Domine, non me latet cauſa triſtitiæ veſtræ. Habeo autem vnicam filiã: ſi vultis illam ducere in vxorem, omnia veſtra vobis cum illa reſtituam: inſuper & diuitiarum mearũ heredem vos conſtituam. Ad hoc juuenis lætus effectus reſpondit. Si hoc facere dignaremini, plurimùm mihi placeret. Reuerſus miles ad vxorẽ ſuam, rem ei per ordinem retulit: conſenſit illa, nuptiæ celebrantur, juueni ſub nomine dotis omnia ſua reſtituuntur. Adhuc, vt puto, viuit, viuunt & ſoceri: poſt quorũ mortem eorum hereditas ad ipſum reuertetur. *No.* Multùm juuenis iſte regratiari tenetur beatę Virgini: quia per ipſam meruit remiſſionẽ peccatorum: inſuper & conſolationem temporaliũ bonorum *Mo.* Verum dicis: quia ipſa intercedente, Domin⁹ cordi eius infudit contritionẽ, per quam peccati meruit remiſſionem. Pœna etiam peccati, ipſa intercedente, juuene audiente, dimiſſa eſt. Ecce homo iſte grauiſſimè cecidit: ſed cęteris, de quib⁹ ſuprà dictũ eſt, celeriùs ſurrexit. Cecidit intempeſta nocte: ſurrexit in mane *No.* Quid tibi videtur, de ijs qui in fine conteruntur? *Mo.* Audi de hoc non meã, ſed B. Auguſtini ſententiam. Ait enim ſic. *Si quis poſitus in vltima neceſſitate, voluerit accipere pœnitentiã & accipit, & mox reconciliatur & hinc vadit: fateor, non illi negamus quod petit. ſed non præſumimus, quia bene hinc exit. Si ſecurus hinc exierit, ego neſcio. Pœnitentiam dare poſſumus: ſecuritatem verò non. Numquid dico, damnabitur: Sed nec dico liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? Age pœnitentiã, dum ſanus es. Si ſic agis dico tibi, quia ſecurus es: quia pœnitentiam egiſti, quando peccare potuiſti. Si vis agere pœnitẽtiam quando iam peccare non potes: peccata dimiſerunt te, non tu illa Itẽ duæ res ſunt; aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quod horum tibi ſit futurũ, neſcio. Ergo tene certum, & dimitte incertum.*

Viſa imago Virginis Chriſto ſupplicans pro iuuene.

Aug. libro 50 homil. hom. 41.

Caput XIII.

De Henrico Conuerſo, qui peccatum diſtulerat vſque ad mortem.

Dicam tibi, quid ante paucos annos cõtigit in domo noſtra. Conuerſus quidam, Henricus nomine, homo ſenex, &, ſecundùm ingreſſum, prior omnium Conuerſorũ, peccatum quoddam dimiſerat: quod nũquam Abbati, neque Priori, neque alicui confeſſus fuerat. Sæpius tamen ſolitus erat confiteri: & videbatur nobis omnib⁹, quòd vir bonus eſſet, & multùm religioſus. Cùm jam in extremis laboraret, idem peccatũ domno Danieli tunc Priori noſtro cõfeſſus eſt. Et ſicut nobis poſtea retulit, vt nos cautos redderet, tam graue erat peccatum, quòd omnino damnatus fuiſſet, ſi tacuiſſet. *No.* Quid ſentis de ſaluatione hujus hominis? *Mo.* Sicut Auguſtinum lego ſenſiſſe. Si contritio ejus fuit in charitate, ſalvatus eſt; ſin autem, damnatus. Qui ſetò pœnitet, oportet non ſolùm timere judicẽ, ſed diligere. *No.* Meruit ergo vigilando, jeiunando, laborando, obediendo, alijſq; operib⁹ juſtitiæ: quãdiu in illo mortali fuit? Mo. Nequaquã: quia opera extra charitatem facta mortua ſunt: & nũmquã reuiuiſcunt. Væ ergo illis,

qui quotidie in Dei ſeruitio mortificantur: & nihil inde mercedis in vita æterna conſequuntur. Multi iſta ignorant, de finali pœnitentia plurimũ præſumẽtes: neſcientes, pœnitentiamque in fine agitur, vt ſupradictum eſt, tam incertã eſſe. Dicam tibi tantũ exempla de duob⁹: quorum vnus in fine fictã, alter veram egit pœnitentiam.

Pœnitentia ſera ſæpe incerta.

Caput XIV.

De Canonico Pariſienſi damnato ob fictam in fine vitæ contritionem.

PAriſiis in Eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ canonicus nuper obijt: qui multa habens ſtipendia, delicatiſſimè vixerat. Et quia ex delicijs, maximè ex ijs, quæ ad gulam pertinent, libido naſcitur, nata nutritur, & quotidianis ejus incitamentis augmentatur; idem juuenis valde carnis ſuæ tunicã maculauit: & tam illo quàm alijs peccatis ſuis iram Dei in ſe prouocauit. Tandẽ per infirmitatem tactus timore mortis confeſſionem fecit, peccata defleuit, & emendationem promiſit: viaticum accepit, inunctus eſt, hominem depoſuit. Cuius corpus, vtpote viri nobilis, diuitiſque, cum magna pompa ſæcularis gloriæ tumulatum eſt. Et erat in illa die tanta ſerenitas: vt ipſe aër ejus obſequijs famulari videretur: dixeruntq; homines ad inuicem. Multa præſtitit Deus homini iſti: nihil ei defuit eorum, quæ homo Chriſtianus habere debuit: dominicis Sacramentis munitus eſt: aër in ejus morte ſerenatus eſt: cum magna gloria ſepultus eſt. Sed homo videt in facie: Deus autem intuetur cor. Poſt paucos dies cuidam ſibi valde familiari apparens, dicebat, ſe eſſe damnatum. Cumque miraretur ille & expaueſceret, pœnitentiã e[j]us & confeſſionem, ſacram etiam cõmunionem & innctionem commemorans: reſpondit defunctus. Vnum bonum mihi defuit; ſine quo nullum eorũ quæ enumerata ſunt, mihi prodeſſe potuit. Quid eſt illud, inquit? Reſpondit mortuus. Vera contritio. Licet enim Deo promiſerim, conſilio confeſſoris mei, continentiam, ſiue alia quæ ſalutis ſunt: tamen dicebat mihi conſcientia, quia ſi conualueris, obſeruare non poteris. Et quia cor magis declinabat ad tranſgreſſionem, quàm ad voti obſeruationem: nullius peccati merui remiſſionem. Deus requirit fixum propoſitũ pœnitendi. Ecce hominis iſtius pœnitentia ſera fuit, & ficta: nec tamen fuiſſet ſera, ſi fuiſſet vera. *No.* Non mirabor àmodo, pœnitentiam ſeram vix eſſe veram. *Mo.* Plures ſunt in ſæculo, quos ego bene noui, qui tempore infirmitatis, cùm timerent mori, ſe inter manus Abbatis reddiderunt: & cùm conualuiſſent, tranſgreſſores voti facti ſunt. Anno præterito apud Bunnam vicũ diœceſis Colonienſis vagus clericus quidam, Nicolaus nomine, quem vocant archipoëtam, in acutis grauiter laborauit: & cùm mori timeret, tam per ſeipſum, quàm per Canonicos ejuſdem Eccleſiæ, vt in Ordinẽ ſuſciperetur, apud Abbatem noſtrum obtinuit. Quid plura? Cùm multa, vt nobis videbatur, contritione tunicam induit: quam facta criſi celeriùs exuit, & cum quadã irriſione projiciens aufugit. *No.* Multi ſunt peccatores, qui contritionem habere non poſſunt, & de ipſo dolent. Quid ergo ſentiendum eſt de tali dolore? *Mo.* Talis dolor meritorius non eſt, quia ſine charitate: pręparat tamen aliquando viam charitati: charitas autem & peccandi volontas ſimul eſſe non poſſunt. Quid de tali dolore Sanctus Bernardus ſenſerit, verbis & exemplo illius doceberis.

Caput XV.

De milite, qui in præſentia Sancti Bernardi communicans, contritus deceſſit.

REtulit mihi frater Godefridus monachus noſter, quondam Scholaſticus S. Andreæ in Colonia, cujus in ſuperiori Diſtinctione cap. 3. mentionẽ feci, tale quid contigiſſe in ciuitate Remenſi. Eo, inquit, tẽpore, quo Remis fui in ſtudio cum domino Philippo, poſtea Colonienſi Archiepiſcopo, cujus magiſter & pædagogus eram: contigit ibidem, militem quẽdam infirmari vſque ad mortem. Inſtincto diaboli idem miles, ſi bene memini, habebat auunculi filiam concubinã: cui tanto conglutinat⁹ fuerat amore, vt non admonitione, nec excommunicatione, neque aliqua verecundia humana, poſſet vel vellet ab ea ſeparari. Timore autem mortis vocauit Sacerdotem: ſatis puram, & cum lacrymis, de omnibus peccatis ſuis illi faciens confeſſionem. Quem cùm Sacerdos moneret, vt tam illicitã abjuraret commixtionem, ipſamque perſonã cognatam ſuam, reſpondit: domine, non poſſum. Et ille. Si in tali voluntate fueris: gaudio cęleſtis vitæ priuaberis, & æterna tormenta te ſuſcipient. Milite in ſua obſtinatione perſeuerante, receſſit Sacerdos cum corpore Domini, quod ſecũ detulerat ad cõmunicandum infirmum. Nutu diuino extra domum Sacerdoti occurrit Sanctus Bernardus Abbas Claræuallis. Quem cùm interrogaſſet, quare infirmum non cõmunicaſſet, cauſamq;, quæ nota erat omnibus, intellexiſſet: ait Sacerdoti. Reuertere mecum ad infirmũ. Reuerſi ſunt autem. Cùm ſanctus vir militi jam morituro quæ ſalutis erant ſuaderet, & ille præter iſtam ſolã rem iam dictam in omnibus obedientiã ſponderet: nouiſſimè ſubjunxit. Nũquid non doles, quòd non potes habere voluntatem recedendi ab illa? Reſpondit: domine valde doleo, me de hoc nõ poſſe dolere. Audito hoc verbo Abbas mox dixit Sacerdoti, vt corp⁹ domini daret infirmo. Mira res. Statim vt ſaluator intrauit, facta eſt ſalus illi domui. Ab illa enim hora tam perfectè mutata eſt voluntas eius peruerſa: vt ampliùs odiret, quã illicitè amauerat; ita vt ſancto viro cùm multis lacrymis diceret. Gratias Deo, qui me liberauit: quia modò libentiùs viderem bufonẽ, quàm illam. Sicque in bona confeſſione, & perfecta contritione, migrauit ad Dominum. *No.* Miror, verùm contritionẽ illam meruerit prędicto dolore, ſiue Dominici corporis participatione. *Mo.* Chriſtus in ſuo ſacramento ad judicium intrat: niſi gratia eius præcedat. Puto enim propter orationes viri ſancti gratiã Chriſti abyſſum cordis eius illuminaſſe, dolorem ſterilẽ fœcundaſſe: ne & vir beatus judicaretur de præſumptione: & morientis pœna creſceret in ſua damnatione. Ecce hominis hujus contritio ſiue pœnitentia multùm fuit ſera, & penè morti contigua: vera tamen, teſte ſancto Abbate, per cujus meritum illam creditur habuiſſe. *No.* Revera juſtorum præſentia morientibus multùm eſt neceſſaria. *Mo.* Hoc Sanct⁹ Gregorius manifeſtat in quadam homilia, loquens de quodam peruerſo juuene, qui ſe deuorandum draconi traditum clamabat: quem fratrũ circumſtantium oratio fugauit, & contritionis gratiam infirmo obtinuit. Audi adhuc de quodam viro ſęculari: cujus contritio finalis tam vera, imò tam veriſſima fuit, vt per eam non ſolùm mereretur remiſſionẽ peccatorum, imò etiam gloriam miraculorum.

Greg. hom. 38. in Euan.

Caput XVI.

De contritione Comitis Namurcenſis.

ANte hoc triennium defunctus eſt Philippus Comes Namurcenſis, vir potens & nobilis, filius Baldewini Comitis Flandriæ. Antequam moreretur, tantam ei contulit Dominus in infirmitate contritionem: vt talis contritio non ſit viſa in aliquo homine noſtris temporibus. Quatuor Abbatibus Ordinis noſtri ſimul & ſæpe confeſſionem ſuam facere conſueuit, intantùm ſe accuſans, tantùm plangens, vt omnes ad lacrymas prouocaret. Nec ei iſta ſufficiebant, quin laqueum collo ſuo injiceret, rogaretque confeſſores ſuos, vt ſe traherent in plateam, dicens. Sicut canis vixi: dignum eſt, vt moriar ſicut canis. Filias fratris ſui Baldewini Comitis, qui factus fuerat Rex Græciæ, tradiderat Regi Franciæ: cujus filiam duxerat vxorem. Quidam dixerunt, quòd vendiderit eas: de quo facto plurimùm dolebat. Deportari ſe fecerat in paupertimam domũ ciuitatis ſuæ, in qua pauper ſpiritu migrauit ad Dominum. Volens autem pius Dominus tantam ejus remunerare contritionem, miraculis eum glorificare dignatus eſt, tamquam dilectũ confeſſorem. Sepultus in Eccleſia Sancti Albani Martyris, in qua ipſe inſtituerat conventum Canonicorum, de ſuis juſtis redditibus eis ſtipendia adhuc ſanus ordinans, tantis vſque hodie ſignis coruſcat: vt de remotis regionibus infirmi aduenientes ad ejus tũbam ſanitatem recipiant: ipſamque terram circa ſepulchrũ effodientes, ſecum pro benedictione deportent. *Miraculis fulget Comes Namurcenſ.* *No.* Miror, vtrũ gratiam tantam meruerit conuerſatione: vel finali contritione. *Mo.* Satis puto, quòd charitatem habuerit ante ſuã infirmitatem: quia ſatis erat manſuetus & humilis. Sed vix aliquis eſt, qui nouerit ejus vitam, & extremam pœnitentiã, quin magis hanc gloriam miraculorũ aſcribat extremæ, quę maxima fuit, contritioni, quàm priſtinæ conuerſationi. *No.* Videtur mihi, quòd multũ apud Deum valeãt lacrymę deuotionis. *Mo.* Quanti ſint apud Deũ valoris, quantiue ponderis, ſubjecto tibi exẽplo demonſtrabo.

Caput XVII.

De contrita oratione Conventus de Hemmerode tempore ſchiſmatis.

TEmpore ſchiſmatis, quod fuit inter Alexandrum & Calixtũ, ſub Frederico Imperatore, qui ejuſdem ſchiſmatis author erat & defenſor: cõpellebantur omnes Eccleſiæ per vniuerſum orbem Romanũ jurare fidelitatẽ & obedientiam Calixto, quẽ ipſe Papam creauerat: reſiſtentes verò juſſi ſunt exulare. *Alexand. 3.* Cùm hujuſmodi literæ exhibitę fuiſſent Conventui de Hẽmerode, & fratres vnanimi conſilio dicerent, ſe nequaquam recedere velle ab vnitate, pręceptum eſt eis, vt celeriùs exirent de Romano Imperio. Viri illi virtutum diuinũ timorem minis regijs anteponentes, cùm jam res ſuas & veſtimenta ſarcinaſſent, ordinatiq; fuiſſent in diuerſas domos Regni Francorum: dicebat vnus eorũ venerabili Sacerdoti Dauid monacho ibidem. Pater, ignoras, quòd omnes migrabimus de loco iſto? Ita enim intentus erat cæleſtibus, vt quid in exterioribus ageretur, prorſus ignoraret. *B. Dauid de Hẽmerod.* Cui, cùm miranti, & interroganti cauſam, ille negotium totũ explicaret: maximam in Domino habens fiduciam vir beatus, reſpondit. Confortamini, fratres, non enim deſeret Domin⁹ ſperantes in ſe. Antiphonã, quæ in nocte dicetur ſuper *Magnificat*, fortiter & cum lacrymis cantate: & Dñs conſolabitur vos. Erat autem Dominica ante Aduentum, in qua Antiphona eſt ſuper *Magnificat*, *Qui cælorum contines thronos, & abyſſos intueris, terram pugno concludis: exaudi nos in gemitibus noſtris*. *Iſai. 40.* Ipſe verò ſanctus intrans oratorium, effudit animam ſuam in oratione: cum multis lacrymis diuinã interpellans clementiam. Acquieſcentes

ejus conſilio fratres, Antiphonā tantò intentiùs cantabant, quantò fortiùs cantantes anguſtia premebat: & ad cantandum incitabat. Flexus pius Dominus lacrymis ſeruorum ſuorum, Imperatoris cor mutauit: & miſſæ ſunt literæ ſub feſtinatione, vt manerent, orarentque pro Imperio. Ex his poteris colligere, quàm efficaces ſint in auribus Dei lacrymæ contritionis. *No:* Poteſt quis alteri tales lacrymas obtinere, meritis ſiue precibus? *Mo.* Quòd alij alijs hujuſmodi gratiā obtinere poſſint à Deo meritis, habes ſuperiùs capitulo tertio, vbi apoſtata monachus meritis patris & hoſpitis ſui S. Bernardi per lacrymas contritionis juſtificat' eſt. Aliud habes exēplum in cap. 17. vbi miles apud Remos in ejus pręſentia communicans, meritis ipſius per donum contritionis, cùm in maximis peccatis eſſet, meruit illuminari. Pro nullo horum dicitur oraſſe. Item, quòd quidā alijs lacrymas contritionis, quib' peccata ſua diluant, impetrare valeant: diuerſis tibi oſtēdam exemplis.

Quàm efficaces ſint iuſtorum orationes.

In hoc exemplari c. 15.

Caput XVIII.

De religioſa femina, quæ ter in hebdomada lacrymas obtinuit monacho.

Retulit nobis hoc anno dōnus Walterus Abbas Villarienſis, reteſte, quòd monachus quidam, cùm mitteretur ab Abbate ſuo ad Cœnobiū quoddam Sanctimonialium Ordinis noſtri, rogauerit vnam ex eis, quā amplioris meriti apud Deum eſſe ſperabat, pro ſe orare. Reſpondit illa. Quid vultis, vt orem pro vobis? Et monachus. Volo, vt obtineas à Domino ter mihi in hebdomada ad ſolēnes vigilias, hoc eſt feria ſecunda, feria quinta, & ſabbato, quando longiores ſunt vigilię, ſpecialem gratiam lacrymarū & deuotionis. Cui illa conſtanter promiſit, quia hoc ei obtineret. Reuerſus monachus ad clauſtrum ſuum, gratiā promiſſam ſtans ad vigilias expectauit: & in eiſdem noctibus per orationes ſanctæ illius mulieris à Dño copioſè lacrymas percepit. Illa per ſpiritum intelligens ſe exauditam, eidē monacho per quēdam clericum familiarem mandauit: & quia jam gratiam percepiſſet ꝓmiſſam, nuntiauit. Cùm verò Abbas ejuſdem domus jam dictam gratiā pro ędificatione clerico recitaret, ſubriſit ille dicens, ſe eo multò meliùs ſcire, vtpote qui ab ipſa audierit, quæ talē gratiam impetrare potuit. Recitauit nobis & ſimile huic idē Abbas in ſua ſancta jucunditate dicēs. Vos nō eſtis ſancti: ego aliquid referam vobis de ſanctitate mea, ſic incipiens.

Caput XIX.

Item de femina, quæ gratiam lacrymarum Vualtero Abbati Villarienſi impetrauit.

Cum intellexiſſem, ſupradictum monachum gratiam illam lacrymarū percepiſſe à femina tali religioſa: rogaui Abbatē meum tunc recenter fact' monachus, vt liceret mihi tales viſitare feminas: & conceſſit mihi ſtatim. Veniens itaque ad domū cujuſdam matronæ Brabantiæ hoſpitandi gratia, cùm intellexiſſet deſideriū meum, dixit in joco. Quid quęritis videre iſtas beguinas? Vultis, ego oſtendam vobis mulierē bonam: quæ quidquid vult, obtinet à Deo? Reſpondi: talem multū deſidero videre. Et ſtatim ad verbum ejus mulier quædam de cubiculo ſuo egreſſa veniens ad me, cœpit mecum loqui. In cujus aduentu cū mihi ſentirem gratiā adeſſe, rogaui eam, vt oraret pro me. Quæ cum diceret, quid vultis, vt orem pro vobis? Reſpondi: vt poſſim deflere peccata mea. Et illa: numquid non eſtis monachus? Qui peccata ſua nō poteſt deflere, monachus non eſt. Et cū inſtarem, quatenus mihi gratiā hanc obtineret, reſpondit. Ite, abundanter habebitis. Proxima nocte orans ante lectū meum, cum de peccatis meis cogitarem, nec tamen mulieris promiſſum minus attenderē: cœpi ita abundanter & ſupra morem ſolitū flere penè vſque ad mediam noctē: vt tandem timens capiti meo, vix me cohibere poſſem à fletu. Quæ cū mihi mandaſſet, quod tali nocte

Percata flere monachi eſt.

gratiam

gratiã illam lacrymarũ mihi impetraſſet, iterum reuerſus ſum ad eam, & ſciſcitat⁹ ab ea dicẽs. Dicite mihi in charitate, qualiter mihi obtinueritis grãm illam. Quæ reſpondit mihi ſub his verbis. Primò quidem Dominũ durum inueni: ſed dixi ei, Domine, non euades manus meas, niſi monach⁹ ille habeat gratiam lacrymarũ. Et cõceſſit tibi. Audi & tertiũ exẽplum de ſimili materia.

Caput xx.

Item de monacho, qui eamdem gratiam V altero obtinuit.

b

ALio, inquit, tempore rogaui vnũ ex monachis noſtris bonę opinionis virũ, vt rogaret Deũ pro me. Qui cùm daret mihi optionem, quid mihi vellem à Deo impetrari; volens ſermonis ejus fiduciam ꝓbare, reſpondi ei. Volo, vt obtineas poſt Miſſam gratiã lacrymarũ, quibus peccata mea deplangam. Et promiſit mihi multùm confidenter. Sequenti die cùm poſt Miſſam moram facerem ante quoddã altare, & eſſem ſol⁹ in oratione, tanta mihi adfuit abundãtia lacrymarũ, vt mirarer. Poſtea cùm vidiſſet me ſupradictus monachus, corpore quidẽ juuenis, ſed moribus valde maturus: cœpit mihi ſignare, ſi bene eſſet mecũ, gratiam notans mihi collatam. Ego ſignum ejus non intelligens, & ante Priorem illũ ducens, quæſiui, quid ſignaret. Qui dixit mihi. Nũquid nõ copioſè hodie habuiſtis lacrymas? Quem cùm interrogaſſem, ſi vidiſſet me lacrymantẽ, reſpondit. Eſtis vos tam ſtultus, quod putatis me vidiſſe? Ego minui ſanguinẽ: nec licuit mihi dictis Miſſis morari in oratorio. Tunc interrogat⁹ à me, quò mihi gratiam eãdem obtinuiſſet: reſpondit pene ſicut ſupra dicta mulier. Dñm inquit, primò durum inueni: ſed dixi illi. Ecce Dñe, non dimittam te, niſi facias quod rogo. His verbis placatus exaudiuit me. *N.* Miror bonitatem Dei, quæ cogi poteſt & vult à ſeruis ſuis & ancillis: quò pater dulciſſimus cogi ſolet à filijs & filiabus, delicatiſſimè ab eo nutritis. *Mo* Qui eũ perfectè diligunt, nullam ab ipſo patiuntur repulſam in orationib⁹ ſuis: ſi tamen ſaluti cõtraria non fuerint quæ petuntur. N. Si confert alicui in oratione, lacrymas vel alia bona ſigna cõtritionis, & vult illa ab alijs videri: eſtne periculoſum? *M.* Secundùm intentionẽ orantis, pendet ſolutio hujus quæſtionis. Si ei placet, ut alij lacrymas ejus videant, quatenus per eas ædificentur, ipſe tamen humilitatẽ in corde cuſtodiat, meretur: ſin autem, demeretur.

Bonitas Dei in ſeruos ſuos.

Caput xxi.

De monacho, cujus lacrymas dæmon aſpexit, cùm ille orans vana gloria extolleretur.

MOnachus quidã magnæ opinionis retulit mihi, quando nouitius fui, de quodã monacho, quòd die quadam cùm jaceret in oratione ante quoddam altare, & Dñs ei tantam contuliſſet gratiam lacrymarũ, vt etiam irrigaret terram: ex immiſſione diaboli, vt poſtea patuit, corde ejus ſuborta eſt inanis gloria, ita vt diceret intra ſe. Vtinam videret aliquis modò gratiam iſtã. Mox is qui immiſit affuit: & ad lacrymas ejus, ſtans à latere, diligentiſſimè reſpexit. Transfigurauerat enim ſe in ſpeciẽ nigri monachi. Leuans oculos monachus, tam ex horrore mentis, quàm nigredine veſtis dæmonẽ totius ſuperbiæ auctorem eſſe deprehendit: & quem per vitiũ inanis gloriæ inuitauerat, per virtutem & ſignum crucis fugauit. Ob hujuſmodi pericula jubentur à Dño oraturi intrare cubiculũ & claudere oſtium ſuper ſe: hoc eſt, vitare laudem humanã. *N.* Si nosti adhuc aliqua de contritione exẽpla, mihi vt ediſſeras, obſecro. *Mo.* Cogitanti mihi de contritione, alia atque alia occurrunt exempla: in quibus Chriſtus totius virtutis auctor glorificetur, & pœnitens omnis conſoletur.

Signi crucis virtus.

Caput xxii

De Clerico fornicatore, cujus accuſatores obmutuerunt, ob ejus contritionem.

IN ciuitate quadam Angliæ puella quædam habitauit, Iudæi cujuſdam filia, & ſecundum genus ſuum ſatis ſpecioſa. Hanc juuenis quidam clericus Epiſcopi ejuſdem ciuitatis cognatus, & Eccleſiæ majoris Canonicus, vt vidit, concupiuit, & verbis amatorijs ad conſenſũ ſuæ libidinis cum multo labore inclinauit. Ad cujus amplexus dum aſpiraret & nimijs incendiis æſtuans eam quotidie ad cõmixtionẽ ſollicitaret, reſpondit illa. Patri meo multũ ſum dilecta: qui intantùm cuſtodit me, vt nec ego ad te, nec tu poſſis venire ad me, niſi in nocte ſextæ feriæ, quæ Paſcha veſtrum præcedit. Tunc enim Iudæi laborare dicuntur quadam infirmitate, quæ flux⁹ ſanguinis dicitur: circa quã occupati, alijs tunc minùs intendere poſſunt. Iuuenis hæc audiens, & ob amoris nimietatem pene ratione carens, oblit⁹ Chriſtianæ religionis

immemor dominicæ paſſionis, nocte eadem ad virginem venit & vſque ad matutinū cum illa dormiuit. Iudæus verò pater puellæ ante lucem cum lumine cubiculum intrans venit ad lectum filiæ, volens videre, quomodo iaceret, vel ſi forte operiri neceſſe haberet: vidensque ad latus eius iam dictum iuuenē cubātem expauit, & infremuit: vtrumque occidere cogitans. Cognoſcens tamen, quod eſſet cognatus Epiſcopi, timore illi⁹ manū cohibuit: & cum multa ira exclamauit. Quid facis hic, ô male Chriſtiane? Vbi eſt fides tua? vbi eſt religio tua? Traditus es iuſto Dei iudicio in manus meas. Si non timerē dominū meū Epiſcopum, modo occiderē te. Ille timens, & veniam poſtulans, cum maxima confuſione eiectus eſt. Die eadem cùm Epiſcopus ſolemne Officium ad Nonam eſſet celebraturus, iuuenis idem, vt pote hebdomadarius, Epiſtolā lecturus, timuit cùm tam immunda conſcientia ad ſacrū miniſterium accedere: & timuit, propter notam, alteri vicem die tali committere: timuit tam turpe peccatum tam recenter per confeſſionē alteri aperire. Et cùm victus erubeſcentia ſacris veſtibus indutus coram Epiſcopo ſtaret in loco ſuo, ſupradictus Iudæus multitudine Iudæorum ſtipatus, cum magno ſtrepitu intrauit Eccleſiam, Epiſcopo volens de cognato ſuo facere querimoniam. Quem vt iuuenis vidit, & bene intelligeret, ad quid veniſſet, cœpit timere, pallere, tremere, & dicere Deo in corde ſuo. Domine Deus libera me in hac hora: & ego tibi promitto, quòd de cætero te non offendam, imò de hoc peccato tibi ſatisfaciam. Creator piiſſimus, qui odit culpam, & diligit naturam, mox vt hominem contritum vidit, confuſionem quam timuit in caput infidelium conuertit. Miranti Epiſcopo, quid quærerent Iudæi in Eccleſia, maximè tali die, quando Chriſtiani repræſentant Domini ſui paſſionem: annuit vt ſtarent. Illis ampliùs ſe eius præſentiæ ingerentibus, ſtatim vt ora ad clerici accuſationem aperuerunt, priuati ſuis vocibus omnes obmutuerunt. Videns Epiſcopus Iudæorum contra ſe ora hiantia, & nulla verba ex eis reſonantia: putans, quòd ad hoc veniſſent, vt diuinis myſteriis illuderent: cum indignatione omnes de atrio Eccleſiæ expelli fecit & præcepit. Clericus verò diuinam in ſe expertus clementiam, ſtatim completo Officio acceſſit ad Pontificem: confeſſus eſt culpam, ſuſcepit pœnitentiam. Epiſcopus Dei miſericordiā admirans & glorificans, tum pro magnitudine miraculi, tum pro pœnitentia cognati, eidem ſuaſit ac perſuaſit, vt puellam à ſe defloratam per baptiſmi gratiam renouatam legitimè duceret: malens, illum, ſicut vir pius & iuſtus, Eccleſiaſticis carere beneficiis, quàm illam multis expoſitam periculis in paternis manere delictis. Clericus non ingratus diuini beneficii, ſatiſfacere cupiens Deo pro peccato commiſſo, conuerſus eſt poſtea in Ordine noſtro, ſimiliter & eius inſtituta puella. Hæc mihi ſæpius recitauit quidam religioſus Abbas Ordinis noſtri. Ecce vides, quantum boni operata ſit in hoc homine contritio: lapſum erexit, Iudæos elingues fecit, puellam infidelem ad fidem prouexit. *No.* Bene video, admiror, & gaudeo, Deique bonitatem circa nos in multis conſidero. *Mo.* Quia ſermo eſt de Iudæis, vis adhuc aliam audire hiſtoriam, huic ex parte ſimilem, ad honorem fidei noſtræ, atque Chriſtianorum: confuſionemque Iudæorum? *No.* Anima mea ſitit talia audire. *Mo.*

Caput XXIII.

De puella Iudæa, quæ impregnata Meſſiam credebatur paritura.

IN ciuitate, vt opinor, Vormatia, Iudæus quidam manebat, filiam habens formoſam. Hanc iuuenis quidam clericus in vicino habitans, adamauit, deuirginauit, & impregnauit. Erant autem domus illorum ſatis contiguæ: & poterat idem clericus ſine nota frequentiùs intrare, & prolixiùs loqui cum virgine. Illa intelligens ſe concepiſſe, dixit iuueni. Concepi, quid faciam? Si cognouerit pater meus, interficiet me. Reſpondit clericus: noli timere: bene liberabo te. Si dixerit tibi pater tuus vel mater, quid eſt filia? Venter tuus intumeſcit: videtur nobis concepiſſe, reſpondebis, Si concepi neſcio: hoc ſcio, quia virgo ſum, & nondum virum cognoui. Ego bene agam cum illis, vt credant tibi. Ille diligentiſſimè cogitans, qualiter liberaret puellam: huiuſmodi technam inuenit. Tollens arundinem in ſilentio noctis ad feneſtrā cameræ, iuxta quam illos dormire nouerat, acceſſit: & verba huiuſcemodi per immiſſam fiſtulā ſibilauit, O iuſti, & Deo dilecti, (propriis nominibus eos exprimēs,) gaudete: ecce filia veſtra virgo concepit filium: & ipſe erit liberator populi veſtri Iſraël. Statimque paululum retraxit arundinem. Ad hanc vocem Iudæus expergè factus, excitauit vxorem ſuam, dicens ei. Numquid non audiſti, quid nobis locuta ſit vox cœlica? Reſpōdit mulier: non. Et ille, oremus, vt & tu audire merearis. Orantibus eis clericus ad feneſtram ſtans, & diligēter quid loquerentur, auſcultans, poſt morulam eadem verba, quæ ſuprà, repetiuit, atque adiecit. Magnum debetis filiæ veſtræ honorem exhibere, magnā curam adhibere: & cum multa diligentia ſeruare puerum de eius virgineo corpore naſciturum: ipſe enim eſt Meſſias quem expectatis. Illi exultantes, & de reuelatione poſt repetitionem facti certiores, vix diem expectare potuerunt. Puellam verò conſiderantes intumeſcente aliquantulum vtero concepiſſe, dixerunt ad illam. Dic nobis, filia, de quo conceperis. Quib⁹ illa ſicut edocta fuerat reſpondit. Et vix præ gaudio ſe capientes, non potuerunt ſe continere, quin familiaribus ſuis dicerēt, quid ab Angelo audierint. Illi aliis recitātes, fama dilatante diuulgatum eſt per ciuitates, & caſtra, quia talis virgo Meſſiam parturiret. Inſtante tempore pariendi, multi ad domū puellæ confluxerunt Iudæi, cupientes noua natiuitate diu deſiderata lætificari. Sed iuſt⁹ Deus vanā ſpem iniquorum conuertit in fabulā, gaudiū in triſtitiā, expectationem in confuſionem. Et meritò. Quorum patres olim cum Herode de natiuitate ſalutifera filii Dei turbati ſunt: decuit vt iſtis temporibus tali illuderentur phantaſmate. Quid plura? Adfuit hora, vt pareret miſera: & ecce ſecundùm conſuetudinē mulierum, dolor, gemit⁹ & clamor: Tandem enixa eſt infantem: non tamen Meſſiam, ſed filiam. Quo cognito: valde confuſi & turbati ſunt Iudæi. Ex quibus vnus cum multa indignatione paruulam pede apprehendens, alliſit ad parietem. *N.* Quid poſt hæc actū eſt de puella? M. Pater eius confuſionē ſuam grauiter ferens, afflixit eā: & cum tormentis extorſit ab illa confeſſionē totius doli. N. Miſerabile fuit, quòd virgo infidelis ab homine fideli ſeducta ac corrupta, nō eſt ad baptiſmi gratiā, vt ſupradicta puella, perducta. M. Fortè cleric⁹ hoc efficere non potuit, vel potiùs non curauit: magis gaudens de Iudæorū confuſione, quàm de puellæ illuminatione. Si, vt dicis, miſerabile eſt, non baptizatam non illuminari per baptiſmum: multò miſerabilius eſt, quòd hodie ab Epiſcopo compellitur baptizata redire ad iudaiſmum. N. Caſum iſtum audire deſidero. M.

Caput xxv.

Item de puella Iudæa apud Louanium baptizata.

NVper cuiuſdam Iudæi Louanienſis filia tali ordine conuerſa eſt ad fidem. Clericus quidam, Reinerus nomine, Capellanus Ducis Louanij, ſolitus erat intrare domum Iudæi ejuſdem ciuitatis, & diſputare cum eo de fide Chriſtiana. Habebat autem filiã parvulam: quæ valde diligenter intendebat diſputationi, ſecundùm capacitatẽ intellectus ſui, ponderans, tam verba opponentis clerici, quàm verba Iudei reſpondentis. Sicque ſenſim per diuinã diſpoſitionem imbuebatur ad fidem catholicam. Suaſa etiam à clerico, ſecretè tamen, intantũ contrita eſt, vt diceret ſe velle baptizari. Adhibita eſt ei mulier: quæ ſine nota puellã de domo patris educeret. Quam clericus jam dictus baptizari fecit: eamq; in monaſterio Ordinis Ciſtercienſis, quod Parcus dicitur, locauit. Cognita conuerſione ejus pater infidelis doluit: multam pecuniã offerens Duci, quatenus ſibi reſtitueret filiam, quam furtim conquerebatur fuiſſe ſublatam. Dux verò cùm vellet patri reſtituere filiam, Iudæo ſcilicet Chriſtianam, reſtitit ei Reiner' clericus dicens. Dñe, ſi hoc ſcelus cõmiſeritis contra Deum & ſponſam ejus: numquam ſaluabitur anima veſtra. Reſtitit ei & dõnus Walterus Abbas Villarienſis. Vidẽs Iudæus, ſe fruſtratum ſpe, quam habuit erga Ducem: corrupiſſe dicitur dominũ Hugonem Epiſcopum Leodienſem: qui Iudæo intantum fauebat, vt Conuẽtui Sanctimonialium de Parco literis ſuis mandaret, quatenus illi filiam reſtituerent. Veniente verò Iudęo ad jam fatum Cœnobiũ cum amicis, virgo infrà conſtituta, cũm de illorum aduentu prorſus nihil ſciret: ſentire cœpit fœtorem magnũ, ita vt palam diceret. Neſciò vnde ſit, fœtor Iudaicus me grauat. Interim Iudęis pulſantibus ad feneſtram, cùm puellæ diceret Abbatiſſa, vt puto, filia Catherina, ſic enĩ vocata fuit in baptiſmo, parentes tui volunt te videre, reſpondit illa. Ecce iſte eſt fœtor, quẽ ſenſi. Non videbo illos. Et non acquieuit exire. Anno pręterito accuſatus fuit idem Epiſcopus Leodienſis pro eadem cauſa coram domino Engilberto Archiepiſcopo Colonienſi in Synodo ejus: & pręceptũ fuit ei vt de cætero nõ moleſtaret ſupradictum Cœnobium pro puella baptizata. Tunc quidem ſubticuit: ſed non obediuit. Poſtea verò literis ſuis puellã citauit Leodium, ſub pœna excõmunicationis, patri ſuo reſponſuram ſuper objectis. Venit Catherina, ſub bona tamen cuſtodia. Allegatum eſt pro Iudæo, quòd infra annos rapta fuiſſet: & violenter baptizata. Et dixerunt quidam ipſi puellæ. Katherina: dictum eſt nobis: quòd libenter redires ad patrem tuum: ſi permitteretis. Reſpondit puella. Quis hoc dicit? Pater tuus. Tunc illa clara voce tale verbum protulit. Pater meus rectè mentitus eſt per mediã barbam ſuam. Cùmq; adhuc inſtaret aduocatus Iudęi, commot' Dominus Walterus Abbas Villarienſis, ait illi. Magiſter vos loquimini contra Deum, & contra honorem veſtrum. Sciatis pro certo, ſi adhuc vnum verbum locutus fueritis contra puellam, ego laborabo apud Dominum Papam, vt perpetuùm vobis in omnibus cauſis imponat ſilentium. Tunc ille timens ſecretè reſpondit Abbati. Domine Abba, quid vobis nocet, ſi potero pecuniam extorquere à Iudæo? Ego nihil loquor, quod obeſſe poterit puellæ. Qui mox vt ſalarium accepit, dixit Iudæo. Non audeo de cætero loqui de hac cauſa. Anno præterito, quando Dominus Guido Abbas Claræ-vallis viſitauit in Epiſcopatu Leodienſi, eumdem Epiſcopum conuenit, monuit, & rogauit: quatenus intuitu Dei, & honoris ſui, ceſſaret à vexatione puellæ jam Deo dicatæ. Cui Epiſcopus reſpondit. Bone Domine Abba, quid ad vos de cauſa iſta? Reſpondit Abbas. Bene ad me, duplici de cauſa.

Iudæo fauet Epiſcopus.

Puella ob fidem patri inimica.

Appellatio-nes ad Papā Primò, quia homo Chriſtianus ſum. Secundariò, quia domus illa in qua deget, de linea Claræuallis eſt. Et adjecit. Puellam & cauſam ejus ſub protectione Domini Papæ conſtituo: & ſuper literas à vobis contra illā datas appello. Tempore Capituli generalis literas à Dño Papa contra Epiſcopum impetratas per Abbatē noſtrum miſit Priori de Parco: vt ſi fortè Epiſcopus adhuc Conventum vexare ꝓpter puellam attentaret, eiſdē literis defenderet. No. Sicut paulò antè in Epiſcopi Angliæ ędificatus ſum miſericordia: ita in hujus Epiſcopi ſcandalizat⁹ ſum auaritia. Mon. Defenſores ejus dicunt, eum non eſſe pertinacem in hoc negotio amore pecuniæ, ſed zelo juſtitiæ. Quibus minimè creditur: quia ſi agitaretur ſtimulis juſtitiæ, nequaq̃ cogeret puellam baptizatam, virginē Chriſto conſignatam, & religione Chriſtiana, etiam ſupra ętatem, ferventem, ad Iudaicam redire perfidiam. Nov. Hoc & mihi videtur. Mon. Occurrit mihi huic exemplo aliud ex parte ſimile, de quodā milite ſęculari: ita vt ex ipſo ſuo facto ſępedicto Pontifici
Iſai. 23. exprobrare videatur illa ſententia Prophetica, *Erubeſce, Sidon, ait mare.*

Caput XXV.

Item de puella in Linſe baptizata.

IN villa nobis vicina, quæ Linſe dicitur, infra hoc triennium quædam puella Iudæi cujuſdā filia baptiſmi deſiderio diuinitus accenſa, ad quamdam feminā ejuſdem villæ uenit; & quia baptizari vellet, ſatis ſimpliciter intimauit. Cui ſuaſum eſt à mulieribus, vt Conradum militem adiret, voluntatemq; ſuā ei exponeret. Quod cùm feciſſet, ille gauiſus valde pollicitus eſt, quia conſilio ei, auxilio, vel temporali ſubſidio nullatenus deeſſet. Die quando baptizāda erat, dixit ad militem. Domine, procurate, ne videat me pater meus infra hoc triduum: quia ſi ab eo viſa fuero, tanta ſcit, quòd oportebit me iterum redire ad Iudaiſmum. Poſiti ſunt milite procurante circa cœmeteriū homines armati, qui Iudeum vetarent intrare: vt puella ſecurè poſſet introire ſiue exire, ſine ejus contemplatione. Procurante Deo baptizata eſt virgo, & vocata Elizabeth. Paucis dieb⁹ elapſis poſt baptiſmum occurrit ei mater infidelis, & ait. Bona filia, reuertere ad Iudaiſmum. Reſpōdit illa: non poſſum, quia Chriſtiana ſum effecta. Tunc mater. Ego bene tibi auferam baptiſmū. Volens puella probare, quid mater dicere vellet, reſpondit. Quomodo hoc faceres? Ego, inquit Iudæa, tribus vicib⁹ te ſur-
Iudæa femina ſtulta impietas. ſum traham per foramen latrinæ: ſicq; remanebit ibi virtus baptiſmi tui. Quod verbum puella audiens, & execrans, contra matrem ſpuit, fugiens ab illa. Prædictus miles, cùm ſit ętate juuenis, nec tamen multùm diues, virginem loco filiæ nutrit: volens illam tradere viro, vel in aliquo locare monaſterio. *No.* Quid dicturus eſt Epiſcopus Leodienſis in die judicij: cùm viderit hunc militē de virginis hujus conuerſione gloriari? Mon. Non eſt noſtrū, Epiſcopos judicare: cùm ſępe à multis multùm ſine cauſa etiam quandoque judicentur.

Caput XXVI.

De clerico, qui dixit, Epiſcopos Alemaniæ non poſſe ſaluari.

CLericus quidam Pariſius ante paucos annos verbū terribile contra Epiſcopos locutus eſt, dicens. Omnia credere poſſum: ſed vix credere poſſū, quòd vmquam aliquis Epiſcopus Alemaniæ poſſit ſaluari. Nov. Quare magis judicauit Epiſcopos Alemaniæ, quàm Epiſcopos Gallię, Angliæ, Longobardiæ, vel Tuſciæ? Mo. Quia penè omnes Epiſcopi Alemaniæ vtrumque habent gladiū, ſpiritualem videlicet & materialem: & quia de ſanguine judicant, & bella exercent, magis eos ſolicitos eſſe oportet de ſtipendijs militū, quàm de ſalute animarū ſibi cōmiſſarum. Inuenimus tamen ex ipſis Epiſcopis Colonienſibus, qui Pontifices

ſimul fuerunt & Duces, aliquos fuiſſe ſanctos: videlicet S. Brunonem, S. Herbertũ, & S. Annonem. Occaſione verbi jam dicti clerici, recordor & alterius cujuſdam verbi adhuc terribiliùs à quodam defuncto contra Epiſcopos prolati.

Caput XXVII.

De monacho Claræ vallenſi, qui non acquievit recipere Epiſcopatum.

IN Claravalle noſtris temporibus Monachus quidam in Epiſcopũ electus eſt. Quem cùm electores requirerent, & ille onus ſuſcipere renueret, imperiũ Abbatis ejus vel Epiſcopi acceſſit: ſed imperantib⁹ non acquievit: & ceſſatum eſt ab eo, atque non multò pòſt defunctus eſt. Qui cuidam ſibi familiari manifeſtè apparens poſt mortem, requiſitus de ſtatu ſuo, & ſi aliquid timeret de illa inobedientia, reſpondit: non. Et adjecit. Si obediens fuiſſem, & Epiſcopatum illũ ſuſcepiſſem, damnatus eſſem æternaliter. Subjunxitq; verbum valde terribile. Ad hoc inquit, jam devenit ſtatus Eccleſiæ: ut non ſit digna regi, niſi à reprobis Epiſcopis. No. Sanctum Willelmum Bituricenſem Epiſcopum, qui ante paucos annos defunctus eſt, eſſe de numero electorũ, crebra ejus teſtantur miracula. Mo. Puto illud verbum tam horribile contra Epiſcopos proferendo, reſpexiſſe ad multitudiné malorum, & raritatem bonorum: & quod eádem raritatem exigat malitia ſubditorum: ſicut teſtatur ſacra Scriptura dicens. *Qui regnare facit hypocritã propter peccata populi.* No. Relinquatur ergo horũ oratio: quia ea quæ reſidua ſunt de contritione audire deſidero. *Mo.* Quod dictũ eſt de puellis baptizatis, & de Epiſcopis, ad contritionem pertinet: quia in adultis ſine contritione nil ſalutis operatur baptiſmus, & Epiſcoporũ eſt mederi contritis corde: confeſſiones illorum recipiendo, & pœnitentiam injungendo. Unde, quia pauci noſtri tẽporis Epiſcopi in tali Phyſica ſtudent, & practicã ejus minùs exercent: juſtè aliquando à ſubjectis & infirmis judicantur.

S. Guil. olim Abbas Caroliloci.

Iob 34.

Caput XXVIII.

De Epiſcopo, qui oſtendit alteri nomina ſibi cõmiſſorum in chartula deſcripta.

TEmpore Frederici Imperatoris, avi hujus Frederici, qui nunc regnat, ſedente Ignatio Maguntiæ Epiſcopo juxta quendam Epiſcopũ Lombardiæ, requiſit⁹ eſt ab illo, ſi noſſet õnes Epiſcopatus ſui homines: ſubridente Epiſcopo, ac reſpondente, puto Epiſcopatum meum non minorem eſſe tota Lombardia: expavit bonus ac ſolicitus Epiſcopus ille, conſiderans periculum ejus in reddenda ratione. *No.* Et meritò. Quomodo ergo un⁹ homo tot animas regere poſſet ſine periculo? Mo. Viſio quædam ſatis horribilis memoriæ occurrit: quæ & ſuprà dictis reſpondet, & noſtris temporib⁹ videtur eſſe impleta: ejus tenor talis eſt.

Caput XXIX.

Viſio cujuſdam de calamitate Romani Imperij, Epiſcopatus Colonienſis, &c.

FRater Simon cùm eſſet in oratione ante altare ſanctæ Dei genitricis Mariæ, audivit vocem dicentem ſibi. Mone Paſtorem tuum Superioré, & dic ei. Oves tuæ fundent ſanguinem. Et præcipe ei, ne ſemet & eas interficiat veneno. Nam & poſuit cor ſuũ in ventres luporum latè hiantium. Membra mea incipient cõmoveri à crudeli beſtia, quæ homo facta eſt. Exi, & clama undique magnã Dei omnipotentis offenſam, & dic. Niſi convertamini & emendemini, occidemini, & in ignem æternum mittemini. Inimici mei vindicabunt injurias meas. Poſt hoc apparuerunt oves quinq; pinguiſſimę, ac deinde boves tres macilentæ. Pro quibus dum quæreret quid ſignificarent, reſponſum eſt. Quinque oves anni ſunt quinque magnæ abundantiæ, & boves tres anni famis validæ. Et iterum falſi Romani excitabunt crudeles rumores: & iniquo conſilio ſuo deridét poteſtatem Romanã. Et iterum. Ieruſalem capietur & deſtruetur, & inimici mei

vindicabunt iram meã: quia polluerunt vias meas, in quibus ego ipſe ambulaui, fame maxima arctabuntur. Cælum & terra tremenr: ſed homo non vult tremere à crudeli beſtia. Poſtea ſol conuertetur in tenebras: deinde veniet dies habena longitudiné duorum. Poſt obumbrationem antem ſolis ſcietur, quòd crudelis beſtia oſtentabitur decem tribub⁹, quæ clauſæ ſunt. Vnuſquiſque felix, ſcilicet

Locus nimis ob, curus. meorum mẽbrorum ſanguinem funder. Idcirco vnuſquiſque felix præparet ſe, ita ut rectè viuat in hac brevi vita. Poſt hæc frater Simon vidit dæmoné loricatũ & galeatum: habentem ſquamas, tãquam piſcis, qui vocatur carpo. Pupillæ oculorum ejus terræ & ardentes, tamquam facula, quæ à vento agitatur. De ore & naribus ejus procedebat flãma ſulphurea. Dentes ejus partim albi, partim ſulphurei. Poſt hæc facta eſt vox. Poſt contenebrationé ſolis ſuſcitabit crudelis beſtia arte mala quoſdam Iudęos tãqnam à mortuis: qui tamen non erunt Iudęi, ſed falſi nuntij, dicentes, ſe à mortuis reſurrexiſſe: veris Iudęis ſpem vanã ꝓmittentes, & in infidelitate ſua & in errore Iudæos fouentes, & multos decipientes. Et adjecit. Colonia, deplora calamitates tuas, quæ venient tibi: quoniã non ſolùm ex culpa ſolins Epiſcopi, ſed etiam ex cõmnni peccato venient mala ſuprà dicta. Verumtamen ipſe Epiſcopus plurimùm debet dolere: quoniam ipſe omnib⁹ alijs eſt prȩlatus. Hanc viſionem Conventus noſter miſſus ſuper montem Stróberg ibidem reperit. Eodem anno capta eſt Ieruſalem & terra ſancta: quod in eadem

Viſio ex parte exponitur. viſione fuerat prædictum. *No* Interpretationem hujus reuelationis noſſe deſidero. *Mo.* Partim mihi tractare videtur de ijs, quæ noſtris temporibus contigerunt in Epiſcopatu Colonienſi: partim de adventu Antichriſti. Quòd auté facta ſit hæc reuelatio in Epiſcopatu Coloniẽſi, & ad ejuſdé diœceſis Epiſcopum, ex fine eius colligo: ſed quis fuerit idem Simon, penitus ignoro. Paſtorem hunc ſuperiorem Adolphum Epiſcopnm intelligo: qui poſt morté Henrici Imperatoris quaſi venale imperium habens veneno auaritiæ ſeipſum infecit: plurimoſque interfecit. Nec mirum; Poſuit n. cor ſuum, id eſt conſilium ſuum, in ventres ſuã potnm, ad theſauros Richardi Regis Angliæ latè hiantium: quorũ conſilio Ot-

Auaritia beſtia crudelis. tonem Saxonem filium ſororis ejus in Regem Romanorũ elegit. Ex tunc crudelis beſtia illa, ſcilicet auaritia, facta eſt homo, idest hominib⁹ ita ſociabilis & cara, vt ejus zelo Chriſtianæ poteſtates à juſtitia & fide motæ negligerent juramenta, perjuria parvipendentes. Miſſus eſt eodem tẽpore Cardinalis Coloniã: qui Ottonis electionem confirmaret, Principeſq; à juramẽto, quod Frederico, qui nunc regnat, fecerant, abſolveret: quod magis, vt rei exitus probauit, Imperij fuit diuiſio, quàm confirmatio. Ab illo tẽpore ꝓuinciæ incendijs vaſtantur, & Eccleſię deprædantur, ſanguis multus effunditur, Adolphus deponitur, Colonia obſidetur. Tunc impleta eſt extrema pars hujus viſionis, *Colonia deplora* &c. In principio Epiſcopat⁹ ejuſdé Adolphi cùm prȩceſſiſſent anni magnæ abundantiæ, tres fuerunt anni tantæ ſterilitatis, vt in primo anno modius ſiliginis venderetur marca argenti. Reliqua hujus viſionis nimis ſunt obſcura, nec patét meo intellectui. *No.* Tẽpore diuiſionis Romani Imperij Dñs Innocentius Papa à multis judicabatur: ita vt eum dicerent ejuſdem ſchiſmatis auctorem, primò partem Ottonis nimis fouendo, poſtea eũdem perſequendo. *Mo.* Propter hoc cùm idé Innocentius die quadã ſermonem Romæ ędificatorium faceret in populo, Ioannes Capoti⁹, qui Ottoni fauebat, ejus ſermoné interrupit dicens. Os tuũ os Dei eſt: ſed opera tua opera ſunt diaboli. *N.* Pero, vt nunc reuertaris ad contritioné: à qua, occaſione quorũdam verborũ ſatis digreſſum eſt. *M.* Tanta eſt virtus contritionis, vt nullũ ei obſtare poſſit peccatũ: non perjuria, nó homicidia, nó furta, nec vſurę quidem.

Caput XXX.

De contentione Angelorum & Dæmonum pro anima vſurarij contriti.

RETulit mihi ſenex quidam Sacerdos & monachus nigri Ordinis, natione Saxo, rem memoria digniſſimam de quodam vſurario: nec conſtat mihi, ſi ſcripta ſit. Dixit, quemdam fuiſſe vſurarium diuitem nimis, qui diuerſarum Eccleſiarum theſauros loco pignoris tenebat. Cujus cùm eſſet inexplebilis auaritia, percuſſ' eſt peremptoria infirmitate. Tunc primùm in ſe reuerſus, licet ſerò, conſiderare cœpit pondus vſuræ, tormenta gehennæ, difficultatem pœnitentiæ. Et vocans ad ſe quēdam nigri Ordinis Abbatem ſibi familiarem, dixit ei. Domine, grauiter infirmor: non poſſum aliquid de rebus meis ordinare, neque vſuras acceptas reſtituere. Si volueritis de anima meo Deo reddere rationē, peccatorum meorum mihi promittere abſolutionē: omnia bona mea, tam mobilia, quàm immobilia, poteſtati veſtræ ſubjiciā: ita vt de illis quod vobis viſum fuerit faciatis. Cernens Abbas hominem contritum, & verè pœnitentē, reſpondit. Ego deliberabo. Feſtinanſque ad Epiſcopum, verba vſurarij ei expoſuit: & quid conſuleret inquiſiuit. Reſpondit Epiſcopus: bonū mihi videtur, vt pro anima ejus ſpondeas, & ſubſtantiam ſuſcipias: ita dūtaxat, vt Eccleſiæ meæ theſaurum mihi reſtituas. Mox Abbas ad ægrum rediens, ait. Ego deliberaui, vt bona tua ſuſcipiam: & pro peccatis tuis Deo ſpondeam. Reſpondit infirmus Nunc conſiliū meum eſt, vt allatis curribus omnia mea priùs efferas: & me nouiſſimè tollens, nullū patieris impedimentum in efferendo. Habebat enim duas arcas plenas auri & argenti: pignora etiam plurima in vaſis, libris, varijſq; ornamentis: frumentū, vinū, ſupellectilem multā, pecoraque infinita. Tunc Abbas priùs omnib' præmiſſis nouiſſimè in geſtatorio ponens infirmū, properauit ad monaſterium Sed mox vt ille monaſterium intrauit, ſpiritū exhalauit. Abbas verò non immemor ſponſionis, inquantum potuit, vſuras reſtituit: plurimas pro illius anima largiens eleemoſynas, reſiduum in vſus fratrū conuertit. Poſitum eſt corpus in oratorio, choris pſallentium circa illud ordinatis. In ipſa nocte cùm fratres attentiùs pſallerent, quatuor tetri ſpiritus apparentes, feretrum à parte ſiniſtra circūſtabant. Quib' viſis, territi fratres omnes, excepto vno ſeniore, fugerunt. Et ecce totidē Angeli ſancti contra quatuor dæmones à parte dextra ſe ordinabant. Mox is qui prim' inter dæmones videbatur, in illud Dauidicū erupit. *Dixit injuſtus, vt delinquat in ſemetipſo, non eſt timor Dei ante oculos ejus.* Hoc in homine iſto impletum eſt. Alter dixit. *Quoniam dolosè egit in conſpectu ejus: vt inueniatur iniquitas ejus ad odium* Cui tertius ſubjunxit. *Verba ejus iniquitas & dolus: noluit intelligere, vt bene ageret.* Quartus dixit. *Iniquitatē meditatus eſt in cubili ſuo, aſtitit omni viæ non bonæ: malitiam autem non odiuit.* Tunc ſimul omnes dixerunt. Si Deus juſtus, & verba ejus vera, homo iſte noſter eſt: quia omnium horum reus eſt. Reſponderunt ſancti Angeli. Si contra eum carmen Dauidicū protuliſtis, procedite. Dixerunt dæmones. Iſta nobis ſufficiunt ad ejus damnationem. Ad quod Angeli reſponderunt. Ex quo vos tacetis, nos incepti Pſalmi reſidua proferemus. Ait jam primus. *Domine, in cælo miſericordia tua: & veritas tua vſque ad nubes.* Cui ſecundus adjecit. *Iuſtitia tua ſicut montes Dei: judicia tua abyſſus multa.* Terti' verò. *Homines & jumenta ſaluabis, Domine, quemadmodum multiplicaſti miſericordiā tuam, Deus.* Cumq; quartus ſubjunxiſſet, *Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt:* ſimul in hanc vocem eruperunt. Quia Deus juſt' eſt, & Scriptura ſolui non poteſt, filius hic hominis noſter eſt: ad Dominum confugit, ad Dñm ibit; quia ſub tegmine alarum ejus ſperauit. Inebriabitur ab vbertate domus ejus, qui ſe lacrymis contritionis inebriauit: & torrente voluptatis ſuæ potabit eum: quoniam apud ipſum eſt fons vitæ, & in lumine ejus videbit lumen. Ad hanc vocem dæmonibus confuſis, & obmuteſcentibus, cæleſtes nuncij animam contriti peccatoris tollentes, illis ſociauerunt, de quibus Saluator in Euangelio dicit. *Gaudium in cælo eſt Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.* *No.* Quid ampliùs profuit vſurario, eleemoſynæ, an contritio? *Mo.* Hoc ſecurè dico, quia ſi contritio defuiſſet, modicùm illi eleemoſyna profuiſſet. Vis audire, quantū Deus acceptet eleemoſynas vſurarij? *No.* Volo. & deſidero. *Mo.*

Spondet Abbas Deo pro vſurario cōtrito.

Pſalm. 35.

Ibidem.

Luc. 15.

Caput XXXI.

De contritione vſurarij, quem bufones ex ejus eleemoſynis orti deuorauerunt.

MVltorum ore celebratur adhuc Coloniæ factū cujuſdam vſurarij, in Eccleſia S. Gereonis ſepulti: qui cùm eſſet diues & auarus, tandem diuina miſericordia cōpunctus Sacerdotem adijt, confeſſionem fecit: & vt Deum pro peccatis ſuis placaret, pollicitus eſt, quia omnia ſua pro illius nomine pauperibus erogaret. Cui ſacerdos reſpondit. Incide de manib' tuis eleemoſynas: ita vt ciſtā ex eis impleas: clauſeſque illam. Qui cùm die altera eādem arcam aperuiſſet: quot ibi depoſuerat eleemoſynas, tot inuenit bufones. Cui cùm ſacerdos diceret, vides nunc, quantū Deo placeant eleemoſynæ de vſura: territ' ille reſpondit. Domine quid faciam? Si vis, inquit, ſaluus fieri: hac nocte inter vermes iſtos nudus iaceas. Mira contritio. Ille licet tale ſtratum nimis abhorreret: vermib' tamen morituris immortales præponens, tū timore gehennæ, tū amore cæleſtis patriæ, nudum ſe ſuper vermes jactauit: Sacerdos verò arcā ipſam adijt, clauſit, & abijt. Quā die poſtera cùm aperuiſſet, nihil præter oſſa hominis ibidē inuenit. Quæ in porticu prædicti Martyris ſepulta, dicuntur tantæ eſſe virtutis: vt vſque hodie nullus bufo terminos ejuſdē viuus poſſit intrare. *No.* Si eleemoſynæ vſurariorum vertuntur in bufones: reliqua eorū ſubſtantia quales ex ſe gignet vermes? *Mo.* Vermes infernales, vermes immortales: de quibus per Iſaiam in perſona talium dicitur. *Vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguitur: & erunt vſque ad ſatietatem viſionis omni carni. Subtus eos ſternetur tinea:* corpora eorum comedent immortales vermes gehennæ: animas ſemper rodet vermis conſcientiæ. *No.* Potuitne ergo Abbas ille, de quo ſuperiùs dictū eſt, ex pecunijs vſurarij fructuoſas pro anima ejus facere eleemoſynas? *M.* Priùs, ſicut memini me dixiſſe, vſuras pro poſſibilitate reſtituit: de reliquo eleemoſynas fecit: hoc in iſto factū non eſt. Quòd autem hoc liceat, ex hac quod ſequitur, exemplo, docebitur.

Iſaie 66.

Caput XXXII.

De contritione Theobaldi vſurarij Pariſienſis.

TEmporibus Philippi Regis Francorũ, qui hodie regnat, erat in ciuitate Pariſienſi vſurarius quidam ditiſſimus, nomine Theobaldus. Hic cùm haberet poſſeſſiones plurimas, infinitaſque pecunias ex vſuris congregatas, diuinitus tandem compunctus, ad Magiſtrum Mauricium ejuſdem ciuitatis Epiſcopum venit, ejuſque conſilio ſe commiſit. Ille verò cùm in ædificatione Eccleſiæ beatę Dei genitricis nimis ferueret, conſuluit ei, pecunias ſuas ad ſtructurã inchoati operis contradere. Qui, hujuſmodi conſilio aliquantulùm ſibi ſuſpecto, adijt Magiſtrũ Petrum Cantorẽ, verba Epiſcopi ei inſinuans. Cui ille reſpondit: non dedit tibi bonum conſiliũ hac vice: ſed vade, & fac clamare per ciuitatem ſub voce præconis, quia paratus ſis reſtituere omnibus, à quib⁹ aliquid ſupra ſortẽ accepiſti. Factũque eſt ita: deinde rediens ad Magiſtrũ ait. Omnibus ad me venientibus teſte conſcientia omnia reſtitui ablata: & adhuc ſuperſunt plurima. Tunc ille: modò, inquit eleemoſynã dare poteris ſecurè. Retulit mihi dõnus Daniel Abbas Sconauiæ, quòd ad conſiliũ ejuſdẽ Cantoris, per plateas ciuitatis nudus in femoralibus inceſſerit: ſeruo cum virga ſe impellente, ac dicente. Ecce iſte eſt ille, quem pro ſuis pecunijs principatus honorabat: qui filios nobilium obſides tenebat. *N.* Ex his duobus vſurarijs pleniùs agnoſco virtutẽ contritionis: quia, vt conſidero, de cujus corde fons ejus ſcaturit, nullus labor, nullus horror, nullus pudor, venas illius obſtruere valebit. *Mo.* Verũ dicis: quia contritio, quæ timore paruę pœnitẽtiæ exſiccatur, fontem non habet, vnde fluat. N. Videtur mihi vſura multùm eſſe defectiuæ naturæ: quia raro vſq; ad tertiã ſiue quartam illam durare videmus generationem. M. Non ſolùm defectiuæ, ſed & conſũptiuæ naturæ eſt: quia, vt dicis, in ſe celeriùs deficit, & nonnũquam ſibi admixta, ſiue conjuncta, conſumit. N. Da exemplum. *Mo.* Hoc, quod dicturus ſum, à quibuſdã Abbatibus Ordinis noſtri audiui: ſed nomen non retinui loci, in quo contigit.

Conſilium ſalutare P. Cantoris.

Vſura defectiua eſt natura.

Caput XXXIII.

De pecunia vſurarij, quæ pecuniam monaſterij juxta ſe poſitam deuorauit.

VSurarius quidam cuidam Ordinis noſtri cellerario quamdam pecuniæ ſuæ ſummam commiſit reſeruandam. Quam ille aſſignatam in loco tuto juxta pecuniam monaſterij repoſuit. Poſtea cùm vſurarius depoſitum repeteret: cellerarius arcam reſerans, neque illam neque ſuam inuenit. Qui cùm vidiſſet arcæ ſeras intactas, & ſignacula ſacculorum ſalua, ita vt nulla eſſet de furto ſuſpicio: cognouit quòd pecunia vſurarij deuoraſſet pecuniam monaſterij. Ex quo colligitur quòd per eleemoſynam vſuræ monaſterij ſubſtantia non augeatur, ſed deficiat. *Nou.* Magna ſunt quæ dicta ſunt de contritione: ſed quæro ſi is qui oculos non habet, contritionem habere poſſit: cum ſine oculis flere non poſſit. *M.* Contritio non eſt in lacrymis, ſed in motu cordis: cujus ſigna lacrymæ ſunt oculorum: cùm & cor lacrymas ſuas habeat.

Contritionẽ eſt in lacrymis.

Caput XXXIV.

De contritione cujuſdam nobilis excæcati.

DVX Henricus Saxo, pater Ottonis Imperatoris, tempore quodam virum quẽdam nobilem pro ſuo ſcelere exoculauit. Deus verò ex ſua miſericordia excæcationis pœnam viro conuertens in medicinam, tantam cordi ejus contulit contritionẽ, vt jugiter peccata cõmiſſa defleret: & pro deſiderio patriæ cæleſtis ſemper ſuſpiraret. Non recedebat de Eccleſia beatæ Dei genitricis in Hildenſheim, orationibus & jeiunijs vacans. Caſu contigit, vt quidam ſtultus verbum

ſtultum

ſtultũ eo audiente proferret, dicens. Qui hic oculos non habet: nec in futuro oculos habebit, quibus Deum videat. De quo verbo turbat⁹ nimis, dum quotidie gemeret, nec verborum conſolationem reciperet, à multis culpatus, reſpondit. Niſi mihi ex Scripturarũ auctoritate probetur, conſolari non poteſo. Quod ei facile probari potuit à viris literatis: quorum in eadẽ ciuitate copia fuit. *No* Quomodo autem probatur? *Mo.* Saluator dicit in Euangelio. *Capillus de capite veſtro non peribit.* Super quem locũ dicit Auguſtinus. *Perit caput, vbi non perit capillus? Vbi non perit palpebra, perit oculus?* Quaſi diceret. Nã omnes mortui integraliter reſurgent. Mali, vt in omnibus membris ſuis puniantur: boni, vt in omnib⁹ remunerentur. Hoc ſecurè dico & credo, quòd omnis homo, ſiue juſtus ſit, ſiue peccator, ſi in cõtritione etiam minima deceſſerit: Deum viſurus ſit. Ad quam viſionem nos perducere dignetur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſplendor gloriæ: qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus per infinita ſęcula ſęculorum, Amen. *Luc. 21.* *Aug. lo. io. ho. 1. de plur. Martyrib.*

DISTINCTIO TERTIA, DE CONFESSIONE.

CAPVT PRIMVM

Quid ſit Confeſſio: qualis eſſe debeat: quæ ſit ejus virtus: quis fructus.

SINE deſiderio confeſſionis quia infructuoſa eſt omnis contritio, videre debemus, quid ſit confeſſio, qualis eſſe debeat, quæ ſit ejus virtus, quis fructus. *No.* Si ſine propoſito confeſſionis informis ſit contritio: neceſſarium eſt, ſcire iſta, nouitijs maximè: qui mox poſt conuerſionẽ ſuam omnia peccata quæ commiſerunt, tenentur Abbati ſuo cõfiteri, ſicut à te ſum edoctus, & in memetipſo expertus. *Mo.* Confeſſio tantũ bonum eſt, vt ſolo deſiderio ejus, etiã ſi neceſſitas actum excludat, peccata dimittantur. Vnde Pſalmiſta dicit. *Dixi cõfitebor aduerſũ me injuſtitiã meã Domino: & tu remiſiſti impietatẽ peccati mei.* Dixi, id eſt deliberaui. *No.* Quid eſt confeſſio? *M.* Scire debes, triplicem eſſe confeſſionem: laudis, fidei, criminis. De confeſſione laudis Salvator in Evangelio dicit. *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ* De confeſſione fidei dicit Apoſtolus. *Corde creditur ad juſtitiã: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* De confeſſione verò criminis, ait Iacobus Apoſtolus. *Confitemini alterutris peccata veſtra, vt ſaluemini.* Initiũ enim juſtitiæ, confeſſio eſt peccatorũ. Vnde ſcriptum eſt in libro Machab. *Iudas præcedet vos in bellum*, id eſt confeſſio. Confeſſio criminis eſt, per quam latens animæ morbus aperitur, ſpe veniæ conſequendæ. Hæc multiplex eſſe debet: voluntaria, feſtinata, debita, verecũda, generalis, ſpecialis, indiuidualis, nuda, integra, diſcreta, accuſatoria, amata, ſolicita, meticuloſa, vera, æſtimatiua, hilaris, ꝓpria, pluralis, frequens. Breviter iſta tranſcurro, nec ad plenũ ſtudio breuitatis elucido: quia ad exẽpla feſtino. *No.* Habetne authoritatẽ confeſſio à veteri teſtamẽto? *Mo* Cõfeſſio ſacramẽtum eſſe dicitur veteris teſtamenti, manifeſtis figuris in illo declarata, verbis mã data, & exẽplis confirmata. Leproſus ad arbitriũ Sacerdotis mũdus vel immund⁹ judicatur. Vnde Saluator cuidã leproſo à ſe ſanato dixit. *Vade oſtende te Sacerdoti.* In quatuor verbis hujus clauſulæ quatuor mihi videntur eſſe conſideranda: quæ maximè in confeſſione ſunt obſeruanda: videlicet vt ſit feſtinata, vt ſit nuda, vt ſit integra, vt ſit debita; id eſt, vt fiat proprio paſtori. Ac ſi dicat Dominus. *Vade,*

Pſal. 31. *Mat. 11.* *Roma. 10.* *Iac. 5.* *Iudic. 1.* *Confeſſio in vet. teſtam.* *Luc. 5.*

vt confeſſio tua ſit cita vel feſtinata: *oſtende*, vt ſit nuda: *te*, vt ſit integra: *Sacerdoti* vt ſit debita. Quem gratia Ieſu mundat intus per contritionem, vt foris mundus iudicetur, oſtendere ſe debet ſacerdoti per confeſſionẽ. Vnde Sponſus voce Cõfeſſoris in Canticis Canticorũ loquitur ad contritum peccatorem. *Oſtende mihi fa-*
Cant. 2. *ciem tuam*, per cordis contritionem: *ſonet vox tua in auribus meis*, per oris cõfeſſionem. Quid manifeſtiꝰ hac figura? Quod verbis mandata ſit, teſtis eſt Propheta
Pſal. 105. & 16. Dauid, qui dicit. *Confitemini Domino quoniam bonus.* Item *Reuela Domino viam tu-*
Iſai. 43. *am*, ſubaudis, per confeſſionem. Et in Iſaia, ſecundum Septuaginta. *Dic tu iniquitates tuas, vt juſtificeris.* Quòd autẽ exemplis ſit confirmata, exemplũ nobis eſt ipſe
2. Reg. 12. qui ſuper peccato Bethſabee venienti ad ſe Nathan reſpondit. *Peccaui Domino. N.* Miror, vtrũ maior virtus ſit in contritione, ſiue in confeſſione. M. Non niſi per contritionem peccatori culpa dimittitur: & hoc ſub quadam conditione, ſcilicet vt confeſſio ſubſequatur. Quòd ſi neceſſitas illam excluſerit: defectum illũ ſummus ſacerdos ſupplebit. Eſt tamen confeſſio ſignũ contritionis: cujus virtutem magis exemplis quam ſcripturarum teſtimonijs oſtendere propoſui.

Caput II.

De Clerico adultero, quem poſt confeſſionem diabolus in ſtabulo fuiſſe juſtificatum dixit.

Miles quidam in villa habitauit: cujus vxorem ejuſdẽ villæ ſacerdos per adulteriũ maculauit. Dictũ eſt militi, quis Sacerdos rem haberet cum vxore ſua. Ille cùm vir prudens eſſet, nec verbis facilè crederet, nullam de hoc mentionẽ facere voluit vxori, ſiue Sacerdoti: veritatem veriùs volens experiri. Non tamen ſine ſuſpicione fuit. Contigit, vt in quadam villa non multùm à militis villa remota quidam obſeſſus eſſet: in quo dæmonium tam nequam erat, vt coram aſtantibus improperaret peccata, quæ per confeſſionẽ veram non fuiſſent tecta. Quod cùm miles ex multorum didiciſſet relatione: rogauit ſuſpectum ſibi Sacerdotem, vt ad colloquium quoddã ſecum ire non recuſaret. Et acquieuit Sacerdos. Cum venirent ſimul in villam, vbi erat obſeſſus, conſcius ſibi Sacerdos, ſuſpectũ habere cœpit militem: quia non latebat quòd obſeſſus à tam nequam dæmone in eadem villa habitaret. Timenſque vitæ ſuæ, ſi à dæmone proderetur: neceſſitatem naturæ ſimulans intrauit ſtabulum ad ſeruum militis: pedibuſque ejus proſtratus, ait. Rogo te propter Dominũ, vt audias confeſſionem meam. Quem ſervus expaveſcens leuauit, audiens quæ ab illo dicebantur. Facta verò confeſſione, cùm ſibi Sacerdos injungi peteret pœnitentiã, ſervus ſatis prudenter reſpondit. Quantum alteri Sacerdoti pro tali crimine injungeretis: hoc ſit ſatisfactio veſtra. Sicq; exiens iam ſecurior, cùm milite ad Eccleſiam venit. In qua dæmonioſum offendẽtes, requiſitus eſt à milite in hæc verba. Noſti aliquid de me? Hoc enim ex induſtria factum eſt, vt iam dicto ſacerdoti tolleret ſuſpicionem. Cui cùm dæmon neſcio quid reſponderet: adiecit. Quid tibi videtur de iſto domino? reſpõdit ille. Nihil de eo ſcio. Et cùm hoc dixiſſet lingua Theutonica, latinè mox ſubjũxit. In ſtabulo juſtificatꝰ eſt. Nullus tunc aderat clericorũ. *No.* Satis puto, quòd non ſponte ſua illa hora latiniſta factus ſit diabolus. *M.* Non eſt permiſſus loqui Theutonicè, ne miles verbũ, & ex verbo factum intelligeret: nec tamẽ tacere licuit, vt virtutem confeſſionis Sacerdoti oſtenderet. N. Magna eſt virtus confeſſionis: quæ & crimen adulterij à memoria diaboli deleuit, & hominẽ ab imminenti periculo liberauit. *Mo.* Audi & fructum huius confeſſionis. Sacerdos nõ immemor collati ſibi beneficij, ſeculum deſeruit: & in quodam cœnobio Ordinis noſtri monachum ſe fecit. Adhuc viuere putatur, ſicut didici à quodã Abbate Ordinis Ciſterciẽſ. N. Prophetia huius proterui dæmonis cauſa ei extitit magnæ ſalutis. *Mo.* Narrauit mihi & aliud huic penè ſimile.

Caput III. *De ſeruo militis adultero, qui confeſſus non potuit prodi à dæmone.*

Cujuſdam militis vxor propriũ ſeruum admiſerat, libidinis igne ſuccenſa. Cum quo cùm per tempꝰ occultè peccaſſet, nec iam latere poſſet, ad aures mariti peruenit. Ille verò de verbo dolens, nec tamẽ verbis ad plenũ credens, tacuit: ſciens, ſe inueſtigante, rẽ tam nefariã diu nõ poſſe occultari. Quia vir prudens erat, diues & honeſtꝰ, vxoriſque fama tam inhoneſta, maluit rem inexpertã per ſilentiũ ad tẽpꝰ tegere quàm ſe & vxorẽ, genuſque tam ſuũ quã illiꝰ per ſuſpiciones deboneſtare. Interim vbique divulgatũ eſt, in tali villa obſeſſum quemdam eſſe, neſcio tamen ſi idẽ fuerit, de quo ſuperiꝰ dictũ eſt, qui nemini parceret, ſed præſentibus peccata occulta objiceret & improperaret. Quod cùm audiſſet miles, ſperans per illũ veritatẽ diſcere, aſſumpto ſecũ ſeruo cœpit illuc pergere: viæ cauſam illo penitus ignorante. Venientibꝰ eis ad nemꝰ quoddã, cùm dñs declinaret in quandã ſemitam quæ ad dæmonioſi tendebat villam, cœpit ſeruus valde pauere: ſciens pro certo, ſe vltra viuere non poſſe: ſi crimen adulterij proderetur à dæmone. Poſitus in tanto timore, dum in cogitationibus ſuis fluctuaret, hominem in nemore eodem incidentem ligna audiuit. Immiſitque Dñs menti ejus, quem eadem hora ſatis diligenter inuocauerat, quòd contra imminens periculum confeſſio foret ſummũ remedium. Et divertens à domino, quaſi ad ſatis faciẽdum naturæ, venit ad ruſticum, confeſſus eſt peccatũ, ſuſcepit pœnitentiam, ſtatim reuerſus eſt ad militẽ, de tali opere nihil ſuſpicantẽ: ſimul venerunt ad dæmonem. Qui cùm ſervum adulterum imò de adulterio iam juſtificatum diligentiùs intuitꝰ fuiſſet, ait miles. Dic, ſi aliquid noſti de illo. Reſpõdit dæmon. Multa de eo noui, quæ modò ignoro: ſicque per virtutẽ confeſſionis ſervꝰ liberatus eſt à morte, & dñs à ſuſpicione. Vides, quantũ valeat vera confeſſio? N. Quæ eſt vera cõfeſſio? *Mo.* In qua firmũ ꝓpoſitum eſt ſatisfaciẽdi. N. Quid ſi ipſa ſatisfactio injũcta negligatur? M. Si ipſa negligẽtia non fuerit ex infirmitate, ſiue ex neceſſitate, ſed injũctã pœnitẽtia, vt ſæpe cõtingit paruipẽditur & contẽnitur, peccatũ jam dimiſſũ reuertitur: etiãſi fuerit peccatũ veniale, & pœnis per obliuionẽ negligatur, nõ dico ꝙ pœna illiꝰ peccati per obliuionẽ deleatur.

Caput IIII.

De Sacerdote, qui pro illuſione nocturna pſalmũ injunctũ negligens in genitalib⁹ punit⁹ eſt.

SAcerdos quidam in domo noſtra, vt ab ejus ore audiui, die quadam confeſſionẽ fecit de illuſione nocturna. Injunctus eſt ei pſalmus vnus pro ſatiſfactione. Quem cùm per obliuionem negligeret: eadem die circa loca genitalia tantũ cœpit pruritum & ardorem ſentire, ac ſi carni ejus ardentes vrticæ eſſent appoſitæ. Qui cùm territus tactu exploraret quid eſſet, & nihil ibidem inueniret, recordatus eſt pſalmi injuncti & neglecti. Imputanſque immiſſam pœnam eidẽ tranſgreſſioni, pſalmũ dixit, & dolor conquieuit. Confitens fugere debet obliuionẽ. Audi & aliud exemplum.

Caput V.

De clerico Præmõſtratenſi, qui ſine cõfeſſione ad obſeſſum exiens, à dæmone notatus eſt.

CAnonicus quidam in Steinvelt, Ordinis Præmonſtratenſis, ſicut mihi retulit Canonicus quidã Monaſterienſis, valde laudabilis vitæ fuit: quem quaſi ad fugandum dæmonẽ de obſeſſo, Prior ad oſtiũ monaſterij ſecum eduxit. Quo viſo, mox diabolus per os hominis clamauit. Ego quædam de eo ſcio: propter quæ eum non timeo. Non tamen permiſſus eſt ea publicare, eo quòd minima eſſent, ne viro ſancto verecundiam inferret. Ille verbum intelligens, remordente conſcientia intrauit, culpã confeſſus rediit: &, ſi dæmon adhuc aliquid ſciret, inquiſiuit. Reſpondit dæmon. Adhuc aliqua culpæ veſtigia apparent in eo: eo quod non ſit ſubſecutus ſtimulus plagam virgarũ intelligens. Iterum intrauit juuenis, injunctam accepit diſciplinam: reuerſuſque, ſi ſciret aliquid, interrogauit. Reſpondente diabolo, per judicium meum nil modò noui de eo, ſatis ædificati ſunt fratres. *No.* Non modicũ me turbat, quòd inimic⁹ in ſancto viro poſt confeſſionẽ factam aliquod deprehendere potuit ſignum peccati. M. Hoc Deus permiſit ad ejus bonum. Quantò quis perfectior, tantò pro ſua culpa delenda eſſe debet ſolicitior. Diſciplinam injunctã, quam mox accipere potuit, maximè contra diabolum pugnaturus, differre non debuit. Nam in ſupradictis duobus, Sacerdote ſcilicet & ſeruo militis, quorũ confeſſio neque debita fuit, neq; aliqua adhuc exterior pœnitentia ſubſecuta, diabolus nulla peccati veſtigia deprehendere potuit. N. Placet quod dicis: quia neceſſitas fuit in cauſa. Sed noſſe vellem differentiã inter veram falſamq; confeſſionem. M. Quanti ponderis confeſſio ſit vera, & quàm inefficax confeſſio ſit ficta: per ſubjecta dignoſces exempla.

Confeſſio & ſatiſfactio dæmoni notitiam peccati auferũt.

Notãda ſententia.

Caput VI.

De virgine quadam quã dæmon in ſpecie viri procabatur. Item de viro, cui dæmon peccata confeſſa objecit: & de puella, cujus deuirginationem prodidit.

TEmpore illo, quo Scholaſticus Colonienſis Oliver⁹ Crucem prædicauit in partibus Brabantiæ, ſicut mihi narrauit Bernardus monachus noſter, tunc ejus collega in prædicatione: fuit ibi puella quædã religioſa, & voto virginitatis glorioſa, orta de Niuella. Inuidens diabolus tantæ virtuti, in ſpecie viri admodũ pulchri, ſatiſque decenter veſtiti, apparens virgini, cœpit illam verbis amatorijs ſolicitare: clenodia afferre, laudare conjugij fœcunditatem, virginitatis vituperare ſterilitatem. Cui virgo, neſciens quis eſſet, respondit. Virum ducere non propono, Chriſti amori nuptias carnales poſtpono & contemno. Cumque laſciuus ſpiritus nimis eſſet importunus, in diuerſis locis ad filiam veniens: ſciens puella, multas eſſe virgines ſe pulchriores, nobiliores, atque ditiores: cœpit amatorem phantaſticum habere ſuſpectum: ita vt ei diceret. Bone domine, quiſnam, vel vnde eſtis: quòd tanto mihi deſiderio copulari affectatis?

Inuidia dæmonis aduerſus virginẽ.

Cumque ille invitus ſe proderet, & virgo tantò propenſiùs inſtaret: tandem dæmon neceſſitate cópulſus confeſſus eſt dicens. Ego ſum diabolus. Ad quod verbum, reſpondit. Vt quid ergo exigis carnale conjugiú, quod naturæ tuæ dignoſcitur eſſe contrarium? At ille. Tu tantùm mihi conſenti: nihil aliud a te, niſi copulæ couſenſum requiro. Ad quod puella reſpondit. Modò omnino tibi contradico: fugans illum crucis ſignaculo. Veniensq; ad Sacerdoté, reuelauit ei dæmonis inſidias, a quo ſatis edocta, ne maligno conſentiret, reuerſa eſt in domum ſuá. Dęmon verò poſt confeſſioné eá omnino non deſerens, deremoto tamen alloqués intantú illam vexauit, vt quaſlibet immunditias in ej' ſcutellá mitteret, cùm manducaret. Vnde & mulierum cuſtodiæ ei adhibitæ ſunt. In quacumq; domo illa fuit: illic dęmon reſponſa dedit. Ab omnibus quidem audiebatur: ſed à ſola puella videbatur. Eratque tam nequá idem ſpiritus, vt præſentium peccata detegeret, crimina improperaret: nec aliquod peccatum eum lateret, niſi quod vera confeſſio tegeret. Oſtendit & alia ſigna nequitiæ ſuæ. Stercora & ollas cófractas fimo plenas ſuper confluentes ſpargebat. Dixerunt ei quidam. *N*oſti, ô diabole, Dominicá orationem? Et ait. *Pater noſter qui eſt in cælis nomen tuum: fiat volútas & in terra: panem noſtrum quotidianes da nobis hodie: ſed libera nos à malo.* Et cùm plures in eadem oratione feciſſet ſaltus atq; barbariſmos, cachinnando ſubjunxit. Ecce ſic vos laici dicere ſoletis orationem veſtram. Requiſitus etiam de Symbolo, dixit ſe bene & optimè ſcire, ſic incipiens. *Credo Deum Patrem omnipotentem.* Cui cú quidam dicerent, dicere debes, *Credo in Deú*, illeque ſubjungeret, *Credo Deo*: viri literati, qui tunc erant præſentes, diaboli verbum notantes, & vim accuſatiui intelligentes, inſtiterunt, vt diceret, *Credo in Deum*, & non poterant eú ad hoc inducere. *No.* Vellem & ego ſcire, quid ſit credere in Deum. *Mo.* Credere in Deú, eſt per dilectioné ire in Deum. Vnde Salvator ait. *Omnis qui viuit & credit in me: habet vitam æternam.* Dęmon, ſicut dicit Iacobus Apoſtolus, credit & contremiſcit, ſed non diligit. Credit Deum eſſe, credit verba ejus vera eſſe: ſed non credit in eú, quia non diligit eum. Salutationem verò Angelicá idem dęmon incipere non potuit: cùm tamen ſe illam ſcire profiteretur. *No.* Cùm dignior ſit oratio Dominica ſalutatione Angelica, miror, cur permiſſus ſit, dicere illam, & non iſtam. *Mo.* Voluit hoc fieri Dñs, tum ꝑpter honorem matris, tum propter eminentiam ſacramenti ſuæ Incarnationis. Quantæ virtutis ſit eadé ſalutatio, per quam initiata eſt humani generis redemptio, ex ſequentibus pleniùs agnoſces. Interrogatus idem dæmon, cur ita raucá haberet vocem, reſpondit: quia ſemper ardeo. Dicebat eadem puella, quia quoties veniebat ad me, cauit, ne eum viderem à dorſo. *N.* Miror, quare hoc fecerit. *Mo.* Dæmones, ſicut intellexi ex alia quadam viſione, poſteriora non habent. Vnde quidá dęmon cuidam puellæ apparés frequentiùs, cùm ab ea diuertens ſemper retrocederet: interrogatus, cur hoc faceret, reſpondit, licet corpora humana nobis aſſumamus, dorſa tamen non habemus. *N.* Expecto exemplú: per quod fictæ veræq; confeſſionis differentiam cognoſcam. M. Hoc in promptu eſt. Fuit in vicino vir quidam, qui ſupradictum dæmonem audire nimis deſiderans, propter turpia quædá, quæ cómiſerat, peccata, appropinquare non audebat: timens ſibi illa coram omnibus improperari. Et veniens ad Sacerdotem, confeſſus eſt vniuerſa, voluntate tamen peccandi retenta: factuſq; ex confeſſione ſecurior, ad domum venit. Mira res. Mox vt limen attigit & introſpexit, dæmon in aëre clamanit. Amice, veni huc, veni: certè te bene dealbaſti. Et ſtatim corá omnib' omnia ejus peccata turpia, licet confeſſa, prodidit: intantum illum confundens, vt eadem hora eſſet voluiſſet in ortu ſolis. Triſtis effectus: & con-

Dæmon non potest dicere, Credo in deum.

Ioann. 6.

Non potest dicere, Aue maria.

Dæmones an dorſa habeát

ſcientia accuſante in ſe reuerſus, ad ſacerdotem redijt: quæ geſta ſunt retulit, confeſſionē iterauit, & quia de reliquo emendatiùs viuere vellet, de corde pollicitus eſt Deo & Sacerdoti. Tunc Sacerdos: modò, inquit, reuertere ſecurus, non te cōfundet ampliùs. Et fecit ſic. Intrante eo domū, quidam ex circumſedentibus dæmoni dixerunt. Ecce amicus tuus iterum venit. Quib⁹ ille reſpondit. Quis eſt? Ille, inquiunt, cui paulò antè tam turpia peccata improperaſti. Reſpondit dęmon. Ego nihil ipſi improperaui: neque aliquid de eo noui mali. Et arbitrati ſunt, dęmonem mentitum fuiſſe, hi qui hominis ignorauerunt confeſſionem. Sicq; per virtutem confeſſionis ipſe euaſit notam maximæ confuſionis. In eadem domo matrona quædam cum cęteris ſedebat, filiam juuenculā, ſicut mos eſt matribus, ſub pallio tenens. Quæ cùm dæmonem neſcio in quo prouocaſſet, clamauit ipſe. Putas filiam tuā ſub tuo mantello ſedentem virginem eſſe? Vę tibi: malè eā cuſtodiſti. Dicente muliere, mentiris, reſpondit ille. Nequaquam mentior. Si non credis, interroga Petronillam, illa bene dicet tibi veritatem. Erat enim eadē Petronilla mulier quædam ſtupri puellæ conſcia. His verbis auditis, mater filiā à ſe repulit cum indignatione dicens. Recede à me, immunda, nū̄quam tibi aliquid boni continget ex parte mea. Illa bene ſibi conſcia, ſimulatis lacrymis egreſſa eſt ejulans, dæmonem mentitum fuiſſe, affirmans. Inſpirataq; à Deo ad vicinum cucurrit Sacerdotē, commiſſum peccatum confeſſa eſt: & quia nū̄quam de cætero carnem ſuam illicitè coinquinaret, promiſit. Tunc à Sacerdote ſuaſa, & quid dicere deberet diligenter edocta, reuerſa eſt ad matrem: quæ nondū receſſerat à loco. Dixitque illi. Verè mater multum peccaſtis, ſine cauſa tam grauiter me confundendo, & tam immiſericorditer repellēdo, ꝓpter verba dæmonis hujus: qui totus mendax eſt, & pater eius. Cœpitque lacrymari. Commota mater, tam ex verbis quam ex lacrymis filiæ, dixit ad dęmonem. Dic inique: vt quid tale crimen impoſuiſti filiæ meæ? Reſpondit ille. Quid enim mali locut⁹ ſum de filia tua? Bona eſt & mūda: nihil de ea mali noui vel dixi. Sicq; puella, ſicut vir ſupradict⁹, per beneficium confeſſionis liberata à ſuſpicione fornicationis, ad matris gratiam reducta eſt. *Nou.* Quid eſt, quòd diabolus ſtuprum ante confeſſionē nouit, Petronillam ſtupri conſciam nominauit: virum verò ſtupri auctorem non expreſſit? *Mo.* Satis puto, de peccato illum egiſſe pœnitentiā: per quam diabolo culpę ſubtraxerat notitiam. *No.* Placet quòd dicis. Sed recordor adhuc ſupradictæ virginis de Niuella, & non deſino mirari, quòd dæmon, cùm ſpiritus ſit, copulam carnalem contra ſuam naturā concupiſcat & requirat. *Mon.* Non mirum, quòd dęmones feminas procantur: ſed quòd illis cōmiſceantur, mirabile eſt valde. *N.* Meminiſti, hoc vnquā contigiſſe? *M.* Et memini, & legi: & vt feminæ cautæ reddātur, quæ fortè hęc quæ dicturus ſum legent vel audient: diuerſa quæ noſtris contigerunt temporibus, exempla replicabo. Quæ vt majorem firmitatem habeant, priùs vnum, quod in miraculis Sancti Bernardi legitur, breuiter præmittam.

Dæmon peccata confeſſa non nouit.

Dæmones incubi.

Lib. 2. vitæ S. Bernardi cap. 6.

Caput VII.

Exemplum de miraculis ſancti Bernardi Abbatis, qui incubum dæmonē à muliere fugauit.

MVlier quædam in regione Nannetiā quodā petulante dæmone ſex annis habito ejus conſenſu incredibili libidine vexata eſt. Apparuerat ei in ſpecie pulchri militis, & ſæpe abutebatur ea inuiſibiliter, marito ejus in eodem lecto cubante, laſciuus ille ſpiritus. Quæ anno ſeptimo timore correpta, veniente in prędictā ciuitatem ſancto Bernardo Clarę vallis Abbate, miſera mulier ad pedes ejus corruit: paſſionem horribilē & ludificationem diabolicam multis cum lacrymis confeſſa, ſuccurri ſibi flagitauit. A quo conſolata, & quid facere deberet edocta,

cubante laſciu⁹ ille ſpiritus. Quæ anno ſeptimo timore correpta, veniente in prædictam ciuitatẽ ſancto Bernardo Claræuallis Abbate, miſera mulier ad pedes ejus corruit: paſſionem horribilem & ludificationẽ diabolicam multis cum lacrymis confeſſa, ſuccurri ſibi flagitauit. A quo conſolata, & quid faceret edocta, poſt confeſſionem diabolus ad illam accedere non potuit: ſed tamen verbis terruit, & quia poſt Abbatis diſceſſum ad ejus ſupplicia reuerteretur, acertimè minabatur: ita vt, qui fuerat amator, crudeliſſimus fieret perſecutor. Hæc cùm ſancto indicaſſet: proxima die Dominica cũ duobus Epiſcopis, accenſis candelis, cum omnium fidelium, qui erant in Eccleſia, ſubſcriptione, anathematizauit fornicatorẽ ſpiritum authoritate Chriſti, tam ad illam, quàm ad omnes mulieres, ei interdicens acceſſum. Extinctis verò illis ſacramẽtalibus luminaribus, tota virtus dæmonis extincta eſt: & mulier poſt generalem confeſſionẽ peccatorum ſuorum communicans, plenè liberata eſt. Hæc noſtris tẽporibus contigerunt. *No.* Stupenda ſunt iſta. *Mo.* Audi adhuc alia exẽpla his penè ſimillima, multò tamen recentiora.

Demõ anathemate ſolẽniplexus.

Caput VIII.

De filia Arnoldi Sacerdotis; quam dæmon corrupit.

BVnnæ in parochia S. Remigij ante paucos annos Sacerdos quidam fuit, Arnoldus nomine, filiã habens ſpecioſam. Quam nimis diligens, quia pulchra erat, ꝓpter juuenes, & maximè Canonicos Bunnenſes, ei cuſtodiam tantam adhibuit: vt quoties de domo exiret, in ſolario domus illam clauderet. Die quadã apparens ei diabolus in ſpecie viri, cœpit animũ ejus in amorem ſuum, intus ſuggeſtione latenti, foris locutione blandienti, inclinare. Quid plura? Perſuaſa miſera, ac corrupta, ſæpius poſtea dęmoni ad ſuam perniciem conſenſit. Vna dierũ Sacerdos ſolarium aſcendens, filiam gementem flentéque inuenit: à qua cauſam doloris vix extorquere potuit. Confeſſa eſt patri, quòd deluſa eſſet à dęmone, & oppreſſa: ideoq; ſe meritò dolere. Quæ etiam ita dementata eſt, & alienata à ſenſu, tum ex dolore, tum ex diabolica operatione: vt vermiculos, quos de ſinu colligebat, in os mitteret & maſticaret. Triſtis effect⁹ pater, miſit illam trans flumen Rhenum: ſperans, eam ex mutatione aëris aliquid poſſe meliorari, & ob fluminis interpoſitionẽ ab incubo dæmone liberari. Tranſmiſſa puella, apparuit dęmon Sacerdoti, apertis ei vocibus dicens. Male Sacerdos, quare abſtuliſti mihi vxorem meam? Malo tuo hoc feciſti. Et mox truſit eum in pectore tam validè, vt ſanguinem vomens, tertia die moreretur. Hujus rei teſtis eſt Abbas noſter: teſtis etiam Gerardus monachus noſter, aliquando Bunnenſis Scholaſticus, quibus res bene innotuit.

Caput IX.

Item de muliere de Briſeke, quæ confeſſa eſt moriẽs, ſex annis ſe cum dæmone incubo peccaſſe.

IN villa Briſeke, quæ vicina eſt caſtro Rineke, ſicut mihi narrauit Arnoldus monachus noſter, qui tunc temporis rem geſtã intellexit: ante hos annos duodecim mulier quædã fuit, quam dæmon quidam eo quo prędictũ eſt modo corrupit. Sedente ea die quadam in taberna, cordis cœpit defectum ſentire. Timẽſque mortem vicinam adeſſe, vocari ſibi celeriùs petiuit Sacerdotem. Cui cùm dęmonis ludificationem & horrendã illam, qua ſeptem annis laborauerat, cõmixtionem dixiſſet: lingua deficiente in ipſa confeſſione ſpiritum efflauit. Quæ cùm incredibili libidine à libidinis auctore vexaretur, nũquam alicui dicere voluit, vel potiùs auſa non fuit: vel, quod credibilius eſt, in illius amore delectabatur. *Nou.* Si dæmones talia, cùm eis permiſſum fuerit, facere poſſunt: valde cauendũ eſt feminis, ne eis occaſionẽ præbeant, vel aliquo conſenſu poſſe tribuant. *Mo.* Non ſolùm in his cauendũ eſt mulieribus, ſed & viris: quia ſicut dæmones per formas

Succuba dæmonis confitẽdo moritur.

virorum, vt dictum eſt, feminas ludificant & corrũpunt: ita per ſpecies feminarum viros ſeducunt & decipiunt. Lege Vitas Patrũ, & invenies ibi quoſdam viros perfectos per phantaſmata mulierum deluſos, confractos, & dejectos. Dicam tibi & aliqua exempla, quib' cognoſces viros à dæmonibus in ſpecie mulierũ ludificatos.

Caput x.

De Ioanne Scholaſtico Prumiae qui cum daemone fertur concubuiſſe.

PRumiæ Scholaſticus quidam fuit, Ioannes nomine, vir quidẽ literatus, ſed leuis & lubricus. Iſti, ſicut de eo dicebatur, & ſicut ab Abbate ejuſdem monaſterij audiui, femina quędã promiſerat, quòd tali nocte ad eum veniret. Nocte condicta illa quidem non venit: ſed in ejus ſpecie, conſimiliq; voce, diabolus clerici lectum aſcendit. Quem putans feminam ſibi bene notã, cognouit eum. Mane ſurgens, cùm dæmonem, quem feminã eſſe putauit, egredi compelleret, reſpõdit ille. Cum quo putas te hac nocte jacuiſſe? Cumq; ille diceret, cum tali femina: reſpondit dæmon. Nequaquã, ſed cum diabolo. Ad quod verbum Ioannes ſicut mirabilis fuit, ita mirabile verbum, quod dicere verecundor, reſpondit: diabolum irridens, & de opere nihil curans.

Caput xi.

De *Henrico ciue Suſatiæ à dæmone in ſpecie mulieris ſolicitato, rapto, & dementato.*

IN ciuitate Suſatia ciuis quidam erat, Henricus nomine, cognomento gemma. Hujus officium fuit, vinũ in tabernis vendere. Habebat autem tabernam à domo ſua aliquantulũ remotam. Qui cùm nocte quadam, ſecundùm conſuetudinem, tardè de taberna rediens, & pecuniam de vino collectã portans domũ feſtinaret: vidit quamdam ſpeciem muliebrẽ in alba veſte & linea ſtantẽ in loco quodam, vbi ciues ſolent placitare. Nihil mali de ea ſuſpicãs, cùm ad locum veniſſet, illa per veſtem hominẽ traxit, & ait. O amice, diu hic te expectaui: amare me debes. Illo veſtem de manu ejus excutiente, & dicente, ſine me ire, luxuriæ tuę non conſentiam, ſed vadam ad vxorẽ meam: illa fortiter inſtitit, ad cõmixtionem eũ inuitans. Quæ cùm verbis non proficeret, intra brachia ſua virũ tollens, & multùm comprimens in aëra leuauit: atq; vltra monaſterium S. Patrocli, quod ſatis altum eſt, illum tranſferens, in paſculo depoſuit. Qui dimiſſus extra mentẽ factus cùm poſt horam reſumptis virib' reſpiraſſet, ſurrexit & abijt ad domũ ſuam clauſtro vicinam, manibus pedibuſq; reptando cum labore veniens, ad oſtiũ pulſauit. Surgẽte familia, vt lumen accenderet, clamauit ille. Nolite lumen accendere: nõ enim mihi expedit illud videre. Et reclinauerunt eũ in lectulo ſuo: quia debilis erat valde, tam in ſenſu, quàm in corpore. Tribus noctibus continuè in intẽpeſta nocte idem dæmoniũ pulſauit ad oſtium, Henrico clamitante, ſcio, quia ꝑpter me venit: ſcio, quia propter me pulſat. Poſtea ſupervixit annum, debilis & infatuatus. Hæc mihi retulit monachus noſter Theodericus Suſatienſis, dicens, celebre eſſe valde in eadẽ ciuitate: cujus frater adhuc viuit, in Eccleſia S. Patrocli canonicus. *No.* Si dæmones hominibus in aſſumptis corporib' cõmiſcentur, ſicut diuerſis jam exemplis oſtenſum eſt: miror, ſi de feminis poſſent generare, ſiue de viris concipere & parere. *Mon.* De hac quæſtione ſoluenda nihil noui ſcio: ſed quod in antiquis hiſtorijs legi, hoc replicabo.

Caput xii.

Exemplũ de Hunis & Merlino: & quòd in filiis incuborum ſit veritas humanæ naturæ.

CVm gens Gothorum de Aſia migraret in Europam, ſicut in geſtis legitur, haberetque mulieres deformes in ſuo comitatu, ejecit illas: timens, ne liberos nimis deformes gignere, ſicque nobilitatem Gothorum deformaret. Quæ de caſtris extruſæ, cùm errarent in nemore, acceſſerunt ad eas incubi dæmones, genueruntque ex eis filios & filias: ex quibus proceſſit fortiſſima gens Hunorum. Legitur etiam Merlinus propheta Britannorum ex incubo dæmone & ſanctimoniali femina generatus. Nam & Reges

qui vſque hodie regnant in eadem Britãnia, quæ nunc Anglia dicitur, de matre phantaſtica deſcendiſſe referuntur. Merlinus verò homo rationalis & Chriſtianus fuit, multa futura prædixit, quæ quotidie implentur. *No.* Si homines ex vtriuſque parentis ſemine concipiuntur & naſcuntur: quomodo dicendi ſunt homines, qui partim ex homine, partim ex dæmone, carnis ſuæ trahunt originẽ? Numquid reſurgit in iudicio, quod non eſt de veritate humanæ naturæ? *Mo.* Dicam tibi, quod audiui à quodam literato viro de hac quæſtione. Ait enim. Crementum humanum, quod contra naturam funditur, dæmones colligunt; & ex eo ſibi corpora, in quib᷒ tangi viderique ab hominibus poſſint aſſumunt. De maſculino verò maſculina, & de feminino feminina. Sicque dicunt Magiſtri, in ijs qui de eis naſcuntur, veritatem eſſe humanæ naturæ: eoſque in judicio, vt verè homines reſurgere. Hæc de ijs ſufficiant. Nunc reuertamur ad confeſſionem: de qua, occaſione interrogationis tuæ, aliquantulùm digreſſum eſt, exempli cauſa.

Caput XIII

De *Aleide Sanctimoniali, per confeſſionem à viſibili infeſtatione dæmonis liberata.*

BVnnæ civitatis diœceſis Colonienſis Sacerdos quidam fuit, nomine Petrus, ejuſdem Eccleſiæ vicarius. Iſte, neſcio quo Dei judicio, in cameræ ſuæ oſtio ſe ſuſpendit. Cujus concubina, Aleidis nomine, tam horrenda ejus morte territa ſæculum deſeruit: & in Cœnobio quodam ſanctimonialium, quod Lancwade dicitur, religionis habitũ ſuſcepit. Die quadã cùm ſtans in dormitorio de feneſtra proſpiceret: & contemplata eſſet juuenem, imo in juuene dæmonem ſtantẽ iuxta puteum muro dormitorij contiguum: qui ea vidente vnum pedem ſuper lignũ, quo ambiebatur puteus, poſuit, & altero ſe quaſi volitando ad ipſam in feneſtrã depoſuit. Quã cùm extenſa manu per caput rapere conaretur: territa retrorſum cecidit, & clamauit penè exanimis facta. Audito ejus clamore accurrere ſorores, in lectulum ſuum illam reclinantes. Recedentibus illis cùm paululum reſpiraſſet: ſolaque jaceret, dæmonium affuit: & verbis quibuſdã amatorijs eam ſolicitare cœpit. Quæ cùm contradiceret, intelligens ſpiritum eum eſſe malignũ: reſpondit ille. Bona Aleidis noli ſic dicere: conſenti mihi, & ego te habere faciam virum honeſtum, probum, nobilẽ, diuitemque. Quare fame te crucias in hoc loco paupere: vigilijs, alijſque multis incõmodis: ante tẽpus te interficiendo? Reuertere ad ſæculum, & vtere delicijs, quas Deus homini creauit: nil tibi me duce deeſſe poterit. Tunc illa. Doleo, quòd tamdiu te ſecuta ſum: recede, quia non acquieſcã tibi. Poſt hæc verba dæmon naſum emungens contra eam, ipſam immunditiam ad parietẽ lecti tam fortiter projecit, vt pars aliqua reſiliens veſtimẽto ejus adhæreret, ſicque diſparuit. Erat que emunctio ipſa ſicut pix nigerrima, & tanti fœtoris, vt tolerari non poſſet. Deinde cùm ſpiritus ille nequiſſimus die noctuque eſſet ei infeſtiſſimus: ſuaſerunt quædam ex ſororibus, vt aquam benedictam ſemper paratam haberet, qua venientẽ aſpergeret: aliæ verò, vt eũdem, ſi aquam nõ timeret, thurificaret. Omnia quidem hęc tentauit: ſed modicum illi profuit. Nã quoties contra ſe ſignum crucis factum vidit, aſperſionem etiã ſiue thurificationem: ad modicum quidẽ ceſſit, ſed mox rediјt. Tunc vna ætate cæteris maturior atque prudentior, ſuaſit ei, vt dæmonem ꝓpiùs accedere lineret: & tunc alta voce ſalutationem Angelicã in ejus faciem jacularetur. Quod cùm feciſſet, diabolus, ac ſi ſagitta eſſet percuſſus, aut turbine impulſus, aufugit: nec vnquã ex illa hora, propiùs ei accedere pręſumpſit. N. Hactenus non mirabor, quòd diabolus Angelicã ſalutationem dicere vel incipere non potuit: ſicut te dixiſſe ſuperiùs recolo. Mo. Hujus loci etiam ibidem recordatus ſum. Sanctimonialis verò tali jaculo munita, dæmonem ab illa hora vidit ſine terrore, & audiuit ſine timore. Die quadam de his loquens cum viro quodã religioſo, ſuaſit ei ille dicens Fac Priori tuo confeſſionem generalẽ purè, plenè, ac deuotè, in quantũ memoriæ occurrunt: & liberaberis omnino à dęmonis infeſtatione. Cui cùm conſilium tale placuiſſet, mox accedens ad Priorem, rogauit ſibi præfigi locũ & horam audiendæ confeſſionis. Mane dictis matutinis, illa ſe præparans, feſtinauit ad locũ præfixum, Capellam

[*Aqua benedicta, crucis ſignũ, &c. in dæmones*]

ſcilicet

ſcilicet monaſterio adhærentem, vbi Prior expectabat. Et ecce dæmon occurrés in via feſtinanti dixit. Aleidis, quò vadis, quò properas? Et illa: vado confundere me & te. Tunc dæmon: ô Aleidis, noli, noli: reuertere, reuertere. Reſpondit illa. Sępius confudiſti me: ego modò confundâ te: non reuertar. Quã cùm non poſſet blanditijs ſiue minis retrahere, ſequebatur eam vſq; ad locũ confeſſionis, ſicut miluus in aëre ſuper ipſam volitans. Quæ mox vt genua corã Priore flectens, ad confeſſionem os aperuit, ille clamans & ejulans euanuit: nec vnquã ab illa hora ab ea viſus vel auditus eſt. Ecce hic habes manifeſtum exemplũ, quantæ virtutis ſit confeſſio pura. Hęc mihi relata ſunt à dóno Hermãno Abbate Loci S. Marię. *Locus S. Mariæ Canobiũ Ord. Ciſterc.* Cùm talia, fama divulgante, cognouiſſet de pręfata femina, cùm eſſet Bũnæ Canonicus, optimè nota, ad locum per ſeipſum acceſſit: & eo ordine quo dicta ſunt ab illius ore cuncta audiuit. N. Si confeſſiò tanti ponderis non eſſet: nequaquã dæmones tam grauiter turbaret. M. Occurrit aliud exemplũ, in quo ſatis agnoſces, quàm graviſſimè exacerbentur, cùm peccata noſtra confitemur. Hæc quæ dicturus ſum, poſt conuerſionem meam facta ſunt, & à domino Carolo mihi relata, aliquando Priore noſtro, tunc Abbate Villarienſi: nomen loci & perſonæ, ſatis doleo me non retinuiſſe. Ait enim ſic.

Caput XIV.

De Sacerdote à diabolo pſeudo-propheta per prædictionem mortis decepto, & per confeſſionem liberato.

ERat quidam Sacerdos, & adhuc eſt, admodum religioſus: & ob vitæ meritum multis dilectus, in partibus noſtris parochiam regens. Inuidens gratiæ ejus mille-artifex diabolus, nolebat eum apertis tentationibus moleſtare: ſperans, illum ſub ſpecie boni ad ſuum conſilium efficaciùs inclinare. In Angelum *2. Cor. 11.* lucis ſe transfigurans miniſter ille tenebrarũ, oſtendit ſe Sacerdoti, & ait. Amice Dei, miſſus ſum ad te, nuntiare quæ ventura ſunt tibi. Præpara te, quia hoc anno morieris. Sacerdos verò nullam habens de Angelo malo ſuſpicionem, ſed ita credens eſſe, vt prædixerat futurum, cœpit ſe diligenter quaſi ad mortẽ præparare, conſcientiam per confeſſionem mundare: corpus vigilijs, aſſiduiſq; orationibus caſtigare: annonam ſuam cum ſupellectili egentibus erogare. Cumque ab eo multi quærerent, cur ſua tam indiſcretè diſtraheret: vni tantùm illorum ſub typo confeſſionis cauſam aperuit dicens. Angelus Domini reuelauit mihi, quòd hoc anno moriturꝰ ſum. Ille vero, cùm hoc minimè celare poſſet: alteri cuidam familiariũ ſibi dixit: ſicque per eum ad notitiam totiꝰ parochiæ peruenit. Anno expleto ſacerdos non eſt mortuus: & inuentus eſt falſus Propheta diabolus. Et quia electis omnia cooperantur in bonum: in eo quo vir ſanctꝰ videbatur à diabolo deceptus, promotus eſt. Nimis enim de tam doloſa circũuentione erubeſcens propter homines ad quos verbum peruenerat, nec habens vnde viueret, ſæculum cùm parochia deſeruit: & in quadam domo Ordinis noſtri, cujus mihi nomen excidit, ſe convertit. Facto eo nouitio, iterum diabolus adfuit, & hujuſmodi verbis prædictum dolum palliauit. Ne turberis, inquit, ô homo, quòd mortuus non es, vt prædixi: quia Deus ſua prouidentia vitam tuam distulit ad multorum ædificationem. Miſſus ſum, vt tibi aſſiſtam, inſtruam, & cuſtodiam. Et credidit ei ille. Circa quem diabolus frequenter verſabatur, & ſemper, ſicut poſtea notauit, ad ea, quæ commoda ſunt, eum hortabatur. Cùm eum fervor quandoque impelleret ampliùs orare, vigilare, ſiue manibus laborare: arguit eum, dicens. Diſcretio mater virtutum

eſt. Diu adhuc poteris viuere: & ideo debes tibi parcere, vt poſſis Deo diu ſeruire. Quando lapidem leuare volebat majoré, iterum dicebat. Nimis eſt magnus, leua illum. Cùm factᵘˢ eſſet monachus, ait. Roga Priorem, vt concedat tibi ire ad ſingulares labores: quatenus liberiùs vti poſſis colloquio meo, & ego tuo. Et licentiauit ei Prior, vt cauſam cognouit. Nocte quadã volens diabolus dolũ diu protractum perducere ad effectũ, intempeſta nocte ad lectum monachi acceſſit: excitans eum, & dicens. Surge, Dominus vult remunerare labores tuos magnos. Vade ad camerã priuatam, & in tali trabe zona tua te ſuſpendas: vt ſic martyrem recipiat te. Audito hoc verbo monachus expauit: & contra diabolũ crebriùs ſpuens, clamauit. Recede à me, inique, recede: modò noui, quis ſis. Et ſignans ſe, fugauit illum. Vides, quanta ſit circa nos clementia diuina. Bene permiſit, vt ſeruũ ſuum diabolus, in bono licet, inſidioſè ſubtiliori ꝑpoſitione exercitaret: noluit tamen, vt groſſam aſſumptioné ſubinferret, ne ſimplex deceptus concluſionem æternæ mortis incurreret. Statim ſurgens, ad lectũ Prioris acceſſit, & dormientem excitauit: ſignum ei faciens confeſſionis. Illo innuente, vt expectaret vſque mane, cùm non acquieſceret, ſurrexit, atq; cum eo Capitulum intrauit. Mox ſe monachus proſternens ad pedes Prioris, confeſſus eſt, qualiter à diabolo ſub ſpecie Angeli ſit multo tempore deceptus: & per conſiliũ ſuſpendij à ſe deprehenſus. Confeſſus eſt & alia peccata ſua. Cui cùm Prior aliquam pœnitentiã injunxiſſet, & vt de cetero cautior foret, monuiſſet, ad lectum ſuũ redijt. Monachus verò ad neceſſitatem naturæ priuatã aſcendens, dum in vna ſedium ſederet, dęmoné per confeſſionem exacerbatum, cum arcu extento ſagittaq; impoſita contra ſe vidit ſtantem, & clara voce dicentem. Malo tuo confudiſti me: ecce nunc occidam te. Cui cùm ille reſponderet, vade maledicte, jam non timeo te, ad ſignũ crucis euanuit: ſicq; per virtuté confeſſionis liberatus, ampliùs dęmonem non vidit. *No.* Quid eſt, quòd huic ſacerdoti diabolus nocere non potuit: Arnoldũ verò plebanum S. Remigij, de quo ſuprà dictũ eſt, tam crudeliter occidit? *Mo.* Sicut dicit Pſalmiſta, *Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe: & omnes peccatores diſperdet.* Vnde & eiuſdem plebani filiã corrupit: virgini verò de Niuellia nocere non potuit. Non ſine cauſa diabolᵘˢ tantam poteſtatem accepit in vtrũq;, patrem ſcilicet & filiam. *No.* Si dæmones tantùm turbantur, cùm peccata noſtra confitemur: puto, eos valde exhilarari, cùm eadé per ſilentium tegimus. *Mo.* Hoc certiſſimum eſt: hoc pleniùs agnoſces in Diſtinctione ſeptima, nono & decimo capitulo: vbi gratia beatæ Dei genitricis quibuſdã ad confitendũ lingua reſerata eſt. Ipſi enĩ glorioſæ virgini eadé Diſtinctio aſſignabitur. *N.* Ex his quæ dicta ſunt, ſatis intelligo, confeſſioné animæ eſſe medicinam: nunc vellem noſſe, ſi aliquid ſalutis per eam corpus recipiat. *Mo.* Vtriuſq; hominis medicina eſt: nã ſicut animam peccatoris liberat à pœna gehennali: ſic nonnũquam corpus liberat à pœna téporali. *No.* Videtur mihi vtile nimis, de his exépla audire: quia multi ſunt, qui, ſi ſcirent fructũ corporalem eſſe in confeſſione, paratiores eſſent in illius executione. *M.* Nũquid non memor es, qualia vel quanta dõnus Walterus Abbas Villarienſis nobis dixerit de confeſſione, veniens de ſoléni curia de Francenfort: in qua filius Frederici Regis Romanorũ electus eſt in Regem? *N.* Bene quidé recordor: ſed quia mens hominis labilis eſt memoriæ, placet, ſemel audita, maximè quæ ſaluti ſunt neceſſaria, ſæpiᵘˢ audire. *M.* Cũ eſſem, inquit, Frãcenfort, & loquerer cũ magiſtro Conrado Decano Spirenſi: inter cætera dixi illi. Quædam noui de confeſſione: quæ vos prædicatores ſcire deberetis. Prædicabat enim crucem. Et rogauit me, illa replicare: quorum tenor talis eſt,

Syllogiſmus diaboli quid concludat.

Pſal. 144. Suprà ca. 6. & 8.

Caput xv.

De puella per confeſsionem ab igne nil læſa.

APud ciuitatem Atrebatenſem ante paucos annos juuenis quidam clericus extitit, de eadem ciuitate natus: delicatiùs ibidé ab infantia educat⁹, & inter honeſtos clericos conuerſatus. Qui cùm non haberet aliquod ſtipendiũ Eccleſiaſticum, & mater ejus cœpiſſet egere, puduit eum manere cũ illa: inflatuſq; ſpiritu diabolico ad domum cujuſdã diuitis argentarij venit cum dolo: cui dixit: Mercator quidã diues venit in domũ meam: volens comparare ſcyphos argenteos, calices etiam, & alia quædam vaſcula ſiue ornamenta de auro ſiue argento fabrefacta. Si quid de tali opere vendere volueris, in ſaccello pone: & tali hora ſol⁹, quia ſecretũ vult eſſe, venias ad domum meam. Argentarius de clerico bene ſibi noto nullam habens ſuſpicioné, vt juſſerat fecit: tamen quò iturus eſſet, familiæ ſuæ notificauit. Quem cùm clericus ſolũ venientem aſpiceret, poſt oſtium ſe abſcondit, intrantiſq; cerebrũ ſecuti diuiſit & occidit. Deinde cum ſorore virgine hominé membratim diuidentes, in cloacam projecerunt. Familia verò artificis, cùm redire tardaret, ad domũ clerici venit: vbinam dñs ſuus eſſet inquiſiuit, clerico cum ſorore reſpondentibus, non venit huc. Quorũ verba ſuſpecta habétes, & oculis circumſpicientes, veſtigia fuſi ſanguinis repererunt. Quibus crimen homicidij mox imponentes, accitis judicibus, cùm iã negare non poſſent, tum pro fuſi cruoris oſtenſione, tũ ꝓ theſauri repertione: ſententia data eſt, vt ambo mitterentur in igné. Similis caſus contigit Coloniæ tépotib⁹ meis. Quid plura? Cũ ducerentur ad pœnã, dicebat puella germano. Frater, propter te modò ducor ad morté: neq; ob aliã cauſam cooperata ſum tibi in hoc homicidio, niſi vt crimen tuũ celarem. Attamen, quia evadere non poſſumus mortem imminenté, conſilium meũ eſt, vt de cómiſſo faciamus confeſſionem: vt ſaltem pœnã evadamus æternam. Ad hęc verba cleric⁹ indignatus, quia deſperatus, reſpondit. Non faciã. Quid enim mihi prodeſſe poſſet confeſſio tam tarda? Illo indurato puella petiit Sacerdoté, cui cum multa contritione confeſſa eſt crimen: deinde ãbo ligati ſunt in ſtipite vno, igne copioſo circũpoſito. Mira virtus confeſſionis, mira clemétia Saluatoris. Clericũ deſperatum flãma deuorauit: puellam verò ignis non tetigit nec contriſtauit, nec aliquid moleſtiæ intulit. Vincula tantùm ejus, ſicut legitur de tribus pueris, combuſſit, ita vt liberè deambulare poſſet: nec aliter ſenſit flammarũ ardorem, quàm ventũ roris flantem. Viſo tanto miraculo judices puellam innocenté ęſtimantes, juſſerunt vt exiret: ſicq; per confeſſionem incendij illius evaſit ardorem. *No* Quid iudicas de clerico? *Mo.* Hoc, quod in ſuperiori Diſtinctione cap. 6. de ſe indicauit Hildebrandus latro deſperatus. Æternaliter, inquit, damnatus ſum, æterniſque incendijs deputatus. Si egiſſem pœnitentiam, confitendo culpam: per pœnam téporalem evaſiſſem æternam. Retulit nobis idem Abbas aliud miraculũ: in quo adhuc ampliùs manifeſtata eſt virtus confeſſionis, in hunc modum.

Conf. cra. c. 8 — *Daniel. 3*

Caput xvi

De hæreticis per candens ferrum examinatis: ex quibus vnus per confeſsioñe ſaluatus eſt.

IN Cameraco ciuitate Epiſcopali infra hoc quinquennium plures hæretici cóprehenſi ſunt: qui omnes timore mortis ſuam perfidiam negauerunt. Miſſus eſt ab Epiſcopo clericus, qui negantes per candens ferrum examinaret: aduſtos hæreticos eſſe ſententiaret. Examinati ſunt omnes: combuſti ſunt omnes. Qui cùm traherentur ad pœnam, vnus ex eis, vir nobilis ſanguine, reſeruatus eſt à clerico ad vitam: ſi fortè illũ quoquo modo reducere poſſet ad pœnitentiam: cui ſic dixit. Homo nobilis es, miſereor tui, & compatior animæ tuæ:

rogo & moneo, vt de tanta perfidia reſipiſcas, & de errore ad veritatē redeas: ne per mortem temporalem mortē incurras æternam. Ad hæc ille reſpōdit. Experimento didici, me erraſſe: ſi ſera pœnitentia mihi prodeſſe poſſet, non requirerem confiteri. Cui cùm ille diceret, pœnitentiā veram numquam eſſe ſeram, vocauit Sacerdotem: confeſſus eſt ſuū errorem, ex toto corde Deo promittens, ſi vita cōcederetur, ſatisfactionem. Vt autem pius Dñs vim oſtenderet confeſſionis, mox vt pœnitens cœpit peccata ſua confiteri, cœpit & ipſa cōbuſtura in manu contritis paulatim minui. Quæ intantū eo aſpiciente decreuit, inquantū confeſſio profecit. Medietate confeſſionis peracta media pars plagæ eſt ſanata: vt autem confeſſionem totam compleuit; & virtus ipſa confeſſionis cōbuſturam, tam in dolore, quàm in colore, deleuit: manus priſtinā ſanitatem recepit. Vocatus eſt vir à Iudice ad ignem: ad quem clericus. Quare eum vocatis? Vt ardeat, inquit, eo quod in examinatione cōbuſtus ſit. Tunc clericꝰ oſtendens manum ejus ſaniſſimam, liberauit eum à pœnis, cęteris igne conſumptis. Hęc cùm audiſſet magiſter Conradus, reſpondit Abbati. Et ego dicā vobis ſimile, quod ante paucos annos apud Argentinā recordor contigiſſe. *Caput* XVII.

De Hæreticis apud Spiream examinatis & combuſtis.

DEcem Hæretici in ciuitate Argentina, quæ & Straſburg, comprehenſi ſunt. Qui cùm negarent: per iudiciū candentis ferri conuicti, ſententia incendij ſunt damnati. Die ſtatuto cùm ducerentur ad ignem, quidā ex comitantibꝰ vni illorum dicebat. Miſer, damnatus es: age vel nunc pœnitentiā, peccata tua confitēdo: ne poſt incendia corporis, quæ momentanea ſunt, animam tuam ignis gehēnalis comburat. Cui cùm ille diceret, conſidero quidē me erraſſe: ſed timeo pœnitentiam tantæ neceſſitatis minùs acceptam eſſe Deo, reſpondit. Ex corde tantùm confitere: Deus eſt miſericors, & pœnitentē ſuſcipiet. Mira res: mox enī vt homo confeſſus eſt perfidiam, manus ejus plenam recepit ſanitatē. Tardante eo in confeſſione, cùm à judice vocaretur ad pœnam, confeſſor ejus judici reſpōdit. Non juſtū eſt, vt homo innocens damnetur injuſtè. In cuius manu dum nullum veſtigiū cōbuſtionis reperiretur, dimiſſus eſt. Habebat idem homo vxorem non longè à ciuitate manentē, horum quæ dicta ſunt prorſus ignaram. Ad quā cùm veniſſet gaudens, dixiſſetq;, benedictus Deus, qui me liberauit hodie ab interitu corporis & animæ, cauſam ei exponens, reſpondit illa. Quid feciſti, ô miſerrime, quid egiſti? Vt quid propter momentaneum dolorem receſſiſti à fide tua ſana & ſancta? Magis debueras, ſi fieri poſſet, centies corpus tuum incendijs ſubjicere, quàm à tam probata fide ſemel recedere. Sed quem non ſeducat vox ſerpentina? Immemor ille beneficij ſibi diuinitꝰ collati, immemor tā evidentis miraculi, conſilio vxoris acquieuit: & errorem priſtinū reſumpſit. Deus verò non immemor vindictæ, pro tanta ingratitudine manū plagauit vtriuſq;. Renouatum eſt incendium in manu hæretici: & quia conjux auctrix extitit reſumpti erroris, conſors facta eſt rediuiui doloris. Tam vehemens erat incendiū, vt oſſa manuum penetraret: & cùm vti non auderent clamoribꝰ in villa, quos vis extorſit doloris: fugerūt in nemꝰ vicinum, illic vt lupi vlulantes. Quid verbis immorer? Proditi ſunt, in ciuitatē reducti ſunt, ſimulq; in ignem nondū plenè extinctum miſſi, & in cinerem redacti. N. Iuſtè actum eſt cum iſtis. M. Confeſſione puta pugnantes merentur victoriam: damnandiq; indulgentiam. *Caput* XVIII.

De milite ob meritum confeſſionis victoriam conſecuto.

TEmpore illo, quo Henricus Imperator frater Frederici, qui nunc regnat, nouiſsimè intrauit Longobardiam, accuſatus eſt apud eum ab eiſdē Lon-

gobardis caſtellanus quidam de rapinis, alijſque inſolentijs multis. A quibus etiá adductus eſt pugil quidam fortiſsimus giganteæ altitudinis, qui eum monomachia impeteret. Nolens eis Imperator negare juſtitiam, militem adeſſe præcepit. Quem cùm gigas ille ad duellum ſecundùm jus ciuile citaret, frater ejuſdé militis ad pedes Imperatoris ſe proſtrauit: & vt ſibi pro germano tenerrimè dilecto pugnare liceret, multis lacrymis obtinuit. Qui cùm ſe præparaſſet diligentiſſimè per contritionem, confeſſioné, & orationem: omnem ſuá ſpem in Chriſto poſuit: cujus ſignaculum tam in veſte, quàm in clypeo, atq; manu, pugnaturus pro munimento circumtulit. Erat enim vir gracilis: nec multú fortis. Cui cùm occurriſſet pugil, aſpectu horribilis, alterum ſe exhibens Goliath: ictum tam validum in clypeo ejus dedit, vt tonitruum putares. Miles autem ictum ictui continuans, antequam manum retraheret, cum tanto niſu illum percuſſit: vt baculú lapſum leuare non poſſet. Deinde crebris ictibus mactans pugilem: per confeſſionis virtutem vicit inſuperabilem. Qui, ſicut mihi retulit Henricus monachus noſter, qui pręſens fuit, ſicut bos mugiés in hæc verba prorupit. Væ mihi miſero: quomodo tam turpiter confuſus ſum ab hoc homunculo? Sicque per fratris humilé confeſſionem, homo morte dignus, euaſit mortem: & adeptus eſt victoriam. Quòd autem damnandis confeſſio tribuat veniam: pręſto eſt exemplum

Caput xxi. *De fure, qui Coloniæ confeſſionis beneficio mortem euaſit.*

CIrca illa tempora, quando poſitus fui ad literas: fur quidá in cippo tenebatur ad portam Martis Coloniæ. Quem ſacerdos quidam ſatis laudabilis vitę nomine Euſtachiꝰ, ejuſdem portæ capellam regens, inviſit: cóſeſſionem audiuit: & per eleemoſynas ſuas viſitauit. Et ſicut mihi retulit idem Sacerdos, ſępe ex induſtria ei mittebat ciphum ſuum, in quo ipſe bibere conſueuit. Videtunt hęc homines, & mirabantur. Et cùm honor à Sacerdote tali furi exhibitꝰ delatus fuiſſet ad Iudices, hominé innocentem putantes, dimiſerunt illum. *No.* Quare non cóſequuntur hujuſmodi beneficia omnes rei per confeſſioné? *Mo.* Non expediret: quia multis fieret occaſio peccandi. Vult enim Deus aliquádo hujuſmodi miracula fieri per confeſſioné, exempli cauſa: vt quantum aię, cujus medicina eſt, valeat, per ſigna exteriora oſtendat. Bene vult, vt reus poſt confeſſionem puniatur in pręſenti, ne eum in futuro puniat: quia non punit bis in idipſum. De hoc tibi dicam manifeſtum exemplum: à quodam Ordinis noſtri Abbate mihi relatum.

Caput xxii.

De fure, qui ob verſiculum Pſalmi occurrentem damnationis ſententiam accepit.

IN ciuitate Leodienſi Epiſcopus quidá fuit, vir religioſus, ac timés Deum. Die quadam cùm ſederet in capella ſua ſolus tempore quadrageſimali, & pſalteriú lectitando veniſſet ad locum illú pſalmi centeſimi quinti, ſcilicet, *Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus*, ingreſſus quidam ex officio, orationé ejus interrupit dicens. Domine, quid iubetis vt fiat de illo criminoſo? Epiſcopꝰ miſericordia motus, reſpondit illi. Parce pauperi: propter ſacrú tempus quadrageſimæ. Recedente iudice vt reum dimitteret, Epiſcopus reflexit oculos ad pſalmú dimiſſum, ſtatim occurrit verſiculus. *Beati, qui cuſtodiunt judicium: & faciunt* *Pſal.* 105. *juſtitiam in omni tempore.* Qua voce territus, ac ſi diuino reſponſo correctus eſſet & inſtructus, ſicut reuera fuit, iudicem reuocauit, dicens. Diſcute diligenter cauſam hominis, & iuſtè judica illú: ſicq; ob vocem ꝓpheticá reus vita priuatꝰ eſt. Fortè ille cótritus deceſſit; & ſi ſupervixiſſet, deterior factus morté incurriſſet æternam: ſicut legitur ſuprà de hęretico Straſburgenſi per cóſeſſioné ſanato, & recidiuo. *N.* Placet quod dicis. *M.* Confeſſio ſúmú eſt remediú in periculis, & in mari longe.

Caput XXI.

De peregrinorum liberatione per confeſſionẽ ejus, ob cujus peccata periclitabantur.

Peregrini quidam, ſicut Magiſter Ioannes Xantenſis populo recitauit in ſuis ſtationibus Crucem prædicans, cùm tempore quodã transfretarent in ſuccurſum terræ Sanctæ, orta eſt eis in mari tempeſtas tam valida, vt nauis ipſa operiretur fluctibus. Fremebant venti, excitabantur fluctus turbulenti, nutabant viri fortiſſimi, ſpes omnis nautarũ defecit. Videntes ante oculos mortem, cœperũt ſinguli vnuſquiſq; ſibi vicino de peccatis ſuis facere confeſſionem: & meritò. Nã propter vnius hominis peccata Dñs eãdem excitauerat tempeſtatem. Erat enim in illa naui homo quidã miſerrimus, homo fœtidiſſimus: cujus peccata fuere tam grauia, tam turpia, tam horrenda, tam in quãtitate, quàm in qualitate: vt nec ipſum mare pondus illorũ portare poſſet. Cùm natura ejus ſit, ejicere immunditias quaſlibet corporales: quomodo ęquanimiter ſuſtineret tantas immunditias ſpirituales: id eſt peccata Creatori ſuo contraria? Timens homo ille vitæ ſuæ, pariter & animæ, & propter ſe omnes alios periclitari conſiderans, ſurrexit, & ait. Audite fratres, audite. Si propter peccata tempeſtas hęc orta eſt: ego occaſio ſum tanti periculi. Rogo, vt audiatis confeſſionem meã. Tacentibus cunctis cœpit voce valida tantũ venenũ peccatorum euomere, vt aures humanæ etiã horrerent audire. Mira clementia Dei. Mox vt maſſam iniquitatis per confeſſionem ejecit, mare furens ſiluit, & magna facta eſt tranquillitas: ita vt homines mirarentur. Miris miranda ſuccedũt. Statim vt nauis ad littus peruenit, audita peccata Deus de memorijs ſingulorũ deleuit. Bene permiſit, vt quãdiu erant in naui incluſi, cõfunderetur in conſpectu illorũ: & ne exeuntes forte ejus peccata propalarent vel improperarent, induxit eis obliuionem. Bene retinuerunt, ſe in mari fuiſſe periclitatos, & hominem aliquid fuiſſe confeſſum: ſed quid dixiſſet, prorſus ignorauerũt. Et hoc ipſum didici experimẽto. *No.* Valde lætificant iſta: ſed mirũ videtur, quòd ob vnius hominis peccata Dñs tantam turbauit multitudinem. *Mo.* Legimus, propter inobedientiam Ionæ mare turbatũ, nautas periclitatos: illoque ejecto, mare mox ſtetiſſe à feruore ſuo. Nam ſicut ob vnius hominis peccatũ aliquando Domin' multitudinem tẽporaliter affligit: ita, ꝑpter vnius juſti merita frequenter multis parcit. De hoc plurima habentur exẽpla. *No.* Scio, nihil fieri ſine juſto Dei judicio: ſed ſummæ judico eſſe dementiæ, quòd homo ſciens ſe eſſe in peccatis mortalibus, periculis ſe audet cõmittere maris. *Mo.* Quibus nota eſt medicina confeſſionis, nec vna die morari debent in peccatis, neq; differre confeſſionẽ: niſi neceſſitas excludat confeſſorem. Audi de hoc Epiſcopi cujuſdam verbum bonum, verbũ ſanctum, verbum memoria digniſſimum.

Mare ſæuit in, cetera.

Iona. 1.

Ob vnius peccata ſæpe aliĩ pleƈtũtur

Caput XXII.

De Epiſcopo, qui moriens propter exemplum noluit confiteri.

Sicut didici à quodam Abbate, nuper in Anglia Epiſcopus quidam defunct' eſt, Ordinis Præmonſtratẽſis: vir bonus & magnæ religionis. Hic cùm ageret in extremis, nec confeſſorem requireret, dixerunt ei clerici ſui. Domine, debilis eſtis valde: quare non facitis confeſſionem veſtrã? Reſpondit Epiſcopus. Non faciam. Illis verbũ exhortationis repetentibus, adjecit. Putatis, ſtolidi, ꝙ vſque ad hanc horã diſtulerim confeſſionem meam? Dixerunt ei iterũ. Conſilijs Regum intereſſe ſolebatis. Quibus iterum reſpondit. Non aliter fui corã Rege, quàm Chriſtus coram Pilato. Hęc quidẽ dixit & fecit Epiſcopus ſanctus pro exẽplo: ſciens ſcriptum. *Ante mortem confitere A mortuo, quaſi nihil, perit confeſſio. Cõfiteberis viuens, viuens & ſanus confiteberis: & laudabis Deum, & glorificaberis in miſe-*

Eccli. 17.

rationibus illius. Quotidie ſolitus fuit mundare conſcientiam ſuam de die indié, ſicut multi faciunt: qui etiam poſt mortem miraculis claruit. *Nov.* Sicut colligo ex verbis Epiſcopi hujus, non eſt perfectorũ, confeſſionem differre. *Mo.* Dilatio iſta confeſſionis ad memoriam reuocat caſum quẽdam, qui anno præterito apud nos contigit.

Caput XXIII.

De quodam monacho noſtro, qui moriens primùm plenariam fecit confeſſionem.

QVidam ex ſenioribus noſtris, quem nolo nominare, habebat hanc conſuetudinem, ſicut cæteri multi, ſæpiùs reuocare confeſſionẽ, ita vt Abbas putaret, quòd generalis eſſet: eo quòd à pueritia vſq; ad ſenectutem peccata ſua cõmemoraret. Ante mortem ſuam per aliquod tempus debilis, ſubitò defecit & obmutuit. Accurrimus omnes, inungentes eũ oleo ſancto. Die, vt puto, ſequenti dominꝰ Abbas venit, in cujus adventu Dei miſericordia deſperati linguã reſerauit: & cœpit confiteri peccata quædam mortalia ante converſionem commiſſa, quæ nũquam ei fuerat confeſſus. Tertius verò Abbas requiſiuit, ſi vmquam eadem fuiſſet confeſſus peccata. Alijs, inquit, Abbatibꝰ dixi ea: habuerat ante ipſũ tres Abbates. Et ſicut retulit nobis Abbas noſter, propter hoc Dñs, qui magnos ejus labores reſpexit, os aperuit, vt eſſet confeſſio ejus integra. *No.* Quid ſi alijs Abbatibus de quibuſdam peccatis mortalibus nouiſſimo confeſſis, Abbati ſimili modo aliqua ex verecundia ſubticuerat? *Mo.* Sicut dixi in primo capite hujꝰ Diſtinctionis, ſicut confeſſio eſſe debet nuda & debita, ita eſſe debet integra, id eſt, non per plures confeſſores diuiſa. Quid prodeſt, vt ait Beda ſuper Lucã, ſi tota cuſtodiatur ciuitas: & vnũ foramen, per quod hoſtes intrent, relinquatur? Audi quid dicat Oſee Propheta de ſemiplenè confitẽtibꝰ. *Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus: dolores parturientis venient ei.* Spero, eum alicui Abbatum integram feciſſe confeſſionẽ: quia vir erat prudens, & multas in eo vidimus virtutes. *No.* Si peccaret confitens cũ confeſſore, poſſet ei fructuoſè eadem confiteri peccata? *Mo.* Talis confeſſio nulla eſt: quia nulla ibi erubeſcentia, neque aliqua ibi denudantur peccata. Dicam tibi pro exemplo, & ad ſolutionẽ tuæ interrogationis, quemdã mirabilem caſum, qui ante paucos annos contigit: quẽ dominus Abbas Ciſtercienſis omnibus Abbatibus in generali Capitulo recitauit: monens, vt ſinguli eum monachis ſuis in cautelam referrent.

Confeſſio generalis, ſed imperfecta.

Oſee 13

Caput XXIV

De confeſſore qui cum adoleſcente peccauit: & ſibi mutuò confeſſi ſunt crimen.

IN quodam inquit monaſterio ſacerdos quidam nuper defunctus eſt: cui Abbas ſuus ob vitę meritum injunxerat: quatinus fratrum ſuorum confeſſiones audiret. Nomen verò domꝰ ſive perſonę ſubticuit. Erat in eadem domo adoleſcens quidam, qui ad eum confitendi cauſa frequenter venit: cũ quo, diabolo inſtigante, & humana fragilitate conſentiente, idem confeſſor ſemel tantùm peccauit. Statim opere perpetrato cœpit dolere, & flere amariſſimè. Dicebatque iuueni. Malè fecimus: alijs hoc peccatũ confiteri ob verecundiam non poſſumus: ſed conſulo, vt tu mihi confitearis, & ego tibi: alterq; ab altero ſuſcipiat pœnitentiam. Quid plura? Placuit juueni conſiliũ, confeſſi ſunt peccatum inuicem: & tã duram vnus ab altero ſuſcepit pœnitentiam, qualem nec Abbas, nec aliquis confeſſorũ illis injunxiſſet. Paruo pòſt tempore ſacerdos idem infirmatus eſt vſq; ad mortem: & cùm jam in extremis ageret, & ad exitũ feſtinaret, timore gehennæ peccatum vtriuſque dixit: perſonam verò peccati conſortem non expreſſit. Defuncto eo Abbas vehementer doluit, quòd ſcire non potuit, cum quo peccaſſet. Ait tamen intra ſe. Ad confeſſionẽ tibi veniet, quiſquis eſt ille. Interim mortuus

Interim mortuꝰ clara die apparuit adoleſcenti, cũ eſſet ſolus, facie lurida, & veſte trita. Quem cùm ille vidit, mox agnouit, timuit, & exhorruit. Cui mortuus. Sta, ne timeas: quia propter te veni, vt indicem tibi de ſtatu meo. Confortatꝰ iuuenis verbis ejus & animatus, cũ interrogaret, vnde veniret, vel quid quęreret, reſpódit ille. In maximis pœnis ſum, propter illud tantùm, quod tecum cõmiſi peccatum. Ignea enim catena genitalia mea aſtringit: qua ſuſpenſus torqueor. Confeſſio illa, quam fecimus inuicẽ, nil mihi profuit: quia nulla fuit. Et niſi in extremis quoquomodo peccatũ expreſſiſſem, æternaliter dãnatus fuiſſẽ. Cui cùm iuuenis dixiſſet, eſt aliquid, quod poſſit vobis ꝓdeſſe: reſpódit ille. Si tu purè & plenè confeſſus fueris peccatũ noſtrum: mihi multùm proderit. Sin autem, æterna pœna te ſuſcipiet. Sicque diſparuit. Territus iuuenis recenti viſione, cùm facere vellet confeſſionẽ Abbati, nec poſſet, propter Abbatis abſentiam, interim diſtulit. Intercedente verò tẽporis dilatione, timor conceptus cœpit tepeſcere, & verecundia creſcere: intantũque eſt erubeſcentia victus, vt cùm Abbas veniſſet, nihil ei confiteretur. Abbas verò non immemor culpę ſibi confeſſæ, cũ ad confeſſionem non veniret, quem quotidie expectauit: cogitauit diligentiſſimè, qualiter malè latentẽ ſalubriter deprehenderet. Præcepitq; toti cõuentui, ſacerdotibus & ordinis inferioris, ſanis, infirmis, vt omnes neſcio in qua ſolẽnitate, ad majus altare cõmunicarent. Viſum eſt ei, quòd nequaquã accedere auderet reus de culpa illa: ſedenſq; contra altare, reſpexit ad ora ſingulorũ. Adoleſcens verò hoc ꝓpter ſe factum putans, & ſi ſe ſubtraheret, notari timens, cũ cæteris acceſſit. Qui cùm ꝓpinquaſſet altari, tantus eũ horror inuaſit, tantꝰ timor perculit: vt & pręſũptuoſus vetaretur procedere: & ocyùs compelleretur redire. Veniensq; ad Abbatẽ, fecit ei ſignum confeſſionis. Qui gaudens & exultans, dicebat intra ſe. Eia, certè cepimus beſtiam, inuenimus prædam: iſte enim eſt. Et ſurgens, intrauit cùm eo in capitulum. Cujus pedibus iuuenis proſtratus fecit de peccato confeſſionẽ, retulit viſionem, ſuſcepit pœnitentiã. Sicque per prudentiam medici ſanatum eſt vulnus ſtolidi ægroti. Hæc nobis retulit dõnus Gevardus Abbas noſter, rediens de Capitulo generali. *No.* Magnũ donum Dei eſt, quòd ſic mortui viuos hortantur ad confeſſionem. *Mo.* Tantum bonum eſt confeſſio, vt etiam eo vtantur ſpiritus mortuorum. Sæpius percepi, mortuos viuis apparuiſſe in ſomnis; & ob quæ peccata detinerentur in pœnis, confeſſos fuiſſe: & quibus beneficijs liberari poſſent, veraciter indicaſſe: quod poſtea veracibus ſignis probatũ eſt. Similibꝰ enim ſimilia congaudent, quia corpus dormientis modicũ diſtat à mortuo: & dũ homo exterior quieſcit, interior ſæpe efficaciꝰ vigilat. Non ſemper ſomnia ſunt vana, ſed nonnũquam reuelationes diuinæ: ſicut habes de Ioſeph Patriarcha, de Daniele, de Ioſeph ſponſo Mariæ, & de tribus Magis. *No.* Vellem mihi aliquo demonſtrari exẽplo, quòd ſpiritus mortuorum ſpiritibus confiteantur viuorum.

Purgatoriũ. *Confeſſio ſacramentalis.* *Gen. c. 37. Dani. c. 2. Mat. 1. & 2.*

Caput XXV.

De Nouitio, qui Abbati confeſſus eſt in ſomnis. Mo.

Iuuenis quidam in quadã domo Ordinis noſtri ſuſceptus eſt in nouitium. Modico elapſo tempore, idem nouitius grauiter infirmatus ad extrema peruenit. Nondum enim ſecundũ conſuetudinem Ordinis confeſſionem generalẽ fecerat Abbati: quia abſens erat. Quem cum expectaret cum deſiderio magno, & ille nõ veniret, confeſſus eſt Priori quæcumque cõmiſerat: ſicque ante Abbatis aduentum diem clauſit extremum. Eadem nocte cum Abbas in quadã ſua grangia dormiret, & de obitu nouitij nihil prorſus ſciret, ante lectũ Abbatis defunctus ſpiritus inclinauit: & vt ſuam audire dignaretur confeſſionem, humiliter ſupplicauit.

Abbas

Abbas iſte eſſe dicitur S. Hugo Abbas Bonæ-vallis: qui jam incipit clarere miraculis. Reſpondente eo nouitio, libenter te audiam, ille omnia peccata ſua confeſſus eſt ei, eo ordine & modo, quo confeſſus fuerat Priori. Cujus contritio tanta fuit, vt etiam lacrymæ ex oculis nouitij ſe inclinantis & confitentis cadere viderentur ſupra pectus Abbatis. Confeſſione cōpleta hęc verba protulit. Modò, pater, cū benedictione tua vado; quia ſaluari nō potui, niſi feciſſem tibi confeſſionē meā. Ad quod verbū abbas evigilans, experiri volens, vtrùm viſio eſſet vera, vel, ſicut ſæpe euenit, phantaſtica: cucullam ſupra pectus ſuū palpauit, quam totam inuenit madidam, lacrymarūq; ſtillicidijs perfuſam & reſperſam. Tūc ſatis admirans, cùm domum rediiſſet, & Priori ſōnium ſuum recitaſſet, reſpondit ille. Vera ſuit viſio, & veriſſima confeſſio. *No.* Quid eſt, quod nouitius dixit, ſe non poſſe liberari ſine tali confeſſione: cùm confeſſionem debitam non excluſerit ei tempus, ſed neceſſitas? Si contritus deceſſit, jam de ſaluandis erat: ſin autem, nil ei poſt mortem confeſſio profuit: quia *à mortuo quaſi nihil, perit confeſſio.* *Mona.* Puto, ꝙ Deus tantùm verbis vel actis ejus voluerit oſtendere, quantū ei placeat debita confeſſio: id eſt, illa, quæ fit proprio Prælato. Quod autem ait, non potui ſaluari: ſic deinde intelligo, id eſt tam citò de purgatorio, ſicut modò, liberari. De hujuſmodi collationib⁹ mortuorū cū viuis, audies in duodecima Diſt. Nec te moueat, ꝙ ſpiritus hominū electorum dixi cōfeſſos fuiſſe peccata ſua poſt mortē: cùm etiā confeſſione criminū ſuorū vſi fuiſſe maligni ſpirit⁹ méorentur. *N.* Eorū confeſſioné audire delector. *M.* Quod dictur⁹ ſum nō legi, ſed à viris religioſis audiui. *Eccle. 17.*

SAcerdos quidā cū tempore Quadrageſimali in Eccleſia ſuorum confeſſiones audiret: inter expectantes quidam ſtabat, quantū ad apparentiam corporis, juuenis & robuſtus, cōfitendi tempus expectans. Omnib⁹ expeditis ipſe nouiſſimus acceſſit: corā ſacerdote genua flexit, & ad confeſſionē os aperuit. Qui tanta & tam enormia confeſſus eſt crimina, homicidia, furta, blaſphemias, perjuria, diſcordiæ ſeminaria, & alia his ſimilia, quorum ſe authorem eſſe dicebat, vt ſacerdos horrore & tædio grauatus, diceret illi. Si mille eſſes annorū, nimis eſſet, tam grauia, & tam multa te cōmiſiſſe peccata. Ad quod verbū ille reſpondit. Amplius ſum quàm mille annorū. Tunc amplius territ⁹ ſacerdos ait. Quis ergo es. Reſpondit ille. Dæmon ego ſū: vnus ex ijs qui cum Lucifero ceciderunt. Peccata mea ex minima parte tibi confeſſus ſum, paratus reſidua confiteri. Sciens Sacerdos peccatū diaboli fore inſanabile, dixit. Quid tibi cōmune cum confeſſione, ô diabole? Reſpondit dæmon. Stabā ex oppoſito tui, viditque peccatores ad te accedere, & juſtos redire: auſcultans quid illi dicerent, quidue eis reſponſum ſit à te: & ꝙ poſt grauia peccata promiſſa ſit eis indulgentia, vitaque æterna. Ego verò ſperans idē conſequi, veni peccata mea cōfiteri. Sacerdos verò exēplo S. Martini diabolo ſic ſocialiter reſpondit. Si volueris vti conſilio meo, & agere pœnitentiā de peccatis tuis purè, ſicut ij, quos hinc exire vidiſti, ſimilē indulgentiā cōſequeris. Reſpōdit dæmon. Si tolerabilē mihi injunxeris ſatisfactionē, parebo tibi. Ego, inquit ſacerdos, valde modicā, & minorem ijs qui ante te cōfeſſi ſunt, injungam. Vade, & ter in die jacta te in terrā, ſicque proſtratus dicas. Domine Deus, creator meus, peccaui tibi, ignoſce mihi: hoc ſolùm ſit pœnitentia tua. Cūque diabolus diceret, nō poſſum hoc facere, nimis eſt mihi graue: non poſſū in tantū humiliare me ei. Aliud quidquid injunxeris, ſuſcipiā. Tunc indignat⁹ ſacerdos ait. O diabole, ſi adeo ſuperbus es, vt nō velis te humiliare creatori tuo, recede à me Ad hāc vocē mox euanuit. N. Mirū, quòd ſuperb⁹ ille ſpiritus humiliare ſe noluit Creatori. M. Hoc eſt, quod David Deo dicit. *Superbia eorum*, i. dæmonū *qui te oderunt, aſcendit ſemper.* Vnde ſtatim in ſequēti pſalmo ſubditur. *Confitebimur tibi, De⁹, conf. ti.* i. nos homines confitebimur tibi corde & ore: dæmones verò impœnitētes ſunt. N. Cū peccator habeat os & linguā ad loquendum, ſufficitne ei, quòd peccata ſua ſcripto confiteatur? *Mo.* *Caput 16. Fabuloſa aut ficta dæmonis cujuſdā confeſſio.* *Pſal. 73. & 74.*

Caput XXVII. *Quod non ſufficiat ſcripto confiteri, niſi in neceſſitate.*

NOn videtur ſufficere: quia *ore cōfeſſio fit ad ſalutē* Si ſemel peccata ore cōfeſſ⁹ fuerit, poſtea ſcripto ſe ápliùs confundere poterit, ſicut pœnitētes: & ſicut S. Auguſt. fecit. Scholaris ille, de quo ſuprà dictū eſt, quia ꝓpter nimiā cōpunctionē loqui non poterat, defectū illū ſcripto ſuppleuit. N. Quid eſt ergo, ꝙ in vita S. Ioan. Eleemoſynarij legitur mulier quædā peccata ſua ſcripſiſſe, & ſigillata eidē tradidiſſe: & ſine confeſſione, quā ꝓhibuit verecundia, indulgentiā conſecuta fuiſſe? M. Simile quid legitur de Carolo Imperatore in vita S. Egidij: ſed miracula nō ſunt in exēplū trahenda. Hoc etiā ſcias, quòd hæ ſcripturæ authenticæ nō ſunt. N. Iterum quæro, ſi confitens confeſſori debeat ꝓdere perſonā, cum qua peccauit? M. Nequaq́: quia Pœnitentiale hoc ꝓhibet. N. Quare prohibet? M. Propter diuerſa, quæ inde euenire poſſent mala. Talis fortè eſſet confeſſor, qui perſo- *Auguſt. libri Confeſ.* *Diſt. 2. c. 10*

Caput XXXI.

Quòd liceat in aliquo caſu confitenti prodere ſocium criminis: & exemplũ affertur.

CVm eſſem, inquit, plebanus apud parvum Sanctum Martinum in Colonia, quidam ex parochianis meis vir honeſtus, cùm die quadã cujuſdam conciuis & amici ſui domum ſolus intraſſet, & vxorem illius ſolam in gradibus ſolarij reperiſſet: amplexibus atque oſculis ipſius ad libidinem inflãmatus, cum ea peccauit. Mox ad me quaſi hauſto veneno currens, de fonte confeſſionis bibit, venenũ expuit, pœnitentiam ſuſcepit, & adjecit. Domine, ego perſonã vobis exprimam: femina turpis eſt, & multos corrũpit: & certum mihi eſt, quia peccatum illud minime confitebitur. Tempore verò quadrageſimæ veniens illa magis ex conſuetudine, quã ex aliqua contritione, peccata quædã minima ac quotidiana mihi confitens, adulteriumq; omnino ſubticens; ego non immemor peccati mihi confeſſi, cùm nollẽ eam confundere, neq; confitentem ꝓdere, dixi. Domina, ite modò, & cras reuertimini: interimq; dicite tres orationes Dñicas, quatenus Deus illuminare dignetur cor veſtrum, vt dignè ac plenè confiteri poſſitis peccata veſtra. Illa vadens, & in craſtino rediens, nil adjecit: ſed tantùm peccata priùs confeſſa replicauit. Quã cùm ſecundò juſſiſſem abire, eaſdemq; orationes, quas priùs, repetere: illa non ſine ſuſpicione diſceſſit, & ſequenti die reuerſa, audiente quodã clerico cognato ſuo, quẽ ſecum adduxerat, in hęc verba prorupit. Ecce domin⁹ iſte, me digito demonſtrans, adulteria mihi imponit: ego Dño Epiſcopo conquerar de illo. Cũq; verbis illius ſatis eſſem injuriatus, nec tamen motus, ſol⁹ ſoli cum multa modeſtia dixi. Bona domina, quare peccata veſtra abſcõditis, & quare negatis, quod modò dicitis? Nũquid non cõmiſiſtis adulterium in tali loco cum tali viro? Illa intelligens, crimen me non latere, tandẽ ad ſe reuerſa, ſatis humiliter reſpondit. Domine, verũ eſt, ego cum tali viro adulteriũ cõmiſi: parata ſum pœnitentiã ſuſcipere, & de cætero caſtè vivere. Sicque factum eſt, vt, quæ peccatrix venerat, Plebani induſtria juſtificata rediret. Si non fuiſſet à confitente prodita, fortè non eſſet juſtificata. *No.* Si non licet confitenti perſonã peccati conſortem, niſi in tali vel in ſimili caſu ꝓdere, quid ſentis de confeſſore? Licet illi in aliquo caſu peccata confitentiũ, ſiue perſonas ipſas cõfitentes prodere? *M.* Peccata quidẽ confitentium in multis caſibus prodere poterit, tacitis perſonis: ipſas verò perſonas prodere non debet, niſi in vno caſu: quem infra hoc quinquenniũ Dñs Innocentius Papa hoc modo determinauit.

Cõfeſſarius prudentia exhibetur.

Caput XXXII.

De monacho qui ſine ordinibus celebrauit & confeſſus reſipiſcere noluit.

IN domo quadam Ordinis Ciſtercienſis, monachus quidam ſine ordinibus celebrauit. Hoc cùm quadã die Abbati ſuo retuliſſet in confeſſione, nec tamen ceſſare vellet à tanta præſumptione, Abbas dolẽs ac lacrymans, vt à blaſphemia tam magna deſiſteret, miſerum rogauit, monuit, ac præcepit: ſed non profecit. Ille verò timens notari, ſi ceſſaret: celebrauit vt priùs. In ſequenti Capitulo generali Abbas idẽ caſum eundẽ propoſuit: interrogans, quid faciendũ eſſet confeſſori, ſi forte tale quid in aliqua domo emergeret. Cùmque domini Ciſtercienſis, ſiue cæteri Abbates ſuper hoc nihil auderent, caſum ſcripſerunt domino Innocentio Papæ. Qui conuocans Cardinales, viroſq; literatos, caſum eis propoſuit, & quid de hoc ſentirẽt, à ſingulis requiſiuit. Omnibus penè in hoc conſentientibus, quòd confeſſio non eſſet prodenda: reſpondit. Ego dico confeſſionem in tali articulo eſſe prodendam: quia talis confeſſio non eſt confeſſio, ſed blaſphemia: nec debet confeſſor blaſphemiam tantam ac inſaniam celare, per quam periculum incũbere poterit toti Eccleſiæ. Et placuit ſententia ſua omnibus: ſcripſitque ſequenti anno Capitulo, quòd à ſe fuerat determinatum, & à Cardinalibus approbatum. Nec debes dubitare, quin confeſſores multùm torqueantur, cùm tale aliquid audierint: quòd ſoli portare non poſſunt.

Sententia Innoc. Pap. ſingularis.

Caput XXXIII.

Narratio de Simone Conuerſo de Alna, ejuſque prophetijs.

NOn eſt diu, quòd monachus quidam peccatum quoddam grauiſſimũ cõfeſſus eſt Priori ſuo: ſed cujus fuerit generis idem peccatũ, penitus ignoro. Quem cùm Prior ſecundùm conſuetudinem remittere vellet ad Abbatem, non acquieuit. Prior verò cùm pondus auditi peccati ſol⁹ portare nequiret, & mona-

chus ejus conſilio minùs acquieſceret: ex nimia animi mœſtitia corpore tabeſce-
Simon Alnẽ ſis propheta. re cœpit. Intelligens hoc per Spiritum ſanctum frater Simon de Alna, conuerſus
bene mihi notus, dixit Priori. Domine, quid habetis, vt quid ſic marceſcitis? Reſ-
pondente illo, triſtis ſum, ait Simon. Nolite turbari. Cauſam triſtitiæ veſtræ be-
ne noui: in brevi vos Dominus conſolabitur. Accedenſq; ad monachum, dixit.
Quare non confiteris peccatũ tuum Abbati tuo? Deus mihi reuelauit illud: & ſi
non fueris confeſſus debito modo, ego te prodã. Ille Converſi ſanctitatem non
ignorans, magis ex timore quàm ex deuotione peccatum Abbati confeſſus eſt: &
Prior ab anguſtia liberat⁹ eſt. *No.* Videtur mihi vir iſte ſpiritũ habere prophetię
Mo. Revera habet ſpiritum prophetiæ, ſi tamen adhuc viuit: vt ex ſequentibus
cognoſces. Notarius quidã Romanæ curiæ, cùm eumdem fratrem Simonem ex
multorum relatione didiciſſet ſpiritũ habere prophetiæ, deſiderio videndi eum
ab vrbe venit in Alnę monaſteriũ, volens peccata ſua eo pręſente confiteri: ſpetãs
ab eo corrigi, ſi aliquid omitteret: animari, ſi minùs plenè diceret. Quẽ cùm nõ
inueniſſet in Abbatia, ductus eſt in grangiã ejuſdem cœnobij, quæ Celenies vo-
catur: in qua ille magiſter erat. Quem mox vt frater Simon reſpexit, cauſam ad-
uentus ejus intellexit, & ait. Domine, expectate me hic: ego enim ibo pro nego-
tio domus meæ ad talem locũ: & cùm rediero, paratus vobis ero ad omnem veſ-
tram voluntatem. Iuit & redijt, & cùm à clerici ore didiciſſet, quod tamen non
ignorauit, miſit ad monaſteriũ, petens ſibi transmitti confeſſorem diſcretũ. Cui,
cùm pręſente Conuerſo, idem clericus peccata ſua ſatis deuotè confiteretur, & in
diuerſis locis aliqua per obliuionem tranſiliret, quædã etiam propter erubeſcen-
tiam minùs integraliter cum ſuis circũſtantijs exprimeret: interrumpens ejus cõ-
feſſionem jam dictus Simon ait. Quare hæc & hæc peccata ſubticetis? Iſta in tali
ętate cõmiſiſtis: & illa & illa in tali loco, ex leuitate, nulla ex neceſſitate feciſtis: v-
biquе eum corrigens: ita vt valde miraretur, & cum Regina Auſtri mediam par-
3. Reg. 10. tem gratiæ ejuſſe non audiſſe fateretur. Rediens verò ad vrbẽ cũ gaudio magno,
per totam curiã in tantum ſuum ꝓphetam magnificauit, vt Dñs Innocentius Pa-
pa ad Conciliũ ſuum generale illum vocaret, vocatúque de pluribus interroga-
Simon à Papa vocatur ad Concil. ret: à quo tam ipſe quàm Cardinales didicerunt experimento, quòd ſpiritu pol-
leret prophetico. Hæc mihi retulit beatæ memoriæ Walterus de Birbach mona-
chus in Hẽmerode: qui ei familiariſſimus fuit, & plura de illo recitare conſueuit.
Alio tempore videns quãdam mulierculam peccatricẽ, hortabatur ad confeſſio-
nem dicens. Confitere, me audiente. Quod cùm feciſſet, non ſinebat eã aliquid
per obliuionem ſiue per erubeſcentiam ſupprimere, vbiq; ejus corrigens confeſ-
ſionem: ſicut ſuprà dictum eſt de clerico Romano, ac ſi illam peccare vidiſſet. *N.*
4. Reg. 5. Conſidero in iſto viro quieuiſſe ſpiritũ Eliſęi: qui corpore abſens, & ſpiritu præ-
ſens, peccantẽ Giezi corripuit. *Mo* Non alius Spiritus operatur in juſtis veteris
1. Cor. 12. teſtamẽti, atq; alius in ſanctis gratiæ, ſed idem: diuidens ſingulis, prout vult. No.
Si noſti adhuc aliqua de hoc conuerſo, precor, vt ediſſeras mihi: quia magis vide-
tur miraculoſum occulta cordium noſſe: & cogitationum ſecreta reuelare: quã
mortuos ſuſcitare. *Mo* Verum quidẽ dicis: quia ſcire interiora hominis, ſoli⁹ Dei
1. Cor. 2. eſt. Vnde Apoſtol⁹ *Quis ſcit hominũ, quæ ſunt hominis, niſi Spiritus hominis, qui in ipſo
eſt?* Solus hic excluditur ſpiritus diuinus, qui vbique eſt, & implet omnia: & cui
ipſe voluerit reuelare. Tempore illo, quo dominus Conradus, nunc Epiſcopus
Portuenſis Cardinalis, nouitius fuit in Villario, contigit, fratrem Simonem cum
Waltero monacho, nunc Abbate Villarienſi, & alijs quibuſdam monachis atque
cõuerſis Ordinis noſtri, in quadã Eccleſia ſęculari Miſſam audire. Intra Canonẽ

verò ejuſdem Miſſæ, vidit idem Simon ſpiritum ejuſdem Conradi, corpore ſatis à ſe remoti, coram ſe ſtare: & coronam aureá in capite geſtare. Vidit & cogitationes cordis ejus, atq; orationes: in quibus tuc verſabatur in Villario. Finita Miſſa, ſecretè locutus eſt Waltero, dicens. Cùm videritis nonnum Conradú nouitiú Villarienſem, dicite ei, vt caueat ſibi: quia hujuſmodi tentationes patietur hoc anno. Tales enim cogitationes, taleſq; orationes jam habuit in Miſſa: & ſciatis, quia magna perſona erit in Ordine. Poſtea cùm idem Walterus vidiſſet nouitiú, cœpit per ambages illú interrogare, quid infra Miſſas ſoleret orare, quidve cogitare. Reſpondente illo, ſic & ſic orare conſueui: adjecit. Rogo etiá, vt dicatis mihi, quæ fuit oratio, qualiſve cogitatio veſtra, die illa Dominica infra Miſſam. Cui cùm diceret nouitius, cur tam diligenter inueſtigatis de cogitationibus meis: reſpondit. Dicite mihi, quod quæro: & ego vobis poſtea cauſam exponam. Tunc recitans ei nouitius per ordinem, quid orauerit, vel cogitauerit infra Miſſam illá, in magnum eum vertit ſtuporé: quia nec in vno verbo diſcrepauit à verbis fratris Simonis. Mox ei inſinuás, quid de illo viderit, ſimul & modú tentationis, monuit, vt cautus eſſet: ne fortè ſub ſpecie boni à diabolo deciperetur. Mira res. Cùm ſatis idem nouitius admonitus, ſatiſq; præmunitus eſſet, non tamen euadere potuit tentationem prædictam: quin ſatis ab illa anno eodem vexaretur. Quàm ſublimis perſona factus ſit poſtea, non ſolùm in ordine, ſed & in eccleſia, nouim⁹ ónes. Primò factus eſt Prior in Villario: deinde elect⁹ ibidem in Abbaté: poſtea in Abbaté Claræuallis: deinde promotus in Abbatem Ciſtercienſem. Nec in illo gradu potuit ſtare: ſed à Domino Honorio Papa vocatus eſt in Cardinalem & Epiſcopum Portuenſem. Quid adhuc de illo futurum ſit, ignoram⁹. Die quadá, cùm idem Simon in choro Villarienſi inter cæteros cóuerſos ſtaret: cóuerſus quidam Energildus nomine, frater carnalis beatæ memoriæ nonni Vlrici ejuſdem dom⁹ monachi, ex oppoſito ejus ſtans, cœpit in eo ſcandalizari, & dicere in corde ſuo. Non videtur mihi talis eſſe conuerſus, ſicut ab omnibus prędicatur: neque ea quæ dicit ſpiritu ꝓphetico prædicere, ſed tantú conijciendo: & cœpit eum deſpicere. Mox finita hora frater Simon aſſumpto Vlrico monacho, cœpit ei per ordinem replicare, quæ ille tractauerat in corde ſuo, dicens. Monete fratré veſtrum, ne tam inſipienter de cętero gratiam Dei in alijs iudicet: ne forte ex hoc vindictá ſentiat. Quod cùm feciſſet: expauit Energildus: diſcens experimento, quod alijs narrantibus credere non potuit de illo. Horum autem quæ dicta ſunt, teſtis eſt Dominus Walterus Abbas Villarienſis: cujus ſuperius mentionem feci: & cuj⁹ ex ore audiui. *No.* Stupenda ſunt quæ dicis. *Mo.* Vix elapſi ſunt anni quatuor, ꝗ domnus Abbas Simon, Abbas nunc Foniacéſis,* tunc Prior ibidé, locum noſtrú viſitans, eúdem venerabilem Conuerſum ſecú adduxit: nec tamen, vt ęſtimo, ipſo Converſo petente, quamdiu apud nos fuit, quis eſſet, dicere voluit. Cui ſecreta quædam correctione digna apud nos diuinitus ſunt reuelata: quæ recedens ipſe cuidam ſeniorum noſtrorum indicauit, & ipſe nobis: quæ poſtea vera eſſe cóperimus. Eodem tempore veniens Coloniá, cùm in monaſterio ſanctæ Dei genitricis ad orationé ſtaret, ſororeſque pſallere audiret, ingemiſcens ait. Heu, quòd in omni collegio harú Sanctimonialium nec vna eſt de adultis, quæ charitaté habeat: ideſt, quæ ſit ſine peccato mortali. Hoc eum poſſe noſſe per ſpiritum præſcientiæ, non ſolùm ex pręcedentibus, ſed & ex ſubſequentibus, cognoſces. Deſcendens cum prędicto Simone Priore frater Simon ad partes inferiores, ſimul venerunt ad dominá Methildam de Simthuſen, matronam valde honeſtá ac deuotam, quæ diu illum deſiderauerat videre: eo quod multa audiſſet de eo. Sedenſq;

Videt cogitationes & futura remota

** aliàs Fulmaceus*

Videt monialium ſtatũ.

juxta eam, per interpretẽ cogitationes cordis ejus ei reuelauit: ita vt plurimùm miraretur tantam in homine gratiã. Hęc ab ejuſdem matronæ ore audiui. Verè, inquit, domine, ipſe mihi dixit, quæcũque cogitaui. Anno præterito cùm dominus Engelbertus Archiepiſcop⁹ Colonienſis decanũ Hermannum & Godeſcalcum ejus concanonicũ duxiſſet ad curiam Romanã pro abſolutione crucis, & inueniſſent eũdem Simonem in quadam grangia, ſciſcitati ſunt ab eo de proceſſu negotij. Sicut eis euenit, ita eis prophetauit. Nuntij, inquit, Epiſcopi parũ proficient: monachus bene negotium ſuum expediet. Vtrũque rei exitus cõprobauit. Nam illi imperfecto negotio reuerſi ſunt: monachus verò noſter, quem cum eis miſimus, ibi obtinuit quod voluit. Sunt adhuc alia multa & magna Cõuerſi hujus opera, quæ ad meam notitiã non peruenerunt: ex quibus tamen quędam audiui, quæ ſcribere nolui, eo quod relata minùs bene retinuerim. Satiùs duxi, etiam vera ſubticere, quàm falſa ſcribere. *No.* Miror, ſi vir talis ac tantus aliquas pertulit tentationes. *Mo.* Sicut audiui à quodam ejus familiari, ita eum vexabat, & fortè adhuc vexare non ceſſat ſpirit⁹ fornicationis per incentiua carnis, vt dicere 2. Cor. 12. poſſit cũ Apoſtolo. *Ne magnitudo reuelationum extollat me: dat⁹ eſt mihi ſtimulus Angelus Satanæ qui me colaphizet* Dicitur tamen adhuc corpore eſſe virgo. A pueritia enim in Alna nutritus: pecora ejuſdem monaſterij pauit. Deinde factus conuerſus adeo profecit: vt cujuſdam grangiæ magiſter efficeretur. Qui bene ac fideliter adminiſtrans exteriora, ſicut bonus ac fidelis diſpenſator: dona meruit interiora. *No.* Vtinam haberent omnes confeſſores conuerſi hujus ſpiritum: quia tunc confitentes nullum eis, ſiue per erubeſcentiam, ſiue per ignorantiã, poſſent ſubtrahere peccatũ. *Mo* Licet multis confeſſoribus deſit ſpiritus ꝓpheticæ: ineſt tamen plurimis ſpiritus ſapientiæ atque prudentiæ, per quem defectus iſte ſuppleatur. N. Dic, quęſo, prodeſt aliquẽ peccata confiteri, retenta voluntate peccandi?

Simonis Alnenſ. educatio

Caput XXXIV.

Quòd confeſſio, quæ fit cum voluntate iterum peccandi, ſit inutilis. *Mo.*

Modicùm prodeſt: quia Deus non projicit iniquitatẽ, niſi homo priùs malam projiciat voluntatem. Qua projecta, ſequitur, quod dicit Propheta Micheas. *Deponet omnes iniquitates noſtras, & projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra* Iubemur enim per aliũ Prophetã longè projicere iniquitates noſtras, non juxtà ponere: ſicut illi faciunt, qui ante Paſcha peccata ſua per confeſſionem vt eis videtur, deponunt, & mox per octauam reſumunt. Longè, inquit, projicite iniquitates veſtras. N. Eſtne melius ſic confiteri, quàm omnino tacere? *Mo* Melius, id eſt, vtilius eſt, cum voluntate iterũ peccandi confiteri, quàm tacere. *Nou.* Quare? M. Quia peccator in confeſſione à confeſſore per pœnã, quæ peccato debetur, terretur, admonetur, & inſtruitur: & fit nonnũquam, vt tam verbis quã exemplis ab illo edoctus ad ſe reuertatur, & de ſua peruerſa voluntate conteratur. Quòd ſi confeſſor juſtus eſt, & pro confitente orat: Deus aliquando illũ pro meritis ejus illuminat. Vides, quantus ſit fructus in confeſſione? N. Video, & gaudeo: atque de his exempla requiro. M. Quòd quis à confeſſore territus, peccandi voluntatem deſerat, exemplum hoc te doceat.

Miche. 7.

Peccata longè projicienda, non propè ponenda.

Fructus confeſſionis.

Caput XXXV.

De confeſſore, qui nummum projecit in terga confitentis & penitere nolentis.

QVidam veniens ad confeſſionem cuidam ſacerdoti diſcreto: confeſſus eſt illi peccata quędam criminalia. Admonitus ab eo vt peccata confeſſa deſereret, deſerta defleret, & de reliquo emendati⁹ viueret, reſpondit. Confiteri poſſum: ſed peccata dimittere non poſſum. Sacerdos hoc audito pœnitentiã illi in-

nam ꝑditam,& per pœnitentiá jam juſtificatá deſpiceret :vel aliquas própter illiꝰ
inconſtantiam tentationes incurreret. *Caput* XXVIII.

Exemplum demonſtrans non eſſe prodendum in confesſione peccati complicem.

ADoleſcens quidam infirmus cùm cui jam ſuo concanonico nondū Sacerdoti, cópellente neceſſitate,confeſſus fuiſſet,quòd à quadam illectus ſanctimoniali,oſculatus fuiſſet eam: interrogatus, ſi rem haberet cum ea: reſpondente eo, non, ſed illa libenter vidiſſet,ſatis me verbis incitans ad cómixtionem: ipſam etiam perſonā exprimens: confeſſor eamdem perſonam ab illo tempore ſemper in corde ſuo deſpexit: nec potuit eam tantū diligere & venerari,vt ante. Talem poſſet confitens prodere perſonā, vt inter ipſum & confeſſorem odiū perpetuū naſceretur. N, Verbi cauſa. M. Si diceret confitens: domine, ego peccaui cum ſorore, filia, vel concubina veſtra: puto, vix poſſe fieri, quin ille turbaretur. N. De hoc mihi dicas exemplum. M. *Caput* XXIX.

De clerico, *qui confeſſus eſt Sacerdoti ſe peccaſſe cum ejus concubina.*

SAcerdos quidam in Suſaria habuit concubinā: cum qua adoleſcens quidam peccauit. In Quadrageſima verò ad eūdem Sacerdotem veniens,confeſſꝰ eſt peccatū ſimul & perſonam. Quod cùm audiſſet Sacerdos,turbatꝰ eſt valde, & ab illius eum amore abſtrahere volens, duriùs arguit, peccatū aggrauauit, pœnitentiamq; duram nimis injūxit. Rancor iſte ſine periculo nō fuit. Vnde invectio tam aſpera, pœnitencia tam dura, niſi ex propalata perſona? Hæc mihi retulit Theodericus Suſarienſis monachus noſter: qui vtrūq; nouit, Sacerdoré ſc. & adoleſcētem. Non ergo prodere debet confitens perſonam peccati conſorté: cùm tamen ea quæ peccatū ipſum aggrauant confiteri teneatur. *N.* Vellé inſtrui, qūo dicere deberet. *Mo.* Hujuſmodi formá poſſet ſeruare. Dn̄e, ego peccaui cum legitima, concubina, filia, vel ſorore, cujuſdá cognati, affinis, vel inimici mei, ſolis peccatis meis exigentibus, ſiue ab illa inductus: & in hunc modum de ceteris peccatis, ſiue carnalia ſint, ſiue ſpiritualia. In hunc modum & femina dicat. Quædam tamen peccata ſic cómittūtur, vt vix exprimi valeant, niſi confeſſor de perſona intelligat. Non inde multum curandū eſt. *No.* Quid ſi duo contra Prælatum ſuū conſpirarent, & unus illorum pœnitencia ductus, peccatū ſuum eidē Prelato cōfiteretur: deberet alterū ꝑdere, an non? *M.* Video ex omni parte periculū. Si nó proderet perſoná, prelatꝰ periclitari poſſet: ſi verò proderet, fortè perpetuum illi odiū aduerſus conſpiratorem ſuſcitaret. Audi exéplum ad cautelá ſatis neceſſariū.

Forma ſeruanda, ne conſors detegatur in cōfeſſione.

Caput XXX. *De Abbate, qui monachum perſecutus eſt occaſione confesſionis.*

ABbas quidam de clauſtro mihi bene noto, de quodam vitio notatꝰ fuit. Per cujuſdá monachi ſui confeſſioné cùm intellexiſſet, hoc aliū quédam ſcire, cœpit eū occultè perſequi, timens ab eo in viſitatione accuſari. Et cùm illū mittere vellet ad quādam domum remotá, neſcio quid pretendens accuſationis, ille bene conſiderans cauſam perſecutionis, reſpondit Abbati. Dn̄e, domū meam nó demerui: ſi vultis me mittere ad matré meam, ibo: ſin autem viſitatorē hic expectabo. Bene ſciebat, quòd illuc eū non mitteret: ne fortè detegeret, de quo timebat. Hoc mihi relatū eſt à quodá ſeniore domꝰ illius, vbi contigit. Si Abbas iſte tá durè perſecutꝰ eſt innocenté: qūo perſequeretur, qué haberet cóſpiratoré? Cernis, qualiter periclitatꝰ ſit Abbas pſequendo, monachus maximis tentationibꝰ laborando? *N.* Licet in aliquo caſu confitenti, prodere perſonam alterius? *M.* De hoc à me requiſitus Magiſter Hermānus Decanus Būnenſis, vir literaturæ magnæ, reſpódit. Si talis perſona fuerit, de qua conſtet confitéri, ꝙ peccatū cómune confiteri noluerit, eam ꝑdere debet: ne tacendo pereat. De hoc retulit mihi exéplum vtile ſatis,

Licet aliquādo prodere ſocium.

ſeret pro tali delicto, reſpondit confeſſor. Tu mihi dabis decem & octo denarios: & ego totidem Miſſis Deū pro te placabo. Et ipſe promiſit, quòd certo tēpore ei daret pecuniā. Poſt paucos dies nutu Dei contigit, vt duo homines ſimul cū faccis ſingulis pergerent ad forū. & ſaccus equi vnius ob diſpēdium viæ cadere in lutum. Accurrente alio vt ſociū juuaret, iratus ille ait. Diabolus teneret noſtrū Sacerdotē: quia propter ipſum hunc tolero laborem. Sciſcitante illo cauſam, reſpondit. Ego ei confeſſus ſum meā incontinentiam: & ipſe hujuſmodi mihi injūxit pœnitentiam. Vnde nunc ante tēpus compellor annonam meam vendere, & pecuniā poſtulatam deferre. Ad quod alter reſpōdit. Quid eſt, quod audio? Ego illi contrariū ſum confeſſus: & tamen conſimili pœna mulctatum ſcias me ob eādem neceſſitatem modò ad forum venire. Certè malè ſacerdotati ſumus. Intrantesq; ciuitatē, accuſauerunt illum apud Decanū & Canonicos S. Patrocli, magnā ei facientes confuſionem. Ecce ſi aliquid timoris Dei eſſet in hoc ſacerdote: nequaquā auaritię ſuæ conſulens, tam horrenda præſumpſiſſet: maximè in confeſſione. Nō iſte fecit ſicut ſacerdos, de quo ſuprà dictū eſt: qui pecuniā projecit in tergo nolentis pœnitere. *N.* Puto quòd multū deteſtetur Dñs auaritiā in ſacerdotib⁹. *Hac Diſt. c. 37.*

Caput XLIII. *De auaritia & luxuria Sacerdotum.* Mon

DE hoc non meam, ſed ipſius Dñi ſententiā audias, per os Ieremię Prophetæ. *Extendam*, inquit. *manus meas ſuper habitatores terræ: à minimo vſque ad maximū omnes ſtudent auaritiæ & à Prophetā vſq; ad Sacerdotem omnes faciunt dolum* Itē per Ezechielem *Propter pugillum hordei & fragmen panis, violabant me ad populū meum: vt interficiant animas quæ non moriuntur: & viuificent quæ non viuunt* N. Sicut audiui, quidam confeſſores pro vno gallinario & vini ſextario, multorū pœnam peccatorū vel relaxant, vel diſſimulant. M. Idcirco eis per Oſeā dicitur. *Peccata populi mei comederunt.* Et hoc ſcias, quòd non ſolū vitium auaritiæ, ſed etiam vitium luxuriæ in Sacerdotibus reprehendat Dñs, dicens per Prophetam *Vaccas Bethauen coluerunt habitatores Samariæ*, ideſt Sacerdotes, qui ſemper in ſui & aliorum commiſſorum ſibi cuſtodia manere debent. Hi vaccas Bethauen colunt: dum luxurioſè viuunt. Horum domus eſt inutilis: quia hoc Bethauen interpretatur. Vaccæ quæ animalia ſunt laſciua, luxuriā deſignant: ſiue ipſas Sacerdotum concubinas; quas, heu, multi hodie ſine timore colunt. Quanta mala mali ſacerdotes Deum non timētes faciant in confeſſionibus, plurimis exemplis tibi poſſem oſtendere: ſed parcēdum eſt ordini, parcendum ſexui, parcendum religioni: vnum tamen mihi Sacerdos recitauit. *Ierem. 6. Ezech. 13. Oſea 4. Oſea 10.*

Caput XLIIII.

De matrona quæ Sacerdoti peccata ſua confeſſa eſt, & ab illo prodita.

MAtrona quædam diues & honeſta, peccata quædā cōmiſerat tam inhoneſta: vt nulli ea confiteri poſſet præ verecundia. Die quadam infantem reperiens deſtitutum, leuauit: & in loco filii illum nutriens, litteris imbui fecit, atque in ſacerdotem ordinari. Tunc matrona fiduciā ſumens de exhibita charitate: confeſſa eſt peccata diu latentia. Quibus auditis filius ille immemor Dei, immemor impenſi beneficij, ex hoc ſumens audaciam, quia ſi quod peteret, negaret, minaretur ſe ejus vitia propalare: cœpit illā ad conſenſum ſuæ libidinis ſollicitare. Cujus verba cùm femina tam juſtificata abhorreret, & ille contradicentem diffamaret: illa fiduciam habens de confeſſione, ne apud homines notæ perpetuæ ſubjaceret infamiæ, ſufficienter ſe expurgans beneficio confeſſionis liberata eſt: & criminator de prouincia eliminatus eſt. *Nou.* Duo exempla hæc mihi ſufficiunt de malis confeſſoribus: nunc aliquid mihi dicas de confeſſoribus timoratis. *Violator ſigilli confeſſionis exulat.*

Caput XLV.

De matrona quæ confeſſorem ſuum ad libidinem incitauit. Mon.

CVm quædam matrona nobilis cum quodā Abbate Ordinis noſtri ſub typo confeſſionis de ſecretis conſcientiæ ſuæ loqueretur, dixit ſe ejus amore grauiter ſuccenſam. Ille ſicut Sacerdos juſtus ac timens Deum, cor ſuū ſignauit: malè ad ſe conuerſam, verbis, quibus potuit, auertit: dicens, ſe monachū eſſe, ſenē, pannoſum, ac neglectum. Et ſicut ipſe dixit cuidam monacho, qui mihi recitauit,

fęmina eadem tam clara fuit, & tam potens: vt ſi eſſem, inquit, in ſæculo, ſicut aliquando fui: numquam illi de tali re, nec in minimo verbo facere auderé mentionem. Cernis, inquit, quomodo nobis jam mortuis ſæculo diabolus inſidietur. Fuerat n. idem Abbas ante conuerſioné miles in armis ſtrenuus, pulcher, ſatiſq; nominatus. Et ſi vis ſcire, ipſe erat dominus Carolus Abbas Villarienſis. *No.* Vtinam haberent omnes confeſſores timorem Domini, vti vir iſte. *Mon.* Non ſolùm neceſſarius eis eſt timor Domini, quo ſe à peccato cuſtodiant: ſed etiá prudentia, per quam inter peccata diſcernant: vt cùm claue potentiæ, in vſu habeát clauem ſcientiæ: vt ſciant differentiam inter ſcabiem & lepram, ideſt inter veniale & criminale; quia peccata peccatis ſunt grauiora; ſiue venialia ſint, ſiue mortalia: & ſecundum hoc ſatisfactio debet extendi, & de ſcabie ſiue lepra judicari.

Mortuis mũdo iſti tamen magis demõ — *Duplex clauis confeſſori neceſſaria*

Caput XLVI. De Sacerdote pœnitentiam anni præteriti imponente.

QVidam Sacerdos & Plebanus in prouincia noſtra eſt: qui in Quadrageſima venientibus ſibi ad confeſſionem dicere conſueuit: Qualis pœnitentia injuncta fuit vobis ab anteceſſore meo: talem vobis modo injungo. Alius dicebat. Quod vobis injunxi anno præterito, hoc & iſto anno ſeruetis; non attendẽs quid poſtea peccauerũt, vel qualiter pro præteritis ſatisfecerũt. Hæc nobis recitauit vn⁹ de parochianis ei⁹.

Caput XLVII.

De alio multis ſimul generalem confeſſionem prædicente, & eamdem pœnitentiam imponente.

ALius quidam plebanus, ſicut audiui ab eius ſucceſſore, hanc habebat conſuetudiné, vt in Quadrageſima confluentibus ad Eccleſiam confeſſionis gratia parochianis ſuis, ipſe ſex vel octo ſimul duceret ante altare, & ſtola collis eorum impoſita, theutonicé generalem eis prædiceret confeſſioné, ſingula verba illis poſt eum iterantibus. Quibus omnibus ſimilem atque eamdem injungens pœnitentiam, ſimul abire præcepit. Sic faciebat omnibus: non conſiderans, quid fecerint: quis plus, quiſve minùs peccauerit. Defuncto eo cùm quidam ex parochianis, vir grandæuus, & in ſecularibus prudens, pro ſucceſſore eius mitteret, poſtulans ſibi dari cõmunionem, eo quòd infirmaretur vſque ad mortem, veniens Sacerdos, dixit. Priùs debetis facere confeſſionem. Reſpondit ille. Vos mihi eam facite: notabat enim conſuetudinem ſupradictam. Cumque Sacerdos monendo illum inſtaret: commotus ille ait. Certè, Domine, nũquam mihi talia fecit prædeceſſor veſter. Et cùm negaret ei ſacram cõmunionem: tandẽ in hæc verba prorupit. Confiteor me peccaſſe in adulterijs, furtis, rapinis, homicidijs, periurijs, alijſque multis criminibus. Tunc Sacerdos. Feciſti hæc omnia? Reſpondit ille. Verè Domine, nil horum cõmiſi. Ex antiqua cõſuetudine ſic confitebatur: & non poterat eum inducere, vt peccata à ſe commiſſa confiteretur. Vides, quales confeſſores, quales doctores, quales animarum rectores? Vnde tanta negligentia, vnde tam ſtulta iudicia: niſi ex diuinæ legis ignorantia? Vis noſſe, quantum proſint confitentibus cõfeſſores literati? *Nou.* Volo & deſidero.

Caput XLVIII.

De muliere in confeſsione ſe juſtificante, prudentia confeſſoris correcta. *Mon.*

HErmanus Decanus Bunnenſis, quando fuit Plebanus apud ſanctum Martinum in Colonia, venit ad eum mulier quædam tempore quadrageſimali peccata ſua confiteri: & flectens coram eo genua, quidquid ſe boni meminerat commiſiſſe cœpit enumerare: & cùm Phariſæo evuangelico juſtificaret ſe, dicens. Domine, tot ſextis ferijs ſoleo per annum in pane & aqua iejunare: eleemoſynas meas dare, eccleſiam frequentare: & multa in hunc modum. Cui Plebanus dixit. Ad quid, domina, veniſtis? Numquid pro iſtis operibus vultis ſuſcipere pœnitẽtiam? Quare non dicitis peccata veſtra? Reſpondit illa. Nil mihi conſcia ſum. Ait Plebanus. Cujus eſtis officij? Reſpondit mulier. Ferrum vendere ſoleo. Ad quod ille. Soletiſne aliquando minores particulas ferri in ligaturis majoribus intermiſcere: vt ſic totũ ſimul vendatis? Dicente illa, ſoleo: reſpondit. Ecce hoc peccatũ mortale eſt: quia dolus. Et adjecit. Soletiſne aliquando mentiri, jurare, & perjurare, æmulis veſtris maledicere: alijs plus vendentibus inuidere? Reſpondente illa, quia in talibus ſæpe excedo: Plebanus dixit. Et iſta omnia ſunt peccata mortalia: & niſi pœnitentiam egeritis condignam, ocyus ibitis in gehennam. Territa illa in verbis ejus, peccaſſe ſe recognouit: & quid de cætero confiteri deberet, ibi didicit. Benè iſte, vt pote vir prudens & literatus, nouit fodere parietem; & oſtendere idola in corde mulieris depicta. *Nouit.* Quid eſt fodere parietem? *Monach.* De peccatis, corumque circumſtancijs interrogare confitentem.

Quid ſit ſpiritualiter fodere parietẽ.

Verba ſunt Ezechielis: & à ſancto Gregorio plenè & excellenter expoſita. Ca- Ezech. 8.
uere debet etiam confeſſor, ne ſic incautè parietem, id eſt confitentis cóſcientiá, Grego. lib. 26 in Iob c.
per interrogationem fodiat: vt eum peccare doceat. 5. & Paſtor. pa. 2. c. 10.

Caput IXL.

Quòd confeſſor non debeat de ignotis inueſtigare, exemplum.

VIrgo quædam religioſa in partibus Brabantiæ Sacerdoti cuidam confeſſio- nem fecit. Ille, ſicut imprudens, incautè cœpit ejus conſcientiá fodere: id eſt de quibuſdam peccatis ignotis, quæ núquam fecerat vel audierat, interrogare. Quæ mox de eiſdem peccatis cœpit tentari: & intantum turbari vt diceret Sacerdoti. Male habeat caput veſtrum, quòd hodie feciſtis mihi horum mentionem. Et ſicut alteri poſtea confeſſa eſt Sacerdoti: non ſine maximis laboribus ab eiſdem peccatis ſe continuit. Ita fodiendus eſt paries, ne domus dejiciatur: ſic quærenda idola ſub ſtramentis, vt tabernaculum non euertatur. Debet tamen confeſſor valde ſolicitus eſſe, de peccatis ſibi commiſſorú, eoſque ad confeſſionem prouocare, tam verbo, quam exemplo. Gen. 31.

Caput L.

De duobus Abbatibus, qui alios ad confeſſionem ſuo exemplo prouocarunt.

ABbas quidam Ordinis noſtri ſcire volens conſcientiam alterius cuiuſdam Abbatis filij ſui, ſicut ab ejus ore audiui, generalem illi de peccatis ſuis fecit confeſſionem: deinde dixit. Domne Abbas, ſi vos aliquid voltis dicere: ego libenter audiam. Verecundatus ille, confeſſus eſt verſa vice peccata ſua, contra propoſitum: prouocatus illius exemplo, magis quàm verbo. Non enim tenebatur ei confiteri. *Nov.* Vt video, prudentia confeſſoribus eſt ſatis neceſſaria. *Mon.* Hoc amplius in ſubjecto probabis exemplo. Quod antè dicturus ſum, didici à quodam venerabili Sacerdote & Priore Ordinis Præmonſtratenſis. Abbas quidam nigri Ordinis, vir bonus & diſciplinatus, monachos habebat ſatis mirabiles ac diſſolutos. Die quadá quidam ex eis præparauerant ſibi diuerſi generis carnes, & vina delicata. Quibus cùm non vti auderent in aliqua officina interiore Abbatis: congregati ſunt in vas vinarium maximum & vacuum, quod vulgò tunna dicitur: illuc deferentes præparata. Dictum eſt Abbati: quòd tales monachi in loco tali & in vaſe tali cóuiuium celebrarent. Qui ſtatim cum magno mœrore animi accurrens, & introſpiciens, conuiuantiú lætitiam ſua præſentia conuertit in triſtitiam. Quos cùm territos aſpiceret, jocúditatem ſimulans intrauit ad illos: & dixit. Eia fratres, quod voluiſtis ſic ſine me comedare & bibere, hoc non arbitror iuſtum. Credite mihi, ego vobiſcum prandebo: lauitque manus, cum illis comedens & bibens: exemplo tali territos confortans. Die ſequenti, Priore tamen præmonito, & quid facere deberet inſtructo, Abbas monachis illis præſentibus in Capitulo ſurgens, & veniam coram illo petens: cum multa humilitate tremorem ac timorem ſimulans, in hæc verba prorupit. Confiteor vobis, Domine Prior, fratribusque meis vniuerſis, quod vitio gulæ victus, ego peccator heri in abſconſo loco, & quaſi furtiuè in vaſe vinario contra præceptum & regulam Patris noſtri Benedicti carnes manducaui: ſtatim quaſi reſidens, cum ſe inciperet præparare ad diſciplinam, Priore hoc ne fieret prohibente, reſpondit. Sinite vt vapulem: quia melius eſt vt luam hic, quá in futuro. Qui cùm accepta diſciplina nec non & pœnitentia reuerſus fuiſſet in locum ſuum: prædicti monachi timentes ab eo proclamari, ſi diſſimularent, vltro ſurgentes confeſſi ſunt eundem exceſſum. Quibus Abbas à monacho ad hoc præordinato dari juſſit bonas ac fortes diſciplinas, duriùs illos corripiens, & ne vmquam de cœtero talia præſumerent ſub interminatione magnæ vindictæ præcipiens. Sicque prudens medicus, quos verbo minùs emendare potuit: exemplo correxit. *No.* Placet quod dicis. *Mon.* Audi nunc exemplum, quòd pœnitentia confeſſoris diſcretione temperanda ſit.

Caput LI.

De peccatore, qui de modica pœnitentia gradatim aſcendit ad maiorem.

PEccator quidam magnus cùm pro ſuis peccatis nullam condignam ſuſcipere vellet pœnitentiam: quia confeſſor valde prudens ac diſcretus fuit, ait illi. Potes pro peccatis iſtis magnis ſaltem orationem dominicam per ſingulos dicere dies? Reſpondente illo, poſſum, eandem ei injunxit. Mira clementia Dei. Ita eadem oratio cœpit homini dulceſcere, vt rediens amplius peteret: hocque tamdiu faceret, quouſque ad cõdignam pœnitentiam perueniret. Ad diſcretionem confeſſoris pertinet: vt pro peccatis magnis magnam & pro paruis paruam injungat pœnitentiam. Et quia omnis pœnitentia arbitraria eſt, ſecundum qualitatem perſonę, moderari poterit qualitatẽ ſeu quantitatem pœnæ. Miſericordiá ſemper ſuperexaltet judicio: ſiue ſecreta vel manifeſta ſit confeſſio: vt idem ipſe conſequatur à Deo

Caput LII.

De Abbate, qui parcendo ad ſatisfactionem adducebat peccantes.

DOminus Giſilbertus Abbas in Hemmerode, tantæ fuit miſericordiæ, vt ſi aliquandò aliquis Monachorum, ſiue Conuerſorum, coram ipſo proclamatus fuiſſet in Capitulo, & ille neglecta virtute patientiæ extra ſe fieret, infirmitati illius ipſe compaſſus, diceret ei. Bone frater, vade modò ſedere:

& cras eamdem culpam recognoſce. Qui datis inducijs ad tranquillitatem animi reductus, & de commotione verecundatus, in craſtino redijt: ſeq; peccaſſe recognoſcens, durā pœnitentiam cum multa patientia ſuſcepit. Quantū etiam boni conferat pœnitentibus confeſſoris affabilitas, ſequens declarabit exemplum.

Affabilitas in confeſſione requiſita.

Caput LIII.

De Plebano, qui vſurarium & homicidam ſuaui ſermone ad pœnitentiam prouexit.

SVprà dictus Decanus Bunnenſis, cùm tempore Quadrageſimali in Eccleſia S. Martini, in qua erat plebanus, ſedens audiret confeſſionē cujuſdam vetulę, vidit eminus contra ſe duos ex parochianis ſuis in feneſtra ſedere, & fabulis vacare: ex quibus vnus erat vſurarius, alter verò homicida manifeſtus. Vetula recedēte, cùm acceſſiſſet ad eum confeſſionis gratia idē vſurari⁹, ait illi plebanus. Amice, ego & tu hodie bene decipiemus diabolū. Tu tantùm verbotenus confitere peccata tua, voluntate peccandi depoſita, & acquieſce conſilio meo: & ego tibi vitā æternam promitto. Sic tibi temperabo pœnitentiam, vt non fiat tibi onerosa. Bene nouerat vitium quo laborabat. Reſpondit ille. Si hoc quod promittitis, mihi conſtaret: libens vterer conſilio veſtro. Et promiſit ei. Qui cū confeſſus fuiſſet, & abjurata vſura pœnitentiā ſuſcepiſſet: ſocio ſuo jam dicto homicidæ occurrens, ait. Verè dulciſſimum habemus ſacerdotem. Nam pietate verborū ſuorum ad pœnitentiam me adduxit. Cuius exēplo ille prouocatus ad confeſſionē venit: & ſimilia circa ſe pietatis ſentiens judicia, & pœnitentiam ſuſcepit & expleuit. *No.* Ex multis, quæ jam dicta ſunt, conſidero, quòd confeſſio multam requirit perfectionē, tam in confitente, quàm in confeſſorē. *Mon.* De vno adhuc ſupereſt dicendum, per quod omnes confeſſoris virtutes conſummantur: ſcilicet vt promptū & hilarem confiteri volentibus ſe exhibeat. De hoc habes exēplum in Diſtinct. 1. cap 6. vbi Angel⁹ Dei Priori de Alna in ſpecie monachi improperauit, quòd eumdē monachum confiteri volentem ſigno ſuſpenderat. Si confeſſor ad hoc fuerit paratus, quantū placeat Deo, & quantū peccatorib⁹ expediat, ſequens ſermo declarabit.

Conſummatio virtutū confeſſary.

Caput LIV.

De monacho, qui fratrum orationibus adjutus confeſsionem Priori ſuo fecit.

ANte hoc biennium, cùm Dominus Willelmus Abbas Clareuallis cū cæteris Abbatib⁹ contra Galonem Cardinalem profectus fuiſſet Romā, quidam ex monachis ejus cuidam ex confeſſoribus peccatū quoddā criminale confeſſus eſt. Cui dixit. Bene te audio, bene conſilium do, ſed abſoluere te non audeo: quia confeſſio hæc debita non eſt. Conſulo & rogo, vt confitearis Priori, qui poteſtatem habet. Illo reſpondente, hoc nūquam faciam, confeſſor dolēs ac fluctuans corde, tacita perſona atque peccato, periculū confitentis domino Sigero Priori reuelauit. Qui multùm dolens, & de ſalute periclitantis cogitans, magni conſilij Angelū cum lacrymis inuocauit. Eodem tempore cùm Conuerſus quidam ex eis pervers⁹ multa furaretur, Prior Dei nutu nacta occaſione in Capitulo monachorum vitio furti exprobrans, hoc adjecit. Si fortè aliquis eſt inter vos, cauteriatam habens conſcientiā, ita vt non poſſit eam ſuo Prælato aperire: pro tali tribus diebus tales vobis injungo orationes. Omnibus orantibus cuidam juueni Sacerdoti nomine Vuilhelmo, in vigilia Omnium Sanctorum cum lacrymis oranti, vox diuina reſpondit. Monacho, pro quo oras, confeſſio ſua, quia debita non fuit, nihil profuit: ſed dic Priori, vt cras dicta Prima poſt Miſſam ante Capitulum ſtet: ipſe enim ad eum veniet. Sicque factum eſt. Exhibente ſe Priore coram Capitulo, ecce monachus venit: ſignumque confeſſionis Priori faciens, cum eo intrauit: & facta confeſſione cū multo gemitu & lacrymis, pœnitētiam condignā ſuſcepit.

DISTINCTIO QVARTA
DE TENTATIONE.

CAPVT PRIMVM
Quòd vita Religioſorum ſit Tentatio: & exemplum duplex hujus rei declaratiuum.

Exod. 15.

ASCENDENTES Filii Iſraël de Ægypto, mox tentati ſunt in deſerto. Ægyptus deſignat mundum, ſiue peccatum: deſertum monaſterium. Reſpectu enim multitudinis à multis deſeritur, & à paucis incolitur. Ægyptus interpretatur tenebræ, vel tribulatio, vel anguſtia, vel perſequēs. Et vbi majores tenebræ, tribulationes, anguſtiæ, & perſecutio: quàm in mundo & peccato? Filij Iſraël ſunt electi quique: qui ſtatim vt egreſſi fuerint de ſęculo per cōuerſionē, & de peccato per contritionem atq; confeſſionem: vix eſſe poteſt, quin in monaſterio quaſi in deſerto, circa principiū maximè, multimodā incurrant tentationem. Et congruè videtur, in quarta Diſtinctione eſſe tractandū de tentatione: quia quaternarius ſtabilitatis numerus eſt. Corp⁹ enim quadratū in quamcūque partem vergat, ſtationem naturalem ſeruat. Cùm peccator ad Dominum, corpore deſerendo ſæculū, fuerit conuerſus, corde prò peccatis ſuis contritus, & oris confeſſione juſtificatus atque confirmatus: tunc ad pugnam tentationis procedet ſecuriùs, & cum hoſte dimicabit efficaciùs Vnde Saluator poſt baptiſmum, non ante, permiſit ſe tentari à diabolo. Confeſſio oris cum contritione cordis ſecund⁹ baptiſmus eſt. Hinc eſt, quòd Apoſtoli poſt adventū Spiritus ſancti perſecutionibus exponuntur. In cujus figuram, mox poſt Pentecoſten libri Regum leguntur, in quibus bella fidelis populi cum Gentibus, id eſt virtutum cum vitijs, cōmemorantur. *No.* Videtur is rectus ordo juſtificationis, vt ſicut contritionem confeſſio, ita confeſſionē ſequi debeat ſatisfactio. *Mon.* Inſtè quidem moueris: ſed tentationis vim non intelligis. Quòd apud religioſos, & maximè in Ordine monaſtico, ſatisfactio pro peccatis, ſiue pœnitentia, ſit tētatio, facilè tibi ex verdis bene experti, id eſt ſancti Iob, probabo. Ait enim. *Militia eſt vita hominis ſuper terram.* Alia tranſlatio habet. *Tentatio eſt vita hominis.* Et militia eſt, & tentatio. Militia propter exercitiū: tentatio propter laborem & periculum. Et nota, quòd non dicit. *Tentatio eſt vita* animalis, ſed *hominis*: id eſt humanè & rationabiliter viuentis: qualis eſt vita religioſorum, qui ſecundùm ſpiritum viuūt & deſideria carnis non perficiunt. Sęculares verò atque carnales, qui ſecundum carnem ambulant, impropriè tentari dicuntur: quia mox vt tentamenta ſentiunt, vel conſentiunt, vel tepidè reſiſtunt: ſimiles equo & mulo, quibus non eſt intellect⁹. Si ergo tentatio eſt religioſorum vita; qui vigilando, iejunando, orando, in proſperis & aduerſis obediendo, & propter Chriſtum nihil in hoc mundo terreni poſſidendo, ſemper vitijs & concupiſcentijs contradicunt: neceſſe eſt, vt ipſam tentationem concedas pro peccatis illorum ſatisfactionem. Venientibus ad Ordinem noſtrum etiamſi innumera & grauiſſima commiſerint peccata, nil eis aliud injungitur pro ſatisfactione, niſi vt Ordinem ſeruent. Hinc eſt, quòd ſanct⁹ Bernardus cum tempore quodam quemdam Regem francorum in Ordine recepiſſet: illi ſolummodo poſt confeſſionem dominicam orationem injunxit. Quo turbato, putans ſibi à ſancto illudi: reſpondit Abbas beat⁹. Tu tantum orationem

Filij Iſraël electos deſignant. — *Matth. 4.* — *Iob 7. Septuaginta.* — *Tentatio ijs qui reſiſtunt eſt ſatisfactio.*

Caput III. *De Superbia & ejus filiabus.*

SVperbia, quæ primum locum tenet inter vitia, eſt ſingularis excellentiæ ſuper alios quidam appetitus. Vnde dicta eſt ſuperbia, quaſi ſuper biam, id eſt menſurã, ſe extollens. Sub hoc vitio in prędicto ſeptenario à quibuſdã inanis gloria cõprehenditur. Duo enim genera ſunt ſuperbiæ: vnũ intus eſt in cordis elatione; alterum foris in operis oſtenſione. Primum ꝓpriè dicitur ſuperbia, alterũ jactantia vel inanis gloria. Superbiæ propagines & vites ſunt inobedientia, incõſtantia, hypocriſis, contentiones, pertinacia, diſcordia, nouitatũ præſumptiones. Quantũ per vitium ſuperbię caro, mundus, & diabolus, non ſolùm ſæculares, ſed & perſonas clauſtrales tentent, ſequentia declarabunt. *Duo genera ſuperbiæ.* *Superbiæ propagines.*

Caput IV.

De Conuerſo per oſtenſa ab Angelo cadauera à ſpiritu ſuperbiæ liberato.

IN Hemmerode Conuerſus quidã fuit, natione Colonienſis, nomine Liffardus, vir ſatis humilis ac manſuetus: hujus erat officiũ, ſues monaſterij cuſtodire. Circa finem vitæ ejus, ſicut mihi retulit domin⁹ Hermãnus tunc Abbas illius, tali ordine tentatus eſt à ſpiritu ſuperbiæ. Cùm eſſet ſenex, & diu porcos paviſſet, talia cœpit in cogitationibus ſuis tractare. Quid eſt hoc, quod ago? Homo ſum bene natus: ſed propter hoc vile officium omnibus amicis meis deſpectus. Non ero diutius in hoc loco ſubulcus ad eorũ confuſionem. Ex quo mihi nõ parcitur, recedam hinc. Qui cùm fixũ teneret in animo, quòd mane recederet de monaſterio, tentationes diutius non valens ſuſtinere: nocte eadem cùm in lecto ſuo ſederet & vigilaret, perſona quædam reuerenda illi apparuit, & vt ſe ſequeretur manu ſignauit. Mox ille ſurgens calceamenta induit, & præcedentẽ ſecutus ad oſtium dormitorij venit. Quo cælitus patefacto, ſimul ad januã acceſſerunt Eccleſię, quam eadem potentia conſiderans apertam, ſimul ingreſſi ſunt. Ita ei ſignis erat importunus, vt non poſſet non ſequi præcedentẽ. Cumq; duceretur per mediũ chorum conuerſorum, & coram altari S. Ioannis Baptiſtæ tranſiens, ꝓfundè inclinaret & ordinatè, inclinauit & ille dicens. Bene feciſti, ſic profunde inclinãdo. Venienteſque ad meridionale oſtiũ Eccleſiæ, per quod itur in clauſtrum, viderũt illud apertum: ſimiliter oſtium, quod ducit ad cœmeterium. Vniuerſa hæc oſtia noctibus etiam clauibus firmantur. His viſis frater Liffardus mirat⁹ eſt valde, nec tamen auſus fuit illũ interrogare: tu quis es, vel quò me ducis. Ingreſſis eis cœmeterium, ſtatim aperta ſunt ſepulchra omnia mortuorum: & cùm conuerſum duxiſſet ad hominẽ recenter ſepultum, dicebat illi. Vides hunc hominem? Citò talis eris. Quò vis ire? Quem cùm adhuc ducere vellet ad alia corpora putrida, & multumque fœtentia, cœpit conuerſus reniti & clamare. Parce mihi domine, parce: non enim illa poſſum videre. Cui ductor reſpondit. Si non potes hoc, quod citò eris, videre: vt quid propter modicã ſuperbiam vis de portu ſalutis recedere? Si ergo vis vt parcam tibi: promitte mihi, quòd non recedas ab hoc loco. Et promiſit ei. Quem cùm reduceret: mox clauſa ſunt ſepulchra, clauſa ſunt poſt eos oſtia ſingula. Et cùm tranſiret ante altare conuerſorũ ibique inclinaret, denuo de hoc eum cõmendauit: ſatis oſtendens, quòd Deo placeret inclinatio ꝓfunda. Ingreſſis eis dormitorium, ſtatim poſt eos clauſum eſt oſtium. Mox verò vt conuerſus in ſuum lectũ ſe reclinauit, perſona ducentis diſparuit: & ab illa hora tentatio immiſſa ceſſauit. *No.* Puto, Angelum Domini fuiſſe perſonam illã, qui conuerſum ſuperbientem tam horrenda viſione erudiret, & ad ſtatũ humilitatis reduceret. *Mo.* Bene ſentis. Tanta enim eſt clementia Redemptoris, vt licet ſinat ſuos aliquando ſeruos grauibus tentationibus pulſari: non tamen eoſdẽ permittit ten- *Religio portus ſalutis.*

tens, extra ordinem defunctus eſt. Retulit nobis quidam vagus clericus, qui huic ejus interfuit, quòd cuidam ſæculari Sacerdoti fuerit confeſſus, & ab eo cōmunicatus atque inunctus: ſicque in bona confeſſione & bono fine defunctus eſt. *Nov.* Ex nimis importuna dæmonum tentatione hic diſco, plus eos timuiſſe novitij hujus humilitatem, quàm ſupradicti monachi virginitatem. *Mon.* Quàm contraria ſit illorum ſuperbiæ vera humilitas: ex ſequenti capitulo plenius agnoſces. Quæ dicturus ſum de ſancto Bernardo, geſta audiui: & quia nuſquam ſcripta inueni ſcripto mandare dignum duxi.

Caput VII.

De ſancto Bernardo Abbate, quem calceos ſuos inungenti ſuperbia ſpiritus ſubſannauit.

DVm quadam humilitatis cauſa ſanctus Bernardus Abbas à celerario iuſſit ſibi vngentum dari: & in calefactorio ignem fieri; Qui ſuper ſe oſtium claudens, ne ex opera deſpecto laudē quærere videretur, calceos ſuos inungere cœpit. Inuidens tantæ humilitati ſuperbiæ ſpiritus, officinam humilitatis ſub forma honeſti hoſpitis intrauit: & vbi eſſet Abbas clara voce requiſiuit. Ad quem cùm oculos vir ſanctus leuaſſet dæmon clamauit, vah, qualis Abbas! Certe magis deceret illum honeſtatem hoſpitibus occurrere: quā ad confuſionem fratrum ſuorum inungendis calceis occupari. Statim vir ſanctus per ſanctum ſpiritum intelligens ſpiritum eſſe immundum: rurſum ad opus humilitatis oculos reflexit: & ſpirit' ille ventoſus in aërem reſolutus nuſquam comparuit. *Nov.* Si viri iuſti in operibus deſpectis timent elationem, vel quòd minus eſt, ab illa notari: multum nobis cauendū eſt de vana gloria, quando opera exercemus ſancta & honeſta. *Mon.* Quid apellas opera ſancta & honeſta? *Nov.* Orare, cantare, prædicare, hiſque ſimilia. *Mon.* Nobis qui iuſti nondum ſumus, vt dicis, plurimum cauendum eſt de inani gloria: quia frequenter orantes etiam volentes extollit ipſa lacrymarum gratia & deuotio cordis: cantantes ſiue pſallentes dulcedo ſiue ſonoritas vocis: prædicantes ſæpe tentat & inflat ſcientia, eloquentia, vel ſublimitas ſermonis. Alij, quod omnino ſtultitiæ eſt deputandum, cùm non habeant gratiam orandi, vel vocem cantandi, ſiue ſcientiam, facundiamque prædicandi: quaſi de habitis gloriantur. Quod etiam majoris dementiæ eſt, quidam ad hoc tantū orant, cantant, & prædicant: vt laudem humanam atque temporale emolumentum ex eis conſequantur. De talibus ſaluator dicit. *Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam*: ideſt quod quæſierunt; laudē ſcilicet hominum, & lucrum. Ita in dictis operibus ſanctis quoſdam tantum ſuperbia, non tantum meritū tangit: alios per delectationē iam angit: plurimos vt hypocritas per conſenſum & deſideriū victos fortiter premit. Vis nunc aliqua de his audire exempla? *Nov.* Hoc dudum deſideraui. *Mon.* De extollentia orationis exemplum habes in ſecunda Diſtinctione capitulo viceſimo ſecundo: vbi diabolus ad monachi lacrymas reſpexit, cum eum gratia earum extuliſſet. Quantum periculum ſit in vocis extollentia: exempla te inſtruunt ſequentia. *Ex quibus vana gloria oriatur.* *Mat. 6.*

Caput VIII.

De monacho Montis caſſini qui in vigilia Paſchæ benedicto cereo tranſlatus eſt.

SIcut didici, non ex lectione ſed ex cuiuſdam magni tam vita quàm doctrina viri relatione monachus quidam erat in Monte caſſino vocem habēs ſuauiſſimam. Hic cum in vigilia Paſchæ in veſte leuitica cereum benediceret, voce dulciſſima eiuſdem benedictionis melodiam dulciſſimam reſonaret, & eſſet vox eius in auribus omnium tanquam muſica in conuiuio vini: benedicto cereo nuſquam comparuit. Et neſcitur uſque in hodiernum diem a quo ſit tranſlatus, vel in quem locum depoſitus. *Nov.* Quid ſi illum tranſtulit angelus Domini? *Mon.* Hoc non eſt viſum fratribus, qui ejus vitam nouerant: magis timetur quòd cauſa raptus eius fuerit vitium ſuperbæ elationis, quàm meritū deuotionis. Audi quid Auguſtin' dicit: Quotiens me plus inquit delectat cantus quam res quæ cantatur, toties me pœnaliter peccare confiteor. Et organum illud ſancti Spiritus, beatus ſcilicet Papa gregorius, etiam dicit. Cùm blanda vox quæritur, vita ſobria deſeritur. Ecce exemplum. *Auguſt. 10. Confeſ. c. 33.*

Caput IX.

De clericis ſuperbe cantantibus quorum voces diabolus in ſaccum miſit.

TEmpore quodam clericis quibuſdam in eccleſia quadam ſæculari fortiter, ideſt clamoſe cantantibus, vt voces non deuote ſed tumultuoſas in ſublime tollentibus: vidit quidam religioſus, qui fortè tunc affuit, quendam dæmonem in loco eminentiori ſtantem, ſaccum magnum & longum in ſiniſtra manu tenentem qui cantantium voces dextera latius extenſa capiebat, atque in eodem ſacco mittebat. Illis expleto cātu inter ſe gloriantibus: tanquam qui bene & fortiter Deum laudaſſent: reſpondit ille, qui viderat viſionem. Bene quidem cantaſtis ſed ſaccum plenum cantaſtis. Mirantibus illis, & interrogantibus cur hoc diceret: viſionem eis expoſuit. Hæc mihi retulit Abbas Ordinis Ciſtercienſis; vir ſummæ grauitatis. His exēplis non confundo ſicut deuotus clamor, quo Deus laudatur in cantu & pſalmodia. ſed tantum inanis gloria. Meminit Prophetam dixiſſe: *Circuibo, & immolabo in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis: cantabo & pſalmum dicam Domino.* Quantum ei placeat deuota vocum exaltatio: ſatis audies in ſequenti diſtinctione. Ibidem inuenies, quantum dæmones terreantur: ex hoc ſi ſine humilitate in pſalmodia voces exaltentur. Audi nunc exemplum ſatis terribile, de ſuperba & lucratiua prædicatione. *Pſal. 26.*

Caput X.

De Sacerdote ſignato, quem diabolus edito ſermone à quodam prædicatore crucis inuaſit.

EO tempore, quo Oliuerus ſcholaſticus Colonienſis, cujus in diſtinctione ſecunda mentionem feci, crucem prædicauit inter Bruges & Gandauum ciui-

rates Flandrię: venit ad fratrem Bernardum monachũ noſtrum, qui tunc comes erat verbi, & collega ejuſdem Oliueri, Sacerdos quidam, Sigerus nomine, in habitu religioſo: cappam habens in pectore ſignatam quaſi templarij. Erat autem facie pulcher, & ſtatura procerus: atque in ſuo idiomate ſatis facundus. Hic cùm obtuliſſet jam dicto Bernardo diuerſi coloris gemmã, & dixiſſet, ſe illam attuliſſe de Septia, & tantæ virturis eſſe, vt victorioſos efficeret, qui ea vterentur: reſpondit ille. Domine, veſtra non recipiam: ſi potero vos apud magiſtrum rationabiliter ꝓmouere, bene experiemini. Ad hoc videbatur laborare, vt haberet ab illo auctoritatẽ prædicandi. Eadem die conceſſum eſt ei ſermonem facere ad populũ. Sequenti die cùm præfatus Bernardus in proxĩa ſtatione verbum exhortationis propoſuiſſet turbis, & Sigerus adeſſet, finito ſermone Sigerus pronus in terrã corruit: & quaſi obſeſſus, ſicut reuera fuit, omnes ſui corporis geſtus formauit. Mox accurrens magiſter Oliuerus cum clericis, hominẽ ſignauit, & in Eccleſiam tractum coram altari depoſuit: vbi multas blaſphemias & verba quædam horribilia miſer ille in Deum & in eũdem Oliuerum evomuit. Tunc corio ligatus, curruiq; impoſitus, ad notos ſuos deportat⁹ eſt. Quem, vt ajunt, dæmon quinta die, ꝓut ei promiſerat, extinxit. Ex cujus vexatione ſeu morte ſatis datũ eſt intelligi, quòd ejus prædicatio non fuerit deuotionis, ſed magis ambitionis. Dicitur & apoſtata fuiſſe: & à domino Papa literas, vt eum prouincia toleratet, obtinuiſſe. Alij dicebant, quòd etiã fuerit in naue illa excõmunicata, quæ Saracenis arma bellica vendiderat in Septia. No. Miror, quare Dñs in iſto hujuſmodi contẽptus tam acriter vindicauerit: cùm tales ſint plurimi Sacerdotes, Chriſti ſacroſancta myſteria indigniſſimè tractantes, & tantùm per occaſionem illũ prędicantes. M. Ad terrorem arbitror factum aliorum Sacerdotũ: tum ne fermentarent illam puriſſimam prędicationẽ crucis, quæ tantùm fiebat ad honorem Chriſti: tum propter merita iã dicti Oliueri. Quàm durè Chriſt⁹ tunc tẽporis vindicauerit dolos & injurias, ſibi in prędicatoribus irrogatas, habes exemplum in ſecunda Diſtinctione, capitulo ſeptimo, de Godeſcalco vſurario, qui diſpenſatorẽ doloſè circumvenit: habebis & aliud in capitulo ſequenti, de ſuperba vetula, quę magiſtrũ Arnoldum prędicti Oliueri diſcipulum, prædicantẽ ſubſannauit.

Sigerus à dæmone poſſeſſus.

Deus injurias prædicatoribus illatas vleiſcitur.

Caput XI.

De vetula, quæ verbum crucis impediens & irridens infra triduũ defuncta eſt.

DVm eſſet idem Arnoldus paſtor in Burgõde, quæ eſt villa Cluetiæ, & in die Apoſtolorũ Petri & Pauli ejus parochiani quẽdam ludum annuum in choreis & muſicis inſtrumentis recolerent: ipſe jam habens prędicandi auctoritatem, cum cruce ad choreã acceſſit: & vt à ludo diaboli recederent omnes, monuit, rogauit, & præcepit. Qui cum in eodem loco prædicare cœpiſſet: quidam obediẽtes ad prædicationẽ ejus venerũt. Alij cum indignatione recedentes, contra choream ſteterunt: nonnulli in ſua pertinacia permanſerunt. Inter quos erat vetula vna ſtulta & ſuperba: quæ quotiens ante Sacerdotem, dum in chorea circũeundo veniſſet: contra illum reſpiciens, cantando ſubſannauit. Quæ infra triduum ſubitò defuncta eſt: quam vir ſanctus ſic defleuit, ac ſi eam extinxiſſet. Per viriũ ſuperbiæ multos diabolus tentat. Vnde ſtudendum eſt omnibus, religioſis maximè & clauſtralibus: vt ſic ſe in verbis, in geſtibus, in veſtimentis, & in cæteris omnibus, quæ ad vſum exteriorem pertinent, exhibeant: ne apud ſæculares in vitio ſuperbiæ notabiles fiant.

Caput XII.

Philippus Rex Francorum monachum quēdam ob ſtricta calceamenta reprehendit.

NObilis quidam monaſterium quoddam in Francia ſpoliauit. Erat enim de Ordine nigrorū. Placuit Abbati & fratribus, vt vnus ex monachis ad Regem Philippum, qui tunc regnabat, mitteretur: per quē ei violentia militis exponeretur. Miſſus eſt juuenis ſanguine nobilis, tāquam qui apud Regem, propter cognatos aliquid amplius poſſet impetrare. Veniens ad Regem, ait. Domine, vir ille nobilis multùm indebitè monaſterium noſtrū damnis & injurijs vexat: ſæpe fratres ac familiam noſtrā minis ac contumelijs moleſtat. Rogat majeſtatem veſtram humilis conuentus noſter, quatenus intuitu diuinæ remunerationis, eumdem nobilem ab injurijs tantis cōpeſcatis: & ad ſatisfactionem condignam de ablatis compellatis. Conſiderans Rex geſtus & habitum monachi, ait. Domine, quis, vel vnde eſtis? Cui cùm juuenis diceret, domine, filius ſum illius, patrē ſuum nominans, reſpondit Rex. Bene nobilis eſtis. Cumque Rex poſt hæc neſcio quid diceret, monachus ſubjunxit. Vere, domine, omnia quæ habemus rapit: & jam penè nihil nobis dimiſit. Ad quod reſpondit Rex. Verè, domine, hoc bene apparet in calceis veſtris: ſi aliquid vobis dimiſiſſet corij, non eſſent tā ſtricti. Quantò eſtis cæteris nobilior, tantò eſſe debetis humilior. Tunc volens illum poſt correptionem placare, adjecit. Non vos gravare debet correctio mea, quia ad bonum veſtrum facta eſt. Reuertimini ad clauſtrum veſtrum: & de cætero non moleſtabit vos nobilis.

Caput XIII.

De Abbate ob eamdem cauſam à Rege Romanorum notato.

PHilippus Rex Romanorum ſimile verbum, neſcio, ſi habuerit à jam dicto Rege Francorū, in quemdā Abbatem Ordinis noſtri jaculatus eſt. Ad quē cùm Abbas in equo acceſſiſſet, de neceſſitate domus ſuæ cū illo locuturus: Rex ejus calceamenta, quæ nimis erant ſtricta, conſiderauit. Quem cùm interrogaſſet, vnde eſſet, reſpondit ille. Domine, de paupere domo. Et Rex, Bene apparet in calceis veſtris, quòd domus veſtra pauper ſit: nam corium ibi carum eſt. De quo verbo valde confuſus eſt Abbas. *Nou.* Meritò ſuperbia confunditur. *Mon.*

Caput XIV.

Item de Abbate, qui ſedens in equo ſuperbo Regi Frederico propinquare non potuit.

ANno præterito Abbas quidam de Ordine noſtro, bene notus mihi, cùm occurreret Frederico Regi Romanorū, qui avunculo ſuo Philippo ſucceſſit in imperio, habens cum illo loqui aliquid, ita cœpit equus ejus hinnire, laſciuire, & in ſaltus ſe dare, vt Regi in equo ſatis manſueto ſedenti nullo niſu poſſet propinquare. *Mo* Quid poſſet tunc tantus Princeps cogitare? *Mo.* Puto, illum nō modicè fuiſſe ſcandalizatū. Nam ſimile ei in equo eodem contigit mecum, & ego ſcandalizatus fui in eo propter equū. Recedens verò à Rege cum multa erubeſcentia, equo illo effręni vti noluit de cætero. Abbas iſte homo erat ſenex, ſimplex, ſatiſque humilis, ac diſciplinatus: licet in hac equitatura minùs fuiſſet circumſpectus *No.* Quod juſtè in religioſis ſęcularibus diſplicet, Deo placere non poteſt. M. Verum dicis: quia Deo debemus conſcientiam, hominibus famam. Omnibus Chriſtianis dicitur à Chriſto. *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* *Matth. 11.*
Vt enim taceā de ſcandalo ſęculariū in ſuperbia religioſorum: cùm Iudæi & Pagani ſuperbiam, vel ſigna ſuperbiæ vident in Chriſtianis, religionem Chriſtianam horrent: & blaſphematur nomen Chriſti per eos. De hoc tibi verba cujuſdā Saraceni referam, memoria valde digniſſima.

Caput XV

De pagano, qui dicebat Chriſtianos ob ſuperbiam & luxuriã è terra ſancta ejectos.

FRater Willelmus aliquando camerarius noſter, ante conuerſionem canonicus fuerat apud Trajectum inferius. Hic tempore adoleſcentiæ ſuæ ſignatus cruce, gratia Dominici ſepulchri transfretauit. Antequã nauis in qua erat, portum Achonis attigiſſet, ignem facularũ ante ortum auroræ circa ciuitatem in diuerſis locis tam ipſe quàm cęteri viderunt. Qui cùm interrogaſſent nautas cauſam ignis, reſponderunt. Tempus eſt æſtivũ, & ciues propter calorẽ tentoria ſua ob refrigerium circa ciuitatẽ metati ſunt. Hoc ita eſſe putantes, in portum Achonis deuenerunt: & tunc primùm quòd Saraceni obtinuiſſent ciuitatẽ, cognouerunt. Eodem tẽpore, peccatis noſtris exigentibus, data fuerat terra ſancta in manus Saladini Regis Syriæ, regnante Frederico Romanorũ Imperatore. Noradin' autẽ filius Saladini, vir naturaliter pius & beneficus tunc erat in ciuitate. Hic cùm nauim Chriſtianorum in portu vidiſſet, & eum cauſa aduent' ejus, eo quòd eſſet ſola, non lateret: miſertus Chriſtianorum, quẽdam nobilem paganum in lingua gallica ſatis expeditũ ad nauem cum galea miſit: per quem ne timerent, mandauit. Vſque ad illam horam fuerant in ſuſpenſo poſiti: ignorantes, vtrùm eſſent occidendi, vel capiendi. Interim nobilis quidã Chriſtian' de Alemania oriundus, in extremis laborans, omnia ſua arma valde decentia, cum tribus dextrarijs, per eũdem paganum Noradino miſit, pro vita fratrum illi ſupplicans. Ego, inquit, tribus annis voueram Chriſto in his armis ſeruire: ſed vt video, non eſt ejus volũtas. Deſtinati ſunt & nuntij Chriſtiani, ex quibus vnus erat frater Willelm', ꝓpter ſcientiam linguæ Gallicæ: qui munera Principi præſentarent. Noradinus vero, vt vidit xenia tranſmiſſa, cum multa deuotione ſuſcepit: & ſingula, id eſt loricã, clypeum, galeam, gladium, necnon & dextrarios oſculans, quia per ſemetipſum viſitare vellet infirmum, remandauit. Interim milite mortuo, & cautè appenſo lapide ejecto ac demerſo, alioq; milite ægroto æquè nobili viro in loco infirmitatis ejus repoſito, Rex mane cum multis diuerſi coloris galeis egreſſus aduenit, nauem intrauit, & de tranſmiſſis gratias referens, ante infirmũ ſedit: atque cum medico, quem ſecũ adduxerat, de conualeſcentia illi' diſputauit. Obtulit & quædam nobiliſſimi generis poma, quæ creuiſſe dicebat in horto patris ſui apud Damaſcum. Deinde ait infirmo. Propter te omnibus benefaciam. A quo cùm peterent conductũ ad ciuitatem ſanctam Ieruſalem, quã adhuc tenebant Chriſtiani, reſpondit. Non eſſet vobis tutũ, neque mihi honeſtum, ſi latrunculi, qui modò per omnes vias illi' vagantur, vos lęderent, & conductũ meum violarent. Egreſſus verò de naui, tam ægroto quàm cęteris valedixit: dans eis licentiam repatriãdi, contra impetus Saracenorũ ſigno teli regalis illos muniens. Tunc ſupradictus nobilis paganus reducens ſecum in ciuitatem fratrem Willelmum, interrogauit eum, dicens. Dic, ò juuenis, quomodo ſeruant Chriſtiani legem Chriſtianam in terra tua? Ille dicere nolens quod verũ fuit, reſpondit. Satis bene. Ad quod Admiraldus. Ego dicam legẽ Chriſtianorum terræ hujus. Pater meus erat vir nobilis & magnus: & miſit me ad Regem Ieroſolymitanorũ, vt gallicum diſcerẽ apud ipſum: ipſe verò verſa vice miſit patri meo ſuum filiũ, ad diſcendum idioma ſaracenicum. Vnde omnis vita Chriſtianorũ bene & optimè mihi nota eſt. Non fuit aliquis ciuis adeò diues in Ieroſolyma, qui pro pecunia ſororẽ, filiam, vel quod erat execrabili', luxuriæ peregrinorum vxorẽ propriam non exponeret: ſicq; illos mercedibus laborum ſuorum euacuaret. Ita omnes gulę & carnis illecebris dediti erant, vt nihil omnino à pecoribus differrent. Superbia verò ſic in eis regnauit,

Ethnici pietas in Chriſtianos hoſtes.

Impietas Chriſtianorum Ieroſolimytanorũ.

vt cogitare non ſufficerent, quali modo veſtimenta ſua inciderent, ſtringerent,
atq; cultellarent. Idem dico de calceamentis. Et adjecit. Conſidera veſtimẽta mea,
calceamenta mea: quàm ſint rotunda, quàm ampla, quàm ſimpliciter & humili-
ter formata. Sicut nobis retulit idem Willelmus, manicas habebat laxas & am-
plas, ſicut monachus. Nulla erat in veſtib⁹ plicarũ multiplicitas, nulla curioſitas,
licet ipſa veſtium materia foret ſatis pretioſa. Ecce, inquit, iſta ſunt vitia, propter
quæ ejecit Deus Chriſtianos ſuperbos & luxurioſos de terra iſta Non et ẽ diutius
potuit tantas illorum iniquitates ſuſtinere. Putas, quia noſtris viribus obtinueri-
mus illam? Nequaq̃. Nouiſſim è etiã hoc adjecit. Neminem ex Regib⁹ timemus,
neque ipſum Imperatorem veſtrũ Fredericum: ſed ſicut legimus in libris noſtris,
Chriſtianus Imperator quidã ſurget, Otto nomine, qui terram hanc cum ciuita-
te Ieruſalem cultui Chriſtiano reſtituet. Nos iſta audientes ſperabamus, quia ꝓ-
phetia illa implenda eſſet in Ottone Imperatore Saxone, qui ante aliquot annos
defunctus eſt. Eodẽ tempore Saladinus humanitatem exhibuit Chriſtianis ſatis
magnam. Cùm eſſet exercitus Chriſtianorũ partim ab ejus exercitu occiſus, par-
tim captus atque diſſipatus, reliquias ciuitatum, quæ ſe vltro reddiderunt, in ciui-
tatibus eiſdẽ eſſe permiſit, ſub bona tamen cuſtodia. Diebus aliquot elapſis, cùm
requiſiſſet à ſuis, quõ ſe haberent Chriſtiani: reſponderunt illi Domine, non ali-
ter viuunt, quàm pecora: ludis tantùm & illecebris gulæ ſeruientes. Tunc iratus,
juſſit eos de ciuitatibus expelli. *No.* Proh dolor! quod abhorret Iudæus, & quod
execratur Paganus: hoc quaſi pro lege habet Chriſtianus. *Mo.* Hæc de tentati-
one ſuperbiæ ſint dicta: nunc ad iram accedamus.

Caput XVI. *De Ira.*

IRa eſt irrationabilis perturbatio mentis: vel eſt, ſecundùm aliã deſcriptionem,
ſtrictius concitati furor animi, vlciſcendi libidine feruens. De ira naſcuntur ri-
xæ, tumor mentis, contumeliꝍ, clamor, indignatio, blaſphemiꝍ, Ira in corde latet,
in verba prorumpit, injurias exercet. Vnde Salomon in Prouerbijs. *Vir iracun-* *Prou.* 29.
dus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior. Itẽ Ec-
cleſiaſticus. *Ira & furor vtrũque execrabile eſt* Et in epiſtola ſua Iacob⁹. *Vbi zelus* *Eccli.* 27.
& contentio; ibi inconſtantia, & omne opus prauum. *Iac.* 3

Caput XVII. *De eo, qui conſeruum ob verbum contentioſum occidit.*

DVo ſerui ex familia noſtra verbis inter ſe contenderũt: ex quib⁹ vnus ita eſt
ira inflãmatus, vt quaſi in furorem verſus, alterum talia minùs ſuſpicantem
extra monaſterium ei occurrens occideret. Valida erat hujus tentatio. Ecce quàm
modica ſcintilla in magnum ignem profecit. Scintilla ira, ignis ſequens homici-
dium. Noui aliquos ira propter verbulum vnum tentatos, vt apoſtaſiam incurre-
rent. Hos reuera tetigerat ſexta plaga Ægypti: ſcilicet veſicæ bullientes, id eſt ira *Exod.* 9.
cũ inſania. Apoſtatare inſanire eſt. Naturale eſt iraſci: ſed cùm motus idẽ immo-
deratus eſt, pro vitio reputatur. *No.* Vellem aliqua nunc audire exẽpla de viris re
ligioſis: quæ nobis iram temperarent, & ad patientiæ virtutem am plius accende-
rent. Nã apud ſęculares iraſci & indignari quaſi pro nihilo habetur: & niſi ꝓuo-
cati ſe vlciſcantur, à cæteris deſpiciuntur. *Mo.* Vis audire exẽpla, per quæ cognoſ-
ces, quã ſit periculoſum, Deoq; contrariũ, ſubjectos iraſci & indignari ſuis ꝓlatis,
etiã ab illis ꝓuocatos? *N.* Volo. *M.* Dicã tibi, ſicut ab ore eius audiui, cui cõtigit.

Caput XVIII. *De Priore, cui Chriſtus apparuit in cruce ſpinis ligatus.*

PRior quidã ordinis noſtri vir bonus & diſciplinatus, ab Abbate ſuo pluſquã
neceſſe eſſet, & quàm meruiſſet, exacerbatus eſt: & hoc ſępius. De qua re ſatis
tentatus, non tam æquanimiter illius verbum, ſicut debuit, tolerare potuit. Vo-

lens illi Dominus exemplo ſuæ paſſionis temperare feruorem tentationis, oſtendere etiam, quòd Prælati inæquales æqualiter propter ipſum forent ſupportãdi, tali exemplo eum informauit. Viſum eſt ei nocte quadam leui ſomno preſſo, ꝙ ipſe ſimul cum Abbate ſuo crucifixum portaret: ille in brachio dextro, ipſe verò in ſiniſtro. Dum ſic illum tenerent æqualiter, brachiũ crucis quod Prior tenebat, de manu ejus eſt elapſum, & alterũ eſt erectum, factaq; eſt inæqualitas. Mox euigilans, viſum intellexit, dicens. Quid agis miſer? Non æquè portas corpus cum Abbate tuo: rancorem aduerſus illum ſeruas in corde tuo. Interpretatus eſt, ſicut reuera fuit, corp⁹ Chriſti eſſe congregationem: crucem cui fratres per obedientiam affixi ſunt, Ordinis rigorem. Ad Abbatem enim & Priorem ſpiritualiter ſpectat, Conuentum, qui Chriſti corpus eſt, portare, tenere, & ſuſtentare. Portare per orationẽ, tenere per diſciplinam, ſuſtentare per conſolationem. Abbas loco patris, Prior vice matris. Cùm Prior cum Abbate ſuo minùs bene concordat: non æqua lance cũ illo Chriſti corpus portat. Idem Prior, cùm hac viſione, ejuſque, vt jam dictum eſt, interpretatione, minùs eſſet correctus, nec à concepto rãcore deductus: alterã ei oſtendit, tantò efficaciorem, quantò terribiliorẽ. Nocte quadam, licet in ſomnis, non in pictura, non in ſculptura, ſed in carneo corpore, manifeſta viſione vidit Saluatorem contra ſe in cruce pendentem: eratq; vinculis ſpineis in quinque corporis ſui partibus eidem cruci alligatus. Vnum vinculum ambiebat caput ejus, frontem ſcilicet & tempora: aliud erat circa pectus: tertiũ circa manum dexteram: quartum circa ſiniſtram: quintum erat in pedibus, circa talos & lignũ. Ac ſi diceret illi Dñs. Ego pro te paſſus ſum cruciamina tam dira: & tu æquanimiter ab Abbate tuo ꝓpter me tolerare non potes, non dico verbera, ſed verba? Te grauat, quæ cordi tuo non ſapit, obedientia: & ego factus ſum ꝓpter te obediens Patri vſq; ad mortẽ crucíſque opprobria, quæ ſunt quaſi vincula ſpinoſa. Sicut ipſe mihi retulit, Domin⁹ mox dedit ei intelligere viſionẽ hoc modo. In hoc, inquit, ꝙ Chriſtus, qui caput eſt Eccleſiæ, ligatus fuit ſpinis, oſtendit tibi, quòd capiti tuo, id eſt Abbati, obedire debeas, etiã in aduerſis. Quod ligatus fuit in pectore: docet te, quia tuũ velle Abbatis tui voluntati debeat concordare. Cor in pectore eſt, & in corde voluntas. Intantum enim tentatio ejus proceſſerat, vt locum mutare, ſi poſſet, firmiter ſtatuiſſet. Vincula, inquit, manuũ ejus inſinuant, te nihil aliud debere facere, niſi quod ipſe præcipit. Quod autem ſpinis pedibus ſe ad crucem ligatũ oſtendit: ſignat, quòd tibi non liceat, ſine ejus conſenſu, locum mutare: ſed ſecundùm illius arbitriũ ſtare vel ambulare. Ex his duabus viſionibus territ⁹ ſimul & edoctus, de cętero ſtuduit, verba atq; facta Abbatis ſui æquo animo propter exemplum ſuſtinere. *No.* Vt video, non eſt nobis tutum, cum Prælatis noſtris contendere. *Monachus.*

Congregatio corpus Chriſti eſt.

Caput XIX.

De monacho, qui duriùs Priori reſpondit, & à Crucifixo repulſus eſt.

CEllerarius quidã major anno præterito cum Priore ſuo de rebus exteriorib⁹ verbis contendit: & videbatur ei, quòd valde rati̇̃onabiliter moueretur. In ipſa nocte Saluator ei in cruce apparuit jacens in terra: eratque velamen tenue ac perſpicuum ſuper corpus illius expãſum. Cujus cum vellet vulnera retracto panno deoſculari, imago manu auerſa indignabundè illum amouit. Tanquam diceret. Non es dignus attactu corporis mei: qui ſero me in Priore tuo prouocaſti. Ille mox euigilans & cauſam repulſæ non ignorans: dictis matutinis me præſente ad pedes Prioris ſe proſtrauit: veniam de exceſſu ſuo poſtulans. *No.* Si dignus eſt

Matth. 5. judicio qui iraſcitur fratri ſuo: non ambigo, quin majoris pœnæ ſententiæ ſubja-

ceat, qui iratus fuerit patri ſuo, id eſt Prælato. *Mo.* Ita eſt, vt dicis: quia majorem reuerentiam debemus patribus, quàm fratribus: ſiue carnales ſint, ſiue ſpirituales. *No.* Quid ſi ex cõmotione animi verbum iræ iaculetur in ſanctos: vel, quod maj⁹ eſt, in ipſum Dñm? *Mo.* Tale verbum dicitur blaſphemia: quæ ex ira naſcitur, & ſæpe multũ acriter à Deo vindicatur. *Caput* XX. *Verbum blaſphemiæ.*

De punitione ſcholaris, qui maledixerat ſancto Abrahæ.

Scholaris quidam Pariſius, eo tempore, quo Abbas noſter ibi ſtuduit, verbum contumelioſum in ſanctũ Abraham euomuit. Quo tertio die defuncto, cognouerunt omnes, qui verbũ audierant, quòd per pœnam mortis Domin⁹ ſanctum ſuum vindicaſſet. *Caput* XXI.

De milite blaſphemo, cujus filius fulmine ictus periit.

Ante hoc quinquennium, quando valida illa erant tonitrua, & penè quotidiana aëris intẽperie meſſis impediebatur, miles quidam prouinciæ noſtræ, homo liber de villa ſatis nobis vicina, videns à parte occidentali aërem obſcurari, nubeſque imbriferas oriri, iratus dixit. Ecce vbi iterum diabolus aſcẽdit. Vix ſermonem finierat & ecce orta tonitrua filium ejus in ſinu nutricis percuſſerunt, ipſa incolumi permanente. Sed & in alijs, ędificijs ſcilicet & jumentis, blaſphemus ille ſatis flagellatus eſt, vt diſceret de cętero non blaſphemare. Hæc eodem tempore geſta ſunt, quando fulminata eſt turris villę noſtrę Raſſole. Vnde ſtultum eſt valde, vt homo mortalis, cinis & vermis, ponat in cęlũ os ſuũ. Ecce hujuſmodi mala aliaque innumera parit ira. *No.* Si Deus iram terribiliter peccatum irę vindicat in præſenti: puto, quòd huic vitio ſubiectos acriter puniet in futuro. *M.* Ex capitulo ſequenti hoc cognoſces. *Caput* XXII.

De virgine iracunda quam ſepultam ignis ab vmbilico & ſurſum deuorauit.

Narrauit mihi anno pręterito Scultet⁹ proximæ villæ, quæ Wintere dicitur, rem ſatis terribilem. Non eſt diu, inquit, ꝙ homo quidã religioſus & peregrinus in Eccleſia noſtra ad Miſſam ſtetit. Stabant juxta eũ matronæ delicatæ quorũdam militum vxores, fabulis vacantes: quæ illum orare non ſinebant. Expleta Miſſa quoſdam ex militibus ſeorſum ducens, dixit illis. Vos, domini, orationis cauſa ad Eccleſiam hãc diuerti: & ecce diabolo inſtigante tant⁹ erat circa me clamor & ſuſurrũ illarum matronarum, vt omnino orare nõ poſſem. Dicam vobis rem terribilem, quæ meis tẽporibus in villa mea contigit. Erat ibi puella quędam bene nata, & diuitum filia: ſed ita iracunda, ita contentioſa, atque clamoſa, vt vbicũque eſſet, ſiue in domo, ſiue in Eccleſia, ibi rixas ſuſcitaret: & beatũ ſe judicaret, qui euadere poſſet flagellum linguæ ejus. Tandẽ defuncta eſt, & in atrio Eccleſiæ ſepulta. Mane venientes ad Eccleſiam, vidimus tumbam ejus ad inſtar fornacis fumũ eructuantem. Vnde exterriti, & videre volentes, quid hoc portenderet, terrã ejecimus: & ecce medietatem corporis ſuperiorem ignis conſumpſerat: inferior verò pars ab vmbilico & deinceps, illæſa apparuit. *No.* Quid hoc ſignificabat? *Mo.* Quod homines dixerunt, qui nouerant illi⁹ vitam: hoc & ego dico. Voluit Deus in ejus corpore oſtendere, quantũ ei placeret virt⁹ caſtimoniæ: & quantùm abhorreret vitium iracundiæ. Quia virgo fuit, caſtitatis gratia crura ejus cum femoribus illæſa ſeruauit: & quia nimis iracunda erat, fel, cor, linguam, manũ, cum ſuis ſedib⁹ ignis deuorauit. Ira ignis eſt. Vnde Eccleſiaſticus. *Ne ſtruas ligna in ignem iracundi*: id eſt, ne des illi materiam in occaſionẽ iraſcendi. Item. *Homo iracundus incendit ignem.* Et Apoſtolus Iacobus. *Lingua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in membris noſtris: quæ maculat totum corpus natiuitatis noſtræ, inflammata à gehenna.* *No.* Ita me tua terret oratio, vt proponam, omnino

Deo grata caſtitas, ſed ingrata iracundia.
Eccli. 8.
Ibidẽ. c. 28.
Iac. 3.

Iac. 1. non iraſci fratribus meis. M. Tunc beatus eris. *Qui autem*, vt ait idem Apoſtolus,
putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum: huius vana eſt
Idem c. 3. *religio*, id eſt inutilis & immunda. *Lingua inquietũ malum eſt, plena veneno mortifero.*
In ipſa benedicimus Deum & patrem: & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinẽ
Prou. 18. *Dei facti ſunt.* Vnde alibi ſcriptum eſt de illa. *Mors & vita in manibus linguæ* No.
Qua ſimilitudine dicitur lingua habere manus? M. Quia ſępe cauſa mortis effici-
tur corpori & animæ, ſi fuerit dura: vitæ verò vtrique, ſi fuerit mollis & gratioſa.
Prou. 15. Vnde Salomon. *Reſponſio mollis mitigat iram: ſermo durus ſuſcitat furorem.* Hoc im-
1. Reg. 25. pletum eſt in Dauid. Sermo durus Nabal in necem ꝓpriam gladiũ eidem porre-
Quo ſenſu mors & vita in manibus linguæ ſint. xit: quem ſermo ſenſatus Abigail retraxit. Et quia in manibus linguæ mors eſt:
Creator prudentiſſimus duplicẽ ei murum, oſſeum ſcilicet & carneũ, id eſt dentes
& labia antepoſuit: propter vitam verò vtrũque peruium fecit. Loqui de bonis
vitale eſt. No. Placet quod dicis. M. Hæc de ira dicta ſint.

Caput XXIII. *De Inuidia & filiabus ejus.*

IRæ ſuccedit inuidia & de ipſa naſcitur. Eſt enim inuidia ira inueterata, odiũ videlicet felicitatis alienę. Hujus filię ſunt, odia, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, afflictio in proſperis ejuſdem. Hoc vitiũ de Angelo diabolum fecit. Hoc vitium hominem de paradiſo ejecit. *Inuidia* enim *diaboli mors intrauit*
Sap. 2. *in orbem terrarum.* Quàm graue & periculoſum ſit hoc vitium, in Epiſtola ſua Io-
1. Ioan. 3. annes breui ſermone concludit dicens. *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.* Hoc vi-
tium quantò eſt occultius, tantò periculoſius.

Caput XXIV.

De monacho per inuidiam accuſato & incarcerato, pòſt glorioſè educto.

NOn eſt diu, quòd monachus quidam ſtimulis inuidię agitatus & ſuperatus, quẽdam ex fratribus ſuis adoleſcentem accuſauit apud Abbatem, imponẽs ei crimina peſſima. Cui cùm Abbas minùs crederet, ille ad majorem vindictam, vſq; ad viſitatoris pręſentiam ſuam accuſationem reſeruauit. Quid plura? Tanta apud illum inuidi machinatio profecit, vt ipſe viſitator juueni vitia relata in Capitulo coram omnibus objiceret: neganti, & Deum innocentiæ ſuæ teſtẽ inuocanti non crederet: ſed habitu truncato carceri manciparet. Poſt eujus diſceſſum Deus judex juſtus inuidum infirmitate peremptoria flagellauit. Timens verò mori, confeſſus eſt, juuenẽ ex inuidia ſe accuſaſſe. Quod cũ ex cõſilio confeſſoris ſenioribus propalaſſet, ſtatim pro viſitatore miſſum eſt. Qui territ⁹ ad monaſterium ocyùs rediit, per ſeipſum carcerem intrauit, ad pedes monachi ſe ꝓſtrauit: & vt ſibi ignoſceret, quod ignoranter in eum deliquerat, ſupplicans, etiam reluctantem eum cum gloria eduxit. Hæc mihi relata ſunt à quodã Abbate, qui viſitationi eidem interfuit. No. Puto, monachũ iſtum multùm in tam grandi tẽtatione meruiſſe. M. Quod fornax auro, quod lima ferro, quod flagellum grano, ꝙ vuæ torcular: hoc ei eadẽ fuit tentatio. Seruauit enim in tribulatione patientiã. Inuido autem ſua erat inuidia, quod venenũ ſtomacho, quod tinea veſtimẽto, ꝙ ęrugo flori, quod tabes corpori. No. Si noſti adhuc aliqua de tentationibus inuidiæ exempla, precor, vt mihi recites illa. M. Quia latens morbus eſt inuidia, nullũ ad pręſens occurrit exẽplum, quod vel memoria ſit dignum, ſiue ędificationi neceſſariũ. Referam tibi tamẽ quãdam ſanctã inuidiam, quam te audire delectet.

Caput XXV.

De puella, quae inuidebat ſtudio ſororis.

ANno pręterito in monaſterio quodam Ordinis noſtri juxta Friſiam, quod Ieſſe dicitur, duæ parvulæ puellæ ad literas poſitæ fuerunt. Quæ cũ magno

feruore

feruore diſcentes ſatis inter ſe contenderunt, vt vna alteri in ſtudio & ſcientia ſuperior haberetur. Interi contigit vnam infirmari. Quæ cõparis ſuæ profectui inuidens, ſatis cœpit tentari: timens, quod interim multa diſcere poſſet. Vocanſq; Prioriſſam, cœpit illi ſupplicare, dicens. Bona domina, quando venerit ad me mater mea, ego requirã ab eâ ſex denarios: quos vobis dabo, vt nõn patiamini diſcetẽ ſororem meã, donec conualueto. Timeo enim, ne præcellat me. Ad quod verbũ ſubriſit Prioriſſa, puellæ feruorem ſatis admirans. *No.* Dic, obſecro, quæ eſt medicina contra inuidiam. *Mo.* Obſequia charitatis. *Medicina cõt. inuidiã.*

Caput XXVI. *Exemplum contra inuidiam à magiſtro Rudolpho prolatum.*

MAgiſter Rudolphus ſcholaſticus Colonienſis, quẽ ego bene noui, & frequẽter audiui, diſcipulos ſuos inſtituens, exemplũm cõtra inuidos docuit dicens. Frater aliquis aliquẽ ex fratribus ſuis ita exoſum habuit: vt non ſine cordis ſui cruciatu illum reſpicere poſſet. Quod ille ſentiens, & vulnus cordis ejus ſanare cupiens: fratrem tam periculosè tentatum, imo in ipſa tentatione omnino ſuperatũ, obſequijs caritatis ad ſuum amorem, quantũ potuit, inclinauit. Capitale ejus vertit & mollificauit, veſtes excuſſit, calceamenta circa lectũ cõpoſuit & quidquid ad illi' cõmodũ eſſe nouerat, inquantũ licuit & potuit, exhibuit. Sic ille inuidus obſequijs ejusdeuictus, & ad cor reductus, conceptũ inuidię venenũ expuit: & quẽ priùs æquo oculo reſpicere non potuit: plus poſt eã cæteris dilexit. Hæc de vitio inuidię pro exẽplo ſint. Hoc vitiũ, quia cæteris Deo, qui caritas eſt, plus videtur eſſe cõrrariũ: idcirco ab omni homine magis eſt cętetis vitijs vitandũ.

Caput XXVII. *De acedia & filiis ejus.*

QVario loco ponitur acedia: quæ viris religioſis ſolet eſſe importuna. *No.* Quia nomen hujus vitij aliquantulũ barbarè ſonat: quid ſit acedia, vel vnde dicatur, ſcire deſidero. *Mo.* Acedia eſt ex confuſione mentis nata triſtitia, ſiuè amaritudo, & tędium animi immoderatũ: qua jucunditas ſpiritualis extinguitur, & quodam præcipitio deſperationis mens in ſemetipſa ſubuertitur. Dicitur autẽ acedia quaſi acidia: eo quod opera ſpiritualia acida reddat & inſipida. De qua ꝑ Salomonẽ dicitur. *Manus remiſſa tributis ſeruiet.* Item. *Dejicit pigrum timor* à bono opere: *animæ autem effeminatorum eſurient.* Dicit etiam de ea Seneca. *Magna jactura eſt, quæ per negligentiam fit.* Acediæ ſiue triſtitiæ propagines ſunt, mallitia, rancor, puſillanimitas, deſperatio, torpor circa precepta, euagatio mẽtis circa illicita. Acedia multos tentat: & multos per deſperationem præcipitat. *No.* De tentationib' hujus vitij exẽpla ſubjungas. Mo. Audi, quàm ſit periculoſum, acedia vexari. *Acedia græca vox pigritiam ſignificat & tædium.* *Prou. 12. & 18.*

Caput XXVIII.

De monacho, quem acedia non ſinebat exurgere ad vigilias.

MOnachum quẽdam, ſicut exitus ꝓbauit, ita acedioſum reddiderat: vt quoties eſſet ad matutinas ſurgendum, ſtatim ex quadam puſillanimitate, & timore vigiliarum, ſudore perfunderetur. Putans hoc eſſe ex infirmitate, jacuit, veſtibus ſe operuit: & ſicut *oſtium* ſecundum prouerbium Salomonis, *voluitur in cardine ſuo: ſic piger* ille vertebat ſe *in lecto ſuo.* Nocte quadam ſurgentibus cæteris ad ſigna nolarum, feſtinantibusque ad diuinum officium, cùm ille ſurgere tentaret, & iterum vetante acedia ſe inclinaret: audiuit de ſub lecto vocem quamdam incognitam, ſatis clarè ſibi dicẽtem. Noli ſurgere, noli ſudorem tuum interrũpere: quia non expedit tibi. Tunc primùm ſentiens ſibi à diabolo illuſum per vitium acediæ, à phãraſtico ſe ſudore excuſſit: nec poſtea facile tãto torpori conſenſit. Hoc ſcias, quia non permittitur diabolo, nos tentari, quantũ vult, & q̃ diu vult: ne decepti ab eo pereamus. Sæpe inuitus, diuina virtute compulſus, his quos tentat, fallaciam ſuam manifeſtat. *Prou. 26.*

Caput xxix.

De Sacerdote, cui in oratione dormienti crucifixus dorſum vertebat.

SAcerdos quidam ex monachis noſtris ſolitus fuit dictis matutinis, in illo interuallo, quo fratres ſolent vacare orationi vel pſalmis, ſuper vnam ſedium ſe deponere: & inter orationis verba dormitare. Volens illi Dominus oſtendere quia tali hora & maxime in tali loco non eſſet dormitandum, ſed in oratione vigilandű: apparuit in cruce ei, verſo dorſo ad illum: vt dicere videretur. Quia tepidus es & acedioſus non es dignus videre faciem meã. Et hoc ſibi ſæpius contigiſſe, teſtatus eſt.

Caput xxx.

De tentationibus Chriſtiani monachi..

ALius quidam monachorum noſtrorum ætate quidé iuuenis, ſed tam ſanctiſſimæ vitæ fuit: vt vnus crederetur eſſe de ſanctis, qui in terra ſunt Domini. Hic corpore tam debilis erat: vt eum viuere tæderet. Nocte quadã dictis matutinis vſque ad laudes, capiti ſuo parcere volens, ſuper lignum ante quoddam altare ſe proſtrauit: ſub forma orationis ibi dormitans. Mox vt oculos clauſerat, affuit glorioſa domina noſtra virgo Maria; & veſte eũ feriens, excitauit eum, dicens. Chriſtiane, non eſt locus hic dormiendi, ſed orandi. Statim ille euigilans, apertis oculis poſteriora feminæ recedentis vidit: & vocem femineam jam dictű ſermonem concludentem audiuit. *No* Quantum ex iſto juuene conſidero, non omne tædiű boni operis ex vitio eſt: ſed aliquando ex corporis infirmitate. M*on.* Ex vitio primi parentis, omnis tentatio eſt, & infirmitas. Septem ex culpa illius pœnalitates contraximus: eſuriem videlicet, ſitim, frigus, calorem, laſſitudiné, infirmitatem, & mortem. Quando motus harum pœnalitatum ordinatus eſt, pœnam habet, ſed non culpam. Quando verò immoderatus eſt, pœnam habet & culpam. *Nouitius* Quid appellas laſſitudinem? *Mon.* Somnolentiã & alium quélibet laborem, vnde homo fatigatur. Caueamus ergo, ne hoc quòd eſt naturę, vertatur in vitium: quia non ſolum ex naturalibus per vſum malum gignuntur vitia, ſed ex virtutibus. Verbi gratia. Iuſtitia dum modum excedit, vertitur in crudelitatem: nimia pietas in diſſolutionem: indiſcretum zeli ſtudiű judicatur iracundia: nimia manſuetudo ſegnities dicitur & acedia: ſicque ſentias de cęteris. *No.* Puto prædictum iuuené non parui fuiſſe meriti: quem beata Virgo ſic familiariter excitauit. *Mo* Quanti fuerit meriti, quàm dilect⁹ cæleſtis patriæ ciuibus: ſequentia declarabunt. Cùm propter nimiã capitis debilitatem generalem habuiſſet in Capitulo licentiam remanendi de vigilijs ſolénibus, quoties voluiſſet: vix, niſi cõpulſus, de choro exiuit. Dictis verò matutinis infirmorum, in oratorium rediit: & moram longiorem, quàm Ordo concederet, illic ex conſuetudine fecit. Cui cum diceret aliquando domnus Henricus Abbas noſter nűc, tunc ſimplex monachus, bone frater Chriſtiane, vos frequenter nobis exponebatis debilitaté capitis veſtri: & tamen non vultis vti gratia vobis indulta: reſpondit. Non poſſum manere. Stans enim extra chorum, & alios pſallere audiés, quia intrare non licet, corde crucior: eo quòd recordor cõſolationű, quibus De⁹ inter illos lætificat animam meam. Audito hoc verbo, domnus Abbas de ſpeciali præſumens amicitia, quæ eſſent illæ conſolationes, inquiſiuit: & vt ſibi diceret, cum multa precum inſtantia obtinuit. Confeſſus eſt ei, quia ſæpius in choro tépore pſalmodiæ beatos angelos videret circuire: & ꝙ multò fuit excelléti⁹, ipſum regem Angelorum Dominű Ieſum Chiſtű. *Nou.* Magna dona conceſſa ſunt huic juueni. *Mo.* Et meritò. Ex quo enim ad ordiné venit, numquã ſine tétatione fuit:

Pœnalitates ex peccato Adæ, ecnta.

Ex virtute vitium ſæpe naſcitur.

tum propter nimiam debilitatem capitis, tum ob deſiderium patriæ cæleſtis, fla-
gellum Domini in tanta patientia ſuſtinuit, vt omnes eius fratres mirarentur.
Tempore quodá Dñs, qui tentator malorum eſt, gratiam lacrymarum, quam
illi copioſè contulerat, ſubtraxit: vnde ſatis tétabatur. *No* Antequàm procedas,
noſſe vellem, cur Deus hujuſmodi gratias viris juſtis ſubtrahat. *Mo* Quatuor de *Cur Deus*
cauſis videtur illa ſubtractio fieri: ne videlicet gratia aſſiduitate vileſcat, ne mēs *gratias ſpe-*
de vſu illius ſuperbiat, vt cum majori deſiderio quæratur, & recuperata diligen- *ciales juſtis*
tiùs cuſtodiatur: quarta cauſa eſt culpa venialis. *No.* Placet quod dicis. *Mo.* Chri- *interdum*
ſtianus verò de amiſſa gratia ſatis dolens, & peccatis ſuis hoc imputans, cùm die ac *ſubtrahat.*
nocte pro illius recuperatione oraret, nec proficeret: recordatus eſt ligni domi-
nici, dixitque in ſemetipſo. Si facultatem haberes deoſculandi lignum pretioſú,
in quo Salvator ſanguinem ſuum fudit: gratiam tibi refunderet lacrymarú. Tali
ſuſpenſus deſiderio, in quadam ſolemnitate dicta Miſſa ad altare acceſſit: ſa-
crumque lignum deoſculans, cum augmento ſuſceptam gratiam recepit. *No.*
Duæ cruces ſunt apud nos: quæ harum fuerit, expediri volo. *Mo* Illa, in qua
eſt lignum nigri coloris, quæ de Apulia venit. Alteram, quæ rubri coloris eſt,
nondum habuimus: quam de Eccleſia ſanctæ Sophiæ apud Conſtantinopolim
ſublatam, contulit nobis Henricus de Vlme. *No* Vellem ſcire, quali fine vir
tantæ gratiæ migrauerit ab hoc ſæculo. *Mon.* Sæpe ex manibus ſuis ſentiebat tá
aromaticum odorem, vt miraretur, & dicere poſſet cum ſponſa, cuius membrú
fuit, etiam ad literam. *Manus meæ ſtillauerunt myrrham: digiti mei pleni ſunt myr-* *Cant. 5.*
rha probatiſſima. No. Fortè manus habebat impollutas. *Mon.* Noueris, cum nó
fuiſſe carne virginem: vt ſcias odorem eundem fuiſſe magis ex virtute mentis,
quàm ex integritate corporis. Accedens verò ad menſam corporalem, gratiam
perdidit ſpiritualem. Licet ſemper debilis eſſet & infirmus, tamen ante obitum
ſuum per dies multos ampliùs in camino ægritudinis excoctus, & ſicut aurú in
igne probatus eſt. Nocte quadam in ſomnis ſancta Agatha martyr & virgo illi
apparens dixit. Inter iſta cóſolatoria, Chriſtiane, non ſit tibi oneroſa infirmitas
hæc: quia iſti ſexaginta dies reputabúrur tibi pro ſexaginta annis. Expergiſcens,
quia viſionem intelligere non potuit, quibuſdam eam reuelauit. Quam quidá
ita interpretati ſunt: quòd tantùm eum purgaret à peccatis infirmitatis illius a-
credo, quantùm ſexaginta anni in purgatorio. Alijs videbatur, quod verius fuit,
quia infirmitas illorum ſexaginta dierum, propter patientiam eſſet ei pro merito *Infirmitas.*
ſexaginta annorum. Nam in nocte ſanctæ Agathę ſpiritum reddidit: qui dies *60. dierum*
fuit ſexageſimus ab ea nocte, qua hæc audiuit. *Conſummatus in breui, expleuit* *pro. 60. an-*
tempora multa. Et vt ſcias eſſe verum ſermonem Propheticum, qui dicit, *Filius* *nis reputata.* *Sap. 4.*
non portabit iniquitatem patris: noueris, Monachum hunc filium fuiſſe clerici Bun- *Ezech. 18.*
nenſis Eccleſiæ Canonici. *Nou.* Audiui de quibuſdam, quòd nimis timeant, eo
quod de legitimo thoro nati non ſint. Illis expediret, iſta audire. *Mo.* Siue ſint
filij legitimi, ſiue fornicarij, adulteri, vel inceſtuoſi, id eſt de inceſtu nati: omnes
ante baptiſmum eadem catena aſtricti tenentur. Omnes quidem nati ſumus filij *Ephes. 2.*
iræ, per baptiſmum verò effecti ſumus filij gratiæ: ſed ſoli illi beati, qui per vitá
bonam, & gratiá finalem, computabuntur inter filios gloriæ. Reuocat mihi ad
memoriam oratio tua Conuerſum quemdam ſanctum, ſancti Sacerdotis filium:
qui de ſua conditione ita erat tentatus, ita triſtis & turbatus, vt penè miſſus eſſet
in deſperationem. *Nou.* Scire vellem exitum tentationis ejus *Mon* Dicam tibi,
quod audiui ab ore cuiuſdam Abbatis, qui illum nouit, & familiaris ei fuit: ſed
& ego illum noui.

Caput XXXI.

De Conuerſo tentato, eo quòd illegitimus eſſet.

NOmen Conuerſo Henricus fuit, in Villario profeſſus, & dñi Chriſtiani de Clauſtro monachi filius. De hoc Chriſtiano mira tibi dicam in Diſtinct. 7. cap. 16. Miniſtrabat autem idem Henricus in hoſpitali pauperibus: vir multæ humilitatis, patientiæ, & paſſionis: & quantò plus Deũ timuit, tantò plus ab illo ſeparari formidauit. Immiſerat enim diabol⁹ quãdam deſperationem cordi ejus, ita vt diceret. Quia non es filius legitimi thori, nõ eris heres cæleſtis regni. Quæ cogitatio in corde ejus adeò creuerat, vt à confeſſoribus tam de Scripturis quàm de exemplis ꝓlatam, nullam prorſus reciperet conſolationẽ. Miſertus ejus Dñs, nocte quadam cùm tentatio eſſet validiſſima, in domũ amplam & longam illum tranſtulit, in ſomnis tamen: in qua vidit de vtroq; ſexu multitudinem magnam. Et facta eſt ad eum vox. Henrice, vides hanc multitudinem? Omnes quidem de legitimo thoro ſunt nati: ſed omnes reprobi, præter te, ſunt. Euigilans ſtatim, lætificatus eſt valde: intelligens viſionem propter ſe factam. Ab illa hora tentatio immiſſa ceſſauit: & ipſe quamdiu vixit, Deo, qui non deſerit ſperantes in ſe, gratias egit. *Nou.* Eſtne acedia in choro dormire? *Mon.* Conſuetudo vitiũ acediæ ex ſe gignit: quod quidam per infirmitatẽ palliant; cùm idem vitiũ magis ex diabolica operatione, quàm ex infirmitate ſit.

Conſuetudo acediam gignit.

Caput XXXII. *De Conuerſo dormitante in choro, in cujus dorſo viſus ſerpens.*

LOquente me die quadam cum viro valde religioſo ex Conuerſis noſtris de iis, qui frequenter in choro dormiunt, ipſe mihi reſpondit. Sciatis pro certo, quòd ſõnolentia illa ex diabolo eſt. Die quadam tempore æſtiuo, cùm laudes decantarentur, vidi in dorſo fratris Guillelmi, qui libenter ibi dormit, clara die ſerpentem ſerpere: & ſtatim intellexi, quia diabolus eſſet, qui in ejus ſomnolentia paſcebatur. Hujuſmodi viſionẽ, teſte fratre Richardo, dicebat, ſe de eodẽ Conuerſo ſæpius vidiſſe. Conuerſus qui hæc vidit, vocabatur Conradus, vir bonus & juſtus: de quo multa excellentiora tibi in Diſtinctione octaua recitabo. Multos per ſomnolentiam tẽtat diabolus & vexat: & hoc in diuerſis formis.

Caput XXXIII. *De alio, cui dormitanti in choro felis viſus eſt oculos claudere.*

IN Hemmenrode Conuerſus quidam valde acediosus fuit in choro, penè ſemper ibi dormitans. In cujus capite alter quidam Conuerſus frequenter cattum ſedere vidit: qui vt pedes ſuos oculis Conuerſi ſuperpoſuit, ſtatim oſcitare cœpit. Quod cùm intellexiſſet ex relatione ejus, qui hoc videre meruit, ne diutius illuderetur à diabolo, ſedẽ ſtalli ſui ſic parauit, vt dum dormitaret, in partem declinando ſedentem præcipitaret. Sicque ſomnolentiæ dæmon per artẽ excuſſus eſt: & frater acedioſus feruentior in dei ſeruitio factus eſt. Hæc mihi à quodã Conuerſo ejuſdem Cœnobij relata ſunt. Quantũ dæmones illic dormitantes irrideãt, ex ſubjecto cognoſces exẽplo.

Ars pia ad ſomnum excutiendum.

Caput XXXIV.

De monacho, cui in choro dormitanti diabolus nodum ſtramineum in oculos jecit.

QVidam ex ſenioribus noſtris, Frideric⁹ nomine, licet aliàs fuerit vir bonus, de vitio tamen ſomnolentiæ ſatis fuerat notatus. Hic nocte quadam, antequã miſſus eſſet Conuentus noſter, cùm ſtaret ad pſalmodiã Matutinatũ in Hemmenrode, & dormitaret: vidit ante ſe, in ſomnis tamen, virum longum & deformẽ ſtantem, qui in manu nodum ſtramineũ & lutoſum, vnde equi terguntur, tenebat. Qui cũ monachũ ꝓterue intuit⁹ eſſet, & dixiſſet, quid hic tota nocte ſtas, & dormitas, magnæ fili mulieris? ipſo fimoſo ſtramine in facie eũ cecidit. Mox territ⁹ euigilauit: & vt ictũ ferientis euaderet, caput retrahendo ad parietẽ durè ſatis illiſit. Vide quanta ſubſannatio.

B. Virgo magna mulier.

Caput XXXV.

De monacho, circa quem in choro dormitantem porci videbantur.

NVper audiui, quod ſilere non debeo. In eodem monaſterio monach⁹ quidã eſt, qui in choro ſæpe dormitat, & raro vigilat: multùm tacens, & parũ pſallẽs. Circa illum ſepe porci videntur, & porcorum grunitus audiuntur. Puto, quia colligant ſiliquas de ore ejus cadentes. *Nou.* Quid ſunt ſiliquæ, vel quid ſignant? *Mon.* Siliquæ ſunt folliculi leguminũ, ſignantq; verba pſalmodiæ à virtute vacua, quæ ſomnolenti ſine intentione proferunt: & eadem ſemiplenè prolata porcis, id eſt dæmonibus colligenda projiciunt. Hi verò qui vigilant, & libẽter deuoteque cantant, & pſallunt intentè, medullã comedunt: quia granã, quæ in verbis latet propheticis, percipiunt. Tales in futuro cum laudatoribus cæleſtis Ieruſalem adipe frumenti Dominus ſatiabit: id eſt viſione ſuę deitatis. *Nou.* Satis ex his quæ dicta ſunt colligo, quod tędiũ exercitij ſpiritualis ſit à diabolo. *Mo.* Vt dicis, ita eſt: quia quidã ſunt, qui ſtatim vt cœperint pſallere, orare, vel legere, mox dormitare incipiunt. Vigiles in lecto, ſomnolenti in choro. Idẽ dico de audiendo verbo Dei. Cùm verba ſæcularia audiunt, bene vigilant: cùm verbũ Dei eis proponitur, mox dormitant.

Siliquæ quid deſignent. *pſal. 147.*

Caput XXXVI.

Geuardus Abbas monachos in ſermone dormitantes per fabulam excitauit.

IN ſolemnitate quadam, cùm Abbas Geuardus, prędeceſſor huj⁹ qui nunc eſt, verbum exhortationis in Capitulo ad nos faceret, & plures, maximè de Conuerſis, dormitarent, nõnullos etiam ſtertere conſpiceret, exclamauit. Audite fratres, audite: rem vobis nouã & magnam proponam. Rex quidã fuit, qui vocabatur Artus. Hoc dicto, non proceſſit, ſed ait. Videte fratres, miſeriam magnam. Quando locutus ſum de Deo, dormitaſtis: mox vt verba leuitatis inſerui, euigilantes erectis auribus omnes auſcultare cœpiſtis. Ego eidẽ ſermoni interfui. Nõ ſolũ perſonas ſpirituales, ſed & ſęculares diabol⁹ per ſõnolentiã tentat & impedit.

Caput XXXVII.

De milite apud nos carenam faciente, & lapide, in quo dormiebat tempore orationis.

MIles quidam Bunnenſis, Henricus nomine, tẽpore quodam Quadrageſimali carenam fecit apud nos. Poſtquàm reuerſus eſt in domum ſuam, die quadam occurrẽs prædicto Geuardo Abbati ait ad illum. Domine Abbas, vẽdite mihi lapidem illum, qui juxta talem colũnam oratorij veſtri iacet: & ego dabo pro illo, quidquid poſtulaueritis. Cui cùm diceret. Ad quid vobis eſt neceſſari⁹? reſpondit. Ego illũ ponere volo ad lectum meum: quia talis eſt natura ejus, vt qui dormire nõ potuerit, & caput ſuũ ſuper illũ poſuerit, ſtatim dormiat. Illã confuſionem fecerat ei diabolus tempore pœnitentiæ, vt quoties veniens ad Eccleſiã ſe ſuper eũdem lapidem cauſa orationis reclinaret, mox ei ſomnus ſubreperet. Simile verbum nobilis quidam, qui ob ſimilem pœnitentiã fuerat in Hẽmenrode, fertur dixiſſe. Molliores ſunt, inquit, lapides oratorij Clauſtri omnibus lectiſternijs caſtri mei. Non poterat ſe continere, quin tẽpore orationis in illis dormiret. N. Si non eſſet grauis culpa acedia in ſeruitio diuino: non nos ita diabolus ad illã ſolicitaret. M. Quanta ſit culpa hujus vitij, pœna te doceat vnius acedioſi.

Dæmon in choro ſõnolentiam procurat.

Caput XXXVIII.

De monacho, qui in choro frequenter dormiebat, quem Crucifixus percuſſit & extinxit.

VIx ſunt duo menſes elapſi, quòd domnus Abbas Campenſis retulit nobis de quodam monacho, qui ſemper in choro ſolebat dormire, rem valde terribilem. Nocte quadam cùm ex more dormiret, alijs pſallentibus: crucifixus de altari venit, dormitantem excitauit, cùm tanto niſu maxillam ejus percuſſit: vt in-

ſta tertium diem moreretur. *No.* Stupenda ſunt quæ dicis. *Mo.* Monachus acediosus nauseam Deo prouocat, & Angelis ſanctis. Vnde cuidã acedioſo, in perſona omnium, per Ioannem dicitur à Chriſto. *Vtinam eſſes calidus aut frigidus: ſed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo* Nov. Recordor, te ſuperius dixiſſe, idem eſſe vitium, acediam & triſtitiam. *Mon* Verum eſt: quia acedia eſt ex confuſione mentis nata triſtitia. Ex hac naſcitur malitia & deſperatio: ſicut ſubiecto tibi oſtendam exemplo.

Acedioſus nauſeã Deo prouocat. Apoc. 3.

Caput XXXIX.

De Recluſa quæ Deum & Angelos eſſe dubitans, vidit Angelos &c è corpore eductis.

ABBAS de Brunſbach anno præterito retulit Abbati noſtro tentationem quãdam ex triſtitia natam, terribilem ſatis; ſic dicens. In prouincia noſtra quędam extitit puella, nobilis ac formoſa, diuitumque filia. Quam cum parentes tradere vellent marito: renuit illa dicens. Non nubam alteri viro, niſi ſponſo cæleſti, Domino meo Ieſu Chriſto. Tandem virginis pertinaciâ parentes tædiati: propriæ illam reliquere voluntati. Quæ Chriſto quaſi de victoria gratias agens, cellam ſibi fieri fecit: in qua ab Epiſcopo velata & incluſa, ipſi ſoli ſola ſatis deuotè per aliquot dies ſeruiuit. Inuidens tantæ virtuti diabolus, varijs illam tentationibus conquaſſauit: & veneno triſtitię innocuum virginis pectus inficiens, ſanam infirmauit. Mox illa cœpit varijs cogitationibus fluctuare: in fide nutare, de perſeuerantia deſperare. Inuaſit eam defectus cordis, & tabitudo corporis: torpor in oratione, dolor de recluſione. Interim dum ſic periculosè puella nutaret; ſupradictus Abbas Ordinis Ciſtercienſis, cuius curæ ab Epiſcopo commiſſa fuerat, viſitationis gratia aduenit: & quomodo viueret, & quomodo ſe haberet, inquiſiuit. Reſpondit illa. Malè viuo, malè valeo: & quare, & propter quẽ, hic recluſa ſim, prorſus ignoro. Cui cùm Abbas diceret, propter Deum, & propter regnum cælorum: rurſum illa reſpondit. Quis ſcit, ſi ſit Deus: ſi ſint cum ipſo Angeli, animæ, vel regnum cælorum? Quis iſta vidit: quis inde rediens, viſa nobis manifeſtauit? Huiuſmodi ſermones vt Abbas audiuit, totus contremuit: conuerſuſque ad virginem, ait. Quid eſt, quod loqueris, ſoror? Signa cor tuum. Reſpondit. Ecce loquor, ſicut mihi videtur: niſi videam iſta, non credam. Rogo, vt ſinatis me exire: quia recluſionem iſtam diutius ſuſtinere non valeo. Tunc Abbas cognoſcens ex immiſſione diaboli iam repentinam eſſe triſtitiam, & ex triſtitia deſperationẽ: ait. Soror, inimicus gloriæ tuæ inuidens, periculosè te tentat: tu ſta in fide, viriliter age, confortetur cor tuum: & ſuſtine Dominum. Amicis & cognatis tuis contradicentibus, tu hanc elegiſti vitam: tu iſtam deſideraſti recluſionem. Quæ cum ſurda aure exhortantis verba perciperet: rogauit eam Abbas, vt ſaltem ſeptem diebus ibi ſuſtineret: donec ad clauſtrũ iens & rediens, denuo eam viſitaret: Quod vt promitteret, cum vix obtinuiſſet, ad Monaſterium pergens, periculum virginis fratribus expoſuit: & vt orationes ſpeciales per hebdomadam pro illa deuotè ad Deum funderent, omnibus præcepit. Ipſe verò in propria perſona, quantũ valuit, Domino ſupplicauit pro illa Hebdomada completa, reuerſus ad eam dixit. Quomodo modò te habes filia? Reſpondit illa. Optimè, Pater: numquam meliùs. Infra hos dies ſeptem plus ſum lætificata, plus conſolata, quàm ante tuum diſceſſum fuerim contriſtata vel deſperata. Sciſcitante eo cauſam conſolationis: ait illa. Pater oculis meis vidi, de quibus dubitaui. Poſt diſceſſum tuum anima mea de corpore fuit educta: & vidi ſanctos Angelos, vidi animas beatorum, vidi præmia iuſtorum: corpus meum vidi oculis animæ in pauimento cellulæ meæ ita exangue & pallidum iacere:

Tentatio ad atheiſmum ducens.

Vis orationis iuſtorũ.

ſicut herbam ſine ſucco areſactam. Interrogata ab Abbate, qualis eſſet effigies animę: reſpondit. Anima ſubſtantia ſpiritualis eſt: & in ſua natura ſphærica, ad ſimilitudinem globi lunaris, ex omni parte videt. Quando verò animæ exiſtenti in corpore Angelus ſiue anima apparet: in lineamẽtis corporeis ſe oſtendit. Quãdo anima exiſtens in carne à carne libera eſt, animæ cõſimili ſicut eſt apparet. *No.* Huic viſioni ſatis concordat, quòd Abbas Morimundi animã ſuam, à mortuis rediens, ſimilem eſſe dixit vaſi vitreo, & ex omni parte oculatam: ſicut memini te dixiſſe in Diſtinct. 1 cap. 32. *Mon* Quædam etiã retulit eadem ſanctimonialis de aduentu Antichriſti, quæ hic ponere nolo: eo quòd multi de eo prophetando decepti ſint. N. Satis me terret, quòd Dñs mentem tam ſanctam, tam mundã & virginalem, tam immundis & tam nefandis tentationibus vexari permiſit M. Incõprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus: ſicut audies de tentatione alterius ſanctimonialis, tantò periculoſiore, quantò incertum eſt, quali ſit fine terminanda.

De hac figura animæ vide notas.

Rom. 11.

Caput XL.

De Sanctimoniali, quæ in fide dubitans & deſperans, in Moſellam ſe præcipitauit.

INfra paucos menſes quędã ſanctimonialis femina prouectæ ętatis, & magnæ vt putabatur, ſanctitatis: à vitio triſtitiæ in tantum eſt turbata, à Spiritu blaſphemię, dubietatis, & diffidentiæ, adeò vexata: vt caderet in deſperationem. De ijs, quæ ab infantia credidit, & credere debuit, omnino dubitare cœpit: nec ab aliquo induci potuit, vt diuinis cõmunicaret ſacramentis. Quam cùm interrogaſſent ſorores, necnon & neptis eius carnalis, cur ita eſſet indurata: reſpondit. Ego ſum de reprobis, de illis ſcilicet, qui damnandi ſunt. Quadam die commotus Prior, dixit ad illam. Soror, niſi reſipiſcas ab iſta infidelitate: cum mortua fueris, in campo te faciam ſepeliri. Quo verbo illa audito tunc tacuit: ſed verbum bene retinuit. Die quadam cùm quædam ex ſororibus neſcio quò eſſent ituræ, illa latenter poſt eas exiens, ad littus Moſellæ, ſuper quod ſitũ eſt monaſterium, venit: & cùm nauis, quæ ſorores portabat, amota eſſet de littore, in fluuium ſe pręcipitauit. Hi verò qui in naui erant, ſonũ aquæ motæ audientes, & reſpicientes, corpus ejus canem putantes, nutu Dei vnus cognoſcere volens certiùs, quid eſſet, ad locum ocyùs cucurrit: & vt hominẽ vidit, flumen intrauit & extraxit. Tunc conſiderantes, quòd ſupradicta foret ſanctimonialis jam penè ſuffocata, territi ſunt omnes: & curam ei adhibentes, poſtquàm euomuit aquam, & loqui potuit, interrogauerunt eam dicentes. Quare tam crudeliter egiſti, ſoror? Reſpondit illa. Dominus iſte, digito Priorẽ oſtendens, minatus eſt mihi, quia mortuam ſepeliret me in campo: vnde magis elegi gurgitẽ hunc ſupernatando deſcendere, quàm beſtialiter in campo ſepeliri. Tunc ad monaſterium illam reducentes, diligentiorẽ ei cuſtodiam adhibuerunt. Ecce, quanta malitia naſcatur ex triſtitia. Femina iſta ab infantia ſua nutrita fuit in monaſterio: virgo caſta, deuota, rigida, & religioſa. Et ſicut mihi retulit vicini monaſterij magiſtra: omnes puellæ ab ea educatæ cæteris virginibus ſunt magis diſciplinatæ. Spero tamen, ꝙ Deus, qui multùm eſt miſericors, qui multis modis electos ſuos tentat, qui tam miſericorditer de flumine illã liberauit: priſtinos ejus labores attendens, finaliter perire non ſinet. Multa tibi poſſem hujuſmodi triſtitiæ exẽpla recenter geſta referre: ſed timeo, quòd infirmis non expediat talia audire, vel legere. *Nou.* Ego jã ſatis didici, nihil fieri ſine ratione. Fortè talia Deus permittit, ne aliquis, quantũlibet perfectus ſit, de ſuis virtutibus, vel virtutum operibus præſumat: ſed totũ Deo, à quo eſt bonum omne velle, poſſe, facere, & perficere, attribuat. *No.*

Cauenda præſumptio.

Gen. 19. Verum dicis. Idcirco vxor Loth inobediens verſa eſt in effigiem ſalis: vt malis ſit exemplum, bonis condimentum.

Caput XLI.

De conuerſo, qui ex deſperatione ſe in piſcina ſuffocauit.

VIx ſunt tres anni elapſi, quod conuerſus quidam ex nimia triſtitia finalem incurrit deſperationem miſerabiliter. Loquendo vel ſcribendo de hujuſmodi tragœdijs nefandis, inuitus exprimo nomina locorum, vel perſonarum, ſiue Ordinis qualitatem: ne per hoc aliquam Religioſis inferre videar verecundiam. Idem mihi bene notus fuit, vir à juuentute vſque ad ſenectutem laudabiliter & ſine querela inter fratres conuerſatus: ita vt nullus illo videretur in Ordinis obſeruatione diſtrictior, & in virtutibus ſuperior: rarò loquebatur, rarò indultis conſolationibus vtebatur. Neſcio quo Dei judicio, ita triſtis & puſillanimis effectus eſt: vt tantū de peccatis ſuis timeret, quòd omnino de vita æterna deſparet. Non quidem dubitauit in fide: ſed tantum deſperauit de ſalute. Nullis ſcripturarum autoritatibus poterat erigi: nullis exemplis poterat ad ſpem veniæ reduci: modico tamen creditur peccaſſe. Cui cùm fratres dicerent, quid habetis, vnde timetis, quare deſperatis? reſpondit. Non poſſum dicere, ſicut conſueui, orationes meas: & ideo timeo gehennam. Quia vitio triſtitiæ laborabat, idcirco acedioſus erat: & ex vtroque nata eſt in corde ejus deſperatio. Poſit⁹ in infirmitorio, quodam mane ad mortē præparatus, ad magiſtrū ſuum venit dicens. Non poſſum diutius contra Deum pugnare. Illo verba ejus minùs conſiderante, ad piſcinam monaſterio proximam abijt: & in eam ſe præcipitans, ſuffocatus eſt.

Caput XLII.

De ſanctimoniali quæ à quodam maligno conuerſo dementata, in puteum ſe præcipitauit.

IN alio quodam monaſterio monialium, anno præterito ſimilis penè caſus contigit: licet cauſa impellens diſſimilis fuerit. Puella quædam, ſicut mihi retulit quędam ſanctimonialis ejuſdem Ordinis, à quodam homine miſero, habitu quidem Religioſo, non animo, ita magicis artibus eſt demētata: vt tentationes ab illo ſuſceptas ſuſtinere non poſſet. Nemini tamen paſſionem ſuam aperire voluit: ſed ſolummodo dixit. Exire volo: quia pœnitet me huc veniſſe. Quæ cùm exire non permitteretur: triſtitia vrgente in puteum ſe nullo vidente præcipitās, extincta eſt. Quam dum vbique quærerent, nec inuenirent: recordatæ ſunt ſorores, eam dixiſſe, ego ſuffocabo me in puteo. Quęſita eſt ibi, & inventa, ſed mortua. Eo tēpore idem homo miſerabilis alteri⁹ cujuſdā monaſterij ſanctimonialē ſimili malitia extraxit & imprægnauit: quæ in ſęculo mortua eſt.

Caput XLIII. *De juuencula, quæ ex triſtitia ſe ſuſpendit, ab amaſio ſuo ſpreta.*

ANte hos annos tredecim Conuentus noſter veniens de meſſione, cùm nauigio Rhenū aſcenderet, & in villā Colonię vicinam, quæ Rodenkirge dicitur, veniret: juuencula quædam in ipſa hora vitam finierat, adhuc jacens in terra: de qua dicebatur, quòd à quodā viro genuiſſet prolem: & quia ab eo fuerat repudiata, ex triſtitiæ vehementia talem ſibi inflixerat mortem.

Caput XLIV. *De adoleſcente, qui veſtibus ſuis deluſis, ex triſtitia ſe ſuſpendit.*

ANte illud tempus adoleſcens quidā veſtes ſuas Coloniæ deluſerat. Pro quo infortunio ita triſtis effectus eſt: vt ſolariū aſcenderet domus, & laqueo vitam finiret. Vides nunc, quàm periculoſa ſit triſtitia, quæ non eſt ſecundū Deū. *Noui.* Quid ſentiendum de animabus iſtorum? *Mona.* Si ſola triſtitia & deſperatio, non frænesis, aut mentis alienatio, in cauſa fuit: haud dubium, quin dānati ſint. De furioſis & fatuis in quibus ratio non viuit, quæſtio non eſt quin

Quando excuſentur qui ſe occidunt.

ſaluentur, quocúque modo moriantur: ſi tamen priùs habuerint charitatem. De ſupradicto Conuerſo quidam vir ſapiens, qui illum bene nouit, me audiente, ſic ait. Non credo, quòd vmquam perfectè fecerit confeſſionem ſuam. Deus enim juſtos & timentes ſe, licet ex eis aliquando quoſdam juſto ſuo judicio permittat in ſenſu periclitari: non tamen illos ſinit tam miſerabili morte finiri. Ecce exemplum.

Caput XLV.

De Baldewino monacho, quandoque in Brunſwich aduocato.

IN Saxonia ciuitate Brunſwich, miles quidam nobilis fuit, nomine Baldewin*, ejuſdẽ ciuitatis aduocatus. Iſte inſpirante Deo ſæculũ deſerens, in domo quadam Ordinis noſtri, quæ Laxhuſen dicitur, habitum ſuſcepit. Qui toto anno ꝓbationis ita ſibi rigidus extitit: vt tam ab Abbate, quàm à magiſtro ſuo ſępe argueretur. Factus verò monachus tanti fuit fervoris, vt non ſufficerent ei cõmunia: imò etiam cõmunibus ſuperaddet et multa ſpecialia, & præponeret priuata. Cæteris quieſcentibus ipſe laborauit: alijs dormientibus ipſe vigilauit. Tandẽ ex nimijs vigilijs & labore exſiccato jam cerebro, tantam capitis incurrit debilitatem, vt nocte quadã, antequam Conuentus ad Matutinas ſurgeret, oratorium intraret, formam nouitiorũ aſcenderet, & fune campanæ collo ſuo circumligata deſiliret: ipſamq; campanã mole corporis trahendo crebris ictib* pulſaret. Territus cuſtos feſtinauit in Oratoriũ: ſed multò ampliùs territus eſt, dum ſic pendere vidit monachum. Accurrens tamen funem incidit: & adhuc palpitantem & penè ſtrangulatum depoſuit. Ab illo tempore, nũquam ſenſum priſtinum recuperare potuit. Adhuc dicitur viuere: nec eſt ei curæ, quid vel quãdo comedat, ſiue quãdiu dormiat. Sic quandoq; de indiſcreto fervore naſcitur vitiũ acediæ. *No* Dictũ eſt ſuperiùs, de acedia ſiue triſtitia etiã naſci puſillanimitatem: hęc non mihi videtur eſſe vitium. *Mo. Arbor mala non poteſt ferre fructũ bonum.* Licet puſillanimitas cæteris filiab* acediæ ſiue triſtitiæ minor videatur eſſe malitia: ſatis tamen tẽtatio illius eſt periculoſa. Ipſa conuerti volentes ad bonam vitã ſæpe auertit: cõuerſos, ne proficiant, impedit. *No.* Da exemplum. *Monachus.*

Feruor indiſcretus exitiabilis.

Luc. 6.

Caput XLVI.

De Scholaſtico, qui timore ſilentij annum probationis in Ordine nigro impleuit.

ABbas quidam nigri Ordinis, modò monachus in Ordine noſtro, narrauit mihi, quòd Magiſter quidam Pariſienſis ad Ordinem noſtrũ venire deſiderans, ſilentium primi anni ex quadam puſillanimitate mentis ita timuit: vt Ordinem nigrorum intraret, & ibi probationis annum compleret. Qui mox vt factus eſt monachus: dixit ad Conuentum. Gratias ago vobis, Domini mei, de beneficijs à vobis mihi exhibitis: quia ad quod veni, hoc apud vos expleui. Modo cum licentia veſtra migro ad Ordinem Ciſtercienſem. Non enim veni, vt vobiſcum manerem: ſed vt inter vos tentationes, quas timui, mihi temperarem. Venienſque ad domum quamdam Ordinis noſtri, non velut nouitius ꝓbationem intrauit: ſed habitum tantum mutauit.

Caput XLVII.

De Prælato, qui Ordinem vocauit tentationem.

REcordor nunc cujuſdam viri literati valde: & cujuſdam Eccleſiæ Prælati nobilis. Huic cum nuper dicerem, quare non venitis, vt quid tamdiu expectatis: reſpondit. Non audeo intrare tentationem: diſtrictionem Ordinis tentationẽ appellans. Ex multo enim tempore voluntatem habuit veniendi ad Ordinem: ſed quadã puſillanimitate impedit* eſt vſq; adhuc. Huic congruit illud

Eccle. 11. Salomonis. *Qui obſeruat ventum, nunquam ſeminat.* Ventus eſt tētatio: ſeminatio, conuerſio. Qui nimis timet in Ordine tentari: vix poterit ad Ordinē conuerti. Noui plures in ſæculo, tam clericorum quàm laicorū, qui à multo tempore votū fecerunt, nec tamen audent conuerti, timore tentationum. Semper ante oculos habent tentationes: ſed non conſiderant multimodas, quæ in Ordine ſunt, conſolationes. Ecce exemplum. *Caput* XLVIII.

In Ordine mul'æ ſunt cōſolationes.

De milite qui Ordinem vitauit timore pediculorum.

RETulit mihi Daniel Abbas Sconauiæ, militē quemdam honeſtum, & in militīa nominatum, in Campo factū fuiſſe monachum. Hic cùm alium quēdam militem æquè in armis ſtrenuum, in ſæculo amicū habuiſſet, & die quadā ad conuerſionem eum hortatus fuiſſet: reſpondit ille magnæ puſillanimitatis verbum. Verè, amice, ego fortè venirem ad Ordinē: ſi non eſſet vna res, quam timeo. Interrogante monacho illo, quænam eſſet res illa: reſpondit miles. Vermiculi veſtimentorum. Pannus enim laneus multos vermiculos nutrit. Tunc ille ſubridens, ait. O fortem militem! qui in bello diaboli non timuit gladios, in militia Chriſti timere debet pediculos? Auferent tibi nunc pediculi regnū Dei? Ille licet ad hæc verba tunc tacuit: tempore tamen modico emenſo effectu reſpondit. Nam Ordinem, tam verbis quàm exemplis illius prouocatus intrauit. Cōtigit, vt hi duo cōuenirent poſtea Coloniæ in eccleſia beati Petri. Monachus verò Campenſis cùm alterū regulariter ſalutaſſet: ſubridens adjecit. Quid eſt frater? Timesne adhuc pediculos? Ille bene recordās, vnde talis interogatio haberet originem: & ipſe ſubridendo reſpondit verbum bonum, verbum memoria dignum. Crede mihi, frater, & hoc pro certo ſcias: etiamſi eſſent omnes vermiculi omnium monachorum in vno corpore, non me morderent de Ordine. Quo verbo audito, ille multum ædificatus eſt: multis illud ad ædificationem recitans. Vides, quātæ fortitudinis factus ſit hic, qui ante conuerſionē nimis fuerat puſillanimis. Vnde hoc: niſi ex diuinis conſolationib⁹, quæ ſunt in Ordine? Hęc de ijs dicta ſint, quos vitium puſillanimitatis, ne conuerterentur, auertit: nūc audi aliqua exēpla de ijs, quos poſt conuerſionem, ne ꝓficerent, tentauit, & impediuit. *Caput* XLIX.

De Godefrido Scholaſtico ſancti Andreæ in Colonia.

SCHOLASTICVS ſancti Andreæ in Colonia Godefridus nomine, cùm eſſet vir debilis, & decrepitæ ætatis: ad Ordinē cum multa animi conſtantia venit. Ego verò cum ipſo in probatione fui: de quo etiam plurima, quibus vexabatur, genera tentationum, vidi, & audiui. Die quadam cùm ad chorum feſtinaret, & cappam ſuam induere conaretur: diabolus conatum ejus impediuit, cappāque fortiter retraxit. Tandem poſt non modicam fatigationem ad ſe reuerſus, à diabolo ſe impediri conſiderans, induere ceſſauit: & ſignans ſe, fugauit inimicum: nec aliquod deinceps paſſus eſt impedimentum. Cùm jam ad finem tenderet annus probationis: cœpit ei diabolus ad mentē reducere diuerſa, quæ in ſæculo habuerat, commoda: proponere plurima, quæ in Ordine videntur eſſe, incōmoda: pondus ſcilicet veſtimentorū, longas vigilias, & ſilentiū, calorem in ęſtate, & frigus in hieme: regulare jejuniū, & tenuē dietam, & cętera hujuſmodi ſimilia. In quorum omniū conſideratione ita puſillanimis effectus eſt: vt omnino de perſeuerantia deſparet. Et dixit mihi. Non putabam, Ordinē eſſe tantę diſtrictionis. Vſque ad hoc tempus ęſtimaui, quòd minuti carnes cōederent: & quòd monachi ſine cucullis ſuis dormirent. Pœnitet me huc veniſſe. Propoſitū meum eſt, vt per memetipſum cantem in Eccleſia mea in Herliſtieim,

Signo crucis fugatur diabolus.

cujus paſtor ego ſum, quæ modò ſatis malè locata eſt: & ſpero per Dei gratiã, ꝙ honeſtè & ſine querela regere debeam in ea plebẽ mihi cõmiſſam. Cui reſpondi. Tẽtatio diaboli eſt: qui vos ſub ſpecie boni ejicere conatur. Tunc air: ſi iſtud nõ eſt bonũ, reuertar ad præbendam meam, & in ambitu clauſtri cameram aliquam mihi eligã: vbi tam canonicè viuam, vt alij exemplo meo ędificentur. Chorum frequentabo, & quidquid mihi ſubtrahere potero, pauperib⁹ erogabo. Ad quod iterũ reſpondi: & hoc conſiliũ diaboli eſt. Si reuerſus fueriris, omnibus eritis deriſui: & qui hæc ſuaſit, in peccata priſtina vos præcipitabit. Sic eo fluctuante cùm die quadam ego ad latus ejus ſederem, & verba conſolationis impenderẽ: codicem pſalmorũ arripuit, aperuit, & air. Videamus quid de me dicturi ſint fratres mei: ſi reuerſus fuero. Primus autem verſiculus qui occurrit, iſte erat: *Aduerſum me loquebantur qui ſedebant in porta: & in me pſallebant qui bibebant vinũ.* *Pſal. 68.* Statimque exclamauit. Verum prognoſticum. Ego, inquit, tibi exponã Prophetiam iſtam. Si rediero ad ſanctum Andream, concanonici mei quoties in porticu Eccleſiæ ſuæ ſedebunt, ipſi aduerſũ me loquentur: me judicantes, & de ſalute mea diſputantes: noctibus verò, quando ſedebunt ad ignem, & vacabunt potationibus, ero pſalmus eorum. Sicque Dei miſericordia ad mentẽ reductus, & à ſe confortatus, monachus effectus eſt: & non multò pòſt in bona cõtritione defunctus, migrauit ad Dominum. *Caput L.*

De tentatione Reneri ſucceſſoris ejuſdem Godefridi.

RENerus jam dictæ Eccleſiæ S. Andreæ Scholaſticus, & fratris Godefridi ſucceſſor, cùm poſt ejus mortẽ fieret apud nos nouitius: intantũ cœpit varijs tentationibus vexari & turbari, vt puſillanimis effectus, die quadam dõno Geuardo Abbati diceret. Non poſſum hic diutius manere: quia nec Ordinẽ valeo diutius ſuſtinere. Quem cùm interrogaſſet, quò vultis ire, reſpondit. Ad præbendam meã oportet me redire. Tunc Abbas quaſi vir prudens, quãdam ſeueritatẽ ſimulans, cœpit neſcio ad quem clamare. Afferte mihi ſecurim. Cui cùm diceret nouitius, quid debet ſecuris: reſpondit. Vt præcidantur pedes veſtri. Credite mihi, malo vos ſine pedibus ſemper paſcere: quàm vos ſinã abire, & cõfundere domũ noſtram. Tunc ille ſubridens ait. Melius eſt, vt maneam. Sicque per verba jocoſa ceſſauit tentatio ſatis dura. *No.* Vt conſidero, nouitius facilè tentatur, & facilè ſanatur. *Mo.* Hoc pleniùs ſcies in ſequenti capitulo. *Salutaris ſimulatio.*

Caput LI.

De Nouitio qui anno probationis completo, radi non permiſit.

NOuitius quidã, cùm in Hemenrode ſatis tranquillè annum peregiſſet probationis, & voluntate ſtabilitatis expreſſa in Capitulo, radend⁹ eſſet in monachum, atque is qui eum radere debebat, raſoriũ in corrigia corrigeret: diabolus eadem hora ſic juuenẽ contriſtauit, ſicq; puſillanimem reddidit, vt mutato animo raſorẽ non admitteret. Quo viſo dõnus Hermannus Abbas Loci ſanctæ Mariæ, tunc ibidem Prior, ſimulata quadam jucunditate accurrit, collũ juuenis vtroq; brachio ſtrinxit: & quia eadem triſtitia ex immiſſione eſſet diaboli, docẽs, fluctuantem ocyùs ad tranquillitatẽ perduxit. Tentatione verò ſedata, mox adoleſcentis facies non ſine aſſiſtentiũ admiratione eſt ſerenata: & permiſit ſe radi. Sicut mihi retulit jam dictus Abbas, ita vultus nouitij ſubitò fuerat immutatus, vt nigredo maxillarũ & tremor labiorum ſatis oſtenderent, quid corde concepiſſet. *No.* Ecce iſtud eſt, ꝙ jã dixi: quia nouitijs tentatio facilè veniat, & facilè recedat. *M.* Quędã tentationes nouitiorum tam duræ ſunt, & tam validæ: vt illas compeſcere non valeant verba, non exẽpla: ſed ſola potentia atq; conſolatio diuina. *Vultus mutatio nouitij tentati.*

Caput LII.

De nouitio tentato, & per viſionem nocturnam liberato.

NOuitius quidam tempore probationis ſuæ ex quadã tentatione diabolica, quam numquam ante conuerſionem ſenſerat, grauiſſimè turbabatur. Erat enim eadẽ tentatio de Incarnatione Verbi: non quòd de illa malè ſẽtiret, ſed diabolus per ſpiritum blaſphemiæ fervorem mentis illius nitebatur extinguere: vt dum de ea dubitaret, tantos pro Chriſto ſubire labores recuſaret. Die quadã cùm ſtaret ad primam in choro nouitiorum: contra altare contẽplatus eſt oculis corporeis imaginẽ crucifixi in aëre venire ad ſe: ac ſi diceret. Quare dubitas? Reſpice in me. Ego ſum ille, qui natus & paſſus ſum pro te. Per aliquã horam ante faciem ejus pendens erat ipſa imago: quã tantùm videre potuit ab vmbilico & ſuprà. Interrogatus à me, ſi ſciret, quid hoc ſignaret: reſpondit. Dominus mihi contulit gratiã illam, vt nihil impudicũ, & quod lędere poſſit verecundiam meam, cogitare poſſim de illo. Et ideo intellexi, quòd tantùm partes corporis ſui ſuperiores, non inferiores, mihi oſtendere dignatus eſt. Ab eadem hora omnis illa ceſſauit tentatio: quam antè nulla confeſſio, nulla ſanare potuit oratio. Et licet jam dicta tentatio ceſſauerit, non tamen tentator ceſſauit. Quem enim dejicere non potuit per blaſphemiã, fugare conatus eſt per acediam. Nam per plurimos dies, quoties ire debebat ad Eccleſiam ad horas canonicas, cùm veniſſet ad oſtiũ cellę, ſenſibiliter & tam grauiter ſcapulis ſuis illum depreſſit diabolus, vt cõpelleretur reſidere & quieſcere. Factus monachus, tam fortis & tam feruens eſt in Ordine, vt cedere neſciat, quacũque ſpecie acediæ impugnatus.

Caput LIII.

De nouitio tentato, & per nocturnam viſionem duarum viarum ad viam reducto.

ABBAS Phlippus de Ortirburge retulit Abbati noſtro, de quodã ſuo nouitio tentationem ſatis graué: & ſola Dei miſericordia ſedatam. Cùm idẽ nouitius tam grauiter eſſet tentatus, vt à nullo hominum poſſet conſolari, & firmum recepiſſet propoſitum recedendi: eadem nocte qua de mane ad ſæculum voluit redire, tale ſomnium vidit. Viſum eſt ei, quia ſtaret ante oſtium portę, de qua duas hincinde conſideraunt vias exire: vna vergebat ad dexterã, altera ad ſiniſtram: vtraque tamen ducebat ad ſiluam oppoſitã. Stante nouitio in biuio, cũ dubitaret, quã illarum eligeret: ſenem quemdam cõminus ſtare conſpexit, cui ſic ait. Bonę vir, ſi noſti, oſtende mihi, quæ ex his duabus vijs ſit rectior, & ad ambulandũ commodior. Ad quod ille reſpondit. Ego plenè & bene expediã. Via hęc, quæ à dextris, in nemore per breue ſpatium ſpinoſa eſt, inęqualis, lutoſa, & aſpera: poſtea ſequitur campus amœniſſimus, longus, planus, varijſque floribus decoratus. Via verò quæ eſt à ſiniſtris, in ſilua quidem commoda eſt, plana, ſicca, lata, & bene trita: ſatiſque delicioſa, ſed non longa. Cui campus mox continuatur longus, ſcopuloſ*, lutoſus, aſperrimus: etiam ipſo viſu horrendus. Ecce totum prædixi tibi: quòdcumque volueris, elige. Hoc dicto nouitius expergefactus eſt: non dubitans, viſionem propter ſe factam: vtpotè ſuæ tentationi bene congruentem. *Nou.* Vellem ſcire interpretationem hujus viſionis. *Mon.* Via ad dexteram, vitam ſignificat monaſticam & ſpiritualem: ad ſiniſtram, vitam ſęcularem atque carnalem. Silua, præſens vita eſt: in qua more arborum homines creſcunt per ætatem, & ſucciduntur per mortem. Vtraque breuis eſt: ſiue monaſtica ſiue ſæcularis. Illa ſpinoſa eſt in præſenti per Ordinis rigorem, inæqualis per multimodam tentationem, lutoſa per humilitatem ſubjectionis. Anguſta ꝑ caritatem voluntariæ paupertatis. Anguſta eſt via quæ ducit, ad vitam: quæ per

Quid ſignificent duæ viæ hic oſtenſæ.

dexteram deſignata eſt. Campus verò longus & amœnus, paradiſus eſt: quẽ per multas tribulationes oportet nos introire. Econtrà, vita ſæcularis atque carnalis, quam ſiniſtra deſignat, eo quod ad ſiniſtrã Chriſti in ſe gradiẽtes durat, cũ hœdis judicandos, in præſenti cõmoda eſt, ob carnis neceſſaria: plana, ꝓpter proſpera: ſicca, propter inobedientiam: lata & bene trita, eo ꝙ multi ambulẽt per eam: delicioſa, propter concupiſcentiam oculorũ. In hunc modum viſum interpretans, à tentatione apoſtaſiæ liberat⁹ eſt: atq; à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. *No.* Satis eſt mirabile, quòd Deus tam efficaciter ſpiritũ inſtruit dormientis. *Mo.* Recordor nunc vnius nouitij, vigilando quidem ſatis tentati, & per viſũ nocturnum non minori virtute ab eadem tentatione liberati. *Mat. 25.*

Caput LIV.

De Gerardo nouitio in Alna, per Alleluia *in ſomnis auditũ à tentatione liberato.*

ALna domus eſt Ordinis noſtri, in Epiſcopatu Leodienſi ſita, cuj⁹ mentionem feci in Diſtinct. prima. In hac ante non multos annos miles quidã nobilis, Gerardus nomine, de caſtro Tuino oriundus, conuerſus eſt. Cumq; nouitius in choro nouitiorũ ſtaret, & clamores monachorũ in ſuperiori choro ſuper caput ſuum cantantiũ frequenter exciperet, tentari cœpit. Ampliùs tamen caput ſuum turbabatur, quoties *Alleluia* cantabatur: in illo enim maximè voces exaltari ſolent. Et factus eſt ex hoc puſillanimis: & acceſſit ad Priorem, & ait. Dñe Prior, caput meum doleo: nec diutius tantũ clamorem ſuper caput meum tolerare potero. Cui Prior verba conſolationis quædam impendit: ſed parum illi profuit. Nocte quadã, cùm nouitius maximè tentaretur, vidit ſe in ſomnis à quibuſdam militibus aliquando inimicis ſuis vndique vallatũ: nec aliquod refugij ſupereſſe ſubſidium. Cumque putaret, celeriùs ſe eſſe capiendum vel interficiendum: clamauit ad Dñm dicens. Domine, libera me in hac hora. Et circũſpiciens, vidit exercitum candidatorum de longè properantẽ, ſibiq; auxiliũ ferre venientem. Signifer autem, qui præcedebat, pro ſigno militari *Alleluia* viualiter clamauit, crebrò id repetens. Qua vociferatione hoſtes territi & diſperſi fugam inierunt: nouitium ſolum relinquentes. Qui expergefactus, non ſolum gauiſus eſt, ſe fuiſſe liberatum ab ejs, qui eum circũdederant in nocturna viſione: ſed quod magis eum angebat, prædicta videlicet tentatione. Mane accedens ad Priorem: dixit ei ſatis hilariter. Rogo vos domne Prior, vt adhuc altiùs & fortiùs ſuper caput meum cantetis *Alleluia*. Non me amodò turbabit clamor diuinæ laudis. Et recitauit ei viſionem per ordinẽ. Iſta nobis recitauit ſanctæ recordationis Conradus de Birbach: qui eundem Gerardum vidit & agnouit. *No.* Puto, etiã nõnullos monachos de apoſtaſia tentari. *Mo.* Multi de ea tentantur & viriliter reluctãtur: alij tentantur, & tam voluntate quàm opere prorſus ſuperantur. Quidã verò tentãtur: & concepta voluntate, diuinis reuelationibus, ſiue ordinatione, ante caſum reuocantur. Nonnulli etiam flagellis cohibentur. *No.* De his mihi dicas exempla. *Mo* De primis & ſecundis, quia tentatio eorũ ſatis eſt vſitata, non eſt neceſſe, tibi dicere exempla: de nouiſſimis verò tibi dicam, quæ audiui. *Monachi tẽtantur diſſimili exitu.*

Caput LV.

De monacho per verſiculũ Egredietur diab. ante ped. ei⁹, *à tentatione apoſtaſiæ liberato.*

MOnachus quidam, teſte domno Philippo Abbate ejus, qui hoc retulit, tã duras tentationes incurrit, vt redire proponeret ad ſęculum. Nocte quadam, cùm ſtaret in choro, & mente tractaret, quando, vel quomodo, de monaſterio exiret, præ tædio cantare non potuit. In Laudibus verò, dum Canticum ſancti Habacuc pſalleretur, eo quòd eſſet feria ſexta, jam dictus Abbas ad

excitandū fratres circuiuit. Qui cùm veniſſet ad monachum illum fluctuantem, & non cantaret: putans eum dormire, ſe ad eum inclinauit: & verſiculum, qui ea dem hora pſallendus erat, in aurem vigilantis fortiter clamauit, dicens. *Egredietur diabolus ante pedes ejus.* Qua voce audita, ſatis territus eſt ille: putans Abbatem per aliquam reuelationē cogitationes ſuas peruerſas ſcite: quibus iam manifeſtè ſententiā Propheticā reſpondere viſus eſt. Nec aliter intelligens verba Prophetæ niſi pro ſe facta: timuit maledictionē ejus incurrere, ſi abiret, & diabolum itineris ſui ducem habere: ſicque virtute diuina à malo propoſito reuocatus, ſtabilis factus eſt: & miratus eſt Abbas, vt intellexit.

Habac. 3.

Caput LVI.

De Sanctimoniali, dum vellet ire ad ſæculū, capite oſtio illiſo à tentatione liberata

SAnctimonialis quædam circa principium cōuerſionis ſuæ, ſicut ipſa mihi retulit, tam grauiter tētata fuit: vt doleret ſe veniſſe ad religionem. Reduxit ei diabolus ante cordis oculos delicias ſæculi, quas dimiſerat: penuriam monaſterij, quam ſuſtinebat: & cœpit ex hoc tentari, grauiterq; conſternari. Quæ cū tentationes vlteriùs ſuſtinere non poſſet: nocte quadam voti ſui immemor de lecto ſurgens, & de monaſterio egredi volens: ad oſtium quoddam, quod ad cœmeteriū ducit, venit. vt tranſilito muro ad ſæculum iret. Nutu Dei factum eſt, vt in ſuperiori limine tā fortiter capite impingeret: vt concuſſo cerebro retrorſum caderet, & diu quaſi exanimis jaceret. Tandem ad ſe reuerſa, ait. Quò vis ire miſera? Quod diabolo debuiſti: hoc exſoluiſti. Reuertere nunc in clauſtrum tuum: quia non eſt voluntas Dei, vt vſquam vadas. Vides, quàm miſericorditer Deus ſuos cōſeruet: nunc per ſomnia, nunc per quædam præſagia, nūc per flagella. Ex his ſatis poteris cognoſcere, quòd quædam nouitiorum tentationes, necnon & monachorum, non verbis humanis & exemplis poſſunt curari: ſed ſola Dei virtute. Hæc tibi dicta ſufficiant, de tentationibus acediæ vel triſtitiæ. Vis nunc audire exempla de auaritia? *Nou.* Volo & deſidero: quia hoc vitio non ſolum ſæculares, ſed & clauſtrales ſatis tētantur. Vnde pero, vt idem mihi vitium deſcribens: filias ejus enumeres, & ſic exempla ſubjungas.

Multis modis ſuos Deus ſeruat.

Caput LVII.

De auaritia, & filiabus ejus.

AVaritia eſt gloriæ, ſeu quarumlibet rerum inſatiabilis & inhoneſta cupido. Hoc vitium alio nomine vocatur philargia. Videtur tamen inter hæc duo aliqua eſſe differentia. Quia auaritia eſt immoderatus appetitus habendi omniū rerum: philargia verò, per quam ſingulari appetitu pecuniæ colligendæ fræna laxantur. Auaritiæ aurē filiæ ſunt, fallaciæ, fraus, proditio, perjuria, inquietudo, violentia, contra miſericordiam obdurationes cordis. Auaritia in duobus conſiſtit: in acquirendo ſcilicet & retinendo. De cujus malitia per Salomonē dicitur.

Prouer. 5. *Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiam.* Dominus volens Zachariæ oſtendere, vnde maximè procederent mala mundi: oſtendit ei amphorā, per cujꝰ amplū os oſtenderet cupiditatem. Ipſa in eodem Propheta dicta eſt *oculus in vniuerſa terra.* Secundùm Apoſtolū, *radix omnium malorum eſt auaritia.* Per eā tentantur, non ſolùm perſonæ ſeculares, ſed etiā ſpirituales. Iacob regredientem ad terrā natiuitatis ſuæ ſecurus eſt Laban: volens illum retinere. Quem cùm retinere nō poſſet: ait. *Si ad tuos ire volebas: cur furatus es deos meos?* Iacob, qui interpretatur ſupplantator, ſignificat virum monaſticū, qui eſſe debet ſupplantator vitiorum: Laban vero, qui ſonat candidus, deſignat mundū. Cōtingit frequenter, vt quis mundum per conuerſionem deſerat: nec tamen conuerſus ab auaritia cor ſuum

Zachar. 5. *Ibid.* *1. Timo. 6.* *Gen. 31.* *Iacob Religioſū, Labā mundum deſignat.*

cohibeat: hunc juſtè mundus inſequitur, & dicit. *Deſiderio tibi erat domus patris tui:* *Gen. 31.* id eſt patria cæleſtis, *cur furatus es deos meos?* Ac ſi dicat: cur ſectaris auaritiam? De auro & argento, quod Religioſi laris apperunt, idola fiunt. Non ergo ſine cauſa auaritiã idolorum ſeruitutem vocat Apoſtolus. Rachel, quæ interpretatur vidẽs Deũ, anima eſt Religioſi: quæ dum mundi hujus diuitias concupiſcit, quaſi idola ſub ſtramentis abſcondit. Omnia enim corporis neceſſaria, quæ monachis Regula concedit, quia vilia ſunt, ſtramẽta dici poſſunt. *No.* Sæpe Ordo noſter à ſæcularibus de auaritia judicatur. *Mo.* Quod illi auaritiã, hoc nos eſſe dicimus prouidentiam. Omnes enim hoſpites ſuperuenientes ex mandato Regulæ tenemur ſicut Chriſtum ſuſcipere. Quibus ſi negaretur hoſpitalitas: qui modò Ordinẽ judicant de auaritia, tunc fortè ampliùs eũdem judicarent de impietate & immiſericordia. Penè nulla domus eſt Ordinis, quæ non ſit obligata debitis: tum ꝑpter hoſpites & pauperes, tũ propter eos qui quotidie conuertuntur, & ſine ſcandalo repelli non poſſunt. Vt enim diſpenſatores noſtros excuſem, non de toto, ſed de tanto: ſæpe hac neceſſitate oportet illos, velint nolint, auere. Quanta pœna vitiũ auaritiæ in præſenti ſiue in futuro plectatur: vel quanta gloria & fructu, diuitiarũ contemptus in præſenti etiam remuneretur, quibuſdã tibi oſtendam exẽplis. Magna erit ejus gloria in futuro. *Caput* LVIII.

Obligatio Ordinis erga hoſpites & pauperes.

De milite, qui pecuniam debitam negauit, & ob hoc greſſum perdidit.

MIles quidam, Cæſarius nomine, de proxima villa Wintere oriundus, fratrẽ habuit carnalem, nomine Hirimoldum, Bunnenſis Eccleſiæ Decanũ. Iſte eidem Cæſario accõmodauerat de pecunia Eccleſiæ viginti marcas Colonienſis monetæ. Mortuo Decano, Præpoſit⁹ & fratres militem, quia pecuniã ſibi cõmodatam reddere recuſauit, imò, quod deterius erat, omnino negauit: quia illũ teſtibus conuincere non potuerunt, jurare compulerunt. Miles verò ſtimulat⁹ auaritia, jurauit & perjurauit: equum aſcendit, & abiit: ſed manũ Dñi effugere non potuit. Cùm enim cõpleſſet medium viæ, ire volens in domum ſuam, procedere non potuit. Nam ꝑpter auaritiã, quæ radix eſt omnium malorum, Domin⁹ greſſum illius in terra fixit: & quia mentitus fuerat, linguæ officio eũ priuauit. Sentiens ſe ille juſto Dei judicio non poſſe loqui, neq; procedere, vel ſaltem Bunnã redire: ſanctũ Abrahã Patriarchã, qui tũc ei in mentẽ venit, ſatis deuotè inuocauit, dicẽs. Sancte Abraham, ſi tuis meritis cum officio linguæ greſſum recepero, mox Bunnã reuertar: & fratrib⁹ ſuam pecuniam reſtituam. Statim vt hęc vouit, loqui cœpit, greſſumque recepit: pecuniam reddidit, & de perjurio pœnitentiam egit. Hæc idem Cæſarius retulit Abbati noſtro: vir quidẽ ſimplex, & ſatis bene morigeratus, obiitq; nouitius in domo noſtra. *No* Si Deus ſic durè punit auaritiam in perſonis ſæcularibus, puto, quòd multò acriùs illã puniat in clauſtralibus. *Mo.* Verũ eſt: maximè vbi filiæ adſunt, fallacia ſcilicet & fraus, violentia, & contra miſericordiam induratio cordis. *Caput* LIX.

Inuocatus S. Abrahã adeſt oranti.

De monaſterio, quod Deus ob fraudem Cellerarij afflixit.

CEllerarius quidam Ordinis noſtri tenuit⁹ auaritia, viduam quãdam defraudauit, immemor parabolę Salomonis. *Conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam.* *Prou. 15.* Dominus verò non immemor vindictæ, anno eodem totum penè vinum quod monaſterio creuerat, ita deteriorauit, vt nulli⁹ eſſet ſaporis vel coloris. Sentiens Abbas, tantã plagam non eſſe ſine cauſa: virginem Azelinam, quæ temporibus meis Coloniæ fuit, vt ſibi à Dño cauſam illius flagelli peteret reuelari, humiliter exorauit. Quod cùm feciſſet, reſponſum eſt ei, quòd propter fraudẽ eſſet Cellerarij ſui, quam in talem viduã exercuerat. Et adjecit Dominus. Adhuc eum

tangã plaga vna majore. Quod & factum eſt. Eodem anno miles quidã omnem pene annonam monaſterij in horreis incendit: ſicque plaga ceſſauit. *Noui.* Cùm Deus valde ſit miſericors: quid eſt, quòd propter vnius hominis fraudem omnẽ *Ioſue 7.* puniuit congregationem? *Mona.* Sicut legitur in Ioſue, propter auaritiã Achan, qui de anathemate Iericho tulit: in omnem populum Dei ira deſæuit. Nam ſicut Deus miſericors eſt: ita & juſtus eſt. Si propter vnius hominis meritum ſæpè multitudini parcit: quid miraris, ſi dictante ejus æquitate, aliquando propter vnius delictum multos punit? *Noui.* Si hæc ita ſe habent: videtur mihi vtile ſubjectis, & neceſſarium Prælatis, vt frequenter officiales ſuos moneant, ne fortè ꝑ hoc flagellum contra ſe judici porrigant. *Mona.* Verum dicis: quia modicũ fermentum totam maſſam corrũpit. Non ſolum Deus punit, ſi inſtinctu auaritiæ damna alijs inferamus; imò etiam, ſi noſtra auarè retinendo, egentibus non impartiamur: vel exhibita, immiſericorditer ante tempus ſubtrahamus.

Caput LX.

De plaga domus Villarienſis

IN Brabantia domus eſt Ordinis noſtri, quæ Villarium dicitur: in quam hoſpitibus & egenis multa bona ſæpè exhibita ſunt, & adhuc quotidie exhibentur. Hoc anno cùm eſſent in eadem prouincia tempora cara: fratres ejuſdẽ cœnobij ſummam annonæ ſuæ taxantes, & ſicut mos eſt humanæ infirmitati, defectum timentes: ex diabolica, vt patuit tentatione, ſubſidium, quod pauperibꝰ ſatis largè impendere cõſueuerant, vſque ad meſſem ſubtrahere conſiliati ſũt. *Prouidẽtia humana Deo hic cõtraria.* Eadem nocte, ſicut nobis retulit monachus de eadem domo veniens, piſcina, quæ erat vltra clauſtrum, erupit: & per diuerſas ſe diffundens officinas grauiter illos dãnificauit. Quod fratres, vt pote viri juſti & timorati, peccatis ſuis exigẽtibus, & maximè conceptæ in pauperes auaritiæ deputantes: mutato conſilio, ſicut ante, beneficia illis ſolita impenderunt. *Noui.* Vellem nunc audire aliqua exẽpla, de pœna auaritiæ in futuro. *Mona.* Hoc differendũ eſt vſque ad Diſtinc. duodecimam: in qua tractandum eſt de pœna & gloria mortuorũ. Interim tibi dicam quædam exẽpla contra auaritiam: vt cognoſcas, quantum boni, quantũue gloriæ conſequantur ij, qui ab auaritia tentati, ſuperati non fuerint.

Caput XLI.

De Abbate, qui Cellerario ſuo ob dolum depoſito, aduerſarijs bona litigioſa vltro dimiſit.

ABBAS quidam nigri Ordinis, ſicut mihi retulit quidam Abbas de Ordine noſtro, venit ad Abbatem quẽdam Claræ-vallis, dicens illi. Domne Abbas, date mihi falcem: & ego dabo vobis curvum baculum. Ille quid facere vellet, intelligens, virum ſuſcepit: habitum mutauit: & quia hominem prudẽtem eundem conſiderauit, non multò poſt cuidam domui Ordinis noſtri Abbatem eum præfecit. *Per curvum baculum onus Abbatiale intellige.* Eodem tempore domus illius fratres pro quibuſdam poſſeſſionibus cùm quibuſdam perſonis ſæcularibus contenderunt. Ventilata eſt cauſa coram judicibus: & data eſt ſententia pro Abbate & fratribus. Poſtea autem Cellerarius Abbati ſecretè dixit. Domine, bene hodie placitauimus. Sciatis tamẽ cauſam noſtram non ex omni parte fuiſſe juſtam. Audito hoc verbo, ſatis turbatus eſt Abbas: tacuit tamen. Sequenti die Capitulum intrauit: Cellerarium proclamauit & depoſuit: eo quòd auaritiæ ſuæ conſulens ſuppreſſiſſet veritatẽ. Et miſſo pro aduerſarijs nuntio: ait illis. Boni homines, bona veſtra veſtra ſint; ego à die hodierna non repetam ea. Qui cum gaudio recedentes ita in Abbatis ſimplicitate ædificati ſunt & juſtitia: vt ocyùs redirẽt cõpuncti: & bona ꝓ quibus diu contenderant, grato animo monaſterio liberè conferrent. Quæ cùm

non

non conſentiret Abbas recipere: reſponderunt. Domine, quicquid veſtri juris fuit in ijs bonis, remittimus: quod ad nos pertinebat, Deo in eleemoſynam offerimus. Tunc primò Abbas acquieuit ſua recipere: magis clauſtrum ſuum ædificans ſua ſimplici juſtitia: quàm Cellerarius ſua aſtuta auaritia. Simile penè audies de domno Petro Abbate Claræ-vallis, in diſtinctione ſeptima. Viri juſti multum deteſtantur auaritiam: ſicut audies in ſequenti capitulo.

Caput LXII.

De Vlrico præpoſito Stinveldenſi, & conuerſo auaro quem amouit.

APVD monaſterium ſãcti Chriſancij, Sholaſticus quidam vocatus fuit, vir magnæ prudentiæ atque ſcientiæ: natione Gallicus, nomine Vlricus. Cui cùm redditus ſcholaſtriæ non ſufficerent: neceſſe erat, vt debitis obligaretur. Quidam ex fratribus Stinveldenſis monaſterij Ordinis Præmonſtratenſis, eo quòd virum magnæ litteraturæ eum conſpiceret, frequentius monuit, vt ad domum ſuam conuerſionis gratia ſe transferret. Tandem ille diuinitus inſpiratus, in hæc verba reſpondit. Pecuniam aliquantulam debeo, ſoluite illam: & ego venio ad vos. Quod cum intellexiſſet Præpoſitus prædicti monaſterij, pecuniam libentiſſimè ſoluit: & Scholaſticus ſtatim habitum ſuſcepit. Qui non multo pòſt ejuſdẽ cœnobij factus eſt Præpoſitus. Nondum enim in Ordine Præmonſtratenſi erant Abbates. Sciens ille cum officio animas ſe regendas ſuſcepiſſe, non pecora vel poſſeſſiones: operã dabat extirpandis vitijs, non pecunijs congregandis: ſciens auaritiam omnium vitiorum eſſe radicem. Habebat autem Conuerſum vnum in adminiſtratione exteriorum ita ſciolum & circumſpectum, ita ſollicitum & perfectum, vt omnia per manus ejus tranſirent: & curtibus Eccleſiæ, quæ neceſſaria erant, tam in aratis quàm in pecoribus, ſiue expenſis, ipſe quaſi ſolus vniuerſa prouideret. Omnia ipſe erat, omnia diſponens, nihil negligens, agrum agro copulans: & vineam vineæ conjungens. Præpoſitus iſta conſiderãs, & in ſcripturis legens, nihil auaro eſſe ſceleſtius: die quadam eundem Conuerſum ad ſe vocans ait. Noſti barbate, quare veneris ad Ordinem? Quia non bene exprimere potuit theutonicũ idioma, habere non potuit verba ornata: & ideo quicquid loquebatur, videbatur Conuerſis peruerſum atque diſtortum. Reſpondit Conuerſus. Non noui, Domine. Tunc ille. Ego dicam tibi. Ad hoc enim veni: vt peccata mea in hoc loco defleam. Quare ergo tu veniſti? Reſpondente eo, ſimili de cauſa: ait Præpoſitus. Si veniſti peccata tua deflere, formam debueras pœnitentis tenere: hoc eſt, vt frequenter ſis in oratorio, vt vigiles & jejunes, Deumque pro peccatis tuis jugiter exores. Non enim pœnitentis eſt, vt tu facis, vicinos tuos exhereditare: & denſum lutum contra te congregare. Ad hæc Conuerſus reſpondit. Domine bona illa quæ cõparo: agris vel vineis Eccleſiæ veſtræ continuantur. Et Præpoſitus. Bene. Cùm illa fuerint empta: neceſſe eſt etiam, vt emas illa, quæ emptis cõjunguntur. Noſti, quid dicit Iſaias? *Væ* inquit, *qui cõjungitis domum ad domũ: & agrum agro copulatis. Nũquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?* Tu verò auaritiæ tuæ nullum terminum ponis. Cùm omnia quæ in hac prouincia ſunt, à te fuerint comparata: flumen Rheni pertranſibis pede. Deinde procedes vſque ad montana, nec ſic quieſces, donec venies ad mare. Puto quia ibi gradum ſiſtes: eo quòd pelagus ſit latum & ſpatioſum, greſſus autem tuus ſtrictus. Mane ergo in clauſtro tuo: frequenta oratorium: vt die nocteque peccata tua deplãgere valeas. Expecta paulisper, & habebis ſatis terræ ſubtus te, & ſupra te, & intra te: quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Hæc audientes quidã ex fratribus ſenioribus, dixerunt. Domine, domine, ſi Conuerſus iſte fuerit

Barbatus id eſt Conuerſus.

Iſai. 5.

O

Præſtat, perire domum, quàm animam.

motus: domus veſtra ſubſiſtere non poterit. Ad quod ille reſpondit. Melius eſt, vt domus pereat quàm anima: & non acquieuit petitioni eorum. *Noui.* Iſte fuit verus paſtor: ſciens oues ſibi cómiſſas non corruptibilibus, auri & argenti fuiſſe redéptas: ſed pretioſo ſanguine agni immaculati. *Mon.* Hoc ſatis in ejus verbis & actis claruit. Nam illo tempore, quo Reinaldus factus eſt Coloniæ Archiepiſcopus, cùm eſſent Epiſcopij reddit⁹ obligati, curteſq; deſolatæ, ſuaſum eſt ei, vt ex diuerſis domibus Ciſterciéſis Ordinis Diœceſis ſuæ Conuerſos fideles atque prouidos accómodaret: qui & curtibus præeſſent, & annuos redditus ſua induſtria reformarent. Qui cùm conſilio tali acquieuiſſet: & tam ex Campo quàm ex Mota domibus Religioſis, Conuerſos aliquos collegiſſet: ſuaſum eſt ei, vt etiá dictum Conuerſum aſſumeret. Pro quo cùm honeſtum miſiſſet nuntium: & ille ex parte Epiſcopi ſalutaſſet Præpoſitum: adjecit. Dominus meus modicá petitioné petit à vobis: quam ei negare non debetis. Cui cùm Præpoſitus reſpondiſſet, non eſt Domini mei rogare me, ſed præcipere: ſubiunxit ille. Petit obnixè: vt talem Conuerſum ad tales vſus ei accómodetis. Ad quod verbum Præpoſitus ſatis humiliter, conſtanter, ac manſuetè reſpondit. Habeo ducentas oues in tali grangia, in alijs verò tot & tot ſimiliter boues & equos: Dominus meus ex illis tollat, vt voluerit: Conuerſum verò animæ meæ cómiſſum ad tales vſus nó habebit. Ego autem non de ouibus & bobus, ſed de cómiſſis mihi animabus ſúmo paſtori in die judicij rationem redditurus ſum. Et non cóceſſit ei. Reliquit & aliud liberalitatis ſuæ indicium, contra auaritiam Religioſorum, vtile ſatis exéplum. Die quadá antequam amotus eſſet præfato modo ſupradictus Conuerſus ab adminiſtratione ſua, Præpoſitus ad vnam grangiarum ſuarum venit: in qua pullum equinum pulchrum ſatis vidit: de quo jam dictum fratrem, cujus eſſet, vel vnde veniret, interrogauit. Cui cùm Conuerſus reſponderet, talis homo, bonus & fidelis amicus noſter, moriens nobis eum legauit: ait Præpoſitus. Vtrum ex deuotione, vel ex aliquo jure legauit eum? Reſpondit Conuerſus. Ex deceſſu illi⁹ emerſit. Ná vxor ejus eo quòd eſſet de familia veſtra, jure curmeidæ illum obtulit. Tunc ille mouens caput: reſpondit pium verbum. Quia bonus homo, & amicus noſter fidelis erat: idcirco vxorem ejus ſpoliaſti? Redde ergo feminę deſtitutę equũ ſuú: quia rapina eſt, aliena vel rapere vel retinere: tuus ení antea non erat. Quia idem Prępoſitus vir prudens erat: pro negotijs monaſterij egrediens, ſecum juuenes minus libenter ducebat. Nouerat enim eis non expedire: propter tentationes diabolicas. Die quadam cùm vnum ex adoleſcentib⁹ ſecum eduxiſſet, & ſimul equitantes neſcio quid vel vnde conferrent, obuiam habuerunt jvuenculá formoſam. Quam cùm ex induſtria, equum ſuú retrahédo, Prępoſitus ſalutaſſet officioſiſſimè: ſtetit illa & inclinato capite reſalutauit eum. Cùm paululum proceſſiſſent, volens Prępoſitus tentare juvenem: ait. Puella iſta videbatur mihi multum ſpecioſa. Cui cùm ille diceret, credite mihi Domine, & hoc ipſum viſum eſt mihi? Reſpondit Prępoſitus. Vnum eſt tantú, quod deformat eam: ſcilicet quòd monocula eſt. Reſpondit juuenis. Verè Dñe, vtrumque oculú habet: ego enim ſatis diligenter conſideraui éam. Tunc motus Prępoſitus ait. Et ego conſiderabo dorſum tuum: tantę debueras eſſe ſimplicitatis, vt vtrum eſſet mas vel femina, ſcire non poſſes. Reuerſus verò ad monaſterium: dixit ſenioribus. Vos Domini, quandoque arguitis me, quod mecum non educam juvenes. Et exponens eis cauſam: prędictum juuenem duriùs arguit, atque caſtigauit. Tantę enim erat litteraturę: vt tempore quodá pro negotio Ordinis ſui Ciſtertium pergens in Capitulo generali faceret ſermonem.

De animabus commiſſis reddenda ratio.

Hæc mihi retulit quidam ex ſenioribus domus illius. *Noui.* Contingit frequẽter, vt viri potentes pecunias ſiue poſſeſſiones titulo minùs iuſto à ſuis ſubditis obtineant: & ex eis domos Religioſas ædificent. Licetne Religioſis recipere hujuſmodi eleemoſynas ſcienter? *Mona.* Quicquid conſcientiam remordet, cõſcientiam polluit. Sciastamen hoc quandoque fieri juſto Dei judicio: ſicut ſubjecto docebetis exemplo.

Caput LXIII.

De Abbate, qui audiuit in oratione, Dediſti hereditatẽ timẽtibus nomen tuum.

VIR quidam potens & nobilis, in terra ſua domum Ordinis noſtri conſtruere deſiderans, cùm locum Religioni congruum inueniſſet: habitatores ej' partim pretio, partim minis ejecit. Abbas vero, qui ad eundem locum miſſurus erat Conuentum, timens Deo non placere, tali modo pauperes à ſuis poſſeſſionibus alienare: orauit Deum, vt ſibi ſuper hoc ſuam dignaretur voluntatem reuelare. Et non eſt permiſſus vir ille juſtus, de hac re diu turbari. Nam quadam die cùm eſſet in oratione, hujuſmodi vocem audiuit: *dediſti hereditatem timentibus nomen tuum Domine.* Qui ſurgens, mox intellexit per vocem Propheticam cælitus demiſſam, voluntatis eſſe diuinæ: vt homines indeuoti dẽ eiſdẽ poſſeſſionibus eijcerentur: & viri timorati, Deumque laudantes, ibidem locarentur. Sic legitur Dominus terram Chananæorum, & reliquarum immundarum gentiũ, dediſſe filijs Iſraël. Non tamen iſta trahenda ſunt in exemplum: quia omnis auaritia omniſque injuſtitia à Religioſis deteſtanda eſt. *Nou.* Tantò ampliùs in talibus ſcandalum vitandum eſt: quantò ſeculares non libenter habent claustrales vicinos. *Pſal. 60.* *Exod. 3. & alibi.*

Caput LXIV.

Quid Epiſcopus dixerit, cùm domus noſtra conſtrueretur.

CVm Conventus noſter à Domino Philippo Archiepiſcopo ſuper montem Stromberg vocaretur: quidam homines prouinciales heredibus ſuis timentes, illum arguerunt. Quibus ipſe reſpondit verbum bonum, verbum ſanctum. Vtinam, inquit, eſſet in qualibet villa diœceſis meæ conuentus juſtorum, qui & Deum jugiter laudarent, & tam pro me quàm mihi commiſſis orarent: puto, quia tunc multò melior eſſet ſtatus Eccleſiæ meæ, quàm modò ſit. Nulli nocent, cùm multis proſint: aliena non rapiunt, cùm ſua omnibus impartiantur.

Caput LXV.

De largitate pauperibus famis tempore exhibita à domo Vallis ſancti Petri.

EO tempore, quo fames illa validiſſima, quę anno dominicæ Incarnationis, M. C. XVII. fuit, & plurimos extinxit: domus noſtra, licet tunc temporis fuerit pauper, ac nouella, multis ſubuenit: ſicut dixerunt ij, qui numerum inopum ante portã conſiderauerunt, aliquando vna die mille quingentæ eleemoſynæ datæ ſunt. Dominus Gueuardus tunc Abbas, ſingulis diebus ante meſſem, in quibus carnibus vti licuit, bouem vnum in tribus caldarijs cum oleribus circumquaque collectis coqui juſſit: & cum pane per ſingulos pauperes miſit. Simile factum eſt de ouibus, alijſque pulmentarijs. Sicque per Dei gratiam omnes pauperes ſuperuenientes ſuſtentati ſunt. Et ſicut audiui ab ore jam dicti Abbatis, cùm timeret, ne fortè annona pauperũ ante tempus deficeret: & piſtorem, pro eo quòd panes nimis magnos faceret, argueret: reſpondit ille. Credite mihi Domine, in paſta valde parui ſunt: & in fornace creſcunt. Parui immittuntur: & magni extrahuntur. Retulit mihi idem piſtor, frater ſcilicet Conradus, qui adhuc viuit, quia non ſolùm panes in fornace, imò etiam farina creuerit in ſaccis, & in vaſis: ita vt omnes piſtores mirarentur, necnó & pauperes qui inde nutriebantur. Dicebant enim. Domine Deus, vnde venit omnis iſta annona? Eodẽ *Farina & panes creſcunt miraculoſè.*

anno diues Dominus charitatem ſeruorum ſuorũ etiam in hac vita per centuplũ remunerauit. Nam magiſter Andreas Spitenſis per pecunias, quas in curia Frederici Imperatoris, necnon & in Grecia congregauerat, magnũ allodium in Blitiſdorp emit: nobiſq; in eleemoſynã dedit. Vnde talis voluntas, niſi à Deo?

Caput LXVI.

De humanitate Hẽmenrodenſium in pauperes, à Deo compenſata.

EOdem tẽpore dom⁹ in Hẽmenrode mater noſtra non minorem charitatem, imò tantò majorẽ, quantò ditior fuit, pauperib⁹ exhibuit. Tanta enim fames pauperes premebat, vt mulieres prægnantes ante portã in nemore patiendi tem-
Luc. 6. pora implerent. Chriſtus verò non immemor ꝓmiſſi, *Date, & dabitur vobis*, quia largi erant in dando, largam illis miſit eleemoſynã. Gerardus enĩ Prępoſitus ſãcti Simeonis in Treveri moriens, circa ducentas libras argenti illis legauit: ex quib⁹ centũ ad portam in vſus pauperum ſequeſtrauit. Portarius verò centũ libras ſuas recipiens, non ex eis vineas vel agros, ſed totidem maldra ſiliginis apud Confluentiam cõparauit: quibus ſatis ſufficienter vſq; ad meſſem pauperes ſuſtentauit.

Caput LXVII.

Item de clauſtro Weſtphaliæ, cui Deus expenſas pauperibus exhibitas duplo reſtituit.

REtulit mihi frater Godeſcalcus de Wlmunſteine, monach⁹ noſter, poſt eadẽ cara tempora, Cellerariũ quemdam Ordinis noſtri de Weſtphalia occurriſſe ſibi. Quem cùm interrogaſſet, quò feſtinaret, reſpondit ille. Ad cõcambiũ. Ante meſſem ob neceſſitatem pauperũ pecora noſtra occidimus, calices & libros noſtros impignorauimus: modo Dominus miſit nobis hominem, qui tantum nobis auri contulit, vt ejus quantitas in duplo erogatis reſpondeat. Vnde vado illud cãbire pro argento: vt ex eo poſſim pignora noſtra redimere, & greges reparare. Tria hęc exempla dicta ſint ꝓpter illos, qui viros clauſtrales judicant de auaritia. *No.* Nunc primùm intelligo, quid ſit, *date, & dabitur vobis*. *Mo.* Non intelliges rectè, niſi in futura vita: quando pro terrena ſubſtantia, quã pro Chriſto dimiſiſti, ſiue pauperibus in illius nomine dediſti, recipies regnũ, quod paratum eſt electis à conſtitutione mundi. In illa die fili⁹ hominis tibi cũ cæteris electis tuum enumerabit datũ: & tu ejus recipies promiſſum. Quid enim dicet? *Eſuriui, & de-*
Mat. 25. *diſti mihi manducare:* & cętera, quæ ibi ſequuntur. *No.* Si tanta bona ſequũtur eleemoſynã: væ illis, qui in hac brevi vita auaritiam ſectantur. Mo. Duo illa verba
Luc. 6. Dñi, ſc. *date, & dabitur vobis:* reuocant memorię meæ rem geſtã, ĩjs qui hoſpitalitatem exercent, pro exẽplo ſatis neceſſariam. Caput LXVIII.

De clauſtro, ob Abbatis auaritiam depauperato, & ob hoſpitalitatem rurſum ditato.

ABbas quidã, vt puto, de Ordine nigro, ſicut ex relatione cujuſdam Abbatis Ordinis noſtri didici, hoſpitalis erat valde, & circa pauperes multùm miſericors. Et quia in operib⁹ miſericordiæ fervens fuit: tales diſpẽſatores domui ſuæ ordinare ſtuduit, qui non ejus fervorẽ impedirent, ſed magis incenderent. Quãtò plures hoſpites ſuſcepit, quantò plus charitatis pauperibus exhibuit: tantò illi & domui ejus Domin⁹ ampliùs benedixit. Poſt cujus mortẽ ſucceſſor ejus ſtimulatus auaritia, pietatis officialibus amotis, & eis, quos tenaciores nouerat, inſtitutis, ait. Prędeceſſor meus nimis erat dapſilis & indiſcretus, ejus officiales nimis ꝓdigi: ſic ordinare debemus expenſas monaſterij, atq; temperate: vt ſi fortè ſeges noſtra grandinata fuerit, & tẽpora cara emerſerint, habeamus, vnde pauperibus ſubueniamus. Hujuſmodi verbis auaritiã ſuam pallians, hoſpitalitatem prorſus excluſit: & cõſueta beneficia pauperibus ſubtraxit. Charitate ſubtracta, proficere non potuit monaſterij ſubſtantia: imò in brevi ad tantam deuenerunt pauperta-

tem, vt vix haberent, quod fratres manducarent. Die quadā vir quidam venerādę canitiei venit ad portariū, quæſiuit hoſpitium: quem ille quidē clanculò & cum timore collegit, atq; hoſpitalitatis officia pro poſſe & tēpore illi exhibens, adjecit. Non te ſcandalizare debet, bone vir, quod tam negligenter te procuro: quia neceſſitas in cauſa eſt. Aliquando vidi talem ſtatum hujus monaſterij, vt ſi veniſſet Epiſcopus, cum magna charitate & abundantia fuiſſet ſuſceptus. Reſpondit ille. Duo fratres expulſi ſunt de monaſterio iſto: niſi illi duo fuerint reuerſi, nūquam bonus erit ſtatus ejus. Vnus eorū vocatur *Date*: & *dabitur vobis*, alter. Sicq; ab oculis ejus receſſit. *No.* Puto, aliquā fuiſſe perſonā angelicam: per quam Domin⁹ primam fratrum illorū reuocare voluerit charitatem. *Mon.* Portarius, cùm eſſet clericus, nomina cadē retinuit: & Abbati & fratrib⁹ audita recitauit. Reſumpta eſt hoſpitalitas: cœpit Dominus mox benedicere eis vt priùs. *No.* Quid ſentiendum eſt de illis, qui hoſpites colligunt, & eleemoſynas tantū faciunt propter inanem gloriam? *Mon.* Tales dando ſua peccant: & nil aliud recipiunt, niſi quod quærunt, ſcilicet laudem humanam. Alij ſua Chriſto dant propter vitā æternam: & hos Dominus non deſerit in præſenti. Quidam vero propter vtrūque: videlicet vt in præſenti ditiores fiant: & in futuro habeant vitam æternam. Et iſtos ſæpè dominus duplici mercede remunerat. Hic per bona temporalia, in futuro per bona æterna. Nonnulli verò ſunt, qui etiam pauperibus pro Chriſto ſua largiūtur: & dum cœperint ab ipſo ditari: tunc ex diabolica tentatione ampliùs tentati, manum ſuam retrahunt, egeſtatem timentes. *Nou.* Ex hoc dicas exemplum. *Caput* LXIX.

Duo fratres inſeparabiles ſunt, Date, & dabitur.

De Femina, quæ hoſpitalitatem ſectando ditata eſt: & eam deſerendo ad inopiā redacta.

NON eſt diu, q̄ femina quædam, adhuc fortè viuens, & in quadam ciuitate manens, in qua Abbates noſtri euntes ad generale capitulum hoſpitari ſolent, plures ex eis lucri cauſa hoſpitio ſuſcepit. Sentiens ſibi illa ad ingreſſum illorū benedici, fœnum illis gratis dedit: deinde pabulū. Quanto plus dabat, tāto plus habuit. Et cum hoſpitum ſuorum meritis & oratione jam diues facta eſſet, boniſque omnibus abundaret: cœpit defectum timere, & dicere intra ſe. Non potes ſuſtinere diu tantas expenſas: modò retrahe manū, ne fortè paupertatem incurras. Mira res: mox vt hoſpitibus ſtipendia conſueta negauit, & Dñs illi manū ſubtraxit. Non enim in domo illa frater *Dabitur* habitare poterat: de qua germanus ejus *Date* expulſus erat. Tandem ad ſe reuerſa, cùm ſe egere conſpiceret, pœnitentiam egit: & priora reſumens opera, ditari cœpit.

Caput LXX. *Quō intelligendum ſit*, Date & dabitur vobis.

NOSSE vellem, quomodo intelligendum ſit quod Chriſtus ait. *Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, etiam quod videtur habere, auferetur ab eo.* *Mon.* Ei, qui habet gratiam hoſpitalitatis, & caritatiuè bonoque animo, & hilari vultu hoſpites ſuſcipit, atque libenter pauperes introducit: Dño procurante dabitur ei in præſenti tantum, & nonnumquam, vt ſupradictum eſt, centuplum, & abundabit: & in futuro vita æterna. Qui autem gratiam hoſpitalitatis & eleemoſynæ non habet, ita vt inuit⁹ pauperes hoſpiteſque videat & recipiat, atq; cum malo animo & murmure hoc ipſum quod negare non poteſt, impendat: huic juſto Dei judicio hoc ipsū quod habet in ſubſtantia tēporali, vel in ſeipſo, deficit, vel ab alijs rapitur atq; diſtrahitur: nec fidelium eleemoſynis augetur. *No.* Satis placet expoſitio iſta: & hoc ꝓpter exēpla pręcedentia. *Mo.* Licet frequenter contingat, vt clauſtrales ꝓpter Chriſtū largi locupletentur, & contra ipſius mandatū tenaces depauperentur: de vtroq; tamen ſubjungam exemplum. *Mat. 25.*

Caput LXXI. *De Hoſpitalitate quorumdam monachorum.*

IN Meuele prouintia Diœceſis Treuetenſis ſitum eſt quoddam cœnobium nigri Ordinis, quod Lacus dicitur, nomen habens à re: perſonis poſſeſſionibuſque pollens: & in Religione præ cęteris terræ noſtræ cœnobijs florens. Ad hoc die quadam Saxo quidam hoſpitandi gratia diuertit: qui multum caritatiue illic ſuſceptus, ædificatus receſſit. Non multò pòſt, diues quidam in Saxonia amicus ejus in extremis agens, cùm teſtamentum ſuum illo præſente faceret: ait. Vellem, inquit, aliquid legare pro anima mea: ſi ſcirē in quo loco optimè eſſet locatum. Cui ille reſpondit. Iuxta Coloniam clauſtrum quoddam eſt valde Religioſum: in quo veraciter ſunt homines Dei, & in hoſpitalitate, me teſte, præcipui: nuſquàm potetitis eleemoſynā veſtram meliùs, & animæ veſtræ locare vtiliùs, quàm in eodem loco. Ad ejus conſilium Saxo, vt puto, quadraginta marcas argenti legauit, & deceſſit. Miſſa eſt per ſeruum pecunia Coloniam: & quia ſtatus Diœceſis Colonienſis, propter ſchiſma, quod erat inter Ottonem & Philippum reges malus fuit, pecuniam ibi reliquit: & ad Lacum pedes veniens, Abbati rem pèr Ordinem retulit: qui miſſo Cellerario pecuniam ibidem recepit. Hæc mihi relata ſunt à quodam Religioſo Conuerſo Ordinis noſtri.

Caput LXXII. *De Inhoſpitali Præpoſito nigri Ordinis.*

CVIVSDAM Ordinis cella quædā in Epiſcopatu Coloniēſi ſita eſt, quam nominare nolo, propter tempus: quam Præpoſitus tam tenax regit, vt neminem ſponte ſua hoſpitio, ſecundum regulam, ſuſcipiat: cùm tamen ſatis abundet. Epiſcopus vero, qui & aduocatus ejusdem cellæ eſt, ſciens hominem pecunioſum eſſe, & inhoſpitalem: ſemel vel bis in anno cum plurimis equitaturis & multitudine militum hoſpitatur apud ipſum: in quorum receptione tantū expendit Præpoſitus, quantum ſufficere poſſet ad ſuſceptionē hoſpitum totius anni. Alijs verò monaſterijs multò ditioribus idem Epiſcopus parcit, & ſua
Mat. 25. largitur: vt impleatur prædicta ſententia ſaluatoris, *Omni habenti dabitur* &c. *No.* Satis mihi dictum fateor, tam verbis quàm exemplis, contra auaritiam: nunc precor, vt idem facere non pigriteris contra gulam. *Mon.* Priùs expedire te debeo de gula, quid ſit, quæ ſint ejus filiæ, & quàm periculoſa ſit illius tentatio, ſi conſenſus ei adhibeatur, corpori & animæ, quibuſdam tibi oſtendam exemplis.

Caput LXXIII. *De Gula & filiabus ejus.*

GVLA eſt ſolius corporis cauſa immoderatus & illecebroſus comedendi bibēdique appetitus. Hujus filiæ ſunt, immūditia, ſcurrilitas, inepta lætitia, multiloquium, hebetatio ſenſus circa intelligentiam. In gula quinque ſunt gradus peccandi. Primus eſt, cibos pretioſos & delicatos exquirere: ſecundus, cibos curioſè præparare: tertius, ante tempus ſumere: quartus, nimis auidè: quintus, in nimia quantitate. Gula primus homo in paradiſo victus ſuccubuit: hæc Eſau primogenita ſurripuit. Gula Sodomitas ad peccatum maximum incitauit: ipſa
Pſal. 77. filios Iſraël in deſerto proſtrauit. *Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum: & ira Dei*
Ezech. 16. *aſcendit ſuper eos. Iniquitas Sodomæ fuit ſaturitas panis & abundantia.* Homo Dei,
3. Reg. 13. ſcilicet Abdo, miſſus in Bethel, propter comeſtionē à leonibus occiditur. Diues
Luc. 16. qui epulabatur quotidie ſplēdidè, in inferno ſepelitur. Nabuzardan princeps co-
4. Reg. 25. quorum, id eſt gula, Ieruſalem muros deſtruxit. Vides quanta pericula ſint
Eccle. 10. in illa. Accedant & teſtimonia. Ait enim Salomon. *Ve terræ, cujus principes mane*
Ibid. c. 6. *comedunt.* Item. *Omnis labor hominis in ore ejus: & anima ejus non replebitur.* Et
Luc. 21. Dominus in Euangelio. *Videte, ne grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate.* Itē
Rom. 13. Apoſtolus. *Honeſtè ambulemus: non in comeſſationibus & ebrietatibus,* & cætera.

Prima Chriſti tentatio à diabolo, per gulam facta eſt. Vnde Hieronymus dicit. *In pugna Chriſti, prius agitur contra gulã jejunando: per quàm victus eſt primus homo.* Quàm valida & importuna ſit nobis hujus vitij tentatio: quibuſdam recentiori tempore geſtis pandam exemplis. Ordinem etiam, inquantum potero, necnon & modum ſupradictarum tentationum, Adæ ſcilicet & Eſau, & reliquorum, qui ibi enumerati ſunt, ſeruare ſtudebo. *Gloſſa inca. 4 Matth.*

Caput LXXIV.

De Conrado ſcholare, qui propter eſum vnius pomi, auunculi ſui gratia priuatus eſt.

COLONIÆ in majori Eccleſia decanus quidam erat natione Sueuus, vir diues, prudens, & honeſtus: & in conſilio Frederici Imperatoris ſatis acceptus. Hic cùm in pomerio ſuo nouellam plantatam pomum haberet, & iam flores in poma profeciſſent: præcepit familiæ ſuæ ſub interminatione gratiæ ſuæ necnon & pœnæ, ne aliquis aliquid ex eiſdem pomis, quæ pauca erant, ante maturitatem carperet: probare volens ejus primitias. Cumque omnes præceptum illius cuſtodirent: ſcholaris quidã, nomine Conradus, cognatus ejus, & per ipſum in Eccleſia ſancti Andreæ in canonicum promotus, poma eadem videns & deſiderans, patrui præceptum neglexit: vnum tantũ pomum, vt puto, de pomis tulit, & comedit. Quod cùm decanus intellexiſſet: tanta ira & odio exarſit in illum, vt ſe dilectum eijceret: nec ab aliquo poſſet induci, vt culpam ei ignoſceret. Et quem multùm cogitauerat diuerſis ſtipendijs ditare: ab illo die, inqeſtum potuit, depreſſit. Ego eundem Conradum bene noui: & erat Cantor præfatæ Eccleſiæ. Satis, vt vides, tentationis hujus pueri pœna concordat cum pœna Adam. Ille propter pomũ ejectus eſt de paradiſo: iſte de domo auunculi ſui, atque diuitijs. *Noui.* Cum Adam in poteſtate haberet omnes fructus paradiſi: miror, quòd ſe ab vna continere non potuit. *Mon.* Multi temerè iudicant Adam de inobedientia, pomi vilitatem attendentes, & vim tentationis non conſiderantes: ſicut ſubjectis probabitur exemplis.

Caput LXXV.

De ſeruo, qui pixide contra præceptum Domini ſui aperta gratiam ejus perdidit.

QVIDAM paterfamilias ſeruum habuit fidelem & vtilem: omnium rerum ſuarum diſpenſatorem. Contigit, vt die quadam ſermo inter eos eſſet de inobedientia Adæ in eſu pomi contra præceptũ Domini, & ſeruus indignando illius inconſtantiæ diceret: vt taceam de Deo, ſi mihi aliquid à vobis tam diſtrictè preciperetur, nũquam tranſgreſſor efficerer. Tacuit tunc Dominus: & poſt dies aliquot, cum ſibi ille minùs caueret, nec ſermonem contra Adam prolatum in memoria haberet, pixidem ei clauſam, ſed non firmatam, porrexit, dicens. Pixidem iſtam memoriæ tuæ commendo. Quod ſi aperueris illam: totius laboris tui mercede priuaberis: & gratia mea perpetuo carebis. Hoc cùm crebriùs ei inculcaſſet, & ille in conclaui ſuo ſe recepiſſet, ſtatim diuerſis cogitationibus cœpit fluctuare, tentationibus æſtuare: quid eſſet in pixide, ſcire deſiderans. Et ſepius illam vertens atque circumſpiciens: ait intra ſe. Quid ſi aperuero illam? Solus ſum: nemo videt: interrogatus negabo: non eſt teſtis, qui me conuincere poſſit. Victus tandem tentatione, pixidem aperuit: & auicula, quæ intus clauſa erat, euolauit. Tunc triſtis effectus valde, myſterium intellexit: & ad Domini pedes pixidem requirentis ſe proſternens, veniam poſtulauit, ſed non inuenit. Ad quem Dominus. Serue nequam & contumax, tu primum parentem noſtrum de inobedientia judicans, tuamque conſtantiam apud me commendans: teipſum condẽnaſti. Recede ergo à me: & faciem meam de cætero non videas. Hæc mihi retulit Canonicus quidam S. Seuerini in Colonia: vir ſenex ætate, verax in verbis, & vita Religioſus. Simile ex parte contigit in Saxonia.

Caput LXXVI.

De vxore militis, quæ à tentatione victa paludem à marito prohibitam intrauit.

HENRICVS de Vuida miles fuit diues valde: potens & nominatus miniſterialis Henrici ducis Saxonum. Adhuc plures vivunt, qui illum nouerunt: & ſcio quòd recitaturus ſum fortè recordantur. Habebat enim vxorem nobilem ac dilectam. Die quadam cum ſermo inter eos haberetur de culpa Euæ, cœpit illa, vt mos eſt mulieribus, eidem maledicere, & de inconſtantia animi iudicare: eo quod pro modico pomo gulæ ſuæ ſatisfaciens, tantis pœnis ac miſerijs omne genus humanum ſubdidiſſet. Cui maritus reſpondit. Noli illam iudicare: tu fortè in illa tentatione ſimile feciſſes. Ego volo tibi aliquid præcipere, quod minus eſt: & propter amorem meũ minimè poteris cuſtodire illud. Reſpondente illa, quod eſt mãdatum, ait miles. Vt die illa, qua balneata fueris, paludem curiæ noſtræ nudis pedibus non ingrediaris: alijs diebus, ſi libet, intres. Erat enim aqua putens & fimoſa: ex ſordibus totius curiæ collecta. Illa ſubridẽte & præcepti tranſgreſſionem etiam abhorreſcente: ſubjunxit Henricus. Volo, vt pœnam addamus. Si tu fueris obediens, quadraginta marcas argenti à me recipies: ſin autem totidem mihi ſolues. Et bene placuit ei. Ille verò ſecretos cuſtodes paludi adhibuit. Mira res. Ab illa die matrona tam honeſta & tam verecunda, numquam per curiam tranſire poterat, niſi ad prædictam paludem reſpiceret: & quotiens balneabatur, totiens grauiter de eadem palude tentabatur. Die quadam exiens de balneo: dixit pediſſequæ ſuæ. Niſi ingreſſa fuero paludem illam, moriar. Statimque ſurgens & ſuccingens ſe, cum circumſpexiſſet, & neminem videre putaret: comitante ancilla, aquam illam fœtidam vſque ad genua intrauit: & huc illucque deambulando bene concupiſcentiæ ſuæ ſatisfecit. Quod ſtatim nuntiatum eſt marito ejus. Ille gaudens, mox vt eam vidit, ait. Quid eſt domina: fuiſtisne hodie bene balneata? Reſpondente illa ſui: adiecit. In dolio, vel in palude? Ad quod verbum confuſa tacuit: ſciens, eum ſuum exceſſum non latere. Tunc ille. Vbi eſt domina, conſtantia veſtra, obedientia, iactantia veſtra? Eua viliùs tentata fuiſtis: rapidiùs reſtitiſtis: turpiùs cecidiſtis. Reddite ergo quod debetis. Et cùm non haberet illa, quod ſolueret, omnia eius veſtimenta precioſa tulit: & per diuerſas perſonas diſtribuit: ſinens eam per aliquod tempus bene torqueri. *Nou.* Valde miſerabile eſt, quod ſic ſemper mẽs hominis nititur in vetitũ. *Antequam ſermo audiatur, non eſt tribulatio ſiue tentatio: ſed vbi ſignum prædicationis tuba oſtendit, tribulationum pugna cõ-*

Orige. ho. 3. in Exod. circa finem. *ſurgit.* Verba ſunt Origenis ſuper illum locum, *ex quo locutus ſum Pharaoni, afflixiſti populum tuum.* Quàm valida ſit quandoque pugna tentationis poſt prohibitionem: exemplum tibi proponam, militem quemdam: qui magis elegit mori, quam in tentatione ſua ſuperari.

Caput LXXVII.

De Milite, quem tentatio arboris prohibita extinxit, ſed non ſuperauit.

MILES quidam, ſicut audiui à quodam viro Religioſo, multa ſcelera commiſerat: tandem ductus pœnitentia de commiſſis fecit confeſſionem, ſatisfactionem ſuſcepit: ſed ſuſceptam ſeruare non potuit. Cumque hoc ſæpius actitaſſet: dixit illi Sacerdos. Nil ſic proficimus. Dic ergo mihi. Eſtne aliquid, quod pro peccatis tuis poſſis cuſtodire? Reſpondente illo, eſt pomus in poſſeſſione mea tali, cuius fructus tam amarus & peſſimus eſt, vt nũquam ex eo comedere poſſim: ſi videtur vobis bonum, pœnitẽtia mea ſit, vt, quoad viuam, de eiuſdem pomis non guſtem. Sciens Sacerdos maximè poſt prohibitionẽ excitante carne vel diabolo, ſiue vtroque, conſurgere tentationem: reſpondit. Pro omnibus peccatis tuis injungo, vt nunquam de fructu ejuſdẽ arboris ſcienter comedas. Abijt miles: pœnitentiã injunctã quaſi pro nihilo reputans. Sic ſita erat ipſa arbor, vt quotiens curiam ſuam exiret vel intraret, eandem arborẽ reſpicere poſſet: reſpiciendo ſemper prohibitionis recordabatur: & recordando grauiſſimè mox tentabatur. Die quadam ante arborem eandem tranſiens, & poma in ea conſiderans, ab eo qui primum hominem per lignum prohibitum tentauit & proſtrauit, tam validè tẽtatus eſt: vt ad arborem quidem veniret, & ad pomum nunc manum extendendo, nunc extenſam retrahendo, totum penè diem contrarijs niſibus continuaret. Tandem adjuuante gratia triumphans, intantum reſtitit: vt corde coanguſtato ſub arbore iacens ſpiritum exhalaret. *Nou.* Si tentatio Adæ fuit tam dura: non eſt mirum ſi cecidit. *Mon.* Grauiter cecidit tentationi conſentiendo: & quia ſicut foris habuit cauſam impellentem, ſic intus gratiam adiuuantem. Hæc dicta ſint de occaſione pomi: propter quod ejecti ſunt de paradiſo protoplaſti. *Nou.* Non minus miror, quòd Eſau eſuriens, propter lenticulæ decoctionem primogenita ſua perdidit coram Deo: quàm quod illi propter pomum eiecti ſunt de paradiſo. *Mon.* Non eſuriendo, non lenticulam concupiſcendo, primogenita ſua perdidit: ſed per contemptum, quo rem tam pretioſã tam indigno pretio lucitãte gula vendidit. Nec nobis debet eſſe terrori hoc: qui frequenter tali cibo veſcimur, & ardenter ſumimus: quia magnum Dei donum eſt, quãdo viris Religioſis & delicatis, poſtquã cõuerſi fuerint ad Chriſtũ, incondita pulmentaria leguminum vertuntur in conuiuium. Audi de hoc verbum ſatis iocundum.

Caput LXXVIII.

De tribus granis, quibus Sigilbertus ſe condire dicebat pulmenta monachorum.

EO tempore, quo milites illi honeſti, & in ſeculo nominati, videlicet Vlric[9], cognomento Flaſſe, & Bernardus, cognomĩto Walſchart, Karolus & Marcianus Colonienſes, alijque, tam ex clericis quàm ex laicis viri diuites, in Hémerode conuerſi fuiſſent, & in Ordine confortati: quidam ex ſæcularibus, & dictorum militum notus & amicus, air beatæ memoriæ Domino Sigilberto eorum Abbati. Non ſufficio mirari, quòd tales viri in ſæculo tam delicati, olerib[9] inconditis, piſa & lente poſſunt vti. Cui ille reſpondit. Ego tria grana piperis appono: quibus eadem groſſa pulmenta condiuntur: vt penè nihil in ſuis ſcutellis comedentes relinquant. Mirante illo, & non intelligente quod audierat, Abbas ſubjunxit, dicens. Ego tibi exponam. Primum granum piperis, ſunt lõgæ vigiliæ matutinarũ: ſecundum, labor manuũ: tertiũ granum, eſt deſperatio ferculi lautioris. Ecce iſta ſunt tria grana: quibus appoſitis, optimi ſaporis fiunt pulmentaria noſtra. Et puto vehementer, quod monachus magis peccet, piſam ſuã ſiue lenticulã, propter tortiones vel humores melancholicos, vitando, quã nimis ex illis ſumendo. Si appoſita ſumere noluerit, neceſſe eſt, vt lautiora vel appetat vel requirat. Si ea data fuerint ex conſuetudine, puſillanimes ſcandaliſat: ſi negata, ante tempus deficiet. Monachus vacuo ventre non poteſt bene ieiunare, vigilare, laborare. Hinc eſt, quòd ſanctus Bernardus tales in quodã ſermone ſatis acriter reprehendit. Cibaria noſtra nõ ſunt confortatiua: & ideo oporter nos ex eis ſumere vſque ad ſatietatẽ. *Noui.* Quid ſentiendum eſt de illis, qui per occaſionem frequenter in ſæculo ſunt, & penè quotidie cibis delicatis veſcũtur? Eruntne ęquales fratribus ſuis in merito: qui cibis regularibus tormẽtantur? *Mon.* Non eſt meum, illos judicare: vnuſquiſque ſecundum ſuum laborem recipiet. Dicam tibi tamen ad hoc cujuſdam laici ſententiam ſatis delectabilem, contra quendam Cardinalem ioculariter prolatam.

Quæ condiant cibos inſuaues.

Caput 79.

Caput LXXIX.

De Sermone monachi illiterati ad Henricum Cardinalem Albanenſem.

SANCTÆ recordationis Dominus Henricus Albanenſis Epiſcopus & Cardinalis, anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimo octauo, miſſus à Clemente Papa temporibus Frederici Imperatoris prædicare crucem in Alemannia contra Saracenos: quoſdā ſibi terræ noſtræ monachos Ciſtercienſis Ordinis ſocios aſſūpſit. Die quadam cum ſimul equitarent, & ipſe in generali diceret, quis veſtrum dicet nobis aliquid boni: reſpondit vnus, ille, demonſtrato quodam monacho laico, cujus nomen excidit. Et præceptum eſt ei ſtatim à Cardinali, vt verbum proponeret exhortationis. Ille primùm ſe excuſans, dicens, laicum non debere litteratis loqui, tandem ſic exorſus eſt. Quando mortui fuerimus, & deducti ad paradiſum: occurret nobis ſanctus Pater noſter Benedictus: & viſis nobis monachis cucullatis, cum gaudio introducet. Viſo verò Henrico Epiſcopo & Cardinale infulato, mirabitur, & dicet. Quis enim es tu? Et ille. Pater: ego ſum monachus Ciſtercienſis. Reſpondebit ſanctus. Nequaquā: monachus cornicularius non eſt. Henrico pro ſe allegante, tandem huiuſmodi data ſententia, dicet oſtiarijs ſancti Benedictus. Ponite eum ſupinum, & ſtomachum ſcindere eius aperite: ſi inueneritis ibi olera incondita, fabam, piſam, lentem, pultes, ciboſque regulares, cum monachis intromittatur: ſin autem piſces groſſos, & cibos ſæculares atque delicatos, foris maneat. Deinde conuerſus ad Cardinalē ſubiecit. Quid illa hora dicturus es pauper Henrice? Ad quod verbum Cardinalis ſubridens, ſermonem eius laudauit. Ego eundem venerabilem Epiſcopum & monachum adhuc puer audiui in eccleſia ſancti Petri Coloniæ crucē prædicantem, & plurimos ibi vidi ſignantem: eratque vir iuſtus & ſanctus, manus ſuas ab omni munere excutiens: & tam verbo, quàm exemplo, multos ædificans. *Nou.* Recordor, ſuperiùs te dixiſſe, iniquitatem Sodomæ fuiſſe ſaturitatem panis. *Mon.* Verba ſunt Ezechielis Prophetæ. Vt ait Moyſes, *antequam ſubuerteret Dominus Sodomam & Gomorram, omnis ejus regio irrigabatur ſicut paradiſus, & ſicut Ægyptus*: eratque nimiæ fertilitatis. Vnde quia Sodomitæ commeſſationibus vacabant: per libidinem effluebant. Gula luxuriam plurimū accendit. *Nou.* Quid ergo? Eſtne periculoſum, ſi pane ſatietur? *Mon.* Quod ſuperiùs dixi de lenticula: hoc modò dico de pane. In pane Sodomorum, eo quod panis cibus ſit principalis, intelligitur copia omnium ciborū: quo illi abundabant. Panis verò noſter, quia groſſus eſt & niger, magis eſt neceſſitatis quam ſuperfluitatis: & puto, magis monachū peccare, ſi illum abhorreat, vel delicatum requirat: quam ſi ad ſatietatem. Maxima quandoque in pane ſolet eſſe tentatio.

Henricus Abbas 7. Clara-vallis.

Gen. 13.

Caput LXXX.

De clerico cui Chriſtus panem hordeaceum lateri ſuo intinctum porrexit.

QVIDAM Claram-vallem conuerſionis gratia clericus venit, delicatus valde. Cumque panem conuentus, qui tunc temporis valde groſſus erat, & piſam abhorreret, atque ex ipſo timore non ſolum famis, ſed & futuræ refectionis tabeſceret: nocte quadam Saluator ei in viſu apparuit, fruſtum panis, quo fratres veſcebantur in manu tenens: quem ei porrexit & ait. Comede panem hunc. Cui cum nouitius reſponderet, Domine, numquā veſci potui pane hordeaceo: Chriſtus vulneri lateris ſui eundem panem intinxit: & porrectū comedere juſſit. De quo cùm guſtaſſet: factus eſt ſicut mel dulcis in ore ejus. Ab illo enim tempore panem, ſiue cibos regulares, quos prius vix tangere potuit, cum multa delectatione comedit. Hoc ſcias, quos diabolus nequit deijcere per gulā: conatur deijcere per indiſcretam & indebitam abſtinentiam.

Caput LXXXI.

De nouitio, quem diabolus formam dimidij panis offerendo decepit.

SICVT referre ſolent noſtri ſeniores, in Hemmenrode dæmon ſub ſpecie Angeli cuidam monacho minùs circumſpecto per aliquot dies in menſa formam dimidij panis oſtendit: & ne plus ſimul ſumeret, perſuaſit. Obediuit ille dæmoni: & poſt breue tempus tantam debilitatem capitis incurrit: vt in ſenſu deficeret & periret. *Nou.* Dixiſti ſuperiùs, gulam proſtrauiſſe filios Iſraël in deſerto. Quod ergo incitamentum gulæ videtur tibi maximè fuiſſe illius plagæ? *Mon.* Deſiderium carnium. Cùm enim Dominus eis manna dediſſet, panem Angelorum, omne in ſe habens delectamentum: ingrati tanto beneficio, murmurabant contra Moyſen, dicentes. *Quis dabit nobis ad comedendum carnes? Recordamur piſcium quos comedebamus in Ægypto gratis. In mentem veniunt nobis cucumeres & pepones & cepe & allia: anima noſtra arida eſt. Nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi manna.* Et in alio loco. *Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo.* Vides, quāta ingratitudo: & cum quanto jurgio. Culpam mox pœna ſubſequens denudat Num. 11.

Num. 11. *Adhuc,* inquit, *erant carnes in ore & dentibus eorum, nec defecerat hujuſmodi cibus: & ecce furor Domino concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis.* Sępe diabolus Religioſos per carnes tentat; nunc dormitantes, nunc vigilantes: nūc viſibiliter, nūc inviſibiliter. Quoſdā vincit, à quibuſdā vincitur. *No.* De his audire delectat exempla. *Mo.* Exēpla ſatis vera & manifeſta tibi dicam. *Caput* LXXXII.

De Arnoldo monacho, cui in choro dormitanti diabolus carnes obtulit.

NON eſt diu, quòd monachus quidam apud nos defunctus eſt, Arnoldus nomine: Coloniæ in Eccleſia ſanctorum Apoſtolorū canonicus. Fuerat enim ante conuerſionem vir diues & delicatus. Iſte mihi referre ſolebat, quòd per gulam multū tentabatur à diabolo: etiam cùm leuiter dormitaret in choro. Quandoq; cùm propter laſſitudinē in choro ſtans, oculos clauderet: ſcutellam carnib⁹ plenā ante os ſuū ſenſit: de qua etiā more canino, vt ſibi videbatur, cōedit. Illuſio diaboli. Cūq; ſic beſtialiter cōedere erubeſceret, caput retraxit, & ſatis durè parieti alliſit.

Caput LXXXIII. *De Conuerſo, qui dormitans in Miſſa lignū pro carne rodebat.*

COnuerſus quidam, ſicut ab ejus ore audiui, cùm die quadam auditor eſſet cujuſdam priuatæ Miſſæ, in Canone modicū quid dormitans, ex illuſione diaboli ipſum ſuper quod proſtratus jacebat, lignū dentibus rodere cœpit, ac ſi aliquid maſticaret: & erat ſtridor dentiū ejus vt ſonus muris, teſtam nucis dentib⁹ ſuis perforantis. Frater Richwinus Cellerarius noſter, qui ad miſſam eādem miniſtrabat, hæc audiens, in orationibus ſuis impediebatur. Et cùm poſſet Conuerſo loqui, interrogabat eum, quid in miſſa haberet, dicens. Non potui propter vos orare. Reſpōdit ille. Credite mihi, ego comedi bonas carnes. Vnde habuiſtis illas? inquit. Reſpōdit Conuerſus: diabolus infra illum canonē pręparauerat ori meo ſcutellam carnium bene refertā. Si non creditis, notate lignum, in quō jacui: veſtigia dentium meorum bene ibi reperietis. Et narrauit ei, qualiter à diabolo dormitans fuiſſet illuſus. Alia illuſio. Lignū verò ex dentibus ejus fuerat corroſum. Sic inimicus viros religioſos, quos decipere per gulā non poteſt vigilando, ad minus illis illudere conatur dormitando. Audi nunc de quadam virgine, quam per carnes, non dormitantem, ſed vigilantem viſibiliter tentauit: nec tamen præualuit.

Caput LXXXIV. *De Virgine abſtinente, cui diabolus anſerem obulit.*

VIrgo quædam de Nivella nata, domū patris & parentes amore Chriſti deſerens, quibuſdā feminis religioſis illius prouinciæ ſe ſociauit: cum quibus de ope manuum ſuarū victitans, orationibus jejuniiſque vacavit. Cujus virtutibus diabolus inuidens, anſerem de domo patris ejus tulit, & in triclinio, in quo cū cæteris feminis ſedebat, depoſuit dicēs. Quid te miſera fame crucias? Accipe & mánduca. Cui cùm illa diceret, non licet mihi ex eo comederē, quia de furto eſt: reſpōdit diabolus. Nequaquā: de domo enim patris tui tuli illum. Tunc virgo. Non poteris negare, quin rapina ſit. Tolle anſerē velociùs, & reſtitue vbi rapuiſti. Videns ille, nihil ſe proficere, feminis videntibus avem leuauit: & tuguriolo, vnde eā rapuerat, reſtituit. Teſtata eſt familia domus patris ejus, magnū ſe inter reliquos anſeres audiuiſſe clamoris ſtrepitum, & cùm præfatum anſerem tolleret, & cùm eumdē loco ſuo reſtitueret. Dicam tibi adhuc duo exēpla, per quæ ſcies, qualiter diabolus eos, quos per deſiderium carnium ſuperat, terreat & confundat.

Caput LXXXV. *De Conuerſo in cellario comedente carnes*

CONVERSVS quidam, ſicut audiui à quodam viro Religioſo, carniū deſiderio tentatus atque ſuperatus: cùm illas requirere erubeſceret, ſicut nec licuit, die quadam aſſaturam ſibi præparatā cellario intulit, & comedit. Erat enim officio Cellerarius, de Ordine Præmonſtratenſi. Permiſſione Dei diabolus, quia aliud facere non potuit, goloſum illum rapuit: & in tecto cāpanilis in modum veſtimenti ſparſit. Vbi cū hęreret, vel potiùs à diabolo ſuſtentaretur, cui datus fuerat ad terrendū, potiùs quā ad occidendū: clamauit valdè, fratrū auxiliū implorans. Quem ibi hærere cernentes, cauſamq; ignorantes, ſatis mirati ſunt: & turrim cū feſtinatione aſcendētes, tegulaſque incidētes, per foramen illū retraxerunt.

Caput LXXXVI. *De gallina, cujus viſcera verſa ſunt in bufonem.*

NON eſt diu, quòd quidam ex monachis Prumienſibus, feria tertia ante cineres, in domo cujuſdam ſæcularis Sacerdotis cõuiuantes, diuerſas carnes cum vino exquiſito vſque ad mediam penè noctem comederunt. Et cùm ſaturati eſſent nimis, in ipſo gallicantu Sacerdos vocans ſcholarem adultum, nomine Ioannem, quem ego bene noui: dixit. Certè adhuc comedemus. Vade, affer nobis gallinam, quam inueneris in pertica ſedentem juxta gallum, quia cæteris pinguior eſſe conſueuit: & præpara nobis. Quam cùm ſtrangulaſſet, & vẽtre aperto, manuque impoſita, ſe inteſtina omnia ejus ſimul ejicere putaret: maximum bufonem extraxit. Cujus motum cùm manu ſenſiſſet & projeciſſet, vidiſſetque, quid eſſet: repentino ſuo clamore omnes aduocauit. Videntes gallinæ viſcera in bufonem verſa, cõfuſi à loco conuiuij receſſerunt: intelligentes opus eſſe diaboli. Hæc mihi vnus fratrum illorum, qui interfuit, & vidit, recitauit. *Nou.* Magis me tentãt piſces, quàm carnes: quia iſtis mihi veſci licet, illis non. *Mon.* Puto, te recordari, cum filijs Iſraël, piſcium, quos comedebas in Ægypto, ideſt in ſæculo. *Nou* Non poſſum quandoque non recordari. *Mon.* Ad memoriam mihi reuocant piſces iſti, magnam quãdam nequitiam, cuidam incluſo à diabolo factam. *Num. 11.*

Caput LXXXVII.

De Hermanno incluſo, cui diabolus pro piſcibus obtulit ſtercora equina.

RETVLIT mihi frater Godeſcalcus de Vvolmunſteine, quòd die quadam diabolus fratri Hermãno incluſo de Aroiſberg, in ſpecie hominis ſibi noti, ſcutellam obtulit cum piſcibus. Ille, ao quòd adhuc mane eſſet, dixit, vt poneret, & recederet. Tempore quo erant præparandi: in diſco, in quo priùs nihil eſſe videbatur, niſi piſces, ſtercora reperta ſunt equina. *Nou.* Puto, eundem Religioſum virum piſces deſideraſſe: & pœnam ejuſdem peccati illuſionem fuiſſe diaboli. *Mon.* Hoc ſatis probabile eſt. Per etiam hoc, quod filij Iſraël cum carnibus & piſcibus deſiderauerunt cepe & allia: recordor cujuſdã periculoſæ tentationis, in qua quidam pœnitens per allia cecidit.

Caput LXXXV. *De Stemardo proditore, qui per allia cecidit.*

DVÆ cognationes militum in Epiſcopatu Colonienſi ſunt, tam multitudine quam diuitijs & probitate fortes ſatis, atque magnanimes. E quibus vna illarum de villa Bachcim originem ducit: altera de villa quæ Gurzenich vocatur. Erant autem inter eos quædam tam validæ & tam mortales inimicitiæ: vt tunc temporis à nullo hominum, ſiue Epiſcopo ipſorum domino, poſſent ſopiri: ſed quotidie rapinis, incendijs, & homicidijs, renouarentur. At illi de Gurzenich in terminis ſuis fecerunt ſibi domũ munitam in nemore, non quidem timore inimicorum: ſed vt ibi poſſent confluere, quieſcere, & ſimul procedendo illos acriùs impugnare. Habentes autem ſervũ quẽdam originarium, Stemardum nomine, fidei ejus claves munitionis cõmiſerunt. Ille verò inſtinctu diaboli clanculo nuntium adverſarijs miſit: promittens quòd tam dominos ſuos quam munitionem poteſtati eorum traderet: neſcio quid cauſæ cõtra illos prætendens. At milites de Bachim traditionem timentes: verbis ejus minùs attenderunt. Quibus cùm ſecundo ac tertio eundem nuntium deſtinaſſet: illi die præfixo ſe armantes, & cum multitudine timore inſidiarum venientes, in loco domui ſatis vicino ſervum præſtolati ſunt. Ad quos proditor exiens, cùm adhuc hæſitarent: allatis omnium dominorum ſuorum in caſtellulo meridiano tempore dormientiũ gladijs, certos illos effecit. Ad quos armati intrantes, omnes occiderunt: ſervum, ſecũdum quod illi juraverant, in ſua recipientes ſocietate. Poſtea miſer ille de tam execrabili facinore territus & cõpunctus, ſedem Apoſtolicam adijt: vbi culpam confitens, pœnitentiam ſatis duram ſuſcepit: ſed tentationi ſuccũbens, ſuſceptam minimè cuſtodiuit. Qui mox recurrens ad Papam, renouauit pœnitentiam: ſed nõ perſeuerauit in obedientia. Cumque hoc crebriùs actitaſſet: Dominus Pœnitentialis tædio affectus, ſe ab illo liberare volens: conſiderans nil eum proficere, dixit. Noſti aliquid, quod poſſis pro pœnitentia ſuſcipere & cuſtodire? Reſpondit ille. Nũquam allia comedere poſſum: certum eſt mihi, quia ſi illorum carẽtiam pro pœnitentia ſuſcepero, nũquam tranſgrediar. Ad quod confeſſor reſpondit. Vade: & de cætero pro peccatis tuis magnis allia ne comedas. Egreſſus homo vrbẽ, in horto quodam allia conſpexit: quæ ex immiſſione diaboli mox concupiſcere cœpit: ſtans verò, & allia attendens, fortiter tentabatur. Concupiſcentia inualeſcens non ſinebat miſerũ abire: nec tamen allis prohibita auſus erat contingere. Quid verbis immorer? Tandem gula vicit obedientiam: hortum intrauit: & allia comedit. Mira res. Allia, de quibus nũquam guſtare potuit, cum eſſent cocta & accuratè præparata, & ad comedendum ſibi licita, ſic viliter tentatione victus cruda comedit: & cum multa confuſione ad curiam redijt, & quid egerit, recitauit. Quem Pœnitentialis cum indignatione repellens, ne ſibi moleſtus eſſet de cætero, præcepit. Quid poſt hæc miſer ille egerit, non audiui. *Nou.* Miſera eſt cõditio hominis, quæ ſic prona eſt ad trãſgreſſionẽ. Sed dic quæſo, in quo genere peccauit gulæ homo Dei, qui comedẽdo in Bethel, à leone occiſus eſt? *Mo.* Non comedendo, ſed contra præceptum diuinum in tali loco, etiam deceptus, comedendo, talem pœnam incurrit. Quanta pœna ſit, illicita, ſiue licita etiam, comedere aut bibere contra præceptum: nonnullis tibi oſtendam exemplis.

Caput LXXXIX. *De Florino, ob gulæ peccatum punito.*

MAgiſter Abſalon, vir honeſtus & literatus, in Eccleſia ſancti Victoris Pariſiẽſis Canonicus, ante hos annos in Sprenkiriſbach Abbas eſt electus. Eſt enim idẽ monaſterium in Epiſcopatu Treuerenſi. Antequã idem Abſalon in locum electionis ſuæ veniret, vnus ex fratribus in viſu noctis vidit, quòd candela ardens præfatum monaſteriũ intraret: quæ ſuo lumine omnium fratrũ candelas extinctas, quas manu tenebant, reaccenderet. Interpretatio viſus talis erat, quòd is adveniret, qui diſciplinam diſſolutam repararet. Factus verò Abbas, honeſtas conſuetudines, quas in ſuo monaſterio didicerat, induxit: inter cętera præcipiens, vt tam ſuæ congregationis fratres, quàm ſubjectæ ſorores, necnõ & Prępoſiti earũ, ab eſcis carnium omnes abſtinerent. Contigit poſt hoc, quãdam ſęcularem matronam Religionis habitũ in inſula S. Nicolai ſuſcipere. Pertinet autem idem monaſteriũ ad Sprenkitiſbach. In die recluſionis ſupradictę feminæ amicis ejus cum Præpoſito Sanctimonialiũ, nomine Florino, viro pinguiſſimo, & bene mihi noto, conuiuantibus: cùm ipſi carnib⁹ veſcerentur, & ipſe piſcibus, propter mandatũ Abbatis ſui Abſalonis, videns in ſcutella clerici juxta ſedentis carnium aſſaturam, concupiuit: immiſſaque manu morſellum rapuit, & cum quadam jucunditate in os ſuũ miſit. Mox juſto Dei judicio idem morſellus in guttur inobedientis integer deſcendit: ita vt meatus ejus obſtruẽns, nullo conatu in os poſſet reuocari. Quem de menſa trahentes, cùm jam euerſis oculis putaretur ſuffocandus: Henricus monachus & camerari⁹ noſter, tunc Decanus Monaſteriẽſis, ſicut ex ejus ore audiui, pugno tam validè collum illius percuſſit, vt morſellus infixus exiliret. Et cognouerunt, quòd dolor ille atq; confuſio pœna peccati foret inobedienti Prępoſito. Et hoc pro certo ſcias, quòd ſicut diabolus plures, vt dictum eſt, tentat deſiderio carnium, ita & vini.

Carnis fruſtum obſtruit guloſi faucẽ.

Caput XC.

De Cellerario, qui poſt Completorium ſitiens, inclinando liberatus eſt.

MOnachus quidam Ordinis noſtri, officio Cellerarius, die quadã poſt Cõpletoriũ, opere, vt poſtea patuit, diaboli, intolerabiliter ſitire cœpit. Tentatus igitur tam validè, cùm fluctuaret & cogitaret, vtrùm ſibi contra Regulam eſſet bibendum, vel cum periculo vitæ abſtinendũ: tandem victus, propoſuit intrare cellarium & bibere. Interim intrans Oratorium, cùm ante altare quoddam tranſiret, & multũ tepidè de potu cogitans inclinaret, in ſe, cùm paululum proceſſiſſet, erubeſcens, ad idem altare redijt, ſtetit, & cum multa reuerentia inclinauit. Levans autẽ caput, dæmonem in ſpecie monachi nigerrimi juxta ſe ſtare conſpicatur, hujuſmodi verba proferentẽ. Pro certo tibi dico, ſi non fuiſſes reuers⁹ ad inclinationem: ego tibi talem potũ in cellario propinaſſem, quem digerere vix poſſes, quãdiu viueres. Hora eadẽ diabolus diſparuit: & omnis tentatio immiſſa ſitis ceſſauit. Hæc mihi retulit dominus Euſtachius Abbas de Hẽmenrode, aſſerens, ante annos ſeptem contigiſſe. *No.* De cętero ſtudioſior ero ad inclinandũ profundè. *Mo.* Diabolus omnem odit humiliationẽ: illam maximè, per quam homo Deũ cognoſcit ſuum creatorem, ſe creaturam. Quando hoc videt hominẽ deuotè exhibere Deo, ꝙ ipſe facere contẽpſit, volens illi ſimilia, ſuſtinere non poteſt, fugitq; confuſus. Vnde Abbas Philippus de Ottirburg, cujus ſuprà memini, vir prudens & literatus, ſorores de inſula ſancti Nicolai, ſicut mihi retulerunt, docuit dicens. Quando tentat vos diabolus, profundè inclinate in locis debitis: & ſtatim fugiet à vobis. Loca inclinationi debita, ſunt altaria, & vbicũque expoſita eſt imago crucifixi, & reliquiæ ſanctorum. Ad *Gloria Patri* etiam incli-

Inclinatio ad altare fugat tẽtationẽ

Diſt. præſenti cap. 53.

nimis: necnon & Abbati, aliisq; in multis locis, in quibus ordo hoc præcipit. Vis nunc audire de quodã, quem gula, & maximè appetitus vini, de Ordine traxit? *N.* Volo: quia multi vini deſiderio afficiuntur. *Vinũ apoſtatare facit etiam ſapientes.* *Eccli. 19.*
M. Dicam tibi viſionẽ terribilem, quã ab ejus ore audiui, cui datũ eſt illam videre

Caput XCI. *De Henrico cognomento Fig.*

QVIDAM ex ſenioribus noſtris, Hermannus nomine, cantor officio, vir bonus & diſciplinatus, ante paucos annos defunctus eſt. Iſte habuit plures viſiones: ex quibus vnam exempli cauſa præſenti loco inſeram. Cùm nuper factus fuiſſet monachus in Hemmenrode: alium quemdã monachum, tam in choro quam in refectorio, proximum habebat. Ante hujus quandoque ora, in choro infra pſalmodiam, amphoras cum vino vidit: amphoras, vt dixi, oculis vigilantibus vidit: odorem vini ſenſit: ſed manus tenentes videre non potuit. In quibus ille cogitando delectabatur, ante ejus oculos opere diaboli formabãtur. Vidit etiam & vrſum, cum dormitaret nocte quadam, ante illum erectum, tenentem brachia ſuper pectus ejus: cujus os dormitantis auri conjungebatur. Non multò pòſt, vt ei ſuaſum fuerat, apoſtatauit: neq; ſine cauſa diabolus per vrſum illum extraxit. Vrſus dicitur, quaſi orſus, eo quod ore fœtum ſuum formet: & diabolus ita informauit illum ſcurrilitate verborum: vt ob loquacitatem oris ſui tam Regibus quam Principibus fuerit acceptus. Vocatur enim Henricus, cognomento Fig. Suſceptus à Domino Sigilberto Abbate in nouitium: mox vt eum per confeſſionem cognouerat fuiſſe nigrum monachũ, cappam illi mutauit in cucullam. Fertur etiam fuiſſe in Ordine Præmonſtratenſi. Priùs tamen, vt audiui, feminam ſe ſimulans, pro femina in quodam clauſtro ſanctimonialium ſuſceptus, quaſdam corrupit, & nonnullas imprægnauit. Nã vſque hodie hiſtrionis officio fungitur: & fortè his peiora operatur. Hæc de gula ſufficiant: quia ad vitium luxuriæ feſtino. *Apparẽt ex regulosiũ ea quæ cogitat*

Caput XCII. *De Luxuria & filiabus ejus.*

LVxuria eſt ex immundis deſcendens deſiderijs, lubrica & effrænata mentis & carnis proſtitutio. Hujus filiæ ſunt, amor ſui, odium Dei; affectus huj⁹ ſæculi, horror vel deſperatio futuri, præcipitatio, inconſtantia, inconſideratio, cæcitas mentis. Gradus luxuriæ ſunt, fornicatio, ſtuprum, adulterium, inceſt⁹, vitium contra naturam. Luxuria ſicut & gula, mala plurima operata eſt in mundo. Luxuria diluuij permaxima cauſa fuit: ipſa pentapolim ſulphure & igne cõſumpſit. Luxuria ſanctum Ioſeph incarcerauit: ipſa multos filiorum Iſraël in deſerto proſtrauit. Hoc factum eſt, quando peccantes cum Madianitis initiati ſunt Beelphegor. Luxuria Samſonem fortiſſimũ ligauit, infirmauit, excæcauit: ipſa & filios Helî gloria ſacerdotij, ſimulque vita priuauit. Dormiebant enim cũ mulieribus: quæ accubabant ad oſtium tabernaculi. Luxuria Dauid electum Domini adulterum fecit & homicidam: ipſa Salomonem ſapientiſſimum infatuans perduxit ad idolatriam. Luxuria Suſannam condemnauit: Iohãnem baptiſtã decollauit. De luxuria dicit Dominus per Ozeam. *Omnes nequitiæ eorum in Galgal*, id eſt in voluptatibus: *ibi exoſos habui eos.* Dicit & Ioël de illa. *Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo*: id eſt in fœtore luxuriæ. Behemoth ſecundum Iob dormit in locis humentibus: id eſt in luxurioſis. In Euangelio duobus ſe excuſantibus, is qui vxorẽ duxit ſuperbè reſpondit dicens. *Vxorem duxi, venire non poſſum.* *No.* Quid eſt, quòd Dominus in Euangelio apertè ꝓhibet gulam, & figuratiuè luxuriam? De illa dicit. *Videte, ne grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate.* De iſta verò: *Sint lumbi veſtri præcincti.* *Mo.* Nouerat creator totius naturæ.

Species luxuriæ. *Gen. 6 & 19* *Gen. 39.* *Nume. 25.* *Iudic. 16.* *1. Reg. 4.* *2. Reg. 11.* *3. Reg. 11.* *Dan. 13.* *Marc. 6.* *Oſea 9.* *Ioel. 1.* *Iob 40.* *Luc. 14.* *Lu. 21. & 12*

de gula luxuriam oriri, illiuſque fomentis nutriri: genitalia enim ventri conjunguntur. Acſi diceret Dñs. Ne fias luxurioſus, gulæ indulge parciùs. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* Tria ſunt, quæ fomenta luxuriæ inflammant: victus immoderatus, veſtitus pretioſus, otioſitas. Hęc tria Propheta fuiſſe dicit iniquitatẽ Sodomæ: videlicet ſaturitatem panis, id eſt gulam, ſuperbiam virę, ſcilicet ſuperfluitatẽ veſtium, per quã libido prouocatur: & otium ipſius, & filiorũ & filiarũ ejus. *Multa mala*, ait Salomon, *docuit otioſitas.* Dauid propter otiũ peccauit cum Bethſabee. Vnde quidam ait. *Otia ſi tollas, periere cupidinis arcus.* Mala beſtia eſt luxuria, caſtitatis impatiens: nulli ſexui parcit, vix aliquẽ quieſcere ſinit. Excitat dormientes, concitat vigilantes: nunc per motus naturales, nunc per cogitationes, nũc per formas oculis ſubjectas. Tentat incipientes, proficientes, & perfectos. *No.* Satis audiui luxuriæ pericula, audiui & contra illã medicamenta: nunc precor, vt ſubjungas exempla. *Mo.* Non de illis dicere volo, qui luxuriæ conſentientes ceciderunt: ſed qui ab ea tentati & concuſſi, Dei gratia conſeruati ſunt.

Terent. in Eunuch. — Ezech. 16. — Luxuriæ fomites tres. — Eccli. 33.

Caput XCIII. *De milite conuerſo, quem vxor tentauit.*

Miles quidam diues & honeſtus, more Eccleſiaſtico ab vxore ſua ſeparatus, ad domũ quamdam Ordinis noſtri gratia conuerſionis venit. Cui omnia ſua contulit tali pacto, vt dom⁹ eadem vxori, quoad viueret, certã aſſignaret penſionem: quæ in loco religioſo vitam promiſerat ducere religioſam. Nolo nominare domũ, ſiue militem: ne fortè aliquam, ex ijs quæ dicturus ſum, quia adhuc viuit, ſuſtineat verecundiam. Facto eo nouitio, in tantũ diabolus illam ſtimulauit, vt à propoſito reſiliret: maritumque jam in fratrem conuerſum tepefieret. Dum ſic nihil proficeret: cum amicis ad monaſterium inſidioſè veniens, vt ſibi cum illo extra ſepta monaſterij loqui liceret, petiuit & obtinuit. Quem milites rapientes, & vi ſuper equũ trahentes, abducere conabantur. Ille verò in quantũ ex vna parte leuabatur, in tantum ex altera parte deorſum labebatur. Tandẽ nil videntes ſe proficere, cum matrona reuerſi ſunt. Finito anno probationis, exigẽte neceſſitate, aſſumpto ſecũ monacho, venit in domum ſuam: in qua ſupradictã reperit matronam. Illa ſimulans, ſe velle ei loqui ſecretiùs, in camerã duxit: clauſoq; poſt illum oſtio, clanculo amplecti ac deoſculari cœpit. Sperabat enim, ꝙ ſi illum ad peccandum inducere poſſet, deſerto Ordine ad ipſam rediret. Sed fili⁹ integritatis Chriſtus, qui innocentem puerũ Ioſeph liberauit de manu adulteræ, eripuit & hunc militem ſuũ ab amplexib⁹ illicitis ſuæ legitimæ. Nam de brachiis ejus ſe excutiens, illęſus exiuit, & in igne non arſit. Rediens hic in domum ſuam, dicere potuit cum Salomone. *Inueni amariorem morte mulierem: quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus: vincula ſunt manus ejus.* Cui meritò congruit, quod ſubjungitur. *Qui placet Deo, effugiet illam.* *No.* Grandis tentatio hæc. *Mo.* Grandior fuit, quæ ſequitur.

Geneſ. 39. — Eccle. 7.

Caput XCIV.

De Graui tentatione Richvvini, ob literas cujuſdam ſanctimonialis.

Ivuenis quidam Colonienſis, Richwinus nomine, nouitius factus eſt in domo noſtra. Hic, cùm ſatis deuotè ac quietè per aliquod tẽpus in probatione ageret, ordinemque ſuum diſceret, diabolus paci ac ſaluti ejus inuidens, per quamdam ſanctimonialẽ beatę Cecilię jam dictæ ciuitatis, tantam guerrã in ejus corde movit: tantis libidinum ſtimulis carnem ejus vulnerauit, vt quieſcere nõ poſſet. Literas reuocationis ipſa dictavit & ſcripſit, in quibus arguit eũ de conuerſione: hortabatur ad reditum: dicens, ſeipſam domũ pręhendam, vel ſi qua haberet, in ejus debere eſſe poteſtate, quoad viueret, ſi redire vellet. Has literas cùm miſiſſet per puerũ, & ille quæreret nouitium, Henricus nouitij ejuſdem germanus, qui

hodie Cellierati⁹ noſter eſt, ſervo occurrẽs, & hoc ipſum, ꝙ poſteac venit, formidans, non permiſit, vt ei loqueretur: præcipiens, vt ocyùs exiret de curia. Qui tamẽ nouitiũ in Oratorio præſtolans, literas porrexit, & abijt. Quas vt legit, mox totus incanduit: ac ſi telum ignitum cordi ejus infixum fuiſſet. Ab illa hora cùm tentaretur nimis, ita vt ſingulis horis ad ſeculũ redire proponeret: ſemper tamẽ pia fratrũ oratione atque exhortatione detentus eſt. Die quadam cùm eſſet ſolus in probatione, & valde fluctuaret, ſuper terram ſe pronus proſtrauit: pedes ſuper limen cellæ extendit, voce ſatis alta clamans & dicens. Diabole, niſi vi pedibus hinc me extrahas, non te ſequar. Tandem per gratiã Dei triumphans, factus eſt monachus. Requiſitus à me, ſi adhuc aliquas de ſupradictis cogitationibus ſentiret reliquias, reſpondit. Verè, frater Cęſari, tẽtationes quæ tunc temporis ſciderunt cor meũ, modò vix veſtimenta mea attingunt. Poſtea major Cellerarius apud nos factus, in eodem officio defunctus eſt. Ecce ſic diabolus quandoq; per carnis incentiua tentat incipientes: tentat & proficientes.

Oratio iuſtorũ fratrem tentatũ liberat.

Caput XCV.

De iuvene, à tentatione liberato, præcipiente hoc diabolo ex parte & iuſſu Confeſſoris ſui

RETulit mihi Abbas Hermannus, eo tẽpore, quo Prior fuit in Hemenrode, juuenem quẽdam monachum ibidem per carnis incentiua graviter fuiſſe tẽtatum. Cui cùm idem jouenis eamdem tentationem, qua nimis afficiebatur, cum lacrymis confeſſus fuiſſet: conſolatus eſt cũ Prior, & ait. Quando ſtimul⁹ carnis te impugnat, ſic diabolo voce ſatis alta dicere debes. Diabole, cõfeſſor meus pręcepit tibi, ut ceſſes me tentare. Poſtea cùm idem tentaretur, & tentatio eadẽ maximè inardeſceret: ſimpliciter & valde confidenter, voce ſatis clara, ſicut fuerat edoctus, contra dæmonẽ clamauit dicens. Diabole, confeſſor meus præcepit tibi, vt ceſſes me tentare. Mira virtus confeſſionis. Ad hanc vocem diabolus, ſpiritus videlicet fornicationis, cõfuſus fugit: & tentatio à juuene ceſſauit. *No.* Vnde habes, quòd tentatio talis ſit à diabolo? *Mo.* Apoſtolus ſtimulũ carnis appellat angelũ Satanæ: eo quod ipſum excitet & inflãmet. *Mo.* Vt audio, confeſſio contra carnis tentamenta multùm eſt neceſſaria. M. De hoc ſatis in præcedẽtibus dictũ eſt, in Diſtinct. ipſius Confeſſionis. In confeſſione enim peccati fomes debilitatur, tentatio ceſſat vel temperatur, gratia augmentatur, confitens conſilijs animatur, diabolus confunditur & eneruatur. Cùm alio quodã tempore ſupradict⁹ monachus durè ſatis eadem tentatione vexaretur, ſupradictis verbis etiã hoc adjecit. Quid me vexas, ô diabole? Non poteris me plus tentare, quàm te permiſerit Dominus. Ipſe eſt & Dominus tuus. Qui ſtatim leuiùs ſenſit: quia ſpiritus ille ſuperbus pondus verbi ſuam elationem deprimentis portare non potuit.

2. Cor. 12.

Caput XCVI.

De Tentationibus monachi, qui reſiſtendo coronam meruit imperialem.

ALter quidam monachus, ætate maturior iſto, de quo ſupradictum eſt, & in obſeruantia feruentior: à ſpiritu luxuriæ multifariè multiſque modis & duris impugnabatur. Tempore quodam cum eſſet in infirmitorio, & dictis matutinis in ãgulo clauſtri ſtans, veniam peteret cum Angelica ſalutatione: diabolus poſt tergum ejus veniens, ſagittam ignitam direxit: ita vt illam monachus videret juxta oculos ſuos volitare, fulgurare, & ex repercuſſione parietis ſcintillare. Quem cum ſic terrere non poſſet, neque fugare à loco orationis, tantum circa illum ſtrepitũ excitauit: vt ſuperficies totius pauimenti in quo ſtabat, cothurnis monachorum atteri videretur. Qui cum de tali phantaſmate nil curaret, & completis orationibus abiret: quaſi multitudinẽ Maurorum poſt ſe venientium

vidit. Alio tempore ſpiritus fornicationis, cujus anhelitus prunas ardere facit, corpus ejus igne libidinis intolerabiliter ſuccendit. Cujus ille importunitatem venerabilis vir ille conſiderans, in hæc verba alta voce prorupit. Quid me tam crudeliter crucias, ô diabole? Non enim amplius facere poteris, quàm à Deo permiſſus fueris. Dominus meus etiam ipſe eſt Dominus tuus. Doctrina eſt prædicti confeſſoris. Ad quam vocem tali ordine tentator ab eo diſceſſit. Verbis quidem prolatis, mox cœpit in vertice ejus quaſi aliquid motabile ſerpere: & paulatim per vtraſque aures vſque ad collum deſcendere cum ſudore: deinde per ſcapulas & latera, per coxas & crura, ſenſim ſe trahens, per talos exiuit. Et ſicut mihi cõfeſſus eſt idem monachus, ita ille ſpiritus, de quo dictum eſt, gradatim deſcendit: vt ſentiretur in loco vno, & non in alio. Qui mox vt per pedes exiens fugit, ignis ab eo excitatus refriguit: & tentatio omnis ceſſauit. *Nou*. Miror, ſi aliquam occaſionem præbuerit ſpiritui fornicationis, ſic terribiliter ſe cruciantis. M. Sicut ab ejus ore audiui, in die quadam, cum viſitaret cum Abbate in quodã claustro ſanctimonialium: matrona quædam ejuſdem congregationis, quam ante con-
Aſpectus fe-mina periculoſus. uerſionem bene nouerat, brachium ſuum ſuper collum ejus poſuit, oculos in eum defigens. Quod cùm cõſideraſſet, pluſquàm oporteret, tunc quidem nihil ex hoc tentationis ſenſit: ſed poſtea, quando diabolus illam defixionem oculorũ menti ejus reduxit, ita tentatus eſt ab illa hora, & poſtea per annos aliquot, vt eũ viuere tæderet. Quantò enim quis perfectior eſt, tantò plus ſenſus ſuos reſtringere debet: tactum maximè & viſum. Tactum; quia ſicut in Vitis Patrũ legitur, corpus mulierum ignis eſt: viſum; quia mors ingreditur per feneſtras oculorum. Quantũ enim monachus iſte in tentatione meruerit, ſequens ſermo declarabit. Cùm eſſet Prior in Clauſtro ſupradictus Hermãnus, nũc Abbas Loci ſanctæ Mariæ, jam dictus monachus nocte quadam tentabatur grauiſſimè. Et fuit eadem tentatio non ſolum valida, ſed etiam periculoſa: & ſicut ab ejus relatione audiui, talis erat ſtatus ejuſdẽ tentationis: vt in tam breui morula, ac quis manum poſſet vertere: ei ſatisfeciſſet, ſi voluntas peccati adfuiſſet. Puto tamen, quòd fuerit de incentiuo carnis. Impugnabatur fortiter, reſtitit viriliter, vicit feliciter. In eadẽ hebdomada venit ad eum Conuerſus quidam ſimplex de grangia, dicens ſe velle ei loqui ſecretiùs: & cùm dediſſet ei copiam, ait. Domine, in hac ſeptimana viſum eſt mihi in ſomnis, quomodo coram me ſtaret columna fortis, & ferrum
Corona victori monacho mittitur. infixum erat eidem columnæ: pendebatque in clauo illo ferreo corona pulcherrima, quaſi corona Imperatoris: & adfuit quidam pulcherrimus dominus, qui ambabus manibus tollens de clauo coronam, ponenſq; illam in manibus meis, ſic dixit. Accipe coronam iſtam, & defer eam illi monacho: (deſignans eum ex nomine,) quia hac nocte meruit eam. Mox Prior, qui tentationem monachi nouerat, viſum intellexit: & interpretatus eſt columnam fortem, monachum fuiſſe in tẽtatione ſua inſuperabilẽ: clavum, qui etiam de calibe videbatur fuiſſe, duram, quam patiebatur, tentationem: coronam, de labore mercedem. *Qui vi-*
Apoc. 3. *cerit*, ait Dominus, *faciam illum columnam in templo meo*. Quòd corona appenſa ſit columnæ, id eſt, quòd merces debeatur victoriæ, teſtis eſt Apoſtolus, qui ait.
2. Timo. 4. *Bonum certamen certaui, curſum conſummaui fidem ſeruaui: de reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* *No.* De quo certamine loquitur hic Apoſtolus? *Mo.* De eo quod fit contra hoſtem triplicem: carnẽ ſcilicet, mundum, & diabolum. Tantũ Deo placet, fidelem propter conſeruationem innocentiæ, pacis tẽpore ſemper dimicare cum vitijs & concupiſcentijs: quantùm illi placet, ſi tempore perſecutionis ſemel exponat corpus gladijs atque tormentis. Vnde Eccleſia pſallit. *Plus certe*

in cer-

Plus currit in certamine, Confeſſor iſte ſuſtinens, quàm martyr ictum ſufferens, mucrone fundens ſanguinem. No. Mirari non deſino, quòd Deus, qui eſt ſuma munditia, viros religioſos, ſanctos, atque perfectos, tã immundis tentationibus, & quandoque diu, vexari permittit. *Mo.* Hoc fieri creditur ex diſpenſatione diuinæ pietatis duabus de cauſis: videlicet ad cuſtodiam humilitatis, & vt habeant materiam exercendæ virtutis. Quis in hoc mundo major Apoſtolo? Ipſe eſt, qui dicit. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet. Propter quod,* &c. Sicut dicit Scriptura, relictæ ſunt reliquiæ immundarum gentium in terra promiſſionis: vt experiretur in eis Iſraël. Nam cùm Dño placuerit, vna hora tentationes nobis fortiſſimas cõpeſcit.

Hymn Confeſſorum. *2. Cor. 12.* *Iudic. 3.*

Caput XCVII.

De Bernardo monacho tentato, qui ſe in ſomnis eunuchizari vidit.

IN Claravalle ſacerdos quidam religioſus eſt, ſi tamen adhuc viuit, genere nobilis, ſed virtutibus nobilior, nomine Bernardus. Iſte tempore quodãà Satana per ſtimulum carnis ira eſt vexatus, ita turbatus: vt jam proponeret tentationi omnino cedere, atque poſt plurimos ſudores ad ſæculũ redire. Confeſſus fuerat paſſioné eandem ſemel, ſecundò, & multoties: ſed non ceſſauit. Tandé quaſi victus acceſſit ad Prioré, petens ſibi cappã dari: dicens ſe velle redire ad ſæculũ, eo quòd non poſſet carere muliere. Multis precibus vix Prior obtinuit, vt expectaret illa nocte. Expectauit, & Dñs, qui ſaluat ſperantes in ſe, conſolatus eſt eum nocte illa in ſomnis: ſicut & beatos illos Magos, quibus præcepit, ne redirent ad Herodem. Vix tenuiter obdormierat, & ecce conſpexit eminùs virũ horribilem in effigie carnificis ad ſe properanté, & cultellum longũ in manu tenentem, ſequebaturque eum canis magnus & niger. Quo viſo contremuit: nec mirum. Ille verò multũ impetuoſè arreptis ejus genitalib' abſcidit, caniq; projecit: quæ mox deuorauit. Evigilans autem ex horrore viſionis, putabat ſe fuiſſe eunuchizatum. Quod revera ita erat: etſi non vt viſio oſtendit, cultro materiali, gratia tamé ſpirituali. Mane veniens ad Prioré, dicebat ſe liberatum à tentatione, viſionem ei per ordiné exponens. Et glorificauit Prior Dominũ: qui tam mirabiliter & tam celeriter liberauit ſervũ ſuum Bernardum. Adhuc virgo dicitur eſſe carne. Et eſt hæc hiſtoria ſatis celebris in Ordine noſtro. *No.* Si ſancti viri ſic turpiter tentantur, non amodò verecundabor tantum, vt hactenus, confiteri meas immundas tentationes. Timui, ne me confeſſores deſpicerent, turpia confitenté. *Mo.* Si ſunt confeſſores diſcreti, nõ debent accuſantes ſe ſpernere, ſed conſolari: ne ſimilé tentationé incurrant. Hoc cuidã Sacerdoti ſancto & decrepito contigiſſe cognoui.

Caput XCVIII.

Vita domini Everhardi Plebani in Colonia.

COloniæ parochiã S. Iacobi Apoſtoli Sacerdos quidam ſanct' & religioſus regebat: quem ſplendor multarũ virtutum illuſtrem fecerat. Erat auté literatus, humilis, caſtus, affabilis, pauperum pater, Religioſorum ſuſceptor, totius Chriſtianæ Religionis amator, Deo carus, toti ciuitati acceptus. Ipſe eſt dominus Everhardus, prædictæ Eccleſiæ Plebanus: qui conuerſionem Abbatis noſtri Gevardi præuidit, ſicut dictũ eſt in prima Diſtinct. capitulo ſeptimo. Ea quæ de ſe beatus Iob enumerat bona, huic juſto copioſè ſatis gratia contulerat diuina. *Iob 29.* Tempore quadrageſimali cùm ciuiũ filij juuenes ac delicati confiterent ur peccata ſua, maxiè carnis incétiua, quæ fomtare ſolét cibaria delicata, quia tales minùs in ſe experiebatur paſſiones, durius quãdoq; illos, quàm expediret, arguit dicens.

Turpe eſt, quòd homines Chriſtiani moribus tam turpibus agitentur. Et ſcandalizauit puſillos, aliquã eis ingerens deſperationem. Sed juſtus & miſericors Deus, qui Petrũ ob gregis ſalutem cadere permiſit, ſervum ſibi dilectũ flagello tentationis erudiuit: & vt ſubditis ſciret compati, paſſione corripuit conſimili, ita vt di-

2. Cor. 12. cere poſſet cum Apoſtolo. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus angelus Satanæ, qui me colaphizet.* Ex hoc in ſeipſo didicit, quo aliis deberet mederi. Tempore quodam cùm Abbas Hermannus, de quo ſuprà dixi, nouitius monachus factus, ſtimulo carnis, pluſquã ei placeret, tentaretur, & audita fama ſanctitatis ejus ipſum adijſſet: ſperans, ſe meritis precibuſque illius aliquid poſſe relevari, ad Miſſam ſe præparantẽ ipſum inuenit. Cui cùm propter tempus confeſſionem facere, ſicut propoſuerat, non poſſet: in aure ei ſecretiùs dixit. Pater, graviter patior ſtimulũ carnis: orate Deum, vt liberet me. Quem cùm ille reſpexiſſet: quaſi ex abrupto clamoſa voce reſpondit. Certè & ego ſimile patior: quid ergo pro vobis orare poteto? Et ſicut mihi retulit idem Hermannus, ex hoc ipſo ædificatus receſſit: quod hominem ſanctum & ſenem ſibi ſimilia patiẽtem cognouerat. De quo narrauit mihi Sacerdos quidam Religioſus, qui ſatis de vita ejus nouerat: quòd quoties oſculum pacis alicui clericorum in Miſſa porrigebat: magis illum timore tentationis ore in aliqua parte faciei tunderet, quàm oscularetur. Quia in infirmitate virtus perficitur, tempore quodam dominus dilectum ſuum tam valido dolore capitis, quem etiam gloſa vna in Apo-

Gloſſa in 2. Cor. 12. ſtolo vocat ſtimulum carnis, tentauit & afflixit: vt illum viuere tæderet. Qui cũ minùs orare poſſet aut legere: adijt quemdam medicũ peritũ, rogans ſibi propter Chriſtum contra dolorem tam continuum aliquod dare conſilium. Ille magis appetens pecuniam, quàm mercedem diuinam, reſpondit. Si dederitis mihi tres marcas, bene curabo vos. Cui cùm diceret vir ſanctus, tres marcas non habeo, dimidiam autem libens impendam: reſpondit phyſicus. Pro tantillo nolo laborare. Tunc ille. Si haberem tres marcas, priùs darem eas pauperibus, quam vobis: infirmitatem meam Deo committo. Iuſtum Dei judicium. Hæc cum dixiſſet vir beatus, & recederet, in ipſa hora dolor capitis totaliter eum deſeruit, & ipſum medicum inuaſit. Nihil de infirmitatis quantitate minuebatur: nihil de modo & qualitate mutabatur. Ex tunc poterat verbo Euangelico ei exprobrare:

Luc. 4. *medice cura teipſum.* Hoc miraculum cuidam canonico ſancti Seuerini, nomine Rudolpho, arte medico, à quo ejuſdem Confeſſoris feſto fuerat inuitatus: in menſa me audiente recitauit. *No.* Quia hujus venerabilis Sacerdotis fama valde celebris habetur in vrbe Colonia: peto, vt ſi aliqua noſti de illo ædificatoria, dicere non pigriteris. *Mo.* Ex operibus ejus pauca percepi: quæ tecum cõmunicabo. Cùm die quadam corpus Domini deferret in pixide ad infirmum cõmunicandum, & deueniſſet in ſtratam aliam & anguſtam, quam ego ſæpius ambulaui, eſſetque platea ejus nimis lutoſa atque profunda: obuios habuit aſinos frumẽto oneratos. Sacci enim parietem ex parte vna contingebant, ex altera de ſtrata dependebant. Scholaris verò, qui præcedebat eum cum laterna, magno cum labore, nunc aſinos impellens, nunc ab ipſis impulſus, pertranſiuit. Sacerdos hæc vidẽs, & quòd vir ſenex eſſet ac debilis cõſiderans, pallere cœpit ac tremere: timẽs ab aſinis impelli, & in illiꝰ luti profunditatẽ cum ſacramento præcipitari. Neceſſe erat, vt tentatio talis juſtum probaret: quatenus fides ejus ampliùs clareſceret. Cernens humanum deeſſe auxilium: ab eo quem portabat inſpiratus, in hæc verba prorupit. Quid eſt, quod agitis, ô aſini? Numquid non cõſideratis, quem geſtẽ in manibus meis? State, deſcendite, date honorẽ Creatori veſtro:

In ejus ſiquidem nomine vobis præcipio. Mira obedientia animalium brutorũ. *Miraculũ Eucharistiæ*
Ad vocem Sacerdotis ſimul omnes ſteterunt: ſimul deſcenderunt. Acceſſit miraculum miraculo. Cùm eſſet deſcenſus laborioſus, non ſunt lapſi ſacci de dorſis aſinorum. Quorum obedientiá vir ſanctus admirans, Deumque glorificans, ſine periculo ad infirmũ pervenit. Hoc factum ſatis celebre eſt vſque hodie in ciuitate Colonia. Quantæ fuerit humilitatis, lectio ſequens declarabit. Solebat ex conſuetudine pauperes ad prandium ſuũ vocare. Inducti ſunt die quadam duo: ex quibus vnus ita erat infirmus, ipſoque aſpectu tam horridus, vt alter cũ eo manducare recuſaret. Fuerat eis mẽſula ex oppoſito Sacerdotis præparata. Quod cùm vir Dei conſideraſſet, pauperem deſpectũ vocans, & in paupere Chriſtum honorans, ſellam illi contra ſe ponere juſſit: & ex vna ſcutella, vnoque ſcypho, cũ eo comedere & bibere non contempſit. Dicitur etiam fuiſſe conſuetudo ei, delicata cibaria, tum propter ſocios & hoſpites, tum propter infirmos pauperes, quos in domibus lectis decubare nouerat, ſæpius præparaſſe. Cumq; illi appoſita fuiſſet, diligentiùs illa conſpexit, odorem hauſit, manu vertit, vt ſic appetitu prouocato ampliùs tentaretur: & eis ꝑpter Chriſtum non vtendo plus mereretur. Deinde dixit puero. Vade, defer ſcutellam iſtam viduæ illi, vel tali pauperi, ſiue infirmo: quia magis indigent, quàm ego. Dum hujuſmodi operibus lucerna illa ardẽs luceret in domo Dei, placuit Deo, vt per talẽ occaſionem ampliùs adhuc clareſceret. Domin⁹ Philippus Coloniẽſis Archiepiſcopus, dum propter caſtra quæ emerat beato Petro, multis debitis eſſet obligatus, dictũ eſt ei à quibuſdã, ꝙ Plebanus ſupradict⁹ multam haberet pecuniã repoſitam. Miſſi ſunt, qui pecuniam accõmodarent. Negante Sacerdote pecuniam ſe habere, datis arcæ ſuæ clauibus, nihil in eis inuentum eſt, niſi calceamẽta bouina & vncta, quæ ad vſus pauperum comparauerat. Reuerſi cũ erubeſcentia qui miſſi fuerant, nuntiauerunt hæc Epiſcopo. Qui ſibi timens, ſicut audiui à quodam Sacerdote, pro eodem Sacerdote venerabili miſit, ad pedes illius ſe proſtrauit, de illata injuria veniam poſtulans. Ordinem noſtrum ſpecialiter dilexit. Et cùm vellet in eo conuerti: à quibuſdã Abbatibus ejuſdem Ordinis eſt auerſus, vt intellexi: ſcientibus, ejus vitam eſſe ſanctiſſimam, & perſonis ſæcularibus valde neceſſariam. Cùm eſſet decrepitę ætatis, virtutibus conſummatus migrauit ad Dñm: ſepultuſque eſt in Eccleſia S. Georgij martyris. *Nov.* Si virum tam ſanctum & tam ſenẽ luxuria tentauit: non mirabor, ſi juvenes inuadit. *Mo.* Sicut dixi, luxuria vix alicui parcit ætati: luxuria *coluber eſt in via, ceraſtes in ſemita: mordens vngulas equi vt cadat aſcenſor ejus retro.* Ecce exempla. *Gen. 49.*

Caput XCIX.

De clerico in Suſatia ad accuſationem adulteræ combuſto.

NON eſt diu, quod in Suſatia clericus quidam fuit peregrinus, Hermann⁹ nomine: ætate juvenis, corpore procerus, pulcher aſpectu. In hunc femina quędam ejuſdem ciuitatis ciuis oculos injecit: adeò ab eo inflammata, vt diceret. Si volueris meis amplexibus vti: omnia mea tua erunt. Cujus verba vel promiſſa cùm juvenis, memor ſancti Ioſeph, deſpiceret, & illa nil ſe proficere cerneret: de oppreſſione illum coram judicibus accuſauit. Qui cùm negaret, nec ei crederetur: miſſus eſt in clauſtrum murorum, locum ſcilicet damnatorum. Illa ſtimulante luxuria, à clerico ſe dementatam ſimulans, murum cum ſcala aſcendit, deorſum ſe præcipitauit, juuenem amplexatur, ad commixtionem eum ſollicitans. Nec ſic tamen profecit. Hoc cognito, Iudices extrahentes innocentem, tamq tam maleficum & magum miſerunt in ignem. Qui cùm arderet, ita vt patentibus coſtis pulmo ejus videretur, ſalutationem Angelicam, id eſt

Aue Maria, &c. cunctis audientibus, decantauit. Mox vnus de circumſtantibus mulieris cognatus, titionem ardentem arripiens, orique ejus immittens, ait. Ego auferã tibi orationes iſtas. Et ſuffocauit eum. Quid plura? Mortuus eſt, & in cãpo oſſa ejus ſepulta. Ad cujus tumbam ſæpius viſa ſunt luminaria: & diuerſa contingunt miracula. Territi verò parentes prędictæ adulteræ, corã Canonicis ſancti Patrocli ſe proſtrauerunt: veniam poſtulantes, & pro nece juſti pœnitentiã ſuſcipientes: ſuper cujus tumulũ Eccleſia fabricata eſt. Iuuenẽ hunc luxuria per feminam, vt coluber in via, id eſt manifeſtè, peruaſit: corpus ejus incinerauit: ſed non ſuperauit. Alteri cuidam facta eſt ceraſtes in ſemita, hoc modo.

Qui impius ad hominib. credi tur, miraculis ſãctus declaratur.

Caput C.

De Conuerſo, ad cujus pedes ancilla ſibi lectum præparauit.

CONuerſus quidam, vir bonus ac deuotus, quem ego bene noui, cùm ante annos paucos nauẽ portantem vinum monaſterij ſui eduxiſſet in Flãdria, nocte quadam ancilla hoſpitis ſui, dum ſecundum conſuetudinem lectum illi in ſolario domus præparaſſet, ſibi alium ad pedes Conuerſi ſtrauit. Conuerſus, cùm dicto cõpletorio iſſet cubitum, eſſetque lucerna extincta, illa ſilenter veſtes exuit, in lectum præparatum ſe reclinauit, nudis pedibus Conuerſi plantas pulſans, & quia ipſa foret, tuſſiẽdo ſe prodens. Non has ceraſtis inſidias Conuerſus obſeruauerat: æſtimans alicui virorum eundem lectum fuiſſe præparatum. Mordebat illa vngulas equi, id eſt, plantas Conuerſi: ſed aſcenſor ejus, id eſt ſpiritus, per conſenſum non cecidit retro: quia mox vt vocem mulicbrem audiuit, illico ſurrexit, veſtes induit: & ad feneſtras ſolarij vadens, orationes ſuas dicẽdo mane expectauit. Illa diutina expectatione ſuſpenſa: tandem confuſa deſcendit. *Nou.* Quid eſt ceraſtes? *Mona.* Serpens habens cornua omni ferro duriora: ad inſtar gladij ex vtraque parte incidentia. Vnde grece ceraſta vocantur cornua. Luxuria ceraſtes eſt: quia non ſolum animam interficit, ſed & corpus irreparabiliter corrũpit. *Omne enim peccatum extra corpus eſt*, teſte Apoſtolo: *qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.*

1. Cor. 6.

Caput CI.

De Præpoſito, qui moriens ſpe conualeſcentiæ cum femina peccauit.

REcordor nunc cujuſdam Sacerdotis in Ordine Regularium Præpoſiti: quem nimis inſidioſè, nimis periculoſè, luxuria per feminam cornibus ſuis ventilauit. Cùm enim grauiter infirmaretur: dictum eſt ei à medico, imò per medicum à diabolo, quod conualeſcere non poſſet, niſi vteretur muliere. Ille ſpe vitæ præſentis, Immemor futuræ, feminã cognouit: nec tamen ei profuit, imo magis obfuit: quia poſt paucos dies defunctus eſt: ſicque ſuaſu antiqui ſerpentis tempus pœnitentiæ factum eſt ei tempus luxuriæ. Iudicium animæ Deo committo. Hæc in eadem domo, in qua Præpoſitus fuit, à quodam Sacerdote ejuſdem Ordinis mihi relata ſunt: quem & ego bene facie & nomine noui. *No.* Eſtne prædicta ſententia beati Iob, *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram*, de vtroque ſexu intelligenda? *Mo.* Eſt: quia hoc nomen *homo* vtrumque ſexum cõprehendit, & eiſdem moribus vterque ſexus ſubjacet. Sicut enim diabolus per feminas viros dejicit & enervat: ita per virũ multitudinem mulierum lucratur. Vnde de illo per Iob à Domino dicitur. *Virtus ejus in lumbis ejus: & fortitudo illius in vmbilico ventris ejus.* Super quem locum dicit beatus Gregorius, viris eſſe luxuriam in lumbis, feminis in vmbilico: quæ quantùm quandoque tententur, exemplis tibi pandam.

Iob 7.

Iob 40.

Greg. ho. 13. in Euang.

Caput CII

De Nobili castellana quæ stimulum carnis in aqua sedauit.

MATRONA quædam nobilis, ſicut mihi retulit Sacerdos quidam Religioſus, die quadam, cùm in caſtro, in quo manebat, ſola eſſet, & neſcio quid ageret vel cogitaret: ſpiritus fornicationis ſolam eſſe non per miſit. Nam ſubitò tam validè eſt inflammata: vt huc illucque diſcurrens, ſtare vel ſedere non poſſet: ac ſi ferrum candens in ſuo femore excepiſſet. Cumque ignem amoris tolerare non poſſet: ad portarium caſtri caſtitatis oblita deſcendit: & vt ſibi commiſceri vellet, cum multa inſtantia ſupplicauit. Cui ille, ſicut vir bonus, reſpondit. Quid eſt, quod loqueris, dn̄a? Vbi eſt ſenſus tuus? Reſpice in Deum: attende honorem tuum. Illa nil curans horum, cùm à portario repulſam pateretur, nutu Dei de caſtro exiens, ad flumen prope fluens cucurrit: aquis gelidis ſe immerſit: in quibus tamdiu ſedit, donec fomitem ardentis libidinis reſtringeret. Tunc ad portarium rediens, & de repulſa gratias agens: ait. Si dares mihi mille marcas auri: modò non paterer, quod paulò antè te facere rogaui. Et reuerſa eſt in locum ſuum. Facitque pius Dominus vt mater pia, quæ infantem dilectum circa ignem reptantem, bene ignis calorem ſentire permittit: ſed intrare volentem cum multa feſtinatione retrahit. Hoc pleniùs auditurus es in capitulo ſequenti.

Caput CIII.

De Sanctimoniali in Anglia, quæ circa ſuũ prouiſorem tentata eſt.

IN Anglia vir quidam Religioſus monaſterio præfuit monialiũ. Erat autem ſtatura procerus, decorus aſpectu, genas habens rubicundas, oculos lætos: ita vt vix aliquis aliquid religioſitatis in eo eſſe crederet, qui virtutes animi illius ignoraret. In cujus contemplatione juvencula quædam illius congregationis adeò cœpit tentari, & tam grauiſſimè ſtimulis carnis agitari: vt verecundia poſtpoſita paſſionem ſuam illi aperiret. Expauit vir ſanctus: & quia timor Dei ante oculos ejus fuit, cœpit virginem, inquantũ potuit, auertere, dicens. Chriſti ſponſa es: & ſi domini mei ſponſam corrumperem, non pateretur impune tranſire, neque homines diu poterit latere. Dicente illa, ſi non conſenſeris mihi, moriar: reſpondit ille. Ex quo aliter eſſe non poteſt: fiat vt vis. In quo ergo loco conueniemus? Reſpondit illa. Vbicumque volueris, ego in hac nocte veniam ad te. Ad quod ille. Oportet, vt in die fiat. Oſtenditque virgini domum in pomœrio: monens & præcipiens, vt nemine ſciente, nemine vidente, tali hora illuc veniret. Quæ cum veniſſet: dixit vir Dei ad eam. Dn̄a, dignum eſt, & ſic vobis expedit, vt corpus meum, quod tam ardenter concupiſcitis, priùs inſpiciatis: & ſi tunc placuerit, deſiderio veſtro per illud ſatisfaciatis. Hoc dicto, illa tacente, Sacerdos veſtes exuit: cilicium aſperrimum, quo indutꝰ erat ad carnem, depoſuit: corpuſque nudum, vermibus corroſum, cilicio attritum, ſcabroſum, atque nigerrimum, illi oſtendit, & ait. En quod amas: exple nunc, ſi placet, deſiderium tuum. Videns hæc illa expauit: & nunc in pallorem verſa, nunc in ruborem, ad pedes ejus ruens, veniam poſtulauit. Cui ille. Reuertere ſecretè in monaſterium tuum: & vide, ne me viuente ſecretum meum prodas. Ab illa hora tentatio, quã viſus incautus in virgine excitauerat: conquieuit. Hæc exempli cauſa de tentatione luxuriæ ſint dicta. *Nov.* Quibus armis reſiſtendum eſt his ſeptem vitijs, de quibus jam ſermo in longum protractus eſt? *Mon.* Virtutibus eis oppoſitis. *Nov.* Quid ſunt virtutes; vel vnde dicuntur? *Mon.* Virtutes ſunt qualitates mentis, quibus rectè viuitur. Dicuntur autem virtutes, quaſi contra vitia ſtantes. Stare debet contra ſuperbiam humilitas, contra iram lenitas, contra inuidiam charitas, contra triſtitiam ſpiritualis jocunditas, contra auaritiam largitas: cõtra gulam potus cibique parcitas: contra luxuriam caſtitas. Quod ſi inpugnã tentationum virtutes vitijs effectæ fuerint ſuperiores: victoriã & meritum præmium ſequitur æternum. Quod ſcilicet perſeueranti ſe daturum pollicitus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus: qui eſt via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio. Ipſi gloria, honor, & imperium, cum Patre & Spiritu ſancto in ſæcula ſæculorum Amen.

Quæ virtutes vitijs capitalibus opponantur.

DISTINCTIO QVINTA
DE DÆMONIBVS.

CAPVT PRIMVM
Quòd dæmones ſint, quod multi, quod mali, quod hominibus infeſti.

RECTE poſt tentationem tractandum eſſe videtur de tentatoribus. Dæmones antonomaſticè dicuntur tentatores: quia omnis tentatio mentem impellens ad peccandum, maximè fit, vel ipſis auctoribus, vel incentoribus. Si diabolus primũ hominem tentauit in paradiſo: ſi Chriſtum tentare præſũpſit in deſerto: quem hominem tentare non audebit in hoc mundo? Duo ſiquidem Angeli deputati ſunt cuilibet homini: bonus ad cuſtodiam, malus ad exercitiũ. *Nou.* De Angelis ſanctis nulla mihi ineſt dubietas, quin ſint: quia Prophetarum ſcripta ſæpè de illis loquuntur. Quòd verò dæmones ſint, quòd mali ſint, & quòd incendijs æternis deputati ſint: ex Scripturis vtriuſque teſtamenti vellé mihi demonſtrari. M. Plurima ad hæc probanda exiſtunt teſti-
Iſai. 14. monia. De Lucifero, ideſt diabolo, propter decorẽ ſuæ creationis ſic dicto, ejuſq; caſu, ait Iſaias *Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer*, qui mane oriebaris? Quòd factus
Luc. 10. ſit diabolus, & quòd de cœlo ceciderit; teſtis eſt Saluator, qui ait. *Vidi ſathanã,*
Iob 1. *vt fulgur de cœlo cadentem.* De quo Iob. *Quadam die cùm veniſſent filij Dei, vt aſſi-*
Pſal. 108.
Habac. 3. *ſterent coram Dño, affuit inter eos etiã & ſathan.* Et in pſalmo Dauid loquẽs de Iuda proditore. *Diabolus ſtet à dextris eius.* Itẽ Habac. de Chriſto. *Egredietur diabolus ante pedes ejus.* Et in alijs locis multis diabolum ſcriptura commemorat. Quod autem ſolus non fuerit, nec ſolus ceciderit: teſtatur Ioannes in Apocalypſi, dicens. *Factũ*
Apoc. 12. *eſt prælium magnum in cœlo: Michael & Angeli eius pugnabant cum dracone: & draco pugnabat & Angeli eius: & non valuerunt, neque locus eorum inuentus eſt ãpliùs in cœlo.* Factus eſt per malitiam ſuam draco Lucifer glorioſus: de cujus decore ac pulchri-
Ezec. 28. tudine per Ezechielem dicitur. *Tu ſignaculũ ſimilitudinis, plenus ſapientia & decore, in delicijs paradiſi Dei fuiſti. Omnis lapis pretioſus operimentum tuum:* &c. Decima pars Angelorum creditur cecidiſſe. Vnde ob multitudinem Apoſtolus vocat eos aëreas poteſtates. Cadendo enim aërem repleuerũt. De quorum malitia Propheta
Pſal. 73. Chriſto dicit in Pſalmo. *Malitia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper.* Et Dominus in Euangelio Iudeis dicit. *Vos opera Patris veſtri diaboli facitis: ipſe mendax fuit ab*
Ioan. 8. *initio, & Pater ejus.* Quod hominibus infeſtus ſit: teſtis eſt Iob, qui ait. *Abſorbe-*
Iob 40. *bit fluuiũ, & non mirabitur:* ideſt infideles, Paganos ſcilicet, Iudæos, & Hæreticos: *& habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os ejus;* ideſt Fideles baptizati. Vnde A-
1. Petri 5. poſtolus Petrus nos admonet dicens. *Fratres vigilate, ſobrij eſtote, quia aduerſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: cui reſiſtite fortes in fide.* Quod de vno dicitur, de cæteris intelligendum eſt: quia ſæpè numerus ſingularis ponitur pro plurali. Quòd æternaliter dãnandi ſint: habetur ex verbis Dñi, qui in judicio reprobis dicturus eſt. *Ite maledicti in ignem æternum: qui præparatus*
Mat. 25. *eſt diabolo & Angelis ejus.* Bene autem in quinta Diſtinctione loquendum arbitror de dæmonibus: quia quinarius numerus à Philoſopho apoſtaticus vocatur: eo quod cæteris numeris imparibus conjunctus, & per ſeipſum multiplicatus, ſẽper

ſeipſum in capite vel in fine oſtendit: ſic diabolus à quaternario perpetuę firmitatis recedens, primus cum hominibus malis quaſi numeris inęqualibus ſociatur, ſemper in principio vel in fine operis, ſiue ſermonis, illius nequitia demonſtratur. *Nou.* Satis mihi fateor probatum eſſe, vnde hæſitaui, diuinæ ſcripturæ teſtimonijs: neque mihi ſatisfactum fateor, niſi eadem viuacibus declares exéplis. *Mon.* Dæmones eſſe, multos eſſe, malos eſſe: plurimis tibi exemplis potero probare. *Caput* II.

De Henrico milite, qui dæmones eſſe non credens, per nigromanticum illos vidit.

MILES quidam, Henricus nomine, de caſtro Falkinſtin oriundus fuit: pincerna Cæſarij monachi noſtri, tunc Abbatia Prumiæ: & ſicut eodem Cæſario recitante didici, cùm jam dictus miles dæmones eſſe dubitaret, & quicquid de illis audiſſet, friuolum reputaret: quemdam clericum, Philippum nomine, in nigromantia famoſiſſimum, accerſiuit: & vt dæmones ſibi oſtenderet, cum inſtantia multa petiuit. Cui cùm ille reſponderet, viſio dæmonum horribilis eſt, periculoſa eſt, neque omnibus expedit, illos videre: & miles importunè nimis inſtaret: cleric⁹ adjecit. Si ſecurum me feceris, quod neque à cognatis, ſiue ab amicis tuis, nihil mihi ex hoc mali euenerit, ſi fortè à dæmonibus deceptus vel territus læſus fueris: acquieſcam tibi. Et fecit eum ſecurum. Die quadam tempore meridiano, eo quod tunc majores habeat vires dæmoniũ meridianum, Philippus militem in quoddam biuium duxit: gladio illum circũcitcinauit: legem circuli infra circulum poſito prædixit, & ait. Si aliquod horum membrorum tuorum extra hunc circulum ante meum reditum extenderis, morieris: quia mox à dæmonibus extractus peribis. Monuit etiam, vt nihil petentibus daret, nil promitteret, nec ſe ſignaret. Et adjecit. Multis modis te dæmones tentabunt, & terrebunt: nec tamen tibi nocere poterunt, ſi mandata mea cuſtodieris. Diſceſſitque clericus ab eo. Solo ſedente illo in circulo: ecce videt contra ſe venientes inundationes aquarum: deinde audit grũnitus porcorum, flatus ventorum, & alia phantaſmata his ſimilia multa: quibus illum dęmones terrere moliebantur. At quia jacula præuiſa minus feriunt: contra hæc à ſemetipſo confortabatur. Nouiſſimè verò contẽplabatur in nemore vicino quaſi vmbram humanam terram, ſummitaté arborum excedẽtem: quæ ad ipſum properabat. Et intellexit ſtatim, quia diabolus eſſet, vt fuit. Qui vt circulum attigit, ſtetit: quid ſibi vellet, militem interrogauit. Erat autem quaſi magnus vir, imò maximus & nigerrimus, veſteque ſubnigra indutus: & tantæ deformitatis, vt miles in eũ reſpicere non auderet. Cui ſic ait. Bene feciſti veniendo: ego enim te videre deſideraui. Ad quid inquit? Et ille. Multa de te audiui. Reſpondente diabolo, quid de me audiſti: ſubjecit miles. Pauca bona: & multa mala. Ad quod diabolus. Sæpè me judicant, & condemnant homines, ſine cauſa. Ego neminem nocui, neminem lædo, niſi prouocatus. Philippus magiſter tuus, bonus amicus meus eſt: & ego illius. Quære, ſi vmquam illum offenderim. Ego facio, quod ei placet: & ipſe mihi in õnibus obtemperat: vocatus ab illo huc veni ad te. Tunc miles. Vbi fuiſti quando te vocauit? Reſpondit dęmon. Tantum ex illa parte maris fui: quantum ab hoc loco diſtat vſque ad mare. Et ideo juſtũ eſt, vt in aliquo munere laboribus meis reſpondeas. Qui miles. Quid vis? Reſpondit ille. Volo & rogo: vt des mihi palliolum tuum. Dicente milite non tibi dabo: popoſcit cingulũ: deinde ouẽ vnam de grege. Quæ cùm õnia negaret: nouiſſimè gallum ejus domus petiuit. Cui cum diceret, quid opus habes gallo meo: reſpondit dæmon. Vt cantet mihi. Et ille. Quomodo caperes eũ? Reſ-

Lex circuli diabolica.

Dæmon paret, à mago euocatus.

pondit iterum dæmon. Non ſoliciteris de hoc: tu tantum da mihi illum. Tunc miles. Vnde eſt tibi tanta ſcientia? Dixit dæmon. Nihil mali fit in mundo, quod me lateat. Et vt hoc ſcias verum eſſe: ecce in tali villa in tali domo virginitatem tuam perdidiſti: ibi & ibi peccata illa & illa commiſiſti. Et non potuit contradicere miles, quin verum diceret. *Nou.* Non puto, quin miles aliquando eadem confeſſus fuerit peccata. Quomodo ergo diabolus ſcire potuit confeſſa? *Mona.* Quia cum voluntate iterum peccandi miles confeſſus fuit: diaboli ſcientiam in nullo minuit. *Nou.* Placet quod dicis: quia idem te dixiſſe recolo, in Diſtinctione tertia. *Mon.* Cumque rurſum diabolus poſtularet neſcio quid, & ille teneret: quaſi eum rapere volens & extrahere, manum contra eum extendit: atque intantum terruit, vt retrorſum cadens, clamaret. Audita ejus voce Philippus accurrit: in cujus aduentu phantaſma mox diſparuit. Ab illa hora miles idem ſemper pallidus fuit, natiuum colorem numquam recuperauit: emendatiùs viuens, & dæmones eſſe credens. Non eſt diu, quod defunctus eſt.

Caput III.

De Sacerdote, qui per diabolum à circulo extractus eſt & confractus.

EODEM tempore Sacerdos quidam ſtolidus eundem Philippum rogauit, atque remunerauit: vt ſibi dæmones oſtenderet. A quo cum fuiſſet modò ſupradicto in circulo poſitus & inſtructus, à diabolo territus & extractus eſt: atque ita, antequam aduenires Philippus, confractus, vt tertia die moreretur. Cujus domum Voallerauus Comes confiſcauit. Ego eundem Philippum vidi: qui ante paucos annos, procurante, vt creditur, magiſtro & amico ſuo diabolo, occiſus eſt.

Caput IIII.

De clerico, qui apud Toletum dolo diaboli extractus, & ad inferos ductus & reductus, factus eſt monachus.

RETVLIT mihi bonæ memoriæ monachus noſter Godeſcalcus de Vuolmunſteine, quod ſilere non debeo. Cùm die quadam rogaret dictum Philippum, vt aliqua ſibi de arte ſua recitaret mirabilia: reſpondit ille. Ego vobis dicam rem ſatis mirabilem, temporibus meis apud Toletum veraciter geſtam. Cùm plures ſcholares ex diuerſis regionibus in eadem ciuitate ſtuderent in arte nigromantica, juuenes aliqui de Suevia atque Bajoaria ſtupenda quædam & incredibilia à ſuo magiſtro audientes, & vtrùm vera eſſent, probare volentes, dixerunt illi. Magiſter, volumus, vt ea quæ nos doces, oculorenus oſtendas: quatinus aliquem ex ſtudio noſtro fructum capiamus. Quos cum auerteret, & non acquieſcerent, eo quod natio illa gens ſit mirabilis, hora idonea in campum illos duxit: gladio circa eos circulum fecit: monens ſub interminatione mortis, vt infra circulum ſe cohiberent: & ne aliquid rogantibus darent, vel ab offerentibus reciperent: & ſecedens ab eis paululùm, dæmones carminibus ſuis aduocauit. Mox adſunt illi in formis militum decenter armatorum: militiæ circa juuenes vel diſciplinæ ludos exercentes. Nunc ipſum ſimulabant, nunc lanceas & enſes contra eos extendebant: omnibus modis ſatagentes, vt extra circulum eos extraherent. Qui cùm ſic nil proficerent, in puellas ſpecioſiſſimas ſe transformantes, choreas circa eos ducebant: varijs anfractibus juuenes inuitantes. Ex quibus vna forma cæteris præſtantior vnum ex ſcholaribus elegit: ad quem quoties veniſſet chorizando, toties annulum aureum porrigebat: intus ſuggerendo, & foris motu corporis ad amorem ſuum illum inflammando. Quæ cum per multas vices hoc egiſſet, victus juuenis digitum contra annulum extra circulum porrexit: quem illa per eundem digitum mox extrahens, nuſquam comparuit. Capta præda conventus malignantium in turbinem reſoluitur, fit clamor & ſtrepitus diſcipulorum, accurrit magiſter: de raptu conſocij omnes conqueruntur. Quibus ille reſpondit. Ego ſine cauſa ſum: vos me coëgiſtis. Ego vobis prædixeram: non eum amodo videbitis. Ad quod illi. Niſi nobis reſtituas illum: interficiemus te. Timens tamen vitæ ſuæ, ſciens Bavaros eſſe furioſos: reſpondit. Ego tentabo: ſi ſpes aliqua ſit de illo. Vocanſque principem dæmoniorum, fidele ſuum miniſterium ad memoriam illi reuocans: dixit militiæ ſuæ vel diſciplinæ multum eſſe derogandum, ſeque à diſcipulis occidendum: niſi juuenis reſtitueretur. Cui diabolus compaſſus, reſpondit. Craſtino conſilium propter te in tali loco celebrabo: tu eſto præſens: & ſi aliquo modò illum per ſententiam obtinere poteris, gratum habeo. Quid plura? Ad imperium principis concilium malignantium cogitur: de violentia in diſcipulum facta à magiſtro conqueritur: ab aduerſario reſpondetur. Domine, inquit, non feci illi injuriam, non violentiam: magiſtro ſuo inobediens fuit: legem circuli non cuſtodiuit. In hunc modum illis contendentibus, diabolus dæmonem quemdam ſibi collateralem de ſententia interrogauit dicens. Oliuere, ſemper curialis fuiſti: contra juſtitiam perſonam non accipis: ſolue quæſtionem hujus litis. Reſpondit ille. Ego juuenem reſtituendum eſſe judico magiſtro ſuo. Moxque ad aduerſarium conuerſus ait. Redde illum: quia nimis importunus ei fuiſti. Ceteris ſententiæ ejus aſſenſum præbentibus, ad mandatum judicis ſcholaris ab inferis eadem hora reducitur: magiſtro ſuo reſtituitur: concilium ſoluitur: ad diſcipulos reducta præda magiſter lætus reuertitur. Cujus vultus ita erat macer & pallidus, color tam immutatus, vt hora eadem à ſepulcbro videretur reſuſcitatus. Qui ſocijs viſa apud inferos recitans: quàm Deo contraria & execrabilis foret illa diſciplina, magis exemplo oſtendit quam verbo: & à loco recedens, in quodam Ordinis noſtri monaſterio ſe monachum fecit. *Nou.* Recordor nunc illorum duorum, iuuenis videlicet, qui apud Toletum defuncti ſui ſocij ammonitione conuerſus eſt: alteriuſque clerici, cui viſa pœna Lantgrauij conuerſionis cauſa fuit, ſicut dictum eſt in Diſtinctione prima. *Mo.* Conrardus monachus noſter ſenex retulit

Diſt. 1. c. 34.

mihi

mihi, ſe ante conuerſionem noctè quadam in plenilunio, demonſtrante ſibi quodam clerico nigromantico, in diuerſis formis dæmones vidiſſe. Vnde dubium non eſt quin ſint: qui ſic ab hominibus videri audiri & ſentiri poſſunt. *Nov.* Licet mihi ſatis probatum ſit dæmones eſſe: magis tamen delectarer de his teſtimonia Religioſorum quã ſæcularium audire. *Mon.* Quod dæmones ſint, quod multi ſint: non dubijs ſed veriſſimis, non ſæcularium, ſed clauſtralium perſonarum tibi oſtendam exemplis, de quibus nil dubitabis.

Caput V.

De Hermanno Abbate loci ſanctæ Mariæ, qui in diuerſis formis dæmones vidit.

DOMINVS Hermannus, nunc Abbas Loci ſanctæ Mariæ, quantæ ſit vir Religionis, quantæve grauitatis, bene noſti. Iſte ante conuerſionem Eccleſiæ Bunnenſis erat canonicus: vir nobilis, & de alto ſanguine natus. Factus verò monachus in Hemmenrode, non multo pòſt cùm emitteretur Conuentus noſter de eodem clauſtro, primus ei Abbas efficitur: & pòſt annos paucos, nobis per electionem ablatus, eidem, in Abbatem promotus, reſtituitur. Erat tũc temporis illic Conuerſus quidam, Henricus nomine, magiſter cujuſdam grangiæ, quæ Hart vocatur: vir bonus & juſtus, maturus ætate, & corpore virgo. Iſte inter reliqua dona, quæ acceperat à Domino: ſæpè in choro, nocturnis horis maximè, in diuerſis formis dæmones diſcurrere vidit. Hæc cùm in confeſſione jam dicto retuliſſet Hermanno, illius exemplo videndi dæmones deſiderio accenſus: intentiſſimè Deum orauit, vt ſibi hanc gratiam donare dignaretur, ſtatimque exauditus eſt. In proxima verò ſolemnitate ſancti Martini cùm ſtaret ad matutinas: contemplatus eſt dæmonem vnum in forma ruſtici quadrati infe- *Dæmonis figura.* rius juxta præſbyterium intrare. Habebat enim pectus latum, ſcapulas acutas, collum breue, capillum in fronte ſatis ſuperbè tonſuratum: crines reliquos ſicut ariſtas dependentes. Aſcendens venit ad quemdam nouitium: ſtans coram illo. Quem cum domnus Hermannus, qui tunc temporis Abbas non erat, intuitus fuiſſet, oculoſque parumper auertiſſet, ac denuo videre illum voluiſſet: diſparuerat. Alio tempore transformans ſe dæmon in caudam vituli, & ſuper formam cadens, cui idem nouitius appodiabat: motu leniſſimo trahebat ſeſe ad nouitiũ. Cujus ſcapulas cum eadem tangeret: mox in pſalmodia fallebatur nouitius. Qui cùm ſuper articulos ſe dimitteret regulariter ſatisfaciens: dæmon quaſi turbine impulſus ad longitudinẽ cubiti vnius receſſit ab eo: ſicque diſparuit. Non enim ſpiritus ille ſuperbiæ, qui blandimento caudæ ſuæ tertiam partem ſtellarum poſt ſe trahit, ad vnius humilitatis ſignum ſtare potuit. Nouitius iſte dominus Alexander fuit, nunc Prior in clauſtro. Veriſimile eſt, tunc eum aliquid leuitatis cogitaſſe: quando per leuem motum tentatus eſt & impeditus. *Nov.* Placet ꝙ dicis. *Mon.* In nocte ſancti Cuniberti cum ſtaret in choro Abbatis tunc ſimplex monachus, vidit juxta præſbyterium duos dæmones intrare & paulatim aſcendere ad ſtallum Abbatis, inter chorum monachorum & nouitiorum. Qui cùm veniſſet ad angulum vbi parietes cõueniunt: exilijt dæmon tertius duobus ſe ſocians, & cum illis exiens. Tam prope enim tranſeuntes ei venerunt, vt manu illos tangere potuiſſet. Quos diligentius intuens, conſiderauit quod pedibus terram non tangerent: vt pote aëriꝗ poteſtates. Habebat enim vnus ex prioribus femineum vultum, in capite ejus velamen nigrum, nigro circundatus pallio: & ſicut mihi retulit, monachus ille qui fouebat tertium juxta ſe, ſatis erat murmurioſus, & nõ parum acedioſus: in choro dormiebat libenter, & inuitus pſallebat: hilarior ad potandum, quam ad cantandum. Breuiores vigiliæ videbantur ei ſemper longiſſimæ. Alio tempore vidit, in vigilia vt puto ſancti Columbani Abbatis, tunc eo exiſtente Priore, cùm chorus Abbatis inciperet primum matutinarum Pſalmum *Dæmões turbant monachos cantẽtes* ſcilicet, *Domine, quid multiplicati ſunt, qui tribulant me:* dæmones in choro

mulriplicati adcò ſunr: vt ex illorum concurſu & dıſcurſu mox in eodem pſalmo
fratres fallerent. Quos cùm chorns oppoſitus conaretur corrigere, dæmones
tranſuolauetunt, & ſe illis miſcentes, ita eos turbauetunt, vt prorſus neſcirent,
quıd pſallerent. Clamauit chorus contra chorum. Domnus Abbas Euſtachius,
& Prior Hermannus, qui hæc vidit, à ſtallis ſuis ſemoti, cum ſaıis ad hoc conarentur, non poterant ad viam pſalmodiæ eos reducere: neque vocũ diſſonãtias
vnire. Tandem pſalmo illo modico & valde vſitato cum labore pariter atque cõfuſione qualicumque modo expleto: diabolus totius confuſionis capur, cum ſuis
ſatellıtibus abſceſſit, & pax turbata pſallentibus acceſſit. Quem eadem hora prædictus Prior in forma draconis haſtæ habentem longitudinem euolare vidit: &
hoc juxta lampadem in choro ardentem, ne ejns abſceſſus latere poſſet contemplãtem. Reliqni dęmones vmbroſa habebant corpora, in fanribns majora: quorum faciès ferro igne extracto erant ſimillimæ. *Nou.* Ex quo tot dæmones congregati fuerant in loco vno ad vnius impedimentum congregationis: non dubiıo, quin innumerabiles ſint in orbe terrarum. *Moni.* Teſte Euangelio, legio
Marc. 5. inırauerat hominem vnum: vnde quia multi ſunt & mali, & ad impedimentum
Quales ſtare debeamus ad pſallẽdũ. noſtrum, heu! nimis parati, conſulo, vt cùm ſtamns ad pſallendũ, circunſpecti
ſimus, & intenti, feruentes, & humiles: ne meritum ſancti feruoris extingnat
vitium ſuperbæ vociferationis. Inquantum enim maligni ſpiritus turbantur in
cordis noſtri deuotione: intantum lætãtur in ſuperba vocum exaltatione. Cùm
nocte quadam hebdomadarius Inuitatorij Antiphonam inciperet, & monachus
ei proximus voce mediocri Pſalmnm inponeret, Herwicus tunc Prior cum cæteris ſeniotibns eadem voce qua ille inceperat, pſallere cœpit: ſtabat juvenis quidam minus ſapiens in inferiori penè parte chori: qui indignè ferens pſalmum tã
ſubmissè incœptnm, ferè quiuque notis illum exalrauit: Suppriore ei reſiſtente,
ille cedere contempſit: & cum multa pertinacia victoriam obtinuit. Cujus partes quidam ex oppoſito choro in proximo verſiculo adjuuerunr: propter ſcandalum & diſſonantiæ vitium cæteri ceſſerunt. Mox is qui ſuprà, vidit dæmonẽ,
de quò ſuprà dixi, monacho triũphante quaſi candens ferrum, proſilientem: &
in oppoſitum chorum, in eum qui ejus partem roboraueıat, ſe transferentem.
Ex quo colligitur: quod magis Deo placeat humilis cantus, quàm voces etiam
in cœlum arrogaurer exaltatæ. Alia quadam nocte cum perueniſſent fratres ad
vigilias, & ſtans in loco ſuo propter aëris claritatem conſiderandam oculos direxiſſet ad feneſtram, quæ eſt in fronte Eccleſiæ: objecit ſe viſui ejns dæmõ quidã
in Athiopis effigie, magn⁹ & nigerrimus: ac ſi eadem hora igni infernali fuiſſet
extractus. Qui ad eum per chorum veniens ſuperiorem, ipſumque pertranſiens,
egreſſus eſt. Alio itidem tempore cum modicùm ſe mouiſſet à ſtallo ſuo ad cõmonẽdum fratres, conſpexit dæmonem inter ſtallum Abbatis atque Prioris intrate cum impetu, ipſo aſpectu hotribilem nimis. Qui cùm in chorum Prioris
nequiter teſpexiſſet, & vidiſſet ſibi ingreſſum non patere ptopter ipſum, eo ꝙ
ſibi viam occnpaſſet, raptim ſe in chorum nouitiorum depoſuit: & cnidam monacho ſeniori ıllıc ſedenti ſe conjunxit. Iſte ſuptadicto monacho, qui dæmonem
jnxta ſe fouerat, diſſimılis in moribus non erar: bıbulus ſcilicet, acedioſus, & libenter murmurans. Ecce iſta debent eſſe timori monachis acedioſis. *Nou.* Tam
iſta, qnam ea quæ te in diſtinctione ſuperiori de vitio acedię dixıſſe recolo: omnes qui libenter dormiunt ın choro, & inuite: pſallũt, merito terrere debẽt. *Mo.*
Sępius dæmones per chotum in minutiſſimis formis diſcurrere, ſępius in diuerſis
locis eoſdem contemplatus eſt terribiliter ſcintillare: ſciens aſpectum illorum

oculis eſſe nociuum: nec ignorans nequiriam illorum. Die quadam miſſa dicta
de Spiritu ſancto, orauit Deum vr ſe ab hujuſmodi viſionibus liberaret. Sratim
affuir inimicus, in forma lucidiſſimi oculi habenris quanritatem pugni: in quò
quicquid erat, viuete putabatur. Ae ſi dicerer. Modo diligenter me eouſidera:
quia de cætero non videbis me. Poſtea tamen eum vidir: ſed non tam manifeſtè,
nec tam ſæpè, vt priùs. Factus Abbas in Loeo ſanctæ Mariæ, eum nobilis femi-
na Aleydis Comitiſſa de Froibret ibi ſepeliretur, tamquam loei fundatrix, &
adhuc corpus ejus jaceret in feretro, vidir dæmonem ipſum feretrum eircũgyrã-
tem, & quaſi aliquid ſui juris perdidiſſet, ita oculorum indagine omnes ejus an-
gulos luſtrauit. Nondum eſt annus, quod Prior noſter, dum poſt ſepulturam
cujuſdam Conuerſi noſtri ad horam canonicã chorum intraret, & neſcio quid
de ſæcularibus negotijs foris rractaret, diabolum tamquam ducem viæ ante illũ
ingredi eonſpexit. Erat autem forma aſſumpti corporis ad modum ſubtilis, ad
inſtar nubis. Deinde paucis diebus elapſis: nocte quadam infra marutinas in ſi-
mili illum ſpecie coram jam dicto Priore ſtare conſpexit. *Nou.* Quid eſt, quòd
perſonam hujus venerandi Abbatis, eum ſeriberes de Infantia Saluatoris, ho- *Auctor ſcripſit homilias de Infantia Saluatoris.*
melias morales, & penè omnes prædictas viſiones ibi poneres: ita perſonam e-
jus celare ſtuduiſti? *Mon.* Ipſe ex multa caritate ſecreta ſua mihi reuelans, tunc
temporis, ne eum proderem prohibuit: quod poſtea tamen importunitate mea
victus conceſſit. Sciebam enim perſonæ illius grauitatem non modicam poſſe
præbere ſeribendis auctoritatem. Cujuſdam venerabilis, magnarumque virtu-
tum viri, cujus tam nota fuir ſanctitas, & tam probata auctoritas, vr merito de
illius dictis nemo dubitare debeat, nunc recordor: quorum viſiones tam præ-
ſentibus quam futuris eſſe porerunt exemplum terroris.

Caput VI.

De Chriſtiano monacho, qui dæmones vidit.

IN Hemmenrode Saeerdos quidam venerabilis ad converſionem venit:
nomine & opere Chriſtianus. Huic dæmones multum importuni erant: &
ſæpè illos vidir, tam ante conuerſionẽ, quàm poſt. Hujus tempore alter quidã
ſæcularis Sacerdos, nomine Carolus, in eodẽ cœnobio factus eſt nouitius: & ejus
in probatione ſocius Prior noſter Iſembardus. Hic inſtinctu diaboli, cujus cõſi-
lio vtebatur, gulæ & carnis ſuæ cõmodis nimis conſentiens, infirmitates ſæpiùs
ſimulauit: pede claudicauit: lecto decubuit. Qui cùm poſitus in infirmitorio,
tantum carnem nutriret, & ſpiritum negligeret: vadens & rediens de priuata,
cùm claudicaret, & in coquinam reſpiciendo, quæ ibi pręparentur infirmis,
conſideraret: prædictus Chriſtianus diabolum eum ſequi vidit: qui eo modo,
quo ille, claudicauerat, & ipſe claudicauit: & ſicut introſpexerat, introſpexir: in
nullo autem diſcrepans ab illius geſtibus. Tandem infra annum probationis de-
ficiens, reuerſus eſt ad ollas Ægypti: & ſecuta eſt caro carnem. Fratribus poſt
capitulum præparatis ad laborem, eum ſtarent circa auditorium, & expectarẽt
tabulæ percuſſionem, eſſentque aliqui ex eis remiſſi per otioſam ſignorum con-
ſignificationem, vidit vir ille beatus eattos fœda quadam aduſtione maculatos, *Dæmones ſignis otioſis delectantur.*
imò ſub eorum ſpecie dæmones, caudarum ſuarum motibus eiſdem blandiri, &
continuatis vicibus corporum ſuorum compreſſionibus in ſignum familiaritatis
illos demulcere: eos verò, qui grauitatem ſuam ſeruabant, nec reſpicere quidẽ
audebant. Die quadam cùm orationis gratia ante quoddam altare ſe proſtrauit:
diabolus in bufonem maximum ſe transformans, ad inſtar gallinæ, ante ejus o-
ra reſedit. Quò viſo territus, illicò ſurrexit & fugit: hora eadem dolos diaboli

min⁹ obſeruans. Videntur mihi tres viſiones iſtæ cōtra tria vitia eſſe ſatis néceſſariæ: prima contra vitiũ guloſitatis, 2. contra vitiũ vanitatis, 3. cōtra tędiũ orandi. Licet non videamus, diabolus ſæpè per hujuſmodi horrores dulcedinem nobis extinguit orationis. Hæc mihi dicta ſunt à ſuprà memorato Hermanno Abbate, necnon & Waltero monacho de Birbec, qui illi familiares fuerunt. Reliqua ejus acta & viſiones audies in Diſtinctione ſeptima.

Contra tria vitia tres viſiones.

Caput VII. *De dæmonibus viſis in ſuperba veſte feminæ.*

Retulit mihi quidam ciuis honeſtus, aſſerens ſuis tēporibus Maguntiæ, ſi bene memini, hoc quod dicturus ſum, cōtigiſſe veraciter. Die quadam Dñica cùm Sacerdos in Eccleſia, cujus erat plebanus, circuiret, & aqua benedicta populũ aſpergeret, ad oſtiũ Eccleſiæ veniens, matronã quamdam pōpaticè venientem & ad ſimilitudinem pauonis varijs ornamẽtis pictam obviã habuit: in cuj⁹ cauda veſtimentorũ, quam habebat poſt ſe longiſſimã, multitudinem dæmonũ reſidere cōſpexit. Erant enim parvi vt glires, nigri vt Æthiopes: ore cachinnantes, manibus plaudentes, & ſicut piſces intra ſagenam concluſi ſaltantes. Reuera ornatus muliebris ſagena diaboli eſt. Quos vt vidit, dęmonũ quadrigam foris expectare fecit, plebem advocauit: dęmones, ne fugerent, adjurauit. Tetrita illa ſtetit, & vt viſiones populus videre mereretur, quia vir bonus ac juſtus fuit, orationibus obtinuit. Intelligens mulier, ob veſtimentorũ ſuperbiam ſic ſe à dæmonib⁹ eſſe deriſam, domũ redijt, veſtimenta mutauit: & tam ipſi, quàm cęteris feminis, eadẽ viſio occaſio facta eſt humilitatis. *No.* Si tot ſunt dæmones, qui nos miſeros homines inſtigant ad culpã: puto, quòd multi erunt, qui conſentientes trahent ad pœnam. *Mon.* De hoc te magis inſtruam exemplis, quàm verbis.

Veſtiũ luxus dæmonibus gratiſſimus.

Caput VIII.

De Sacerdote, qui in obitu ſuo multitudinem vidit dæmoniorum.

IN Deitkirchin ſanctimonialium monaſterio, quod in oppido Bunnenſi ſitum eſt, Sacerdos quidam defunctus eſt, Adolphus nomine: vir valde ſæcularis & lubric⁹, jamdicti monaſterij plebanus. Hic, ſicut mihi retulit quidam Sacerdos, qui fuerat Bunnenſis Eccleſiæ canonicus, cùm die quadam cum quodam ſuo cognato luderet in aleis, quidam ex parochianis ejus flens ſuperuenit: & vt matris ejus confeſſionem audire, eamque communicare dignaretur, humiliter, & cum lacrymis ſupplicauit. Reſpondente Sacerdote, non veniam, niſi expleto ludo, & ille inſtaret, aſſerens infirmam expectare non poſſe: commotus Sacerdos ſecum ludenti dixit. Cognate, ego conqueror vobis de domino iſto, qui me quieſcere non ſinit. Videns ille ſe nil proficere, triſtis ac gemens diſceſſit: & infirma ſine confeſſione atque viatico ab hac luce migrauit. Die autem tertio is qui cum Sacerdote luſerat defunctæ filio occurrit: & Sacerdotis querimonię recordatus, illum ſine cauſa occidit. Poſt hæc & alia peccata plurima, idem Sacerdos peremptoriam incidit infirmitatem. Qui cùm eſſet in deſperatione: quędam cognata ejus ſedens coram illo, cùm ſignum contritionis nullum in illo videret: triſtis ſic ait. Domine, debilis eſtis valde: præparate vos propter Deum: inuocate illũ, vt peccata veſtra vobis dimittat, & ſpatium adhuc fructuoſæ pœnitentiæ concedat. Ad quod ille deſperatus reſpondit. Vides horreũ illud magnũ ex oppoſito noſtri? Non ſunt in ejus tecto tot calami: quot ſunt circa me dæmones congregati. Et hoc dicto mox agonizans expirauit: eos videns adeſſe moriturus, quorũ conſilio vixerat ſanus. Multa tibi adhuc de multitudine dæmonum dicere poſſem: ſed vſque ad duodecimã Diſtinct. illa reſervo. *No.* Cùm mali malè viuendo multos habeant dæmones incentores, multos in morte accu-

Dæmonum multitudo.

ſatores: miror, ſi tot in pœnis habituri ſint ſinguli tortores. *Mo.* Suprà Diſtinc. 1. dictum eſt de Abbate Morimumdéſi, ꝙ dæmones animā ad loca pœnarū portantes cruciauerunt. Similiter Diſti. 2. Hildebrandus latro Bertolpho poſt mortem apparens, multa millia dęmonū dicebat animam ſuā foris pręſtolari. *N.* Si hęc ita ſe habent: certum eſt, plures eſſe dæmones, quàm homines malos. *Mo.* Quantū ad præſens tēpus, quæſtionis hujus ſolutionē ſcire non poſſumus: ſed certum habemus, quòd in fine mundi, quando cōpletꝰ fuerit reproborum numerus, multò plures erunt mali homines, quàm dęmones. *No.* Vnde hoc ꝓbatur? *Mo.* Decima pars Angelorū cecidit, ex quibus dæmones facti ſunt. Teſte B. Gregorio, tot aſcenſuri ſunt ex electis hominū, quot ibi Angeli remanſerunt. Secundū hoc nouem partibus numerus hominū electorum tranſcendet numerum dęmoniorum. Quis verò dubitat, quin incōparabiliter plures ſint homines mali, quā boni? Nec in hoc mali homines aliquā recipient conſolationem, ꝙ numero longè plures erunt dæmonibus: quia tanta eſt illorū naturalis potentia, tanta contracta malitia, tanta torquendi induſtria: vt vnus multis millibus hominū in pœnis adhibendis ſufficere poſſit. Hęc de multitudine malignorum ſpirituū dicta ſunt. Quòd autē incōparabiliter mali ſint & immiſericordes: varijs tibi pandā exemplis. *Cap. 34.* *Cap. 6.* *Antot hoĩes ſaluādi quot ſunt Angeli.*

Caput IX.

De dæmone, qui dixit, ſe malle deſcendere in infernū, quàm redire ad cælum.

DÆmon quidā, cùm hominemā ſe obſeſſū horribiliter torqueret, & diuerſis, per os ejus garriendo, diuerſa reſpōderet, dictum eſt eià quodam ex circūſtantibus. Dic diabole, ſi poſſes ad gratiā, in qua fuiſti, redire, quid velles ꝓpter hoc laboris ſuſtinere? Reſpondit ille. Si hoc eſſet in meo arbitrio, mallē cum vna anima decepta deſcendere in infernum, quàm redire in cælum. Mirantibus omnibus, cur ita diceret: iterū hoc verbū reſpōdit. Quid de hoc miramini? Tanta eſt malitia mea, & tam obſtinatus ſum in illa: vt non poſſim aliquid velle boni. Huic verbo alterius cujuſdam dæmonis ſermo diſcordat.

Caput X. *De alio dæmone, qui contraria dicebat.*

IN Eccleſia beati Petri in Colonia, cùm femina quædā à dæmone obſeſſa miſerabiliter tormentaretur: contigit, vt alia obſeſſa ſupervenitet. Mox vna cōtra alteram cœpit inſurgere, clamoribus & contumelijs ſic ſe invicem afficere, vt omnes miraremur. Dæmon dętnoni dicebat. Miſer, vt quid cōſentiendo Lucifero, ſic de gloria ęterna ruimuș? Ad quod alter reſpondit. Quare feciſti? Cūque adhuc quaſi pœnitudinis verba proferret, alter ſubjunxit. Tace: pœnitentia iſta nimis eſt ſera, redire non poteris. Vides, quanta ſit in illis obſtinatio? Idē ſpiritus malignus de reditu ad gloriā, ſicut ſuperior, interrogatus: verbū ſermoni ejus valde contrariū audiente me reſpondit. Si eſſet, inquit, colūna ferrea & ignita, raſorijs & calamis acutiſſimis armata à terra vſq; ad cælū erecta: vſque ad diē judicij, etiamſi carnem haberē, in qua pati poſſem, me per illā trahere vellem, nūc aſcendendo, nunc deſcendendo: dūmodo redire poſſem ad gloriā, in qua fui. *N.* Quid eſt, ꝙ tam contraria ſenſerūt? *M.* Dęmon ſuperior ſciens ꝓpoſitionē ſibi factam prorsꝰ impoſſibilem, malitiā ſuam oſtendit: iſte quantū boni ꝑdiderit, verbis quibus valuit declarauit. *N.* Timentne dęmōes pœnā ſibi præparatā? M. Sentiūt, & timent. Hinc oēs exorciſmi, qui ad illorū nequitiā enervandā fiunt, per ignem & extremū judiciū concludūtur. Quā parati ſint ad nocendū hoībus, alijs tibi oſtendā exemplis. *Cur dæmões contraria dixerint.*

Caput XI. *De dæmone ingreſſo feminā ſibi à marito traditam.*

DVm Abbas noſter anno pręterito in Monte ſancti Salvatoris juxta Aquiſgranū, Miſſam celebraret, ea finita oblata eſt mulier obſeſſa. Sup cujꝰ caput

Marc. 16. cùm legiſſet lectionem Euangelicam de Aſcenſione, & ad illa verba, *Super ægros manus imponent, & bene habebunt*, manũ capiti ejus impoſuiſſet: dæmon emiſit vocem tam horribilé, vt omnes terreremur. Adjuratus vt exiret: reſpondit. Nondũ vult Altiſſimus. Interrogatus, quomodo intraſſet: nec ipſe reſpondit, nec mulierem reſpondere permiſit. Poſtea confeſſa eſt, quòd ad vocem mariti ſui in cõmotione animi ſui dicentis, vade diabolo, intrare illum ſenſerit per auriculam. Erat autem eadem femina de Aquenſi prouincia, & ſatis nota.

Caput XII. *De puero, quem diabolus inuaſit, cùm ei Pater malediceret.*

HOMO quidam iratus, ſicut audiui à quodam Abbate, dixit filio ſuo: vade diabolo. Quẽ mox ille rapuit: & nuſquã comparuit. *Nou* Quid eſt, quòd filius punitus eſt ob peccatũ Patris? M. Idem, quod dixi de ſupradicta muliere, dico. Vtrumque fieri permiſit Deus, propter exemplum: vt dum in vexatione vxoris, mariti audierint cruciatus cordis, & in raptu filij patres dolores, animi ſui furorem cohibeant: & à ſtultiloquio linguas cõpeſcant. *No* Placet, quod dicis. M. Qui dæmones eſſe dubitat, energumenos attendat: quia dum per illorum ora diabolus loquitur, & in corporibus tam crudeliter debacchatur, manifeſtum præſentiæ ſuæ indicium illis demonſtrat. *Nou* Verum diceres: ſi non eſſet ibi-

Mat. 4. 7. aliqua ſimulatio. *Mon.* Obſeſſos fuiſſe, ſæpè prodit Euangelium, produnt &

& 8. Mar. 1. Actus Apoſtolorũ: & in multis locis Vitæ vel Paſſiones ſanctorum. Quod au-

Luc 4. Actor. 19. tem quidam propter quæſtum ſe obſeſſos ſimulent, non nego: quòd verò in quibuſdam nulla ſit fictio, ſubjecto probabitur exemplo.

Caput XIII.

De obſeſſa, quæ dixit diabolum ligatum tribus verbis Canonis.

REtulit mihi Girardus Prępoſitus Bleſenſis, mulierem obſeſſam multis bene notã, Sigerberg veniſſe gratia curationis. Quæ cùm in oratorio ſancti Michaelis Archangeli de diuerſis interrogaretur, & incideret mentio de Lucifero apud inferos ligato, reſpondit per os ejus diabolus. Stulti, quibus catenis putatis vos magiſtrũ meum apud inferos ligatum? Ferreis? Nequaq̃. Tria verba poſita ſunt in ſilentio Miſſæ, quibus ligatus eſt. Requirentibus quibuſdam ex fratribus, quæ ſint illa tria verba, dicere noluit, vel potiùs auſa non fuit: ſed ait. Afferte mihi librũ, & ego vobis oſtendam illa. Allatus eſt ei liber Miſſalis, & clauſus porrectus. Quem illa aperiens, primo ictu Canoné inuenit: & digitum ponens ſup illum locum, *Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo*: in quibus memoria fit ſummæ Trinitatis, ait. Ecce iſta ſunt illa tria verba, quibus ligatus eſt magiſter meus. Hæc audientes plures ex monachis qui aderant, ſcientes mulieré illiteratam eſſe, ędificati ſunt valde: vim verborũ intelligentes. Per Patrem enim, & cum Filio, & in Spiritu ſancto, quorũ opera indiuiſa ſunt, fortis ille ligat' eſt, & vaſa eius direpta. Sequitur aliud exemplum.

Caput XIV.

De obſeſſa, quæ in inſula ſancti Nicolai prodidit Reliquias.

IN feſto Omnium Sanctorum hoc anno, cùm eſſem cum Priore meo in inſula S. Nicolai, quæ vulgo Stupa vocatur, & eſt monaſteriũ ſanctimonialiũ, vidim' ibi puellam ante aduentũ noſtrum obſeſſam, ſed tunc tam bñficio Reliquiarũ, q̃ ſororũ orationibus liberatã. De qua retulit nobis ejuſdem cœnobij magiſtra, femina religioſa, quòd die quadam, cùm crudeliter ab immundo ſpiritu diſcerpe-

Spina coronæ Domini dæmonem fugat. retur, volens quidam clericus honeſtus illum probare ſacellum ſpinarum Dominicæ coronæ, de tabula aurea ea neſciente tollens, & manu clauſa ſuper caput obſeſſæ tenens, maximos ei clamores excitauit. Cui cùm dicerent circumſtantes cauſam furoris ejus ignorátes, quid clamas, diabole, quid habes? reſpondit.

Hoc quod fuit in capite Altiſſimi, caput meum deprimit & pungit: & dicitis mihi, quid clamas Et ædificati ſunt valde circũſtantes, maxime ſorores, duplicis rei habentes verũ experimentum: videlicet quòd ſpinæ eſſent veræ, & quod femina veraciter obſeſſa eſſet à dæmone. Quòd ſi minùs hæc duo tibi ſufficiunt exempla: recordare trium illorum dæmoniorũ in capite 1. 2. atq; 3. Diſtinct. tertiæ. *No.*

Caput XV. *Quomodo dæmones ſint in hominibus.*

CVm de his mihi ſatisfactum ſit: eſt adhuc, quod mouet. Quidã aſſerunt, dæmones non eſſe in hominibus, ſed extra: eo quod caſtrum non intus, ſed extrà, dicatur obſideri. Alij contrariũ ſentiunt, innitentes verbis Salvatoris dicẽtis. *Exi ab eo, ſpiritus immunde.* M. Impropriè dicitur exire, niſi qui intus eſt. Vtriq; enim verũ dicunt ſecundùm aliquid: ſcilicet quòd in homine poſſit eſſe, & nõ eſſe. Non poteſt diabolus eſſe in anima humana: ſecundùm q Gennadi⁹ in diſtĩctionibus Eccleſiaſticorum dogmatũ diffinit, dicens. D*æmonem per energiã, id eſt operationem non credimus ſubſtantialiter illabi animæ: ſed applicatione & oppreſſione vniri. Illabi autem menti, ſoli illi poſſibile eſt: qui natura ſubſiſtens, in corpore ejus capabilis eſt ſuæ facturæ. Mentem hom nis nil implere poteſt, niſi creatrix Trinitas. No.* Quid eſt ergo, quòd diabolus cor hominis dicitur intrare, tentare, vel immittere? *Mo.* Non aliter intrat, vel implet, vel immittit, niſi quòd animam decipiendo in affectũ malitiæ trahit. Et hæc eſt differentia inter adventũ Spiritus ſancti & ſpiritus maligni: quòd ille propriè dicitur illabi, iſte immitti. Spiritus ſanctus exiſtens intus in anima peccatrice per eſſentiam, & potentiã, & ſapientiã: quaſi de prope illabitur per gratiam. Spiritus verò malignus eùm extrà ſit, vt dictum eſt, per ſubſtantiam, mala ſuggerendo, & vitijs mentẽ afficiendo, quaſi ſagittã ſuam immittit malitiam. Vnde habes. *Immiſſiones per Angelos malos.* Hinc eſt, quòd homo poſt adventum Spirit⁹ ſancti plus & fortiùs poteſt diligere bonũ, quàm antè dilexit malum, quaſi de remoto immiſſum. Cùm diabolus dicitur eſſe in homine, non intelligendũ eſt de anima, ſed de corpore: quia in concauitatibus ejus & in viſceribus, vbi ſtercora continentur, & ipſe eſſe poteſt. *N.* Satis expeditus ſum de quæſtione hac, ſed quæro, ſi adhuc aliquæ viæ ſint aliæ, quibus dæmones hominibus ſoleant nocere. *Mo.* Habent dæmones mille nocendi artes: ex quibus quatuor tibi pandã. Quibusdã nocent falſa promittendo: alijs nocent per ſuos miniſtros in fide ſubruendo: nõnullis nocent in corpore eos lædendo: alijs, quod periculoſius eſt, in peccatis occidẽdo. Iſta õnia juſto Dei fiunt judicio: & de ſingulis tibi ſubjungã exẽpla.

An dæmones obſidẽãt tantùm energumenos.

Marc. 5.

Gennadius.

Deus illabitur in animam, non dæmon.

Pſal. 77.

Caput XVI.

De Converſo, qui promiſſione Epiſcopatus à diabolo deceptus. ſuſpenſus eſt.

IN Campo domo Ordinis Ciſtercienſis, quæ ſita eſt in Epiſcopatu Coloniẽſi, ſicut audiui à quodã Sacerdote Ordinis noſtri, homine veridico, quẽ res non latuit, Conuerſus quidam fuit: qui à monachis, cum quibus loquebatur, intantum literas didicerat, vt textum legere ſciret. Hujuſmodi occaſione illect⁹ & deceptus, libellos ſibi ad hoc idoneos occultè fecit conſcribi: cœpitq; in vitio proprietatis delectari. Cumque hujuſmodi ſtudiũ eidem Converſo, ad hoc nimis cõverſo, prohiberetur, amore diſcendi apoſtaſiam incurrit: modicum tamen, propter ætatem, profecit. Deinde ad monaſteriũ, pœnitentia ductus, rediens, & hoc vſque tertiò actitans, nunc ad ſcholas ſæculares exeundo, nunc reuertendo: diabolo copioſam in ſe præbuit materiam decipiendi. Viſibiliter enim illi apparens in ſpecie Angeli, ait. Diſce fortiter, quia futurum eſt, & à Deo diffinitum, vt Halverſtadenſis fias Epiſcopus. Stultus ille diaboli dolos non obſervans, ſperabat, in ſe antiqua fore renouanda miracula. Quid plura?

Converſus proprium habens & apoſtata.

Die quadam ſeductor Conuerſo ſe ingerens: clara voce & hilari facie dicebat. Hodie epiſcopus Halberſtedenſis defunctus eſt: feſtina venire ad ciuitatem, cui à Deo deſtinatus es Antiſtes, ipſius conſilium mutari non poteſt. Statim miſer de monaſterio ſilenter exiens: nocte eadem in domo cujuſdam honeſti Sacerdotis juxta oppidum Xantenſe hoſpitatus eſt. Vt autem glorioſè ad ſedem ſuam veniret: nocte ante lucem ſurgens, equum hoſpitis valde bonũ ſtrauit: cappam ejuſdem induit, aſcendit, & abijt. Mane familia domus damno cognito apoſtatam inſequens apprehendit: à qua ad judicium ſæculare tractus cum furto, & ꝑ ſententiam damnatus: non cathedram vt Epiſcopus, ſed ſicut fur patibulum aſcendit. Vides, ad quem finem promiſſio fuit diaboli? Alium Conuerſum, & ſi non tam manifeſtè, non minus periculosè, decepit.

Caput XVII.

De Conuerſo, qui voce cuculi deceptus, in apoſtaſia perijt.

NArrauit nobis anno præterito beatæ memoriæ Theobaldus Abbas Euerbacenſis, quod quidam Conuerſus, cùm neſcio quò tenderet, & auem, quæ cuculus dicitur, à voce nomen habens, crebriùs cantantẽ audiret, vices interruptionis numerauit: & viginti duas inueniens, eaſque quaſi pro omine accipiens, pro annis totidem vices eaſdem cõputauit. Eja certè, inquit, viginti duobus annis adhuc viuã. Vt quid tanto tẽpore me mortificẽ in Ordine? Redibo ad ſeculũ, & ſeculi delicijs viginti annis fruar: duobus annis, qui ſuperſunt, pœnitebo. Non dubium, quin diabolus, qui ſupradictum Conuerſum, vt Epiſcop⁹ fieret, ad credendum induxerat aperto ſermone, & huic ſuaſerit, vt tali augurio fidem adhiberet, occulta ſuggeſtione: ſed Dominus qui omne augurium odit, aliter quàm ille ordinauerat, diſpoſuit. Nam duos, quos pœnitentiæ deputauerat annos, eum in ſæculo viuere permiſit: & annos viginti delicijs ordinatos juſto ſuo judicio ſubtraxit. Ecce tales promiſſiones ſunt diabolicæ. Quod autem nõnullos, imò plurimos, per miniſtros ſuos in fide ſubuertat ſequẽtia, declarabũt.

Augurium Deo odioſũ.

Caput XVIII.

De duobus Hæreticis, poſt ficta miracula Bizuntij exuſtis.

DVO homines, non mente ſed habitu ſimplices, non oues ſed lupi rapaces, Biſuntium venerunt: ſummam religioſitatem ſimulantes. Erant autem pallidi & macilenti, nudis pedibus incedentes, & quotidie jejunantes: matutinis ſolemnibus Eccleſiæ majoris numquam defuerunt: nec aliquid ab aliquo præter victum tenuem accipere voluerunt. Cumque tali hypocriſi totius populi in ſe prouocaſſent affectum: tunc primum cœperunt latens virus euomere: & nouas atque inauditas hęreſes rudibus prædicare. Vt autem eorum doctrinæ populus crederet, farinam in pauimento cribrari juſſerunt: & ſine veſtigij impreſſione ſuper illam ambulauerunt. Similiter ſuper aquas gradientes, non poterãt mergi: tuguria etiam ſuper ſe incendi facientes, poſtquam in cineres ſunt redacta, egreſſi ſunt illæſi. Poſt hæc dixerunt turbis. Si non creditis verbis: credite miraculis. Audiens talia Epiſcopus & clerus: turbati ſunt valde. Et cum eis vellent obuiare, hæreticos & deceptores diabolique miniſtros affirmantes: vix euaſerunt, vt non à populo lapidarentur. Erat enim idem Epiſcopus vir bonus atque literatus: & de noſtra prouincia natus. Bene illum nouit ſenex monachus noſter Conradus, qui mihi iſta retulit: & qui eodem tempore in eadem ciuitate fuit. Videns Epiſcopus nihil ſe verbis proficere, & per miniſtros diaboli populũ ſibi commiſſum in fide ſubuerti: clericum quemdam ſibi notum, & in nigromãtica arte peritiſſimum, ad ſe vocans, ait. Sic & ſic per tales homines actum eſt in

Hæreticorũ hypocriſis.

ciuitate mea: rogo te, vt inueſtiges à diabolo per artem tuam, qui ſint, vnde veniant, vel qua virtute, tanta ac ſtupenda operentur miracula. Impoſſibile eſt enim, vt ſigna faciant virtute diuina: quorum doctrina nimis eſt Deo contraria. Dicente clerico, Domine, diu eſt, quod arti huic abrenunciaui: reſpondit Epiſcopus. Bene cernis, quantũ arcter: vel oportebit me conſẽtire, aut à populo lapidari. Iniungo ergo tibi in remiſſionem peccatorum tuorum: vt mihi in hac parte acquieſcas. Obediens clericus Epiſcopo, diabolum vocauit: cauſam ſuæ vocationis ſciſcitanti reſpondit. Pœnitet me receſſiſſe à te: & quia de cætero magis tibi obſequioſus eſſe deſidero, quam fuerim, rogo, vt dicas mihi, qui ſint homines iſti, quæ doctrina eorum: vel qua virtute tanta operentur mirabilia. Reſpondit diabolus. Mei ſunt, & à me miſſi: & quæ in ore illorũ poſui, illa prædicant. Reſpondit clericus. Quid eſt, quòd lædi non poſſunt, nec in aquis mergi, neq; igne comburi? Reſpondit iterũ dæmon. Chirographa mea, in quibus hominia mihi ab eis facta ſunt, conſcripta ſub aſcellis ſuis inter pellẽ & carnem conſuta conſeruant: quorũ beneficio talia operantur, nec ab aliquo lędi potuerunt. Tunc clericus. Quid ſi ab eis tollerentur? Reſpondit dæmon. Tunc infirmi eſſent, ſicut cęteri homines. Audiens iſta clericus, regratiabatur dęmoni dicens. Modò recede, & cùm vocatus fueris à me, iterum venias. Reuerſus ad Epiſcopũ, hæc ei per ordinem recitauit. Qui magno repletus gaudio, totius ciuitatis populum in locum ad hoc idoneũ conuocauit, dicens. Ego paſtor veſter ſum, vos oues. Si homines iſti, vt dicitis, doctrinam ſuam ſignis confirmant, volo illos vobiſcum imitari. Sin autem, dignum eſt, vt illis punitis, vos ad fidẽ patrum veſtrorum mecum pœnitentes reuertamini. Reſpondit populus. Nos plurima ab eis vidimus ſigna. Quibus Epiſcopus: ſed ego illa non vidi. Quid multa? Placuit populo conſilium: vocati ſunt hæretici, adfuit Epiſcopus, accenſus eſt focus in medio ciuitatis. Priùs tamen quàm intrarent, ad Epiſcopum ſecretò vocati ſunt. Quibus ipſe ait. Volo videre, ſi aliqua circa vos habeatis maleficia. Quo audito mox expoliantes ſe, cũ magna ſecuritate dixerunt. Quærite diligenter, tam in corporibus, quàm in veſtimentis noſtris. Milites verò, ſicut ab Epiſcopo fuerant pręmoniti, brachia illorum leuantes, ſub aſcellis cicatrices obductas notantes, cultellis illas ruperunt: cartulas inſutas inde extrahentes. Quibus acceptis, Epiſcopus cum hæreticis ad populum exiens: facto ſilentio clamauit validè. Modo Prophetæ veſtri ingrediantur ignem: & ſi læſi non fuerint, credam eis. Miſeris trepidantibus & dicẽtibus, non poſſumus modo intrare: Epiſcopo recitante malitia eorum detecta eſt populo, & oſtenſa chirographa. Tunc vniuerſi furentes diaboli miniſtros cũ diabolo in ignibus æternis cruciandos, in ignem præparatum projecerunt: ſicq; per Dei gratiam & Epiſcopi induſtriã, hæreſis inualeſcens eſt extincta: & plebs ſeducta atque corrupta per pœnitentiam mundata.

Magus aduocat dæmonem.

Hæretici ob chirographũ diaboli illæſi.

Sub aſcellis hæreticorum latet diaboli chirographum.

Caput XIX.

De Hæreticis Coloniæ combuſtis.

CIrca illa tempora, ſub Archiepiſcopo Reinaldo Coloniæ plures hæretici ſunt cõprehenſi: qui à literatis viris examinati & victi, per judicium ſæculare damnati ſunt. Data verò ſententia, cùm ducendi eſſent ad ignem: vnus illorum Arnoldus nomine, quem cæteri magiſtrum ſuum fatebantur, ſicut narrauerunt, qui interfuerunt, panem & peluim cum aqua ſibi dari petiuit. Quibuſdam volentibus vt hoc fieret: viri prudentes diſſuaſerunt, dicentes. Aliquid hic fieri poſſet opere diabolico: quod infirmis eſſet in ſcandalum & in ruinam. *Nouitius.* Miror, quid de pane & aqua voluerit.

Mon. Sicut conijcio ex verbis cujuſdam alterius hæretici, qui ante hoc trienniũ à rege Hiſpaniæ comprehenſus & combuſtus eſt, ſacrilegam ex eis volebat facere communionem: vt ſuis fieret viaticum ad æternam damnationem. Nam quidam Abbas Hiſpanus per nos tranſiens, qui cum Epiſcopo & Eccleſiarum Prælatis ejuſdem hæretici errores damnauit, eum dixiſſe referebat: quod ruſticus quilibet in mẽſa ſua & de pane ſuo quo veſceretur, conficere poſſet corpus Chriſti. Erat enim idem maledictus fabriferrarius. *Nou.* Quid ergo actum eſt de hæreticis Colonienſibus? *Mon.* Ducti ſunt extra ciuitatem: & juxta cœmeterium Iudæorum ſimul in ignem miſſi. Qui cùm fortiter arderent: multis videntibus & audientibus Arnoldus ſemiuſtis manũ imponens, ait. Conſtantes eſtote in fide veſtra: quia hodie eritis cum Laurentio: cum nimis diſcordarent à fide Laurentij. Cùm eſſet inter eos virgo quædam ſpecioſa, ſed hæretica, & quorũdam compaſſione ab igne ſubtracta, promittentibus, quia vel eam viro traderẽt, vel ſi hoc magis placeret, monaſterio virginum locarent: cùm verbotenus cõſenſiſſet, jam extinctis hæreticis, tenentibus ſe dixit. Dicite mihi: vbi jacet ſeductor ille. Cumque eidem demonſtraſſent magiſtrum Arnoldum, ex manibus illorum facie veſte tecta ſuper extincti corpus ruit: & cum illo in infernum perpetuo arſura deſcendit. *Caput* XX.

Communio quorumdam hæreticorũ.

Stupenda obſtinatio puellæ hæreticæ.

De Hæreſi Waldoſiana in ciuitate Metenſi.

PAVCIS annis elapſis ſub Epiſcopo Bertranno viro valde litterato, orta eſt hæreſis Waldoſiana in ciuitate Metenſi, hoc modo. Cùm idem Antiſtes in feſtiuitate quadam populo in Eccleſia prædicaſſet: duos homines miniſtros diaboli in turba ſtare conſpiciens, ait. Video inter vos eſſe nuntios diaboli. Ecce illi ſunt, digito eos oſtendens: qui me præſente in Monte Peſſulano propter hæreſes damnati ſunt & ejecti. Qui Epiſcopo durius reſponderunt: habentes in comitatu ſuo ſcholarem, qui more canino contra illum latrabat, injurijs eum laſſeſcens. Egreſſi verò de Eccleſia cum multitudinẽ populi circa ſe congregaſſẽt: errores ſuos illis prædicauerunt. Quibus cũ quidam ex clericis dicerent, vos Dñi nonne Apoſtolus dicit, *quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Volumus ſcire, quis vos miſerit huc prædicare. Reſponderũt illi. Spiritus. Non enim poterat illis Epiſcopus vim inferre, propter quoſdam potentes ciuitatis, qui eos in odium Epiſcopi fouebant: eo quod quemdam vſurarium defunctum ipſorum cognatũ de atrio Eccleſiæ ejeciſſet. Reuera miſſi erantà ſpiritu erroris: per quorum ora hæreſis Waldoſiana ab vno eorum ſic dicta, in eadem ciuitate eſt ſeminata: necdum prorſus extincta. *Nou.* Heu, quod tot ſunt hæreſes in Eccleſia hodie. *Mon.* Hoc furor & malitia diaboli efficit. *Caput* XXI. *De Hæreſi Albienſium.*

Rom. 9.

TEmpotibus Inocentij Papæ prædeceſſoris hujus, qui nunc Papatũ tenet, Honorij, durante adhuc ſchiſmate: quod erat inter Philippũ & Ottonem Reges Romanorũ: diaboli inuidia hæreſes Albienſiũ cœperunt pullulare, vel vt veriùs dicam, matureſcere. Cujus vires erant tam validæ: vt omne triticum fidei gentis illius verſum videretur in loliũ erroris. Miſſi ſunt Abbates Ordinis noſtri cum quibuſdã Epiſcopis, qui zizania raſtro catholicæ prædicationis eradicarent: ſed obſiſtente homine inimico, qui hæc ſeminauerat, modicũ profecerunt ibi. *Noui.* Quis fuit error illorum? *Mona.* Quidam hæreſiarchæ eorum collegerunt puncta ex dogmate Manichæi: quidam ex erroribus quæ in Peri archon fertur ſcripſiſſe Origenes: plurima, quę de corde etiam ſuo finxerant, adjicientes. Duo credunt cum Manichæo principia; Deum bonum, & malum Deum, id eſt, diabolum: quem dicunt omnia creare corpora, ſicut Deum

Libri Orig. περὶ ἀρχῶν i. de principijs

bonũ, animas. *No.* Moyſes & corpora & animas cõfirmat Deum creaſſe, dicens. *Formauit Dominus Deus hominem*, id eſt corpus, *de limo terræ: & inſpirauit in faciem ejus ſpiraculum vitæ.* *Monac.* Si Moyſen & Prophetas reciperent: hæretici non eſſent. Corporum reſurrectioné negant: quidquid beneficij mortuis à viuis impenditur, irrident: ire ad Eccleſias, vel in eis orare, nil dicunt prodeſſe. In his deteriores ſunt Iudæis & paganis, qui illa credunt. Baptiſmum abjecerunt: Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti blaſphemant. *Nou.* Vt quid tantas à fidelibus perſecutiones ſuſtinent: ſi nil ex hoc in futuro retributionis expectant? *Mon.* Gloriam ſpiritus dicunt ſe expectare. Quidam ſupradictorum Abbatum monachus, cernés quemdam militem in equo ſedentem loqui cum oratore ſuo: hæreticum illum æſtimans, ſicut fuit, propiùs accedens, ait. Dic mihi probe vir, cujus eſt ager iſte? Reſpondente illo, meus eſt, ſubjecit. Et quid de fructu ejus facitis? Ego, inquit, & familia mea de eis viuimus: aliquid etiã erogo pauperib⁹. Dicente monacho, quid boni ſperatis de eleemoſyna illa: reſpondit miles hoc verbum. Vt ſpiritus meus glorioſè pergat poſt mortem. Tunc monach⁹. Quo perget? Ait miles. Secundùm meritum ſuum: ſi bene vixit, & hoc apud Deum meruerit: exiens de corpore meo intrabit corpus alicujus futuri Principis, ſiue Regis, vel alterius cujuſlibet perſonæ illuſtris, in quo delicietur. Si autẽ malè, corpus intrabit miſeri, pauperiſq;, in quo tribuletur. Credidit ſtultus, ſicut cæteri Albienſes, quòd anima, ſecundùm meritũ, tranſeat per diuerſa corpora, etiam animaliũ & ſerpentium. *No.* Fœda hæreſis. M. Intantũ enim Albienſium error inualuit, vt in brevi intervallo temporis infecerit vſque ad mille ciuitates: & ſi non fuiſſet gladijs fidelium repreſſus, puto, quòd totam Europam corrupiſſet. Anno Domini Milleſimo ducenteſimo decimo, prædicata eſt crux contra Albienſes in tota Alemannia & Francia: & aſcenderũt contra eos anno ſequenti de Alemãnia Lupoldus dux Auſtriæ, Engelbertus tunc Præpoſitus, poſtea Archiepiſcop⁹ Colonienſis, & frater ejus Adolphus Comes de Monte, Willelm⁹ Comes Iuliacenſis: & alij multi diuerſæ conditionis & dignitatis. Simile actum eſt in Francia, in Normannia, atque Pictauia. Horum omnium prædicator & caput, erat Arnoldus Abbas Ciſtercienſis, poſtea Archiepiſcopus Narbonenſis. Venientes ad ciuitatem magnam, quæ Biders vocatur, in qua pluſquam centum millia hominum eſſe dicebantur: obſederunt illã. In quorum cõſpectu hæretici ſuper volumen ſancti Euangelij mingentes, de illo muro illud contra Chriſtianos projecerunt: & ſagittis poſt illud miſſis clamauerunt. Ecce lex veſtra miſeri. Chriſtus verò Euangelij ſator, injuriam ſibi illatam non reliquit inultam. Nam quidam ſatellites zelo fidei accenſi leonibus ſimiles, exemplo eorum de quibus legitur in libro Machabæorũ, ſcalis appoſitis muros aſcenderunt: hæreticiſque diuinitus territis & declinantibus, ſequentibus portas aperiẽtes obtinuerunt ciuitatem. Cognoſcentes ex confeſſionib⁹ eorum, catholicos cùm hæreticis eſſe permixtos, dixerunt Abbati. Quid faciemus, Domine? Non poſſumus diſcernere inter bonos & malos. Timens tam Abbas, quam reliqui, ne tantùm timore mortis catholicos ſe ſimularent, & poſt eorũ abſceſſum iterum ad perfidiam redirent: fertur dixiſſe. Cædite eos, nouit enim Dominus, qui ſunt ejus: ſicque innumerabiles occiſi ſunt in ciuitate illa. Aliam itidem ciuitatem magnam à re Pulchram vallem vocatam, quæ ſita eſt juxta Tholoſam, virtute diuina obtinuerunt. In quam populo examinato, cùm omnes promitterent ſe velle redire ad fidem: quadringenti quinquaginta in ſua pertinacia obdurati à diabolo, permanſerunt: ex quibus quadringenti igne combuſti ſunt, cæteri patibulis appenſi.

Gen. 2.

μετεμψύχωσις animarum Albigenſes credebant.

Hæretici in librũ Euangeliorum mingunt.

1. Mac. 5.

Idem actum eſt in cæteris ciuitatibus atque caſtellis: miſeris ſe vltro morti inge-
rentibus. Tholoſani verò arctati, omnem promiſerunt ſatisfactionem: ſed, vt
poſtea patuit, in dolo. Nam perfidus Comes ſancti Ægidij, princeps & caput
omnium hæreticorum, omnibus ſibi in Concilio Lateranenſi abjudicatis, feo-
dis videlicet & allodijs, ciuitatibus & caſtris, & ex maxima parte eiſdẽ à Comite
Simone de Fortimonte viro catholico jure belli occupatis, in Toloſam ſe tranſ-
tulit: de qua vſque hodie fideles vexare & impugnare non ceſſat. Et ſicut hoc
anno Dominus Conradus Epiſcopus Portuenſis & Cardinalis contra Albienſes
Legatus miſſus ſcripſit Capitulo Ciſtercienſi: quidam ex potentibus Tholoſanę
ciuitatis quiddã tam horrendum in odium Chriſti, & ad confuſionem noſtrę fi-
Abominationes hæreticorum. dei egit: vt etiam inimicos Chriſti mouere meritò debeat. Iuxta altare majoris
Eccleſiæ ventrem ſuum purgauit: & palla altaris ipſas immunditias deterſit. Cæ-
teri verò furorem furori adijcientes ſcortum ſuper altare poſuerunt in conſpectu
crucifixi: eo ibi abutentes. Poſtea ipſam ſacram imaginem detrahentes, brachia
ejus præciderunt: multò militibus Herodis deteriores, qui mortuo, ne ejus cru-
ra frangerent, pepercerunt. *Nou.* Quis non ſtupeat ad tantam patientiam Dei?
Eccli. 5. *Mon.* Longanimis eſt enim, & patiens redditor. Qui Damietanos poſt victoriã,
eo quòd crucifixi collo fune alligato per plateas illum traxerunt, in collo & in
gutture tã terribiliter puniuit: puto, quia has blaſphemias minimè diſſimulabit.
Albienſes, antequam veniret contra eos exercitus Domini, vt ſupradictum eſt,
Miralimomelinum regem de Marroch in auxilium ſibi inuitauerant. Qui de
Affrica in Hiſpanias cum tam incredibili multitudine venit: vt totam Europam
ſe poſſe obtinere ſperaret. Mandauit etiam Papæ Innocentio, quia equos ſuos
in porticu Eccleſię ſancti Petri deberet ſtabulare: & ſuper illam vexillum ſuum
figere Quòd ex parte impletum eſt: etſi ſecùs quàm ipſe cogitaſſet. Et quia De'
frangit omnem ſuperbũ: eodem tempore anno ſcilicet gratiæ milleſimo ducẽ-
teſimo duodecimo, ſeptimo decimo kalendas Auguſti, de exercitu ſuo occiſi ſũt
*alter codex *Sibiliam* ſexaginta milia pugnatorũ: ipſe verò in *Siciliã ſe transferens, ex dolore mortu'
eſt. Cujus vexillum principale in bellò captum Innocentio eſt tranſmiſſum: &
in Eccleſia prædicta ad Chriſti gloriam erectum. Hæc de Albienſibus dicta ſint.
Nou. Si fuiſſent inter homines iſtos viri literati: fortè non tantũ erraſſent. *Mo.*
Literati, cùm errare incipiunt: etiam illiteratis inſtinctu diaboli plus & grauiùs
decipiuntur.

Caput XXII.

De hæreticis Pariſius combuſtis.

EODEM tempore, quo manifeſtatæ ſunt hęreſes Albienſiũ, in Pariſiẽſi ciui-
tate, in qua fons eſt totius ſcientiæ, & puteus diuinarum ſcripturarum: qui-
Turpiùs errant literati, quando veritatẽ deſerunt. buſdam viris literatis perſuaſio diabolica peruerſum inſtillauit intellectũ. Quo-
rum nomina ſunt hæc. Magiſter Willelmus Pictauienſis ſubdiaconus, qui lege-
rat Pariſius in artibus, & tribus annis ſtuduerat in Theologia: Bernardus ſub-
** Forte Vuillelm'* diaconus: * Wilticus Propheta eorũ aurifex: Stephanus Sacerdos de veteri Cur-
buelo: Stephanus Sacerdos de Cella: Ioãnes Sacerdos de Vncinis. Iſti omnes in
Theologia ſtuduerant, excepto Bernardo: Dudo ſpecialis clericus magiſtri E-
melrici Sacerdotis, qui fere decem annis in Theologia ſtuduerat: Elinandus ac-
** Commẽtauerat.* colyt' & Odo diaconus: magiſter Garinus, qui * cõuẽtauerat Pariſius de artibus,
& hic Sacerdos audierat Theologiam à magiſtro Stephano Archiepiſcopo Can-
tuarienſi; Vlricus Sacerdos de Lueri, qui ſexagenarius ſtuduerat in Theologia
multo tempore: Petrus de ſancto Clodovaldo Sacerdos & ſexagenarius: qui
etiam audierat Theologiã: Stephan' diacon' de veteri Curbuelo. Iſti inſtinctu

diaboli hæreſes multas & maximas excogitauerant: & jam inplurimis locis diſ-
ſeminauerant. *Nou.* Quæ fuerunt capitula, in quibus viri ſcientia & ætate tam
magni errare potuerunt? *Mon.* Dicebant, corpus Chriſti non aliter eſſe in pane
Altaris, quàm in alio pane, & in qualibet re: ſicque Deum locutum fuiſſe in O-
uidio, ſicut in Auguſtino. Negabanr reſurrectionem corporum, dicentes neque
eſſe paradiſum neque infernum: ſed qui haberet cognitionem Dei in ſe, quam *Articuli er-*
ipſi habebant, haberet in ſe paradiſum: qui verò peccatum mortale, haberet in- *roris pſeu-*
fernum in ſe, ſicut dentem putridum in ore. Altaria ſanctis ſtatui, & ſacras ima- *do Apoſto-*
gines thurificare, idolatriam eſſe dicebant: eos qui oſſa Martyrum deoſculaban- *lorum.*
tur, ſubſannabant. Maximam etiam blaſphemiam auſi ſunt dicere in Spiritum
ſanctum, à quo omnis munditia eſt & ſanctitas: ſi aliquis in ſpiritu eſt, aiebanr,
& faciat fornicationem, & aliqua alia pollutione polluatur, non eſt ei peccatum:
quia ille ſpiritus qui eſt Deus, omnino ſeparatus à carne, non poteſt peccare: &
homo, qui nil eſt, non poteſt peccare, quamdiu abſens eſt ſpiritus. Ille operatur
in omnibus omnia. Vnde concedebant quod vnuſquiſque eorum eſſet Chriſtus
& Spiritus ſanctus. Impleturnque eſt in eis quod in Euangelio dicitur: *Surgent* *Matth. 24.*
pſeudoChriſti, & pſeudo Prophetæ & cętera. Habebant etiam miſerrimi illi argu-
menta ſua, nullius prorſus valoris: quibus ſuos errores confirmare nitebantur.
Quorum perfidia hoc Ordine detecta eſt. Prædictus Wilricus aurifaber venit
ad magiſtrum Rudolphum de Nanumtico, dicens ſe miſſum à Domino: & hos
infidelitatis articulos ei propoſuit. Pater ſub quibuſdã formis operatus eſt in ve-
teri teſtamento, ſcilicet legalibus: ſimiliter filius ſub quibuſdam formis, vt in ſa-
cramento altaris, & baptiſmi, & alijs. Sicut ceciderunt formæ legales in primo
Chriſti aduẽtu; ita nunc cadent omnes formæ, quibus filius operatus eſt, & ceſ-
ſabunt ſacramenra: quia perſona Spiritus ſancti clarè ſe manifeſtabit, in quibus
incarnabitur: & principaliter per ſeptem viros loquetur: quorum vnus ipſe Wil-
ricus erat. Item prophetabat, quòd infra quinque annos iſtæ quatuor plagæ
euenire deberẽt: prima ſuper populum, qui fame conſumetur: ſecunda erit *Falſa hære-*
gladius, quo ſe principes interficient: tertia, in qua terra aperietur, & deglutiet *tici vatici-*
burgenſes: in quarta deſcendet ignis ſuper Prælatos Eccleſiæ qui ſunt membra *nia.*
Antichriſti. Dicebat enim, quia Papa eſſet Antichriſtus, & Roma Babilon: & ipſe
Papa ſedet in monte Oliueti, id eſt, in pinguedine poteſtatis. Iam enim tredecĩ
anni elapſi ſunt: & nil horũ contigit quæ pſeudo ille propheta futura infra quin-
quenniũ prædixerat. Et vt fauorem ſibi captaret Philippi Regis Franciæ: etiam
hoc adjecit. Regi Francorum ſubijcientur omnia regna, & filio ejus, qui tem-
pore ſancti Spiritus erit, & non morietur: & dabuntur duodecim panes Regi
Francorum, id eſt ſcientia ſcripturarũ & poteſtas. His auditis magiſter Rudolph⁹
interrogauit, ſi aliquos haberet ſocios: quibus iſta fuiſſent reuelata. Cui cùm
reſpondiſſet, habeo multos, ſupradictos viros nominans: perpendens vir pru-
dens imminẽs periculum Eccleſiæ, & ſe ſolum ad inueſtigandam eorum nequi-
tiam eoſque conuincendos non poſſe ſufficere: ex quadam ſimulatione dicebat
ſibi eſſe reuelatum à Spiritu ſancto de quodam Sacerdote, qui cum eo prædicare
deberet ſectam ipſorum. Et vt famam ſuam ſeruaret illæſam: nuntiauit hæc om-
nia Abbati ſancti Victoris, & Magiſtro Roberto & fratri Thomæ: cum quib⁹
adijt Epiſcopum Pariſienſẽ, & tres Magiſtros legentes in Theologia; videlicet
Decanum Saliſburgẽſem, magiſtrum Robertum de Kortui, & magiſtrum Ste-
phanum: omnia hæc inſinuantes eis. Qui territi valde injunxerunt ſæpedicto
Rudolpho in remiſſionẽ peccatorum ſuorũ, & alteri Sacerdoti, vt ſe fingerent

de illorum conſortio, donec ſcientias omniũ audiuiſſent: & pleniùs omnes articulos incredulitatis eorum exploraſſent. Magiſter verò Rudolphus, & ſuus *Noua hæreſis breui propagata.* ſocius Sacerdos, in executione hujus laboris cum ipſis hæreticis circuierunt Epiſcopatum Pariſienſem, Lingonenſem, Trecenſem, & Archiepiſcoparum Senonenſem, in tribus menſibus: quàm plurimos de eorum ſecta inuenerunt. Vt itaque ipſi hæretici plenè de ipſo Rudolpho confiderent: quandoque vultu eleuato ſe ſpiritu in cœlum raptum ſimulabat: & poſtea aliqua, quæ ſe vidiſſe dicebat, in conuenticulis eorum enarrabat: & publicè eorum fidem prædicaturum de die in diem ſe ſpopondit. Tandem reuerſi ad Epiſcopũ: viſa & audita enarrauerũt. Quo audito, prædict' Epiſcopus per prouinciã pro eis miſit: eo quod nõ eſſent in ciuitate excepto vno Bernardo. Qui cum eſſent in cuſtodia Epiſcopi: congregati ſunt ad eorũ examinationem vicini Epiſcopi, & magiſtri Theologi: ꝓpoſitaque ſunt eis ſupradicta capitula, quæ quidam eorum in præſentia omnium proteſtabantur: quidam verò cùm reſilire vellent, & ſe conuinci viderent, cum cæteris ſtabant in eadem pertinacia, nec negabant. Tanta audita peruerſitate, *Hæretici exuſti.* conſilio Epiſcoporum & Theologorum ducti ſunt in campum, & coram vniuerſo populo & clero degradati: & in aduentu Regis, qui tunc præſens non erat, exuſti. Qui mente obſtinata nullum ad interrogata dabant reſponſum: in quibus in ipſo mortis articulo nullũ perpendi poterat pœnitentiæ indiciũ. Cùm ducerentur ad tormenta, tanta exorta eſt aëris inclementia, vt nemo dubitaret, quin ab eis aër fuiſſet concitatus, à quibus tantus error morientibus fuerat perſuaſus. In ipſa nocte is qui inter eos potior habebatur, ad oſtium cujuſdam incluſæ *Præcipuus eorum ſe dãnatum declarat.* pulſans, ſerò ſuũ errorem confeſſus eſt, aſſerens, ſe magnum hoſpitẽ eſſe in inferno, & æternis incendijs deputatum. Quatuor ex eis fuerant examinati, ſed non combuſti ſunt: videlicet magiſter Garinus, Vlricus Sacerdos, Stephanus diaconus, qui perpetuo recluſi ſunt carcere: Petrus verò antequam caperetur, præ timore monachus effectus eſt. Magiſter Emelricus, qui prædictę prauitatis magiſter fuerat: ejectus eſt de cœmeterio, & in campo ſepultus eſt. Eodem tempore præceptum eſt Pariſius, ne quis infra triẽnium libros naturales legeret. Libri ma-*Libri quidã damnati.* giſtri David & magiſtri Gallici de Theologia, perpetuò damnati ſunt & exuſti: ſicque per Dei gratiam hæreſis exorta ſucciſa eſt.

Caput XXIII.

De Hæretico apud Trecas exuſto, qui dicebat ſe Spiritum ſanctum.

VIx duo ſunt anni elapſi: quod quidã diabolo plenus apud Trecas, ſe eſſe Spiritum ſanctum, publicè prædicabat. Cujus inſaniam populi non ſufferẽtes in crate eum poſuerunt: & copioſo igne circumpoſito in carbonem redegerunt. *Nou.* Puto, vitam illorum multum execrabilem eſſe: quorum tam fœda eſt doctrina. *Mon.* Vt ampliùs deteſteris hæreticorum ſectas: vnum tibi de illorum vita ſubjungam exemplum. *Caput XXIV.*

De Hæreticis Veronenſibus.

TEmpore Frederici Imperatoris, cùm Lucius Papa feciſſet Veronæ ciuitate Lombardiæ moram, multis, tam Eccleſiarũ Prælatis, quàm regni Principibus, ibidẽ congregatis: & eſſet ibi Godeſcalcus monachus noſter, tunc majoris Eccleſiæ in Colonia canonicus, cum fratre ſuo Euerardo canonico ſancti Gereonis: hoſpes eorum penè ſingulis noctibus cũ vxore & filia de propria domo egreſſus eſt. Quod cum conſideraſſet Euerardus: interrogauit neſcio quem illorum, quò irent, vel quid agerent. Cui cùm reſponſum eſſet, veni & vide: ſecutus eſt illos in domum quamdam ſubterraneam amplam ſatis: in qua multis ex

vtroque ſexu congregatis, quidã hæreſiarches ſermonem blaſphemijs plenum cunctis tacentibus fecit: per quem vitam & mores eorum inſtituit. Deinde extincta candela vnuſquiſque proximam ſibi inuaſit: nullam habens differentiã inter legitimam & abſolutam, inter virginem & viduam, inter dñam & ancillam: & quod horribilius erat, inter ſororem & filiam. Everardus verò hæc videns, vt pote juvenis vanus atque luxurioſus, ſimulans ſe diſcipulum hoſpitis ſui, filiæ vel alteri cuilibet puellæ in ſermone ſe junxit: cum qua extincta candela peccauit. Cumque hoc actitaſſet penè annum dimidium: magiſter cunctis audientibus ait. Ivuenis iſte tam ſtudioſè frequentat auditorium noſtrum: citò habilis erit ad docendum alios. Hoc verbo audito non ampliùs intrauit: & ſicut mihi retulit prædictus Godeſcalc⁹, cùm illum argueret de hoc, reſpondit. Sciaris, frater, me non frequentare côuenticula eorum hæreticorum propter hæreſes, ſed propter puellas. Ecce talis eſt lex & vita hæreticorum. Nec mirum. Quia non credunt reſurrectionem, neque gehẽnam, ſiue pœnam malorum: impune tranſire putant, quidquid agunt. *No.* Audiui, quòd multi hæretici ſint in Lôbardia. *Mon.* Hoc mirum non eſt: habent enim ſuos magiſtros in diuerſis ciuitatibus apertè legentes; & ſacram paginam peruerſè exponentes. *Horrenda impuritas hæreticorũ.*

Caput XXV.

De Hæretico, qui dicebat diabolum eſſe Principem hujus mundi, eo quòd illum creaſſet.

EO tempore, quo Otto Rex profect⁹ eſt Romam coronari in Imperatorem: & ijſſent cum eo Ioãnes Epiſcopus Cameracenſis, Henricus ſcholaſticus S. Gereonis, magiſter Hermannus canonicus Bunnenſis, ſimul ingreſſi ſunt ſcholas cujuſdẽ hæreſiarchę: locus quem tunc legerat, is erat. *Iam judicium mundi venit: jam princeps huius mundi eijcietur foras.* Quem locum ita gloſſauit. Ecce Chriſtus diabolum principem hujus mundi vocauit: quia hunc mundum creauit. Cùm quo prædictus Hermãnus ſatis durè diſputauit: & ſicut mihi retulit, quod Deus creaſſet omnia tantum verbo, viſibilia & inuiſibilia, corporalia & ſpiritualia, non ſolum ex ſcripturis, ſed etiam ex ratione demonſtrauit. Hæc dicta ſint de hæreticis qui membra ſunt diaboli. Hoc enim noueris, quod multò intenti⁹ ſuam diabolus exerceat malitiam in hæreticis, quàm in energumenis. *No.* Poſſunt energumeni, ideſt obſeſſi à diabolo, habere caritatem? *Mo.* Etiam: ſicut in ſuperioribus dictum eſt, non in animabus, ſed in corporibus eſt. *Ioa. 12.* *Energumeni poſſunt habere charitatem.*

Caput XXVI.

De puella, quam diabolus intrauit, cum eſſet quinquennis.

MVlier quædam in Brizeke ſatis crudeliter vexabatur. Hanc diabolus, cùm eſſet quinquennis hoc ordine intrauit. Die quadam cum lac manducaret, pater ejus iratus dixit, diabolum comedas in ventrem tuum. Mox puella illa ſenſit ingreſſum ejus: & vſque ad maturam ætatem ab illo vexata. Hoc ãno primum meritis Apoſtolorum Petri & Pauli, quorum limina viſitauit, liberata eſt. Quis dicere audeat, quinque annorum infantulam non habere caritatem? De qua idem dæmon dicebat. Me egreſſo: numquam aliud poſt hanc vitam ſentiet purgatorium. Obſeſſi peccata ſua confitentur: orant & communicant. Quod diabolus quoſdam Dei permiſſione in corporibus ſuis lædat: quibuſdam tibi oſtendam exemplis. *Peregrinatio ad loca ſancta.*

Caput XXVII.

De Theoderico converſo, quem diabolus tranſtulit vltra ciuitatem Lubech.

THeodericus Suſatienſis Converſus noſter, ſicut ex ejus ore audiui, cum eſſet juvenis, puellam quamdam in ciuitate Lubech alter quidam juvenis ei ꝓcabatur, ſecundum quod illi promiſerat, femina conſentiente: cùm Theodericus

ſe ejus concubitu vti ſperaſſet, ſocius ei illudens ad illam acceſſit. Quo cognito: iratus dixit. Diabolus, qui me huc adduxit, poterit me etiam hinc reducere. Mox inuitatus affuit, hominem rapuit, & in aëra leuauit: & vltra ciuitatem transferens, juxta ripam cujuſdam lacus incommodè ſatis depoſuit. Ad quem ſic ait. Si non quocumque modo te ſignaſſes: modò occidiſſem te. Tenuiter enim & imperfectè in ipſo raptu ſignum ſibi crucis impreſſerat. Dimiſſus à dæmone tam grauiter cecidit, vt in terra ſine ſenſu jacens, ſanguiné vomeret. Tandem aliquantulum virium reſumens, manibus pedibuſque reptando ad aquam venit, faciem lauit: atque ex ea bibens cum multo labore ad hoſpitium ſuum peruenit. Ingreſſus domű, mox vt lumen vidit, ſecundò in exceſſum ruit. Vocatus eſt Sacerdos, qui Euangelium ſuper eum legit: alijſque orationibus contra diaboli impetum illum muniuit. Poſtea per annum integrum ita corpus ejus totum tremulum erat: vt ſcyphum manu tenere non poſſet ad bibendum. Eccleſiam ſancti Nicolai, omniaque ciuitatis ædificia, luna ſplendente, cùm à diabolo portaretur, & portando comprimeretur, ſe vidiſſe, teſtatur. Simile penè habes in Diſtinctione tertia de Henrico Suſatienſi ciue, quem diabolus nocte in foro rapuit: & vltra monaſterium ſancti Patrocli tranſlatum in Paſtulo depoſuit. Tam mala & tam venenata eſt dæmonű natura: vt ſolo illorum intuitu ſæpè homines corrumpantur.

Signũ crucis à morte ſeruauit peccatorem.

Diſtin. 3. cap. 11.

Caput XXVIII.

De Alberone conuerſo, qui diabolű videndo infirmatus eſt, & quæ ſit ratio ejuſdẽ defectus.

ALbero Conuerſus noſter cum nouitius eſſet, & nocte quadam cum alio conuerſo propter timores nocturnos in curia vigilaret: ante ſigna matutinalia ambitum clauſtri circuiens, quaſi vmbram humanam eminus, juxta lauatorium conſpexit. Æſtimans, quia frater Fredericus eſſet, monachus noſter, acceſſit propiùs: volens ei innuere, vt iret dormitum. Et quia nouerat, eum non eſſe ſanæ mentis, pedem retraxit: ab illo lædi timens. Dum ſic ſtaret: vmbra in oculis ejus vſque ad tabulatum domus creuit. Mox ſignis ſonantibus in dormitorio, piſtrinum intrauit: & quia clibanus coquendis panibus præparatus erat, mox vt ignem, quem quaſi per parietem intueri viſus eſt, aſpexit, infirmari cœpit: ſtatim exiens, & ſub arbore ſe reclinans, penè octo diebus ab illa hora in tanta fuit defectione cordis & corporis, vt non poſſet mãducare, bibere, neque dormire. *Noui.* Vellem ſcire rationé, quare homo viſo dæmone mox igne conſpecto extaſim incurrat. *Mona.* Ignis lucis miniſter eſt, diabolus verò princeps & auctor tenebrarum eſt: lux & tenebræ ſibi inuicem contrariæ ſunt, frigus & calor. Si egreſſus fueris de tenebris in radium ſolis, vel ècõuerſo: ex repentina mutatione viſus tuus turbatur & deficit. Item, ſi manum nimis infrigidatam igni adhibueris, ſiue de aqua calida extractam aquæ gelidæ immerſeris: contrarium elementum ampliùs te cruciabit. Quid ergo mirum, ſi ex viſione diaboli, qui, vt dixi auctor eſt tenebrarum, & ignis æterni, hominis natura turbatur & terretur, contrahitur & deficit: cùm ignem hujus mũdi viderit, qui omnino cõtrarius eſt igni gehennæ? Ille tenebroſus: iſte luminoſus. Multùm ab eo diſcordat: tam in ſenſu quam in effectu. Viri tamen perfecti, vt ſupradictum eſt, ſæpè dæmones ſine terrore, & ſine ſenſus defectione vident. *Noui.* Si viſio diaboli tam periculoſa, & tam nociua eſt, in forma ſubjecta: quis illű videre poſſet in ſua natura? *Mona.* Oculus humanus corporalis diabolum, vt eſt, videre non poteſt. *Noui.* Quare? *Mona.* Quia diabolus ſpiritus eſt: & ſpiritum, vt eſt opinio penè omnium magiſtrorum, non niſi ſpiritus videre valet. Vident eum

Viſio diaboli defectionẽ cordis gignit.

Cauſa hujus rei.

reproborum

reproborum in inferno: & ſicut ſumma beatitudo electorũ eſt, videre Deum, ita maxima dicitur eſſe pœna malis, cernere diabolum. Vis audite quorũdam periculum, illum in ſua ſubſtantia videre volentium? *Nov.* Volo & deſidero: quia quantò plus horroris & malitię de eo audiero, tantò ampliùs peccare pertimeſco,

Capur XXIX. *De Abbate, monacho, & converſo, qui videntes diabolũ defecerunt.*

ANte hos annos duodecim Willelmus Abbas de S. Agatha, diœceſis Leodienſis, quæ eſt domus Ordinis Ciſtercienſis, dum tẽpore quodam itur⁹ eſſet Eberbachum, ad quã pertinet domus illa, veniſſetque Coloniam: dixit monacho ſuo atq; converſo, Adolpho nomine. Opus eſt miſericordiæ, vt videam obſeſſam illam, germanam ſcilicet talis Converſi noſtri de Eberbacho: vt per nos ejus ille ſtatũ cognoſcat. Quod cùm illis placuiſſet, & domum in qua illa cũ multis & inter multos ſedens erat, intraſſent: cùm Abbas neſcio vnde eam interrogaret, & illa nihil omnino reſponderet, ſubjunxit. Vis aliquid mandare fratri tuo? Illa obmuteſcente adjecit Abbas. Adjuro te per eum, quẽ hodie in Miſſa tractaui: vt reſpondeas mihi. Mox diabolo obediente, & per os feminę ad interrogata reſpondente, rogatus eſt Abbas tam à converſo quàm à monacho, vt illam ſuper ſolariũ duceret: quatenus priuato ejus vti poſſent colloquio. Quod cùm factũ eſſet, & de diuerſis ab Abbate diabolus interrogaretur, & reſpondendo nimis mentiretur, ait. Adiuro te per Altiſſimũ: vt non niſi uera mihi reſpondeas. Quod cùm promiſiſſet, juſſit monachum atque converſum paulum ſecedere. Quem cùm interrogaſſet de ſtatu quarũdam animarum, fratrum videlicet tam apud Eberbachum quàm apud Sanctã Agatham nuper defunctorũ: ita probabiliter de ſingulis, quos tamen femina numquã viderat, diſſeruit: vt Abbas de veritate nihil ambigeret. Dicebat, tales & tales eſſe in gloria: alios adhuc in pœnis retineri. Pro quibuſdã orationes inſtituit ſpeciales. Inſtruxit eũ & de alijs multis: ita vt vehementer miraretur. Poſtea rogatus à converſo, vt ſibi ſoli cum ſolo loqui liceret, & hoc Abbas annuens, paululũ cum monacho ſecederet: ait Converſus. Sicut tibi præcepit Abbas me⁹, videlicet vt ei non niſi vera ad interrogata reſpõderes: ita te moneo, vt ſi aliquid noſti in me, ꝙ nocivum ſit animæ meæ, dicas mihi inſtanti hora. Reſpondit diabolus. Noui. Heri Abbate tuo ignorãte duodecim denarios apud Trajectum accõmodaſti à tali femina, & in tali loco: miſiſtiq; illos panniculo inligatos in ſinũ tuum ſatis profundè. Quod quidem verum fuerat. Nam idẽ Convers⁹ ſicut retulit, iſta cogitauit. Si Abbas tuus alicubi te fortè miſerit, ſolidum iſtũ ad expenſas habebis. Qui ait. Noſti aliquid amplius? Dicente diabolo, noui te furẽ eſſe: Converſus reſpondit. Ex quo ad Ordinẽ veni, nullius mihi furti cõſcius ſũ. Tunc ille. Ego tibi furtũ tuum oſtendã. Quando cara illa fuerunt tempora, annonam & quędã alia, quæ monaſterij tui fuerunt, & non tua, pauperibus erogabas. Reſpondente converſo, non putaui hujusmodi miſericordiæ opera peccatũ eſſe: ait dęmon. Sunt per meã veritatem, quia ſine licentia facta, nec aliquãdo indeſuſurraſti: ſuſurrium confeſſionẽ appellans. Mox Convers⁹ ad Abbatem deſcendit, in locũ ſecretum illum traxit: & quæ ſibi fuerãt à diabolo objecta, per humilẽ confeſſionem aperiens, condignã pœnitentiam ſuſcepit. Tunc ad obſeſſam rediens, & ſi adhuc aliꝗ ſciret in ſe peccatũ, obſidentem interrogans, audire meruit. Per judicium meum, nihil modò de te noui: quia mox vt genua tua ad ſuſurrium inclinaſti, omnia mihi priùs ſcita ſubtraxiſti. *No.* In hoc facto ſatis oſtenſa ſunt, tã pręſentia dæmonis, quàm virtus confeſſionis. *Mo.* Satis de talib⁹ dictũ eſt in Diſtinctione confeſſionis. Poſt hæc dęmon adjuratus ab Abbate vt exiret, reſpondit. Quò ibo? Dicente Abbate, Ecce os meum aperio, ſi potes, ingredere,

Adiuratus dæmon per eum, qui eſt in miſſa, reſponaet.

Statum de functorum multorum declarat.

Converſi peccata declarat.

Virtus confeſſionis.

Chriſti præſentia in Euchar. Ait. Non poſſum intrare: quia Altiſſimus hodie intrauit. Tunc Abbas. Aſcende ſuper hos duos digitos: pollicem & indicem ei offerens. Non valeo, inquit, quia Altiſſimum hodie tractaſti. Dixerat enim Abbas Miſſam de mane. Inſiſtente eo, vt exiret, reſpondit. Nondũ vult Altiſſimus. Adhuc duobus annis ero in ea: poſt *Peregrinatio ad S. Iacobum.* hoc in via illi⁹ Iacobi liberabitur. Quod ita factũ eſt. Deinde rogatus eſt Abbas, tam à monacho quàm à conuerſo, vt diabolo præciperet, quaten⁹ ſe eis in ſua forma naturali oſtenderet. Reſpondente Abbate, non hoc mihi bonũ videtur: ſufficiat vobis, quod huc vſque ei præcepimus, illis obſtinatiùs, vt fieret, inſiſtẽtibus: tandem victus ait. Præcipio tibi in virtute Chriſti, vt in tua ſpecie naturali nobis appareas. Reſpondente illo, non vultis carere, niſi me videatis? & Abbate dicente, non: cœpit mulier in oculis eorum turgeſcere, & ad inſtar turris aſcendere: ita vt oculi ejus ſcintillarent, atque ad ſimilitudinem fornacis fumigarent. Quibus viſis territus ruit in extaſin monachus: factus eſt extra ſenſũ conuerſus: & niſi Abbas, qui eis conſtantior erat, diabolo, vt priſtinam formam reſumeret, ocyùs præcepiſſet: ſimilẽ mentis defectum incurriſſet. Si his verbis meis minùs credis, interroga illos: adhuc, vt opinor, viuunt, viri religioſi ſunt, non tibi dicent, niſi merã veritatem. Diabolus verò præcipienti obediens, & ad priorem ſpeciẽ vultum feminæ reducens, ait Abbati. Numquam tam ſtultũ præceptum juſſiſti. Pro certo ſcias, quia ſi hodie diuinis non cõmunicaſſes myſterijs, nullus veſtium vlli *Miſſa ſeu Euchar. vis aduerſus dæmones.* hominũ, quæ hodie vobiſcum geſſiſſem, diceret. Putas, quòd poſſit me videre homo, & viuere? Nequaquam. Homines qui erant inferiùs expectantes, ſtrepitum ſuperiùs audientes, aſcenderunt: & conuerſum cum monacho ſemimortuos reperientes, aqua refocillaverunt, & inter manus illos deportauerũt. Tunc diabolus dixit Abbati. Quò iturus es modò? Reſpondente Abbate, Eberbachum, ſubjunxit ille. Ego etiam ſueverbaco fui, & ſatis ibi truſavi, (ironicè nomini alludens. Erat enim poſt illa tẽpora, quo Conuerſi ſe Ordini oppoſuerant.) Tam horrendus & tam venenatus eſt dæmonũ aſpectus, vt non ſolùm ſanos infirmet, ſed nonnũquam etiam interficiat. *Caput* XXX.

De duobus juuenibus, qui videntes diabolum in ſpecie mulieris, infirmati ſunt.

DVo juuenes ſeculares, nondũ milites, ex quibus vnus erat dapifer Abbatis Prumiæ, qui mihi hæc, quæ dicturus ſum, retulit: in quadam vigilia ſancti Ioannis Baptiſtæ poſt ſolis occaſum circa rivulum, qui monaſteriũ præterfluit, in dextrarijs ſuis ſpatiabantur. Videntes ex altera parte rivuli quaſi ſpeciẽ mulieris, in veſte linea: putantes, quòd maleficia exerceret, vt quibuſdam mos eſt in nocte illa: vt caperent eam, aquã tranſierunt. Quæ cùm veſte levata fugere videretur, illi in equis velociſſimis inſequentes, cùm fugientem, quam quaſi vmbrã ante ſe videbant, cõprehendere non valerent: deficientibus equis vnus dixit. Quid agimus? Diabol⁹ eſt enim. Et ſignantes ſe, monſtrum vltra non videbatur. Ab illa hora tã homines quàm jumẽta multo tempore languẽrunt: vix mortẽ evadentes. *No.* Non iſta miror de diabolo: cùm legam baſiliſcũ ſolo viſu homines & aues & jumẽta interficere. *Mo.* Hoc ipſum agit diabol⁹, in Pſalmo per baſiliſcũ deſignatus: ſicut tibi ſubjectis oſtendã exemplis. *Caput* XXXI. *Pſalm. 90*

De Femina, quæ à diabolo in ſpecie ſerui ſibi noti preſſa, mortua eſt.

IN Kinmiskirchin, ſicut Sacerdos ejuſdẽ villę retulit Laberto monacho noſtro, matrona quædã honeſta, dum nocte quadam cum alia femina, neſcio vnde veniens, per villam eãdem tranſiret: diabolus cujuſdam ſervi admodum jocoſi formã aſſumens, manum ejus tenuit, & modicùm ſtrinxit. Cui cùm diceret, dimitte me, mox illũ non vidit. Quæ ſtatĩ malè habere cœpit, feminę ſequẽti ſe dicens.

Servus ille compreſſit me: & ecce ex hoc defectio cordis invaſit me. Dicente illa, nequaquã hic fuit, reſpõdit matrona. Imò certiſſimè: ſatis enim ꝓpterve reſpexit me. Vadenſq; in domum ſuam lecto decubuit: & poſt paucos dies defuncta eſt.

Caput XXXII.

Item de muliere, quæ à dæmone amplexata poſt tres dies defuncta eſt.

MVlieri cuidam juxta caſtrũ Are cõmanenti hoc anno ſimile contigit. Hæc cùm maritũ haberet ebrioſum, nulla nocte præſumebat ire dormitum, donec ille à taberna rediret. Quæ dum vna noctium, paſta ad coquendos panes pręparata, ante fores domus ſuæ ſederet, viri præſtolans adventũ: duos in albis ad ſe venire vidit. In cujꝰ amplexus dum vnus illorũ rueret, eamque brachijs ſtringeret: illa clamante ambo diſparuerunt. Quæ in domũ fugiens, mox vt lumen vidit, amens facta ruit: ꝓpriamque filiam in clamorem convertit. Poſt paucos dies defuncta eſt. Ecce, quo Dei judicio talia fiant, prorſus ignoro. *No.* Horrẽda ſunt iſta. *Mo.* Audi aliud, quod ſatis terrere nos poterit, qui dicimur viri religioſi. *Dei iudicia nobis ignota*

Caput XXXIII.

De Converſo, quem dæmon in ſpecie monialis complexus, infra triduum extinxit.

TEmpore quodam æſtivo Converſis Ordinis noſtri in dormitorio ſuo meridie quieſcentibus, diabolus in ſpecie monialis nigri Ordinis ſingulorum lectos circuivit: ante quoſdã ſtetit, ante quoſdam cum feſtinatione prætetivit, Veniens ad quẽdam Converſum, ante illum ſe inclinavit: & brachijs collum ejus ſtringens, tactuque meretricio demulcens, oſcula in ejus ora defixit. Quod cùm quidã frater religioſus vidiſſet, & illa diſparuiſſet: ſatis, tam de perſona quàm opere, & in tali loco, ſtupens, ſurrexit, & Converſi lectum adijt: quem quidẽ dormientem, ſed incõpoſitè & impudicè, nudatũque jacentem invenit. Cęteris ad ſignũ Nonæ ſurgentibus, ille gravem ſe ſentiens, ſurgere non potuit: & ad veſperã in infirmitorio ductus, infra triduum vitam finivit. Hęc apud nos ejuſdem, vt puto, loci grangiarivs, recitavit: aſſerens ſibi dictum ab eodem Converſo, qui vidit viſionẽ, ſub typo confeſſionis. *No.* Cùm Deus ſummè ſit miſericors, & dormiens modicùm differat à mortuo: quid eſt, quòd idem Conuerſus pro tantillo punitus eſt? *Mo.* Fortè nimis erat negligens circa vſum verecundiæ. Verecundia, ſiue pudicitia, quæ omnium ornamentũ eſt virtutũ, non ſolùm debet eſſe in habitu, ſed etiam in actu. Frequenter contingit, vt ſicut homo interior libenter ea, quę de die cogitat, nocte per imaginationẽ retractat: ita exterior, illa quæ vigilans factitat, dormiens frequenter reprę́ſentet. *No.* In hoc conſentio: quia noui quoſdam raptores, qui ſæpe noctibus dormiendo ſurgunt, arma induunt, exerũt gladios, feriunt parietes: & poſtquam laſſati fuerint, ſingula in loca ſua reponunt: ſicque cubitum redeunt, nec aliquid horum recordantur. *Mona.* Fortè idem Cõuerſus nimis indulſerat vino. Inebriationẽ libenter ſequitur denudatio. Si Noë non fuiſſet inebriatus, nec fuiſſet denudatus. Et quia denudatus, idcirco à filio ſubſannatus. Non ſolùm Angeli ſancti, ſed & mali noctibus nos luſtrant: & ſi per negligentiam ſiue diſſolutionẽ contigerit, nos in lectis noſtris jacere irreverenter, bonos à nobis fugamus: & malos ad noſtram irriſionem invitamus. Quanta gratia ſic dormientes ſe priuent, audies in Diſtinct. ſeptima, capitulo 13. & cap. 14. in quibus beata Dei genitrix per ſe dormientes viſitauit. *Nou.* Habuitne Converſus prędictus charitatem? *Monac.* Non mihi hoc conſtat: ſicut & de prædictis feminis, quas diabolicus extinxit aſpectus. Quòd verò diabolus quoſdam peccatores in peccatis interficiat, ſubſequentia declarabunt exempla. *Pudicitia ornamentũ virtutum.* *Geneſ. 9.*

Caput xxxiv.

De Thiemone milite, cum quo diabolus ludens, viſcera ejus excuſſit.

IN Suſatia, quæ civitas eſt diœceſis Colonienſis, miles quidã, Thiemo nomine, habitabat: qui ſic totus deditus erat ludo teſſerarũ, vt non die, non nocte quieſceret: ſemper ſacculũ cum nummis ſecum portabat, vt ſecum ludere volẽtibus obviaret. Ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo ſine dãno recederet. Vt autem poſteris oſtenderetur, quantùm Deo tales ludi, in quibus iræ, inuidia, rixę, & damna ſuſcitantur, peccatique verba totantur, contrarij forent, permiſſum eſt diabolo, vt cum eo luderet, qui multis illuſerat: atq; euiſceraret, qui multorũ marſupia evacuarat. Nocte quadam domum ejus in ſpecie cujuſdam ludere volentis intrans, ſacculũq; nummis refertum ſub aſcella portans, ad tabulam ſedit, denarios liberaliter appoſuit, teſſeris jactauit & acquiſiuit. Cui cùm proſperè ſuccederet, & militi pecunia quã apponeret jam defuiſſet, iratꝰ ait. Nũquid non diabolus es tu? Et ille. Nunc ſatis eſt, appropinquat enim tẽpus matutinale: oportet nos ire. Tollenſq; illum, per tectũ traxit: cujus viſcera, tegulis retrahentibus, miſerabiliter excuſſit: & quid de ejus corpore factũ ſit, vel in quẽ locum illud projecerit, vſque hodie tam à filio ejus, quàm à cæteris, qui illum nouerant, ignoratur. Mane verò viſcerum ejus reliquiæ tegulis inhęrentes repertæ ſunt, & in cœmeterio ſepultæ. Bene diabolus ſuos miniſtros in hoc mundo ſinit proſperari: quos ſemper in fine decipit.

Ludos alearũ peccata paſſim ſequuntur.

Caput xxxv.

De homine, qui diabolo confiſus, de turri ſaltans diſruptus eſt.

IN eamdem ciuitatem, ſicut mihi retulit magiſter Gozmarus vir religioſus, & ſancti Parrocli canonicus, homo quidã ignotus venit, dicens, ſe velle ſaltare de turre ſancti Iuliani, quæ multùm eſt ſublimis: ſi tamen aliquid ex hoc conſequi poſſet honoris. Reſpondentibus ciuibus ſicut viris prudentibus, nihil tibi propter hoc dabimus, vt teipſum interficias, ait. Propter honorẽ ciuitatis ſaltabo. Cõgregata multitudine populi circa forum, cui turris eadem contigua erat, & de feneſtris domorũ alijs proſpectantibus, turrim aſcendit. Ad quem alius quidã à tergo clamans, ait. Dic mihi, ô homo, cũ quo dęmone agis talia? Cui cùm ille neſcio quem dęmonẽ nominaſſet, reſpondit. Scias pro certo, quia decipiet te: nequam eſt enim. Si fidei Oliveri te cõmitteres, non te deciperet: quia curialis eſt & fidus. Reſpondit ille. Nequaq̃ me decipiet: quia in multis ſum ejus fidẽ expertus. Puto, hunc Oliverum fuiſſe eumdem, de quo ſuprà dictum eſt cap. 4. Quid plura? Aſcendit turrim, & ſaltauit: ſed poſt ſaltũ ſurgere non valuit. Mirãtibus turbis quare non ſurgeret, & ignorantibus cauſam mortis eius, propter amplam, quam induerat cappã, ad capiendum ventũ, propiùs accedentes, hoĩemq; de terra levãtes, inuenerunt omnia viſcera ejꝰ effuſa. Ecce ſic diabolus miniſtros ſuos remunerat: corpora quidem occidendo, & animas in pœnas æternas detrudendo. De quarũ cruciatibus in Diſtinct. duodecima audies ſufficienter. *No.* Quantũ conſidero ex jam dicto Oliuero, non omnes dęmones ęqualiter ſunt mali. *Mon.* In quibus in cælo ampliùs extenſa fuerat contra Creatorẽ ſuperbia atq; inuidia, in ijs vſq; hodie magis viget ad nocendũ malitia. Quidam, vt dicitur, aliis eum Lucifero cõtra Deũ ſe extollentibꝰ ſimpliciter conſenſerunt: & hi quidẽ cum cęteris ruerunt, ſed cęteris minꝰ mali ſunt, hominesq; minùs lędũt: ſicut exẽpla ſubiecta explanabũt.

Merces qua ſeruos ſuos dæmon remunerat.

An omnes dæmones ſint æqualiter mali.

Caput xxxvi. *De Dæmone, qui homini in ſpecie hominis fideliter ſeruiuit.*

DÆMON quidam adoleſcentis venuſti formam induens, ad quemdam militem venit: obſequium ſuum illi offerens. Cui cùm multùm placeret, tam in decore quam in ſermone: gratanter ab eo ſuſceptus eſt. Qui mox militi ſeruire cœpit tam diligenter, & tam timidè, tam fideliter & tam jocundè: vt ſatis ille miraretur. Numquam equum ſuum aſcendit, numquam deſcendit: quin ille paratus eſſet,

& genu flexo ſtrepam teneret. Diſcretum, prouidum, & hilarem, ſemper ſe exhibuit. Die quadam dum ſimul equitarent, & veniſſent ad fluuium quemdam magnum, miles reſpiciens, & plures ex inimicis ſuis mortalibus poſt ſe venire conſiderans, ait ſeruo. Mortui ſumus. Ecce inimici mei poſt me feſtinant: fluvius ex oppoſito eſt, nullus ſupereſt locus refugij. Aut occident me, aut capient. Tunc ille. Ne timeas, Domine: vadum fluvij hujus bene noui: ſequere tantum me, bene euadēmus. Reſpondente milite, numquam homo fluvium iſtum hoc in loco tranſuadauit: ſpe tamen euaſionis ſeruum ſecutus, ſine periculo peruenit ad littus. Et ecce eis tranſpoſitis hoſtes ex oppoſito littore conſiſtentes, mirati ſunt, dicentes. Quis vmquam audiuit vadū pertranſiri in flumine iſto? Non alius niſi diabolus illum tranſvexit: dementeſque reuerſi ſunt. Proceſſu verò temporis, accidit vt vxor militis infirmaretur vſque ad mortem. In qua dum omnes medicorum artes defeciſſent: ait iterum dæmō domino ſuo. Si domina mea inungeretur lacte leonino, ſtatim ſanaretur. Dicente milite, vnde haberetur lac tale? reſpondit ille. Ego afferam. Qui vadens, & poſt ſpatium vnius horæ rediens: vas plenum ſecum attulit. A quo cùm fuiſſet peruncta: ſtatim meliorata priſtinum recuperauit vigorem. Cui cùm diceret miles, vnde tam citò habuiſti lac iſtud: reſpondit. De montibus attuli Arabiæ. Recedens à te, iui in Arabiam: leænæ ſpelūcam intraui, catulos abegi, & ipſam mulſi: ſicque reuerſus ſum ad te. Stupente milite ad verba iſta, & dicente, quis ergo es tu? Reſpondit. Non ſoliciteris de hoc: ſeruus enim tuus ſum ego. Inſtante milite tandem confeſſus eſt, dicens. Dæmon ego ſum, vnus ex illis qui cum Lucifero ceciderunt. Tunc magis miles ſtupens, ſubjunxit. Si natura diabolus es: quid eſt, quòd tam fideliter ſeruis homini? Reſpondit dæmon. Magna eſt mihi conſolatio, eſſe cum filijs hominum. Dicente milite, non audeo de cætero vti ſeruitio tuo. Iterum ille reſpondit. Hoc pro certo ſcias, quia ſi me retinueris: nūquam à me vel propter me aliquid tibi mali eueniet. Non audeo, inquit: ſed quidquid pro mercede tua volueris, licet dimidium bonorum meorum, libens tibi tradam. Numquam homo homini ſeruiuit tam fideliter, tam vtiliter. Per tuam prouidentiam juxta fluvium mortem euaſi: per te vxor mea recepit ſanitatem. Tunc dæmon. Ex quo tecum eſſe non poteſt: nil pro ſeruitio meo, niſi quinque ſolidos requiro. Quos cùm recepiſſet: militi illos reddidit, dicens. Peto, vt ex eis nolam compares, & ſuper tectum pauperis illius Eccleſiæ ac deſolatæ ſuſpendas: vt per eam ſaltem dominicis diebus fideles ad diuinum officium conueniant. Sicque ab oculis eius diſparuit. *Nov.* Quis vmquam tale aliquid de diabolo ſperaret? *Mon.* Dicam tibi aliud, vt ſic dicam, diabolicæ bonitatis exemplum: quod non minùs iſto mireris.

Caput XXVII.

De Dæmone, qui Conradum militem tranſtulit Ieruſalem.

EODEM anno, quo Rex Philippus primùm aſcendit contra Ottonem poſteà Imperatorem: miles quidam honeſtus, Euerardus nomine, de villa, quæ Ambula vocatur, natus, grauiter infirmabatur. Cui cùm rapta fuiſſet materia in cerebrum, ita cœpit furere, vt propriam conjugem ante infirmitatem ſatis dilectam, in tantum haberet exoſam: vt illam neque videre, neque audire poſſet. Die quadam diabol⁹ in forma hominis infirmo apparens, ait. Everarde, vis ſeparari ab vxore? Reſpondente illo, hoc omnibus modis deſidero: ſubjunxit diabolus. Ego te ducam in equo meo Romam: bene obtinebimus à Papa, vt diuortium faciat inter te & illam. Quid plura? Viſum eſt militi bonum, vt equum inuitantis aſcenderet, vt Romam cum illo, poſt tergum eius ſedens, pergeret: vt illo pro ſe allegante, Papa eum ab vxore corā Cardinalibus ſolemniter ſepararet: ipſumque diuortium literis Pontificalibus atque bullatis confirmaret. Mirares. Ab ea hora, qua ſic mirabiliter infirmi ſpiritus à diabolo raptus eſt, ita corpus iacebat exangue: vt tantum modicum caloris in ejus corpore ſentiretur: propter quod à ſepultura dilatus eſt. Militē, vt ſibi videbatur, nimis gaudente diuortij cauſa, ait diabolus. Vis modò, vt ducam te Ieroſolymā, vbi Dominus tuus crucifixus eſt atque ſepultus: necnon & ad ſancta reliqua loca, quæ Chriſtiani videre deſiderant? Ex his verbis maximè poſtea intellexit, dæmonem fuiſſe. Reſpondente illo, volo & deſidero: ſpiritum ſpiritus repente per mare tranſtulit, & in baſilica dominici ſepulcri depoſuit: deinde oſtendit ei loca reliqua: in quibus orationes ſuas fecit. Ad quem iterum ait. Vis etiam videre Sephadinum inimicum veſtrum, ejuſque exercitum? Qui cùm diceret, volo & deſidero: ductus eſt in momento ad loca caſtrorū: viditque illo dem monſtrante Regem & Principes ejus, milites, arma, veſilla, tentoria, atque exercitum vniuerſum. Poſt hæc ait dæmon. Vis modo redire ad patriam tuam? Et ille. Tempus eſt, vt reuertar. Quem ſtatim ſpiritus leuauit: & in Lombardiā tranſtulit. Qui ait. Vides hoc nemus? Iam homo quidam de villa tua, mercimonia ſua ad has prouincias in aſino venalia portans, ipſum intrabit: & à latronib⁹ interficietur. Vis eam præmunire? Reſpondente eo, libenter: ſtatim homini occurrit: & quia latrones eſſent in nemore præ tiſit. Quem, ſicut ſuum parochianum, ſibique notiſſimum, hilariter reſalutauit: & gratias agens, alia via diuertit. Venientibus eis Frankenfort, rurſum ait dæmon. Cognoſcis Vualerannum filium ducis de Limburg? Bene, inquit, illum noui: & frequenter cum illo militaui. Dicente dæmone, vis nunc videre illum, & miles reſponderet, in partibus eſt tranſmarinis: ille ſubjecit. Nequaquā, ſed jam in tali loco Regi Philippo cōfœderatur: & per ipſum terra veſtra incendijs & rapinis vaſtabitur. Hoc impletum vidimus: quando ipſo duce Andernacum, Rimage, Bunna, aliæque villæ plurimę exúſtæ ſunt. Reſpondente milite, de hoc ſatis doleo: poſtquam Regem cum principibus & Vualeranno videat, ad lectum & ad corpus ſine omni læſione ſpiritus ejus reductus eſt. Mox incipiens ſpirare & conualeſcere, vxorem ante raptum exoſam amore priſtino dilexit: & non ſine multorum admiratione, quæ viderat, vel audierat, ſæpius recitauit. Quidquid enim viderat Romæ & in Ieroſolyma & in Lombardia & Alemannia, tam in locis quàm in perſonis, plenius vtique vidit: melius viſa cognoſcere & recitare potuit: quàm ſi oculis corporeis illa perſpexiſſet. Structuram vrbis Romæ, necnon & effigiem domini Innocentij tunc Papæ, Cardinalium, & Eccleſiarum. & in partibus Ieroſolymitanis formam Sephadini, & exercitus ejus: ſimiliter mōres, flumina, caſtra, vniuerſaque loca, per quæ tranſierat, tam propriè in ſuis formis atque nominibus expreſſit: vt ij, qui oculis corporeis illa viderant, quod contradicerent, non inuenirent. Interim ruſticus cum mercimonijs ſuis de Lombardia redijt: & quia illum ibi vidiſſet, atque

Similes raptus ſeu viſiones ex SS. Aug. & Grego. in notis referemus.

per eius cautelam latronum periculum euaſiſſet, coram multis teſtificatus eſt. *Nou.* Audiui, quòd quidam dæmones talis naturæ ſint, vt bene à ſe obſeſſos torqueant: ſed eoſdem criminaliter peccare non ſinant. *Mon.* De hoc ſatis euidens me audiuiſſe recordor exemplum.

Caput XXXVIII.

De Dæmone, qui non permiſit hominem à ſe obſeſſum de rapina in quinta generatione guſtare.

DIVES quidam ſub typo eleemoſynæ pauperibus conuiuium fecit. Inter quos, cum quidam obſeſſus eſſet, & cæteris manducantibus, carnes quidem ori applicaret, ſed eaſdem veſci non poſſet: ex circumſtantibus hoc videntes dixerunt. Inique, cur non ſinis hominem manducare? Quibus ille reſpondit. Nolo, vt peccet: eo quòd eleemoſyna iſta de rapina ſit. Dicentibus eis, mentiris: quia is, qui fecit eam, homo bonus eſt, reſpondit. Nequaquam mentior: vitulus iſte, qui in pauperes diuiſus eſt, in quinta generatione fuit ab illa vacca, quæ per rapinam habebatur. Et ſatis mirati ſunt, qui aderant. *Nou.* Dæmones ſi quintam generationem iudicant rapinam: puto, quia multùm acriter in pœnis vindicabunt primam. *Mon.* De hoc non dubites. Recordor vaccæ illius, per quam & in qua punitus eſt Elias miles: ſicut dictum eſt in Diſtinctione ſecunda capitulo ſeptimo. Reuocat mihi etiam ad memoriam

Distin. hac cap. 26. vacca hæc, verbum obſeſſæ mulieris illius in Briſcke: cuius ſuperiùs mentionē feci. Hæc cum die quadam Ioannem Burgrauium de Rincke vidiſſet: ſicut mihi retulit, qui audiuit, multis præſentibus contra eum clamauit, dicens: Vitulum illum, quem tali viduæ abſtuliſti, flammis æternalibus à nobis liquatum guttatim mittemus in oculos tuos, & per omne corpus tuum ſtillabimus pinguedinem eius: vinum verò quod ſub banno tuo in hac villa venditur, feruens in os tuum fundemus. Quibus verbis miles territus, tabernam amouit: & vitulum mulieri reſtituit. *Nou.* Satis mihi iam probatum fateor, quòd dæmones ſint, quòd multi ſint, & quod mali ſint: nunc quàm infeſti nobis ſint, aliquid ſub exemplis audire delec-

Quàm infeſti ſint dæmones hominibus. tat. *Mon.* Ita infeſti ſunt hominibus, vt inter amicos diſcordias faciant, & inimicos reconciliari non ſinant: pro Chriſto & pro peccatis ſuis peregrinari volentes retrahunt: conuerti deſiderantes auertūt: cōuerſos multis modis turbant & impediunt. Ecce exempla.

Caput XXXIX.

De diabolo, qui viſus eſt diſcordiam ſeminare inter duos peregrinos amicos.

DVO ciues Colonienſes, viri honeſti, & ſpeciales inuicem amici, ex quibus vnus Siſtappus, alter verò Godefridus vocabatur, ad Apoſtolum ſanctum Iacobum ſimul profecti ſunt. Die quadam dum ſoli equitarent, cæteris fratribus præcedentibus, diabolus inuidens amicitiæ & concordiæ eorum, in ingreſſu cujuſdam nemoris baculum in dorſo Godefridi pendentem, ſatiſque fortem, in duas partes fregit. Qui cùm neminem adeſſe conſpiceret: turbatus clamauit ad ſocium. Eia frater, quare fregiſti baculum meum? Illo negante, etiam cum juramento, ſicut mihi jam dictus Godefridus retulit, ita in eum exarſit: vt vix manum ab ejus læſione cohiberet. Tandem gratia Dei & meritis beati Apoſtoli ad mentem reductus, apud ſocium vnicè dilectum pœnitentiam egit: & caput totius diſcordiæ diabolus aufugit.

Caput XL.

De dæmone, qui in ſpecie Sacerdotis militem per ſpineta ducens, inimicos illos effecit.

SICVT mihi retulit quidam honeſtus Sacerdos, nunc monachus in Ordine noſtro, plebanus cujuſdam villæ parochianis ſuis placere volens, ludos ſæculates cum illis exercuit, tabernas frequentauit: & in quantum potuit, moribus illorum ſuos conformauit. Impletumque eſt in eo illud Prophetæ: *& erit ſicut*

Oſea 4. *populus ſic Sacerdos.* Habebat autem in villa militem compatré, in vitijs ſuis ſuper omnia concordantem. *Et erat in eis,* non in Chriſto, ſed in mundo, *cor vnum*

Act. 4. *& anima vna.* Sæpe alter ab altero ad ludos & ad epulas inuitabatur: ſæpè ad tabernas trahebatur. Videns hoc diabolus totius doli artifex, vt amorem illorum vitioſum, in odium verteret periculoſum, nocte quadam, cùm idem miles iſſet cubitum, in forma Sacerdotis ad ejus lectum venit: & vt ſe ſequeretur, tam verbo quam ſigno importunè ſatis inſtitit. Miles cùm territus penè nudus ſurgeret, & nudipes ſequeretur præcedentem: per campum ſpinis & vepribus plenū ductus eſt. Atqui bus cum plantæ ejus vulnerarentur, & ſanguinem ſtillarent: iratus, poſt eum clamauit. Male Sacerdos, malo tuo me huc adduxiſti. Diabolo ſemper clamante, ſequere, ſequere: miles turbatus, ligno quod caſu reperit, vt ſibi videbatur, caput Sacerdotis diuiſit: ſicque illo proſtrato, & vultu ejus

ſanguine perfuſo, miles cum multo labore ac dolore domum ſuam redijt: & qualiter ei Sacerdos illuſerit, vxori, familiæ, amicisque conqueritur. Illis minùs credentibus: ſubjecit. Ego caput ejus & coronam vulneraui. Eadem nocte Sacerdos horum prorſus inſcius, cum ex neceſſitate naturæ iturus eſſet ad cameram, cum tanto impetu caput limini ſuperiori illiſit: vt coronâ grauiter vulneratâ ſanguis erũpens rotam faciem irrigaret. Quo ad lectum reuertente, cum mane populus pulſata miſſa in Eccleſia expectaret, & ille minimè ob vulneris dolorem veniret: cognoſcens miles cauſam à referentibus, air. Hoc eſt, quod dixi vobis. Quid plura? Inſanientibus cognatis & amicis ejus, cum Sacerdos objecta fortiter negaret, & illi non crederent: per biennium de Eccleſia ſua eliminatus, vix tandem illis reconciliatus eſt. Ex his duobus exemplis colligitur: quòd inter amicos, ſiue ſpirituales ſint, ſiue carnales, diſcordias ſeminét. Quòd inimicos, in quantum valent, concordare non ſinant, certum eſt. *Inſignis diaboli ſtrophe.*

Caput XLI.

De Dæmone, qui dixit, ſe diſcordiam ſeminaſſe inter militem & cænobium.

MILES quidam nuper domum quamdam Ordinis noſtri indebitè ſatis vexabat. Garriente diabolo per os cujuſdam feminæ, locutus eſt ad illum neſcio quis de aſtantibus. Dic inique, quare non ſuades illi militi, vt cœnobiũ tale ſeruorum Dei ceſſet inquietare? Cui dæmon cachinnãdo reſpondit. Quid eſt quod loqueris, ô imprudens? Meo conſilio res agitur: & tu mihi dicis, vt ſuadeam ea quæ ſunt pacis? Quod autem pro Chriſto peregrinari volentes retrahant, & impediant: præſto eſt exemplum.

Caput XLII.

De Milite Meingoſo, quem diabolus per pauimentum traxit.

MILES quidam, Meingos nomine, cùm adoleſcens in Francia linguam diſceret gallicam: grauiter infirmatus, ſpe conualeſcentiæ ad ſanctũ Remigium Remis peregrinationis votum fecit, ſed non ſoluit. Reuerſus verò in prouinciam ſuam voti trangreſſor, multis diebus elapſis, cùm alter quidam miles Guldolphus nomine, vir nobilis, de villa Seſſelingin oriundus, ſuſcepta cærena tempore Capituli Generalis Ciſtercium ire proponeret, & hoc prædictus Meingor cognoſceret: rogauit illum, vt ſe ſuſcipere vellet in comitem peregrinationis. Quod cùm ille gratum haberet, ſimulque ad villam quę Tricaſtrum vocatur juxta Diuionem ſitam, veniſſent: cùm ad prandendum in terra more pœnitentium conſediſſent: ſanctus Remigius Remenſis Archiepiſcopus, pontificalibus indutus, trangreſſori ſuo apparens, ait Meingor, quare non ſoluis votum tuum? Miles verò, cùm tam de viſione, quam de voti improperatione terreretur: mox diabolus aduolans, verbis admonitorijs verba diſſuaſionis ſubjunxit. Noli feſtinare: bene ſolues votum, quando poteris. Nihilque aliud dicens, hominem pedibus arripiens, per ventrem in pauimenro tam immiſericorditer traxit: vt facies ejus in quatuor partibus vulnerata, ſanguine erumpente terram infunderet. Quem cum Gundolphus ſic trahi videret, & trahentem non aſpiceret: ſicur ab ejus ore audiui, illico ſurrexit: militemque brachijs ſtringens, cùm fortis eſſet, & ſic retinere vix potuit. A quo cùm cauſam culpæ ſimul & pœnæ didiciſſet: ait. Conſulo, vt reddas votum tuum. Reſpondente illo, non modò habeo expenſas, dedit ei ſolidum ſterlinguorum: & ille ſoluit votum ſuum neglectum. *Nou.* Vt video, non multùm à nobis dæmones ſunt remoti: qui ad puniendum nos tam ſunt parati. *Mon.* Quod ſemper ſint juxta nos & circa nos, in ſubjecto cognoſces exemplo. *Votum peregrinationis ad S. Remigium Remen, &c.* *Voti infractorãd. mente vulneratur.* *Dæmones ſemper ſunt nobis proximi.*

Caput XLIII.

De Dæmone, qui vineam pro mercede cuſtodiuit.

ANNO præterito, tempore vindemiæ, Cellerarius de lacu cujuſdam curiis monaſtetij vineam duobus ſeruis cuſtodiendam commiſit. Nocte quadam vnus illorum vigilias nocturnas ſibi temperare volens, diabolum joculariter vocauit. Veni diabole, cuſtodi hanc vineam: & ego tibi pretium dabo. Vix verba compleuerat: & ecce diabolus adfuit, dicens: præſto ſum. Quid ergo dabis mihi: ſi cuſtodiero eam? Et ille. Cophinum plenum vuis: tali conditione, vt ſi aliquis intrauerit ab ea hora, qua dies & nox ſeparantur, vſque ad ortum diei: neque propriam neque alienam excipiens perſonam, collum ei frangas. Quod cùm diabolus promiſiſſet, & ſeruus ſerò quaſi de vinea ſecurus, domum intraſſet: ait illi Cellerarius. Quare non es in vinea? Reſpondente illo, ſocium meum ibi reliqui: Cellerarius putans, quia de conſeruo ſuo diceret: iratus, ait. Vade citò: quia ſolus non ſufficit ille. Iuit ſeruus: & ſpeculam quæ erat extra vineam cum ſocio aſcendit. Circa medium noctis, motum quaſi hominis inter vites tranſeuntis audientes: ait is, quem prædicta pactio latebat. Aliquis eſt in vinea. Reſpondit alter. Sede: ego deſcendam & videbo. Deſcendit: & vineam foris circuiens, cùm nulla hominis veſtigia in ſepe repetiſſet: cuſtodem ſuum adeſſe cognouit. Mane ſocio omnia aperiens: cophinum vuis refertum diabolo pro pretio dare volens, juxta vitem vnam fudit: & ita diſcedens, atque cum ſocio poſt paululum rediens, nec vnum granum ibi reperit. *Nou.* Satis de ijs miror: ſed dic quæſo, quomodo conuerti volentes impediant. *Mon.* Referam tibi, quod ſanctimonialis quædam retulit: coacta à ſua Abbatiſſa.

Dæmon vocatus mox adeſt.

Soluitur dæmoni pretium.

Caput XLIV.

De Euphemina ſanctimoniali, quam diabolus infeſtauit.

CVM eſſet eadē ſanctimonialis puella parvula in domo patris ſui, diabolus illi ſæpius in diuerſis formis viſibiliter apparuit: & teneram ejus ætatem diuerſis modis terruit atque contriſtauit. Quæ cum incurrere timuiſſet amentiam, ad Ordinem noſtrum conuerti propoſuit: verbis voluntatem exprimens, Nocte quadam in ſpecie viri illi apparens, conuerſionemque diſſuadens: ait. Eufemia, noli conuerti: ſed accipe virum juuenem pulchrumque, vt cum illo delicijs mundi fruaris: veſtes enim pretioſæ & cibaria non deerunt tibi. Si autē intraueris Ordinem, ſemper eris miſera & pannoſa: famem, ſitim, friguſque patieris: nec vmquam de cætero bene tibi erit in hoc ſæculo. Ad quod illa reſpondit. Quid de me tunc erit, ſi in illis delicijs, quas tu mihi promittis, mortua fuero? Ad quod verbum diabolus nullum quidem reſponſum dedit: ſed puellā rapiens, & vſque ad feneſtram ſolarij, in quo jacebat, deportans, præcipitare eam conabatur. Quæ cum Angelicam ſalutationem diceret: inimicus eam dimiſit, & ait. Si ieris ad clauſtrum: ſemper tibi aduerſabor. Quod ſi in hac hora mulierem illam non inuocaſſes: occidiſſem te. Et hoc dicto, virginem valde comprimens, in canem maximum tranſmutatus, de feneſtra exiliuit, & nuſquam cōparuit. Sicque ad inuocationem Dei genitricis & Virginis, virgo liberata eſt. Quàm infeſtus conuerſis ſit diabolus, & quàm multis, quamque diuerſis modis illos vexet & impediat: ſequentia declarabunt. Cùm prædicta puella fuiſſet monacha effecta: nocte quadā cùm in lecto jaceret, & jacendo vigilaret, vidit circa ſe plures dæmones in ſpecie virorum. Ex quibus vnus ſpecie teterrimus ſtabat ad caput ejus, duo ad pedes, quartus ex latere contra eam: qui clara voce ad alios clamabat. Quid ſtatis? Tollite illam totaliter ſicut jacet: & venite.

Salutationis Angelicæ virtus.

Quàm infeſtus dæmō conuerſis.

Reſponde-

Reſponderunt illi. Non poſſumus: invocavit enim mulierē illam. *No.* Quid eſt, quòd dæmones matrem ſui creatoris nominare præſumpſerunt nomine tantùm conditionis, & non honoris? Mulier nomen eſt corruptionis & naturæ: virgo, vel Maria, ſiue Dei genitrix, nomina ſunt gloriæ. *Mo.* Non ſunt auſi, quia indigni, ore polluto nomen integritatis vel gloriæ nominare. Idem tamen dæmon poſt verba Angelicę ſalutationis puellam brachio dextro traxit, & trahēdo intantū compreſſit: vt cōpreſſionem tumor, & tumorem liuor ſequeretur. Quæ cùm haberet ſiniſtram liberam, ex nimia ſimplicitate non eſt auſa ſe ſignare per illam: putans, ſignum manus ſiniſtrę nihil ſibi prodeſſe. Cogente tamen neceſſitate per eamdem manū crucem ſibi impreſſit, & dęmones fugauit. Liberata ab illis, penè exanimis ad lectū cujuſdam ſororis cucurrit: & fracto ſilentio, quid viderit, vel quid paſſa ſit, illi intimauit. Quam, ſicut mihi retulit bonę memoriæ domina Elizabeth, ejuſdē Cœnobij abbatiſſa, ſorores in lecto ſuo ponentes, & principium Euangelij Ioannis ſuper eam legentes, mane regiratā inuenerunt. Anno verò ſequenti intempeſta nocte cùm eadem ſanctimonialis in ſtratu ſuo jacens vigilaret, vidit eminùs duos dæmones in ſpecie duarū ſororum plurimùm ſibi dilectarum. Cui cùm dicerent illæ, ſoror Eufemia, ſurge, veni nobiſcum in cellariū, dimittere ceruiſiam conventui: illa habens eas ſuſpectas, tum ꝓpter tempus intēpeſtivum, tum propter fractū ſilēntium, horrere cœpit, operimento caput involvens, nihilque reſpondens. Statim vnus ſpirituū malignorum propiùs accedens, & manū pectori ejus imponens, ita illud compreſſit: vt ſanguis concitatus per os & nares ejus largiter efflueret. Sicq; dæmones illi formas caninas aſſumentes, de feneſtra exilierunt. Sorores ad Matutinas ſurgentes, cùm illam in defectu cernerent, vtpote pallidā & exanguem: cauſam per ſigna ſciſcitatæ ſunt. Quam cùm ex ejus relatione cognouiſſent, ſatis turbatæ ſunt, tam de dęmonū crudelitate, quàm de virginis vexatione. Ante hoc bienniū, cùm conventui novum factum fuiſſet dormitorium, & lecta in eo depoſita: vidit eadem ſanctimonialis dęmonē in ſpecie homuncionis deformis ſatis & inveterati, omne dormitorium circuire, & lecta ſingula tangere: quaſi diceret. Loca ſingula diligenter notabo: quia non erunt abſque viſitatione mea. *No.* Quid eſt, quòd pius Dominꝰ puellas tam teneras, & tam mundas, à duris & immūdis ſpiritibus tam crudeliter vexari ſinit? *Mo.* Amaro poculo, vt noſti, prælibato, dulce plus dulceſcit: & colore nigro ſubſtrato, albus ampliùs clareſcit. Lege viſiones Witini Godeſchalci, & aliorum: quibus conceſſum eſt, videre pœnas malorum, & gloriam Electorum: penè vbique viſio pœnalis præcedit. Volens Dominus ſponſæ ſuę ſecreta deliciarum ſuarū oſtendere, bene eam priùs permiſit aliquibus viſionibus horrendis tentari: vt poſtmodum ampliùs mereretur lętificari: ſciretque diſtantiam inter dulce & amarum, lucem & tenebras.

Invocatio B. Virginis contra dæmones efficax.

Signum crucis.

Caput XLV.

De infeſtationibus Elizabeth ſanctimonialis à dæmone.

IN eodem monaſterio, quod Houene vocatur, Sanctimonialis quædam eſt, Elizabeth nomine: quam ſępe diabolus infeſtat. Die quadam in dormitorio illum videns, & quia ipſe eſſet, non ignorans, alapam illi dedit. Cui cùm diceret, vt quid tam durè me cędis, reſpondit illa. Quia ſępe me turbas. Ad quod diabolus. Multò ampliùs heſterna die turbaui ſororē tuam Cantricem: non tamen me percuſſit. Satis quidem illa die turbata fuerat. Ex quo colligitur, quòd ira, rancor, impatientia, & alia hujuſmodi vitia, ſępe ex immiſſione ſunt diaboli.

Monialis alapam dat diabolo.

Alia vice cùm eadem Elizabeth Matutinis nimis tardatis, opere, vt pòſt apparuit, diaboli, ad campanã feſtinaret, candelamq; ardentem in manu portaret, jam intratura fores oratorij, dęmonẽ in ſpecie viri, tunica indutum cultellata, contra ſe ſtare conſpexit. Putans aliquem intraſſe virorũ: territa, retrorſum per grad⁹ dormitorij cecidit: ita vt per aliquot dies, tam ex repentino terrore, quàm ex lapſu, langueret. Nam & Abbatiſſa ex eodem caſu ſtupefacta, infirmitatem concepit. Quæ dum cauſam illius lapſus atq; clamoris ab ea ſciſcitata fuiſſet, & illa viſionẽ expoſuiſſet, adjecit. Si ſciuiſſem, quòd fuiſſet diabolus & non homo, bonam illi

Prouer. 31. alapã dediſſem. Iam enim accinxerat fortitudine lumbos ſuos: & contra diabolum roborauerat brachiũ ſuum.

Caput XLVI.

De incluſa, quæ per benedictionem liberata eſt à dæmone.

ALteri cuidam feminæ propter Chriſtum incluſæ, ita infeſtus fuit diabolus, vt etiam lectũ illius violenter & impudenter aſcenderet. A quo cùm nullo poſſet remedio ſpirituali liberari: non oratione, non confeſſione, non ſigno crucis: diaboli importunitatem ꝓpriáque vexationem cuidam viro religioſo conqueſta eſt. Cui ille tale conſilium dedit. Cùm tibi, inquit, ille propiùs acceſſerit: dicas, *Benedicite*. Quod cùm illa feciſſet: malignus ſpiritus quaſi turbine impulſus, ſe in ſaltus dedit: nec vlteriùs ad illam accedere auſus fuit. *No.* Gaudeo, quòd tantam virtutem audio in verbo noſtrę ſalutationis. *Mo.* Tanta eſt dęmonũ malitia, vt quos terroribus ſeducere vel frangere non prętualent, phantaſticis viſionib⁹ ſeducant: verbi gratia.

Fugatur dæmon per verbum Benedicite.

Caput XLVII.

De Bertrade incluſa.

IVxta caſtrum Volminſteine, quod ſitum eſt in Weſtphalia, quędã habitat incluſa, Bertradis nomine, femina ſancta & religioſa: & ꝓpter reuelationes Dei, quibus illuſtratur, notiſſima. Hæc multo tẽpore, quia minùs circũſpecta fuit, ſicut audiui, pro Angelo lucis Angelũ tenebrarum ſuſcepit. Solebat enim diabolus phantaſtica circũfulſus claritate per quamdam cellulæ feneſtram intrare ad illam, futura prædicere, & de interrogatis inſtruere. Ad quam ſi veniſſet quis, volens cognoſcere ſtatum alicujus amici ſui defuncti, ſiue de alia re occulta certitudinẽ: illa inducias vſque in craſtinum petiuit, Angelum ſuum conſuluit: à quo ſępi⁹ decepta, falſa pro veris reſpondit. Quod cùm cõperiſſet frater Hermannus, incluſus de Arniſberg, cujus in ſuperiori Diſtinctione capitulo 88, memini: dæmonũ nequitias non ignorans, jam dictæ incluſæ mandauit in hunc modum. Cauta eſto ſoror: quia ſæpe Angelus Satanæ in Angelum lucis ſe transfigurans multos ſeducit: & viris ſanctiſſimis nonnũquam illudit. Sic ergo facias. Crucem de cera benedicta feneſtræ, per quam intrare conſueuit, imprime: & ſi intrans, illam nõ vitaverit, Angelus Domini eſt: ſin autem, Angelus tenebrarum. Quod cùm illa feciſſet, & diabolus nocturno tempore cum ſolito fulgore veniſſet ad feneſtram, & lumine immiſſo non intraret: ait femina. Quare non intras? Reſpondente illo, non poſſum intrare, niſi cerã projicias, illa diu ſe deceptam intelligens, contra eum ſpuit, & in contumelias erupit: & ne de cætero talia præſumeret, ſub inuocatione ſummæ Trinitatis illum adjurauit. Vides nunc, qualiter Deus omnipotens cõtra diuerſas dæmonũ infeſtationes diuerſas creauerit medicinas? Alios à nobis cõpeſcit antidoto confeſſionis: alios verbo Dñicæ annũtiationis: quoſdã per verbũ *Benedicite*: multos per ſignũ crucis. De his omnibus exẽpla habes ſupiùs. N. Peccauitne incluſa hęc, Angelũ tenebrarũ pro Angelo lucis recipiendo?

Dæmon in ſpecie Angeli piæ feminæ diu illuſit.

Multis modis abigitur dæmon.

M. Legitur in ſcripturis Majorū, quòd homo ſic à diabolo deceptus, ei credēdo meruatur: & hoc, quādiu ei bona ſuadet. Non enim omnibus data eſt diſcretio ſpirituum. Vnde Apoſtolus. *Probate ſpiritus, ſi ex Deo ſunt.* Nec hoc ſilendū, quòd ipſe Angelus Sathanæ, non ſolùm in claritate, quam aſſumit, transfigurat ſe in angelū lucis: ſed & in vili effigie ſolet apparere. Nam modò in ſpecie porci vel canis, modo in forma catti, vel cujuſdā alterius animalis, ſe hominibus ad deceptionem ſolet exhibere. 1. *Ioan.* 4. 2. *Cor.* 11.

Caput XLVIII.

De Converſo, qui vidit dæmonem phantaſmata minare in chorum.

VIſus eſt tempore quodam in Hēmenrode quaſi gregem porcorū in Eccleſiam minare: & eadem via qua intrauerat, denuo exire. Alio tempore Conuerſus quidā, qui nomen ſuum vult ſupprimi, dæmonem vidit in forma Prioris, & geſtabat in collo quaſi factū de ſtramine leguminis circulum. Præcedebat eū vnus de cōplicibus ejus, eumq; eodem circulo quaſi canem ducens. Interea cùm in tali phantaſia chorum tranſiret, accidit, vt Prior eūdem chorum ingrederetur: Conuerſos, ſi quos dormientes inueniſſet, excitaturus. Quo intrante, viſio illa phantaſtica ab oculis Conuerſi mox ſubtracta eſt.

Caput XLIX. *De viſionibus Hermanni Cantoris.*

TEmpore quodam bonæ memoriæ Hermannus Cantor noſter ſtans in choro, cùm tēpore æſtiuo laudes die clara decantarentur, & oculos ex laſſitudine clauſos aperiret: poſteriora quaſi vrſi de choro exeuntis conſpexit. De qua viſione cùm ſatis miraretur, eūdem vrſum vidit redire, & ſtare ante præſbyterium, in loco, vbi monachi in viā exeuntes & redeuntes ſolent proſterni. Qui dum caput retorqueret, & huc illucque conſpiceret, in vocem humanam erupit, dicens. Non cureris, licet modò ſint firmi, ego egrediar, & poſt modicū reuertar. Sicque eo intuente egreſſus eſt. Hujus viſionis frater Richardus teſtis eſt: qui eam ab ejus ore audiuit. Iſte eſt Hermannus, qui vidit corā Henrico Fikone amphoras cū vino, & vrſum: ſicut dictum eſt Diſtinctione quarta, capitulo nonageſimo primo. *No.* Cùm diabolus hujuſmodi beſtiarū formas ad noſtram infeſtationē aſſumat, puto, quòd turpiter conſentientibus illudat. *Mon.* Hoc certum eſt. *Dæmon in ſpecie vrſi apparet.*

Caput L.

De incluſa, quæ dæmones vidit ſuper ſcapulas monachorum de Porceto.

INcluſa quædam admodū religioſa, Aquiſgrani manet, ſatis mihi nota: cujus nomen ſupprimo: ne ei cauſa ſiā perſecutionis. Hæc ante recluſionē, cùm adhuc eſſet in ætate puellari, & in habitu ſæculari, religioſa tamen: in humeris monachorū de Porceto deambulantiū in Oratorio dæmones in formis ſimiarū atque cattorum reſidere conſpexit. Er quia quoſdā ex illis jam per conſenſus vitiorum captivos tenebant, ad quemcūque locum ſiue perſonam phantaſmata reſpiciebant, monachorum oculi ſequebantur: & ſecundùm levitates illorū geſtus iſtorum formabantur. Vidit adhuc, quod horribilius erat: quoſdam ex illis canes magni & terri antecedebant: ita vt catenæ, quæ in eorum collis videbantur, etiam colla monachorum ambirent: quibus ad ſua ludibria illos trahebant. *No.* Heu! quòd homines ad imaginem & ſimilitudinē Dei creati, & dignitate Ordinis etiam hominibus majores effecti, qui ſpiritibus immundis imperare debuerant, ab ipſis propter malam vitam tam viliter illuduntur. *Monachus.* Hoc eſt, quod per Pſalmiſtam conqueritur, dicens. *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Nouit.* Videtur mihi ex ſupradictis, quòd quandoque homo diabolo det materiam tentandi. *Mo.* Hoc verum eſſe, vno tibi oſtendam exemplo. *Dæmones in formis ſimiarum viſi.* *Pſal.* 48.

Caput LI.

De Monacho à labore caulium recedente, & à diabolo per ſpeciem mulieris mox tentato.

STABAT aliquando conuentus de Hemenrode in horto, plantaria caulium terræ infigens, Stabat & monachus vnus cum cæteris, Thomas nomine, cui talis cœpit cogitatio ſuboriri. Si modò eſſes in domo patris tui, ancilla tua non dignaretur tam viliſſimum opus facere. Exiuit ergo de medio fratrū cum indignatione, illuc eum ſpiritu ſuperbiæ ducente, vbi fortiùs eum poſſet impugnare. Cùm ergo in ſilua ſolus eſſet, tentator adfuit: & qui prius ſola cogitatione pulſauerat: nunc aperta impugnatione & viſibiliter aggreditur. In ſpecie namque mulieris apparens: cœpit alloqui eum. At ille digitum ſupponens ori ſuo, ſignificauit non licere ſibi loqui: ſed mendaciorum omnium caput & pater, illico per mulierem illam phantaſticā, quam effigiauerat ad deceptionem, reſpondit. Quid hoc ſit, inquit, neſcio, ego veni de conuentu: & Prior dedit mihi licentiam, vt loquerer tecum. Credidit ille, & locutus eſt: tunc illa aſſeruit, parentes ipſius miſiſſe pro eo, & oportere eum Treuerim ſecum ire, ad emendū equum, & ſic tranſire in terram ſuam. Præcedendo igitur miſera miſerum ducebat: ipſa quidem frutectorum omnium condenſa ſine impedimento trāſiens; ille verò cum magna difficultate ſequebatur. Tandem aſperitate itineris & laboris turbatus, in nomine, inquit, Chriſti, quomodo ſic imus? Quo dicto citiùs maligna illa mulier euanuit: & cum cœli eſſet ſerenitas magna, eadem hora circa eum facta eſt tempeſtas & pluuia: ipſumque madefactum exteriùs, interiùs confuſum remiſit ad conuentum. Confeſſus eſt poſtea, quia quamdiu cum muliere illa deambulabat: maximam carnis titillationem habuerat. *Nou.* Puto, quod fuerit ſpiritus fornicationis. *Mo.* Iuſtè moueris. Sępè enim peccatum peccato punitur: & per lapſum carnis ſuperbia mētis in multis humiliatur. Inde habes exempla plurima in Vita Patrum. *Nou.* Poteſt diabolus aliquem lædere, prout vult? *Mo.* Nequaquam ſine Dei permiſſione: & hoc in corpore, ſicut Iob. Numquam verò in anima poteſt lædere hominem, ideſt, vt eum peccare cogat: niſi mente conſentiat.

Tentatio ſuperbiæ.

Peccatum ſæpe peccati pœna.

Iob 2.

Caput LII.

Quod Diabolus ſimilis ſit vrſo vel leoni ad ſtipitem ligato.

DIABOLVS ſimilis eſt vrſo vel leoni ad ſtipitem ligato: qui licet in catena ſua fugiat, circuiens, neminem tamen lædit, niſi quem infra circulum ſuū rapuerit. Diaboli poteſtas catena diuinæ cohibitionis ſic arctata eſt: vt neminē cogere poſſit ad peccandum, niſi ad eum ingrediatur per peccati conſenſum: ſecundum Apoſtolum Petrum, tamquam leo rugiens circuit in ſua catena, quærens quē deuoret. Sæpe ſanctos viros terret & impedit: ſed nocere non poteſt.

1. Petri 5.

Caput LIII. *De Canonico Bunnenſi à diabolo tentato.*

IN Bunnenſi Eccleſia, ſicut audiui ab ejus cōcanonicis, vir quidam extitit, caſtus, multumque Religioſus: cui diabolus ita erat infeſtus, vt ſæpè noctibus cùm lecturus eſſet lectionem ad matutinas, literas tegeret, vel folium verteret: & quandoque lumen exſufflaret. Hoc ideo egit, vt virum ſanctum coram fratribus confunderet: & confundendo ad impatientiam prouocaret. Cujus nequitia tanta eſt: vt cùm Religioſos irritare vel impedire non valet, ſaltem eos irrideat & ſubſannet.

Caput LIV.

Quod Conuentum ſanctæ Walburgenſis diabolus irriſit.

RETVLIT mihi quædam Religioſa ſanctimonialis Ordinis noſtri, Petriſſa nomine: quod cùm ſtaret in quadam ſolemnitate ad matutinas à cæteris

ſororibus ſemora: & alijs validè pſallentibus, in gratiarum actiones erumperet dicens, Benedictus ſis Domine, quòd iſte dilectus conuentus tam deuotè te laudat: tu illis retribuas: mox audiuit ſtrepitum horridum, quaſi alicujus de retro ad cóuentum properantis, claraque voce dicentis, hoc fiet pro Deo: orationem ejus ſubſannans. Et inhorruerunt continuò omnes capilli capitis ejus. *Nou.* Sæpè ſubitus horror inuadit me: tam in choro, quam in reliquis locis. Quæ tibi videtur hujus horripilationis eſſe ratio? *Mona.* Ex præſentia demonum eſt. *Horror ex præſentia dæmonum.* Natura canis, qui lupum inſequi conſueuit, talis eſt: vt eum ex quadam vi naturæ juxta ſe ſentiat: cùm tamen oculis illum non videat. Et quia inter eos naturale eſt odium, ſtatim turbatur, & latrat: ſic eſt inter hominẽ & diabolum. Inimicitias poſuit inter eos Dominus. *Geneſ. 3.* Vnde væ homini, qui cum illo pacificatur: ſemper calcaneo ejus diabolus inſidiatur: & licet homo exterior non videat: interior tamen, ideſt ſpiritus, ſpirit⁹ illius maligni juxta ſe præſentiam bene ſentit. Quid ergo mirum, ſi turbatur, ſi horrorem patitur? Hoc exemplo verum eſſe tibi demonſtrabo.

Caput LV.

De Sacerdote, quem diabolus in introitu cujuſdam nemoris terruit.

IVXTA Coloniam quidam Sacerdos fuit, Michaël nomine: ſatis Religioſus in genere ſuo. Hic duarum villarum Eccleſias rexit: ex quibus vna vocatur Burge, altera Rode. Tempore quodam in paraſceue, cum in vna earum ſerò matutinas dixiſſet, & ante diem ſeruo ſuo abſente ſolus ad alterá properaret, timore viæ gladium ſecum portauit. Qui cùm ad quoddam nemus veniſſet, tantus timor eum invaſit, vt omnes pili capitis ejus, ſicut dici ſolet, ſurſum erigerentur: & gelido ſudore omnes ejus artus perfunderentur. Quem etiam tanti horroris cauſa latere non potuit: quia mox vt oculos ad nemus vertit, hominem teterrimum juxta arborem ſatis altam ſtare conſpexit. *Sacerdos gladio armatus territus à dæmone.* Qui eo intuente in momento adeo creſcẽdo aſcendit, vt eidem arbori æquaretur: circa quem fragor arborũ & nimij excitabantur ventorũ fremitus. Territus ſupra modũ Sacerdos tranſiuit: quẽ diabolus cum turbine à tergo inſequens, vſque ad villam Rode non deſeruit. Poſtea cùm idem Sacerdos viſionem ſimul & timorem conuerſo noſtro Richardo recitaret: ille ſicut vir eſt Religioſus, religioſum ei verbum reſpondit. Domine, inquit, Eccleſiaſtice, ſi eũdo ad diuina pſalmum in os veſtrum ſúpſiſſetis: non vobis hæc in via eueniſſent: terror ille pœna fuit peccati. Diabolus reuera timet pſalmum, non gladium: corpus ejus, vt ait Iob, imo Dominus per Iob, quaſi ſcuta fuſilia ſquamis ſeſe cóprimentibus: deputabit quaſi paleas ferrum & quaſi lignum putridum æs: non eſt poteſtas ſuper terram, quæ reputetur ei. *Iob 41.* *No.* Sicut colligo ex his verbis beati Iob, ſi diaboli virtus ligata & limitata non eſſet: nullus hominum ſubſiſteret. *Mo.* Quòd autem hominem lædere non poteſt, niſi quantum a deo fuerit permiſſus: in fine hujus Diſtinctionis ſatis manifeſto tibi pandam exemplo.

Caput LVI.

De Campanario, quem diabolus tranſtulit in pinnam caſtri Yſemburg.

IN villa quadam ante paucos annos diœceſis Colonienſis, quæ Ambula vocatur, campanarius quidam fuit, & fortè adhuc viuit: votum habens cujuſdam peregrinationis. Hic cum die quadam condixiſſet cum femina quadam villæ ſuæ, quod mane pariter ituri eſſent: illa rogauit, vt maturiùs matutinas pulſaret, propter ſolis feruorem: & promiſit. Eadem nocte diabolus ad lectum ejus veniens, tetigit eum: & ait. Pulſa matutinas. Sicque diſceſſit. Qui mox ſurgens,

& lumen in Eccleſia ardens reſpiciens: cùm ante primum gallicárum eſſe deprehendiſſet: putans, quia à prædicta muliere fuiſſet excitatus, de Eccleſia exiuir, volens illi dicere, vt iret dormitum: eo quòd nimis mane eſſet. Quam cum *Diabolus in ſpecie bouis hõiē rapit.* quæreret, nec inuenitet: bouem nigrum contra ſe ſtare vidit. Qui lingua emiſſa hominem tetigit: cumque ſupra dorſum ſuum per illam miſit: & per aëré cum illo volitans, ſuper pinnam turris caſtri, quod Yſemburg dicitur, depoſuit. Cui cùm diceret, timeſne modo: reſpondit ille. Dei permiſſione huc ductus ſum: nil contra me poteris, niſi quantum ille permiſerit. Ad quod diabolus: fac mihi hominium, & ego te deponam: daboque tibi diuitias multas. Quod ſi non feceris: vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitio interibis. Qui campanarius ſpem habens in Chriſto: reſpondit. Adjuro te per nomen Ieſu Chriſti, ne me lædas: & vt me ſine periculo corporis mei deponas. Moxq; diabolus illū *Eumdem deponit.* tollens, in campo juxta villam Geriskeim ſatis incommodè depoſuit, ante lucem diei, in dedicatione Eccleſiæ ejuſdem villæ. Diluculò homines ad Matutinarum ſolemnia cum faculis properantes, cùm hominem in agro in magno defectu inueniſſent, atque refocillaſſent: auditis ijs, quæ ei contigerant, ſatis mirati ſunt. Quarto verò die regreſſus in domum ſuam, ſitum tam locorum, quam ædificiorum, quæ numquam ante viderat, tam plenè omnibus expoſuit: vt de raptu ejus nihil dubitarent. *No.* Iam mihi ſatis fateor probatum, tam ſē-tentijs quàm exemplis, dæmones eſſe, multos eſſe, malos eſſe, & infeſtos eſſe hominibus. M. Vnde conſilium meum eſt: vt cognitis his, non illis conſen- *Mat. 25.* tiamus: ne nos audire contingat, *Ite maledicti in ignem æternum: qui præparatus eſt diabolo & angelis ejus*: ſed reſiſtendo illis, omnibuſque vitijs, audire merea- *Ibidem.* mur cum electis. *Venite benedicti Patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Amen.*

DISTINCTIO SEXTA.

DE SIMPLICITATE.

CAPVT PRIMVM.

De Virtute ſimplicitatis.

INTER omnia virtutum antidora, contra tentationum incommoda, ipſoſque tentatores dæmones, majoris efficaciæ videtur eſſe vſus ſimplicitatis. Hæc virtus felle caret totius amaritudinis, iræ, inuidiæ, atque rancoris: denteque canino detractionis. Simplicitas maximè neceſſaria eſt no- *Nouitijs ſimplicitas neceſſaria.* uiter conuerſis: quia ſi voluerit nouiti⁹ Ordinis ſimplicitatē reprehendere, facta & inſtituta majorum judicare, quare ſic vel ſic illa & illa fiant diſputare: nūquam quieſcet. Vnde Abbas Carolus, cùm eſſem in probatione, mihi dicere cóſueuit. Frater, ſi vis quieſcere in Ordine, Ordinis ſimplicitas tibi ſufficiat. Virtutē ſim- *Iſai. 60.* plicitatis Iſaias in Electis admirans, ait. *Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant: & quaſi co- *Feneſtræ & volatus colūbarum quid deſignent.* lumbæ ad feneſtras ſuas?* Feneſtræ columbarum ſunt oculi ſimpliciū monachorum: horum volatus ſublimitas eſt contēplationis: viſus columbinus ſimplicitas intentionis: vtetque oculus religioſorum ſimplex eſſe debet, exterior videlicet & interior. Oculus corporis, vt procul ſit ſuſpicio: oculus cordis, vt recta ſit intentio.

Hæc opus per ſe malum facit bonum & econuerſo: ſicut in ſequenti capitulo ſatis aperto tibi oſtendam exemplo. *Nou.* Bene hoc concedo: quia Saluatorem dixiſſe recolo, *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* *Monac.* *Mat. 6.*
Reuera vbi ſimplex fuerit intentio, ibi neceſſe eſt, vt lucida ſequatur actio: ſicut ècontrario oculus nequam, ideſt, intentio mala atque peruerſa, totum corpus efficit tenebroſum. Vnde bene in ſexta Diſtinctione tractandũ videtur de ſimplicitate: quia ſicut ſenarius numerus naturaliter eſt perfectus, ita hæc virtus, ſecundum jam dictam ſententiam Saluatoris, totum hominem luminoſum efficit atque perfectum. Iacob ſimplex à Patre benedicitur: filius ejus Ioſeph ſimplex, *Geneſ. 27. & 41.* toti Ægypto præficitur: Iob ſimplex à Domino commendatur: virtus ſimplicitatis à Chriſto diſcipulis prædicatur. *Eſtote*, inquit *prudentes ſicut ſerpentes: & ſimplices ſicut columbæ.* *Iob 1.* *Mat. 10.* Simplicitati cõjungit prudentiam propter miſericordiam. Item dicit. *Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli*, ideſt humiles & ſimplices: *non intrabitis in regnum cælorum.* *Mat. 18.* Simplicitas via eſt ad Deum: grata Angelis, hominibus delectabilis. Vnde cæteris virtutibus omiſſis, quantæ ſit efficaciæ ſancta ſimplicitas: paucis explicabo exemplis.

Caput 11.

De Simplici monacho, qui carnes in caſtro comedendo pecora monaſterij ſui reduxit.

DOMNVS Vvido Abbas Ciſtercienſis, poſtea Cardinalis, cùm miſſus fuiſſet Coloniã, ad electionem cõfirmandam, quæ facta fuerat contra Philippum in Ottonem, retulit ibidẽ quamdam ſanctæ ſimplicitatis hiſtoriam, ſatis jucundam, ſatiſque mirabilem. *Guido Abbas 15. Ciſtercij elect. an. 1187.* Dicebat, quamdam domum Ordinis noſtri in terra cuiuſdam nobilis viri atque potentis fuiſſe ſitam: quam idem tyrannus eo quòd Deum non timeret, neque hominem reuereretur, multis modis ſæpè moleſtauit. De annona, vino, & pecoribus, quoties & quantum voluit, tulit: quantum voluit, fratribus dimiſit. Cumque hoc ex conſuetudine & quaſi pro lege habens, actitaret, & conuentus querimonijs multis inutiliter tædiati gementes tacerent: die quadam maximam partem rapuit armenti, præcipiens illam ad caſtrum ſuum minari. Quo cognito Abbas & fratres ſatis turbabantur: in quorum conſilio, quid facto opus eſſet, tractabatur. Viſum eſt eis, aliquem ire debere ad caſtrum, per quem ſaltem res ei innoteſceret: maximè Abbatem. Qui reſpondit. Ego non ibo: quia monendo illum, nil proficimus: ſed aërem tantummodo verberamus. Simili modò excuſante ſe Priore & Cellerario, ſubjunxit Abbas. Eſtne hic aliquis, qui adhuc ſemel ire voluerit? Tacentibus cunctis, vnus diuinitus inſpiratus: Ironicè reſpondit. Monachus ille vadat: hominem ſenem ac ſimpliciſſimum nominans. Vocatus eſt monachus: ſi ire vellet, inquiritur: obedit, mittitur. Qui cũ ab Abbate recederet: ex multa cordis ſui ſimplicitate verbum hoc protulit. Pater, inquit, ſi aliqua portio mihi fuerit reſtituta: recipiam, an non? Reſpondit. Quidquid rehabere poteris, recipias in nomine Domini: melius eſt aliquid, quàm nihil. Abijt ille, venit ad caſtrum: nuntium fratrum cum orationibus deferens tyranno. Et quia *ſimplicitas iuſti* ſecundum Iob *lampas eſt contempta* in oculis malorum: *Iob 12.* tyrannus ſermones ejus paruipendens, & irridens, ait. Domine, expectate, donec pranſus fueritis: tunc enim reſpondebitur vobis. Hora prandij ad menſam communem poſitus eſt: & cibaria communia, carnes ſcilicet, in bona quantitate, ei ſicut cæteris ſunt appoſitæ. Vir ſanctus verbi Abbatis ſui reminiſcẽs, & carnes, quæ tam lautæ miniſtrabantur, de pecoribus monaſterij ſui eſſe non dubitans: quantum ex carnibus ſumere potuit, cum cæteris, ne inobediens eſſet, manducauit. Dominus caſtri ex oppoſito cum vxore reſidens, & quia monachus manducaret carnes, ſatis conſiderans: finito prandio hominem vocauit ſeorſum, & ait. Dicite mihi, bone Domine, ſolet conuentus veſter manducare carnes? Reſpondente illo, nequaquam: adjecit. Quid eùm exeunt? Nec intus, inquit, nec extra carnes comedunt. Tunc tyrannus. Et quare vos hodie manducaſtis illas? Reſpondit monachus. Cùm Abbas meus huc me mitteret, præcepit mihi, vt quidquid ex pecoribus rehabere poſſem: accipere non recuſarem. Et quia mihi conſtabat, carnes appoſitas fuiſſe monaſterij mei: item quia timui, nil mihi amplius fore reſtituendum, niſi quantum dentibus capere poſſem, comedi propter obedientiam: ne omnino vacuus redirem. Et quia Deus ſimplicem non projicit, ſed protegit, nec porrigit manum impijs, ſcilicet contra illũ: audito ejus verbo, & in ſimplicitate eius motus, imò à Spiritu Sancto, qui per os ſenis loquebatur, admonitus, reſpondit vir nobilis. Expectate me hic: ego conſilium habebo cum vxore mea, quid vobis faciã. Ad quam cum veniſſet, & ſenis ei verba per ordinem recitaſſet: adjecit. Timeo celerem Dei ſuper me vindictam: ſi vir iſte tam ſimplex, & tam rectus, aliquam nunc à me paſſus fuerit repulſam. Similiter illa reſpondit: quia eodem ſpiritu accenſa fuit. Reuerſus ad ſenem ait. Bone pater, propter ſanctam ſimplicitatem veſtram, quæ me ad miſericordiam inflexit: monaſterio veſtro, quidquid adhuc ſupereſt de pecoribus, reſtituam. De illatis à me injurijs, in quantũ potero, ſatisfaciam: & numquam illud ab hac die turbabo. Ad quod verbum ſenex gratias illi referens, cum rapina ad monaſterium redijt: lætus, Abbate & fratribus ſtupentibus, verba potentis retulit: pacem ab illo tempore habentes, quanta eſſet virt. ſimplicitatis, exemplo didicerunt. Ecce hic exemplum, quod opus aliquando per ſe malum, propter oculum ſimplicem efficiatur lucidum & bonum. Reuera monachus comedendo carnes, & hoc in caſtro, peccaſſet: ſi ſimplicitas illum non excuſaſſet. Quòd autem non ſolum non peccauerit, imò etiam meruerit: rei exitus comprobauit. *No.* Peccantne illi, qui monachis eſcũtibus carnes, ſagimen, vel jus carniũ

apponunt: & illos aliquo artificio decipiunt? *Mo.* Non videntur peccare, ſi eos impellit neceſſitas hoſpitalitatis: vel, quod dignius eſt, feruor charitatis. Edentem excuſat ignorantia à peccato, vel ſimplicitas: miniſtrantem, vt dixi, charitas. Ecce exemplum.

Caput III.

De Chriſtiano decano Bunnenſi, qui Abbati piſam ſagimine conditam appoſuit in ſimplicitate.

BONÆ memoriæ Chriſtianus Decanus Bunnenſis, vir bonæ vitæ & valde litteratus, qui apud nos nouitius defunctus eſt, cum in virtute hoſpitalitatis plurimum ferueret: die quadam Hermannum Abbatem de Hemmenrode, quondam decanum Sanctorum Apoſtolorum in Colonia, virum æquè litteratum ac diſcretum, ad menſam ſuam inuitauit. Et cùm non eſſet ibi pulmentum ſine carnibus: ſecretè præcepit miniſtro, vt laridum extraheret, ſicque piſam Abbati apponeret. Comedente illo ſimpliciter appoſita, monachus eius, qui tam ſimplex non fuit, particulam laridi in ſcutella ſua reperiens: Abbati mox oſtendit. Qua viſa, ſtatim ſcutellam amouit Abbas, propter conſcientiam. Venientibus eis in viam: Abbas de curioſitate monachum arguit, dicens. Malè habeas: quia abſtuliſti hodie mihi pulmentum meum: ſi tacuiſſes, ego ignoranter comedens, non peccaſſem. Facto huic contrarium recorder feciſſe Danielem Abbatem Scouauiæ.

Caput IIII.

De Godeſcalco monacho, qui in Sigeberg artocreas in ſagimine decoctas ſimpliciter manducauit

TEMPORE quodam, cum idem Daniel, tunc Prior noſter, pranderet in Sigeberg, & eſſet cum eo frater Godeſcalcus monachus noſter, de Vuolmunſteine, ſimplex & iuſtus: appoſitæ ſunt eis à fratribus eiuſdem cœnobij artocreæ in ſagimine decoctæ. Quod Prior mox odoratu deprehendens, comedere noluit: non tamen monachum comedentem prohibuit. Finito prandio, cum loqui poſſent: dixit Godeſcalcus Priori. Domine Prior, quare non comediſtis de artocreis? Valde enim erant bonæ. Reſpondit ille. Non eſt mirum, quia valde erant bonæ: quia valde erant bene ſaginatæ. Et quare, inquit, hoc non ſignaſtis mihi? Reſpondit Prior. Ego vobis nolui auferre cibum veſtrum. Nolite contriſtari: quia ignorantia excuſabit vos. Erat enim idem Daniel, vir literatus: & ante conuerſionem Scholaſticus. *Nou.* Non miror, quòd monachi quandoque decipiuntur in ſagimine, & carnium pinguedine: ſed quòd tam ſimplices ſunt aliqui, quòd in groſſa ſubſtantia carniū piè ſeduci poſſunt, ſatis admiror. *Mon.* Puto, hoc quandoque fieri charitate miniſtrantium. Cùm ſanctus Theophilus Aleſandrinus Epiſcopus tempore quodam plures ex ſanctis patribus ad prandium inuitaſſet, eiſque carnes ex auibus appoſuiſſet, putabant ſe omnes olera comedere: donec ab ipſo proditum eſt, quod ab ipſo appoſitum fuerat. Non enim erat illis viſus cum guſtu ablatus: ſed propter charitatem miniſtrantis diuinitus immutatus. Simile penè egit Dominus Eufridus Decanus ſancti Andreæ temporibus meis. Hoc etiam fit ex diſſuetudine, quòd ſcientia diſcernendi inter cibos guſtui minuatur. Non enim mirum, ſi domnus Theobaldus Abbas Everbacenſis, qui in quinquaginta ſex annis, quibus in ordine fuit, numquam carnes comedit, ſub typo piſcium illas comedendo falli potuiſſet. Prædictus enim Eufridus carnes pro rūbo monachis appoſuit: & comederunt. *Nou.* Caſum hunc pleniùs noſſe vellem. *Mon.* Viri hujus venerabilis vita tantis miſericordiæ operibus extitit ornata: vt digna ſit poni ſuper candelabrum. Caſum, de quo quæris, & reliqua ejus opera, quæ ex parte vidi, & ex parte alijs referentibus didici: fida tibi pandam relatione. In eadem enim Eccleſia, in qua Decanus fuit, literas didici: & pœnitet me nunc, de ejus virtutibus tam pauca inueſtigaſſe.

Caput VI.

Vita Domini Eufridi Decani ſancti Andreæ in Colonia.

IGITVR Eufridus de Epiſcopatu Colonienſi oriundus fuit: vir ſimplex & rectus, & in miſericordiæ operibus præcipuus. Qualis ejus vita ante ſacerdotium fuerit, vel quid in adoleſcentia egerit, neſcio. Quòd autem cum illo creuerit & coaluerit miſeratio: ex actis ejus ſequentibus colligo. Quòd docilis fuerit ingenio, ſolicitus in diſcendo: effectus comprobauit. Adeo enim in puerilibus fundatꝰ erat, vt ſicut ab eo audiui, juvenis ſcholas regeret: & plurimos tam verbo quàm exemplo, non ſolùm ad diſcendum, ſed, quod pluris erat, ad bene viuendum informaret. Ordinatus Sacerdos, Eccleſiam in Sigerberg, parochiā ſcilicet bonam, id eſt, oblationibus pinguem, regendam ſuſcepit: in qua ſcien-
Iob 31. tiam in actum produxit: foris non manſit peregrinus, oſtium ejus patuit viatori: pater erat viduarum, conſolator orphanorum, lima peccatorum. Nam cùm in domo ejus plures nutrirentur ſcholares, & eſſet colūbinæ ſimplicitatis: tempore illo, quo matura erant ceraſa, dicebat Cellerario ſuo. Bone, licentia pueris, vt aſcendant arbores, vt de ceraſis comedant, quantum volunt, & quantū poſſunt: nec eſt neceſſe, te alia eis dare cibaria: quia in nullo tantum delectantur cibo. Non hæc dicebat de aliqua tenacitate: ſed ex multa cordis ſui pietate. Quod cùm per dies aliquot factum fuiſſet, & licentia conceſſa pueris, ſicut pueris placuiſſet: ait illi Cellerarius. Certè domine, niſi pueri alijs etiam cibis vtātur,

citò deficient. Et acquieuit ſtatim. Poſt hęc factus eſt Coloniæ in Eccleſia ſancti Andreæ Canonicus: & non multò pòſt ob vitæ meritū in Decanum ſublimatus. Qui licet vitæ eſſet irreprehenſibilis, & polleret virtute caſtimoniæ: maximè tamen feruebat in operibus miſericordiæ. In parochia ſancti Pauli, quæ attinet eccleſiæ ſancti Andreæ, pauper vidua non fuit, cujus lares ignoraret: quā ſuis eleemoſynis non viſitaret. Tantū panis ex ejus menſa oſtiatim mendicantibus dabatur, tantum ex ejus manibus in gazophylaciū Chriſti, id eſt in manus pauperum mittebatur: vt multi, qui ejus annuos redditus nouerant, mirarentur. Habebat enim cognatū, Fredericum nomine, eius Eccleſiæ canonicum, officio Cellerarium. Iſte avunculum ſępi' arguere conſueuit de indiſcreta liberalitate: & ipſe verſa vice increpabatur ab illo de nimia parcitate. Habebant enim cōmunes expenſas, & ideo ſatis gravabatur Fredericus: quia quidquid rapere poterat Decanus, occultè dabat pauperibus. Tempore quodam idē Fredericus de officio ſuo multos & magnos habens porcos, occidit, & in pernas formauit: eaſque in coquinā tempori congruo reſeruandas ſuſpendit. Quas Decanus frequenter intuens, earumque ſuſpendio ſatis invidens: cùm nullam ex eis à cognato petere poſſet, vel præſumeret, dolum ſanctum, dolum pium, dolū memoria digniſſimum excogitauit. Quoties neminē ſenſit eſſe in coquina, ipſam latenter intrans, & nōnumquam nacta occaſione pueros emittens, ſcala ſuſpenſorium aſcendit: & pernas ex ea parte, qua muro conjungebantur, omnes penè vſq; ad medietatē incidit: anteriorem verò integrā reliquit, vt aliarum inciſiones celarentur. Iſta faciebat per dies multos, carnes abſciſſas viduis, egēnis, atque pupillis diſtribuens. Quid plura? Tandem furtum rei familiaris cognoſcitur: fur quęritur, ſed citiùs inuenitur. Furit clericus, ſilet Decanus: & cùm ille fratrum præbendam, & totius anni ſubſidia ſe perdidiſſe, conquereretur: vir ſanctus verbis quibus potuit, eum lenire ſtuduit, dicens. Bone cognate, melius eſt, vt modicum patiaris: quàm pauperes moriantur. Bene tibi Dominus reſtituet. Quibus verbis placatus tacuit. Alio tempore eunte eo ad ſanctum Gereonem, puto, quòd in ſolemnitate fuerit ejuſdem Martyris, pauper eum importunis clamoribus ſequebatur: & cùm non haberet, quod illi dare poſſet, ſcholarem ſe ſequentem paululum antecedere juſſit: ſecedenſque in angulum juxta Eccleſiam beatæ Dei genitricis Mariæ, vbi Epiſcopis in die Palmarum conſuetudinis eſt populo facere indulgentiam: quia veſtem aliam exuere non potuit, aſpiciente paupere femoralia ſua ſoluit, & cadere dimiſit. Quæ ille leuans, gaudens diſceſſit. Quam virtutem cùm vir ſanctus occultare vellet, nutu Dei tali occaſione poſita eſt ſuper candelabrum: vt poſteris eſſet in exemplum. Reuerſus à ſancto Gereone, cùm ad prunas ſederet, nec pellitium, ſe calefacturus, ſecundum conſuetudinem leuaret: dixit ei præfatus Fredericus. Leuate pellitium, & calefacite vos. Erat enim frigus: & ipſe ſenex homo erat. Reſpondente eo, non eſt neceſſe, ſubjunxit ille. Satis puto, quòd non habeatis brachas: hoc ipſū in rubore vultus ejus conſiderās. Tandem ille confeſſus eſt, ſibi illas delapſas fuiſſe: tacita virtute. Ad quod verbum clericus riſit: per os cujus hęc publicata ſunt. *No.* Tale aliquid non legitur in actis ſancti Martini. Plus fuit brachas date, quàm palliū diuidere. *Mo.* Propter hęc, aliaq; ejus facta, etiam quidam dixerunt, numquam ſe legiſſe de aliquo homine, qui tantæ fuerit circa pauperes compaſſionis, tantæ miſericordiæ, ac pietatis. Veſtimenta ſua pauperibus, penè ſine diſcretione, largiebatur: & cùm algeret, aliaque mitterentur, de illis ſimile faciebat. Semper habebat in ore illud Salvatoris. *Date: & dabitur vobis.* Compaſſus eſt ei venerabilis Plebanus ſancti Iacobi, dominus

Pietas Enfridi in pauperes.

Dolus pius Enfridi.

Enfridus femoralia ſua dat pauperi.

Factum hoc detegitur.

Luc. 6.

Everardus, cujus memini in Diſtinctione quarta, capitulo nonageſimo octauo: quibus erat in Domino cor vnum & anima vna. Cùm vellet ei veſtem aliquã date, vt illa diutius vteretur, dixit. Ego vobis hanc veſtem accõmodabo. *No.* Puto, quòd multùm liberalis fuerit circa hoſpites: qui ſic profuſus extitit circa pauperes. *Mo.* Quanta illos charitate ſuſceperit, ſequens narratio declarabit. Cùm die quadam viros religioſos, non mihi conſtat, vtrùm fuerint Ciſtercienſes, an Præmonſtratenſes, in hoſpitio ſuſcepiſſet, & cibi regulares deeſſent, piſceſq; non haberet: dicebat coco ſuo. Piſces non habemus, monachi ſimplices ſunt, & eſuriunt: vade, accipe oſſitiũ: & oſſibus ejectis cum piperamentis prępara: ſicque appones, & dices. Comedite de bono rhõbo. Quod cùm factũ fuiſſet, illi ſicut viri boni & ſimplices, boni ſui hoſpitis ac ſimplicis pium dolũ non obſeruantes, nihil etiam, tum propter regulare ſilentiũ, tum propter conſcientiam, interrogantes: appoſita pro piſce comederunt. Scutella penè euacuata, cùm vn' auriculam porcinam repeřiſſet, & ſocio, vidẽte Decano, oſtẽdiſſet: aliquid indignationis ſimulans ait. Comedite pro Deo: monachi non debent eſſe tã curioſi. Rhombus etiam aures habet. Humani generis inimicus diabolus tantis virtutib' invidens, illũque turbare volens, viſibiliter tempore quodã ſe ejus obtutib' objecit, & verſibus his eum alloquens diſparuit. *Mors exemplificat, quòd longior haud tibi reſtat Vita, nec incolumis ampliùs Effrid eris.*

Charitas in hoſpites.

Falſa diaboli prædictio. Vides, quanta ſit verſuti diaboli ſtultitia? In quo virum ſanctũ putabat ſe impedire, in hoc illũ promouit. Nam poſtea circa annos triginta vixit, tantò in operibus juſtitiæ ferventior, quantò ꝓphetatus eſt morti fore vicinior. In quadã ſolẽnitate, cùm dominus Adolphus majoris Eccleſiæ Decanus, poſtea Colonienſis Archiep. ad conuiuiũ ſuum illũ inuitaſſet, renuit ille, dicens, ſe magnos hoſpites habere. Dicta Miſſa, cùm ad dom ſuam vir beatus feſtinaret, Godefridus ejus concanonicus, majoris Decani notarius, qui mihi iſta recitauit, de feneſtra ſolarij portæ clericorũ reſpiciens, vidit plures pauperes illũ ſequentes: ex quibus alij claudi, alij cæci fuere. Et cùm non poſſent trãſire lapides, qui plateas illic diuidũt: ipſe cùm eſſet ętatis decrepitæ, manũ ſingulis porrigebat. Statim cleric' dominum ſuum ad feneſtram vocans, ait. Ecce dñe, iſti ſunt magni hoſpites, quos Decanus meus dicebat ſe habere: & non modicũ ędificatus eſt vterque. Aliud quoddam pietatis opus ſimile huic ego de illo vidi. In anniuerſario dñi Brunonis Colonienſis Archiepiſcopi, Eccleſijs Conuentualib' ad Eccleſiã S. Pantaleonis martyris, quam idem Bruno conſtruxit, confluentibus, cùm dicta pro anima ejus miſſa, Priores, ſecundùm inſtitutũ, refectorium pranſuri intraſſent: dominum Enfridum neſcio quot pauperes ſequebantur ad oſtiũ refectorij. Quem cùm refectorarius introducere vellet, pauperibus excluſis, cõmotus ille clamauit. Ego ſine iſtis hodie non intrabo. Nouerat vir prudẽtiſſimus, pauperes eſſe amicos Dei, camerarios cæli: bene habens in memoria conſiliũ illud Filij Dei. *Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Hinc eſt, quòd tempore quodam, cùm poſitus fuiſſet ante Reliquias, monere intrantes, vt darent eleemoſynas ad ædificia Eccleſiæ, cujus tunc cuſtos erat, his verbis populũ allocutus eſt. Boni homines, bene videtis, quàm grandia diſpoſita ſint hic ædificia. Bene quidem facietis, dando eleemoſynas veſtras ad illa: meliùs tamen & tutiùs in pauperibus eas locatis. Hanc pręḍicationẽ bonæ memoriæ Fredericus monachus noſter, intrans cum militibus Eccleſiam ſancti Andreæ, tunc audivit: mihique poſtea ſæpius illam recitauit. Perſonas Deum timentes, vt & ipſe illatum meritis particeps eſſet, de ſuo ſtipendio paſcere curauit.

Magni hoſpites pauperes.

Luc. 16.

Vnde & venerabilē illam incluſam Ordinis noſtri, dominam Heilekam, ſecundùm nomen ſuū verè ſanctam, cujus cella monaſterio S. Andreæ adhęrebat, de ſua prębenda, quoad vixit, ſuſtentauit: aliorū enim eleemoſynas beata illa recipere recuſauit. Solebat autem inopes appellare theſauros cæleſtes, quos tinea non demolitur: & quos fures non effodiunt, nec furantur. Vnde, ſicut ſuprà dictum eſt, multò illi amplior cura fuit de conſolatione pauperum, quàm de ędificijs vel theſauris & ornamentis perituris Eccleſiarū. Pueros pauperes, man⁹ vlceroſas & valde neglectas habentes, quando ſecretiùs epulabatur, ad menſam ſuā poſuit, & de ſcutella ſua comedere præcepit. *No.* Satis admiror Decani hujus pietatē, humilitatem, ſimplicitatem. *Mo* Audi, vnde ampliùs mireris. Ciuis quidam Coloniēſis, nomine Lambertus, familiaris illi erat: & in vicino manebat. Iſte cùm die quadā cum ſupradicto Godefrido notario cœnaret, & confabularentur de eleemoſynis dñi Enfridi: ait me audiente. Dicam vobis, qualiter me tractauerit. Tēpore quodam inuitauerat me & vxorem meam ad cœnā ſuam. Sedentibus nobis in menſa cum illo, diu eramus ferculum aliquod expectantes: nil aute nos, pter ſolū panem habentes. Et quia bene noueram conſuetudines ejus: vocaui ad me vnum de pueris, in aurem illi hęc dicens. Dic bone, dabitur nobis aliquid ad comedendū? Reſpondente illo, nihil habemus: ſufficienter enim fuerat vobis præparatum: ſed dñs meus ante horam refectionis coquinam intrauit, & pręparata, etiam uobis reclamantibus, pauperibus diuiſit. Tunc ego ſubridens, eūdem puerum ad domum meam miſi, & tantum eſt de cibarijs allatū, vt omnib⁹ conuiuis noſtris ſufficeret. Die quadā cùm coquinā ejus intraſſem, & anſeres neſcio quot verſarentur ad ignem: dixi in corde meo. Certè bene procurat familiā ſuam Decanus iſte. Aſſis verò anſeribus ipſe intrauit: eiſq; exciſis, & per ſcutellas ordinatis,, viduis atque egentibus totaliter miſit. Sæpe ei mittebantur anſeres & pulli, tum ex officio Decaniæ, tum ex dono, quia multi eum venerabantur, cognoſcētes ejus charitatem: & quia multæ fuerat pietatis, quidquid ex eis, ſiue fratribus, ſiue alijs ſuis vicinis, mittere voluit, vt ſtatim comederent, non viuum, ſed occiſum tranſmiſit. Tantæ, vt ſæpe dixi, circa pauperes cōpaſſionis fuerat: vt quandoque faceret, quod ſecundùm humanū judicium minùs rectum videbatur. Ciuis quidā de Colonia, ſicut mihi retulit quidam ex Sacerdotibus ſancti Andreæ, vxorem propriam minùs diligens, ſæpe illam affligebat: propter quod illa furata eſt ei pecuniam in bona quantitate. Cui cùm maritus crimen imponeret, & ipſa fortiter negaret: timens deprehendi, pecuniā projecit in cloacam. Poſtea dolēs de facto, ad Decanum venit, furtique cauſam per confeſſionem aperuit: & ſatis puto virū ſanctum illi ſuaſiſſe, vt pecuniam marito ꝓderet: ſed illa, quia negauerat eum juramento, facere non audebat: timens propter hoc ampliùs affligi. Cui Decanus reſpondit. Si poteris pecuniā habere ſiue nota: vis, vt detur paupıbus? Dicente illa, hoc omnimodis deſidero, poſt aliquot dies Decanus locutus eſt ciui Vis mihi licentiā dare, vt purgari faciam cloacam tuam: & ſi aliquid mihi Dominus ibi dederit, inde tollam? Sciens ille, eum virū ſanctum eſſe: cogitans, quia Deus ei aliquid reuelaſſet: licentiauit. Purgata eſt cloaca, inuenta eſt pecunia: & infra dies paucos per manus hominis pauperibus erogata. *No.* In hoc loco poſſet detractor figere dentē. *M.* Tria videntur eum hic excuſareà peccato. Primū, quia pecunia eadem ſicut mariti, ita & feminæ fuit. Secundū, quia cum perdita fuit: & ꝓpter confeſſionē prodere non licuit. Tertiū, quia pauperib⁹ eam diſtribuit. Nouiſſimè caritas, quę eū ad hoc inſtigauit. Solēt enim ſacerdotes ſępe licētiare feminis vt maritis ſuis auaris * rapiāt & largiātur. Fecit & aliud, ꝙ magis diſputabile fuit.

Mat. 6.

Enfridi pietas & humilitas.

Aſſio indicio humano minùs recta.

Et immiſericordibus.

Cùm nil haberet ad comedendum, piſtrinum fratrum intrauit: & cùm eſſent panes ordinati, & poſiti in tabula ad deportandum, cujus eſſent illi vel illi, piſtorem interrogauit. Expeditus à ſingulis, à piſtore panes illorũ, quos nouerat eſſe diuites, in domum ſuam juſſit deportari, dicens. Illi abundant: & ego nil habeo, ꝙ comedam. *No.* Qúo excuſabitur hoc factum? *Mo.* Multa licent ſanctis: quæ ijs, qui ſancti non ſunt, non licent. *Vbi ſpiritus Domini, ibi libertas.* Vnde auctoritas. *Habe charitatem, & fac quidquid vis.* Excuſauit eum charitas: excuſauit neceſſitas: excuſauit auctoritas: excuſauit fraternitas. Charitas, quia conſolatio pauperum fecit illũ egere. Neceſſitas verò, quæ legem non habet: de qua Rodolphus majoris Eccleſiæ in Colonia Scholaſticus, ſic diſcipulis ſuis dicere conſueuit. Antequã fame morerer, de * pedibus raperẽ Crucifixi, quod comederem. Excuſauit eum quodãmodo auctoritas: quia Decanꝰ erat, & pater fratrum. Fraternitas: quia iudicabat oĩa omnibus eſſe debere cómunia, ſicut & ſua omnibus fecerat communia. Cùm jam ex defectu corporis, ętatiſq; ſenilis, diem mortis ſuæ ſibi imminere ſentiret: ne pauperem ſpiritu aliqua terrena poſſeſſio repatriãtem oneraret, domũ ſuam vendidit: pretiumq; illius non cognatis, non amicis, ſed Chriſti pauperibus ꝓprijs manibus diuiſit. Nouerat enim concanonicos magis fideles, poſt mortem minùs eſſe fideles. Cui cùm diceret, is qui domũ emerat, quidam Eccleſiæ illius Sacerdos atq; concanonicus, nomine Conradus, dñe, ego volo habere domũ meam: reſpondit ille valde ſimpliciter. Bone Conrade, homo ſum decrepitus & ſenex, cito moriar: expecta paululum, bene habebis eam. Vbi vis, vt maneam interim? Ille vir bonus de neceſſitate faciens virtutem, ſatis patienter obitum ejus expectauit. Tantæ igitur pietatis extitit vir beatus, vt ſæpe in porticu eccleſiæ ſedens, cùm pauperes muſſo, quem de nemore collegerant, oneratos præterire cerneret, emeret ipſe: non quòd eo in aliquo indigeret, ſed vt pauperes à labore liberaret. De quo etiã retulit mihi Reinerus monachus noſter, quandoque ejuſdẽ Eccleſiæ Scholaſticus: quòd die quadam, cùm quidam pauper plurima flabella portaret venalia in jam dicta porticu, nec vendere poſſet, ſibi illum dixiſſe. Reinere, eme flabella iſta. Cui cùm diceret, domine, non eis indigeo, reſpondit. Eme, & da amicis tuis. Qui emit illa: ſciens cópaſſionem Decani ſui tantùm eſſe in cauſa. Miſericordiæ viſceribus ita abundauit, vt ſuſtinere non poſſet, in quantũ vetare potuit, vt aliquis cæderetur, vel injuriaretur. Die quadã cùm in ſcholis clamores cujuſdam canonici, qui graviter exceſſerat, & à quatuor ſcholaribus ad verberandũ tenebatur, præteriens audiſſet, ſcholas anhelus intrauit: & ſicut leo accurrens, baculumque contra Scholaſticum ſuumq; concanonicum levans, puerum de manibus ejus liberauit. Quid agis, inquit, tyranne? Poſitꝰ es, vt ſcholares doceas, non vt occidas. Ad quod verbũ ille confuſus, obmutuit. Quantæ fuerit patientiæ, lectio ſequens declarabit. Die quadam ſedente eo ſecundùm conſuetudinẽ in Eccleſia, ſicut puto, inter Nonam & Veſperam, Scotus quidam, homo miſerabilis, & frequenter ebrius, Pręsbyterijq; honore prorſus indignus, ad ſolũ ſolus acceſſit: & caputio illum trahens, extracto cultello minatꝰ eſt ei dicens. Si non dederis mihi aliquid, modò occidã te. Nutu Dei canonicꝰ quidam juuenis & fortis ſupueniens Scotũ durè ſatis abſtraxit: quẽ cùm cędere vellet, & morte dignum judicaret, cópeſcuit eum vir mitiſſimꝰ dicens. Ne turberis frater, vide, ne lędas eũ: in joco enim fecit hoc. Nulli reddidit malũ ꝓ malo: quia ſimplicitas colũbina regnabat in illo. Et cùm eſſet, vt dictũ eſt, mirę miſericordiæ: fervebat tamen in zelo juſtitiæ. Tempore quodã obviam habuit Abbatiſſam SS. Virginum vndecim millium. Præcedebant illã clerici mantellis griſeis monialium circumamicti:

2. Cor. 3. *Verba ſano ſenſu accipienda.*

* al. panibus.

ſequebantur domicellæ & pediſſequæ, verborum inutilium ſtrepitu aëre replentes: Decanum verò inopes ſequebantur, eleemoſynas ab illo petentes. Accenſus vir juſtus zelo diſciplinæ: cunctis audientibus exclamauit. O dña Abbatiſſa, magis deceret veſtrã profeſſionem, plus veſtram decoraret Religionem: vt vos, ſicut me, ſequerentur pauperes, non hiſtriones. Et erubuit illa valde: nihil præſumens tanto viro reſpondere. Tantus ei inerat amor juſticiæ, vt die quadam, cùm neſcio quis ipſo audiente loqueretur de mala vita clericorum: quaſi ex abrupto reſpondeter. Vnum eſt, qualiter viuant: ac ſi diceret, de radice mala non poteſt ſurgere arbor bona. Nouerat enim paucos eſſe clericorum, qui canonicè intraſſent: ita vt non eſſent ſãguinicæ, id eſt à cognatis introducti: vel Choritæ, id eſt per potentiam magnorum intruſi: ſiue Simoniaci, pecunia ſcilicet & obſequijs intromiſſi. *Noui.* Hoc vitiũ his temporibus valde regnat in clero. *Mo.* Verum eſt: maximè in illis Eccleſijs, in quibus Prælati ſine electione ſtipendia porrigunt. Rudolphus enim Epiſcopus Leodienſis ita in Simonia gloriabatur: vt tempore quodam, præbenda cujuſdam Eccleſiæ ſuæ à ſe vendita, pecuniam ipſam in gremio teneret: & multis coram poſitis diceret. Ego multùm Eccleſiã Leodienſem ditaui: & redditus illius. Præbendam enim, quam anteceſſores mei pro decem marcis vendiderunt, ego ad quadraginta marcas perduxi. Et quia vir ſanctus paucos conſiderauit canonias ſuas ſimpliciter intrare: paucos judicauit in eis canonicè viuere. Habebat etiam cum zelo juſtitiæ amorem & ſtudium regularis diſciplinæ. Nam poſt eum vſque ad hæc tempora, non ſurrexit Decanus in Eccleſia illa, ſub quo tantùm vigeret diſciplina. Etiam cùm eſſet in ætate occidua, vſque ad diem mortis ſuæ non patiebatur ſe aliquam hebdomadã diuini ſeruitij præterire: ſæpè in cõuentu Miſſam celebrans, alienis brachijs, ne caderet, ſuſtentabatur: *Alleluia* ad gradus feſtiuis diebus ſicut cæteri ipſe cãtauit: alijs exeuntibus de oratorio ipſe rarò niſi ad prandendum exiuit: & ante altare ſanctæ crucis reſidens, illic horam horæ continuauit: publicè pœnitentibus ita paratus erat: vt frequenter cum illis in porticu ſedens cartulas legeret, conſolationem impenderet, orationum ſuffragia ſcribi faceret. Tantæ erat humilitatis, vt cum omnium eſſet ſupremus tam ætate quam dignitate: exceptis præcipuis ſolemnitatibus, ſemper penè locum chori nouiſſimum teneret: veſtimenta ejus ſatis erant deſpecta & humillima, non griſea, non varia, ſed ouina: ejuſdem generis pileo vtens. *Nou.* Quid eſt, quod de tanto viro nullum refers miraculum? *Mon.* Quis major Ioanne baptiſta? Nullum ſignum feciſſe legitur, quod de Iuda proditore Euangelium prodit. Vnde quibuſdam nunc in Chriſti nomine miracula facientibus ipſe in fine dicturus eſt. *Diſcedite à me omnes operarij iniquitatis: neſcio vnde ſitis.* Miracula de ſubſtantia ſanctitatis non ſunt: ſed ſigna ſanctitatis. Volens Dominus militem ſuum emeritum remunerare poſt laborem ſuum: tali eum ordine vocauit ad gloriam. In vigilia Dominicæ Reſurrectionis cũ expectaretur ad ſolẽne officium, eo quod hebdomadari⁹ eſſet: repente cœpit viribus deſtitui. Vocatus eſt ſupradictus Reinerus: qui per tactũ venæ illius mortem in januis ſentiẽs, de ſacra vnctione eum monuit: modicum medicinę confortatiuæ ori ejus appoſuit. Quam cùm ille expueret & diceret, ego Miſſam in conuentu celebrabo: reſpondit. Miſſam in hac vita numquam celebrabitis. Quo audito inungi petijt: & cum fratribus pſalmos & letaniam decantauit. Circa horam nonam cum Chriſto reddidit ſpiritum: ſociandus ſpiritibus juſtorum. Sequenti die poſt ſanctum paſcha cum tumularetur: Domin⁹ Everardus ſancti Iacobi plebanus, cujus vitam virtutibus plenam in Diſtinct.

Luc. 10. *Mat.* 7.

quarta capitulo. xc viii. deſcripſi: in audientia multorum tale teſtimonium dixit. Hodie, inquit, hic terræ commendatur caro ſanctiſſima, quæ ſuper terram vixit. Et quia quæſtio de miraculis fuit, poſt mortē ſignis non caruit. Sacerdos quidam, & ſtipendiarius Eccleſiæ, nomine Adam, ſicut mihi retulit ore ſuo, *Enfridi meritis ſanatur ægrotus.* cùm tempore quodam vehementiſſimo capitis dolore torqueretur, ad ſepulcrū ejus acceſſit: & in hunc modum orauit. Domine, inquit, propter merita ſancti viri hujus, mitiga dolorem capitis mei. Qui mox exauditus, ſanus abſceſſit, qui infirmus acceſſerat. Multa adhuc alia fecit juſtus iſte opera memoria digna: quę ſtudio breuitatis ſunt omiſſa. *Noui.* Vtinā eſſent tales omnes Decani, tam ſimplices & tam ſancti. *Mona.* Recordor nunc alterius cujuſdam Decani, viri ſimplicis, ac Deo digni: de cujus virtutibus quædam mihi nuper retulit magiſter Ioannes Decanus Aquenſis, de eadem ciuitate oriundus: in qua idem juſtus fuerat Decanus, quæ tecum communicabo.

Caput VI.

Vita Domini Hermanni, Decani Hildenshemmenſis Eccleſiæ.

FVIT noſtris temporibus in Hildenshemmenſi Eccleſia vir bonus, deoq; carus, nomine Hermannus, varijs virtutibus, & virtutum operibus adornatus: vigilijs ſanctis, orationibus, jejunijs, & operibus miſericordiæ, Deo omnipotenti ſtuduit placere. Quibus operibus generis humani inimicus irritat*, cùm illum multis modis impediret: dicere ei ſolitus erat. O multùm male diabole, vt quid tantum me vexas? Tempore quodam cum arbuſculam in pomerio ſuo plantaret, & trunco illius duas virgulas inſereret: vna aruit, & altera cōualuit. Mox ſignum petens à Domino, ait. Rogo te, omnipotens Deus, vt ſi voluntas tua eſt, vt Sacerdos fiā: facias, vt ſurculus hic reuireſcat. Mira clemētia *Num. 17.* Chriſti; ſtatim virga arida ſucco cœpit animari, & tempore ſuo fructificare: ſicq; virtus diuina, quæ Aaron primum ſacerdotem per virgam aridam contra naturā florentem in Sacerdotio confirmauit, hunc virum Sacerdotio dignum eadem virtute præoſtendit. Poſt cujus mortem, cum quidam ejus clericus Euerardus nomine, cui Eccleſiam viuus contulerat, viſum perdidiſſet, & quotidie ad ejus tumbam, de ſanctitate ac pietate ejus ſpem habens, oraret, poſtulans ſe propter merita Domini ſui illuminari: ſanctus Hermannus die quadam viſibiliter illi apparens, ait. Quid vis, vt faciam tibi? Dicente cæco, Domine, vt videam: voce *Luc. 18.* Euangelica ſanctus ei reſpondit. *Reſpice: nam fides tua te ſalvum fecit.* Eadem hora clericus viſum recepit. Et quia Dominus ſanctum ſuum mirificaſſet, in ſeipſo expertus: quamdiu vixit, gratias egit. Poſtea cum quidam ægrotus ad memoriam martyris fuiſſet deportatus, nec ſanat*: conſilio cujuſdam jamdicto confeſſori votum vouit, & cōualuit. Factum eſt, vt in anniuerſario die Domini *Sanctitas Hermanni prius exteris nota, quàm domeſticis.* Hermanni Eccleſiam intraret: & cōpulſantibus campanis, cùm ille cauſam inquireret, & quidā ei reſponderet, hodie dies eſt āniuerſaria Domini Hermanni Eccleſiæ hujus quandoque Decani, viri boni & juſti: dicenda eſt Miſſa in conuentu pro eo. Reſpondit homo. Rogo te: vt oſtendatur mihi ſepulchrū. Quod cum ille feciſſet, & iſte ibidem diutiſſimè ac deuotè oraſſet: cantor Eccleſiæ hoc conſiderans, hominem ſolus conuenit: cauſam orationis inquiſiuit, & agnouit: ſicque per os peregrini oſtenſa ſunt merita domeſtici: & quem fratres habuerant Decanum hactenus, inuocare cœperunt, vt patronum. *Nou.* Rara ſunt iſta temporibus noſtris. *Mona.* Ego ſupradicti Decani opera pietatis hujus Decani præfero miraculis. Illa enim, vt dixi, ſanctum faciunt: iſta oſtendunt. *Nou.* Satis placet, quod dicis: ſi adhuc aliqua noſti de operibus ſimplicitatis, refer ne

pigriteris. *Mona.* Dicam tibi hiſtoriam hominis ſimpliciſſimi per naturam: per quam ſatis cognoſces, quantum Deo placeat ſancta & prudens ſimplicitas, quę habetur per gratiam.

Caput VII.

De Simplicitate Vuerinboldi canonici ſancti Gereonis in Colonia.

IN Eccleſia ſancti Gereonis martyris ciuitatis Colonienſis, noſtris temporibus canonicus quidam extitit, Vuerinboldus nomine, genere nobilis, diues ſatis in ſtipendijs Eccleſiaſticis. Hic tantæ ſimplicitatis fuerat, vt nullius rei ſummam caperet: niſi quantum ex paritate numeri, vel imparitate colligere potuit. Cùm tempore quodam multas haberet pernas in coquina ſua pendentes: ne aliqua ei ſubtrahi potuiſſet, intrauit, & in hunc modum eas numerauit. Ecce perna & ejus ſocia: ſicque de cæteris. Vna ex eis nequitia ſeruorum ſubtracta: cum iterum intraſſet, & prædicto more ſuas pernas numeraſſet: impares inueniens exclamauit: vnam ex pernis meis perdidi. Cui ſerui ſubridentes reſponderunt. Domine, bene inuenietur. Illoque educto, cum vna iterum ſubtracta numerum parificaſſent: & ſic inductus ſecundò eas numeraſſet pareſque reperiſſet; ſatis iocundè dicebat illis. Eia vos Dñi: nimis diu poteram tacuiſſe. Quando ſerui cõniuia facere voluerunt ſibi: dixerunt ad illum. Domine, quare non prouideris vobis: valde enim infirmus eſtis. Quibus cùm diceret, vnde hoc noſtis, pueri boni: reſponderunt. Bene conſideramus in capillis veſtris: eo quod inflati ſint. Quem in lecto reclinantes, cibarijs delicatis quaſi ejus infirmitati præparatis, ſeipſos refecerunt. Audiens tantam ſimplicitatem ruſticus quidã nequam & aſtutus: quia ſervus eius eſſet originarius ab omnibus ſuis atauis, confinxit. Non potui, inquit, pati, domine, vt res veſtræ tali modò diſtrahantur & negligantur, ſervus enim veſter ſum: iuſtum eſt, vt nobilitati veſtræ ſeruiam, & quæ veſtra ſunt, fideliter cuſtodiam. Quid plura? Commiſſa ſunt ei omnia. Qui noctibus, cùm Dominus iuiſſet dormitum, ad prunas cum ſervis ſedit: & potationibus vacauit. Cùm vice quadam ioculatorem introduxiſſet, & ille dulcedine fialæ dormientem excitaſſet: ſurgenti ſervus occurrit, dicens. Quo vultis ire, Domine? Reſpondente illo, melodiam audio dulciſſimam, ſed neſcio vbi ſit: ſervus ſubiunxit. Redite ad lectum veſtrũ: monachi Tuitienſes in organis cantant. *No.* Puto, quòd peccent, qui ſic ſimplices irrident. *Mo.* Hoc fixum teneas. Audi quid ſanctus Iob dicat. *Deridetur iuſti ſimplicitas*: ſupat quem locum dicit autoritas. *Iuſtorum ſimplicitas deridetur: quia ab huius mundi ſapientibus puritatis virtus fatuitas creditur. Omne enim quod innocenter agunt ab eis proculdubio ſtultitia putatur: & quidquid in opere veritas approbat, carnali ſapientia fatuum ſonat.* *No.* Videtur mihi vir iſte fuiſſe magis ſtolidus, quam ſimplex: quia ſimplicitas prudentia carere non debet. *Mo* Prudentia in præcauendis malis conſiſtit: cujus virtutis expers non fuit. Igitur diuino nutu factum eſt, vt in Eccleſia ſancti Gereonis, cuius redditus multi ſunt & ampli, cellerarius efficeretur: & ſicut legitur de ſancto Ioſeph, cum nil noſſet niſi panem, quo veſcebatur, nec hoc ad plenum, Dominus, cui accepta eſt ſimplicitas, defectum eius ſuppleuit: & omnia ad quæ manus miſiſſet, benedixit. Die quadam intrans granarium Eccleſiæ, cùm plures cattos in annona diſcurrere vidiſſet, vix horam Capituli expectare potuit: proſternens ſe ante pedes Decani, officij ſui petiuit abſolutionem, clauibus reſignatis. Dicente Decano, & fratrib⁹, bone Dñe Vuerimbolde, quid habetis, cur iſta facitis: reſpondit. Non poſſum videre damnum Eccleſiæ. Quale, inquiunt, damnum? Et ille, Hodie plures cattos vidi in granario: qui totam annonam veſtram deuorabunt. Rogantibus illis & dicentibus, catti annonam non comedunt, ſed mundant: vt claues reciperet, vix obtinuerunt. Experimento enim didicerunt: quod benedixerit eis Dominus, propter ſimplicitatem illius. Vice quadam, cùm diuerſæ monetæ ex diuerſis cenſibus pecuniam haberet: quidam ex famulis ex eis partem furtiuè tulit, & aufugit. Quo cognito, cum grauiter lamentaretur: conſolantibus ſe reſpondit. Ego non defleo damnum, ſed periculum. Denarij non ſunt datiui: miſer capietur, & ſi pro eis damnatur: ego reus ero mortis illius. *No.* Tales viri temporibus iſtis non eligerentur in Cellerarios. *Mo.* Sicut mutata ſunt tempora: ſic & homines. Nam vſque hodie frequenter contingit, vt ſub Prælatis & Officialibus ſimplicibus domus Religioſæ in exterioribus proficiant: & ſub aſtutis atque in ſchola mũdi exercitatis deficiant. Sequitur.

Iob 12.
Gre. lib. 10. Mor. c. 16.
Geneſ. 39.

Caput VIII.

De Simplicitate Chriſtiani Cellerarij in Brumvuilre.

APVD monaſterium ſancti Nicolai, in villa Brumwilre, monachus quidã fuit ſimpliciſſimus, nomine Chriſtianus: huic Abbas Cellerarij officium injunxit. Deus verò, qui amator eſt rectæ ſimplicitatis, omnia opera ejus dirigebat: ita vt tempore proviſionis ejus plus abundaret dom⁹ in omnibus neceſſarijs, quam antea, vel poſt. Sæpiùs ei ſerui & mercennarij annonam, vinum, & alia quæque furati ſunt, vxoribus & liberis ſuis ea deferentes: & cùm ſciret, & quandoque videret, ex multa cordis pietate ſe videre diſſimulauit: dicens intra ſe. Iſti pauperes ſunt, & indigent: fratribus non deerunt neceſſaria. Simplex quandoque mimo vel joculatori comparatur: ſicut illius verba vel opera in corũ ore vel manibus, qui joculator non eſt, ſæpè diſplicent, & pœna ſunt apud homines, quæ tamen ab eis dicta vel facta placẽt, ita eſt de ſimplicib⁹: vt ſic dicam, joculares Dei ſunt ſimplices, ſanctorumque Angelorum. Quorum opera ſi ij

Simplex mimo vel ioculatori in quo ſimilis.

qui ſimplices non ſunt, quandoque facerent: haud dubium, quin Deum offenderent, qui in eis, dum per ſimplices fiunt, delectatur.

Caput IX. *De Monacho de Porceto.*

IN Porceto monachus quidam fuit tantæ ſimplicitatis: vt penè ſingulis dieb' in balneis, quæ ibi ãte oſtium monaſterij naturaliter calent, inter pauperes ſederet, & pauperum dorſa fricaret, ablueret capita, mundaret veſtimenta. Pro qua re cum tam ab Abbate, quàm à fratribus crebriùs & acriùs argueretur, non propter hoc dimiſit: ſed his verbis valde ſimpliciter reſpondit. Si ego modò deſiſterem: quis pauperibus iſta exhiberet? Quòd ſi alius, quẽ ſimplicitas excuſare non poſſet, talia præſumpſiſſet: haud dubium, quin Deum grauiter offẽdiſſet.

Simplicitas monachi en ſola hic excuſat.

Eccle. 4. *Melior eſt* enim *obedientia, quàm ſtultorum victimæ.* Quòd autem prædicti ſimplicis opera Deo placuerunt, ſequens miraculum declarabit. Tempore quodam, cum orationis cauſa iſſet Coloniam: in domo cujuſdam Abrahæ hoſpitatus eſt. Nocte eadem cum ſignum Matutinarum pulſaretur in Eccleſia beati Petri, ſurrexit: illucque feſtinans, cum ſolarij feneſtram, in quo dormiebat, vidiſſet apertã, oſtium eſſe putans, per eam exiuit: ſicque mirabiliter depoſitus ad Eccleſiam peruenit. Finitis Matutinis rediens, cùm ad januam domus pulſaret, & interrogaretur ab intromittentibus, vnde veniret, vel vbi exiuiſſet: ex ejus reſponſione, quòd non per oſtium, ſed per feneſtram egreſſus fuerit, cognouerunt: ipſe ſibi tamen ejuſdem miraculi conſcius non fuit. Et cùm eadem feneſtra bene mihi nota, ſatis alta ſit: haud dubium, quin à ſanctis Angelis depoſitus ſit, vt impleretur in eo quod de capite ſcriptum eſt. *Quoniam Angelis ſuis*
Pſalm. 90. *mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Quàm fidus cuſtos ſimplicium ſit Dominus: ſequens oſtendet relatio.

Caput X.

Vita Engelberti cæci.

HOMO quidam ſimplex, Engelbertus nomine, de prouincia Tulpeti nat', ante paucos annos defunctus eſt. Iſte cùm eſſet cæcus natus, propter varia dona, quibus hominem ejus interiorem illuminauerat gratia diuina, in diuerſis prouincijs noſcebatur: & à multis magniſque perſonis ſexus vtriuſque venerabatur. In cappa ſimplici & tunica lanea, tam æſtate quam hyeme incedebat: & puero ſe regente ſic limina Sanctorum ſatis remota ſæpius viſitabat. Carnibus numquam veſcebatur, non lectiſternijs: ſed modico tantum ſtraminis vel fœni vtebatur. Ego multa de illo vidi: & ipſe multos tam verbo quam exemplo ædificauit. Hic tempore adoleſcentiæ ſuæ cùm nocte quadam in domo materteræ ſuæ, matronæ diuitis, inter alios ejus ſeruos ſe cubitum locaſſet: in ipſo cõticinio duo fures parietem ſuffodientes ingreſſi ſunt. Qui igne diſcooperto & lumine incenſo, ciſtis apertis, intrepidè colloquebantur. Quos, vt prædictus Engelbertus audiuit, & fures eſſe non dubitauit, cùm ſeruos ex vtroque latere dormientes excitare non poſſet: ſubſelliũ cultello ſuo perforatũ collo injecit: & claua manum armauit. Et quia illos quaſi cæcus videre non potuit: duce auditu ad illos peruenit, & clauam vtraque manu vibrans ex omni parte, quidquid tãgere potuit, quaſi furioſus furens de domo illos ejecit. Quos vſque ad foramen ſecutus, dum aditum ſcala obſtrueret, & illi ſtantes extra domum neminẽ præter ipſum ſolum vigilare, ſenſiſſent: de tali expulſione confuſi: habito conſilio denuo niſi ſunt intrare. Quod vt ille ex motu ſcalæ ſenſiſſet, vnam partem arcæ magnæ, in qua continebantur grana, & erat foramini contigua, ſuppoſuit: alteramque vtraque manu ſeruauit. Intrantibus illis vſque ad vmbilicum Engel-

Cæcus fures claua fugat.

bertus

bertus dorſa eorum, quia proni jacebant, per ſcalam fortiter preſſit, & intantũ depreſſit: vt non ſolũ eis ꝓgreſſum, imo etiam regreſſum prorſus adimeret. Qui quaſi ſub torculari poſiti, dum mane capi timerent, veniam poſtulauerunt. Datis verò terribilibus juramentis, quod numꝗ ejus perſonam lęderent, vel domum illam intrarent, dimiſſi ſunt. Mane cùm prodente Engelberto, à vicinis nulla arte dormientes poſſent excitari, & quærerentur circa domũ maleficia, quorum virtute hæc nouerant fieri: ſupra foramen de tecto procedens quaſi ſpinã humani cadaueris reperetũt: qua amota, omnes excitati ſunt. *No.* Magna ſunt iſta, ab homine cæco & ſimplice geſta. *Mo.* Majus eſt quod ſequitur, quia ad ſalutem pertinet animarum. Nam multis annis elapſis, iidem fures fama & virtutib⁹ jam dicti Engelberti excitati, ejuſque, vt opinor, precibus cõpuncti, eum adierunt: & quia ipſi eſſent confeſſi, deinceps vitam duxerunt religioſam. Hoc factum mirabile & alia quædã, de quibus in ſequentibus dicetur, ab alijs mihi relata, & vtrũnam vera eſſent, à me interrogatus, ita geſta fuiſſe ſimpliciter teſtat⁹ eſt. Et quia cum ſimplicibus ſermocinatio Dñi eſt, dedit ei etiam ſpiritũ prophetiæ: vt damnum luminis exterioris claritate oculorum interiorũ compenſaretur. Tempore quodam inuitatus à Duciſſa Saxoniæ, vxore Henrici Ducis, matrona valde religioſa: inter alia multa, quia vnus ex filijs ejus Imperator eſſet futurus, prædixit. Quod poſtea impletum vidimus in Ottone, qui Henrico ſucceſſit in Imperio. Hic cùm poſt electionẽ in maximis fuiſſet tribulationibus, & penè ab omnibus deſperatus, ab eodẽ cæco confortatus eſt: aſſerente, quia omnimodis forent implenda, quæ à Deo fuerant præordinata: Ante illa tempora, cùm Helſwindis de Bieminich vidua religioſa, ob diſcordiam duorũ Comitum terræ noſtræ, timeret filijs ſuis Arnoldo & fratribus ejus, ipſumq; rogaret, vt pro eorum incolumitate Deo ſupplicaret: reſpondit. Ne ſolicita ſis pro iſta diſcordia: bene ſopietur. Nã alia multò major in januis eſt: pro qua non ſolùm filii tui, ſed & tota terra concutietur. Hoc impletũ eſt ſub jam dicto Ottone, & Philippo eius in regno aduerſario. Die quadam eunte eo in quadam ſtrata Coloniæ, occurrerunt ei plures honeſtæ matronæ eiuſdem ciuitatis, euntes ad Eccleſiam. Quæ dum confabularentur, ait. State, vos dominæ. Stantibus eis, adiecit. Loquatur illa, quæ iam loquebatur. Cùm ventum fuiſſet ad Aſtradam, quæ hodie monialis eſt in monte Sanctæ Walburgis, voce eius audita, Engelbertus cunctis audientibus, propheticè reſpondit. Hæc cùm omni domo ſua conuertetur ad Chriſtum. Quod non multò pòſt impletũ eſt. Nam cum marito, filio, & filia, quæ hodie abbatizat in jam dicto cœnobio, ſervo & ancilla, in Ordinem noſtrum venit. Vides, quàm celeriter in apertione oris præfatæ feminę Deus revelauerit auriculã ejus. De ſtatu animarum plura dicere conſueuit: nonnumquam, vt ajunt, ſpiritus erroris ſiue humanus eũ fefellit. Nec mirum. Non ſemper Prophetę loquebantur ſpiritu prophetiæ: ſicut Nathan, qui Dauid ad hoc ſpiritu ſuo hortabatur, quod Spiritus ſanctus mox per eum fieri prohibuit. In quadam ſolemnitate Dominę noſtrę, cùm matertera ejus prædicta veſpere iret ad proximam villam propter matutinas, & diceret illi, Engelberte, cras mane venias ad me: in ipſa nocte ante lucem audiuit vocem cujuſdam ad oſtium pulſantis, atque dicentis. Engelberte, veni, eamus ad Matutinas. Quam vocem cùm minimè agnoſceret, ſurrexit tamen, & ſecutus eſt illum: ductuſque eſt in Eccleſiam quamdam: in qua audiuit Matutinas, Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam. Deinde dum ſolus reverteretur, & vbinam fuiſſet, interrogatus fuiſſet, reſpondit,

Maleficia ſopiti ſerui.

Engelberti ſpiritu Prophetia donatus.

2. Reg. 7.

Numquam audiui tam pulchrũ cantum, tam ſuauẽ melodiam, Miſſam tam glorioſam, ſicut audiui hodie. Et hoc ſequenti anno iterum contigit. Nondũ enim ſuſceperat habitum Religioſum. Nocte quadam de lecto ſuo raptus, transpoſit' eſt juxta caſtrum Moldac, in ſolitudine ſatis horrẽda. In eodẽ loco egreſſa anima ejus de corpore, vniuerſos angulos & ſitus ejuſdẽ ſolitudinis luſtrauit & conſiderauit, ita vt poſtea eo recitante multi mirarentur. Regreſſa anima diabol' erranti occurrit dicens. Corpus tuum meũ eſt. Illo ſe ſignante, & ſanctam Dei Genitricem inuocante, adjecit. Media pars capitis tui mea eſt: eoq; pulſata veſpera Sabbati fuerit lota. Et ſtatim miſit maſſam picis in illam. Quæ poſtea cũ maximo labore multorum depoſita eſt. Cùm verò moritur' eſſet, mater ejus flens ait. O fili dulciſſime, modò recedens à me, dimittis me in maxima infirmitate. Reſpondit ille. Sancta Maria liberabit te, mater. Eoq; expirante, eadem hora ſanata eſt illa ab infirmitate duriſſima, qua nouem annis laborauerat. Legi in libro viſionum beatæ Azelinæ, quòd in cæleſti manſione ſedẽ viderit vacuam miræ pulchritudinis & gloriæ: & dictũ eſt ei, quòd eſſet cujuſdam cæci de Alemania: & ſtatim intellexi de fratre iſto Engelberto. *N*. Vt audio, multum Deo cara eſt ſimplicitas. M. Non ſolũ Deo, imò & hominibus placet: & quandoq; majoris in auribus eorũ efficaciæ, quàm prudentia ſæcularis. *Caput* XI.

Anima à corpore egreſſa, & poſt regreſſa.

Liber viſionum beatæ Azelinæ.

Quantũ valuerit ſimplicitas D. Petri Abbatis Claræuallis apud aduerſarios ejus

DOminus Petrus Abbas Claræuallis, monoculus ex infirmitate, vir ſanctus nomine & re, Petri Apoſtoli imitator, & filius colũbæ: eoquòd magnæ & puræ fuerit ſimplicitatis. Cum ipſo & fratribus ejus miles quidã pro quibuſdam bonis contendebat. Præfixus eſt dies, in quo vel miles cum Abbate componeret: vel coram Iudice litem intraret. Venit ad diem miles cum amicis ſuis: venit & Abbas, ſolo monacho quodã ſimplice ſecum aſſumpto. Non tamen in equis, ſed pedites venerunt. Et cùm eſſet Abbas venerabilis pacis & paupertatis amator, rerũque tranſeuntium contemptor, coram omnibus dicebat militi. Homo Chriſtianus es. Si dixeris in verbo veritatis, quòd bona iſta, pro quibus contentio eſt, tua ſint, & tua eſſe debeant: bene ſufficiet mihi teſtimonium tuum. Ille magis curãs de bonis obtinendis, quàm de verbo veritatis, reſpondit. In veritate dico, quòd mea ſint hæc bona. Ad quod Abbas. Sint ergo tua tibi: ego de cætero non repetam illa. Sicq; reuerſus eſt ad Clarãuallem. Miles etiã ad vxorẽ ſuam quaſi victor rediens, cùm ei per ordinem recitaſſet, quid Abbas dixiſſet, vel quid ipſe egiſſet: illa territa ad verba tam pura & tam ſimplicia, reſpondit. Doloſẽ egiſti cõtra Abbatem ſanctũ: vltio diuina nos puniet. Niſi monaſterio bona ſua reſtituas, conſortio meo carebis. Territ' ille ad Claramuallẽ venit, bonis vltro renuntiauit, de indebita vexatione S. Abbatis veniã poſtulauit. Vir iſte beatus temporibus ſeniorum noſtrorũ viſitauit in Clauſtro. Erat autẽ ſecundùm carnem nobilis, & conſanguineus Philippi Regis Francię, qui pręcipu' amator erat ſanctę ſimplicitatis.

Pura & ſimplicia verba S. Abbatis.

Caput XII.

De ſimplicitate Abbatis S. Victoris, ob quam Rex aduerſarios ejus compeſcuit.

RETVLIT mihi Conſtantin' monachus noſter, quòd eo tẽpore, quo Pariſius in ſtudio fuit, Ioannes Abbas S. Victoris, qui natione Theutonic' eſt, cum quibuſdã nobilibus & magnis viris, pro magno allodio cotã Rege Philippo placitauerit. Qui cùm ſecum adduxiſſet quoſdã ex fratribus viros litteratos & juriſpitos; haberentq; aduerſarij aduocatos in cauſis exercitatos: partibus hinc inde reſpondentibus, Abbas ſimpliciter ſedens, nec vnum verbum ad allegata reſpondit: ita vt magis videretur vacare orationi, quàm allegationi.

Hoc cùm Rex conſideraſſet, ait Abbati. Domine Abba, quare vos non loquimini? Reſpondente Abbate multùm leniter ac ſimpliciter, domine, neſcio quid loqui, ædificatus Rex & cõpunctus, ſubjecit. Reuertimini vos in clauſtrum veſtrũ: & ego loquar pro vobis. Poſt quorum diſceſſum Rex itam ſimulans dixit militibus. Ego præcipio vobis ſub interminatione gratiæ meæ, ne de cætero ſanctum Abbatẽ iſtum inquietetis. Sicque factũ eſt, vt bona, quæ fratres obtinere non poterant per multas querimonias, ſola apud Regẽ obtineret Abbatis ſimplicitas. Et impletũ eſt in eo illud Moyſi. *Alius pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.* Alijs tibi adhuc oſtendam exẽplis, qualem locum venerationis in corde ejuſdem Regis virtus obtinuit ſimplicitatis. *Caput* XIII. *Exod. 14.*

De eodem Rege, qui Clericos Laudunenſes laudauit ob ſimplicitatẽ.

TEmpore quodam Clerici Laudunenſes, Epiſcopo ſuo defuncto, quemdam ex ſuis fratribus canonicum ſimplicem in Epiſcopũ eligentes: ſub ijs verbis prædicto Regi præſentauerunt. Dñe nos præſentamus vobis Dñm Emelricũ electum noſtrum: hoc ei nomen erat. Rege tacente & formam præſentationis illius conſiderante: tandem reſpondit. Quem præſentatis mihi? Reſponderũt, Dominum Emelricum. Et Rex: vultis aliquid plus dicere? Illis timentibus, ne fortè aliquid Regi diſpliceret in perſona vel in verbis præſentationis: reſponderunt. Nihil Domine. Tunc Rex ait. Raro audiui talem pręſentationẽ. Quando mihi aliquis præſentatur electus: nomen dignitatis ejus exprimitur ab electorib' in hunc modũ. Domine, nos præſentam' vobis dominũ N. Archidiaconũ, Prępoſitum, Decanum, vel Scholaſticũ noſtrum. Fateor vobis, mihi placet tam ſimplex ſimplicis Canonici pręſentatio: & ideo ſpero, quòd à Deo facta ſit ipſa electio. Noſtis, qualiter in jam dictis dignitatibus electiones celebrentur? Si Scholaſticus eſt, cauſas canonicorum ſuorũ fouendo, tum ꝓpter literaturã, tum propter comparatã amicitiam, ab ipſis in Epiſcopum eligitur Si Decanus eſt, hypocriſi ſua fratrum exceſſus diſſimulando, cognatos & amicos introducit, à quibus ſublimatur. Si Archidiaconus vel Prępoſitus eſt, vtpote vir nobilis: potentũ potentia magis intruditur, quàm eligitur. Ecce, hæc eſt cauſa, quare capita Eccleſiæ ſint infirma. Deinde conuerſus ad electum, ait. Domine Emelrice, quia electio veſtra videtur mihi eſſe ſimplex, rationabilis, & canonica: non vobis deero, vbicũque mei indigueritis. Lambertus monachus noſter, qui mihi hæc retulit, eodẽ tempore dicit ſe fuiſſe Pariſius. Qualis verò ac quantus fuerit hujus Regis circa ſimplices affectus, ſequentis operis declarabit effectus. *Caput* XIV. *Hæc uſque verba Regis ſunt.*

De eodem, qui ſimplicẽ monachum in Abbatem S. Dionyſij promouit, ambitioſis amotis.

ANte hoc triennium defuncto Abbate S. Dionyſij gentis Francorũ Apoſtoli, cùm ditiſſima illa Abbatia vacaret, & ad eam plures aſpirarent: venit ad Regẽ ſępe dictũ is, qui in congregatione videbatur eſſe potior, Prępoſit' videlicet, pro Abbatia ſupplicans. & dicens. Domine, ecce quingentas offero vobis libras: vt ꝓpitius mihi ſitis in hac Abbatia. Cui Rex nihil promittens, ſed Simoniacum muneris receptione in arce ſpei ponẽs, reſpondit. Date pecuniã camerario meo ſecretè. Recedente igitur Prępoſito, & quaſi de regio fauore certificato, Cellerarius de his nihil ſciens, eũdem Regẽ adijt: & Prępoſito ſimilia petens, ſimilẽ pecuniæ quantitatẽ obtulit, à quo ſimile reſponſum accepit. Nouiſſimè venit theſaurorũ infid' cuſtos, & ipſe pro Abbatia Regi quingẽtas libras offerens: cui ſicut ſuperiorib' reſponſũ eſt. Et licet Rex ſicut homo prudens diſſimularet, plus imũ tamẽ ei diſplicebat trium illorum monachorũ ãbitio & proprietatis vitium, imò tam execrabile factum: ſciens oblatam pecuniam monaſterio fuiſſe ſubtractam. *Simoniaci & furti.*

Præfixit tamen Conventui diem, in qua Abbatem eis conſtitueret: coquòd abbatia in man⁹ ejus devoluta fuiſſet. Sedente Rege in Capitulo, verbis ad hoc idoneis pręmiſſis, cùm diligenter circũſpiceret, & perſonas conſideraret: tres prædicti monachi, Præpoſitus videlicet, Cellerarius, & Sacriſta, in ſumma expectatione erant poſiti: ſinguli per momenta ſingula abbatiã ſibi ſperantes eſſe porrigendam. Et licet ſpes ſancta non confundat: omnes tamen in ſua expectatione ſunt confuſi. Nam Rex videns monachũ quemdam ſimplicẽ in angulo Capituli reſidentem, & nihil minùs quàm de abbatia ſperantem: inſpiratione diuina, vt ſurgeret, præcepit. Stante illo cum verecundia coram Principe, dictum eſt ei ab eodẽ Rege. Domine, en committo vobis Abbatiam ſancti Dionyſij. Quo audito homo ille ſimplex cùm Regi non aſſentiret, imò fortiter reclamaret: aſſerens ſe perſonã eſſe humilem & deſpectam, atque ad tantam dignitatem indignam, nimiſq; inſufficientem, ſe vituperando apud Regem, cõmendauit. Et coëgit eũ. Poſtea ſubjecit. Domine, Eccleſia iſta plurimis debitis eſt obligata: nec eſt, vnde ſolvatur. Cui Rex ſubridendo reſpondit. En in inſtanti mille quingentas libras vobis dabo: & cùm neceſſe fuerit, vobis accõmodabo pecuniam: inſuper & conſiliũ impendam. Præcepitque camerario, ſupradictam pecuniã ei afferri. Adhuc, puto, viuit: & fortè per eum domus illa meliùs regitur, quàm per illos eſſet regenda, qui ad ejus regimen aſpirauerunt. Occurrit mihi & ſimile huic in hoc exẽplo.

Simoniaci deluſi.

Simoniaca pecunia reddita à Rege.

Caput XV.

De ſimplici monacho, cui Fredericus Imperator Abbatiam contulit occaſione acus.

Ante hæc tẽpora, cùm ſub Imperatore Frederico, hujus Frederici avo, vna ex Imperialibus abbatijs vacaret, duoq; electi eſſent, nec concordare poſſent: vnus illorum magnã ſummam argenti, quam in monaſterio congregauerat, eidẽ Frederico obtulit, quatinus ſibi aſſiſteret. Et pmiſit ei pecunia recepta. Poſteà intelligens, adverſarium ejus virũ eſſe bonum, ſimplicem, & ordinatum: cœpit cum ſuis habere conſiliũ, qualiter indignum amoveret, & ob virtutes ſuas electum confirmaret. Et dixit ei quidam. Dñe, ſicut audiui, monachi omnes ex Regula tenentur acus portare. Sedente vobis in Capitulo, dicite illi inordinato, vt ad punctionẽm digitorum veſtrorum acum ſuam vobis accõmodet: & cùm non habuerit, inuenietis contra eum occaſionem, quaſi de irregularitate. Quod cùm factum fuiſſet, & ille non haberet, dixit alteri. Domine, præſtate mihi vos acum veſtram. Quam cùm ille mox extraheret, forte pręmonitus: reſpondit Imperator. Vos eſtis monach⁹ in Ordine juſtus: & ideo tanto honore dignus. Ego decreuerã honorare adverſarium veſtrũ: ſed ille irregularitate ſua ſe reddidit indignum. Bene apparet in his minimis, quàm negligens & diſſolutus ſit in maximis. Talique ſophiſmate monachum aſtutũ Imperator amovit: & ſimplicem in Abbatem promovit. *No.* Ignoraui hactenus, tantam fuiſſe virtutẽ in acu. M. Virtus non eſt in acu, ſed acus eſt ſignum virtutis, id eſt humilitatis in monacho. Ad reſarciendum veſtimenta ſua diſſoluta portat illam.

Caput XVI.

Item de Abbate, quem commendauit Otto Imperator propter acum.

Otto, anteceſſor in Imperio junioris Frederici, qui nunc imperat, cùm die quadam tres Abbates Ordinis noſtri illi loquerentur: volens eos probare, vni illorum dicebat. Domine Abbas, concedite mihi acum veſtram. Reſpondente eo, non habeo, domine: rogauit ſecundum, qui etiam non habuit. Terti⁹ verò requiſitus, cùm haberet acum, reſpondit ei Imperator. Vos eſtis verus monachus. Ecce hoc eſt, quod jam dixi, acũ in monacho ſignũ eſſe virtutis.

Caput XVII. *De monacho ſuper quem morientem diabolus acum ignitā projecit eo, quod nimis acum portare contemneret.*

RETVLIT mihi vir quidam Religioſus de quodam monacho Ordinis noſtri rem ſatis tetribilem: quæ huic loco ſatis congruit pro exemplo. Cùm ſecundùm conſuetudinem monachorum, acum ſanus portare non curaret, vel fortè contemneret: poſito eo in agonia diabolus adfuit, & acum ignitam ad humani corporis longitudinem manu ferens, jecit ſuper illum, dicens. Quia acum noluiſti portare ſanus: feras hanc acum moriturus. Qui viſum aſtantibus referens, terruit omnes. *Nou.* Si hæc ita ſe habent de cætero ſine acu non ero. *Mo.* Niſi neceſſitas excludat, ſine plenitudine Ordinis eſſe non debet. *Nou.* Recordor monachorum ſupradictorum: qui pro Abbatijs adipiſcendis pecuniam obtulerunt. Poſſuntne monachi Ordinis noſtri, qui pecuniam non habent, in talibus Simoniam facere? *Mona.* Poſſunt vtique: quia ſicut Simonia eſt corporalis, ita & mentalis. Hæc facit, vt monachus ad dignitates aſpiret, & qualiter id impleri poſſit, diligenter excogitat: vel qua fiat, ingenioſè procurat. De hoc tibi referam exemplum: quod nobis retulit domnus Karolus Abbas Villarienſis, tunc recenter geſtum. *Suprà c. 14. & 15.*

Caput XVIII.

De Abbate, quē incluſa ſimoniacè intraſſe dicebat: eo quod electionē ſuā aſtutè procuraſſet.

ABBAS quidam ad quandam veniens incluſam, quam nouerat feminā eſſe ſanctam, & diuinis reuelationibus aſſuefactam, ait illi. Peto, ſoror, vt Deum roges pro me: quatinus tibi oſtendere digneur, ſi ei placet, & mihi expedit, manere in officio hujus Abbatiæ. Mox illa ſurgens, abijt & orauit: celeriuſque reuerſa, quæ ſibi fuerant reuelata, Abbati manifeſtauit. Non eſt, inquit, voluntas Dei, neque expedit tibi, vt in hac Abbatia maneas: neque ſaluare poteris in ea animam tuam. Quare? Quia ſimoniacè intraſti. Abbate ſtupente ſuper hoc verbo, & dicente. Quid eſt, quod loqueris, ſoror: non enim mihi alicujus Simoniæ in electione mea conſcius ſum. Reſpondit illa. Ego tibi oſtendā ſimoniacè te intraſſe. Mortuo anteceſſore tuo, tu ad Abbatiam aſpirans, non ſimpliciter ambulaſti: ſed fratres tuos ſimplices tali modò nimis aſturè circūueniſti. Non eſt neceſſe, aiebas, vt aliquam perſonam extra domum noſtrā, quæ valde honeſta eſt, eligamus, ne nos ipſos confundere videamur. Tibi enim cōſtabat, quia ſi electio fieret in domo, non aliam, niſi tuam, eſſe eligendā. Ecce, ſic factus es Abbas. Quod ille audiens, confeſſus eſt, & non negauit: ſtatimq; partem Abbatem adiens, donec abſolueretur, petere non ceſſauit. *Nouitius.* Si Abbas iſte ad abbatiam aſpirando tam grauiter peccauit: quid eſt, quod Apoſtolus dicit, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat? Monachus.* Apoſtolus non reprehendit Epiſcopatum, ſed deſiderium: quia in illo attendit laborem, in iſto ambitionem. Vnde mox ſubjunxit. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe: ſobrium, pudicum, ornatum, hoſpitalem, doctorem,* & cætera. Idem beatus Benedictus diffinit de Abbate in Regula. *Licet nemo ſibi aſſumere debeat honorem* ſicut, heu! hodie multi faciunt: ſed *qui electus fuerit à Deo, ſicut Aaron*: videtur tamen, quod aliquis poſſit deſiderare ſine periculo hujuſmodi dignitates, ad hoc tantū, vt proſit, non vt præſit: teſte Saluatore. *Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit. Nouitius.* De hoc audire delectar exemplum. *Simonia impropria, mala tamē.* *1. Timo. 3.* *Regul. c. 2.* *Hebr. 5.* *Matth. 6.*

Caput XIX.

De Mauritio Pariſienſium Epiſcopo, qui ſeipſum ſimpliciter elegit. Mona.

CVM noſtris temporibus Pariſius vacaret Epiſcopatus, & electores inter ſe cōcordare non poſſent: tribus ſua vota commiſerunt. Qui tres cùm in vnā

conuenire nequirent perſonam: magiſtro Mauritio, qui vnus trium erat, duo dederunt auctoritatem: vt quemcumque ipſe nominaret, Epiſcopus eſſet. Et
Exemplum rarum & ſingulare. quia idem Mauritius magis cupiebat, vt rei exitus probauit, prodeſſe, quam præeſſe: ſeipſum nominauit, dicens. Aliorum conſciẽtias & propoſitum ignoro: Epiſcopatum hunc, gratia Dei me adjuvante, irreprehenſibiliter regere propono. Quod fecit: ſanctæ enim vitæ fuit: tam verbo quam exemplo plurimis profuit, dies ſuos in eodem Epiſcopatu clauſit. Hoc etiam noueris, quod ſæpè ambitioſi à deſiderio ſuo nutu Dei fraudentur: & ſi promoti fuerint ejus permiſſione, vix euadunt, quin in ipſis dignitatibus periculosè tribulentur: vel cũ confuſione deponantur. Audi de his exempla fortè aliquibus neceſſaria.

Caput XX.

De aſtuto Priore, qui perſonam ob infamiam ejectam elegit, ne ſua pars infirmaretur.

PRIOR quidam Ordinis noſtri defũcto Abbate ſuo ad Abbatiam aſpirans: cùm tẽpore electionis à viſitatore ſicut cæteri ſeniores de perſona idonea interrogaretur: non corde colũbino monachum quemdam de domo eadem ob infamiam ejectum nominauit. Sciebat enim Prioris auctoritatem non eſſe modicam: & ſi aliquam de conuentu perſonã nominaret per hoc ſuam electionem poſſe infirmari: & ſe in ſuo deſiderio impediri. Factum eſt nutu Dei, vt creditur, vt cæteri ejuſdem exemplo eandem perſonam eligerent: dicentes intra ſe. Prior noſter oculus noſter eſt: nec talem perſonam nominaſſet, ſi de illius innocentia ei non conſtaret. Fortè ſi idem Prior ſimpliciter ambulaſſet: factus eſſet Abbas. Et ſatis puto, ſicut ex verbis cujuſdã Abbatis cõijcio, qui mihi hæc retulit, quòd tantum fuerit in ejuſdem monachi promotione cruciat⁹: quantum ille tribulat⁹ extiterat in ſua ejectione. Ecce aſtutos ſic & doloſos punit etiam in præſenti Deus. De tribulatione, confuſione, & dejectione Prælatorum Eccleſiæ, hodie magis quàm ante noſtra tempora, abundant exempla: & hoc fortè ideo, quia Dei voluntas in illorum promotione non fuit. *Ipſi regnauerunt, & non ex me:*
Oſeæ 8. *principes extiterunt, & non cognoui.* Verba ſunt Dei per os Ieremiæ Prophetæ. *Nou.* Cùm Deus in virtute ſimplicitatis, ſicut probatum eſt exemplis, plurimum delectetur: puto, quòd in vitio ei contrario, id eſt aſtutia, plurimum exacerbetur. *Mona.* Vitium ſimplicitati contrarium duplicitas eſt: cui ſodalis eſt aſtutia. *No.* Vnde dicitur duplicitas? *Mona.* A duplici plica: quia ſimplicitas, quaſi ſine plica. Simplex enim quod dicit, hoc intendit, hoc agit: duplex autem aliud habet in corde, & aliud in ore: aliud agit, & aliud intendit. De quo per Apo-
Iac. 1. ſtolum Iacobum dicitur. *Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis.* Bonũ enim ſimulat: vt ſimplices efficaciùs decipiat. Vnde per Eccleſiaſticum dicitur.
Eccli. 2. *Væ peccatori, terram duabus vijs ingredienti.* Tales ſunt illi, de quibus Dñs dicit.
Matth. 7. *Attendite à falſis Prophetis, qui veniũt ad vos in veſtimentis ouium: intrinſecùs autẽ ſunt lupi rapaces.* Tales ſunt multi ex ijs barbatis, qui in habitu & conſura Religionis terras circumeunt: & plurimos decipiunt: ex quibus noſtris temporibus multi ſunt propter ſua maleficia interfecti. Et licet quidam ex hujuſmodi viatoribus viri ſunt ſancti, & ſine felle: propter malos tamen deſpiciuntur. Hinc eſt, quòd anno præterito Dominus Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus in Synodo ſua præcepit, ne aliquis eorum in ſua Diœceſi ſuſciperetur.

Caput XXI.

De Homine, qui ſub typo Religionis multos Bunnæ decepit.

NON ſunt multi anni elapſi, quod ſub typo Religionis Bunnam quidam venit: & ſimplicitatem ſimulans, orando, vigilando, atque jejunando,

plurimos decepit. Quem cùm canonici ejuſdem pagi talem eſſe putaſſent, qualem ſe ſimulaverat: hoſpitale pauperum illi commiſerunt. Cui etiam plures ſęculatium pecuniam dederunt reſeruandam. Paruo poſt tempore cœpit ille deceptorà ſimulato rigore diſcedere: bibere vinum, carnes comedere, orare rariùs, dormire diutiùs. Quod cùm objectum ei fuiſſet: reſpondit. Ego ad tempus à Sacerdote hujuſmodi obſeruantias accepi. Quid plura? Tandem clamculo diſcedens, pecuniam commēdatam detulit: & quàm damnoſum vitium duplicitatis eſſet, operibus oſtendit. Quo audito Chriſtianus Decanus tale verbum reſpondit. Eia fratres, certè animam meam pro nullius anima dabo. De hujuſmodi trupharotibus plurima deceptionum genera temporibus noſtris geſta tibi dicere poſſem: ſed non ſunt ædificatoria. Vis nunc audire, quali pœna ſæpè Deus puniat in præſenti vitium duplicitatis & aſtutiæ? *Nou.* Volo & deſidero.

Caput XXII.

De Iuvene, qui per ſerpentem punitus eſt in collo, quia doloſè egerat in matrem. Mon.

IVVENIS quidam ſęcularis de Moſella natus, ſi bene memini, Henricus nomine: matrem ſimplicem verbis quidem mellitis, ſed intentione venenata, tali modò circumvenit. Mater, inquit, peto, vt omnibus tuis bonis, feodis ſcilicet & allodijs ſolemniter renunciatis, me illa ſuſcipere ſinas: vt ſic eorū gratia vxorem ducere valeam honeſtiorem. Omnia mea tua ſunt: & ego tibi honeſtiſſimè prouidebo. Mater in filio ſerpentis aſtutias non obſervans: petitionib^9 ejus annuit: omnium ſuorum vſufructuario reſignato, immemor dicti ſapientis, *Melius eſt, vt rogent te filij tui, quam te reſpicere in manus illorum.* Quid plura? Spōſa introducitur: & mater expellitur. Quæ cum egeret, & plangeret quotidie, ille aures obturauit, ne gemitus matris audiret. Die quadam cum vxore in menſa ſedens, & matris ad oſtium pulſantis vocem intelligens, ait. Ecce diabolus clamat ibi. Dixitque puero. Vade, pone pullum iſtum in ciſtam, donec recedat. Quod cùm factum fuiſſet, & illa intromiſſa, dum filio ſupplicaſſet, vt ſui miſereretur: cum multo verborum turbine expulſa eſt. Tunc ille ad puerum. Refer, inquit, nobis pullum. Puer verò vt ciſtam aperuit, non in ſcutella pullū, ſed ſerpentem complicatum conſpexit. Qui territus rediens: quid viderit, dn̄o renuntiauit. Poſt quem miſſa ancilla, dixit ſe ſimilia vidiſſe. Ille ſibi putans illudi: ait cum indignatione. Etiamſi diabolus fuerit: ego eum tollam. Et ſurgens de menſa, mox vt ſe in ciſtam ad leuandam ſcutellam inclinauit: ſerpens collo ejus inſiliens, vt vitium duplicitatis congruè puniret, circa guttur ejus ſe colligando duplicauit. Cùm comedente comedit: & quoties ei ſubtrahebantur cibaria, vel adhibebantur aliqua, quibus deponi deberet, inſtrumenta, ita collū hominis ſtrinxit: vt intumeſcente facie oculi de ſedibus ſuis mouerentur. *Noui.* Meritò autem, vt videtur mihi, punitus eſt per ſerpentem: quia ſicut diabolus per ſerpentem Euam decepit: ita per iſtum mulierem ſimplicem circumvenit. *Mona.* Rectè ſentis. Nam tredecim anni ſunt elapſi plus minus: ex quo iſta cōrigerunt. Nam ductus eſt iſte Henricus ad diuerſa ſanctorum limina in carruca per prouinciam noſtram, & viderunt eum multi: quem mater prædicta pœnæ ejus compatiens, ſequebatur. Circa eadem tempora vitium duplicitatis & aſtutiæ à Rege ſupradicto Franciæ Philippo tali ordine deprehenſum, terribiliter eſt punitum.

Eccli. 33. *Pullus in ſerpentem converſus.* *Geneſ. 3.*

Caput XXIII.

De Præpoſito Pariſienſi, quem Rex Philippus vivum infodi juſſit, ob ejus dolum.

HABEBAT idem Rex in ciuitate Pariſienſi Præpoſitum: qui cujuſdam ſui conciuis concupiſcens vineam, vt ſibi venderet illam, importunè nimis

inſtitit. Reſpondente ciue, ſicut Naboth reſpondiſſe legitur, Achab Regi
3. Reg. 21. Iſraël, *Viuit Dominus, quia non vendam tibi patrum meorum hereditatem*, eo quòd
nulla me ad hoc cōpellat neceſſitas, Præpoſitus minas intulit, ſed non profecit.
Contigit, vt interim moreretur. Quo cognito Præpoſitus factus hilarior: hujuſmodi dolos, vt pote homo aſtutus nimis, ad ſui perniciem excogitauit. Duos ſiquidem ſcabinos, vt ſibi teſtimonium falſitatis ferrēt, pecunia corrupit. Cum quibus, ſicut cōdictū fuerat, mox intempeſta nocte defuncti ſepulchrum adijt: terraque ejecta in foſſam deſcendit: & ſacculum pecuniæ, quam vino pro vinea

Dolus inſignis.

obtulerat, in manu ponens mortui, ait. Teſtes eſtis, vos Domini, quod tantā pecuniam homini iſti pro vinea ſua tali dederim: quam ipſe quidem vt vos videtis, manu recepit ſua, nec aliquid contradicit. Dicentibus illis, teſtes ſumus: mox recepit pecuniam, & rejecit terram. Mane eiſdem teſtibus adhibitis: vineam ſibi vendicauit. Quod cùm relicta defuncti didiciſſet, ſtupens accurrit, & contradixit: aſſerens, neque maritum, neq; ſe, Præpoſito vineam vendidiſſe: neque vmquam pecuniæ aliquid pro ea recepiſſe. Cui ille reſpondit. Ego tanto vineam cōparaui: pecuniam ſub teſtimonio horum ſcabinorum in manu viri tui poſui, nec contradixit. Quæ nil ſe videns proficere, ad Regem encurrit: de violentia Præpoſiti illi cōquerens. Illo ſub prædictorum teſtimonio contradicente: Rex quia audientiæ vacare non potuit, quibuſdam cauſam commiſit. Qui teſtimonio ſcabinorum decepti, in partem Præpoſiti declinantes, pro eo contra viduam dedere ſententiā. Tunc illa ampliùs turbata, cùm Regi clamoſis fletibus nimis eſſet importuna, Rex teſtes vocari juſſit: & quia vir prudēs eſt, prudenter illos examinauit. Accito priùs vno, & ſolus loquens cum ſolo ait. Noſti dominicam orationem? Reſpondente illo, noui Domine: ſubjunxit Rex. Dic ergo illam, me audiente. Quod cum feciſſet: nil aliud ei loquens, præcepit, vt in vicinam cameram parum ſecederet. Et aduocans alium: ſeueriùs

Detegitur dolus.

eum allocutus eſt, dicens. Socius tuus de vinea illa tam meram mihi retulit veritatem: ſicut ſanctum *Pater noſter*, quo nil eſt verius. Quod ſi ab illo diſcordaveris: punieris. Æſtimans ille, quia Regi omnia dixiſſet: timens ac tremens ad pedes ejus corruit, dicens. Miſeremini noſtri, Domine: quia ſic & ſic fecimus, à Præpoſito veſtro inducti. Iratus Rex valde vineam viduæ reſtituit: & Præpoſitum viuum ſepeliri fecit. *Nouitius.* Iuſtè actum eſt: vt is ſine miſericordia infoderetur viuus, à quo inhumanè mortuus fuerat effoſſus. *Monachus.* Pœna peccati à Deo eſt: & fit ſepiſſimè, vt ſecundum modum culpæ formetur modus pœnæ. De quo tibi ſubjungam exempla.

Caput XXIV.

De fure à patibulo liberato, & denuo ſuſpenſo, dum ſuum liberatorem iniquè impeteret.

CANONICUS quidam ſancti Andreæ in Colonia, ſicut mihi retulit magiſter Reinerus ejus cōcanonicus, ad colligendam cujuſdam Eccleſiæ ſuæ decimam, ſingulis annis mittere ſeruum conſueuit: qui ante quoddam patibulum tranſiens, & hominem in eo appenſum adhuc palpitare cernens, miſericordia motus, gladio laqueum incidit: atque allata aqua refocillauit. Qui reſumptis viribus mala pro bonis retribuens, ad proximam villam liberatorē ſuum ſecutus, in equi ejus frænum manum miſit: & quia eundem ſibi abſtuliſſet, vociferatus eſt. Mox homines circumquaque accurrentes, & de rapina frementes: ſine audientia juvenem ad idem patibulū, de quo fuerat fur depoſitus, duxerunt. Nōdum homines alterius villæ qui ad ſuſpendium jamdicti furis confluxerant, plenè reuerſi fuerant: & ecce, concurſum ad patibulum, quod comune erat vtriq;

villæ, videntes, nutu Dei reverſi ſunt: cauſam interrogantes. Data eſt homini copia loquendi. Ego, inquit, hominem iſtum de paribulo liberaui: & ecce tam iniquũ beneficium rependit mihi. Quem illi conſiderantes & cognoſcentes, ſecundo cum plenè ſuſpenderunt: & liberatus eſt ſanguis innoxius.

Caput XXV.

De falſo peregrino ſuſpenſo, dum vero peregrino crimen furti impingeret.

NON eſt diu, quòd peregrinis quibuſdam de Alemania ad limina ſancti Iacobi tendentibus, falſus eis frater nocte quadã ſe ſociauit. Mane exeuntibus de hoſpitio, vſque ad portam ciuitatis illos ſecutus, vni illorum manus injecit: clamans, ſibi equũ eumdem ab eo ablatum. Et compulſi ſunt à Iudice in hoſpitium redire. Teſtificantibus peregrinis omnibus, quòd is quem ille impetebat, eſſet vir ſimplex & bonus: Iudex prudenter agens, fure abſente omniũ equorum ſellas & fræna deponi, ſicque eos in ſtabulum duci præcepit. Quo facto, dixit ad furem. Intra, & educ equum tuum. Intrauit ille, & adduxit equum foras: ſed nõ illum, quem in porta ſibi dixerat fuiſſe ablatũ. Non enim plenè ruc eum cõſiderauerat. Tunc omnibus ridentibus, & cujus equus eſſet extractus, Iudici exponentibus, doloſus ille patibulo appenſus eſt. Vides nunc, qualiter Deus in ſimplicitate ambulantes protegat: & malè aſtutos puniat? *No.* Recordor, te ſuperiùs dixiſſe, pœnã peccati eſſe à Deo. *Mo.* Quòd à Deo ſit omnis pœna peccati, teſtis eſt Amos Propheta dicens. *Si erit malum in ciuitate quòd Dominus non fecerit.* Et Iſaias. *Amos 3.*
Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras: faciens pacẽ, & creans malum. Malũ *Iſai. 45.*
dicit pœnam & tribulationem, quæ patientibus videntur mala: licet in ſe ſint bona, vtpote Dei creatura. Quòd antè à Deo ſit peccati pœna, tibi exẽplificabo.

Caput XXVI.

De Palatino, cui diuinitus præceptum eſt, vt hominẽ primò ſibi obuiantem ſuſpenderet.

BErtolphus Palatinus de Wirrillibach, Iudex erat ſeueriſſimus: ita vt furibus etiam pro dãno vnius oboli vitam auferret. Et ſicut à quodam Abbate audiui, quoties exiuit, laqueos cingulo ſuo appendit: ne reorũ pœna caperet dilationem. Die quadã mane ſurgens, & laqueum cingulo ſuo ſolitò ſubnectens, hujuſmodi vocẽ in aëre audiuit. Bertolphe, quicumq; tibi egreſſo de caſtro tuo prim⁹ occurrerit, hoc laqueo eum ſuſpendas. Qui vocem pro omine accipiens, mox vt egreſſus eſt, occurrit ei quidã ſcultetus ſuus primò. Quo viſo cùm ſatis doleret, eo quòd hominẽ diligeret: dicebat illi. Doleo de occurſu tuo. Cui ille reſpõdit. Quare? Cui ille. Quia ſuſpenderis. Et ille. Quare ſuſpendar? Reſpondente illi Palatino, neſcio, ſed præpara te ad confeſſionẽ, & ordina de rebus tuis: quia voci diuinæ reſiſtere non debeo. Ille videns, aliter eſſe non poſſe, ait. Iuſtus eſt Dominus. Ego plures in domũ meam declinantes inſequens occidi, multis multa rapui: nec tibi dño meo vnquã fidelis extiti, neque pauperibus peperci. Et mirati ſunt omnes audientes ejus confeſſionem: & cognouerunt in ejus morte, peccati pœnam eſſe à Deo. Et quia idẽ Palatinus ſine miſericordia judicauit: cùm in vltionẽ Philippi Regis, quem occiderat, ab Henrico Mareſchalo ej⁹ interficeretur, miſericordiã quæſiuit, nec inuenit. *Palatinus immiſericors miſericordiã non inuenit.* Non eſt æquũ judicium, nec à Deo præceptũ, vt minor & major culpa ſimili pœna plectantur. N. Iam ſatis ex his didici, ꝙ Deus peccatũ puniat, ſecundũ modum & qualitatẽ culpæ. M. Hoc pleniùs ſcies in ſequentibus capitulis: in quib⁹ noſtris temporib⁹ euidẽtiſſimè punire voluit vitiũ duplicitatis.

Caput XXVII. *Punitio duplicitatis Theodorici de Erinportze*

TEmpore ſchiſmatis, ꝙ erat inter Philippum & Ottonẽ Reges Romanorũ, cùm Colonienſes, tum ꝓpter obedientiã ſedis Apoſtolicæ, tum ꝓpter juſ-

Otto & Philippus de Imperio contendentes. jurandũ eidem Ottoni factum, fideliter aſſiſterent, & multis dãnis atq; periculis ſubjacerẽt: quidam ex eis à fautorib⁹ Philippi, vt dicebatur, corrupti ſunt occultè: inter quos potior videbatur Theodericus de Erimportze. Per cujus aſtutiã tantũ laboratum eſt, vt deſerto Ottone Philippus in ciuitatem reciperetur. Ore quidẽ fuerat cum illo: ſed corde cum iſto. Die quadam cùm idẽ Philippus patronos ciuitatis, qui circũferebantur, ſequeretur, idem Theodericus ducebat eũ, ad matronas reſpiciens, & dicens. Ecce, dominæ, iſte eſt Rex meus, quẽ ſemper optaui. Mira diſpenſatio Dei: anno revoluto die eadẽ per eamdem plateã mortuus efferebatur. Et cùm in monaſterio Sanctimonialium, quod Piſcina dicitur, eſſet ſepeliendus, literis priorum, quos nimis turbauerat, eſt prohibitus.

Caput XXVII. *De eo, cuius Præbendã obtinuit is, qui eius conſilio intruſus fuerat.*

ANte hos paucos annos, cùm Petrus Cardinalis de Saxonia eſſet Coloniæ, Henricus, cognomẽto Ratio, Eccleſiæ S. Marię ad gradus canonicus, & cauſarum aduocatus peritiſſimus, ad hoc eundẽ Cardinalem induxerat, vt ejuſdẽ eccleſiæ canonicis pręciperet, quatenus cujuſdam ciuis filiũ nullo ſtipendio vacante in fratrem & concanonicũ eligerent. Quod cùm illis viſum fuiſſet abſurdum nimis, nec acquieſcerent: ſuſpenſi ſunt à diuinis. Iudicantes verò eãdem ſuſpenſionem frivolam, vnanimiter Præpoſitum elegerunt. Henricus autem, vt turbatos ampliùs turbaret, ſolus alium Prępoſitum elegit: cum quo & pro quo fratrum pacem litibus & damnis non modicùm turbauit. Iuſto Dei judicio eodem anno primus omnium defunctus eſt, & aperto ore ſepultus: obtinuitque præbendam illi⁹ adoleſcens conſilio ejus intruſus. Audiui, veraciter nulla arte potuiſſe os ejus claudi: vt omnibus pateſceret, quanta culpa eſſet, in cauſis vẽdere linguam. *No.* Rogo, vt vitio duplicitatis poſtpoſito, ad ſimplicitatem ſermo redeat: quæ in cauſis, vt prædictum eſt, etiam linguas diſertas enervat. *Mo.* Hoc pleniùs ſequentis capituli declarabit oratio. *Os doloſum hians poſt mortem.*

Caput XXIX.

De Sacerdote, qui ſimplicitate ſermonis coram Papa beneficium ſuum efficaciter defendit.

DOminus Innocentius Papa vir literatiſſimus, & ſermonis diſerti: ſicut mihi retulit Cæſarius monachus noſter, Abbas quandoq; Prumienſis, ita in cujuſdam Sacerdotis ſimplici ſermone cõpunctus eſt: vt Eccleſiam, quam propter illiteraturam perdere meritò debuerat, per eam obtineret. Cui cùm quidam clericus Eccleſiam ſuã neſcio quo pacto abſtuliſſet, & ille appellatus ab eo coram jam dicto Innocentio comparuiſſet, verbiſque compoſitis, & ſententijs ponderoſis pro ſe allegaſſet: ſimplex ille Sacerdos ſermonẽ ejus interrumpens ait. Sãcte Pater, ipſe non dicit verum: magnam enim mihi fecit iniuriam. Conſiderans illum Dominus Papa ſimplicem hominem, reſpondit. Enarra mihi cauſam tuam. Et ille. Ego neſcio latinè loqui. Loquere, inquit, vt noſti: bene te intelligam. Tunc ille ſalis timidè, ſatiſque corruptè, his verbis vſus eſt. Sancte Pater, iſte clericus multas habet eccleſias, & ego tantùm habui vnam, & eamdem mihi rapuit: modò habet vnam cum alijs. Hoc tibi conqueror. Cui Papa compaſſus, ait ejus adverſario. Quid ad hoc loqueris, frater? Tua auaritia non ſinebat te pluribus eſſe contentum Eccleſijs: quin iſti pauperi etiam ſuam auferres. Tam ſimplicis naturæ eſt, vt ſi cauſam habuiſſet injuſtam: numquam veniſſet ad Curiam Romanam. Iuſtitia audaciam contulit illi. Præcipio tibi, ne eum in Eccleſia ſua de cætero inquietes: & ego de Eccleſiis tuis diſpenſabo. Quo audito timens ceſſit: quia ſimplicitas pro ejus adverſario pugnauit. *Nouitius.* Cùm ſimplicium verba & opera ſæculi principes tantum venerentur, puto, quòd *Innocent. 3.*

in illorum oratione Deus plurimū jucundetur. *Mo.* Hoc tibi ſimplex Paulus oſtendit: ſed ego recentioribus tibi pandam exēplis. *Paulus ſimplex S. Antonij diſcipulus.*

Caput XXX. *De ſimplici oratione cujuſdam converſi.*

IN Clauſtro quidam converſus ſimplex ſatis grauiter tentabatur. Qui ſtans in oratione: his verbis vſus eſt. Verè, Domine, ſi non liberaueris me ab hac tētatione: ego de te cōquerar matri tuæ. Pius Dominus, magiſter humilitatis, & amator ſimplicitatis, ac ſi timeret apud matrem accuſari: converſi querimoniā prævenit, tentationē ejus mitigans. Alius quidam converſus poſt tergum ejus ſtans, cum hanc orationē audiſſet, ſubriſit, alijſq; ad ædificationē recitauit. *No.* Quem non ædificet Chriſti tanta humilitas? *Mo.* Dicam tibi alias ſimplicium orationes: in quibus adhuc ampliùs jocunderis.

Caput XXXI. *De incluſa, quæ Chriſtum quæſiuit in foramine, & invenit.*

MAgiſter quidā Ioannes Decanus Aquenſis, cum tempore quodam incluſam ſibi familiarē in Saxonia viſitaret, & illa fleret: ait. Quid habes mulier? Quare lacrymaris? Reſpondente illa, ego perdidi Dn̄m meum, deuotionis ſet vorem notans: Magiſter ſciens illā feminā eſſe ſanctam, jocularìter ſubjunxit. Circui angulos cellulæ tuæ, & dic, Domine, vbi es, reſponde mihi: forſitan in aliquo foramine muri reperies eum. Quæ verba ſimplicia ſimpliciter intelligens, poſt diſceſſum ejus parietes cellulæ ſuæ circuiens, & ſicut edocta fuerat dilectū invocans: quem quæſivit inuenit, & quod perdiderat recepit. Sæpè Deus gratiam ſuā ſubtrahit, vt auidiùs quæratur: & inventa diligentiùs cuſtodiatur. Poſt annos paucos cùm idem Ioannes iterū eam viſitaret, & de ſtatu ejus inquireret: illa hilariter reſpondit, optime, gratias vobis ago: quia ſicut me docuiſtis, ita Dominū meū inveni. Qui cùm non intelligeret verbū, & illa, ſicut prædictū eſt, ad memoriā cuncta revocaret: ſubriſit, Chriſtum glorificans: qui ſimplicibus ſe conformat.

Caput XXXII.

De ſimplici ſorore in Kumede, cui in oratione Chriſtus reſpondit, quod eſſet in ſacello.

IN Kumede Monaſterio Sanctimonialiū Ordinis noſtri ſimplex quædam puella fuit, ligneā habens imaginem crucifixi: quam cùm frequenter adoraret & deoſcularetur, ſacello impoſitā ſub ſtramentis lectuli ſui abſcondit. Oblita, vbi illā poſuiſſet, omnes angulos Monaſterij triſtis circuiuit, quæſiuit, ſed non inuenit. Die quadā ante quoddam altare proſtrata, cùm pro eiuſdē imaginis reſtitutione Chriſtum cum multis lacrymis interpellaret, deſiderio puellulæ condelectās Dei Filius, reſpondit. Noli flere, filia, quia in ſacello ſub ſtramentis lectuli tui jaceo. Putabam mihi relatū fuiſſe à Priore loci illius, q̄ in ſomno vocē percepiſſet: ſicut poſuiſſe me recolo in homelijs moralibꝰ *De Infantia Saluatoris.* Mox puella ſurgens ſtramenta ſua revolvit: & ſicut audierat, ſic invenit. Ecce, hoc eſt, q̄ dictum eſt ſuperiùs, quòd quandoq; Dn̄s ſuam ſubtrahat gratiam, vt auidiùs quæratur, & quærendo ampliùs mereatur. *No.* Cùm Deꝰ in ſimpliciū oratione tantùm delectetur, puto, quòd in conſpectu ejus valde pretioſa ſit mors illorum. *Mo.* Veraciter pretioſa: quia virtus ſimplicitatis etiam martyrij palmam & miraculorū gloriam meretur. Tria de hoc ſubnectam exempla. *Homil. Cæſarij de Infant. Salua.*

Caput XXXIII. *De paſſione ſimplicis Marcadelli.*

ANte paucos annos in Ferraria ciuitate Lombardiæ erat homo quidā, Marcadellus nomine, miræ ſimplicitatis, & erga Sanctorū loca maximæ deuotionis. Qui cùm ob nimiā ſimplicitatem à multis pro fatuo haberetur, & in oculis Dei eſſet prudētiſſimus: quidquid de ſuis laboribꝰ vltra neceſſitates naturę reſeruare poterat, illud in viſitando limina B. Iacobi in Cōpoſtella, aut SS. Petri & Pauli,

fideliter expendebat; tempore quo potuit, hominum pecora pauit. Et cùm præ nimia ſenectute ad hoc minùs ſufficeret: oſtiatim mendicando eleemoſynis fidelium victitabat. Non recedebat de Eccleſia, dum diuina in ea agerentur: vnde ab omnibus amabatur. Qui cùm frequéter converſaretur in quadam villa dictæ diœceſis, & in Eccleſia ejuſdem villę thuribulum argenteum negligentiùs pendere conſpiceret: tam damno Eccleſiæ, quàm ſuæ conſcientiæ timens: ait Sacerdoti. Non ſecurè hic pendet tale thuribulum. Dicente illo, quia multis annis ſine periculo illic pependiſſet: reſpondit Marcadellus. Hoc ſępe vna die euenit, quod in mille annis non contigit. Quid plura? Inſtinctu diaboli thuribulum ſubtrahitur: non tamen Marcadello furtum imponitur. Quod cùm fur, Dño prohibente, & ſeruo ſuo occaſionem martyrij pręparante, vendere non poſſet, nec auderet: ſciens Marcadellum hominem eſſe ſimplicem, & Eccleſię illius notiſſimum, eum ſecretè adijt: & quia ipſe idem rapuiſſet vas, priùs tamen pręſtito ſibi ſacramento, ne ſe proderet, confeſſus eſt. Cui ille reſpondit. Da mihi thuribulum, & ego illud nullo ſciente bene reſtituam: & ſi neceſſe fuerit, etiam animam meam pro te ponam. His auditis fur thuribulum ei tradidit: quod ille fœno involutum ſacculo ſuo immiſit. Qui cùm plus ſolito Eccleſiam præfatam frequentaret, vt cautè thuribulum, & ſine nota in locum ſuum ponere poſſet: die quadam nimia tempeſtatum violentia à foribus Eccleſiæ, quæ tunc erat clauſa, depulſus, vicinæ domus ſolatium expetere cogebatur, ſacculi ſui oblitus. Quem quidá pertranſiens levabat: & cujus eſſet, non ignorans, vxori ſuæ ſervandum commiſit: vt Marcadello quærenti illum reſtitueret. Quæ ſacci ponderoſitatem ſentiens: marito reſpondit. Non poteſt tanti ponderis eſſe panis: puto, quod ex nimia ſimplicitate illum impleverit lapidibus; apertoque ſacco cùm thuribulú in eo repeririſſet, & ſubito clamore vicinis inventum prodidiſſet, accurrit tandem & ipſe Marcadellus. Requiſitus de ſacco, cujus eſſet: cùm mẽtiri nollet, reſpondit. Saccus meus eſt: ſed quod in eo eſt, veſtrú eſt. Ego thuribulum furatus non ſum: non tamen furem prodam. Et recitauit eis per ordinẽ, qualiter ad ſe peruenerit: & qnid furi promiſerit. Dicentibus eis, lex Lombardiæ eſt, *vel furem prodas, vel furis pœnam ſubeas*: reſpondit. In manibus veſtris ſú: quod juſtum eſt facite de me. Illi proſpicere ſibi volentes, hominem Ferrariam ducentes, poteſtati obtulerunt, caſum expoſuerunt: innocentiæ ejus ac ſimplĩcitati teſtimonium bonum perhibentes. Quem cú Iudex inducere non poſſet, vt furem publicaret: capitali ſententia ſuper eum data, ante fores majoris Eccleſiæ tamquam ſacrilegij reus decollatus eſt. Cujus corpus à quibuſdam in eodem loco ſepultum eſt. Nocte ſequenti, cùm quædam matronæ ciuitatis Religioſæ ad Eccleſiam propter matutinarum ſolemnia irent, veniſſentque ad tumulum ejus: cantus angelicos illic audierunt; cereos ardentes viderunt: inſuper & ſuauiſſimi odoris fragrantiã ſenſerunt. Quod cùm ſecunda & tertia nocte pleniùs comperiſſent: quæcumque audierant, viderant, vel ſenſerant, Epiſcopo ciuitatis retulerunt. Qui cùm eſſet vir Religioſus, aliquibus ſecum aſſumptis, cùm nocte quarta ita eſſe, vt mulieres dixerant, experimento didiciſſet: ſuper tumulũ hominis Dei Baſilicam fabricari fecit: & fiunt ibi miracula vſque in hodiernũ diem, ad laudem nominis Chriſti.

Lombardiæ lex.

Marchadelli ſanctitas poſt mortem declaratur.

Caput XXXIIII.

De paſſione Margaretæ Virginis de Louanio.

CIRCA eadem tempora, ciuis quidam Louanienſis cum vxore ſua rebus ordinatis: ad Villarium domũ Ordinis noſtri ſe transferre diſpoſuerat. Erant

autem ambo Religioſi: & Religioſorum ſuſceptores devoti; habebantq; ſecum puellam cognatam ſuam: quæ loco ancillæ tam ipſis, quam hoſpitibus, ſicut teſtes ſunt Converſi noſtri, ſatis ſimpliciter ac diligenter miniſtrabat. Scientes homines quidam maligni pecuniam illos habere collectam, eadem nocte qua de mane erant profecturi, circa octo domum illorum ſerò ingreſſi ſunt, quaſi cũ eis hoſpitaturi: dictamque puellam pro vino miſerunt. Interim Dominum & dominam totamque familiam ibidem repertam occiderũt: & ſublatis omnibus puellam cum vino reverſam ſecum educentes, domum quamdam à ciuitate remotam ſatis ſimul ingreſſi ſunt. Quæ cùm triſtis ſederet, & ij qui in domo erãt, æſtimarent quod vi rapta eſſet: duxerunt illam ad fluvium. Cui cùm quidam ex latronibus compateretur, & diceret, ſinite eam viuere, & ego illam ducam in vxorem, non conſenſerunt, timentes per eam prodi: addentes autem portioni vnius decem marcas, vt eam occideret, ille agnam ſimplicem ſuſcipiens, tamq̃ crudelis carnifex priùs deſecto ejus gutture cultrum lateri moribundæ infixit: ſicque hoſtiam Deo viuentem in flumen projecit. Hoſpita verò domus quam intrauerant, latenter egreſſos ſecuta: quæ facta ſunt vidit. Mane tam execrabili facinore cognito, turbata eſt ciuitas: quæſiti ſunt latrones: ſed non inventi. Conſideratis occiſorum corporibus: quæſtio habita eſt de puella. Cujus corpus cùm piſcatores poſt aliquot dies inveniſſent, nec tamẽ prodere præſumpſiſſent: timentes ſibi crimen impingi, in littore ſepelierunt. Circa cujus ſepulchrum alij tempore nocturno luminaria videntes, effoſſam tulerunt in Louanium, capellulam ſuper eam fabricantes: & fiunt vſque hodie diuerſa meritis ejus exigentib⁹ miracula in loco tranſlationis ejus. Supradictus Dominus ejus, Amandus nomine, cum vxore, monacho cuidam Villarienſi poſt mortem apparens: cùm de ſtatu ſuo interrogaretur: reſpondit. Nondum plenam habemus gloriam. Requiſitus de virgine: ſubjunxit. Quidquid nobis impenſum eſt gratiæ, ex meritis habemus Margaretæ: nec audemus aſpicere ad gloriam, in qua illa eſt. Cernis nunc, quantum operetur ad martyrium ſimplicitas & innocentia vitæ. Omnes quidem occiſi ſunt: ſed non omnes miraculis clareſcunt. Vnde patet, quod nõ pœna faciat martyrem: ſed cauſa. *Nouitius.* Quænam extitit cauſa martyrij in puella iſta? *Monachus.* Vt jam fatus ſum, ſimplicitas & vita innocua. Diverſę ſunt ſpecies martyrij, innocentia videlicet, vt in Abel: juſtitia, vt in Prophetis, & Ioanne Baptiſta: amor Legis, vt in Machabæis: confeſſio fidei, vt in Apoſtolis. Ob hujuſmodi cauſas, agnus, id eſt Chriſtus, occiſus dicitur ab origine mũdi. *Nouitius.* Quidam ex nimia ſimplicitate ſeipſos occidunt. *Monachus.* Tales à martyrij gloria prorſus immunes exiſtunt: niſi per cauſam impellentem excuſentur. Ecce exemplum

Puella à furibus occiſa miraculis fulget.

Geneſ. 4. Marc. 6. 2. Mac. 6.

Caput XXXV.

De ſimplici concubina Sacerdotis, quæ ſeipſam in fornace extinxit.

SACERDOS quidam, ſicut mihi retulit quidam Religioſus, cùm die quadã multis præſẽtibus ſermonem haberet de peccatis & pœnis gehennæ: mulier quædam verba ejus interrũpens, eo quod territa eſſet, & cõpuncta, ait. O Domine, quid fiet de concubinis Sacerdotum? Ille ſciens feminam valde ſimplicis naturæ eſſe: in joco reſpondit. Numquam poterunt ſalvari: niſi clibanum ardẽtem ingrediantur. Erat autem & ipſa Sacerdotis cujuſdã concubina. Quæ verbum Sacerdotis non in joco, ſed in multo ſuſcipiens ſerio, dum die quadam clibanus coquendis panibus ſuccenderetur & ipſa adeſſet: caſu omnibus egreſſis oſtium clauſit, & vt flammas evaderet æternas, ſeipſam in caminum ardentem

præcipitans, flammis excepta ſpiritum exhalauit. In ipſa hora ij qui circa domũ fuerant, contemplati ſunt columbam candidiſſimam de ore fornacis exire: & cum multa claritate cœli ſecreta penetrare. Stupefacti autem de viſione, effractis foribus ingreſſi ſunt: & feminam ſemiuſtam atque extinctam extrahentes: ad verbum prædicti Sacerdotis tamquam proprij corporis interfectricem in cãpo ſepelierunt. Vt autem Deus oſtenderet, mortem tam ſimpliciter illatam non fuiſſe ex malitia, ſed ex obedientia: noctibus candelis ardentibus multis videntibus tumulũ ejus illuſtrauit. *Nouitius.* Non me ſcandalizat hoc factum: quia legitur in Vita Patrum quidam Abbas cuidam volenti converti, vt fornacem ardentem intraret, præcepiſſe: obediuit ille, & reputatum eſt ei ad juſtitiam. Hoc etiam ſcire delectat: quid columba egreſſa ſignificet. *Monachus.* Animam
Greg. 2. Dial. c. 34. ſimplicis feminæ: nam in ſpecie ejuſdem aviculæ ſanct⁹ Benedictus, ſicut in ejus vita legitur, animam ſororis ſuæ Scholaſticæ vidit cœlos penetrare.

Caput XXXVI.

De morte Ludovici ſimplicis monachi.

COLVMBA hæc ad mentem mihi revocat monachum quẽdam ſimplicem, Ludovicum nomine: qui ante hoc biennium apud nos defunctus eſt. Hic cùm tẽpore meridiano agonizaret, & conventus dormiret: monachus interim in ſomnis vidit columbam candidam in tecto cellulæ, in qua moriens jacebat, reſidentem: cui cattus niger inſidiabatur. Et cùm eſſet ei nimis importunus, columba ab eo deprehendi timens, ad Eccleſiam volitando fugiens, ſuper crucẽ
Morienti- b⁹ vt inſidietur dæmon. aſcendit: ibi reſidens ſecura. Eadem hora viſum eſt alteri cuidam monacho, quod fratribus circulariter hinc inde ſtantib⁹, leo circuiens ſtationem eandem irrũpere niſus eſt, & intrare: ſed à ſingulis prohibebatur, & calcib⁹ eorum impuls⁹ fugabatur. Interim percuſſa eſt tabula, & conuentus accurrit: morientem circũſtetit, dictaque letania Sacerdos defunctus lotus & veſtitus, cum ſolemni cantu deportatus eſt in Oratorium: & ſpero, quod catti leoniſque evaſerit inſidias. Diabolus catto & leoni, qui ſatis tam in forma quam in natura concordãt, propter rapacitatem aſſimilatur: & moriẽtibus animabus maxime inſidiatur. Quam fortiter impellatur, & repellatur orationibus juſtorum in hora illa terribili: ſatis audies in Diſtinctione vndecima, De morientibus. Idem Ludovicus licet natura ſimplex fuerit: ſatis tamen carnaliter ante converſionem vixerat: vſque ad ætatem decrepitam. Quantum verò ſimplicitas Deo, qui naturę ſimplicis eſt, placeat: cujuſdam ſanctimonialis mors pretioſa declarat.

Caput XXXVII.

De morte ſimplicis monialis, quæ capram putabat eſſe feminam ſæcularem.

IN diœceſi Treverenſi monaſterium quoddam ſanctimonialium ſitum eſt: Lottere vocabulo. In hoc ex quadam antiqua conſuetudine nulla recipitur puella: niſi ſeptennis ſit, vel infrà. Ad conſeruationem ſimplicitatis, quæ totũ
Matth. 6. corpus lucidum facit: hujuſmodi inſtitutio, ſiue conſuetudo, inolevit. Erat enim in eodem cœnobio recentiori tempore virgo quædam adulta, ſed in rebus mundanis tam infantula: vt vix diſcernere poſſet inter pecus & hominem ſæcularem: eo quòd hujuſmodi formarum ante converſionem nullam habuiſſet notitiam. Die quadam murum pomerij capra aſcendit: quam illa videns, & quid eſſet, prorſus ignorans: ait cuidam ſorori juxta aſtanti. Quid eſt hoc? Illa cognoſcens ejus ſimplicitatem: miranti joculariter reſpõdit. Mulier eſt ſæcularis. Et adjecit. Quando ſæculares mulieres ſeneſcunt: cornua & barbas emittũt. Illa ſic eſſe putans, aliquid ſe didiciſſe gratulabatur. Cumque per hujuſmodi

ſimplicitatis exempla ſæpius ſororũ maturitatẽ temperaſſet: graviſſimã incurrit infirmitatẽ. Quæ cũ ſic jaceret, vt vix loqui poſſet: viſitanti infirmariæ primò verbo, deinde ſigno, vt ocyùs recederet, indicauit. Illa neutrũ intelligente, dũ ſtupida ſtaret: ægrota panniculum capitis ſui cõplicans, contra pectus ſtantis leniter jecit: quæ mox, ac ſi lapide percuſſa fuiſſet, in terram corruit. In qua dum ſine ſenſu aliquamdiu jacuiſſet, erecta per feneſtram lecto infirmantis contiguã proſpexit: & ecce in cœmeterio multitudo ſtabat dextrariorum, ſellas deauratas frænaque aurea habentium. Cumque in ipſa hora agonizaret prædicta virgo: ſororibus propiùs accẽdentibus, clara voce clamare cœpit. Date locum, date locum: ſinite dominos accedere. Viderat enim cellulam repletã perſonis miri decoris atque ſplendoris: quorum veſtimenta deaurata videbantur: ſicque obdormivit in Domino. *Novitius.* Puto cæleſtem fuiſſe exercitum: qui animam illius ſimplicis feminæ in cæleſtem deducebat thalamum. *Monachus.* Bene ſentis, vnum tamen notare debes, videlicet quòd infirmaria equos vidit in cœmeterio: moriens verò aſcẽſores in domo. Teſtis hujus viſionis Henricus eſt, Prior Prædicatorũ in Colonia: qui ſe eã à ꝑdicti loci Præpoſito audiviſſe cõmemorat.

DISTINCTIO SEPTIMA

DE SANCTA MARIA.

PROLOGVS AVCTORIS.

PRÆMISSIS ſex Diſtinctionibus, videlicet de Converſione, de Contritione, de Confeſſione, de Tentatione, de Dæmonibus, & Virtute ſimplicitatis: inter ſex adhuc ſuperſtites primã Diſtinctionẽ ſibi vẽdicat beata Dei genitrix Virgo Maria; eo quod ipſa ſit digniſſimũ Eccleſiæ membrũ. Et hoc non incongruè fieri in ſeptimo loco videtur: quia ſecundũ Philoſophos ſeptenarius nùmerus eſt virginitatis, eo quòd infra primum limitem denarium, nullum ex ſe generet numerum. Quod Virgo genuit: ſupra naturam fuit. Ipſa enim virga eſt, de radicè Ieſſe exorta: quæ florem nobis protulit, ſuper quẽ ſpiritus ſeptiformis gratiæ requieuit. Cujus virtutem, vt digna ſcribere & ſcribẽda poſſim perficere: ſuppliciter imploro. *Septenarij myſterium.* *Iſai. 11.*

CAPVT PRIMVM.

De ijs, quæ beatam virginem Mariam miſticè deſignant. *Apocal. 12.*

IOANNES in Apocalypſi vidit mulierem amictam ſole, & lunam ſub pedibus ejus: & coronam duodecim ſtellarum in capite ejᵘ. Mulier hęc virgo eſt Maria: ſole lucidior fulgore charitatis: luna ſuperior, ideſt mundo, contemptu gloriæ ſæcularis: omnium virtutum ſtellis tamquam diademate gẽmato coronata, & quod his dignius eſt, diuino partu fœcundata. Hanc deſignant per exemplum mons, caſtellum, aula, templum, thalamus, & ciuitas: palma, cedrus, vitis, roſa, & cum iſtis numeroſa nominum nobilitas. Miror in ejus deſignatione virgam floridam, & rubum inter flammas virentem: vellus madidum Gedeonis: thronum Salomonis eburneum ac deauratum: *Num. 17.* *Exod. 3.* *Iudic. 6.* *3. Reg. 10*

fontem ſignatum, hortum concluſum, & alia quam plurima quæ brevitatis cauſa ſunt omittenda. Sicut enim in creaturis vniuerſis matre Creatoris nil eſt ſanctius, nil dignius, nil excellentius: ita ejus viſione nulla ſanctorum viſio dignior, nulla jucundior, nulla eminentior. Cujus preces, vt ait quidam, vitia: cujus nomen triſtia, cujus odor lilia, & cujus vincunt labia favum in dulcedine: ſupernucem ſapida, & ſuper nivem candida, ſuper roſam roſcida, ſuper lunam lucida veri ſolis lumine. *Nouitius.* Beati verò, & ter beati, qui tantæ virginis viſione digni habiti fuerint lætificari, & ſermone jucundari: oratione conſolari, benedictione confirmari. *Monachus.* Hoc noſces pleniùs per exempla. Audiſti jam ex parte figuras & ænigmata: vis nunc ſcire, qualia & quanta mundus per ipſam conſequatur beneficia? *Nouitius.* Nihil plus ſitio. *Monachus.* Ipſa eſt orbis conſervatrix, & cóſolatrix tribulatorum: fida ſibi famulantium defenſatrix.

B. Virgo orbis conſervatrix. &c.

Per ipſam peccatores illuminantur: deſperati ad confeſſionem reparantur. Apoſtatæ à Deo per ipſam Deo mirabiliter reconciliantur: juſti revelationibus conſolantur. Nomen ejus & memoriale ejus ſanat morbos: dæmones fugat, vincula ſoluit, timores pellit: tentationes compeſcit. Per ipſam puſillanimes confortantur, torpentes excitantur: ejecti miſericorditer revocantur. Diligentes ſe diligit, imò diligendo præuenit & honorat: contémentes ſe, quia juſta eſt, punit & humiliat. Apud ipſam electuaria ſunt confortatiua: vnguenta ſanatiua. Nomen ejus ſuper mel dulce: & hereditas ejus ſuper mel & favum. Morientibus aſſiſtit: morientium animas ad vitam perducit æternam. *Nou.* Licet omnia hæc credā de illa: vellem tamen eadem mihi exemplis dilucidari. *Mona.* Quæ à viris Religioſis audiui, tibi referam: ipſius, vt ſpero, oratione adiurus. Quòd verò mūdus eius meritis precibusque conſervetur: binis tibi pandam exemplis.

Caput II.

De imagine ejus, quæ ſudauit timore diuinæ ſententiæ.

Suprà Diſt. 4. c. 21.

ANTE hos annos, quando validi illi fuere venti atque tonitrua, quorū mētionem feci in Diſtinctione quarta, cum in quadam Eccleſia provinciæ noſtræ populus ſtaret, & diuina Sacerdos celebraret, imago Dei Genitricis tam vehementer ſudare cœpit, vt aſtantes notarent & mirarentur: atque ipſæ ſudorū guttæ peplis matronarum extergerentur. Nutu Dei obſeſſus eadem hora affuit: requiſitus de hoc, reſpondit. Quid ſtatis admirantes? Filius Mariæ manum extenderat ad feriendum: quam ſi non ipſa tenuiſſet, mundus jam minimè ſubſiſteret. Ecce hęc eſt cauſa ſudoris. Et territi ſunt omnes, audientes verba tā ſtupenda. Hęc mihi relata ſunt à quodam Abbate Religioſo Ordinis noſtri: tunc temporis recenter geſta.

Caput III.

De plaga Friſiæ ob injuriam dominici corporis.

Mare terminos ſuos egreſſum Friſiam graviter affligit.

PARVO poſt hęc emerſo tempore, anno videlicet gratię milleſimo ducenteſimo octauo decimo, mare in partibus Friſię terminos ſuos egrediens, multarum prouinciarum terras occupauit, villas deleuit, Eccleſias lapideas dejecit: tantam extinguens hominum multitudinem, vt ſumma centum millia tranſcenderet. Ita exaltati ſunt fluctus ejus, vt turrium altitudines operire viderētur: & procella impellens generale diluvium terris minaretur. Et ſicut dictum fuit Abbati noſtro, cùm eodem anno viſitationis gratia Friſiam intraſſet, fluctus furentes etiam vſque Coloniam perveniſſent: ſi non is qui eos excitaverat, genitricis ſuæ, vt poſtea dicetur, precibus cōpeſcuiſſet. *No.* Noſti cauſam tantæ plagæ? *Mo.* Noui. Friſo quidam, arte pugil, in eadem provincia extitit, qui quo-

tiens

ties de taberna ebrius rediit: toties vxorem verberibus & plagis ſatis tribulauit. Tempore quodam timore mariti infirmitaté ſimulans, ne ſimulatio eadem poſſet notari, corpus Domini ſibi dati poſtulauit. Venienti Sacerdoti pugil cum ſcypho ceruiſiæ ebrius occurrens, bibere monuit. Et cùm ille reſponderet, corpus Domini porto, non modò bibam: iratus Friſo cum ſcypho pyxidem percuſſit, & omnes hoſtias de illa excuſſit, ita vt per pavimẽtũ diſpergerentur. Matronæ verò, quæ conſolationis gratia convenerant, ſuper ſingulas hoſtias tamquam ſtellas radiantes viderunt. Quas Sacerdos gemens ac dolens in pyxidem recollegit, & abiit. Friſo verò à Decano prouinciæ citatus, excõmunicatus eſt: ſed non curauit. Qui tandem ad hoc compulſus eſt, vt cruce pro tanto ſacrilegio ſignatus, cũ prędicto Sacerdote etiam cruce ſignato veniret Romam. Cui Dominus Honorius Papa culpam confitenti pro pœnitentia injunxit, vt mare tranſiret, ibique tribus annis in armis Chriſto ſeruiret. Quid plura? Mare tranſierunt âbo: & ante Damiatam mortui ſunt ambo. Quibus defunctis, cùm anno eodem Dominus prouinciã terribiliter, vt ſuprà dictum eſt, plagaſſet, & cauſa plagæ populum lateret: matronæ cuidam valde religioſę, Domino in jejuniis, orationibus, vigiliis, & eleemoſynis ſervienti, matertera videlicet domni Winiboldi Abbatis ſancti Bernardi, beata Dei Genitrix lacrymis ejus mota, populique miſerta, apparens, ſic ait. Propter injuriam filij mei in ſacramentũ corporis ejus factam, ſubmerſa eſt Friſia: & adhuc ampliùs plagabitur, ſi condigoa pœnitentia non fuerit ſubſecuta. Ex quibus verbis colligitur, quòd non ſolùm pugilis, ſed cõmunibus populi peccatis exigentibus, hoc evenerit. Moxque adjecit mater miſericordiæ. Leua oculos tuos contra mare. Quod cùm feciſſet, cõtẽplata eſt pyxidem à pugile percuſſam in ſummitate fluctuum natantem. Quæ cùm in tantũ appropinquaſſet, vt poſſet agnoſci, ait. Ecce corpus filij mei. In loco enim vbi diſperſum eſt, ędificanda eſt Eccleſia: & debet ei tanta exhiberi reuerentia, quomodo ſepulcro Dominico. Hoc etiam noueris, quòd ambo mortui ſunt, pugil ſcilicet & Sacerdos: ſed pugil, eò quòd ſine contritione obierit, ſepultus eſt in inferno: Sacerdos verò tenetur adhuc in purgatorio. Retulit tamẽ nobis Theodericus Prior de Ieſſe, eũdem pugilem, quantùm ad ſigna exteriora, eùm proficiſceretur, ſatis magnam habuiſſe contritionem: ſed credendũ eſt beatę Dei Genitrici. Hac viſione cognita, dominus Theobaldus Epiſcop⁹ Munſterienſis, ad cujus diœceſin maxima pars Friſiæ pertinet, miſſis literis ſuis per Ididã ſancti Bernardi Cellerarium, ſicut ipſe nobis retulit: ſolẽnem prouincialibus pœnitentiam injũnxit. Quòd autem inſufficiens fuerit, ex hoc probatur: quòd anno prętetito denuò punita eſt Friſia, multis millibus per aquarum inundationes ſubmerſis. Matrona quædam prędiues ex prędicti pugilis domo eccleſiã ædificauit. Ex ijs quæ dicta ſunt, cõſiderare potes, quã ſolicita ſit circa hominũ ſalutẽ beata virgo Maria: cui tãta cura extitit de pœnitentia. Quod verò tibulatorũ ſit cõſolatrix, ſequẽtia declarabũt.

Ebrius hoſtias de pyxide excutit in pauimentum.

Iniuria Euchariſtia illata ſeueriſſimè punitur.

Caput 1133.

De Sacerdote idiota, quem S. Thomas Cantuar. amotum ab officio, per B. Virginem reſtituit.

RETULIT mihi quidam Abbas de Ordine noſtro, de ſancto Thoma Cantuarienſi, qui noſtris temporibus martyrizatus eſt, quiddã ſatis delectabile: quod nec in ejus paſſione legitur, nec in libris miraculorum ejus reperitur. Cùm eſſet in ejus diœceſi Sacerdos quidam idiota, nullam ſciens Miſſam, niſi de Dña noſtra, & illam quotidie celebraret, atque apud eum de hoc accuſaretur: prohibitus eſt ob honorẽ ſacramenti à beato Epiſcopo, de cætero dicere Miſſas. Qui cùm eſſet in tribulatione, & egeret, beatãq; Virginem jugiter inuocaret: illa ei apparens ait. Vade ad Epiſcopum, & dic ei ex parte mea: quatenus tibi reſtituat officium tuũ. Reſpondit Sacerdos. Dña, ego pauper ſum, & perſona deſpecta: non me audiet, neque mihi patebit acceſſus ad eum. Beata virgo ſubjunxit. Vade & ego tibi viam præparabo. Et ille. Domina, non credet verbis meis. Reſpondit ei. Dices ei pro ſigno, quòd cùm tali hora, & in tali loco, cilicium ſuum diſſutum reſarciret: ego illud ex parte vna tenebam, adjuvans eum: ſtatimque credet tibi. Mane Sacerdos ſine impedimento intrans ad Epiſcopum, & beatæ Dei Genitricis referens nuntium:

cùm ille diceret, vnde credam, te ab ea miſſum: prædictum ſignum de cilicio ſobjunxit. Quo audito beat⁹ Pontifex ſtupens ſimul ac pavens reſpondit. Ecce reddo tibi officiũ tuum: & præcipio tibi, vt tantùm miſſam de Domina noſtra cantes ac frequentes, oreſque pro me. *Apol.* Satis miror pietatem Dominæ noſtræ: vt idiotam depoſitione dignum ſic defenderet, & miniſterio tanto dignũ judicaret. *Cæſa.* Hoc actum eſt ex ineffabili ejus miſericordia: ſicut in ſequenti capitulo ampliùs mirari poteris.

Caput V.

De Sacerdote idiota, cui S. Maria Eccleſiam reſtitui præcepit.

CAnonicus quidam ſancti Gereonis in Colonia, Harderardus nomine, vir nobilis oriundus de Merenberch, Paſtor erat cujuſdam Eccleſiæ, ſuper fluuium Logociam ſitæ, vocabulo Derlar. Cùm eſſet liberalis, & multa conſumeret, nec annui ei redditus ſufficerẽt: putans jam dictæ Eccleſię ſuæ vicarium multam habere pecuniam, cogitare cœpit, qualiter aliquid extorqueret ab illo. Sciẽs hominem prorſus illiteratũ, aſſumpto ſecum Decano Limburgenſi, in ipſa Dominica infra Epiphaniæ octauam, cujus officium difficillimũ eſt, cùm ſe Sacerdos pręparaſſet, Eccleſiam tãquam miſſam auditurus intrauit. Expauit ille viſis tantis perſonis: facta tamen cõfeſſione, eò quòd officium diei ignoraret, Introitum de S. Maria, ſcilicet *Vultum tuum deprecabuntur*, inchoauit. Quem Harderardus cõfundere volens, auctoritate curæ paſtoralis officium diei incœpit, id eſt *In excelſo throno.* Cui cùm Sacerdos reſiſteret, ceſſit ille, confuſum ſe ſimulans. Finita miſſa cùm illum durè ſatis argueret, diceretque, qualẽ Miſſam dixiſti hodie: & ille reſponderet, de Domina noſtra: nonne bona fuit? adjecit Harderardus. Videre, ne vnquam decętero Miſſam dicatis in Eccleſia mea. Sicque receſſit, alio Sacerdote ſubſtituto. Er cùm egeret pauper ille amotus, cõpaſſa eſt ei mater miſericordiæ: & nocte quadam Harderardo, dictis matutinis, in Eccleſia ſancti Gereonis ſoli apparens, duriùs allocuta eſt, dicens. Vt quid repuliſti capellanum meum: auaritia tua ad hoc te inſtigante? Si non celeriùs eum reſtitueris: linguæ officio à me priuaberis. Ille ad pedes ejus corruens, & veniam poſtulans, omnẽ ſatisfactionem promiſit. Mox mane directo nuntio amotum reſtituit: mandans, ſicut ſuprà dictum eſt de ſancto Thoma, vt miſſam de ſancta Maria, quocũq; die vellet, celebraret, ipſamque pro peccaris ſuis interpellaret. Adhuc enim idem Sacerdos viuit, & præeſt cuidam monaſterio Sanctimonialiũ: cujus ipſe initiator extitit. *Apol.* Bonum eſt tali ſeruire dominę: quæ ſic ſibi ſeruientib⁹ ſubuenit. *Cæſar.* Nõ ſolùm eos, à quibus affliguntur, monet & corripit: imò etiã quæ illorum ſunt, potenter defendit.

Cap. præc.

Caput VI.

De ſancto Innocentio Papa, quem ſancta Maria corripuit per Renerum, cùm in Ordinem Ciſtercienſium exactiones facere conaretur.

TEmpore illo, quo Baldevinus Comes Flandriæ cum cruce ſignatis Conſtantinopolim expugnauit, Dominus Papa Innocentius Ordini literis ſuis mandauerat, vt quadrageſimam partem omnium rerum ſuarum mobiliũ in ſuccurſum terræ ſanctæ tranſmitteret. Ordo verò Priuilegijs ſibi ab ejus præceſſore indultis innitens, ne libertatem conceſſam vertere videretur in ſeruitutem: tã grandi exactioni ſubjacere non acquieuit. Vnde Innocentius furens, intantum Ordini indignabatur: vt dignitatibus ſæcularibus indulgeret, quaten⁹ poſſeſſiones Ordinis ſibi vſurparẽt. In proximo verò generali Capitulo abbates qui cõfluxerãt, ſpẽ ſuam in B. Dei genitrice, quæ Ordinis patrona eſt & advocata, ponentes, ſcientes ſententiã malè conceptã ejus precib⁹ facilè poſſe reuocari,

Hic mãdatum an. 1200. anno ſequente revocatum eſt.

ſpeciales pro eadem neceſſitate, vſque ad proximum Capitulum, orationes iniunxerunt: hoc etiam adiicientes, vt à capite Quadrageſimę nudis pedibus de Capitulo exeuntes, ſeptem Pſalmos cum Letania cantarent. Quod & fecimus. Interim beata Dei genitrix virgo Maria cuidam Religioſo, nomine Reinero, iam dicti Innocentii confeſſori apparẽs, in hęc verba eidem mandauit. Tu Ordinem Ciſtercienſem, cuius aduocata ſum, deſtruere conaris: ſed non pręualebis. Et niſi citiùs de tuo malo propoſito reſipiſcas: ego te & omnẽ poteſtatem tuam conteram. Huiuſmodi nuntio Dominus Innocentius audito, ſciens Reinerũ virum eſſe ſanctum ac veracẽ, timuit: intantùm de concepto peccato pœnitens, vt Ordinis priuilegia roboraret: hoc adjiciẽs, vt primò omniũ negotia Ordinis in Curia expedirentur. Quam indulgentiã cùm tam ſua bulla, quàm omnium Cardinaliũ ſubſcriptionibus confirmaret, & vnus tantùm nigri Ordinis Cardinalis contradiceret: ita in illum exarſit, vt ſtatim eum amouere minaretur. Cumque proximo Capitulo patribus noſtris hæc innotuiſſent: Chriſtũ ejuſq; Genitricem de tã inopinata immutatione glorificantes, orationes injunctas cum gratiarum actione dimiſerunt. *Apol.* Non miror, ſi advocatiã ſuã tam potẽs Regina defendit. *Cæſar.* Verũ dicis: licet enim ſit mater miſericordię, non tamen obliuiſcitur, circa immiſericordes, vindictę.

Ope Deigenitricis Papa Ordini infenſus mitigatur.

Caput VII.

De vindicta hoſtium Loci S. Mariæ.

Cvm nobilis femina domina Aleidis de Molsberg, cum conſenſu mariti ſui Everardi Burgravij, quędã allodia ſua per inſpirationẽ diuinam ad novam Abbatiam Ordinis noſtri conſtruendam, in manus Dñi Henrici Abbatis noſtri liberè & ſine omni contradictione tradidiſſet, & ante ipſius mortem domus, quæ vocatur Locus-ſanctæ-Mariæ, conſtructa fuiſſet: viri quidam nobiles ex ejus cognatis, poſt ejus mortem contra jusjurandũ venientes, eamdem novellam plantationem querimoniis, minis, rapinis, multiſque aliis incõmodis moleſtare cœperunt. Sancta verò Dei genitrix virgo Maria, ejuſdem cœnobij domina & advocata, ſicut à multis dicebatur, hoc apud filium egit, vt Henricus de Molsberg, qui præcipuus videbatur, obſideretur: vt ſupra vires damnificatus, de proprio caſtro eliminaretur. De Zegembergh vir nobilis, à quo multùm domus prędicta vexabatur, à ſeruo ſuo ſatis miſerabiliter occiſus eſt. Alius quidam ad ejus deprędationem properans, in via crepuit medius. Quam vindictã cùm audiſſet alius quidam nobilis, vnus de coheredibus, venit ad Locum, timore correptus, dicens. Domina mea ſancta Maria, ſint tua tibi: parti ego meæ renuntio. Vuillelmus miles de Helpeſtein, ab vxore inſtigatus, quæ ſe heredem poſſeſſionũ collatarum dicebat, curtem meliorem inuadens, fratres multis expenſis grauabat. Interim Sacerdos quidã religioſ⁹ confeſſor ejus, nocte quadam in Loco S. Marię ſe per viſum raptũ vidit: & cùm quidã ex Sacerdotib⁹ celebraturus eſſet Miſſam, & à ſupradicto Vuillelmo impediretur, vir quidam nigerrim⁹ fuſte illũ percuſſit & occidit. Quem viſum cùm ei recitaſſet, aſſerens eum in brevi moriturũ, niſi à vexatione monachorũ ceſſaret: ille ſtimulis quotidianis vxoris ſuæ ſe vrgeri conquerens, non acquievit conſulenti. Citatus literis Papalibus, cum eſſet in violenta poſſeſſione, & judices cum aduocatis jã negotium diutius pertractaſſent, tandem partibus duos dies præfixerunt, unum amicabilem ad cõponendũ, alterũ ad litigandũ. Qui cùm cõponere non poſſent, dieſque tres adhuc ſupereſſent ad litigandum, Ioannes de Horicheim in veteri monte converſus, proxima nocte vidit ſe in ſomnis eſſe in Loco S. Mariæ, audiens ipsã virginẽ glorioſã clara voce dicẽtẽ. Oportet me recedere à loco iſto. Dicẽte Cõverſo quo ibis dña: reſpõdit,

Puniuntur ſingulatim Loci ſanctæ Mariæ inimici.

Ad filium meum, cóqueri de Willelmo de Helpeſtein: qui me non ſinit quieſcere in loco iſto. Mane verò viſionem referens Cellerario jam memorati Willelmi: ſubjunxit. Sciatis pro certo, quòd adverſarius noſter citò morietur: propter conventum Loci ſanctæ Mariæ. Cui ille ſubridendo reſpondit. Non curetis, cùm jam vellemus abſoluti eſſe ab eo. Qui poſt paucos dies pede truncatus, pœnam ſoluit irriſionis. Eadem verò die cùm Willelmus circa nemus ſpatiaretur, niſum portans ſuper pugnum: à duobus ſervis comitis Seinenſis, qui hominem ſui juris captivum ducebant, quem ipſe excutere niſus eſt, lancea transfoſſus animam protinus exhalauit. Eadem hora obſeſſa quædam in villa, quæ Turris dicitur, à caſtro Helpeſtein ſatis remota, ita cœpit ſaltare, manibuſq; cum cachinno complodere: vt vix à duodecim poſſet teneri. Interrogata quid haberet, reſpondit. Modò in hac hora magiſter meus acquiſiuit animas tres. Noueritis Willelmum de Helpeſtein jam occiſum. *Apollo.* Quæ fuerunt illę tres animæ? *Cæſa.* Occiſi & occidentium, ſicut conjicio: quòd animam mortui habuerit in re, alias duas in ſpe. Non multò pòſt interrogatus diabolus in Briſeke de anima ejuſdé Willelmi: per os alterius feminæ reſpondit. Magiſter meus habet eam: & propter monachos, quos ſpoliauerat, pice & ſulphure illam infudit, vſque ad ſummum replens. Vxor verò quæ ad tantum malum inſtigauerat eum: poſt breue tempus à priuigno de caſtro cum liberis ejecta eſt. Nam cùm ſit inexpugnabile, cum ſcalis nocte intrans, illam turpiter ejecit: injuriam beatæ Dei genitricis vindicans. Ab illo die vſque hodie monaſterium curtim eâdem quietè poſſidet: meritis glorioſæ virginis adjutum. *Apollon.* Satis mihi jam probatum eſt, quòd totius ſit orbis ipſa conſeruatrix, tribulatorum conſolatrix: fida ſibi famulantium defenſatrix. Quòd autem peccatores per ipſam illuminantur, quod ijs omnibus ſalubrius judico: aliquo mihi oſtendi precor exemplo. *Cæſarius.* Cùm homo homini ſæpè primam obtineat gratiam: multò ampliùs credendum eſt hoc de matre Domini. *Caput* VIII.

Letatur dæmon de animæ perditione.

De Henrico Canonico S. Kuniberti, qui per interceſsionem S. Mariæ converſus eſt.

Canonicus quidam ſancti Kuniberti in Colonia, Henricus nomine, vita ſæcularis, cùm die quadam ſolus equitaret, nuberula lucida viam ipſam eo intuente tranſuolauit: vocemque clariſſimam de ipſa nube audiuit; *fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra.* Eratque eadem vox tantæ dulcedinis: vt quoties ejus recordaretur, lacrymis infunderetur. Cumque vocem cælitus demiſſam minùs attenderet, vel potiùs non intelligeret: nocte quadam per viſum ſe ſtare vidit in capella domus ſuæ ante altare coram imagine beatæ Dei genitricis: quam cum verbis angelicis ſolito ſalutaret, reſpondit illa. Vt quid me ſalutas? Homo perditus es: & niſi vitam tuam emendaveris, ocyùs peribis. Ego enim & Benedictus, interceſſimus pro te. Qui cùm ſecundam admonitionem dulcedine vitæ ſæcularis abſtractus negligeret: circa tempus ſex hebdomadarum tam graui infirmitate correptus eſt, vt inungeretur: nec vlla eſſet ſpes vitæ ejus. Tunc demũ ad cor reverſus, & quid audierit, quidve viderit, recordatus, fratribus quibuſdam Burgenſibus Ordinis Ciſtercięſis ad ſe vocatis ſe reddidit: qui in proximo Paſcha monachus factus, meritis & precibus beatæ Virginis ſe illuminatũ vſq; hodie gloriatur. *Apollo.* Cujus fuit vox illa facta de nube: & quis ſenſus ej⁹? *Cæſa.* Quantũ ex jãdictis colligitur, beatæ Mariæ & S. Benedicti; orabant enim Chriſtum, vt ſicut voluntas ejus eſt in cœlo, ideſt in juſto: ita & ejus voluntas, quæ ſemper bona eſt, fieret in terra: hoc eſt in illo juvene tunc peccatore. Nec mirari debes, ſi peccatores per illam illuminantur: quia ſecundum nomen ejus,

ita & laus ejus in fines terrę. Maria enim interpretatur ſtella maris: ſiue illuminatrix. Quòd verò deſperati, & contra omnem gratiam indurati, per ipſam ad cõfeſſionem & veniam reparentur: præſto ſunt exempla.

Caput ·1x.

De monacho infirmato apud Trappã: cui ſancta Maria confitendi gratiam obtinuit.

IN prouincia Pertica domus Ordinis Ciſtercienſis ſita eſt, quæ Trappa vocatur. In hac, ſicut mihi retulit Domnus Henric⁹ Abbas de Simenim, aſſerens ſibi recitatũ ab Abbate prędictæ domus, contigit, quod dicturus ſum, tunc tẽporis recenter geſtum. Infirmatus eſt ibi monachus vſque ad mortem. Deputati ſunt ei duo monachi ad ſeruiendũ. Qui cùm exiiſſent, & æger ſolus jaceret, ingreſſi sũt duo tetri ſpiritus, in angulo domus ſtantes. Cõploſis autem manibus cachinnantes dicebant ad invicẽ. Cras hora tertia deducemus eum magno gaudio animam hujus ad infernum. Mox infirmus tremere cœpit atq; palleſcere: maximè propter remorsũ conſcientiæ. Cõmiſerat enim ante conuerſionem peccata quędam grauia: quæ vetante erubeſcentia, confiteri non potuit, neq; clericus in ſęculo, neque nouitius, neque monachus in monaſterio. Pavens verò & circũſpiciens, contẽplatus eſt in angulo oppoſito matronam pulcherrimam, in hæc verba dæmonibus cachinnantibus reſpondentem. Nolite nimis gaudere: ego illi dabo conſiliũ, qualiter dentes veſtros evadat. Poſt q̃ verbum viſio omnis diſparuit. Conſilium autẽ intelligens confeſſionem, matronam verò ſanctam Dei Genitricem, quam in tanto periculo, vt opinor, invocauerat: Priorem vocari fecit, cui omnia ſua peccata, meritis beatæ Virginis adjutus, plenè ac devotè confitens, & vt eadem Abbati, qui tunc pręſens non erat, reuelaret, ſupplicans, oleo ſacro inunctus, & dominici corporis ſacramento munitus: hora à dæmonibus prædicta ſub ſpe veniæ ſpiritũ exhalauit. *Caput* x.

In Normãnia ſitum eſt hoc cænobiũ

Item de duobus mendicis ægrotantibus, quos de confeſſione monuit.

SImile beneficium conſecuti ſunt duo pauperes Pariſijs à beata Virgine: ſicut mihi retulit Lambert⁹ monachus, qui eodẽ tempore ibidem dicit ſe ſtuduiſſe. Cùm collecti fuiſſent in hoſpitali, quod ſitum eſt ante ejus oratoriũ in Pariſio, viro cuidam religioſo ejuſdẽ hoſpitalis miniſtro ipſa Virgo benigniſſima, cui cura eſt de omnibus, apparere dignata eſt, dicens. Bone, vide, vt diligẽtia ac cuſtodia adhibeatur illis duobus: quia in periculoſo ſtatu ſunt, & dęmones cum multa ſolicitudine circũeunt, quõ eis noceant. Quod cùm indicaſſet Sacerdoti, & ille eos ad emundationem conſciẽtiæ hortaretur ſemel ac ſecundò, nec proficeret: tandem ſubjunxit. Miſeri, ego noui, vos eſſe in peccatis grauiſſimis: & niſi confeſſi fueritis, intrabitis gehennã, pœnis æternalibus cruciandi. Illi verò territi, & quod credibilius eſt, precibus beatæ Dei Genitricis illuminati, peccata ſua confeſſi ſunt: moreque Chriſtiano decedentes, dęmonibus luctũ, & ſanctis Angelis gaudium fecerunt in cælo. *Apollonius*. Valde lætificant iſta. *Cæſarius*. Non ſolùm peccatores fidem ſine operibus habentes, per ipſam, vt probatum eſt, illuminantur: imò etiã apoſtatæ à fide, quod ſignũ eſt majoris miſericordię, per eam Chriſto reconciliantur. De hoc habes manifeſtè exemplum in Diſtinct. 2. cap. 42. de juuene, qui juxta Floreffiam Chriſtũ abnegans, & diabolo ſe reddens, ejus precibus ad indulgentiã peruenit. *Apol*. Simile legitur de Theophilo Alexandrino. Quia jam ſermo ſatis protractus eſt de beneficijs ejus circa peccatores: precor, vt exemplis mihi oſtendas, quantis & qualibus per eam juſti revelationib⁹ conſolentur. *Cæſar*. Quàm mirificè juſtos ſibi ſeruientes ſancta Dei Genitrix conſoletur: ex paucis quæ ſubjiciam, cognoſcere poteris exemplis.

B. Virgini cura eſt de omnibus.

Floreffia cænobiũ Ord. Præmõſtratenſis.

Aa iij

Caput XI.

De Petro Abbate Claræ-vallis, cui in Eccleſia Spirenſi S. Maria benedictionem dedit.

Cavsa extitit, vt quidam ex Abbatibus Ordinis noſtri pro negotio Ordinis ad Henricum Imperatorem filium Frederici mitterentur: inter quos præcipuus videbatur, tam ſanctitate quam dignitate, domnus Petrus monoculus, Abbas Claræ-vallis: cujus mentio habita eſt in Diſtinctione ſexta. Et quia Dñs Ciſtercienſis in propria perſona venire non potuit: Priorem ſuum pro ſe miſit. Venientibus eis Spiream, cùm in Eccleſia beatæ Dei Genitricis, cujus ſtructura ſtupendæ magnitudinis eſt, oraſſent: cunctis ocyùs ab oratione ſurgentibus, & ejuſdem Eccleſię ædificia circumluſtrando conſiderantibus, jam dictus Petrus, cuius cogitat⁹ & delectatio non fuit in ædificijs corruptibilibus, ſed in ſtructura Ieruſalem cœleſtis: in oratione perſeuerauit. Tandem omnibus egreſſis, cùm in porticu Eccleſiæ à Canonicis honorificè fuiſſent ſalutati, & cũ inſtantia multa ad prandium inuitati: requiſitum eſt à quodam Abbate, in cuius honore Eccleſia eſſet conſecrata. Reſpōdentibus clericis, in honore Dominæ noſtrę: Abbas Clarę-vallis inconſideratè ſubiunxit. Et ego ſciebam. Quòd verbum Prior Ciſtercij conſiderans, tunc quidem tacuit: ſed mox vt egreſſi ſunt ciuitatẽ, eiuſdem verbi recordatus, ait Abbati. Domine Abbas, dicite mihi: vnde ſciebatis Spirenſe monaſterium in honore Dominę noſtrę fuiſſe conſecratum? Ille de verbo prolato dolens, reſpondit. Viſum eſt mihi, bene dicere: vt tam mirificę ſtructurę patrona foret mater Dei & cœlorum Regina. Prior bene cognoſcens eius ſanctitatem: & quia aliquid ſibi in Eccleſia reuelatũ fuiſſet, ex reſponſione conijciens, adiecit. Ego in hac via vicem gero Domini Abbatis Ciſtercienſis: in cuius autoritate vobis pręcipio, vt non mihi dicatis, niſi veritatem. Tunc ille obedientia arctatus: cum verecundia reſpondit. Quando proſtratus coram altari pro peccatis meis & meis negligentijs attentiùs oraui: ipſa beata Virgo Maria mihi apparens, benedictionem, quam Ordo noſter ſuper redeuntes de via dicere conſueuit, ſuper me dedit in hæc verba. *Omnipotens ſempiterne Deus, miſerere huic famulo tuo: & quidquid ei in via ſubripuit viſus aut auditus malæ rei aut otioſi ſermonis: totum ineffabili pietate propitiatus indulge, per Chriſtum Dominum noſtrum.* Hæc mihi relata ſunt à quodã Abbate Religioſo Ordinis noſtri: in cujus domo idem Petrus ſæpius viſitavit. Ex benedictione intellexit, eam ibidem fuiſſe patronam. *Apollonius.* Felix oratio, per quam tantæ virginis meretur benedictio. *Cæſarius.* Non ſolùm orantes, ſed & pſallentes, ſua benedictione conſolari conſueuit.

B. Virgo Petro monoculo dat benedictionem.

Caput XII.

De Monachis atque converſis in Hemmenrode: quibus ad vigilias beata Maria benedixit, Henrico Converſo inſpiciente.

Henricvs converſus in Hemmenrode, cujus memini in Diſtinctione quinta, loquens de dæmonibus: ſæpius, in ſolemnitatibus maximè, glorioſam Virginem inter pſallentes videre conſueuit. Quæ cùm nocte quadam, ipſo intuente, de choro monachorum veniens, Dei filium ex ſe natum in brachijs geſtans, in chorum ingreſſa eſſet cõverſorum, ex more Abbatis fratres excitando circuiens, ante quoſdam, qui in oratione vigiles erant & devoti, gradũ fixit, filium eis oſtendens, ac benedicens, devotioni eorum congratulando. Tepidos autem & dormientes celeriùs pertranſiuit, nil conſolationis eis impendẽs. Singulos verò circuitione viſitatos, necnon & neglectos, prædictus conuerſus diligenter notauit: ſingulos domno Hermanno tunc Priori ibidem, nunc Loci ſanctæ Mariæ Abbati, nominatim exprimens. Hæc ab ejus ore audiui. *Apollo.*

B. Virgo feruentes viſitat, tepidos præterit.

Simile recordor te dixiſſe in prima Diſtinctione de Godefrido monacho Villarienſi. *Cæſarius.* Tanta charitate beata Virgo ſibi deuorè famulantes cōplectitur: vt non ſolū orantibus, non ſolū pſallētibus, ſed & dormientibus benedicat. *Diſtinct. 1. Caput 35.*

Caput XIII.

De eodem converſo, & cæteris converſis infirmis, quos noctu viſitans benedixit.

NOCTE quadam, cùm præfatus converſus ſedens in lecto ſuo in infirmitorio, & cæteris dormientib⁹, diceret orationes ſuas, vidit dominam noſtrā eandem cellulam in magna claritate intrantem: monacho quodam, quem nominare nolo, præcedente, matronis duabus ſubſequentibus. Supra cujus caput cū manum poſuiſſet: lectos infirmorum perluſtrans, & dormientibus benedicens, iterum ad eum redijt: manuque ſuper caput ejus ſecundò poſita ſic ait. Deus benedicat quidquid hic manet: ſicque egreſſa eſt. *Apollon.* Si ſic dormientes noctibus à ſpeculo totiùs caſtitatis viſitantur, valde decet, vt tam ordinatè & tam cōpoſitè Religioſi in lectis ſuis jacere ſtudeant: vt virgineus aſpectus in eis non offendatur. *Cæſar.* Iuſtè moueris. Referam tibi de hoc exemplum, quod me audiſſe recolo à magiſtro meo in probatione.

Caput XIV.

De Monachis, quibus dormientibus benedixit, vno tantū neglecto, quia inordinatè jacebat.

MONACHVS quidam, ſicut frequenter contingit, cùm nocte quadā dormire non poſſet, diceretque orationes ſuas: contemplatus eſt in dormitorio feminam miri decoris. Quæ eùm dormientium lectos circuiret, ſingulis benedixit: vno tantum monacho neglecto, quem non reſpicere curauit. Hunc vigilans diligentiùs notans, cum viſio ei fuiſſet intimata, mane confeſſus eſt, quòd eadem nocte inordinatè jacuiſſet: aliquid ſibi de rigore Ordinis relaxando. Non mihi dicere potuit magiſter meus, vtrum cingulum depoſuerit, vel caligas dimiſerit, ſiue tunicam denodauerit. *Apollo.* Si pro culpa tam modica monachus iſte gratia benedictionis priuatus eſt: puto, eum dignum eſſe pœna, qui inordinatè & impudicè iacere dormiens conſueuit. *Cæſar.* De hoc terribile ſatis habes exemplum, in Diſtinctione quinta, de Converſo, quem diabolus impudicè dormientem in forma monialis deoſculabatur: qui mox infirmatus, infra triduum mortuus eſt. Dormientes enim & peccare poſſumus, & mereri. Quæ enim vigilando cogitamus, ſiue ad quæ movemur, ſiue bona ſint, ſiue mala: eadem nobis ſæpè per ſomnia occurrunt. Sicut cum catena trahitur & jactatur, pulſus pulsū impellit: ita in dormiente præcedens cogitatio mot⁹ ſiue conſens⁹, opus bonum vel malum ducit. *Apollo.* Placet, quod dicis: procede nunc de cōſolationibus juſtorum. *Diſtinct. 5. caput 33.* *An & quo ſenſu hoc verum ſit, dicetur in notis.*

Caput XV.

De eo quod Virgo beata cum S. Elizabeth & Maria Magdalena eidem apparuit. Cæſa.

SVPRADICTVM converſum Henricum, monachus quidam vitæ laudabilis, cujus nomen prodere non licet, obnixiùs rogauit, vt beatam Dei genitricē pro ſe interpellaret, cùm ab illa viſitaretur. Quod cùm promiſiſſet, & die quadam dicto Completorio in oratorio grangiæ, cuius magiſter erat, pro ipſo preces funderet: apparuerunt oranti tres matronæ miræ pulchritudinis. Ad quarū decorem dum ſtuperet, & quænam eſſent, vel vnde venirent, intra ſe miraretur, vna ex eis cogitationibus ejus reſpondit. Ego ſum Maria Magdalena: hæc eſt vniuerſalis Domina, Dei genitrix, virgo Maria: digito eā demonſtrans: tertia verò Elizabeth. Et adjunxit. Tu oras pro monacho illo, nomen ejus exprimens: magis indiges, vt ipſe oret pro te. Sicque diſparuerunt. Supra ejuſdem mo-

nachi caput, cùm adhuc eſſet diaconus, & Evangelium legeret ad Miſſam, idem converſus columbam vidit deſcendentem: & vſque ad finem lectionis ibidem manentem.

Caput XVI.

De vita Domni Chriſtiani monachi de Hemmenrode

Clauſtrum cœnobium Ordinis Ciſterc.

IN eodem Clauſtro monachus quidam fuit, prædicto Henrico converſo contemporaneus: nomine & opere Chriſtianus. Iſtum multis modis Domina noſtra conſolari cônſuevit: ſecreta ſua illi manifeſtâs. Huius beati viri vitam, videlicet qualis ante converſionem fuerit, vel poſt, inquantum ſcire potui: ſuccinctè tibi pandam. Non alia de illo referam: quàm ea quæ à Religioſis viris, qui eum viderunt & noverunt, mihi dicta ſunt. Cùm adhuc eſſet ſcholaris, & ſcholas vitans, per provincias diſcurreret: nocte quadam in domo cujuſdam mulieris hoſpitabatur. Cuius filia cùm haberet caput ſcabioſum, & inſtaret adoleſcenti, vt ſi aliquid contra illum morbum noſceret, ſibi diceret, aſſerens multa experimenta ſcholarea ſcire, & ipſe negaret, illaque neganti non crederet: tandem importunitate eius victus, vt ſe ab ea liberaret, reſpondit. Accipe barbam ſoois, fuliginem, & ſal: & fac ex eis vnguentum: de quo cùm filiæ tuæ caput perunxeris, melius habebit. Quæ cùm eidem morbo eſſent contraria: fecit tamen mater, ſicut edocta fuit: & puella citiùs, non propter medicinam, ſed propter ſcholaris ſimplicitatem, vt opinor, plenè côvaluit. Alio tempore, cùm in domo quadam ſibi ignota dormiret: & propter neceſſitatem naturæ ſolis femoralibus indutus ſurgeret: diabolus in ſpecie nudę mulieris illi accurrens, dorſo eius nudo inſiliuit. Quam cùm nullo conatu de dorſo ſuo excutere poſſet: ſic vſque ad tempus Matutinarum circumeũdo, magnum tam corporis quàm mentis incurrit defectum. Ordinatus in Sacerdotem, factus eſt capellanus Comitis Luſenſis: in caſtro eius Miſſam celebrans. Filius verò Comitis ſciens illum virum eſſe ſimplicem & timidum: vt eum terreret, vrſi pelle ſe circũdedit: & more beſtiæ ſuper manus pedeſque incedens ad ſolum in capella ſedentem ſic venit, rugitus contra illum emittens. Quo viſo Chriſtianus territus, & penè extra mentem factus: arrepto cultello tam validè illum collo iuvenis infixit, vt rueret penè mortuus. Qui cùm modicum reſpiraſſet: timens vitæ Sacerdotis, ait. Fugite, Domine Chriſtiane: quia filium Comitis occidiſtis. Mox ille territus fugit: & cùm veniſſet ad portam caſtri, dixit oſtiario. Aperi, & ſine me fugere: quia filium Comitis occidi. Vides, quanta ſimplicitas. Statim, vt hæc innotuerunt, parentes & familia planxerunt valde: ad petitionẽ tamen iuvenis Chriſtianus revocatur, culpa ignoſcitur: contra ſpẽ vulneratus citiùs côvaleſcit. Hæc mihi retulit beatæ memoriæ Vualterus de Birbach. Tempore quodam, cùm commendationem hominis mortui faceret: mortuus ille ſurrexit. Fugientibus omnibus qui aderant, fugit & ipſe Chriſtianus: venitque ad fluvium, qui non longè aberat. Quem mortuus ſequẽs, clamauit poſt tergum eius dicens. Domine, eſt mihi domi aries optimus: tollite illum, & orate pro me, ſicque ad feretrum de quo exilierat reverſus, mortuus eſt & ſepultus. Habebat autem præter prædictam capellam, Eccleſiam legitimam, cuius Paſtor erat: ad quam quoties ire debuiſſet, fluvium quemdam tranſire habebat. Qui cum minor eſſet, equo vectore illum tranſuadabat: cum verò inundaſſet, navigio tranſibat. Quodam igitur tempore, cum ad fluvium de more acceſſiſſet: maiorem quàm crediderat reperit, propter quod eùm ſe & equum ei committere non auderet, & navicula deeſſet, paululumque quid faciendum eſſet deliberaret: ecce apparens ei beata Maria Magdalena, apprehendit eum de veſtimento ſupra collum, & in vlteriorem ripam depoſuit, ita vt erat in equo ſedentem. Lætus itaque ad Eccleſiam pervenit, & diuina celebrare exorſus eſt, nullum habens adiutorem, niſi ruſticum Eccleſiæ cuſtodem. Beata verò Maria Magdalena, quæ mirabiliter illuc eum perduxit, Miſſæ eius intereſſe non refugit. Nam quotiẽs ſe vertebat, dicendo *Dominus vobiſcum*, vidit matronam reverendiſſimam in oratorio deambulanteȝ in qua nullum mortalium, niſi prædictum cuſtodem eſſe ſciens, eundem finita Miſſa côvenit: interrogans, ſi aliquid vidiſſet, ipſe autem etiam ſe eam vidiſſe aſſerebat. Quia teſte Scriptura, dignum eſt vt *iuſtus*

Apoc. 22. *iuſtificetur adhuc, & ſanctus ſanctificetur adhuc*: conſiderans, venerabilis Sacerdos mundi pericula, tentamenta diaboli, carnis incentiua; diuina gratia inſpirante mundum deſeruit: & Religionis habitum in Hẽmenrode ſuſcepit. Die quadam in ſolario probationis in oratione iacens, & de corporis ſui imbecillitate, Ordinis diſtrictione, pœniſque purgatorij cogitans, tædere cœpit: & more mirabili quadam virtute animam ſuam è corpore ſeparari ſenſit: vidit & ſepulchrũm opere mirifico coram ſe compoſitum. Et ecce ſancta Dei genitrix, in claritate maxima cum multa turba virginum per feneſtram eo vidente ingreſſa eſt, dictumque eſt, quòd ipſa eſſet mulier de Nazareth. Quæ corpus exanime Sacerdotis à capite levans, & Fredericus Imperator, avus huius Frederici, qui hodie imperat, à parte pedum: reverenter illud tumulaverunt. Deinde beata Virgo cum multitudine Angelorum obſequentium ad cœleſtia rediens, animam tumulati dæmonũ catervis ſequentibus, & maſſas igneas poſt eam exſufflantibus, ſecum duxit: illæſamq; cuſtodiuit. Ducta tamen ad ignem maximum, & edocta ab Angelis, quòd poſt mortem illuc eſſet reditura, & ignem eũdem tranſitura: repente ſe corpori reſtitutã invenit. De modo illius tranſitionis & cauſa, nemini aliquid dicere voluit: teſtatus eſt autem animam ſuam vbique fuiſſe oculatam, & tantæ ſcientiæ, quamdiu fuit exuta à corpore: vt poſt ſuſcitationem cæcitatis ſuæ caliginem miraretur. Interrogatus de formis Angelorum ſiue dæmonum, reſpondit, Angelos ſe vidiſſe in ſpecie puellarum pulcherrimarum: dæmones verò in effigie corvorum. Hic recordor dicti cujuſdam: cuius anima nuper educta fuit à corpore, & reverſa. Anima inquit, educta à corpore, quando non eſt reverſura, reliquas animas ſiue ſpiritus Angelicos videt ſicuti ſũt: quando verò eſt reverſura ad corpus, non ei datur animas ſiue Angelos contẽplari, niſi ſub aliqua ſimilitudine & lineamentis, propter viventes. *Apollon.* Satis videtur eſſe iſtud probabile, ſed quid ſignificat, quod prædictũ Sacerdotẽ Domina noſtra cum Imperatore Frederico tumulauit? *Cæſar.* Sicut mihi retulit præfatus Vualterus, qui huius tumulationis ſolutionem cum maximo labore, & hoc ſecretiſſimè, ab eo elicere potuit: quantum beata virgo illum dilexerit, vel quanti meriti apud Deũ fuerit: per eandem ei viſionem oſtendit. Ac ſi diceret. Nullus in regno terreno Frederico Cæſare, qui nũc imperat,

imperat dignior eſt, nec ipſe tamen prçſtare obſequiū ſepulturæ tuæ dign⁹ eſt. Ita ipſe intellexit. Dæmones verò in diuerſis formis ſæpiſſimè vidit: hominū ſc. animaliū, reptiliū ſicut ſuprà memini me pleni⁹ dixiſſe.

Qui tempore quodam cùm ſtaret inter alios ad horam Sextam, vidit menſam in medio chori ſtantē, decentiſſimè præparatam. Venientes autem tres viri decoris maximi, indumenta Sacerdotalia apportaverunt: & explicantes ea ſuper mēſam, ei prçſentauerunt. Alio itidē tempore, cùm initio Laudum pſalmus *Deus miſereatur noſtri* decantaretur, vidit dexteram Dei ſuper medium chori, dantē benedictionem ſuper Conuentum. Ob quam cauſam conceſſum eſt fratribus conuerſis in minoribus Feſtis illum pſalmū ſemper audire. *Pſal. 66.* *Apol.* Miror, quibus meritis vir iſte ad tantam peruenit gloriam. *Cæſ.* Virtutibus animi maximè, charitate videlicet, ſimplicitate, & his ſimilibus. In his enim conſiſtit regnum Dei: non in ſermone vel labore corporali. Prędicare autem, ſeu manibus laborare, ad modicum valet ſine virtutibus. Tantæ ſiquidem fuerat humilitatis, vt ſi aliquē monachorum obvium habuiſſet, cōplicatis manibus ſe contraheret, & ne illum veſte tangeret, in partem declinaret. *Humilitas magna.* Requiſitus de hoc reſpondit. Ego ſum peccator: & non ſum dignus, vt hos ſanctos viros tangā, vel tangar ab eis. Duos ſiquidem filios ante conuerſionem in juuentute genuerat, non tamen legitimè: Henricū videlicet de Villario, virum ſanctum: de quo dictum eſt in quarta Diſtin. capitulo 31. & Ioannem monachū de Clauſtro, qui adhuc ſupereſt. *Apo.* Quid eſt, quòd majorem in hujuſmodi reuelationibus gratiam videmus impendi peccatorib⁹ & lapſis poſt pœnitentiam? *Cæſ.* Vbi abundauit delictum, ibi frequenter ſuperabundat & gratia: & fit hoc ex ineffabili miſericordia Dei: ne videlicet lapſi propter peccata commiſſa deſperent, & ne innocentes de ſua ſuperbiant innocentia. Sedente me tempore quodam in Conuentu Sanctimonialium Ordinis noſtri, cùm de hujuſmodi viſionibus conferremus: vna ex virginibus dixit ad me. Videte, quòd Deus talibus ſecreta reuelat, & non nobis: vnam digito demonſtrans, quā non virginem ad Ordinem veniſſe ſuſpicabantur. Cui ego reſpondi, quod ſuprà dixi, hoc adiiciens: vos fortè eamdem gratiam aſcriberetis virginitati veſtræ: & vult Deus magis, vos eſſe humiles, quàm virgines. Bene intellexeram, non ſine ſuperbia eam verba illa protuliſſe. Quòd talium mentes quandoq; virtus virginitatis extollat: ex verbis cujuſdam alterius Sanctimonialis tibi pleniùs referam. Certè, inquit, non ero ſimilis ego, quæ virgo ſum, viduis, quæ filios & filias genuerunt. Quantū tamen Deo humilis virginitas placeat, & quàm mirificè ſua illi ſecreta revelet, ſequentia capitula declarabunt. A. Memini, te ſuperiùs dixiſſe, meritum magis conſiſtere in virtutibus animi, quàm in operibus exterioribus. Vt quid ergo quotidie mortificamur: orando, legēdo, vigilādo, jejunādo, cantādo, & manib⁹ laborādo? C. Hęc omnia ſine merito vitæ ęternæ fieri poſſunt: motus autē virtutum nūquam. Quidquid ſine charitate & cęteris virtutib⁹ fit, mortuum eſt. Audi vtilē diſtinctionē ex regulis Theologiæ, qua cognoſcere poteris, penes quid meritū conſiſtat. Meritū conſiſtit penes gratiā efficaciter, penes liberū arb. occaſionaliter, penes virtutes formaliter, penes mot⁹ virtutum eſſentialiter: penes opa virtutū, vt eſt oratio, & reliqua paulo āte à te enūerata, inſtrumētaliter. *In quo meritum conſiſtat.* Pleni⁹ tibi hanc diſtinctionē exponerem: ſi non ad eas quæ adhuc ſuperſūt hujus beati viri viſiones feſtinarē. Quodam tēpore cum grauiter infirmaretur, & à miniſtro vt aliquantiſper guſtaret, rogaretur, dixit: quod ſeptē dies trāſiſſent, in quibus ſingulis viſitationem Dñi noſtri & dulciſſimæ matris ejus accepiſſet: de quorum viſitatione tam dulciter eſſet refectus: ꝙ nullum cibi vel pot⁹ haberet appetitū. *Chriſtus & B. Virgo apparent infirmo.* Alio itē tempore, cū ęgrotaret infirmitate perēptoria, & filio ſuo prędicto Ioāni quaſdā viſiones recitaret: cognoſcens hoc dōnus Gevard⁹ tunc infirmari⁹ ibidē, poſtea

Abbas noſter, à quo hæc audivimus, ad Priorem cucurrit: & quia dónus Chiſtianus quædam mirifica filio ſuo recitaret, nuntiauit. Mox Prior ad illum veniens, & corā ipſo ſedens, ſi aliquid loqui vellet de confeſſione, ex induſtria interrogauit. Cui cùm reſponderet, confeſſionem feci, ſubjunxit. Rogo, vt aliquid mihi dicatis ad ædificationem. Tunc ille. Quid dicam vobis? Iam enim Dña noſtra fuit ante me cū filio ſuo: quia horas meas præ corporis imbecillitate dicere non potui, ipſi me juuerunt. Quaſdā horas ſpeciales dicere conſueuerat. Vniuerſa hæc audiuit prędictꝰ Gevardus, poſt tergum Prioris ſedens. Interrogatus etiam, qualia haberent veſtimenta, reſpondit. Cucullas, ſicut & nos. In tali enim habitu ſe ei oſtendere dignati ſunt, qualē ille pro eis ſuſceperat. Sicq; beato fine decedens, ab ipſis receptus eſt, à quibꝰ moriens fuerat viſitatus: & in ęternis ſedibus cū gloria locatus.

Chriſtus & beata virgo cucullati apparent.

Caput XVII.

De Sacriſta de Lucka, qui nocte S. Mariam ſuper altare reſidentem conſpexit.

NVper Monachus quidam Ordinis noſtri, Adam nomine, per nos tranſiēs, mirifica quædam de Domina noſtra nobis recitauit: quæ in ſuo monaſterio veraciter contigiſſe reſtabatur; ex quibus duo ſtatim proferā, reliqua locis cōpetentibus reſeruabo. Vocatur autem domus ejus Lucka: & eſt ſita in Saxonia. Eſt ibi cuſtos, vir bonus & religioſus. Qui cū nocte quadam Oratoriū intraret ante Matutinas: Dominam noſtram tāquam Oratorij patronam, ſuper Altare in multa gloria reſidere conſpexit. De qua viſione valde lætificatus eſt: ſperans miniſterium ſuum illi placere. Alio tēpore cùm oſtia Oratorij reſeraret, veniſſetque ad cancellos, vbi hoſpitibus ſtare moris eſt: diabolum ſuper feretrū in effigie hominis nigerrimi jacere vidit. Qui cùm ſe ſignaret, nec ille fugeret: mox vt ꝓpiùs acceſſit, phantaſma euanuit. Tunc ad confuſionem diaboli ſuper ipſum feretrū ſe compoſuit, tādiu in eo jacens, donec ſeptē pſalmos pœnitentiales decantaſſet.

Lucka Cænobium Ord. Ciſterc.

Caput XVIII. *De monacho, qui B. Mariam chorum circuire vidit.*

ALius quidam ex Monachis ejuſdem loci, vir tanta gratia dignus, nocte quadam Dominam noſtrā vidit chorum pſallentium circuire, & ſingulorum monachorum vultus detegere, duobus tantū neglectis: ex quibus vnus mox apoſtaſiam: de altero quid adhuc futurum ſit, ignoratur.

Caput XIX. *De altero monacho, cui* S. Maria *inter ſanctos ſuper altare apparuit.*

IN eodem Cœnobio Monachꝰ quidam nocte quadā putans in Oratorio nolam ad Matutinas eſſe pulſatam, cum multa feſtinatione ſurgens, Oratorium intrauit: veniensq; ante Preſbyteriū, circulum nimiæ claritatis ad inſtar iridis formatū in aëre ſuper altare conſpexit: in quo Dei filium Saluatorem noſtrum cum matre beatiſſima cōtemplatus eſt: & circa ipſos ex omni parte multitudinem Sanctorū, illorum maximè, quorū in Eccleſia Reliquiæ continebantur. Nouerat enim illorum nomina: eò ꝙ quandoq; ibidē fuiſſet Sacriſta. Nec mihi conſtat ſi idem eſſet, qui ſuprà. Stante eo in loco prędicto, ait Domina noſtra duobus Angelis. Adducite eū ad me. Quo facto, cùm literas in circuitu coronæ legere juberetur, nec poſſet, ait illa Angelis. Deponite eum ad terrā, ibique petens veniam dicat Angelicam ſalutationem, & reducatur. Quod cùm factū fuiſſet, & adhuc eaſdem literas minimè legeret: tertiò eodē modo depoſitꝰ & reductus, literas quidem legere & intelligere potuit: ſed ne ſcripturam vlli hominū ꝓderet, interdictum accepit. Quo ad terrā ab Angelis depoſito, diſparuit hęc viſio. *Apo.* Miror, ſi ſic Dña noſtra viſitet perfectas feminas, quō viros. *Cæſ.* Non eſt apud ipſam differentia: femina nata eſt, omniū virorum caput Chriſtum ex ſe genuit: vtrūq; ſexum conſolatur & viſitat: vtriq; ſua ſecreta reuelat. Hoc verū eſſe, magis oſtendā exēplis, quàm verbis.

Monachꝰ tertiò ſalutationem Angelicam dicere iubetur à S. Maria.

Caput xx.

De viſione nobilis virginis de Quidem.

IN Regno Franciæ, villa, quæ Quidē dicitur, virgo quædam fuit nobilis & religioſa, ſed paralytica. Huic pater ſuus, vtpote vir magnus & diues, Sacerdotē, qui ei diuina celebraret, inſtituit: miniſtros annuoſque reddit⁹ ſufficienter ordinauit. Quæ cùm orationibus, jejuniis, & diuinæ contēplationi operam daret: ita illarū dulcedine eſt paſta, vt omnis cibus corporalis ei in nauſeam verteretur: nec aliquid ex eo ſumere poſſet, niſi ſuccum modicum vuarum. Hoſpitalis erat valde: per quam * & ſpiritū meruit propheriæ. Ordinē noſtrum ſummo honore reuerebatur: & hoc ei ſæpiſſimè contigiſſe fertur, vt cùm aliquis monachorum ſiue Abbatū ad ejus hoſpitium diuertere proponeret, illorum aduentū ipſa præſciret: atque in hunc modū hilaris familiæ prædiceret. Tali ac tali die illi & illi Abbates ſiue monachi ad nos venturi ſunt: præparate neceſſaria. Quod ita factū eſt. Viſionem quamdam mitificam de Ordine videre meruit, quę in Ordinis amorem illam plurimùm accendit. Tempore quodam Capituli generalis, in ipſo Capitulo ſcalam miræ pulchritudinis vſque ad cœlum vidit erectā, Dominumq; innixū ſcalę ſuper Capitulum reſpicientē: cujus latera & grad⁹ tanti ſplendoris erant, vt ſolares radios ſuperarent. *Apol.* Quid autē tibi ſignificaſſe videtur hęc viſio? *Cæſ.* Licet omnia quæ in eodē Capitulo tractabantur ab Abbatibus, qui ex diuerſis mundi partibus illuc confluxerant, diuina inſpiratione fierent: haud dubium tamen, quin ſancti Angeli deſcendentes & aſcendentes, eadem Chriſto, ob cuj⁹ honorem fiebant, renuntiarent. *Apol.* Videtur mihi ſancta hæc virgo in viſione hac ſancto Iacob Patriarchæ æqualis: quem ſimilē viſionē in Bethel vidiſſe Scriptura cōmemorat. C. Iudicio humano videtur hęc viſio illa ſuperior: eò quòd illa facta ſit in ſomnis: iſta vigilādo, in exceſſu mentis. Sequenti Capitulo cùm relata fuiſſet hæc viſio Abbatibus, exultantes in Spiritu ſancto, ajebāt. *Verè terribilis eſt locus iſte: non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli.* Alio tēpore cùm die Purificationis Dominæ noſtræ, clericis aliiſque miniſtris diuino nutu abſentibus, ſola iaceret: intra ſe triſtis dicebat. Modò hic ſola jaces: nec aliquid obſequij more Eccleſiæ vniuerſalis hodie beatæ Dei Genitrici impendis. Dum talia in mēte volueret, ſpiritus ejus mirabili Dei virtute de corpore eductus ab Angelo, in cæleſtē Ieruſalem eſt deductus: in qua maximam vidit proceſſionem ex diuerſis ejuſdem beatæ ciuitatis Ordinibus: Patriarchis videlicet, Prophetis, Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus, cęteriſq; fidelibus. Ex quibus bini & bini ſimul incedebant, & candelas in manibus geſtabant. Antiphonas ſiue Reſponſoria ad diem pertinentia, more Eccleſiæ militantis omnes decantabant, ſtationes debitas obſeruabant. Angelus verò virginis ductor alteri cuidā virgini, quam nouerat eſſe conſimilis meriti, illam ſociauit, candelam porrigens ardentem. Tantus erat decor omniū, tanta gloria, in diſpari tamen claritate ſingulorum, vt nulla lingua fari ſufficeret. Saluator verò, qui caput eſt omnium Sanctorum, ſplendor gloriæ, & ſol juſtitiæ: indutus Pontificalibus, mitrā geſtans in capite ſuo, cum baculo, chirothecis, & annulo, & reliquis Epiſcopalibus ornamentis, noviſſimum locū cum matre tenebat: cuj⁹ pulchritudinem omnis cęleſtis exercitus mirabatur. Qui cùm poſt tertiā ſtationem inchoaſſet Antiphonā *Hodie beata virgo Maria* &c. ingreſſi ſunt in templū ex auro gemmiſq; conſtructum: deinde incepi⁹ eſt Miſſæ Introitus ab omnibus ſimul decantatus. Interim Chriſto introeunte ad Altare, poſtq̄ expletū eſt *Kirie eleiſō* à choris alternatim, poſt *Gloria in exc.* &c. q͂ ipſe inchoauit, beat⁹ protomartyr Stephan⁹ Epiſtolā legit de libro Malachiæ Prophetę:

Adde Virtutem.

Prædicit futura.

Videt Deum ſuper Capitulum Ciſterc. reſpicientem.

Gen. 28.

Ibid.

Rapta proceſſioni cæleſti intereſt.

Sanctus verò Ioannes Euangeliſta dalmatica indutus legit Euangeliũ ſecundùm
Luc. 2. Lucam, ſcilicet *Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ*, &c. Quo perlecto, Dominus, ſecundùm morem Ordinis noſtri, ad gradum rediit, & ab offerentibus candelas ſuſcepit. Prędicta autem virgo per ſpiritum ſentiens, ſe ad corpus reverſuram, candelã ſuam offerre noluit, etiam Angelo ſuo præcipiente: volens illam ſecum ad terras portare. Quod Angelus conſiderans, candelam in manu ejus
Candela cœlitus data, infirmos ſanans. fregit: ſuperiorem partẽ auferens, & inferiorem illi relinquens. Sicq; ad corpus reuerſa, partem eãdem manu concluſam ſe retinuiſſe inuenit. De hac autem fiebant, & fortè vſque hodie fiunt virtutes. Nam aquã ſuperfuſam infirmi bibunt, & conualeſcunt. Tam manifeſta & tam ſublimis erat viſio, vt modum ejus minimè intelligeret, dicens illud Apoſtoli, cùm de ea interrogaretur. *Sine in corpore, ſi-*
2. Cor. 12. *ue extra corpus, neſcio: Deus noſcit.* Domnus Euſtachius Abbas de Clauſtro, viſitator noſter, audiens hanc viſionem, quibuſdam Abbatibus referentibus, deſiderio veritatis cognoſcendæ virginẽ principaliter adiit, & ab ejus ore, quæ dicta ſunt, audiuit. *Apol.* Non poſſum viſionem Apoſtoli huic præferre: qui ſe vſq; ad tertium cœlum raptũ fuiſſe teſtatur. *Cæſ.* Noſti, quid ſit tertiũ cœlum? *Apoll.* Non.
Tres cœli, & tres viſionũ ſpecies. *Cæſ.* Primũ cœlum eſt viſio corporalis, ſecundum viſio ſpiritualis, tertium viſio mentalis. Hac vſus eſt in ſuo raptu Apoſtol⁹: ſicut & hæc virgo. Quod viderunt, hoc & intellexerunt. Si autem quæras de loco, primũ cœlum intelligas aëreum: ſecundum ſidereum: tertium empyreum. In hoc corpora electorum erunt poſt reſurrectionẽ glorioſam. Verùm, an ad hoc cœlũ, necne, rapta ſit hæc virgo, neſcio, Deus ſcit. Aliam verò Deus illi oſtendit viſionem, multo hac excellentiorẽ. Cùm tempore quodam cogitaret de abyſſo æternæ prędeſtinationis, & ineffabili ſacramento, atq; remedio diuinæ Incarnationis: facta in exceſſu virginem coram ſe vidit cryſtallinã, id eſt admodum cryſtalli perlucidam: in cujus vtero contemplata eſt infantem pulcherrimũ regio diademate coronatũ. Habebat autem idem
Viſio mirabilis de prædeſtinatione & reprobatione. diadema quatuor flores eminentes: qui ea intuente ſurſum aſcendentes, & virginis cerebrum excreſcentes, in ramos arboreos profecerũt: & modico ſpatio temporis emenſo quatuor mundi partes impleuerunt. Quorum flores erant pulcherrimi odoris, eximij miriq; ſaporis. Et ecce ſub ramis ejuſdem apparuit omne genus humanum à protoplaſto Adam vſq; ad vltimũ, qui in fine mundi naſciturus eſt. Soli verò electi fructus arboris carpebant, eiſque veſcebantur: reprobi autem nihil ex eis contingere vel veſci potuerunt. In qua viſione tantã diuinitus accepit ſcientiam: vt poſtea loquens de aliquo, mox intelligeret, vtrùm eſſet prędeſtinatus, vel præſcitus. Si verò prędeſtinatus: ſatis cum illo, quaſi cum ciue, loqui delectabatur. Si autem præſcitus: mox ſe ab ejus colloquio liberauit. *Apol.* Mira ſunt, quæ dicis. *Cæſ.* Si Deus tanta & talia juſtis oſtendit in via: quanta, putas, illis
1. Cor. 2. oſtendet in patria? Reuera, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Die quadam, cùm corporale, quod jam lauerat, panno mundiſſimo ſubſtrato, radiis ſolaribus per feneſtram immiſſis ſuper genua deſiccaret: matrona reuerendiſſimi vultus ad illam ingreſſa, infantem pulcherrimũ, quem manibus geſtabat, eidem corporali ſuppoſuit, & abijt. Quem cùm amouere vellet, ignorans, quis eſſet: ait infantulus. Sine me ſedere ſuper linteamen meum: ſicq; in oculis ejus diſparuit. Et cognouit, quia Chriſtus eſſet, qui ſub ſpecie panis ſuper ſanctũ altare eidẽ linteo involui cõſueuit. Multa alia huic virgini reuelata ſunt, quæ mihi non ſunt relata: quæ fortè ab alijs ſunt conſcripta. Non eſt diu, quòd ab hac luce migrauit: laboris ſui ac patientiæ mercedem receptura.

Caput XXI.

De Chriſtina ſanctimoniali, quæ ſanctam Mariam in ſua Aſſumptione coronam de cœlo ſuper Conventum Vallis ſancti Petri demittere conſpexit.

IN monte ſanctæ Walburgis, Cœnobio Ordinis noſtri, quod duobus miliarijs diſtat à Colonia: quædam ſanctimonialis virgo ante paucos annos eſt defuncta, nomine Chriſtina. Huic Dominus & beata Dei genitrix, plurima de ſecretis ſuis revelauerunt: ex quibus aliqua non per ordinem, ſed ſparſim tibi replicabo. Cùm tempore quodam in feſtiuitate Aſſumptionis glorioſiſſimæ Dñę noſtræ prædictus Euſtatius Pater noſter viſitaret apud nos, & eſſent cũ eo plures Abbates: in ipſa ſacratiſſima nocte jam dicta, virgo de loco noſtro viſionem vidit hujuſmodi. Cùm Abbas præfatus ante Euangelium Hymnum *Te Deum laudamus* inchoaſſet: illa ſtans in choro ſuo mentis exceſſum paſſa eſt, viditq; cœlum ſuper congregationem noſtram apertum. Et cùm in illo tempore Oratorium noſtrum, totum eſſet ligneum: vtráque ejus frontem auream eſſe cõſpexit: ſuſtollens oculos cùm cœlum intueretur, glorioſam Dei genitricem toti⁹ Ordinis noſtri patronam in ſede ſplendidiſſima vidit reſidentẽ, & circa illam ſanctorum multitudinem: quorũ ætas circa viginti quinque annos eſſe videbatur. Cũ verò chorus monachorũ inclinando deuotè cantaret *ſanctus ſanctus ſanctus Dñs Deus ſabaoth*: ipſa virgo beatiſſima deuotioni eorum gratulans, coronam miræ pulchritudinis, quales in Eccleſijs pendere ſolent, per catenam auream ſuper cõventum demiſit: loco autem nodi gemma erat pretioſa nimis ac lucida: in qua ſcriptum erat, *o clemens, o pia, o dulcis Maria.* De ipſa gemma tria procedebant brachia: quæ coronam dependentem tenebant. Ex nomine verò Maria radij quidam exeuntes, nomina monachorum ſingulorum eadẽ hora in choro exiſtentium, quæ per circuitum coronæ ſcripta videbantur, illuminabant. In eiſdem nominibus magna erat inæqualitas tam poſitione quam claritate: quia ſecundũ qualitatem meritorum, erat claritas nominum: & quorũdam nomina, qui recentiori tempore venerant, quorumdam nominibus videbantur ſuperiora, qui diu in Ordine laborauerant. Ex quo colligitur, quod merita Domino famulãtium non conſiſtant penes ſpatium temporis, non in labore corporis: ſed magis penes fervorem deuotionis. Cùm ventum eſſet ad illum locum, *In te Domine ſperaui, non confundar in æternum*, coronam retraxit in cœlum: clara voce dicens. Sicut hodie ſum in gloria mea: ita iſti omnes mecum erunt in æternum. Cùm nihil apud nos de hac viſione ſciretur: Theodericus de Luteke, monachus noſter, mane accedens ad Abbatem noſtrum Dominum Henricum, conqueſtus ei eſt, quod eadem ſanctiſſima nocte nihil potuiſſet habere deuotionis, antequam ventum fuiſſet ad prædictum locum hymni, ſcilicet: *ſanctus ſanctus, ſanctus, Dominus* Deus *ſabaoth.* De quo verbo poſtea ſatis mirabatur: cùm ei viſio recitata fuiſſet. Antequam eadem ſanctimonialis veniret ad Ordinem, eſſetque nobilis & adulta, die quadam ſtans ad Miſſam in Eccleſia quadam, cùm lecto Evangelio campanarius eſſet abſens, putans ſe poſſe redire ante *ſanctus, ſanctus* &c. & Sacerdos expletis ſecretis dixiſſet, *Dominus vobiſcũ, ſurſum corda*, &c. quæ ibi ſequuntur: imago Dei Genitricis deſuper altare ad ſingula reſpondit. Illa nouitatem vocis conſiderans: vt campanarium abeſſe deprehendit, defectum illũ glorioſam virginem ſuppleviſſe per os ſuæ iconæ non dubitavit. Ex quo nobis verecundia incutitur, ſi ibi deſides & negligentes fuerimus: cum circa illud ineffabile ſacramentum tanta ſint obſequia ſanctorũ. Quod autem glorioſi nominis matris Dñi inuocatio erga ægros ſal⁹ ſit & medicina: ſubjecta probabũt exẽpla.

Viſio de Religioſis Heiſterbach, ſeu Vallis S. Petri.

B. Virginis icon Sacerdoti ſacrum facienti reſpondet.

Caput XXII.

De Ottone Præpoſito, qui precibus ſanctæ Mariæ à duplici infirmitate curatus eſt.

NOBILIS vir Otto, quandoque Trajectenſis Præpoſitus, tempore quodā adoleſcentiæ ſuæ duplici laborabat infirmitate: febre videlicet acuta, & fiſtula in locis naturæ ſecretioribus. Quam infirmitatem ob verecundiam medicis celans, & pro remedio ſanitatis Dominam noſtram frequenter invocans, febre invaleſcente deſperatus & depoſitus, candela more ſcholarium manui ejus impreſſa, omnibus qui aderant, viſus eſt expiraſſe. Et ecce beata Virgo, quam inuocaverat, ſpiritui ejus viſa eſt adeſſe cum Filio: his verbis eū pro juvene interpellans. Fili, inquit, da mihi puerum iſtum. Qui reſpondit, Tuus ſit. Ad quod verbum mox cœpit ægrotus, vel, vt circūſtantibus viſum eſt, mortuus, reſpirare atque confortari: in tantum vt in lectum ſuum ſe juberet reponi. De febre per interceſſionem beatæ Virginis tunc plenè curatus, cùm adhuc fiſtula laboraret: tacito morbo per totam civitatem Trajectenſem Miſſarū ſollemnia, maximè de Domina noſtra, pro ſua incolumitate ſibi impendi poſtulauit. Et quia medicinam ſpiritualem medicinæ corporali præpoſuit, antequam Miſſæ eſſent percantatæ, ſacramenti virtus fiſtulam dirupit, & ſanies erupit, ſicque integraliter ſanatus, pro gratiarum actione cruce ſignat⁹ eſt. Eodem tēpore veniēs Vercellis domū Ordinis noſtri, Dñm Walterum quandoque magiſtrū ſuum, & tunc noviter ibidem converſum, modo Abbatem Villarienſem, ibidem reperit & ſalutauit: cui etiam ordinem ſuæ miraculoſæ curationis recitauit, hæc adijciens. Vtinam modò non eſſetis hic, vt ſimul mare tranſire poſſemus. Quem cùm interrogaſſet de quibuſdam vitijs, quibus illum aliquando ſubjacere noverat, & ſi de illis emendaſſet, & ille reſpondiſſet non: ſubiecit. Certè malas gratias curatori & curatrici veſtræ rependitis. Poſtea verò ſchiſma propter ipſum in Epiſcopatu Trajectenſi ortum eſt: & extitit cauſa multorum malorum. Hæc nobis prædictus retulit Abbas Walterus. Quàm medicinale ſit nomen Mariæ: quodā jocundiſſimo pandam miraculo.

Mortuus reuiviſcit.

Malas gratias egit ſanatus.

Caput XXIII.

De clerico, cui ſancta Maria pro lingua ab Albienſibus hæreticis præciſa novam reſtituit.

ANTE hos annos, cùm Catholici cōtra Albienſes hæreticos fuiſſent ſignati, & jam non modicùm ab eiſdem ijdem eſſent hæretici exacerbati: duo clerici honeſti per terram illorum tranſeuntes, cùm Eccleſiam vidiſſent in via deſolatam, ait vnus alteri. Sabbatum eſt: intremus Eccleſiam hanc, & dicamus Miſſā in honore Dominæ noſtræ. Portabant enim ſecum librum, calicem, & indumenta ſacerdotalia: ſed antequam eſſet Miſſa completa, hæreticis proditi ſunt. Qui armata manu intrantes, & Sacerdotem de Eccleſia trahentes: linguam ejus radicitus abſciderunt. Quem ſocius cum multo labore Cluniacū reducens: monachis commēdauit. Illi verò ſicut Catholici & Religioſi, Sacerdotem catholicū & notum propter fidem Chriſti & genitricis ejus honorem tam crudeliter mutilatum ſuſcipientes: omnem ei humanitatem exhibuerunt. In nocte verò Epiphaniæ cùm ſolemnes decantarētur vigiliæ: baculo parietem pulſans, miniſtros aduocauit. Qui cùm quærerent, quid vellet: & ille ſe in oratorium deportari ſignaret: volentes ei parcere, non acquieuerunt. Tandem ejus importunitate tædiati: in Eccleſia eum ducentes, ante altare quoddā depoſuerunt. Qui cùm matrem miſericordiæ tota mentis deuotione inuocaſſet, illa ei apparens, & carnem linguæ formam habentem in manu tenens, reſpondit oranti. Quia propter fidē filij mei, & honorem mihi exhibitum, lingua tua priuatus es: ecce nouam tibi

Cluniaci præciſa lingua Sacerdoti reſtituitur à B. Virgine.

reſtituo. Aperi ergo os tuum. Quod cum feciſſet, digitis ori ejus immiſſis, radici linguæ præciſę eandem carnem conjunxit & vniuit: ſicque diſparuit. Qui mox cum Angelo in vocem laudationis erumpens: clara voce clamauit, *Aue Maria:* vſque in finem. Quam ſalutationem cùm crebriùs repeteret, ſtupentes accurrere miniſtri, accurrerunt & de choro monachi: de iam puro & tam iucundo miraculo Deum eiuſque genitricem glorificantes. Non immemor collati beneficij ſibi clericus: in eodem Cœnobio factus eſt monachus. Cùm Ioannes Scholaſticus Xantenſis circa idem tempus eſſet in provincia Albienſiû cum exercitu Dñi, audiens de tanto miraculo, in reditu Cluniacum venit, jam dictum monachum ſibi oſtendi petiuit & obtinuit: linguá vidit, ab ejus ore, quæ dicta ſunt, audiés. Sicut nobis retulit idem Ioannes, reliqua carne candidior eſt: in loco præciſionis ſervans cicatricem. Hujus miraculi teſtis eſt vniuerſus cluniacenſium Convẽtus vſque hodie. *Teſtes miraculi.*

Caput XXIV.

De Adam monacho de Lucka, per ſanctam Mariam à ſcabie capitis curato: & de ſanitatibus quas operatur in Monte Peſſulano, & imagine eius apud Sardanai.

ADAM Sacerdos & monachus in Lucka, cujus ſupra memini, conſiderans me in hujuſmodi miraculis delectari: ex multa charitate mihi de ſeipſo retulit, quæ dicturus ſum. Cùm, inquit, eſſem puer, ita caput habebam ſcabioſum, vt præ fœtore putredinis eius mecum ſedere vel legere ſcholares recuſarent. Prima oratio quam didici, ſalutatio erat Angelica: adhuc puerulus ſatis eam frequentans. Cùm apud monaſterium Weſtfaliæ poſitus fuiſſem ad litteras: & eũdo ad ſcholas, ſiue ad matutinas, quotidie tranſirem per quamdam Eccleſiam conventualem: ex neceſſitate viæ ſine intermiſſione ante oratorium in honóre genitricis Dei dedicatum, cum tribus venijs totidem feci ſalutationes. Nocte quadam putans ad matutinas fuiſſe pulſatum, ſurrexi tremens: & cùm veniſſem ad jamdictum monaſterium, oratoriumque eſſet clauſum, tribus vicibus ſecundum conſuetudinem genua flectendo, Dominam noſtram Angelico verſiculo ſalutaui. Surgens verò inueni oſtium apertum: & tanta erat in Eccleſia claritas, vt fulgori meridiano aſſimilaretur. Quam cùm ſtupidus intraſſem: vidi ante maius altare ſeptem matronas pulcherrimas reſidentes: vnam in medio, quæ cęteris clarior erat, & ſex hinc inde, ideſt tres à dextris, & tres à ſiniſtris. Media verò me vocans, cum propius acceſſiſſem, ait. Bone puer, quare non adhibetur cura capiti tuo? Reſpondente me, Domina, ſatis circa me laboraverũt amici mei, ſed nihil profecerũt: ſubjunxit illa. Noſti, quæ ſum? Cui cùm dicerem, non, Domina: reſpondit. Ego ſum mater Chriſti, & Domina hujus oratorij. Quia mei memoriam ſolicitus es habere: ego curam tui habebo. Accipe fructus ligni fuſilis, & fac tibi ex eo lauari tribus vicibus caput ante Miſſam, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti: ſtatimque curaberis. Et adjecit. Accede ad me. Ego verò coram ea flexi genua, illa autem manum ſuper caput meum ponens, ait. Ab hac hora vſque ad diem mortis tuæ: non dolebis caput. Mane verò cuidam feminæ, quæ me nutriuit, retuli. Quæ in vallem proximam deſcendens, & oſtenſos fructus colligens, prædicto modò caput meum lavit: ſtatimq; cõualui. Dolorem verò capitis numquam ab illa hora paſſus ſum: cum tamen hoc in Ordine ſit miraculoſum. *Apollonius.* Vt video, medicinâ beatæ virginis nihil efficatius, nihil ſalubrius eſt. *Cæſarius.* Nec hoc mireris, ipſa medicum genuit, ipſa medicinam generis humani ex ſe produxit. Vnde ſcriptum eſt. *Germinet terra herbam virentem ſecundum genus ſuum*: ideſt Maria Chriſtum hominem, qui animatũ corpus ſumens de virgine naſci dignatus eſt. Item expreſſiùs in Eccleſiaſtico.

Apparet B. Virgo inter alias ſex matronas.

Geneſ. 1.

ejus incluſa ſe ꝑuolvit: & contra phantaſma Angelicam ſalutationē profereudo, *Angelica ſalutatio dæmonem fugat.*
in turbinem illud reſolvit. Quam tamen inimicus evaneſcens intantū terruit, vt amens facta, vix poſt annum dimidiū multorum precibus adjuta ſenſum recipet. Vides nunc, quanti ſit ponderis nomen Mariæ. A. Bene video, & non ſine admiratione, tam ex pręſenti, quàm ex pędictis exēplis, virtutem ejus conſidero. *Cæſ.* Inuocatio hujus nominis non ſolùm corruptores mentiū, id eſt dęmones, ſed & corruptores corporum, ſcilicet malos ac libidinoſos homines, enervat.

Caput XXVII. De femina, quæ per eandem ſalutationem liberata eſt ab adultero.

MAtrona quædam cujuſdam honeſti militis vxor inſtinctu diaboli militem alium admiſit. Quæ poſt tempus aliquod inſpiratione diuina ducta, pœnitere de crimine voluit, & adultero prorſus contradixit. Ille verò mariti ejus abſentiam obſervans, domū illius intrauit: & cùm ſolam reperiſſet, verbis ſolitis ad crimen ſolitum eam invitauit. Quod cùm illa renueret, vi renitentē opprimere niſus eſt. Et cùm videret ſe illi non poſſe reſiſtere, vtpote femina delicata fortiſſimo militi: ad totius caſtitatis patronam confugit dicens. Rogo te, Domina, per illud ſanctum *Aue Maria*, quatenus in hac hora liberes me. Ad quod verbū virtus omnis in milite defecit & emarcuit: & femina ſe ab ejus amplexibꝰ excutiens, incorrupta evaſit. Poſtea requiſita à milite de cauſa viriū ſibi ſubtractarum, reſpondit illi. Non mea virtute, ſed glorioſi nominis Dominæ noſtræ hoc actū eſt. Quod cū audiſſet ille, territꝰ eſt: nec ampliùs adulterij verbū ad illam facere pręſūpſit. *Ap.* Benedictū ſit nomen Mariæ. C. Quòd vincula ſolvātur ejus virtute, ꝑ exēplū tibi oſtendā.

Angelica ſalutatio adulterum enervat.

Caput XXVIII. De milite, per B. Virginem à vinculis ſoluto.

EOdem tempore, quo dominꝰ Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus ędificauit caſtrum in Furſtinberg, contra nobilē virum Betrardum de Brubach, juuenis quidā miles de ejus exercitu, Theodericus nomine, facere ſibi volens nomen, ante idem caſtrum captus eſt. Diu ibidem incarceratus, cùm pecuniam pro ſua ſolutione dare ſpopondiſſet: extractus de carcere, poſitus eſt in domo ſuperiore. Cui addita ſunt vincula: & ſervi ad cuſtodiam deputati. Habebat enim circa pedes annulos ferreos, & circa brachiū ejuſdem generis manicam: quæ annexa catena parieti ſatis cautè erat infixa. Nocte quadam cùm eſſet dormiens inter ſex ſatellites, tam ſe quàm reliquos captiuos cuſtodientes, & Dominam noſtram necnon & alios ſanctos ſolitò inuocaſſet, obdormiuit. Et ecce in ſōnis vidit ſe tranſpoſitū in monaſterium noſtrum: de quo cùm vellet egredi, ſedens in equo more femineo neceſſitate vinculorum, dixerunt ei duo ex monachis noſtris, Monegūdus ſcilicet & Henricꝰ, cognati ejus ſecundùm carnē. Nolite egredi, ſed revertimini: quia S. Maria de Heiſterbach liberabit vos. Hoc etiam nomine vocatur domꝰ noſtra. Ad ꝙ verbum ille evigilans, gauiſus eſt: & de viſione cogitans, vtrū nam eſſet vera, an phantaſtica, ſcire volens: mox vt digitos admouit, pedem vnū ſine difficultate extraxit. Simili facilitate manū à catena liberauit. Sępius iſta tentauerat, ſed non ꝑfecerat. Cūque ex motu vinculorum vnꝰ ſeruorū evigilaſſet, territus miles circulū reponere voluit, nec potuit. Tunc primū intelligens, tale miraculum Dei genitricis meritis circa ſe geſtū, ſeruo rurſum obdormiente, leuiter ſurrexit: & vincula adhuc ſeruans in vno pede per linteamē per feneſtram ſe demiſit & fugit. Quod dū ſervꝰ cōperiſſet, clamore fugam ejus ꝑdidit: ſed manꝰ humana capere nō potuit, ꝙ virtus diuina ꝑtexit. Multi n. tubis & canibꝰ inſecuti ſunt: & cùm ſępius in proximo ſub frutetis latitaret, inuenire eū non potuerunt. Qui ad nos veniens, eoſdē circulos pro gratiarū actione ſuper altari B. virginis poſuit, & qualiter liberatꝰ ſit nobis recitauit. *Ap.* Quia eoſdē circulos vidi, amplius eidē credā miraculo. C. De hoc etiā, quòd timores pellit nom̄ Mariæ, rē quam nuper audiui tibi referā.

Idem cœnobiū & clauſtrū & Hemmenrode dicitur.

Caput XXIX.

De Sacerdote de Peloge, cui S. Maria apparens, timorē tonitrui temperauit.

IN Peloge, villa diœceſis Trevirenſis, ſacerdos quidam parochiam regit: vir ſecundùm ſuam poſſibilitatē multæ hoſpitalitatis, atq; laudandæ caſtitatis. Adhuc enim corpore virgo eſt. Die quadam quemdam ex Conuerſis noſtris hoſpitio recipiens, ait ad illum. Ordinem veſtrū plurimùm diligo: quia multum boni mihi contigit per eum. Antiphonā illam glorioſam, ſcilicet *Salue Regina miſericordiæ*, ab illo habeo: & quid mihi ꝓpter illam contigerit, ad ędificationem vobis enarrabo. Ad omnes horas illam dicere conſueui. Cùm die quadam campum breuē tranſirem, quamdā viſitare incluſam, juxta Eccleſiā ſolitariam habitantē; orta ſunt tonitrua tam valida, vt ictus ictui ſuccedens, vires ambulandi mihi adimeret. Veniens tamen cum multo labore ſimul ac timore, ad Eccleſiā; ipſam intraui: & coram altari me proſternens, pro ipſa tempeſtate Dominam noſtrā interpellaui. Et ecce matrona virgineí vultus, magnique decoris, de altari ad me venit. Et cum admirarer, quænam eſſet: illa Prior me allocuta eſt, dicens. Quia antiphonam *Salue Regina miſericordiæ*, libenter ac frequenter decantas: numquā tonitrua neque fulmina, quorum timore ſæpius affligeris, te lædent: ſicque ad altare rediens, in oculis meis euanuit. Et ſtatim intellexi, quia ipſa eſſet *clemens*, illa *pia* ac *dulcis Maria*. Ab illa enim hora vſq; hodie, à timore prædicto tempeſtatum, quo nimis afficiebar: meritis beatæ Virginis liberatus ſum. *Apol.* Quātum ex hac viſione colligo, videtur quòd in ſequentijs, cantilenis, & hymnis, alijſq; cantibus in ejus honore dictatis, plurimùm delectetur. *Cæſ.* Hoc certum eſt, ſi tamen humiliter & deuotè in eis laudatur.

Antiph. Salue Regina B. Vir. gini gratiſſima.

Caput XXX. *B. Virgo apparet orans pro Sanctimonialibus.*

TEMPORE quodam ſicut ex relatione Religioſorum didici, cum convent᷒ ſanctimonialium in Sconauia ſequentiā *Aue præclara maris ſtella* in quadam ſolemnitate Dei Genitricis decantaret deuotiſſimè: venerabilis virgo Elizabeth tunc ibidem magiſtra, mentis exceſſum paſſa, ad illum verſiculum, *Audi nos: nam te filius, nihil negans, honorat:* vidit Dñam noſtrā flexis genibus pro eodem cōventu preces fundentē. Ab illa enim die vſq; hodie, ex inſtitutione dictę Elizabeth, idē conventus ad eūdem verſiculū, cùm ſequentia decantatur, veniā petere cōſueuit.

Hymnus, ſeu ſequētia, eidē grata.

Caput XXXI. *De clerico, cui panem B. Maria in os miſit.*

APUD monaſteriū ſācti Chriſantij ſcholaſticus quidam fuit nomine Daniel, pueros illic inſtituens. Huic conſuetudo fuit, diebus ſingulis ejuſdē Eccleſię cryptā intrare: & coram altari flexis genibus prędictā ſequentiā in ejus honore decantare. Hoc cùm per aliquod tempus actitaſſet, & ad illum verſiculum, *Ora Virgo, nos illo pane cœli dignos effici:* ſemper ſurgendo veniā peteret: die quadā beata Virgo ſuper altare ſtans, illi apparuit: & panem paruulū niue candidiorē manu tenens, vt os aperiret, pręcepit. Quem cum ori ejus immiſiſſet, tantā in eo ſēſit dulcedinem, vt omne mel & fauū ſuperaret. Iuuenem hunc Dñs Daniel Abbas Sconauiæ bene nouit: qui mihi & ipſam viſionem recitauit. Vis nunc ſcire, quia nominis ejus inuocatio etiā tentationes cōpeſcat? *Apollo.* Hoc ſcire neceſſe eſt, quia tentationes frequenter nos moleſtant. *Cæſar.* Dicam tibi, quod audiui ab Abbate noſtro: & hoc ſe didiciſſe veraci relatione, teſtatur.

Verſus præ-dicti hymni.

Caput XXXII. *Militem S. Maria à tentatione oſculo liberauit.*

MIles quidam ętate adoleſcens, cum quodā milite ſuo domino, à quo beneficiatus erat, habitabat. Et licet ętate floreret: ampli᷒ tamen florebat virginitatis virtute. Inuidia operante diaboli, cœpit ab vxore dñi ſui grauiſſimè tētari.

Qui cùm per annũ eadem inceſſanter tentatione laboraret, jamq; ei intolerabilis eſſet: ſubmota verecundia dominæ ſuæ quid pateretur, aperuit. A qua repulſam paſſus, ampliùs affligebatur. Caſta enim erat matrona, & viro ſuo fidelis. Veniens ad quẽdam Eremitam, de cujus conſilio totus pendebat, paſſionem ſuam illi confeſſus eſt. Cui vir ſanct⁹ fiducialiter reſpondit. O! nihil aliud nocet tibi? Ego tibi dabo conſilium: vt deſideriũ tuum conſequatur effectum. Per annum iſtum ſingulis diebus, ſi fieri poteſt, in Eccleſia dominá noſtram Dei genitricẽ Mariam cẽties, eum totidem venijs, Angelico verſiculo ſalutabis: & quidquid volueris, ꝑ illam impetrabis. Sciebat enim, quòd caſtitatis amatrix juuenem caſtũ, licet in errore poſitum, non deſereret. Cumq; juuenis in multa ſimplicitate dominæ noſtræ injunctum obſequiũ impenderet, die quadam ſedẽs in menſa domini ſui, recordatus eſt, ꝙ dies eadem eſſet terminus anni. Et ſtatim ſurgens aſcendit equum ſuum, vicinamque Eccleſiá intrans, orationes ſolitas expleuit. Qui cùm exiret de Eccleſia, vidit matronam pulcherrimá omnem decorem humanũ tranſcendentẽ, equum ſuum per frenum tenentem. Miranti, quænã eſſet, illa reſpondit. Placetne tibi ſpecies mea? Dicente milite, nũquam pulchriorem te vidi, illa ſubjunxit. *Apparet B. Virgo Clienti ſuo.* Sufficeret tibi, ſi me poſſes habere vxorem? Qui cùm reſponderet, cuilibet Regi bene ſufficeret ſpecies tua, & beatus judicaretur tuo conſortio: ſubjecit illa. Ego ero vxor tua: accede ad me, & da mihi oſculum. Et coëgit eum, dixitque. Modò *Oſculari vult ab eo.* initiatę ſunt nuptiæ: & in tali die coram filio meo perficientur. Ex quo verbo cognouit, eam eſſe matrẽ Dñi: cujus caſtitas humanæ congaudet integritati. Ab illa hora tam plenè à tentatione prędicta liberatus eſt, vt etiá vxor domini ſui miraretur. Hæc cùm Eremitæ recitaſſet per ordinem: ille genitricis Dei pietatem admiratus, reſpondit. Ego intereſſe volo diei nuptiarũ tuarum: interim de reb⁹ tuis diſponas. Quod cùm feciſſet, & eremita veniſſet ad diem præfixum, dixit iuueni. Sentis aliquid doloris? Reſpondente illo, Non, cùm ſecundò poſt horam idipſũ ab eo ſciſcitaretur, reſpondit. Modò ſentio. Qui poſt paululum agonizans, ſpiritum exhalauit: & cœleſtem thalamũ promiſſas nuptias celebraturus intrauit.

Caput XXXIII.

De *Moniali, quã beata Maria per alapam ſanauit.*

Qvædam ſanctimonialis virgo à quodam clerico verbis luxurioſis ſtimulata, in tantum flante Behemot, cuius anhelitus etiam prunas ardere facit, ſuccenſa eſt, vt corde & ore petitioni ejus conſentiret: promittens, quòd dicto completorio veniret ad locum condictum. Erat enim cuſtos Eccleſiæ. Dicto Completorio cùm Conuentus aſcendiſſet dormitoriũ, & illa exire vellet de oratorio: in ipſo oſtio Chriſtum manibus in cruce expanſis ſtare conſpexit. Cui cùm egreſſus non pateret, ad oſtium, quod erat in oppoſito cucurrit. Ita ſuccenſa fuerat in amore clerici, vt penè rationis expers, quid circa ſe diuinitus ageretur, minùs adverteret. Quid plura? Omnes januas adiit: & Crucifixum in omnibus *Crucifixus moniali obuiat, & reſiſtit.* inuenit. Tunc ad ſe reuerſa, & territa, dixit. Fortè voluntas Dei non eſt, vt vſquam vadas. Solita fuerat eadem virgo ſingulis diebus ſpecialem quamdam orationem de Paſſione Domini dicere: quam Dominus in tanto periculo remunerauit viſione tam vtili. Quæ tremens, ante imaginem beatæ Dei Genitricis ſe proſtrauit: de peccato ſuo veniam poſtulans. A qua cùm imago faciem auerteret, & illa obnixiùs ſupplicatura propiùs accederet: imago maxillam ejus manu percuſſit, dicens. Quò vis ire, fatua? Vade in dormitorium tuum. Tam fortis erat alapa, vt in terram corruens, ſic jaceret, vſque ad tempus Matutinale. *Imago B. Virginis alapam ei impingit.* Cumque ſigna in dormitorio ſonarent, & illa in Oratorio non pulſaret, putan-

tes eam eſſe in oratione, vel preſſam ſopore, intrantes, & in multo defectu eam reperientes: poſtquam refocillata loqui potuit, omnia quæ circa ſe geſta ſunt, ad honorem Dei conſororibus ſuis recitauit. Licet dura eſſet alapa: prorſus tamen à tentatione per illam fuit liberata. Durus morbus duram requirit medicinam. *Apoll.* Valde accendere debet ſexũ virilem in amorem Dominæ noſtræ, quòd in milite tentationem cõpeſcuit, ipſum deoſculando: in femina, maxillam ejus feriendo: cùm vtriuſque voluntas mala fuerit ac peruerſa. *Cæſar.* Per hoc enim oſtendit, quòd ſexum noſtrũ non abhorreat: imò æquè vt femineum diligat. Magis etiam decet, vt domina ancillam peccantem caſtiget, quàm ſeruũ. *A.* Placet quod dicis. Puſillanimes etiam per eã confortantur: vt ſubſequens oſtendit exẽplum.

B. Virgo alapa impediuit monialis apoſtaſiam.

MONITVM

Omitto totum capitulum 35 in meo exemplari: in quo Cæſarius refert, monialẽ quamdam, nomine Beatricem, beatæ Virgini addictam, ſeductam à juuene apoſtataſſe & vitam infamem duxiſſe 15. annos: poſtea incognitã veniſſe ad portam monaſterij, & dictũ ei fuiſſe quærenti de Beatrice, illam ſanctè in monaſterio conuerſari. tum B. Virginem ei apparuiſſe, & dixiſſe, ſe annos 15. ejus perſonã geſſiſſe: ſicque monialem nullo ſciente ſuo loco reſtitutã. Hæc eſt fabula, non hiſtoria, & B. Virgine indigna: cujus teſtis nullus profertur, vel auctor.

Caput XXXIV. *De monacho olim à beata Virgine confortato.*

MIles quidam juuenis ac delicatus, in Hẽmenrode ante paucos annos eſt cõverſus, vocabulo Henricus. Factus monachus, cùm die quadam à quodã cõmilitone ſuo requireretur, quomodo ei Ordo placeret, & quõ haberet, reſpondit. Optimè mihi placet Ordo, & bene habeo: ſed per tempus valde malè habui. Interrogatus de cauſa: quia hominem dilexit, & ędificare voluit, ſubjunxit. Quãdo primò conuerſus ſum, ita graues mihi erant ſolemnes vigiliæ: vt quotieſcũq; oportebat me ire ad Matutinas, timore ac tædio illarum tam corpore quàm corde tabeſcerem. Nocte quadam defectum paſſus, cùm ſtare non poſſem, à Priore de choro ſum eductus, & in ſede infirmorũ poſitus: Conuerſo ad cuſtodiã mihi deputato. Mox in extaſi factus, contẽplatus ſum dominam clariſſimã: quam diuerſi Ordinis perſonæ pręcedebant, per viam quæ erat inter me & chorum incedentem. Habebat in capite coronã diuerſorum colorum: & erat more Iudaico velata. Cùm mihi ꝓpinquaſſet, quaſi ex neceſſitate me tangens, veſte percuſſit: & ecce ſubitò confortatus, ita omnis illa tentatio quieuit, vt ab illa hora deliciæ mihi ſint ire ad Matutinas. Spero, quòd Dña noſtra fuerit: quæ puſillanimes cõfortat, ne tentationi ſuccũbant. De his à me requiſit' idẽ Henricus, non negauit. Quòd vero torpentes ad deuotionem excitet, habes exemplũ in Diſtincti. 4. cap. 30. de Chriſtiano monacho noſtro: quem in oratione tetigit dicens. Non eſt hic dormitandum, ſed orandum. *Apollon.* Bene recordor hujus capituli. *Cæſar.* Quòd verò pro ſuis vitijs de Ordine ejecti, beatæ Virginis miſericordia reuocentur, ſequens ſermo declarabit. *Caput* XXXV.

Tactus B. Virginis ſanatur æger corde & corpore.

De Henrico monacho ejecto, meritis beatæ Virginis recepto.

EOdem tempore, quo Daniel monachus in Hẽmenrode, vir ſimplex & rect', vltimã incidit infirmitatem, laborabat in eadem domo hydropiſi ali' monachus, Henricus nomine, Ordine Sacerdos: non tamen adhuc lecto decũbens, ſed ambulare ſufficiens: qui ad lectũ infirmantis appropians, hęc verba ab eodẽ Daniele audiuit. Monachus ille multas habet beatę Virgini referre gratias. Audiens hoc Henricus, miratus eſt: & inquiri fecit ab eo, quid in ijs verbis notare voluerit. Qui reſpondit, eum auxilio Dominæ noſtræ fuiſſe receptum. Fuerat namque ob exceſſus quoſdã moreſq; reprobos, idem Henricus ejectus de domo.

Vnde nimiùm dolens, die noctuque lacrymis & orationibus inſiſtebat inuocare beatam Virginem: vt ipſa ei regreſſum ad propriam domum donaret. Tempore Capituli generalis per Abbatem ſuum ſeniores interpellauit: qui vnanimiter ei contradixerunt, eo quod incorrigibilis exiſteret. Quod vbi comperit, iratus beatæ Virgini: omne ſeruitium, quod ei impendere conſueuit, ſubtraxit. Tandem de hoc ductus pœnitentia, obſequium neglectum reſumpſit: & valedicés Portenſibus ad Clauſtrum rediјt: miſericordiam quæſiuit, ſed non inuenit. Suaſit ei Abbas, qui ſolus erat ei propitius: vt Archiepiſcopum Treuerenſem adiret: & ejus auxilio atq; interuentu ingreſsũ obtineret. Vtrumq; factum eſt. Omnia tamen hæc circa illum geſta fuiſſe per clementiã beatæ Dei genitricis, prædicto Danieli reuelata ſunt. Vis núc noſce, quàm ſyncero affectu diligétes ſe diligat: quantùm dilectos honoret, & quàm mirificis reuelationibus eoſdem glorificet? *Apollon.* Talia audire, cibus mihi eſt. *Cæſ.* Quæ dicturus ſum: multorum didici fida relatione. *Caput* XXXVI.

De miris viſionibus Domini Bertranni monachi de Carixto.

IN Longobardia, quadam domo Ordinis noſtri, quæ Carixtus dicitur, ante paucos annos monachus quidam extitit: nomine Bertrannus. Iſte tam ferventi motu caritatis Dominã noſtram ſanctam Dei Genitricem amabat: vt nõ ſine magno cordis cruciatu audire poſſet, ſi fortè dubitatiue quis diceret vel legeret de corporali ejus aſſumptione. Cùm jam feciſſet, in Ordine quindecim annos, adhuc juvenis ætate: in vigilia Aſſumptionis ejuſdem glorioſę Virginis rogauit Abbatem, vt ſibi liceret ire ad vicinam grangiã, dicens ſe non poſſe audire, neque ſermonem Hieronymi in choro, neq; ſermonem in Capitulo, timés quod prædictũ eſt. Erat enim grangiarius. Abbas ſanctitatem illius turbare timens: annuit eius petitioni. Cumq; veniſſet juxta grangiam, Angelus Domini mirabili quodam modo, illum rapuit: & ad ſpatium vnius dietæ juxta parvam quandam Eccleſiam, viciniã ſatis caſtro fratris ſui carnalis viri nobilis, deponens, diſparuit. Equus verò cui inſederat, & ſervus, juxta grãgiam dimiſſi ſunt. Erat autem fluvius, qui ſine naui tranſuadari non potuit, inter caſtrum & capellam. Qui cùm ſederet, admirãs vbinam eſſet, vel qualiter ad illum locum deveniſſet: juvenis quidam ſplendidus de Eccleſia exiuit: & quia Domina noſtra ipſi ocyùs ingredi Eccleſiam mandaret, voce clara nunciauit. Ingreſſus in Eccleſiam, vidit ſanctam Dei genitricem in corpore glorificato, in ſede miri decoris reſidentem. Sedebant circa illam diuerſi ordines ſanctorum: Patriarchæ videlicet, Prophetę, Apoſtoli, Martyres: Confeſſores, Virgines, viduæ, & conjugati. Erat autem hora nona. Quem virgo beatiſſima ſalutans familiariùs: ait. Bertranne: meliores ſermones ſermonibus Hieronymi hic audies. Dicta nona à circũſtantibus, per interualla dictæ & horæ reliquæ: Veſperæ videlicet, Completorium, Matutinæ, Laudes, Prima, Tertia, Sexta. Eratque pſalmorum ſiue reliquorum cantuum melodia tam ſuaviſſima, & vocum tanta concordia: vt ſermo nullus exprimere poſſet. Deinde vultum jocundiſſimum ei exhibens: voce hilari ac dulci ſic ait. Bene ſcio, Bertranne, qua cauſa nunc egreſſus ſis de clauſtro tuo. Noueris pro certo, me in vtraque ſubſtantia, ideſt corpore & anima, glorificatam: & die quadrageſimo ſuſcitatam. *Apollonius.* His verbis concordat viſio Dominæ Elizabeth de Sconauia: in qua legitur ſub eiſdem verbis, Domina noſtra ei reſurrectionem ſuam reuelaſſe. *Cæſarius.* Tantò ampliùs fides adhibenda eſt huic viſioni. Mox vt beata Virgo verba prædicta protulit: conuentus ille cęleſtis diſparuit: & monach⁹ in loco ſe ſuæ ſeſſionis inuenit ſolum. Nutu diuino german⁹

Rapitur Bertrannus ab Angelo extra fluuiũ.

Intereſt cælitum canticis.

Aſſumptio Virginis ab ipſa declaratur.

ejus, de quo ſuprà dictum eſt, adueniens: cùm ſolum illum ibidem repeiiſſet, & quid ibi ſolus ſederet, vel vnde veniret, interrogaſſet: omnia quæ circa ſe geſta ſunt, ne laicum ſcandalizaret, per ordinem recitauit. Tunc ille. Expectate hic, *Refertur Bertrannus ab Angelo.* frater: donec equum vobis adducam. Mira res. Feſtinante illo ad caſtrum, Angelus Domini monachum in momento in locum, vnde detulerat, illum repoſuit. Reuerſus miles cum non inueniſſet quem dimiſerat: apoſtatam ſiue ejectũ illũ æſtimans, ad monaſteriũ curſitauit. Ad quod dicto Completorio veniens, Abbatem vocauit: & vbinam frater ſuns eſſet, requiſiuit. Cui cùm Abbas ſignaret, vt expectaret vſque ad mane, & ille turbatus reſponderet, ſcio quia ejeciſtis eũ, minareturque monaſterio: rupto ſilentio reſpondit Abbas. Per licentiam meã ad proximam grangiam perrexit: non dubito, quin ſit ibi. Ierunt ſimul: & ad capellam Conuerſorum orantem inuenerunt. Et cognouerunt ex teſtimonio illorum, quia eadem hora, qua miles eum juxta caſtrum reliquerat: eâdem grãgiam intrauerit. *Apollon.* In ijs quæ dicta ſunt, parem hunc judico virum duo-
Ezechiel. 8 busantiquis Prophetis, Ezechieli ſcilicet, & Habacuc: ex quibus vnꝰ mirabili-
Dani. 14. ter vidit, quæ agebantur in Ieruſalem: alter verò de Iudæa ſubitò tranſlatus eſt in Babylonem. *Cæſarius.* Aliquid ampliùs conſidero in iſto. Magis miraculoſum videtur, corpus glorificatũ, ſiue cœleſtes ordines oculis corporeis poſſe videre, quam in ſpiritu: qualem viſionẽ ſe Ezechiel vidiſſe teſtatur. *Apollo.* Conſentio. *Cæſar.* Majorem judico viſionem, quæ ſequitur. Die quadam Angelus Domini ex parte Abbatis ſignum ei fecit, vt ad portam veniret: ſecurus eſt ille præcedentem. Et cùm ad portam non inueniſſet Abbatem: eodem ſigno Angelus eũ traxit ad campum. Qui cùm miraretur, quonam eſſet iturus, & ille ſignis ex parte Abbatis ſequenti nimis eſſet importunus: venerunt ad quoſdam montes ſublimes. Quibus tranſmiſſis, locum ingreſſi ſunt amœniſſimũ, arboribus & diuerſis generibus florum, nimis delicioſum. Erat enim paradiſus terreſtris. Inter cætera, quæ ibi vidit, duos ſenes ſplendidos Enoch videlicet & Eliam conſpexit, & agnouit; tenebantque in manibus librum maximum, literis aureis ſcriptum, vno tantum folio vacuo. Et dixit ei Angelus Domini. Iſte eſt liber prædeſtina-
Liber prædeſtinationis tionis: continens omnia nomina electorum, qui ab initio mundi vſque ad diem hanc nati ſunt. Cùm autem folium quod vacuum eſt, perfectum fuerit: mundus conſummabitur. Et oſtendit ei nomen ſuum. Quod cùm lætus legiſſet, adjecit. Numquam delebitur nomen tuum de libro hoc. Iſte eſt liber, de quo Dauid di-
Pſal. 138. cit in Pſalmo. *Et in libro tuo omnes ſcribentur.* Et Dominus in Euangelio; *Gaudete & exultate: quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo.* *Apoll.* Si in illo libro ſoli electi
Luc. 10. ſcribuntur, quid eſt, quod idem Propheta de reprobis dicit, *Deleantur de libro vi-*
Pſal. 68. *uentium?* *Cæſar.* Pſalmiſta hic loquitur ſecundum ſpem illorum, qui de ſua præſumentes juſtitia, putant ſe ibi eſſe ſcriptos. Quod autem nullus reproborum in eo ſcribatur, mox oſtendit, cum ſubjungit. *Et cum juſtis non ſcribantur.* *Apollon.*
Ibid. Placet quod dicis, ſed rogo: vt ſi aliquid noſti de hoc beato viro, dicere mihi non differas. *Cæſar.* Tempore quodam cum eſſet in oratione, beatam Dei genitricem ex oppoſito ſui ſupra ceſpitem virentem ſtare conſpexit. Et ecce fons aurei coloris è regione cum impetu erumpens, rivulum ſuum ad pedes ejus dirigebat. Cujus lapilli lapides erant pretioſi, ſmaragdi videlicet, carbunculi, topazij, ſapphiri, hyacinthi. Cumque de viſione miraretur, ait illi domina noſtra. Noſti Bertranne, quid iſta ſignificent? Dicente illo, non, Domina: reſpõdit. Fons iſte aurei coloris Ordo Ciſtercienſis eſt: qui, ſicut aurum cætera metalla, ita cæteros ordines tam dignitate quam ſanctitate præcellit in Eccleſia. Illis jam ex par-

te fluentibus à me: iſte ſpeciali quadam prærogatiua dilectionis non ceſſat fluere ad me. Lapilli pretioſi, quos vides in rivulo, ſpeciales amici mei ſunt in Ordine, & in obſequio meo plus cæteris feruentiores: ſicque diſparuit viſio in oculis ejus. Omnia hæc recitata ſunt Abbatibus tempore capituli generalis. Multa alia vir iſte beatus vidit & egit, digna relatu: quæ mihi non ſunt recitata. *Apollonius.* Miror, ſi aliquas vir tam ſanctus habuerit tentationes. *Cæſar.* In principio ſuæ cõverſionis, vt audiui, de cibis regularibus plurimùm tentabatur: ſicut vir nobilis & delicatus. Hoc cùm dixiſſet Abbati: intelligens ille ex mundiria conſciẽtiæ ejus Spiritum ſanctum eſſe in eo: reſpondit. Roga Deum quod vis: & non negabit tibi. Orauit ille: & exauditus eſt. Ab illo tempore intantum delectabatur in cibis regularibus: vt de licentia majoris abſtinentiæ Abbati foret importunus. *Apollon.* Beati ſunt clauſtrales: qui ad tantam familiaritatẽ Dei genitricis admittuntur. *Cæſar.* Non ſolùm clauſtrales, imò perſonas ſæculares ſe diligẽtes mater pulchræ dilectionis diligit & honorat. Ex quibus occurrit beatæ memoriæ Walterus de Birbach, cujus ſuprà in diuerſis locis memini: quem non ſolum inferioris ordinis homines, ſed Reges & Principes, nobileſque venerabantur: audientes beneficia à matre Domini illi conceſſa. *Apollon.* Cujus fuit profeſſionis vir iſte, ex ſuperioribus noui: ſed quis fuerit, vel qualem vitam duxerit ante conuerſionem, ſiue conuerſus in Ordine: ſcire deſidero. *Cæſar.* Quidquid de illius actibus memoria dignũ noui: fida tibi pãdam relatione.

Caput XXXVIII.

Vita Domni Walteri de Birbach.

Bertrandi tentationes initio conuerſionis.

IGITVR Walterus de Birbach villa oriundus extitit: vir diues ac potens, conſanguineus Henrici Ducis Lovanij. Qui cùm eſſet militiæ ſæculari, adhuc ætate florens, deditus, & in ea ſtrenuus ſatis, ac nominatus: Dominam noſtrã ſanctam Dei genitricem, ſemperque Virginem Mariam, ab ipſa pueritia cœpit inuocare, & ex intimo cordis affectu diligere: atque jeiunijs, eleemoſynis, & Miſſarum celebrationibus honorare. Licet enim corpore deditus eſſet, vt dictũ eſt, torneamentis: corde tamen totus erat in obſequio beatæ Virginis. Tempore quodam, cùm præpararet ſe ad quoddam torneamentum, milites habens in comitatu, veniſſetque ad Eccleſiam quandam: illos, vt Miſſam audire vellent, hortabatur. Quod cùm recuſarent, moram tantam ſibi periculoſam prætendentes: illis recedentibus ipſe manſit, Miſſam de ſancta Maria ſibi cantari fecit, & obtulit: ſicque ſocios inſecutus eſt. Cui cùm aliqui de torneamento occurrerent, & hoc ex reſponſione illorũ cognouiſſet: ſubjunxit. Eſtne adhuc incœptum? Dicentibus illis etiam: reſpondit. Quis fortiùs ibi facit? Dominus Vualterus, inquiunt, de Birbach, ipſe in ore omnium eſt, omnibus præfertur, & ab omnibus laudatur. Alijs verò occurrentibus, & ſimilia dicentibus: ſtupens admirabatur, quidnam hoc portenderet. Actum eſt ineffabili pietate beatæ Virginis, vt militem deuotum in obſequio ſuo tardantem interim, in torneamẽto honoraret: ejuſque abſentiam mirabili quadam virtute ſuppleret. Veniens tamen ad locum, armauit ſe & intrauit: ſed nihil magni illic egit. Ludo verò expleto, quidam ex militibus hoſpitium ejus intrauerunt: & vt ſecum mitiùs agere dignaretur, deprecabantur. Quibus cùm diceret, quæ eſt cauſa petitionis veſtræ: reſponderunt. Hodie cepiſtis nos: & rogamꝰ, vt bene nos tractetis. Vualtero negante & dicente, ego vos non cepi: reſponderunt. In rei veritate nos hodie dextras vobis dedimus: nos ſigna veſtra militaria ibi vidimus: nos vocem veſtram ibi audiuimus. Et cognouit ſtatim, hoc actum fuiſſe gratia beatæ Vir-

Vualterus B. Virginẽ à pueritia adamat.

Abſens in torneamento cernitur.

ginis, quam honorauerat in Miſſa. *Apollon.* Cùm ſit mortale peccatum, ire & exercere torneamenta: quomodo placere potuerunt beatæ Virgini oratio & oblatio Walteri? *Cæſar.* Duo ibi committuntur peccata mortalia: ſuperbia ſcilicet, & inobedientia. Superbia, quia fit intuitu laudis humanæ: inobedientia, quia fit contra prohibitionem Eccleſiæ. Vnde in torneamentis occiſi: extra cœmeterium fidelium ſepeliuntur. Cùm autem obſequium prædictę Miſſæ Waltero potuiſſet eſſe meritorium vitæ æternæ, ſi factum fuiſſet in charitate: nunc tráſiuit in mercedem temporalem. Opera enim bona, id eſt de genere bonorum: temporaliter remunerantur. Homo etiam per illa, vt quidam ex ſcripturis probant, habilē ſe reddit ad gratiā ſuſcipiendā. Hoc verū eſſe, ſequens probat exēplum. Cùm alio quodam tempore nundinas illas exectabiles quæreret, & inter multos ſtans Miſſam audiret: ſacerdos, vt in canone calicem leuauit, crucem auream ſub ejus pedibus conſpexit: cui annexa fuit cartula hæc continens verba. Crucem hanc refer, ex parte mea, Mariæ ſcilicet matris Chriſti: amico meo Waltero militi de Birbach. Quam cùm Sacerdos legiſſet: poſt complerionem Miſſæ pulpitum aſcendit & clamauit. Eſtne aliquis miles, qui vocetur Vualterus de Birbach? Reſpondentibus quibuſdam, ecce iſte eſt: Sacerdos eum ſeorſum duxit, crucem porrexit: & vbi illam inuenerit, vel quis miſerit, intimauit. Quam lætus ſuſcipiens, in Hemmenrode conuerſus eam Abbati reſignauit. Poſtea Comitiſſa Holandiæ miſſis honeſtis nuntijs eādem crucem ſibi donari petiuit, & tali modò obtinuit. Cùm conuentus nuntijs reſponderet, non poſſumus eam dare, niſi ſit voluntas fratris Vualteri, ſperantes, quòd non annueret: requiſitus de hoc, reſpondit. Ego nihil proprietatis habeo: penes Abbatem eſt. Sicque dolentes illam miſerunt. Cujus aurum tanti fulgoris eſt, vt omne aurum in ejus comparatione palleſcat. Quam Comitiſſa inter reliquias ſuas poſuit: ea vti non audens. Conſiderans Vnalterus adhuc in ſeculo poſit*, tanta circa ſe beatæ Dei genitricis beneficia, intantum in illius amorem accenſus eſt, vt in quadam paupere Eccleſia, in ejus honore dedicata, conſcio Sacerdote fune collo ſuo injecta, ſervum glebæ ſe illi ſuper altare offerret, ſoluens ſingulis annis cenſum de capite ſuo, qualem ſerui originarij ſoluere conſueuerunt. Et quia propter honorē Reginæ cœleſtis ſe tam validè humiliauit: ipſum ſuum dilectū etiam glorificauit. Solitus erat in vigilijs omnium ſolemnitatum beatæ Virginis jeiunare in pane & aqua: & ſæpè etiam in ſextis ferijs ob reuerentiam ſabbati. Die quadam ſervus jeiunanti vas parvum fictile cum aqua obtulit: quam in ejus manibus diuina virtus in vinum optimum conuertit. Qui cùm guſtaſſet aquam vinum factum, ſervum ſecretè vocauit & arguit: dicens, ſibi vinum pro aqua miniſtratum. Quod cùm ille negaſſet, aſſerens ſe hauſiſſe aquam de ſitula, vas recepit & effudit: ſicque aqua puriſſima repleta, vt ſecurius eſſet, prægustauit & obtulit. De quo cùm guſtaſſet ſicut priùs, vinum inuenit: & mox ſeruo iratus, ſic ait. Vt quid mihi illudis en ſecundo: vinum pro aqua mihi offerendo? Ad quod verbum ſtupens ſervus, cùm juramentis maximis negauit. Tunc primùm intelligens ex multa miſericordia Dei genitricis hoc miraculum circa ſe geſtum eundem ſeruum adjurauit: ne illud vnquam alicni hominum quoad uiueret manifeſtaret. Ex quo colligitur quod non cupidus erat inanis gloriæ. Servus autem tāti particeps miraculi, frater eſt Arnoldus, qui cum eo venit ad Ordinem, vir ſanctus, & multū ordinatus: & in monte Srrombergh ſepultus. Qui antequam moreretur, idem miraculum ad Dei gloriam publicauit: timens de theſauro occultato poſt mortem reddere rationem. Audiens ſæpedictus Vnalterus Ordinem Ciſtercienſem

beatæ

Peccator per bona opera diſponit ſe ad gratiam.

B. Virgo crucē Vualtero mittit.

Vualtero bis aqua in vinū conuerſa.

beatæ Virgini dedicatum : omnia quæ ſunt hujus mundi, diuitias videlicet, & honores, & amicos, ob illius amorem reliquit: & in Clauſtro, quod alio nomine Hemmenrode dicitur cujus fama, tunc temporis, ſicut & hodie, clariſſima fuit, habitum regularem ſuſcepit. In quo cœnobio quàm humiliter ſit conver- *Vualteri ex-* ſatus, quàm feruens fuerit, & obediens, & in obſequio beatæ Virginis deuotus, *ercitia in* teſtes ſunt omnes monachi ejuſdem monaſterij. Pſalterium verò, hymnos, can- *cœnobio.* tica, & alias de Domina noſtra plurimas orationes in probatione didicerat: quæ omnia ſtudio frequentauit. Miſſæ Dominæ noſtræ quotidianæ ſemper intereſſe voluit: quidquid penè loquebatur, ædificatorium fuit. Quia non ſolum verbis & aſpectu, imò etiam odore famæ ejus multi ædificabantur: magiſter hoſpitum creatus eſt. Tempore quodam ductus eſt ad monaſterium ſpe curationis quidam obſeſſus: & in hoſpitio receptus. Erat enim ruſticus, diues ſatis, aç notus. Qui cùm nullo remedio poſſet ſanari, non reliquijs ſanctorum, non orationibus monachorum: ſæpè dictus Walterus autoritate officij frequenter eum viſitans, orationes & rhythmos, quos habebat de ſancta Maria Domina noſtra conſcriptos, ſuper caput hominis legit, ſuas picturas oſtẽdit: per quæ omnia dæmonem, vt exiret, adjurauit. Die quadam cùm pſalteriũ ſuper caput obſeſſi poſuiſſet: obſeſſus clamans & furens, intantum hominem à quo exire cogebatur, *Dæmonem* turbauit & alliſit: vt cadens in terram mortuus diceretur. Poſt horam ad ſe re- *ab obſeſſo* verſus ſurrexit: à diabolo ſe liberatum clamitans. Conuerſus verò, qui cura- *pellit.* tioni huic interfuit, & ruſticũ furentem ſeruauit: iſta mihi recitauit. Vadens ille ſanus in domũ ſuam, poſt aliquantũ temporis redijt, gratías agens beatæ Virgini, ejuſque ſeruo, ſuo curatori: hoc verbum audiente conuentu adijciens. Si nihil eſſet ampliùs Reliquiarũ in monaſterio iſto, præter hunc ſanctũ virum, cujus meritis curatus ſum: toti loco ſufficere deberet. *Apollon.* Magna ſunt, quę dicis. *Cæſar.* Non ſolùm dæmonẽs, ſed & bruta animalia illius ſanctitati obediebant. Erat in monaſterio poledrus pulcherrim⁹ & tanti valoris, vt tã Epiſcopus Treverenſis, quã Dux Lotharingiæ quadraginta, vt puto, marcas argenti offerret pro illo, ſpes enim optimi dextrarij erat in eodem poledro. Timens conuentus alterum offendere, ſi vni venderetur: per Dominum Walterum duobus adhibitis conuerſis, eundem equum comiti Hollandiæ gratis trãſmiſit. Venientibus eis in quemdã ſaltum, poledrus equariam, ideſt gregẽ equarũ delonge paſcere conſpexit. Qui ſtatim hinniens atq; laſciuiens, ex ducentiũ manibus ſe excuſſit: & curſu velociſſimo ad equariam properauit. Quem cùm conuerſi inſequerentur: fugiente equaria magis poledr⁹ ab eis elongabatur. Quibus fruſtrato labore reuerſis, ait Vualterus. Procedamus, equus iſte perditus eſt: niſi S. Maria illum nobis redonet. Vix ad duo milliaria proceſſerant: & ecce poledrus velociter re- *Pullus* currens, qui ſatis domitus nondum fuit, velut ouis manſueta ductorum ſuo- *equinus ad* rum manibus colla ſubjecit. Quia notus erat nobilibus terræ, & ab eis tum *eum ſponte redit.* propter ſanguinis nobilitatem, tum propter vitæ ſanctitatem venerabatur, ſæpè pro monaſterij neceſſitatibus contra voluntatem ſuam emittebatur. Tempore quodam deſcendens cum naue domus, quæ vinum portabat, cùm Zelandiam veniſſent: orta tempeſtas maxima omnes terruit, & nauem inclinauit. Acceſſit periculum periculo, prædones ad eos remigantes, nauim deprædari conati ſunt. Et ecce juſto Dei judicio duo vaſa vi ventorum ejecta nauiculam ſubuerterunt: ipſos prædones in profundum demerſerunt. Acta ſunt hæc in vigilia ſancti Nicolai poſt mediam noctem: ſinguli vitæ ſuæ timentes, Deo ſupplicabant. Ipſe verò vir beatus de gurguſtio nauis egrediens, ſeruo ſuo ſeorſum ducto con-

feſſionem fecit, & intrauit. Deinde imagine ſanctæ Dei genitricis ebutnea, quam ſẽper penes ſe habebat, coram ſe poſita, ante illam ſe proſtrauit & orauit: atque in illa oratione leniter obdormiuit, ſtatimque viſum eſt ei, quòd Dominũ Arnoldum in Clauſtro, virum ſanctum probatæ vitæ tempore pſalmodiæ citharizare audiret: ſicque ex ipſa dulcedine vocis expergefactus eſt. Erat enim tẽpus Matutinarũ. Intelligens ꝓtinus, quòd vir juſtus eadẽ hora pro ipſis oraret, lætus exiuit: omnesq; conſolans his verbis ait. Nolite timere: nullũ nobis periculum nocere poterit: Dñm Arnoldũ de ſancto Seuerino monachũ noſtrũ audiui citharizantẽ. Mox virtute diuina, & meritis beatæ Virginis, quã inuocauerat, & jãdicti Arnoldi, tempeſtas ſedata eſt. Hæc cùm relata fuiſſent Dño Hermanno Priori, nũc Abbati Loci ſanctę Marię ſtatim Dñm Arnoldũ horũ prorſus inſciũ vocauit: & quid in nocte S. Nicolai infra Matutinas cogitauerit, vel quid ibi egerit, interrogauit. Cui ille reſpondit. Credite mihi, ego citharizaui ibi. Qualĩ modò, inquit? Et ille. Quando non poſſum habere deuotionẽ, ſub cuculla digitos ad ſimilitudinẽ citharizantis moueo: & cordas corde tango: ſicq; mentis torporẽ ad deuotionem excito. Et miratꝰ eſt Prior nimis, audiens hæc. Quia vir

4. Reg. 3. litteratus eſt, puto exẽplo Eliſæi illũ hoc facere: in quo ad vocem pſalterij excitatꝰ eſt ſpiritus ꝓphetiæ. Vt enim taceam de fratribus, tantæ fuit cõpaſſionis circa pauperes, vt in via directus petentes prǽueniret, & ex nũmis ſibi ad expẽſas datis illis porrigeret. Cùm die quadã ſcholaris nudipes illi occurreret, & frigꝰ eſſet, ſtare eũ fecit, & deſcendit: calceosq; extractos illi tribuit: & nouos quos in ſacco habuit, reinduit: equum aſcendit & abijt. Hæc me præſente acta ſũt. Diſcordantes concordabat: inobedientes exotabat, iracundos & impatientes ad cor ſæpiꝰ reuocauit: tentatos exemplis plurimis, quæ ſemper ad manũ habebat, alleuiauit. Hinc eſt, quod tempore quodã cũ de quodã verbo conferrem cũ illo: in partem me traxit, & ait. Ego magnas carnis meæ patior tentationes. Vt alijs poſſet mederi, proprias infirmitates ille non erubuit confiteri. Requiſitꝰ die quadã à prædicto Priore, ſicut ipſe mihi retulit, quid in menſa cogitaret, eo ꝙ non intelli-

Lectio menſa ignari monachi. geret lectionem, reſpondit. Ego habeo ibi lectionem meã. Quando mãducare incipio, cogito qualiter Dei filius ꝓ me ſit ab Angelo nunciatꝰ, & in vtero Virginis de Spiritu ſancto conceptus, mente retracto: ſicq; primũ foliũ verto. Deinde cogito, qũo Angelis concinentibus ſit natus, & vilibus pannis inuolutus, in ꝑſepio reclinatus: & ecce perlectũ eſt folium ſecundum. In hunc modũ tranſcurro circũ ciſionẽ, aduentũ Magorũ, oblationem ejus in templo, baptiſmũ & jeiuniũ, paſſionẽ & reſurectionẽ: aſcenſionem, & Spiritus ſancti aduentũ, extremũq; judiciũ. Talis eſt lectio mea quotidiana: cuius finis, finis eſt prandij. Quod in tali libro comedens legerit, teſtabãtur lacrymæ, quas in mẽſa fudit. Plus enim delectabatur ſanctis meditationibus, quam genuflexionibꝰ: per quas ſpiritus contẽplantis impeditur. Non enim multas, vt dixi, in oratione venias petiuit: ſed ſtãs vel jacens ſupra genua, erecto vultu cœlos reſpicere conſueuit. Antequã Deus eũ vocaret de hoc mũdo: cuidã monacho mirifica quædã viſio reuelata eſt. Exiſtẽte eo in Villari quæ domus eſt Ordinis Ciſtercienſis, cum Abbate ſuo dõno Euſtatio: cùm dies eſſet Dominica, totũ cõuentũ idẽ Abbas poſt cœnã cõuocari fecit. Quod cùm factũ fuiſſet, & ipſe diceret, ſuntne fratres noſtri modò hic omnes: reſponſum eſt ei. Omnes Domine, exceptis juvenibus duobus, qui de Francia hoſpites huc miſſi ſunt: qui ſtudioſi ſunt valde circa ſilentium, maxime diebus quibus communicant. Secundò verò ex parte eius vocati, cùm veniſſent, & eis Abbas motam improperaret: humiliter ſe excuſantes, conſederunt.

Sequenti die conuentus à labore rediens, & ante portá facto primo ſigno Nonę ſecundum expectãs, ſenior ex eis cùm ſtans ſuper fosſorium ſuum ſe reclinaret, & Nonam de Dña noſtra diceret: ſic ſtando leuiter obdormiuit. Et ecce ipſam Dei Genitricem diuerſorum Ordinum perſonis ſtipatam, in mira claritate inter ſe & portã tranſire conſpexit. A qua cùm minimè, quaſi ignotꝰ, reſpiceretur, neq; vocaretur, triſtis ait intra ſe. Hei mihi miſero, quare me non vocat? Quæ cùm paululum ꝓceſſiſſet, miſerta illius, monachum familiariùs ſibi adhærentem remiſit dicens. Voca monachum illum. Quē cùm reuerſus vocaret, & diceret, veni, Domina noſtra vocat te, præ gaudio expergefactus eſt. Intrans, & dónum Vualterum conſiderans, dicebat intra ſe. Simillimus eſt monachus iſte monacho, per quem hodie Domina noſtra in ſomnis vocauit me: niſi quòd cuculla illius griſea, hujus autem alba eſt. Et recitauit viſionē ſocio ſuo. Sequenti die, cùm dónus Abbas & Vualterus eſſent receſſuri, & ab eis prędicti juuenes ad portá vocati, Vualteruſq; in ſua cuculla griſea ſtaret, alba, quæ ſibi commodata fuerat, depoſita: ait monachus ſocio. Revera iſte eſt monachus, qui vocauit me: veſtem cognoſco, de perſona non dubito. Poſt dies paucos idem Vualterus cœpit infirmari: qui fide & charitate plenus, contritus atque confeſſus, beata Dei Genitrice ſe vocante, de tenebris tranſiuit ad lucē, de labore ad requiem, de merito ad præmium, de mūdo ad patriam: ad quam nos perducat Dei Filius dominus noſter Ieſus, ex Maria virgine natus: qui eſt via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio: Amen. Cæſarius verò Villarienſis, & ipſe vocatus, ſicut ei fuerat præoſtenſum, interpoſitis paucis diebus migrauit ad Dominū. Hęc mihi relata ſunt à prędicto Abbate Euſtachio. Vt autē oſtenderet Dominus, quanti apud ipſum eſſet meriti matris ſuæ dilectus: ſignis ipſum poſt mortem glorificauit. Eodem tempore Vuinemarus de Aldendorp, miles diues & honeſtus, lecto totus paralyticus decubuit. Audiens hominem Dei vnicè ſibi dilectum ad Dominum migraſſe, mox nuntium ad Clauſtrum miſit: per quē ſibi defuncti cothurnos tranſmitti ſupplicauit. Miſſi ſunt ei noui, & mox remiſſi: eò quòd intellexiſſet, eos domni Vualteri non fuiſſe. Mox per eundem nuntium boni viri Dei ſatis veteres mittuntur: quos infirmus fide ac deuotione ſuſcipiens, ſtatim vt manus præmortuas impoſuit, beneficium ex eis ſenſit. Simile actum eſt in pedibus. Ab illa enim hora cœpit manus leuare, & pedes erigere: & totius corporis vires, ſenſim tamen, recipere. Eadem verò calceamenta, ob amorem beati viri, & conceſſum ſibi per illa beneficiū, in tantū venerabatur: vt in caſtro ſuo capellam ędificaret, atque eoſdem cothurnos ejus altari ligneo Abbate noſtro præſente includeret. Alius quidam miles periculoſum habens apoſtema in pectore, audiens per prædictos calceos tantam in Vinemaro virtutem factam, vnum ſibi tranſmitti petiuit: per quem mox vt vlceris locum tetigit, plenè conualuit. *Apollon.* Satis mihi jam fateor probatum, quod beata Maria diligentes ſe diligat & honoret. *Cæſar.* Non ſolùm ſuos dilectores ac dilectos ad vitam diligit æternā: imò frequenter illos etiam ad honores prouehit temporales.

B. Virgo viſa cum Vualtero adhuc viuente.

Vualteri miracula poſt mortem.

Caput XXXVIII.

De Abbate noſtro, cui virgam paſtoralem S. Maria porrigere viſa eſt.

POſt mortem Abbatis noſtri Guevardi hujus prædeceſſoris, qui hodie Abbãtizat, fuit apud nos Sacerdos quidam ætatis decrepitæ, Sifridus nomine: ſpiritum aliquando, vt nobis videbatur, habens prophetiæ. Hic multis diebus ante celebrationem electionis quibuſdã ſecretè prędixerat, quòd dónus Henricꝰ tūc Prior, Abbas eſſet futurus: & in Eccleſia Treuerenſi in Abbatē conſecrandus.

Sifridus monachus Propheta.

quibuſdam ſecretè prędixerat, quòd domnus Henricus tunc Prior, Abbas eſſet futurus: & in Eccleſia Treuirenſi in Abbatem conſecrandus. Requiſitus, vnde hoc ſciret, reſpondit. Dominam noſtrã vidi ante Preſbyterium ejuſdem Eccleſię, videlicet beati Petri, virgam ei porrigere paſtoralem. Modũ tamen viſionis nemini dicere voluit. Quid plura? Tam concorditer in Abbatẽ electus eſt: vt viſitator miraretur, dicens, tam vnanimem electionem non poſſe eſſe, niſi à Deo. Et quia tunc tẽporis Ordines Coloniæ fieri non poterant, propter captiuitatẽ Epiſcopi Brunonis, licentiatũ eſt ei à priorib⁹, Ordinationem ſuã recipere ab Archiepiſcopo Treuerenſi Ioanne. Diuulgatum nobis fuerat, quia Ordines ſolemnes celebraturus eſſet apud Confluentiam: ſicut & fecit. Aſſumptis ſecũ elect⁹ noſter quibuſdam monachis, qui erant ordinandi, ꝓfectus eſt illuc. Et dixi ego in corde meo. Bonus iſte homo ab aliquo ſpiritu erroris in parte deceptus eſt. Et quia ea quæ diuinitus ordinata ſunt, mutari non poſſunt: cùm dñs Archiepiſcop⁹ clericos ordinaſſet, & valde fatigatus eſſet, ait Abbati. Domine Abbas, multùm ſum laſſus: in die Palmarum veniatis ad me Treverim, & libenter ibi vos conſecrabo. Quod & fecit. Et miratus ſum valde, nihil deinceps dubitans de veritate viſionis

Sifridi Prophetia.

A. Quid ſi malè ſe habuerint in prælaturis, ſic à B. Virgine promoti? C. Sicut ab ea miſericorditer exaltantur, ita dictante ej⁹ juſtitia nonnũquam humiliantur: & hoc fortè ad bonũ ſuum. A. De hoc mihi dicas exẽplum. C. Exemplum non longè quęram.

Caput XXXIX.

De Epiſcopo B. Virginis nutu promoto & depoſito.

MOrtuo prędicto Brunone, & poſt occiſionem Philippi Ottone jam in regno cõfirmato, de ſucceſſore in Eccleſia Colonieñſi ſatis tractabatur. Hermannus Decanus Bunnenſis, qui vir eſt, vt noſti, valde literatus, cùm Deũ, ejuſq; Genitricem, ſicut ipſe mihi retulit, toto cordis affectu deprecaretur, quaten⁹ tantæ Eccleſiæ dignus præficeretur: nocte in viſu eadem Virgo beata ei apparens, & librũ aureis literis ſcriptum porrigens, ait. Defer librũ iſtum Epiſcopo. Nihil aliud in libro continebatur, niſi Angelicæ ſalutationes, i. AVE MARIA GRATIA PLENA. Per librum enim intellexit epiſcopatum. Quem cùm ferre vellet Ioanni Epiſcopo Cameracenſi, eò quòd tam Rex quàm ipſe illi fauerent, probitatem illius cognoſcentes, revocauit eũ beata Virgo dicens. Nõ Ioanni, ſed Theoderico, ſanctorum Apoſtolorum Prępoſito, deferas illum. Quòd ſi in Epiſcopatu non ſe bene habuerit: ſicut per me illũ adeptus eſt, ita per me illo priuabitur. Semper in ejus obſequio idem Theodericus deuotus fuerat: & ſicut mihi notum eſt, quotidie Miſſæ ejus quotidianæ vult intereſſe, nũmum offerens ſingulis diebus. Tempore electionis, cùm Rex pro Epiſcopo Cameracenſi intercederet, eique ab electoribus reſponderetur, quòd idioma terræ ignoraret, ceſſauit. Hoc ipſum prędixerat pręfatus Hermannus. Tunc electores perſonis quatuor vota ſua cõmiſerũt: à quibus in Antiſtitem electus eſt. Qui poſt dies paucos à malis conſiliariis intantum deprauatus eſt, vt modicã haberet differentiam inter perſonas laicas & Eccleſiaſticas, inter ruſticos & monachos: æquè ab his vt ab illis telonia recipiens, indebitis exactionibus vtroſque grauans. His aliiſque actibus malis Dei Genitrix irritata, egit, ſicut ex ſuperiori viſione colligitur, vt indignè ſatis à Maguntino deponeretur Epiſcopo: æmulo ejus per electionem ſubſtituto. *Apollonius.* Quàm durus fuerit Ordini noſtro in Epiſcopatu, ſatis intellexi. *Cæſarius.* Idcirco meritò ab illa dejectus eſt, quæ Ordinis eſt advocata. Tanta illi cura eſt de Ordine: vt etiam eos, qui detrahunt illi, ſine correptione non tranſeat. Verbi gratia.

Liber aureis literis ſcriptus.

Depravatur eximius in Epiſcopatum aſſumptus.

Caput XL.

De Scholari Colonienſi, quem S. Maria inſomnis corripuit, cùm Ordini malediceret.

COLONIÆ ſcholaris eſt penè quatuordecim annorum, cujuſdam ciuis filiꝰ & Eccleſiæ ſanctæ Mariæ in Capitolio canonicus. Iſte miro modò Ordinē noſtrum diligebat. Hoc anno cùm naues Ordinis timore prædonum Zelandiā tranſire non auderent: rumor venit Coloniam, quòd omnes eſſent deprędatæ. Et dixerunt quidam. Iuſtè actum eſt cum eis, monachi auari ſunt, mercatores ſunt: Deus illorum auaritiam ſuſtinere non poteſt. Hujus verbis prædictus puer intantum iratus eſt, vt odio aduerſus Ordinem concepto religioni detraheret: nec æquo oculo monachum ſiue conuerſum reſpicere poſſet. Nocte quadam in ſomnis ante imaginem Dei genitricis ſibi ſtare videbatur. Quem cùm illa ſeueriùs intueretur, & puer tremeret: faciem ab eo auertit, ſic dicens. Male puer, optimis amicis meis, quos habeo in toto mundo, maledicis & detrahis. Quod verbum ille bene intelligens, & ex timore euigilans amorem extinctum gratia beatæ Dei genitricis in eius corde reaccendit. Quod autem Virgo piiſſima ſpernentes ſe puniat & humiliet: exemplis duobus tibi oſtendam. Alias me dixiſſe tibi memini ſuperiùs de inuaſoribus poſſeſſionum ſanctæ Mariæ, quos humiliauit: & adhuc humiliare non deſinit.

Seculares monachis gratis detrahunt.

Hac diſtin. 6. c. 7.

Caput XLI.

De pœna Sibodonis & ſociorum ejus, ob injuriam beatæ Virginis.

ANNO præterito duo milites germani, miniſteriales Palatini Comitis Rheni, ex quibus vnus Sibodo, alter Baldemarus vocabatur: multis ſecum aſſumptis, armata manu venerunt in villam Cuſelle, forum rerum venalium in odium Wallerami Comitis de Luzenborg ſpoliantes: & multa pecora aliaque diuerſi generis ſpolia ſecum ducentes. Erat enim in eadem die triplex ſolemnitas: dies videlicet Dominicus, Natiuitas Dei genitricis, & dedicatio Eccleſiæ ejuſdē villæ. Nocte præcedenti cuidam militi ex comitibus Sibodonis viſio talis oſtenſa eſt. Beatam Virginem Chriſti pedibus vidit prouolutam: & clara voce dicentem. Conqueror tibi, Domine fili, de Sibodone & complicibus ejus: qui dedicationem Eccleſiæ meæ turbauerunt: hominesq; ad illam confluentes ſpoliauerunt: nullum diei tuæ, neque meæ natiuitati honorem deferentes. Quod enim eadem die futurum ſciebat, jam perfectum reputabat. Miles de viſione tremefactus, cùm Sibodoni eam recitaſſet, & ille paruipendēs recitata, ipſum ſomniaſſe diceret: renitentem, vt ſe ſequeretur, coëgit. Dominus verò virtutum, qui de Chaldæa adduxit Nabugodonoſor, per quem Iudæorum ſuperbiam humiliauit, Walleramum juniorem, per quem matris ſuę injuriam vindicaret, aduocauit. Nam eodem die circa Nonam inopinatè cum armatis militibus Cuſele intrauit. In dimidio enim anno illuc non venerat. Illi qui bona ſua perdiderant querimoniam de Sibodone facientes, cùm Vualeramus quò iſſet, vel vbi eſſet, interrogaſſet, reſponderunt. Domine ad quatuor milliaria in tali loco ſecurè quieſcit. Tunc ille furorem ſuum diſſimulans, ait. Hodie feſtum eſt ſanctæ Mariæ: bellare nobis non licet. Iuſſit tamen dextratijs dari pabulum: vt modicùm quieſcentes, fortiores ad conflictum redderentur. Ante ſolis occaſum cum omnibus ſuis equis aſcenſis inſecuti ſunt hoſtes: & nocte ſuper ſecuros irruens, alios cepit, alios occidit, vixque aliquis euaſit, pręter militem, qui viderat prædictam viſionem. His ita geſtis, dicebat mulier quædam Vualeramo. Domine, ecce capita prædonum iſtorum quieſcunt in tali loco. Receſſerant enim modicū à villa in curtim quamdam, illic dormientes omnes. Mox illuc diuertētes, cùm

Daniel 1. & alibi.

ſepes & portam curtis inciderent, ſignumque militare Vuallerami clamarent, & hoc inrimaretur Sibodoni: ille territus, cùm fugere vellet, ſurgere non potuit, neque pedem mouere de loco. Cui Balderamus cùm diceret, ſurge frater, fugiamus, reſpondit ille. Tu fugias, frater, ego enim fugere non valeo: quia ſuper genua mea quaſi maſſam plũbi ſentio. Ad quod ille. Nec ego fugiam, tecum volens manere: ſicque ambo capti ſunt & occiſi, ſoluentes pœnam ſacrilegij in Dei genitricẽ cõmiſſi. *Apollon.* Satis manifeſta fuit vindicta hæc: concordans viſioni & pœnæ factę in Vuillelmũ de Helpeſtein, ſicut dictũ eſt ſuperiùs. *Cæſar.* Non ſolùm matris injuriam Chriſtus vindicat in operibus malis: ſed etiam in verbis contumelioſis.

Hac diſtinctio, cap. 7.

Caput XLII.

De pœna luſoris, qui blaſphemauit ſanctam Mariam.

Exord. Ordin. Ciſterc. diſtin. 5. c. 1.

Legitur in libro miraculorum Claræ-vallis de duobus luſoribus terribile quid. Cùm vni malè ſuccederet, fortunæ alterius inuidens: vt furori ſuo ſatisfaceret, in Deum euomere cœpit verba contumelioſa. Quem ſocius, eodem maligno ſpiritu afflatus, compeſcens, ait. Sile, tu neſcis enim maledicere, ſtatimque Deum nimiùm blaſphemans, cùm in matris eius injuriam erumperet: vox deſuper audita eſt. Meam injuriam quocumque modò ſuſtinui: matris autem meæ contumeliam nequaquam potero tolerare. Moxque ſuper ipſam tabulam vulnere viſibili inuiſibiliter percuſſus, ſpumans expirauit. Et quid dicam de verbis contumelioſis: cùm etiam ſtultiloquia ſine felle malitiæ contra ſanctæ Dei genitricis imaginem prolata, nouerim in præſenti acriter ſatis punita?

Caput XLIII.

De pœna cujuſdam matronæ de Veldenze, quæ de imagine S. Mariæ ſtultè loquebatur.

In capella caſtri Veldenze quædam vetus imago eſt beatæ Virginis, in ſinu tenens filium: non quidem per opus bene formata, ſed multa virtute dotata. Matrona quædam eiuſdem caſtri, quod ſitum eſt in diœceſi Treuerenſi, die quadam in capella ſtans, ipſamque iconam reſpiciens, & ſculpturæ indignans, ait. Vt quid hic ſtat vetus hæc rũbula? Beata verò Maria mater miſericordiæ feminã ſtultiloquam, non, vt arbitror, apud filium accuſans: ſed pœnam pro culpa futuram alteri cuidam matronæ prędicens, ait. Quia Dominã illa, (nomine eam deſignãs), vocauit me rumbulam: ſemper miſera erit, quoad viuet. Poſt paucos dies ab omnib' ſuis bonis tã mobilibus quã immobilibus à filio proprio ejecta: miſerabiliter ſatis vſque hodie mendicat, pœnam luens ſtultiloquij. Ecce ſic B. Virgo diligẽtes ſe diligit & honorat: & contẽnentes ſe punit & humiliat. *Apollo.* Si ſacras imagines contemnentes tantam incurrunt pœnam: puto quòd venerãtes illas merentur gratiam. *Cæſarius.* Hoc in ſequentibus pleniùs cognoſces.

Caput XLIV.

De alia matrona, quæ filiam à lupo raptam per eandem imaginem recepit.

In prædicto caſtro matrona quædam habitat honeſta ac deuota, nomine Iutta: hæc eſt illa, cui beata Virgo verba probroſa in ſuam iconam prolata conqueſta eſt. Et meritò, ſummo enim honore eandem imaginem veneratur: ſalutationes, orationes, multaſque venias coram illa faciens. Tempore quodam cùm filiam paruulam in villam proximam nutriendam tradidiſſet: & infantula jam triennis in area luderet: lupus ludentem quibuſdam aſpicientibus illam per gulam rapuit, raptamque in dorſum ſuum mittens, ſiluas vicinas petiuit. Quem aliqui cum clamore inſecuti, ſine ereptione puellę triſtes reuerſi ſunt. Ex quibus vnus in caſtrum cucurrit: & matri in menſa ſedenti raptum filiæ nuntians, ait.

Imaginum veneratio.

Domina lupus comedit filiam veſtram. Cui illa turbata nimis reſpondit. Certè lupus non comedit, filiam meam. Mox tamen menſa amota ſurrexit, & in multa cordis amaritudine capellam intrans, imaginē Saluatoris de ſinu matris euulſit, ſtanſque contra illā cum multis lacrymis in hæc verba prorupit. Domina nūquam rehabebitis puerum veſtrū: niſi mihi incolumē reſtituatis puerum meum. Mira humilitas Reginę cœli. Quaſi timeret carere filio ſuo, ſi non mulier rehaberet filiam ſuam: lupo protinus imperauit, & ille puellā dimiſit. Inſecuti plures de villa lupi veſtigia, cum puellæ reliquias ad tumulandum quærerent: juxta fructetum illam deambulantem repeterunt. Cui cùm dicerent, vnde venis filia? reſpondit illa. Mummart momordit me. Veſtigia enim dentium lupi in gutture ejus cuti ſuperficietenus inciſa apparuerunt: in teſtimoniū tanti miraculi ad hæc reſeruata. Tunc filiam ad matrem ducentes, mox vt illā ſanam vidit, effecta lætiſſima, cum gratiarū actione ad imaginem ſacram cucurrit: & puerū ſinui ejus reſtituens, ait. Quia reſtituiſti mihi filiam meam: en tibi reſtituo filium tuum. Hæc mihi relata ſunt à ſæpè dicto Hermanno Abbate Loci ſanctæ Mariæ, qui puellā vidit: & à matris ore, quæ dicta ſunt, audiuit. Cùm adhuc Prior eſſet in Hemmenrode, & firmum haberet propoſitum reſignare Prioratus officium: prædicta matrona ab Abbate ejus domno Euſtachio, quem hoſpitio receperat, vt ſibi eum tranſmitteret, petiuit, & obtinuit. Quem ante imaginem Dei genitricis ducens: ne officium ſuum reſignaret, admonuit. Deo, inquit, non placet: ſi reſignaueritis. Cui cùm ille diceret, vnde hoc noſtis, reſpondit illa. Nemo mihi hæc reuelauit, niſi Domina iſta, digito imaginem oſtendens. Multa ſiquidem eidem deuotæ feminæ per illam imaginem reuelantur: plurima per illam beneficia conſequitur. *Apollon.* Neſciui hacten⁹, tantas eſſe conſolationes in imaginibus ſanctorum. *Cæſarius.* Multas ſancti in ſuis, & per ſuas, imagines virtutes operantur: maximè in illis, locis vbi venerantur. Numquid non recordaris juvenis apoſtatæ juxta Floreſſiam, qui per imaginem beatæ Virginis conſecutus eſt indulgentiā: ſimiliter & ſanctimonialis, quæ ab ejus imagine alapa ſuſcepta, periculoſam euaſit tentationem? *Apollon.* Vtriuſque bene memini, primi videlicet, miraculi in Diſtinctione ſecunda, & ſecundi in Diſtinctione præſenti: & ſtupor inuadit me, cum lignis audio vocem ad loquendum, manus ad feriendum, corporis incuruationem, ſeſſionem, & reliquos motus vitales. Magis hoc admiror quam loquelam aſinæ contra Balaam. Illa enim habebat animam motabilem: in lignis, lapidibus, ſiue metallis, nullus ſpiritus eſt. *Cæſarius.* Diuinus ſpiritus in omni creatura eſt per eſſentiam, & per potentiam: cui nihil impoſſibile eſt, nihil miraculoſum: quia ad honorem ſanctorum ſuorum hæc & his ſimilia operatur. De imagine verò beatæ Virginis referam tibi quamdam viſionem mirificam: quæ ante hoc triennium facta eſt.

Diſtinct. 2. cap. 12. *Hac diſtinctio. c. 33.* *Num. 22.*

Caput XLV.

De imagine beatæ Mariæ in Ieſſe.

IN introitu Friſiæ juxta ciuitatem Grimigenſem, cœnobium quoddam ſanctimonialium Ordinis noſtri de nouo conſtructum eſt, vocabulo Ieſſe. Quæ dicturus ſum, à Priore loci eiuſdem audiui: & circa idem tempus imaginem ipſam vidi: & Miſſam coram ipſa celebraui. Eſt enim opere Angelico decenter exſculpta: effigiem repreſentans beatæ Virginis filium in gremio tenentis. Die quadā cùm cuſtos candelam, quæ ante illam ardebat, dicta Miſſa extinxiſſet: & duo carpentarij oratorium propter opus ſuum intrantes illā reaccenſam repeririſſent: dixerunt Priori. Domine, niſi moneatis cuſtodē, vt cauta ſit circa extinctionē hujus

candelæ: oratorium perdetis. Omnia enim lignea ſunt: altare ſcilicet, candelabrum, & parietes. Vocata eſt illa & culpata: negauit, & extinxit. Carpentarij denuo ingreſſi, cùm prædictam candelam rurſum ardere viderent, & mox hoc Priori prodidiſſent iratus durè ſatis inuectus eſt in illam. Qui certus effectus ex verbis eius de extinctione, juſſit, ne deinceps extingueret illã: ſcire volens quid hoc portenderet. Tota illa die & ſequenti nocte, coram imagine prædicta ardebat candela: & in mane vix ad longitudinem dimidij articuli manus fuerat conſumpta. In feſtiuitate beati Andreæ Apoſtoli, cùm vnus ex præfatis carpentarijs, vir ſimplex ac deuotus, modò in eodem cœnobio conuerſus, ad Miſſam ſtaret, & Sacerdos Evangeliũ inciperet: imago Saluatoris ipſo intuente de ſinu matris in quo ſedebat, ſe erigens, coronam de capite ejus tulit, eamque ſuo capiti impoſuit. Dicto verò Evangelio, cum ventum fuiſſet ad illum locum ſymboli, *Et homo factus eſt:* coronã materno capiti reſtituit & reſedit. Hoc cùm ſimplex homo vidiſſet, & de nouitate viſionis expauiſſet, ait intra ſe. Melius eſt, vt taceas: ſi dixeris, non credetur tibi. Cumque in feſto ſancti Nicolai eandem viſionem eodem modò quo priùs, vidiſſet: timens diuinam offenſam incurrere, ſi taceret: Priori viſa per ordinem recitauit. Et quia repoſitionis locum exprimere non poterat, vtpote laicus: interrogatus de hoc reſpondit, quando nominata fuit Maria. Mox Priori occurrit, quod in feſto Confeſſorũ Eccleſia *Credo in vnum Deũ*, dicere non conſueuit. Vocãſque ſocium ſuum, ait. Dixiſtis vos Miſſam in conventu in die ſancti Nicolai? Ipſe tunc domi non fuerat: reſpondente illo, etiam: ſubjunxit. Dixiſtis *Credo in vnum Deum?* Dixi, inquit. Et Prior. Non rectè feciſtis: non enim eſt Apoſtolus. Ad quod verbum ille reſpondit. Certè ego ſanctũ Nicolaum equalem habeo multis Apoſtolis: ſicque Prior de viſione certificatus eſt. *Apollon.* Myſterium viſionis hujus noſſe deſidero. *Cæſarius.* Diadema regium videtur hoc loco ſignare carnem Virginis glorioſam: quã de ſemine traxit regio, Chriſtus verò maternam coronam capiti proprio impoſuit: cùm per Sacramentum Incarnationis carnem de Virgine ſumptam ſuæ diuinitati vniuit. Vnde ad conſiderationem tanti myſterij, Spiritus ſanctus nos inuitans: dicit in Canticis Canticorũ. *Egredimini, filiæ Sion, & videte Regem Salomonem,* id eſt Chriſtum verum pacificum: *in diademate,* id eſt incarne humana, *quo coronauit eum mater ſua* virgo Maria, *in die deſponſationis ejus,* quando Angelo nunciante in ejus vtero cœleſtes celebratæ ſunt nuptiæ, inter naturam diuinã & humanam. Per hoc autem quod ad illa verba, *Et homo factus eſt,* coronam materno capiti repoſuit: dicere videbatur. Mater, ſicut ego per te particeps ſum humanæ ſubſtantiæ: ſic tu per me particeps facta es diuinæ naturæ. Chriſtus enim, qui Deus eſt & homo: corpus ſuum & membra accepit de beata Virgine. Hæc de perfectorum conſolatione ſunt dicta, per ſacram ejus imaginẽ. Audi nunc aliud genus conſolationis, de hoc, quod in exordio hujus diſtinctionis dictũ eſt, apud ipſam eſſe electuaria confortatiua.

Candela diuinitus accenſa, diu ardens vix diminuta.

Cant. 3.

Deſponſatio Chriſti quando facta.

Caput XLVI.

De monacho medico, cui ſancta Maria in choro electuarium ſuum primò negauit & poſtea emendato donauit.

Fvit in Ordine noſtro quidam Phyſicus, magis habitu quam actu monachus, occaſione medicinæ per prouincias diſcurrens: & vix vmquam, niſi in præcipuis feſtiuitatibus, ad monaſterium reuertens. In quadam ſanctæ Dei genitricis ſolemnitate cùm nocte ſtaret ad pſallendum, ipſa Virgo beatiſſima multa claritate circumfuſa chorũ ipſo vidente intrauit: pſallentes circuiuit: & de pixide

quam

quam in manu portabat, electuarium per cochlear hauriens, ſingulis in os mittebat. Ad ipſum verò veniens, cùm pertranſiret & diceret, tu de meo electuario nō indiges, quia medicus es, & plurimas tibi impendis conſolationes: ille triſtis trāſeuntē oculis ſequebatur, culpā recognoſcens. Ab illo enim tempore, non niſi per obedientiam coactus, de monaſterio egredi conſenſit: omnes corporales cōſolationes ſibi temperauit. In proxima ſua ſolemnitate domina noſtra prædicto modo famulos ſuos viſitans, poſtquam ad medicum venit, gradum fixit, & ait: Quia te emendaſti, tuis medicamentis mea præferens: ecce de meo electuario ſicut cæteris tibi impertior. De quo vt guſtauit, mox tantū dulcedinis ac deuotionis concepit, vt deinceps ſtabilis in congregatione maneret: & omnia carnis cōmoda tamquam ſtercora reputaret. Electuarium iſtud gratia deuotionis intelligitur: cujus virtute pſallentes confortantur: cujus dulcedine labor Vigiliarum vertitur in delicias. Huj⁹ ſpecies aromaticæ ſunt, memoria cōpunctiua Dominicæ conceptionis, natiuitatis, & reliquorum ſacramentorum Chriſti: quæ omnia melliflua ſpe futuræ retributionis condiuntur, & meritis beatæ Virginis pſallentibus infunduntur. *Apoll.* Placet quod dicis. *Cæſ.* Quòd apud beatam genitricem Dei vnguenta ſint ſanatiua, teſtatur Sponſus in Canticis, dicens. *Meliora ſunt vbera tua vino: odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata.* Et in alio loco in perſona illius. *Sicut cinnamomum & balſamum aromatizans, odorem dedi*, &c. Quantæ virtutis & gratiæ eadem ſint vnguenta, ſequens declarabit exemplum. *Cant. 4.* *Eccli. 24.*

Caput XLVII.

De Sanctimoniali, cujus tibiam læſam S. Maria in viſione vnxit & ſanauit.

Contigit ante annos paucos in quodam Cœnobio Sanctimonialiū Ordinis noſtri ſatis mihi noto, res valde delectabilis. Eſt ibi quędam ſoror, & ipſa mihi nota: vitę probabilis, multumque fervens in obſequio beatę Virginis. Hęc cùm in genuflexione nimio impellente fervore, tempore quodā genu vel tibiam vulneraſſet, atque meridie in infirmatorio dormiret: viſa eſt in ſomnis ei aſtare beata virgo Maria, pyxidem vnguenti portans in manu ſua: immiſſiſq; digitis de eodem vnguento perunxit vulneratam tibiam virginis. Statim tanta fragrantia affuit, vt ſorores in proximo dormientes odore illius excitatę ſurgerent: & ad lectum ejus venientes, eo ꝙ major ibi ſentiretur virtus odoris, dormientem excitarent. Cui cùm ſignaſſent, quis vel vnde eſſet odor tantus: illa cauſę non ignara, imò per eadē ſigna jam de veritate viſionis certior effecta, nihil illis dicere vel reſignare voluit: tantùm innuens, vt irent dormitum. Quæ cùm rurſus obdormiviſſet, iterū affuit Mater Domini: ſecum illam per viſionem ducens in pomeriū. Cui manum ſub mento ponens, dixit. Modò dimitte te ſuper genua tua. Quod cùm feciſſet, Dña noſtra ſubjunxit. De cætero ſic modeſtè & diſciplinatè debes petere veniā, inſtruens illam. Et adjecit. Singulis diebus Sequentiam, *Aue Dei genitrix*, mihi ad honorem dicere debes, & ad ſingulos verſus veniam petere: multū n. in ea delector. Sanctimonialis verò evigilans, vt experiretur, ſi eſſet aliquis in viſione effectus, tibiā conſpexit: quam non ſine admiratione ſanatā inuenit. *Ap.* Quantū ex hac viſione conjicio, min⁹ placet B. virgini in oratione feruor indiſcretus, & in genuflexionib⁹ motus indiſciplinatus. C. Non cōtradico: vt enī de pſona Dei genitricis taceā, nomen eius non tam ſententiis q̄ viuis exēplis dulce ſup mel oſtendā. *Cap.* XLVIII. *De Incluſo, qui per* Aue Maria *miram ſenſit dulcedinē.* *Feruor indiſcretus cauendus.*

Ivxta Eccleſiam ſancti Severini in Colonia incluſus quidam habitabat, Marſilius nomine, in Thuſcia ad S. Sebaſtianum quandoq; Epiſcopus: & tempore ſchiſmatis, quod fuit inter Alexandrū & Paſchalem ab ipſo Alexandro depoſitus.

Hunc cùm matronæ ciuitatis frequentarent, & vna ei confeſſa fuiſſet, quòd dominæ noſtræ nomen dicere non poſſet ſine quadam mira dulcedine: de cauſa tãtæ gratiæ requiſita, reſpondit. Singulis diebus in honore ejus quinquaginta AVE MARIA cum totidem veniis dicere conſueui: per quæ tantam dulcedinem merui, vt omnis oris mei ſaliua orationis tempore in mel videatur conuerſa. Quod cùm audiſſet jam dictus incluſus, exemplo devotæ feminæ vix per ſex hebdomadas Angelicam ſalutationem præfato modo & numero cõpleuerat: & ecce ĩãtam dulcedinem ſentire cœpit in illius dulciſſimæ ſalutationis prolatione, in ore & gutture, vt mellis dulcedinẽ longè tranſcenderet ipſa dulcedo. Eamdem dulcedinem meruit de Ordine noſtro quidam monachus, exẽplo illius prouocatus. Hęc mihi relata ſunt ab eodem incluſo. Ecce his tribus exemplis ſatis oſtenſum eſt, nomen ejus eſſe ſuper mel dulce: & quòd hereditas ejus ſit ſuper mel & favum. A. Vt quid Eccli. 24. appoſitũ eſt, *Super mel & fauum hereditas* ejus? C. Repetitio confirmatio eſt. Quod hereditamus, hoc frequentamus. In fauo cera eſt & mel. Cera quia tenax eſt, pertinet ad memoriã: mel exprimit dulcedinem. Non niſi per jugem memoriam nominis Genitricis Dei, præmiſſa dulcedo poterit adipiſci. Cera enim illumi-Eccli. 49. nat: mel cibat & inebriat. Nomen Mariæ *in compoſitionem odoris factũ opus pigmentarij. In omni ore quaſi mel indulcabitur: & vt muſica in conuiuio vini.* Vtrumque enim, illuminationẽ & refectionem, ſancti huius inuocatio nominis operatur: ſicut in ſupradictis oſtenſum eſt exemplis. *Apol.* Ex quo tanta bona pnomen beatæ Virginis conferuntur peccatoribus & juſtis: de cætero memoriæ meę tenaciùs inhęrebit. *Cæſ.* Hoc ſi feceris: in fine tuo conſolationem eius experieris. Quòd verò morientib⁹ aſſiſtat, eiſq; ſuam melliſluam pręſentiã oſtendat, pręſto ſunt exempla.

Caput XLIX.

De Monacho, quem beata virgo deoſculata eſt ante mortem.

IN quadam domo Hiſpaniæ Ordinis noſtri, quæ Pumeratre vocatur, duo adoleſcentes ſunt conuerſi, & tam laudabiliter conuerſati, vt eſſet vita illorũ aliis in exemplum. Ex quib⁹ vnus in obſequio beatæ Virginis ita fervens extitit ac deuotus, ita in horis ejus decantandis moroſus & intentus: vt non ſolùm in ſingulis verſibus, ſed etiam in ſingulis verbis memoriam ipſius haberet: ſicq; horam horę cum maximis laboribus penè continuaret. Qui cùm annos decem & ſeptem feciſſet in Ordinẽ, graviter infirmatus eſt: & miniſtrauit ei ſocius ſuus, ex licentia Prioris. Sciens eum virum ſanctũ, & in ſervitio Dei Genitricis deuotiſſimum, vt aliquid ſibi diceret ad ædificationem, intuitu mutuæ charitatis, flagitauit. Cui ille cùm nihil negare poſſet nec vellet, reſpondit. Heri Domina noſtra viſitauit me: & quia die ſeptimo ad Dominum ſim migraturus, prædixit, & adjecit: quia præ cunctis mortalibus mihi intentiùs ſeruiuiſti, & ego tibi faciam, quod nondũ alicui feci: collumque meum ſtringens, dedit mihi oſculum. *Apol.* Hic legentibus oriri poteſt ſcrupulus: quia ſuperiùs dictum eſt, quòd militi tentato oſculum dederit. *Cæſar.* Viſio iſta illam tempore pręceſſit. Cùm autem agonizaret die & hora prædicta vir beatus: Prior dormiens, cellam in qua jacebat, turbam candidatorum introire vidit: qui ſe propter animam illius deducendam adveniſſe, dicebant: ſtatimque ad percuſſionem tabulę excitatus, ſurrexit & accurrit: & quia cæleſtis eſſet exercitus, à quibus deuotus Genitricis Dei famulus foret deducendus, minimè dubitauit. Hoc Dominus Arnoldus Abbas Ciſtercienſis, Treueri poſitus multis recitauit: dicens, veraciter in domo, in qua priùs Abbas fuerat, geſtum.

Caput L.

De Conuerſo, cui beata Maria finem prædixit.

IN domo, quæ vulgari nomine Hémenrode dicitur, Conuerſus quidam fuit, vocabulo Hermannus, nemorali aratro cujuſdam grágiæ deputatus. Erat autem ſinceriſſimæ vitæ, & multas à Deo conſolationes ſecretò percipiebat: ex quibus perpaucæ ad noſtrá peruenerunt notitiam. Is in officio ſuo habebat inter alios boues juvencum ferocem ac ſuperbum: quem ad opus vix aut nullatenus ſine labore adducebat. Hunc ergo cùm vice quadá jugo vellet colligare, & modis omnibus recalcitrantem nequiret cópeſcere: commotus animo in ſilvam divertit, & fuſtem ad rebellem taurú feriendum incidit. Cui minaciter cum vecte venienti, neſcio quo ſpiritu duct⁹ taurus occurrit, pedibuſq; ejus proſtratus, licet non verbis, geſtu tamen humiliati corporis veniam flagitauit. Quo viſo vir Dei placatus, ait. Miſericordiam quæris, miſericordiá tibi non denegabo. Surge, & caue, ne me decętero inquietes. Ab illa autem die taurus idem omné depoſuit feritatem, adeò vt in gratia manſuetudinis nullo conjugalium ſuorú inueniretur inferior. Idem frater alio tempore, cùm diurnis laboribus fatigatus, poſt Cópletorium pauſaturus, in ſuo ſtratu ſe collocaſſet: ſubitò recordatus eſt, quòd ipſo die vnam horam, quam decantare ſolebat in honore beatæ Virginis, pro inſtantia occupationis diſtulerat, & dilatam obliuione intercedente neglexerat. Exiliit ergo de ſtratu ſuo, vt quod neglexerat, vel tunc suppleret. Sed ejus miſerata labores domina mundi, repente aſtitit ei: imperans, vt quieſceret, & ipſa pro eo horá neglectam ſupplere deberet. Quando autem Dominus Deus juſtam laborib⁹ ejus remunerationem reddere decreuit, immiſit ei infirmitatem corporis: ſed animi gaudiú & conſolationem non ſubtraxit. Igitur cùm per aliquot dies ęgrotaſſet, venit Abbas Giſilbertus, tam eum quàm cæteros infirmos viſitare. Cui cùm diceret, non erubeſcis, frater Hermanne, quòd frater Godefridus erit prior tuus in regno cælorum? demonſtrato quodam conuerſo ibidé infirmo, qui triennium vix perfecerat in Ordine. Reſpondit. Non, domine: ſed quidquid boni ei Deus facere voluerit, bene cupio ei. Dixit ei Abbas. O! tu ſemper rides. Facies enim ejus quaſi naturaliter ad ridendum diſpoſita erat. Habe licentiam eundi ad chorú, & ad opus tuum. Reſpondit. Ego ibo, quò Deus voluerit. Et quò, inquit, ibis? Reſpondit. Ad cęlorú regnum. Quando ergo, ait, morieris? At ille: poſt biduú. Nam & tertia poſt hanc die, incipiente Miſſa hic ero, & incipiente Euangelio hic adhuc ero: ſed antequam finiatur, in regno cælorum ero. Et videtur mihi hoc triduum prolixi⁹ eſſe, & amplius me grauat, quàm totum tempus vitæ meæ, quod feci ſuper terram. Vnde, inquit, iſta noſti? Reſpondit ille. Beata Virgo domina noſtra hic fuit, & conſolata eſt me. Sed & ego raptus ſum in cælum: vbi etiam videre merui beatitudiné, quam Deo largiente habiturus ſum. Ab illo ergo die frequentiſſimè eum Abbas viſitauit. Iam aduenerat dies tertia: & inſtante hora Miſſæ acceſſit ad eum felicis memoriæ frater Theodericus de Cellario miniſter ejus, & dixit. Frater Hermáne, Poteróne ego ire ad Miſſam? Erant enim dies Quadrageſimæ. Qui ait. Non. Sinite alios ire, vos autem manete mecum: & præparate aquâ calidam, vnde lauari debeam. Et poſt paululum. Sternite matrá, & advocate duos fratres, qui vos adjuuent: tempus eſt migrandi. Pulſata igitur tabula circa principiú Euangelij, cóventus occurrit, & ipſe Abbas inter primos: ſicq; ſancta illa anima, ſicut prædixerat, ante finem Euangelij ſoluta eſt. *Apoll.* Non miror, ſi juſtus deſiderauit morté: qué auctrix vitę conſolata eſt ante morté. *Cæſ.* Non ſolú pręſentia ej⁹ infirmis dat fiduciá moriendi: ſed etiá morientib⁹ riſum excitat, qui eſt ſignú magnæ lętitiæ.

Caput LI. *De Converſo, qui in fine B. Mariam vidit.*

Conuerſus quidam, adoleſcens ætate, Friſo natione, in Luka, cujus ſuprà memini, grauiter infirmabatur. Deductus ad extrema: in ipſa agonia, ſicut mihi retulit monach⁹, qui vidit, & præſens fuit: ridere cœpit. Cui cùm diceret vn⁹ ex circũſtantibus: Pauo, (hoc ei nomen erat,) cur modò rides: reſpondit. Cur non rideam? Ecce Domina noſtra præſens eſt: & iam animam meam ſuſcipiet. Videtur mihi in iſto verſiculus Poëtæ impletus. *Incipe, parue puer, riſu cognoſcere matrem.* Puer erat virtute idẽ conuerſus: quia ſimplex & purus, parvus, humilis, & manſuetus. Haud dubiũ, quin oſtenderit beata Virgo morięti maternos geſtus: quia non riſum, ſed timorem vultus excitat ſeuerus.

Ridet frater in agonia.

Virgil.

Caput LII. *De ſanctimoniali, cui morienti B. Maria apparuit.*

Simile contigit Coloniæ, in Eccleſia ſancti Mauricij. Cùm quædam ſanctimonialis bonæ vitæ in extremis ibidem laboraret, & ſorores morientẽ circũſtarent: illa ſerenata facie ſubridẽdo, cunctis audientibus in hæc verba prorupit. Bene veniat dulciſſima Domina mea, bene veniat: ſicq; repreſſis labijs expirauit. Multum enim illam diligebat. Vnde & in illa hora terribili dilectã meruit videre, viſam ſalutare: atq; per eam & cũ ea celeſtem thalamum intrare. *Apollon.* Spero, quòd dæmones, qui etiam viris ſanctiſſimis in exitu nimis ſunt importuni, in præſentia tantæ majeſtatis ſubſiſtere non poſſunt. *Cæſ.* Hoc tibi oſtendere volo per exemplum.

Monialis moriendo ſubridet

Caput LIII.

De Uuarnero monacho, cui in extremis B. Maria ſubuenit, cùm à dæmonibus terreretur.

Circa hoc triennium monachus quidã, Warnerus nomine, in Eberbaco defunctus eſt: ætate quidẽ adoleſcens & imberbis, ſed mente canus. Hic cùm ante horã exitus ſui, ſicut ab ejus Abbate didici, dæmones circa ſe videret: illorum importunitate valde turbatus, clamare cœpit, ſancta Maria libera me ab iſtis viliſſimis: crebriùs hæc repetens. Hujus clamorem audientes ij qui circa eũ erant, ſatis mirabantur: ſcientes eum taciturnum eſſe, & vix ad interrogata reſpondere. Pòſt modum reſpirans & inclinans: ait. Bene veniat cariſſima Domina mea: bene veniat. Moxq; manũ contra dæmones leuans, & eis inſultans, ſubjunxit. Modò jacete vos ibi, modò jacete ibi: ſicque poſt modicũ placido vultu expirauit: Angelis gaudium faciens in cœlo, ſed non modicũ dolorem fratribus in monaſterio. Fuerat enim adoleſcens bonus & diſciplinatus: virgo corpore & mente. Nec dubitandum eſt, quin in aduentu Reginæ cœli omnis illa turba ſpirituum malignorum impulſa ſit & dejecta: ſicut in ortu ſolis nebula diſpergitur matutina. *Apollo* Si Domina noſtra clementiſſima in morte peccatorũ, ſicut ſupradictum eſt, ſua ſola miſericordia dæmonũ cachinnos compeſcuit: non miror, ſi in obitu hujus iuſti, terrores illorum indebitos repreſſit. *Cæſar.* Bene ſentis. Dignum erat, vt mater totius caſtitatis: etiam ante mortem in ſuo famulo tam jocunda viſitatione remuneraret virtutem caſtitatis. Nec hoc miror de perfecto monacho: cum ob eandem virtutem nouerim præſentiam ſuam cuidam ſæculari clerico morienti, Dei genitricem exhibuiſſe.

Cap. 9.

Caput LIV.

De canonico Colonienſi, cui in fine ſancta Maria ſe oſtendit.

Qvidam canonicus majoris Eccleſiæ in Colonia, cùm in extremis ageret: beatam Mariam præſentem vidit, & agnouit. Quam viſionem cùm circunſtantibus recitaſſet: alapam ſenſibilem inuiſibiliter recepit. *Apollonius.* Quæ fuit ibi culpa? *Cæſarius.* Puto, quod inanis gloria: quæ mox per alapam eadem eſt ſanata. Vocabatur enim Albertus: & licet corpore fuerit caſtus,

ſatis tamen extitit ſæcularis, & delicatus, atque in veſtibus curioſus. Ne autem cauſari poſſis, quod vniuerſalis Domina tantum clauſtralibus, virginibus, vel continentibus, decedẽtibus ſuam præſentiam viſibiliter impendat, eoſque ad vitam æternam perducat: perſonam laicam & vxoratam tibi proponam.

Caput LV.

De Simone cruce ſignato, quem ſancta Maria morientem conſolata eſt.

CIVIS quidam de Tulpero, vir honeſtus, Cono nomine, in hac extremã expeditione ſignatus, cũ alijs peregrinis ad mare vſque peruenit. Ibi grauiter infirmatus, cùm moritur' eſſet, cœpit mirabiliter jocundari. Requirẽtibus ſocijs de cauſa lætitiæ, reſpondit. Quare non gaudeam? Ecce Domina noſtra ſancta Maria hic præſens eſt: & hæc mihi dixit. Cono, quia reliquiſti vxorem & filios tuos, & omnia, propter honorem filij mei, periculis te exponens: ego bene & plenè tibi retribuam. Qui ſtatim exclamauit. En video cœlum apertum, & in eo ſedem mihi paratam: ad quam celeriùs ſum aſcenſurus. Moxque ſacro oleo poſtulãs ſe inungi: & viatico Dominici corporis muniri, hominem peregre depoſuit: & ſicut verus peregrin' in cœleſti patria laboris ſui præmium ſuſcepit. *Apollon.* Non miror, ſi homo iſte juſtus, vel potiùs per crucis ſignationem juſtificatus, tam mirifica vidit & promeruit: ſed ſi noſti, dic vnde mirer. *Cæſarius.* Duo tibi dicam exempla diuinę pietatis, ejuſque genitricis: quæ te non ſolum in admirationem, imò etiam in ſtuporem meritò conuertant.

Morib. dus aduētu B. Maria lætatur.

Caput LVI.

De Milite decollato, qui per eam euaſit gehennam.

MILES quidam nobilis, ſed criminoſus, tempore quodam ab inimicis ſuis captus eſt. Et quia mortales erant inter eos inimicitiæ; viſum eſt eis expedire, vt in inſtanti occideretur. Cernens vir nobilis ſibi mortem imminere: & nullũ adeſſe remediũ vitæ: ſupplici voce dixit ad illos. Rogo vos intuitu Dei, vt mortem meam differre dignemini: quatinus alicui Sacerdotum peccata mea poſſim confiteri. Reſpõderunt illi. Non eſt nobis hæc dilatio tuta. Contingere poſſet, vt cognati & amici tui venientes eriperẽt te de manibus noſtris: & eſſet error nouiſſimus peior priore. Qui cùm præcepiſſent, vt ſe proſterneret ad decollandum: dixit hoc verbum. Deus tu ſcis voluntatem meam. Et ſubiunxit. Animam meam cõmendo Virginis filio, ſicque decollatus eſt. Et tunc temporis obſeſſus quidam in vicinia erat: cui cùm dicerẽt quidam, audita morte tanti tyranni, modò magnum habetis gaudium, propter animam illius militis facinoroſi: lugubri voce reſpondit. Nequaquam. Vnum enim verbum protulit: propter quod ſaluatus eſt. Haud dubium, quin ope B. Virginis, cujus filio animam occidendus commiſit, pœnis gehennæ ſit ſubtractus: & cum latrone confitente paradiſi gaudijs addictus. Aliud tibi referam, vnde ampliùs mireris: quod mihi quidam Abbas Ordinis noſtri retulit: circa hoc quinquennium dicens illud contigiſſe.

Caput LVII.

De latrone decollato, quem ſancta Maria ſepeliri iuſſit in Eccleſia.

IN vicinia ciuitatis Tridentinæ, ſicut mihi retulit quidam Abbas, latro nominatus verſabatur, à quo multi deprædabantur: & qui ſe defendere voluerunt nec potuerunt, occidebantur. Hic cum die quadam quemdam monachum Ordinis noſtri obuium haberet: ſperans quod pecuniã portaret, ait. Niſi voluntariè ſequaris me, occidam te. Quem cùm monachus ſequeretur, & quæreret in via quis eſſet, vel quid operis haberet: reſpondit ille. Ego ſum latro ille famoſus: nomen ſuum exprimens. Cui cùm monachus diceret, iam incipitis caneſcere, & non timetis vitæ veſtræ: reſpondit ille. Non plusquam pecus. Et tacuit monachus. Veniens autem in ſpelũcam illius: ait intra ſe. Si poſſes hominem hunc conuertere: magnum Deo præſtares obſequium. Dixitque ad latronem. Si licet mihi aliquid vos interrogare? Reſpõdente illo, licet: monachus ſubinoxit. Qualis extitit vita veſtra à principio? Reſpondit ille. Peſſima. Quando puer eram; cum omnibus meis coëtaneis contendebam: factus adoleſcens, furtis operam dedi: deinde in vitium proficiẽs, latrocinia exercuĩ. In quibus adeo profeci: vt hodie caput & magiſter ſim omnium latronum huius prouinciæ. Ad quod monachus. Numquid non timetis pœnas æternas huiuſmodi operibus præparatas? Dicente illo, de anima nulla mihi quæſtio eſt, eo quòd perdita ſit. Monach' reſpõdit. Quid ſi poſſem vobis oſtẽdere viam ſalutis: velletis mihi acquieſcere, necne? Ait latro. Etiam vobis conſentirem. Et ille. Ieiunate, inquit, vnum diem in hebdomada in honore ſanctæ Mariæ genitricis Dei: & nullum in illa lædatis. Et ſciatis pro certo, quia gratiam apud filium ſuum vobis obtinebit. Reſpondit latro. Hæc reuera faciam, & iam voueo: nihil eo die comedam, nullum depręḍabor: nullum lædam. Elegitque diem ſabbati: nihil in illo mali operans, imò plurimos à ſociorum manibus deprædandos ſiue occidendos, ob honorem beatæ Virginis eripiens. Eodem tempore, Tridentum ab hoſtibus per circuitum infeſtabatur: & exeuntes ſatellites ciuitatis, cùm hoſtes die ſabbati inſequerentur, iamdictum latronem inermẽ propter ſabbatum cum cæteris ceperunt. Et cùm eſſet fortiſſimus, non ſe defendebat, cũ caperetur: non ſe excuſabat, nec loqui voluit interrogatus, cùm duceretur. Veniens in ciuitatem: mox

vt cognitus eſt, patibulo adiudicatus eſt. Nuiu tamen, vt creditur, beatæ Virginis, ſuper pulchritudinem corporis eius iudices moti, in hoc eóvenerunt, vt prouincia abiurata viueret. Quod cùm ille abnueret, & diceret, non faciam: melius eſt enim, vt hic peccata mea luam, quàm in futuro, reſponderunt. Vis ne tu, vt decollemus? Non curo, inquit, qualis ſit pœna: dummodo occidar. Et illi. Vis vt vocetur tibi Sacerdos? Reſpondit. Non eſt neceſſe, omnes enim Chriſtiani eſtis: omnibus vobis omnia peccata mea confiteor. Quod cùm feciſſet, cum multa contritione nihil ſe boni vnquam feciſſe teſtabatur: præter illud ieiuniũ, quod à monacho didicerat, ſicque extra ciuitatem decollatus eſt, & in eodem loco ſepultus. Nocte eadẽ, vigiles portarũ circa eius tumulũ luminaria viderunt. Quinq; enim matronæ corpus effodientes, & caput corpori adaptantes, poſuerunt in feretro: miræ texturæ purpura ſuperiecta. Ex quibus quatuor ſingulas candelas ardentes in manibus habentes per quatuor partes feretrum tollentes: quinta, quæ clariſſima omnium erat cum candela ſequente, ad portam vſque peruenerunt, ibi corpus deponentes. Cuſtodes iſta videntes timuerunt: putantes eſſe phantaſma. Quibus illa dicebat. Dicite Epiſcopo veſtro, vt capellanũ meum à vobis decollatum in tali loco Eccleſiæ honorificè ſepeliat: minas addens, ſi negligeret. Et nominauit ſe. Mane cùm Epiſcopo hæc nunciata fuiſſent, cum clero & populo exiens purpuram depoſuit: caput præciſum corpori vnitum videns expauit: texturamque purpuræ humanũ artificium excedente admiratus, relatis credidit: hominemq; cum timore & honore maximo, non vt latronem, ſed vt Chriſti martyrem, in loco deſignato ſepeliuit. Ab illo tempore vſque hodie vix aliquis adultus in illa prouincia inuenitur: qui eius exemplo diẽ ſabbati in honore Dominæ noſtræ non ieiunet. *Apollon.* Cùm opera bona extra charitatem facta mortua ſint: quomodo ieiunium, ſiue aliud opus, ſecundum genus bonorum, tempore latrocinij geſtum, Dei genitrici placere potuit? *Cæſar.* Per obſequium, quod beatæ Virgini impẽdit, habilem ſe reddidit gratiæ: per finalem contritionem factus eſt filius gloriæ: per pœnam temporalem, quam libenter ac patienter ſuſtinuit, purgatorij pœnas euaſit. *Non enim punit Deus bis in idipſum*: niſi medicina contemnatur. Non audeo aliter diffinire. Legimus enim in Vitis Patrum, cuidam latroni enumerſo pietatis opera, quæ in latrocinio egit, enumeranti: ſanctum reſpondiſſe Paphnutium, numquã aliquid tale egi, idest tam magnum in vita mea. *Apollon.* Hiſtoria hæc tam mirabilis valdè accendere debet peccatores in amorem ſanctæ Dei genitricis. *Cæſar.* Adhuc vnum ſupereſt capitulum, quod omnes Ordinis noſtri profeſſores magis omnibus quæ audiſti in illius amorem accendat: propter quod præſenti diſtinctioni pro concluſione illud inſeram: quia quod nouiſſimo loco dicitur, memoriæ fortiùs imprimitur

Naum 1. ſecundùm Septuaginta.

Caput LVIII.

De monacho, qui Ordinem Ceſtercienſem ſub ejus pallio vidit in Regno cœlorum.

MONACHVS quidam Ordinis noſtri Dominam noſtram plurimùm diligens, ante paucos annos mente excedens, ad contemplationem gloriæ cœleſtis deductus eſt. Vbi dum diuerſos Eccleſiæ triumphantis Ordines videret, Angelorum videlicet, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum: & eoſdem certis characteribus diſtinctos: idest in Canonicos regulares, Præmonſtratenſes, ſiue Cluniacenſes: de ſuo Ordine ſolicitus, cùm ſtaret & circumſpiceret, nec aliquã de illo perſonam in illa gloria reperiret: ad beatam Dei Genitricem cum gemitu reſpiciens, ait. Quid eſt, ſanctiſſima Domina, quod de Ordine Ciſtercienſi neminem hic video? Quare famuli tui tibi tam deuotè famulantes, à conſortio tantæ beatitudinis excluduntur? Videns eum turbatum Regina cœli: reſpondit. Ita mihi dilecti ac familiares ſunt ij, qui de Ordine Ciſtercienſi ſunt: vt eos etiam ſub vlnis meis foueam. Aperienſq; pallium ſuum, quo amicta videbatur, quod miræ erat latitudinis, innumerabilẽ multitudinem Monachorum, Conuerſorum, Sanctimonialium, illi oſtendit. Qui nimis exultans, & gratias referens, ad corpus redijt: & quid viderit, quidve audierit, Abbati ſuo narrauit. Ille verò in ſequenti Capitulo hæc referens Abbatibus, omnes lætificauit: ad ampliorem ſanctæ Dei genitricis amorem illos accendens. Igitur quia Virginem beatam, imò ſpeculum virginitatis, cujus merita & gloria omnem ſanctorum altitudinem tranſcendunt, laudare non ſufficio: quaſi imperitus orator, illam laudando deficio. Ipſam igitur, ejus adiutus orationibus deprecor, vt defectum meum ſuppleat ipſa: & quæ ſcripta, vel quæ ſcribenda ſunt, fructuoſa faciat. FINIS DISTINCTIONIS SEPTIMÆ.

Ordines beatorum.

Ordines Religioſorum illius temporis.

Caput ſequens deerat exemplari, quo vſi ſumus, ideo omiſſum fuit: poſtea autem in altero Codice repertum viſũ fuit illud huc referre. Hic autem eſt eius titulus in prædicto Codice. Caput XXII. De fratre in Arnſber, quem beata Virgo per ſeipſam viſitare dignata eſt.

IN Arnſburg, domo Ordinis Ciſtercienſis, fuit quidam frater deuotiſſimus erga beatam Virginem Dei Genitricem Mariam. Hic dum aliquantum temporis in ejus domo ſeruitium peregiſſet, æſtu cordis incredibili cœpit anxiari: aliquam ſibi ſpecialem viſitationem à matre miſericordiæ cupiens impartiri. Igi-

tur intempeſtæ quadam noctis hora, dum in ſtratum ſe ad requieſcendum collocaſſet, oculis ſomnum non capientibus, toto cordis affectu fiducialiter inuitare cœpit beatam Virginem de alta ſede polorum deſcendere ad ſe inviſendum. Cùm repentè è lecto proſilit, & pomerium quoddam dormitorio contiguum ingreditur. In quo aliquantum reſedit, oculis cordis & corporis ſurſum arrectis, cùm ecce virgo pulcherrima ingreditur, his eum verbis alloquens: Nunquid non deſideratis audire cantum meum? Quo reſpondente, deſidero; tam dulciter modulata eſt, vt vix aures humanæ ſufferre poſſent. Melodia autem illa terminata inclinauit ſe virgo, & abiit. Et poſt puſillum, vidit aliam virginē ingredientem, ad inſtar prioris, nimio fulgore micantem. Quæ etiam dulce melos cecinit, & receſſit. Quas intellexit fuiſſe beatam Catherinam, & Agnetem. Et poſt paruum interuallum, ecce glorioſiſſima mater miſericordiæ, Maria, per ſemetipſam viſitare dignata eſt deuotum ſibi famulum: quæ etiam omnes ſibi in veritate ſeruientes, neque hic neque in futuro ſua gratia deſtituet. Venit ergo circumvallata agminibus Angelorum, omnem terræ noctis horrorem vultus claritate ac ſplendore lampadum fugans: propiuſque accedens, blanda voce cū compellare cœpit. O frater chariſſime, ſi placuerit, qualitercumque recompenſabo devotiſſimum famulatum tuum dulcī melodia. Beata itaque Virgine melos præcinente, frater ille quaſi in extaſi factus, in faciem corruit, & omnis illa viſio diſparuit. Interim fratres ex more ad matutinalem ſurgunt ſynaxim, prædicti fratris abſentiam vehementer admirantes: quia nunquam diuinis officijs ſe ſubtrahere ſolitus erat, niſi graui infirmitate depreſſus, vel quolibet vtili negocio occupatus. Quapropter, quia reuerendus omnibus habebatur, officinas totius monaſterij perluſtrantes, tandem in prædicto pomerio repererunt, vultus habentem in terram demiſſos. Quem eleuantes, & in lectum deponentes, omnem diligentiam adhibuerunt. Qui ſoſpitati redditus, per præceptum Abbatis ſui coactus eſt omnem rei ordinem pandere. Poſtea non ingratus beneficijs ſibi collatis, reliquum tempus vitæ feruentius in Dei ſeruitio, atque eius piiſſimæ genitricis perfecit: tandemque fine beato quieuit. Hæc mihi relata ſunt à Religioſa vidua, ſorore eiuſdem fratris: quæ omnia teſtata eſt ſe veraciter intellexiſſe.

DISTINCTIO OCTAVA,

De diuerſis Viſionibus.

CAPVT PRIMVM.

Quare in octaua Diſtinctione de diuerſis viſionibus tractetur.

MIRARI poteris, quare diſtinctionem diuerſarum viſionū ad octavum diſtulerim locum. Non abſque ratione & cauſa ſacramenti noueris hoc factum. Sicut enim Chriſtus ſcalam in Euangelio compoſuit ex octo beatitudinibus, per quam cœlos conſcendere poſſit omnis Chriſtian⁹: ita in hac diſtinctione ſcala erigenda eſt ex totidem Ordinibus, per quam humanæ viſioni deſcendat cœleſtis exercitus. Duo latera hujus ſcalæ ſunt duo genera viſionum, ſpiritualis ſcilicet & corporalis: ita tamen, vt per ſpirituale, omnis viſio intelligatur, in qua ſolus ſpiritus operatur. *Apol.* Quæ eſt viſio corporalis? *Ceſa.* Cùm aliqua Dei dono corporaliter videntur, & per illa aliquid ſignificatur: vt ſicut Elizæus vidit currus igneos in raptu Eliæ, & Rex Balthaſſar articulos manus ſcribentis in pariete. Hanc viſionem ſæpe Angeli, necnon & animæ ſanctorum in ſubjectis corporibus à mortalibus oculis corporeis contemplantur: vt poſtea dicetur ſub exemplis. *Apollon.* Quæ eſt viſio ſpiritualis? *Ceſar.* Quæ fit per imagines ſine corporibus: vt fieri ſolet in extaſi, & in ſomnis. Sub hac comprehendamus & viſionem intellectualem, licet multum differat ab ea: quam quidam dicunt eſſe triplicem, ſcilicet ænigmaticam, quam habent viatores: præſentariam, qua vtuntur ciues: & mediaſtinam, quam habuerunt Adam & Eua in paradiſo. *Apollon.* Quid eſt viſio intellectualis? *Ceſar.* Viſio intellectualis ſiue mentalis, eſt, quando nec corpora nec imagines rerum videntur; ſed incorporeis ſubſtātijs intuitus mentis mira Dei figitur potentia. In ſummo gradu hujus ſcalæ locemus Chriſtum, qui Deus eſt & homo: caput & origo omnium ſanctorū. In ſecūdo gradu deſcendendo, Ordinem Angelorum: in tertio gradu Ordinem Patriar-

Scala ex diuerſis Ordinibus cōpoſita.

Duo genera viſionum.

4. Reg. 2.

Daniel. 5.

eharum atque Prophetarum, in quarto gradu Ordiné Apoſtolorum, in quinto gradu Ordinem Martyrum. In ſexto gradu Ordiné Confeſſorum. In ſeptimo gradu Ordiné Virginum, viduarum & continentium. In octauo gradu viſioné quarumlibet rerum miraculosè apparentium. *Apollon.* Quali modo ſiue in quibuſlibet formis, cœleſtes ſpiritus, vtrum ſint Angeli, ſiue humani, mortalibus ſe exhibeant, magis exemplis quàm ſentétijs ſcire deſidero: præmiſſa tamen priùs viſione Dei ac Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. *Cæſar.* Inuoca mecum Spiritú ſanctum, qui ab eo procedit, de cujus etiam apparitione mirabili aliquid dicere propono: vt hoc quod poſtulas, dignè valeam adimplere. Licet indiuiſa ſint opera ſanctæ Trinitatis, & Patri Filius, atque vtriq; Spiritus ſanctus credatur conſubſtátialis: numquam tamen in ſubjecta creatura Pater mortalibus appparuiſſe reperitur: quod de Filio & Spiritu ſancto dici non poteſt. Duas ſiquidem in Chriſti perſona naturas confitemur, diuinam & humanam: ſecundum illam *lucem habitat inacceſſibilem*, in qua *nemo eam vidit vmquam*: ſecundum iſtam, humanam
1. Timo. 6. Baruch 3. ſcilicet, *in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt.* Viſus eſt enim ante legem, & ſub lege à Patribus, ſed in aliqua ſubjecta creatura: viſus eſt tempore gratiæ in humana natura. Et licet ſemel ex virgine ſit natus, nutritus, ac lactatus, ſemel à magis adoratus, in téplo præſentatus, paſſus, & à mortuis ſuſcitatus, aſcenderitque in cœlum: tamen vſque ad diem judicij eadem ſacraméta mirabiliter quodá modò renouare non deſinit, ſecundum prædicta viſionum genera: ſuis dilectis & electis nunc in infantia & pueritia, nunc in adoleſcentia & juventute, ſuam præſentiam exhibens, ſicut ſequentia declarabunt exempla.

Caput II.

De Sacerdote, cui natiuitas Chriſti in ſomnis reuelata eſt.

SACERDOS quidam de domo noſtra, dú de ſacraméto Incarnationis Chriſti plurima cogitaret: nocte quadam per viſum in natiuitatis ejus diuerſoriú raptus eſt: in quo dum audiret, quòd virgo paritura eſſet, reſpondit. Chriſtus ſemel natus eſt: denuo naſci non poterit. Si virgo hæc paritura eſt: aliquis Propheta magnus de ea naſcetur, non Chriſtus. Vix verba finierat: & ecce illa ſine omni dolore peperit filium: panniſque inuolutum monacho porrigebat. quem ille inter brachia ſua colligens ac deoſculans, myſterium intellexit: & motu dulcedinis illius euigilans, præmiſſas cogitationes tam jocunda viſione remuneratas minimè dubitauit. Ecce viſio hæc ſpiritualis fuit: ſed in ſomnis facta eſt. Aliá huic ſubjungam viſionem: quam diſcernere non poſſum, vtrum in ſomnis, ſiue per mentis exceſſum contigerit: propter diuerſorum relationem.

Caput III.

De ſorore Chriſtina, & eadem natiuitate.

DOMINVS venerabilem virginem Chriſtiná, cujus in præcedentibus memoria habita eſt, in Vergis ſanctimonialé, viſione ſuæ natiuitatis lætificare volens: tempore quodam ei cum matre & Ioſeph apparuit, pannis inuolutus, & in præſepio reclinatus. Erant ijdem panniculi lanei & albi: à pannis ſororum nihil differentes, faſcia verò, qua membra ejus ligata erant: griſei coloris videbantur. Vides, quanta humilitas, quanta pietas in Dei filio: pannos ſuos pannis Ordinis conformare dignatus eſt, vt ampliùs illa beata de ſuſcepto habitu gratularetur. Simile habes in ſuperiori diſtinctione: vbi Domino Chriſtiano de Clauſtro
Diſt. 7. c. 16 morienti in cuculla cú matre apparuit. *Apollon* Quod genus viſionis videtur tibi pcellere, illud ſcilicet, quod fit in ſónis, ſiue qđ fit in exceſſu métis? *Cæſar.* Vt pleniùs de hac quæſtione te expedire valeá: diuerſas ſomniorú cauſas tibi perſtringá.

Caput IV. De diuerſitate ſomniorum, & viſione ſpirituali.

SOmnium quandoque fit ex reliquiis cogitationum & curis: quandoque ex crapula: quandoq; ex inanitione ventris: quandoq; ex illuſione & phantaſtica imaginatione inimici, ſine præcedenti cogitatione: quandoque ex præmiſſa cogitatione, illuſione ſecuta: quandoque per reuelationem Spiritus ſancti, quæ multis modis fit: & eſt hoc genus ſomnij digniſſimum. Nec tamen minùs, imò magis meritoriũ eſt: ſi cogitatio ſancta præceſſerit. Igitur quocũque modo viſio fiat nocturna, meo judicio, illa quæ fit per mentis exceſſum, anteferiur: quia certior, quia rarior, quia jucundior. Prior viſio, quando de cęleſtibus eſt, propriè dicitur reuelatio, ſecunda contẽplatio. In vtraque homo moritur exterior, & viget interior. Illa eſt infra rationẽ, & ideo habet meritum: iſta ſupra rationem, vnde magis pertinere videtur ad pręmium. Quando mens per contẽplationẽ in Deum vadit, ſenſus rationis deficit. Hinc eſt, quòd in ortu Benjamin Rachel moritur. Rachel quæ interpretatur viſum principiũ, deſignat rationem: Benjamin, cujus interpretatio eſt filius dexteræ, contemplationem. Rachel verò in natiuitate Benjamin moritur, cùm de ratione cæleſtiũ contemplatio naſcitur. Quantæ ſit infirmitatis ſenſus rationis, mens intra ſe experitur. Quod ſi verum non eſſet, Apoſtolus exceſſum ſuum manifeſtans non diceret. *Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio: Deus ſcit. Apoſt.* Licet viſio ſpiritualis dignior ſit corporali: magis tamen me delectat audire exempla de iſta: quia cæleſtes ſpiritus, ſiue, quod majus eſt, ipſum Creatorem ſpirituũ oculis corporeis poſſe videre, omnib⁹ viſionibus antepono.

Vnde cauſentur ſomnia.

Geneſ. 35.

2. Cor 12.

C. Viſionem nunc tibi referã, de qua judicare debes, vtrùm ſpiritualis, an corporalis ſit: eſt enim de natiuitate Chriſti. *Caput V.*

De monacho, qui Chriſtũ quaſi recenter natum vidit cum Maria & Ioſeph.

IN Clauſtro monach⁹ quidam in magna erat deuotione: & videbatur bonam Dei manũ ſuper ſe habere. Erat quippe in opere manuum ſtrenuus, in oratione & pſalmodia deuotus: potens ad vigilandum, & fervens ad quodlibet injunctũ. Cumque tam bonum circa feſtũ Omnium Sanctorum habuiſſet ſpiritum, ejuſq; nullũ aut modicum per plures dies ſenſiſſet detrimẽtum: cœpit non tam audacter quàm reuerenter à Dño precibus exigere, vt eum in feſto ſuæ ſanctiſſimæ Natiuitatis qualicũque cõſolaretur viſitatione. Aderat jam vigilia Natiuitatis Dominicæ, & ille necdum tepuerat à deuotione: nec à ſupradicta defecerat intentione, pręſumens & præſagiens aliquid de diuina dignatione. De nocte autem, vbi ſurrectũ eſt ad matutinas, tantus torpor invaſit corp⁹ ejus & animã eius: vt etiam tæderet eũ viuere. Intrauit tamen chorũ cum alijs, nil pſallere vel valens aut volẽs: dulciſſimã illam ſolemnitatẽ ex toto, vt ſibi videbatur, amiſſurus à deſiderio ſuo fruſtratus. Acceſſit verò ad eũ alius monachus, innuẽs, vt ꝓ ipſo Reſpõſoriũ decimũ cantare debuiſſet. At ille non infirmitate præpeditus, ſed deſidia deuictus, ſignũ refutabat. Sic ergo felices illas vigilias & ſolemne gaudiũ infelici torpore trãſigebat: quippe quẽ nec pſallere, nec ad reſpõſoria ſurgere libebat. In decima tamen lectione ſedebat ſibi, vigilãs tamen, ſed clauſis oculis: & cogitabat moleſtias ſuas in amaritudine animi ſui, dicebatq; ſibi ſecũ ratiocinãdo. Ecce ſic & ſic habuiſti, & hęc & hæc petiſti: vbi nũc eſt illa deuotio, vbi ſpes illa, & pia de diuina pietate præſumptio? Quid nunc agitur tecum? Et addidit. Petieras, vt aliqua tibi reuelatio fieret, & ſi modò fieret, quid potiſſimũ videre eligeres? Vtiq; Dñm Chriſtũ, vel dulciſſimã eius matrẽ: aut certè ambos ſimul. Cũq; his & huiuſmodi cogitationib⁹ occupat⁹ ſederet, vigilãs, vt ſupradictũ eſt, ſed clauſis oculis: lector dixit *Tu autẽ*, & cãtor ſurgẽs ſubiũxit reſpõſoriũ *Benedictus qui venit in nomine Dñi*,

Et ecce aſtitit ante illum torpentem monachū matrona quędam reverēdi vultus, & incōparabilis pulchritudinis: habens in brachio infantulum adeò parvulum, quaſi recenter natū, involutum faſciolis vilibus valde & abjectis, intantū, vt etiam ſuper vilitate earum ille cōpaſſionem conciperet. Stabat autem quaſi retro eā ſenex amictus pallio, indutus tunica, & pileus non acuminatus ſuper caput ejus: quæ omnia videbantur eſſe de lana alba & munda: vultū tamen ſenis videre non potuit, ſitu pilei impediente. Vidit etiam fuſum cum licio pendere à latere matronæ: ſed colum vidiſſe ſe non meminit. Vidit: & quia clarius videre voluit, quàm vidit, nihil vidit. Aperuit enim carnales oculos & glorioſam illam viſionem perdidit. Et intellexit quod B. Virgo fuiſſet illa matrona, infans Chriſtus, & ſenex Ioſeph. Et recepit in illa hora ſpiritum ſuū bonum, & reliquū ſanctę ſolemnitatis tranſegit in gaudio magno. Anno gratiæ M. cc. XIII. facta eſt viſio hæc. *Apollon.* Quia genus hujus viſionis diſcernere non valeo: ad tuum illud examen trāſmitto. *Cæſar.* Expertorū eſſet talia definire. Quòd ſi dixero, viſionem iſtam fuiſſe ſpiritualem: objicitur, ꝙ non ſit in ſomnis facta, quia monachus tunc vigilauit: neq; in extaſi, quia ſenſuū exteriorum eo tempore bene cōpos fuit. Item ſi judicauero illam corporalem: reſpondes, quòd oculis corporalibus clauſis, corporaliter videre non potuit. Quid ergo? Audi de hoc meam opinionem, non aſſertionem. Quantū ex aliis viſionibus colligo, corporalem illam judico: quia lucidum Chriſti aſpectum, ciuiumq; cæleſtium, tam ſubtilis palpebrarū prohibere non poteſt paries. Hinc eſt, quòd incluſa quædam, cùm à Satana ſub ſpecie Angeli illuderetur frequentiùs, & hoc cuidā Sacerdoti literato confeſſa fuiſſet, dolos illius non intelligens, reſpondit ille. Cùm denuo tibi apparuerit, oculos claude. Si Angelus fuerit Domini bonus, non minùs eum videbis: ſi verò malus, illum ita videre nō poteris. Quod verum eſſe, didicit experimento.

Naſcentis Chriſti viſio.

An hæc viſio ſpiritualis, fuerit an corporalis.

Caput VI.

De Priore, qui vidit ſtellam in nocte dominicæ Natiuitatis ſuper cantantes.

ALteri cuidam Sacerdoti ſupradictæ domus, tunc Priore exiſtente, Domin⁹ ſub alio typo natiuitatis ſuæ myſterium oſtendit. Cùm in quarta Dominica Aduentus Cantor Reſponſorium *Intuemini, quantus ſit iſte, qui ingreditur ad ſalvandas gentes,* inciperet: & pars Conuentus ad librū ſtans inceptū perdiceret, in choro Abbatis ſuper formam, cui cantantes innitebantur, circulum lucidū vidit, & in circulo ſtellam clariſſimam radiantem. Et mox intellexit, ſicut intelligere debuit, quòd ſtella eadem ſignificaret Chriſtum: circulus verò lucidus orbē terrarum illius aduentu illuminarum. Se ſtellā eſſe, reſtatur in Apocalypſi, dicens. *Ego ſum radix & genus David: & ſplendida ſtella, & matutina.* Et in ſancto Euangelio ſe appellat lucem mundi. Hæc de Chriſti natiuitate tibi dicta ſufficiāt: ſciaſque me hanc viſionem ab eius ore audiuiſſe, qui eam videre meruit. Porrò quàm glorioſa viſio, cuidā Sacerdotum noſtrorum in Chriſti natiuitate de ipſo ſit oſtēſa: audies in diſtinctione ſequenti. *Apollo* Precor, vt gradatim aſcendas de feſtiuitate ad feſtiuitatem: & de Infantia ad juventutem noſtri Salvatoris. C. ſic faciam: viſiones quas in illis factas noui, tibi recitando.

Heb. 7.

Apocal. 22.

Ioann. 8.

Diſt. 9. c. 2.

Caput VII.

De Richmūde, quæ Chriſtum in Epiphania vidit, & vocem Patris audiuit

VIrgo quædam circa hoc trienniū defuncta eſt, Richmundis nomine: habitu ſęcularis, ſed vita religioſa valde ac ſpiritualis. Iejuniis & obſecrationibus ſemper vacabat, mente ſæpiſſime excedens: ita vt cæli ſecretis intereſſet, & cęli Regē eum cęlī ciuibus frequentiùs videret. In quadā ſolēnitate Epiphaniarum

cùm in monte S. Walburgis intereſſet matutinis, & Abbatiſſa inchoaſſet duodecimũ reſponſorium, ſcilicet *In columbæ ſpecie*, illa vigilans & otãs in exceſſu facta, Chriſtum infantẽ pannis involutum, & in præſepio poſitũ coram ſe vidit: & circa eum quaſi thronum aëreum ad ſimilitudinẽ iris. Erantq; ex vtraque parte ejus multitudo Angelorũ manibus expanſis ante eum adorantes: & oculorũ ſuorum acies in illum indeclinabiliter defigentes. Nec mirum, ipſe eſt ſpecioſus ille forma pręfiliis hominũ: in quem teſte Apoſtolo, Angeli concupiſcunt proſpicere. Cũque ventum fuiſſet ad illum locum *Paterna vox audita eſt*, non conveniunt illa beata, in qua tunc temporis ſenſus exteriores defecerant, ſed Patrem audiuit dicentem, *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Erat enim idẽ Dei filius & hominis tanti decoris, & vox tanti dulcoris: vt exprimere non poſſet mihi. Requiſita etiam à me, quales eſſent effigies Angelorum, reſpondit. Staturas habent humanas: facies virginibus ſimillimas: genas ad inſtar roſarũ rubentes: & in reliquis mẽbris intectis niue candidiores. Alias adhuc mihi retulit viſiones: quas locis cõpetentibus replicabo. De feſto verò Purificationis habes in Diſtinct. ſuperiori viſionẽ mirificam virginis de Guidem. *Apo.* Puto hujuſmodi reuelationes quandoque ex affectu orationis obtineri. C. Hoc certisſimum eſt. *Matth. 4* *Diſt. 7. c. 20.*

Cap. VIII. *De virgine, cui Chriſtus apparuit in ætate triennali.*

IN Francia virgo quędã Chriſtum in ętate trium annorum, quando jam loqui per naturã poterat, videre deſiderans: hoc vt fieret, precibus inſtabat. Erat tã perfectæ vitæ, vt non immeritò talia pręſumeret, & ſe exaudiri ſperaret. Die quadam cùm dicta Miſſa, ipſa omni populo egreſſo, ſola in Eccleſia morã faceret, & oraret: infantem quaſi triennem circa Altare deambulantẽ conſpexit, putans illũ ibidem à matre neglectum. Erat autem ſpecioſiſſimus, & tantę gratiæ vult' illius, vt in illius aſpectu delectata ad ſe vocaret, & manibus demulceret, dicens. Dic mihi, bone puerule, vbi eſt mater tua? Qui dum nihil ei reſponderet, ęſtimans illa eum, vt pote infantẽ, nondum poſſe fari, ſubjunxit. Noſti dicere tuũ *Pater noſter?* Ad quod dum non reſponderet, vt priùs, adjecit. Dic poſt me *Aue Maria, gratia ple. Dom. tecũ.* Et dixit poſt eam infantulus eadẽ verba tam hilariter, & tam diſtinctè, vt illa miraretur. Similiter factũ eſt de clauſula ſecunda, ſcilicet *Benedicta tu in mulier.* Cùm verò ei prędiceret, *Et benedictus fruc. ven. tui*, totius humilitatis magiſter ſciens ſua inſpiratione ſcriptũ, *Non te laudet os tuum, ſed alienum*: eãdem clauſulam dicere noluit: ſed mox illa intuente per oſtenſam formã cælos penetrauit. Tunc primùm virgo venerabilis ſe exauditam intelligens, gratias egit Chriſto: qui tam celeriter impleuit deſiderium ſuum ex ſemetipſo. Ipſe reuera Dominus Ieſus eſt fructus ille benedictus, de quo Iſaias cecinit. *Et erit fructus terræ ſublimis.* Fructus terræ, filius Mariæ. *Benedixiſti*, inquit Pſalmiſta, *Domine, terram tuam.* Non poterit gignere terra benedicta, niſi fructũ benedictum. *Ap.* Dignum mihi nota videtur, ꝙ Dominus orationem ꝓprio ore editam recitare renuit: & in verba, quibus matrẽ beatificare videbatur, mox erupit. C. Exẽplum dedit nobis, vt & ita faciamus. Sermonem jam in longũ protraximus, tam in præſenti Diſtinct. quàm in præcedentibus, de apparitione infantię Salvatoris. Vis nunc aliquas audire ex illis viſionibus, quibus ſe oſtendere dignatur ſuis amicis in ætate perfecta? A. Volo & deſidero: & maximè tamen de illi' paſſione. C. Bene mouetis. Paſſio enim Dñica proxima eſt ſolẽnitas poſt Purificationem. Ipſa eſt feſtum propitiationis. Per ipſam tartarus eſt deſtructus, paradiſus apertus, captiuitas captiuata, mors euacuata. Paſſio Domini omniũ tribulationum humanarũ eſt antidotum. Contritionem excitat, lacrymas producit, tentationes compeſcit. *Prou. 27.* *Iſai. 4.* *Pſalm. 84.*

Caput IX. *De prædicta Richmunde, quæ Chriſtũ vidit inter perſecutores.*

PRædicta Richmundis tempore quodam, vt puto, Dominicæ paſſionis, cùm de ipſa meditando valde contereretur, mente excedens: mox per ſpiritum in domũ quamdam amplam & hiemalẽ rapta eſt: in qua Saluatorem ſtantem vidit, nudipedẽ, & quaſi captivum, & circa illum multitudinem Iudæorũ. Stabat enim demiſſo vultu, ſola tunica indutus, atque diſcinctus, manibus etiam demiſſis. Tunica ejus flavũ videbatur habere colorem. Et ſicut ipſa mihi retulit, in diuerſis angulis domus deni ac duodeni ad inſtar ciconiatũ congregati ſuſurrabant, de morte ejus tractantes. Erat enim domus ſummi Pontificis, in qua acta ſunt ſecũdùm hiſtoriam, quæ huic ancillæ Dei oſtenſa ſunt ſpiritualiter. Quantùm hujuſmodi viſiones mentes religioſas cõpungant, viſio ſequens oſtendit, quæ corporalis eſt.

Viſus Chriſtus, qualis olim in domo pontificis.

Caput X.

De *virgine, cui frequenter vigilanti* C*hriſtus apparet in cruce.*

NVper virgo quædam religioſa, licet adhuc in habitu ſeculari poſita, Supriori noſtro Getlaco cum multis lacrymis retulit, quòd Salvatorẽ in cruce pendentem cruentis vulneribus videre ſoleat. Nec minùs, ait, illum video, ſi paſſione & dolore vrgente oculos clauſero. Ecce hic habes euidens argumentum, ꝙ viſio illa, de qua dictũ eſt ſuperiùs cap. 5. fuerit corporalis. Femina verò jam dicta ex eiſdem viſionib᷒ tantũ profecit, vt de Domini paſſione neque cogitare, neque loqui poſſit, ſine lacrymis & contritione. Quod autẽ de eadem beatiſſima paſſione quaſi de fonte torrentes lacrymarũ deriuentur, ſermo ſequẽs declarat. Lacryma quia cito ſiccatur, torrenti cõparatur. *Caput* XI.

De D*aniele monacho, cui* C*hriſtus in cruce apparens gratiam lacrymarum contulit.*

IN Clauſtro Sacerdos quidam ante annos paucos defunctus eſt, homo ſimplex & illiteratus, Daniel nomine, vitæ ſatis duræ. Orationibus & jejuniis infatigabiliter operã dabat: omnes pitantias ſibi appoſitas recuſabat. Hic cùm vice quadã piſcem ſibi ab Abbate miſſum refutaſſet: ſequenti nocte in choro diabolũ ꝓpe ſe vidit aſſiſtere, & piſcem quẽ ipſe deſpexerat manducare. Pro qua inobedientia corporaliter quidem ſatisfecit: ſed nõ plenè ab obſtinatione receſſit. Poſitus verò in agone, ſenſibuſque jam vniuerſis præmortuis, ſola in oratione labia mouebat, & vox penitus non audiebatur: & ſic vltimum pſallendo ſpiritum reddidit. Iſte Daniel multas reuelationes habuit: multa vidit, ſed pauca innotuit. Confeſſ᷒ eſt tamen, tribus vicibus ſibi Dominum apparuiſſe. Prima vice in cruce ante gradũ Preſbyterij: ſecunda in candidis veſtibus ante majus altare: tertia in ignea forma deſuper altare. Cui cùm Salvator diceret, vt puto, in prima apparitione, Daniel, pete quod vis, & fiet tibi: ille, ſicut mihi retulit quidã ſeniorum domus illius, reſpõdit. Dñe, ſufficit mihi gratia tua: nil aliud à te peto, niſi tantũ, vt lacrymas habere poſſim, quoties paſſionis tuæ fuero recordatus. Et Dñs: habeas tibi hanc gratiã. Ab illa enim hora, ſicut audiui, quãdo paſſionẽ Chriſti cogitare aut loqui cœpit, mox lacrymæ eruperunt. Nec mirũ. Chriſtus Ieſus ipſe eſt ſilex ille limpidiſſimus, qui aquas indeficientes filiis Iſraël miniſtrauit in deſerto. *Bibebant omnes de ſpirituali conſequenti eos petra: petra autem erat* C*hriſtus* A. Quomodo eſt intelligendũ hoc, quod in Pſalmo legitur, P*ercuſſit petrã, & fluxerunt aquæ: abierũt in ſicco flumina?* C. Nota eſt de hoc hiſtoria: allegoria ſatis vſitata. Idcirco tibi dicere volo, quod præſenti viſioni congruat, & mentẽ tuam moraliter ædificet.

Ter viſus Chriſtus Danieli monacho.

1. Cor. 10.

Pſalm. 104.

Caput XII. *Quomodo intelligendum ſit.* Percuſſit petram &c.

SEcundùm tropologicũ, i. moralem intellectũ, Moyſes eſt homo clauſtralis: quẽ Regis filia, i. gratia diuina, miſericorditer tulit de flumine vitæ ſecularis.

Interpretatur enim Moyſes, vt legitur, ſumpt⁹ ex aqua, Petra cordis eſt duritia: virga crux Dominica, percusſio pasſionis Chriſti recordatio: petræ ſcisſio cordis cōpunctio eſt. Bis, vt legitur, Moyſes percusſit ſilicem: & tunc primum profudit aquam. Primus ictus pertinet ad pasſionis Chriſti memoriam: ſecundus ad pasſi compasſionem. Iudæus ſilicem ſemel percutit: quia Chriſtum paſſum quandoque cogitat, ſed non compatitur: & ideo cor ejus ſcindi non poteſt ad lacrymas, quibus abluat ſua peccata. Tu verò ſi cogitationi compasſionem addideris, petram bis percutis: & vix eſſe poterit, quin cor tuum ſcindatur ad compunctionem, & flumina lacrymarum inde erumpentium per oculos exeant, atq; per maxillas decurrant: & quaſi in ſicco flumina etiam impetu ſuo terram infundant. *Apollon.* Placet quod dicis. *Cæſar.* Quod Chriſti pasſio medicina ſit cōtra tentationes, dicam tibi exempla. *Senſus moralis loci pſalmi 104.*

Caput XIII.

De Petro monacho de Clauſtro.

FUERAT in prædicto Clauſtro, quod alio nomine Hemmenrode dicitur, juvenis quidam bonæ indolis, & laudabilis ad modū converſationis, Petrus nomine, de Confluentia oriundus: cui creberrimas Dominus Deus fecit conſolationes. Quædam de ijs quæ dicturus ſum, ſuperiùs tibi recitaui: quæ idcirco replicare dignum duxi, quia poſtea eadem pleniùs & veriùs à quodam ejus fratre familiarisſimo cognoui. Nam audiuit aliquoties voces pſallentium in ſublimi. Quadam etiam vice, cùm miniſtraturus domno Karolo Abbati quondam Villarienſi, confesſionem dixiſſet, & abſolutionem de more deuotus acciperet: audiuit vocē de cœlo dicentē ſibi. Dimiſſa ſunt omnia peccata tua. Alio etiam tempore, cùm ſacriſtæ miſſam celebraturo ipſe aſtaret, & lampas extincta fuiſſet: lumen aliūde afferre volens, ſed anguſtia temporis præoccupatus non valens, flātu lampadem reaccendit. Sanè huic iuueni ſtudium erat, ſemel in die ad minus recitare ſibi ſanctisſima & dulcisſima Chriſti pasſionis improperia, gratiarum ſpiritualium efficacisſima incitamenta. In quo ſtudio tantam per dimidium circiter annum difficultatem paſſus eſt: vt quaſi non ſibi valere per hujuſmodi tentationes arbitrari debuiſſet. Tandem cùm perſtitiſſet pulſans, & illatas ſibi injurias & difficultates indefeſſus effregiſſet, ſecreta illa Chriſti violenter intrauit: ac deinceps ſine difficultate, & quaſi ad manum paratis quotidie epulis, meditationibus illis ſuauisſimis cū magna jocunditate vſus eſt. In canone quoque non magnopere curabat orare: ſed de pasſione Chriſti meditabatur. Habebat idem in deſiderio, & tam humiliter quàm vehementer optabat, ſibi reuelari diuinitus aliqua imagine vultum Saluatoris: vt cùm meditari debuiſſet, ad eundem vultum quaſi conſpectum & bene cognitum faciliùs intuitum mentis imaginariè dirigere poſſet. Et Dominus qui hoc ei inſpirauit deſiderium: non fraudauit eum à deſiderio ſuo. Laborabat ergo mirabili ac multiplici luxuriantis carnis moleſtia: diabolo intentum, ſed Domino profectum de tentationibus ordinante. Vnde cùm quodam tempore in angulo chori converſorum diutiùs & deuotiùs orationi incubuiſſet, diuinum implorans auxilium, ne ſineretur labi in peccatum, poſt horā ſurrexit & receſſit: ſiquidem in memoriam ei venit quod aliud quid agere habebat ex præcepto. Aſcendens igitur per ſtalla tranſitum habuit per ante altare infirmorum conuerſorum. Vbi cùm perueniſſet, veniā celeriter accepturus coram altari, & abſceſſurus, ſub lampade ſe humiliauit: & ecce ibi Dominus Ieſus ſtans ante eum, vel potius quaſi pendens in cruce. Qui pijsſima brachia ſua abſtrahens à cruce, ſervum ſuum amplexatus eſt: & tanquam præcordialem ſibi in

Pasſionis Chriſti recordatio vtiliſſima.

Chriſtus crucifixus amplexatur monachum.

ſignum mutuæ familiaritatis eum ad pectus ſuum attrahendo ſtrinxit: rentationeſque illius validiſſimas ſtringendo compeſcuit. Sanè cum rerræ procumberet, oprimè ſui compos erat: ſed felici illa viſione ita à ſenſu ſuo abſtractus, & ita dulciter affectus eſt: vt non plenè ſcire potuerit, vtrum corporeis oculis, an ſolo ſpiritu reuelationem illam recepiſſet. Attamen cùm multas tam ante quàm poſtea conſolationes receperit: hic tamen fatetur, quod iſta ſupergreſſa eſt vniuerſas. Tantam ſiquidem acceperat gratiam lacrymarum à Domino: vt infra matutinas vix aliqua hora oculi ejus ſiccarentur. Hujus rei teſtis ſum ego: qui juxta eũ in pſalmodia ſtabam aliquanto tempore. Ita enim feruebat in Chriſti paſſione, vt ſpe martyrij Theodericum Epiſcopum Liuoniæ ſequeretur: ſine Abbatis ſui permiſſione. Acceperat ille à Domino Papa Innocentio authoritatẽ ſecum ducere, omnes qui ire vellent, ad propagandam vineam Domini ſabaoth in populo barbaro. Adhuc, vt dicunt, viuit, & ex præcepto Abbatis ſui parochiã in Liuonia regit: vbi prædicat & baptizat, multoſque tam verbo quam exemplo ædificat, & in fide confirmat.

Caput XIIII.

De monacho ejuſdem cœnobij, tentato, in cujus conſpectu crucifixi vulnera perunctà ſunt.

IN ſupradicto Clauſtro alius quidam frater magnam longamque tentationẽ habuerat: dicentibus ſibi cogitationibus ſuis, vt eremita fieret. Adeò hac tẽtatione deuictus fuit: vt aliqua etiam loca perluſtrauerit, explorans aptum ſibi habitaculum. Tandem conuerſus ad beatam Virginem, ei ſe totum commiſit: ipſam ſibijpſi pro ſe fidejuſſorem conſtituens: quod quidquid ipſa ſuggeſſiſſet, hoc ille ſine cunctatione aggrederetur. Cumque ad beatam Virginem ſub hac conditione ſæpius recurreret: quadam vice ei oranti coram altari vox inſonuit dicens. Fidejuſſorem me conſtituiſti: ego me abſoluere volo. Ille verò erigens ſe, vidit virum venerandi habitus ante altare aſſiſtere: crucẽ in manu tenere, crucifixi ſancta quinque vulnera digito ſuperinducere: & ſic euidenter dicere. Sic omnis, qui Ordinem iſtum, quem profeſſus es, ſeruauerit, Dominum noſtrum perungit, ſicut me vides facere: & ſic ille à tentatione ſua liberatus eſt.

Monachus fidejuſſorem B. Virginẽ conſtituit.

Caput XV. *De Chriſtina, quæ vidit perungi vulnera Chriſti.*

BEATÆ memoriæ Chriſtinæ, de Volmunſteine, cujus ſuprà memini, etiam crucifixus apparuit, & homo ſenex juxta eum: qui ex pyxide, quam in manu habebat, perũgebat vulnera illius: gen[9] tamen viſionis diſcernere non valeo.

Caput XVI.

De ſanctimoniali tentata, quam Chriſtus amplexus eſt.

ALTERI cuidam ſanctimoniali Ordinis noſtri, quam nominare nolo, tempore quodã, cùm eſſet grauiſſimè tentata: Dominus Ieſus Chriſtus totius Eccleſiæ ſponſus, viſibiliter apparens, amplexatus eſt eam: & omnem illius turbationem in magnam convertit tranquillitatem. Ecce omnibus his exemplis habes, quòd viſio Dominicæ paſſionis, necnon & meditatio atque compaſſio: maximum contra tentationes ſit antidorum: ſunt & in illa multiplices conſolationes, ſicut ſubjecta declarabunt teſtimonia.

Chriſtus monialẽ amplexus, tentationes ſedauit.

Caput XVII.

De duobus converſis Clauſtri, qui viderunt Chriſtum in aëre pendentem in cruce.

DVO conuerſi de Hemmenrode, in quadam grangia ejuſdem domus quodã tempore manebant. Stabant autem vice quadam ſimul: & hora Completorij Deo ſuæ ſeruitutis penſum ſoluebant. Dicto Completorio reſpiciens vn[9] ad cœlum, vidit in ſublimi crucem ſplendidã: & in eadem Dominum crucifixũ.

Erat autem crux illa adeò ſplendida: vt ab ipſo ſplendore ſeſe inuicem contuerétur. Nam aliàs tenebræ erant ſuper faciem terræ. Erat enim hiemis tempus: & quia loqui non licebat, ſignum fecit alteri, quaſi interrogans, ſi quid videret. At ille nihil ſe videre ſignauit: tunc ipſe ſignum illi fecit, vt genua flecteret & oraret. Quod cum feciſſent ambo ſimul: erectus poſt puſillū, tantæ viſionis factꝰ eſt ſocius & teſtis. Ambo adhuc, vt puto, viuunt: nec licet prodere nomina illorum. *Apollon.* Quæ tibi videtur cauſa fuiſſe tantæ viſionis, conuerſorum eorumdem meritum, an culpa? *Cæſar.* Si propter eos viſio eadem facta eſt: alterum videtur fuiſſe, bona videlicet vita, vel culpa aliqua, ſiue vtrumque: hoc verum eſſe, vel poſſe eſſe verum, viſio ſubſequens declarabit.

Cap. XVIII.

De conuerſo de Lucka, qui vidit Chriſtum cum quindecim Religioſis in aëre crucifixum

IN Lucka domo Ordinis noſtri, cujꝰ in ſuperiori Diſtinctione memini, Conuerſus quidam eſt, ſicut ab Adam ejuſdem domus monacho didici, vir bonus & diſciplinatus, Rudolphus nomine, cui diuinitus multa reuelantur. Hic cum nocte quadam dictis matutinis ante lucem ſub diuo ſtaret, & orationes aliquas diceret, Chriſtum in aëre cruci affixum pendere vidit: & circa eum quindecim homines ſingulos in ſingulis crucibus. Ex quibus decē erant monachi, & quinque conuerſi: omnes ei noti, vt pote congregationis ſuæ profeſſi. Ita aër erat illuminatus ex Chriſti præſentia: vt ſingulos penè diſcerneret. Cumque ſtupefactus ſtaret, ob tam mirabilem viſionem: Dominus de cruce clamauit. Noſti Rudolphe, qui ſunt ij, quos circa me crucifixos vides? Reſpondente cōuerſo, noui Domine, qui ſunt: ſed quid ſit quod video, protſus non intelligo. Subjunxit Dominus. Hi ſoli ex omni congregatione mecum crucifixi ſunt. *Apollon.* In quò ſe illi conformauerant? *Cæſar.* Vtique in obedientia, in patientia, in humilitate: in abrenuntiatione propriæ voluntatis & proprietatis. Hæc & his ſimilia monachos martyres faciunt. In quorum perſona per pſalmiſtam dicitur. *Quoniam propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.* Ecce crux, de qua in Euangelio dicit ipſe crucifixus. *Qui non tollit crucem ſuam quotidie & ſequitur me: non eſt me dignus.* Non dicit ſemel, ſicut Petrus: ſed quotidie, ſicut Antonius. Sicut didici nuper à prædicto monacho, omnes illi quindecim adhuc viuunt: excepto vno, qui jam in Domino obdormiuit. *Apolon.* Nemo clauſtralium viſionem hanc ignorare deberet. *Cæſar.* Verum dicis: quia multi putant ſe eſſe monachos, & non ſunt: ore & non vita dicentes cum Apoſtolo. *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. per quem mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo.* *Apollon.* Dic, quæſo, quomodo intelligendum eſt, quod ibidē Apoſtolus dicit. *Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & cōcupiſcentijs?* *Cæſar.* Secundùm præcedentia, videtur ſic intelligendum.

Quæ monachos martyres faciant. *Pſalm. 43.* *Luc. 9.* *Galat. 6.* *Ibidem.*

Caput XIX.

De crucifixione Religioſorum.

APOSTOLVS enumeratis operibus carnis: cùm expoſuit fructꝰ ſpiritus, ſubjunxit. *Qui autem ſunt Chriſti,* &c. Duplex eſt religioſorum crucifixio: hominis interioris per alienam compaſſionem: & hominis exterioris, per propriā carnis mortificationem. Crux à cruciatu dicitur. Crux monachorum rigor Ordinis eſt: tum propter vigilias & orationes: tum propter jejunia & caſtigationes: tum propter ſilentium & opera manuum: tum propter carnis continentiam, & veſtimentorum ſtratique duritiam. Qui autem ſunt Chriſti, qui cum Apoſtolo dicere poſſunt, *Chriſto confixi ſumus cruci,* carnem ſuam crucifixerūt, *Galat. 2.*

ideſt, cruci confixerunt: cum vitijs operum & concupiſcentijs deſideriorum pugnantes. Nec ponuntur genitiui plurales inſtrumentaliter, ſed paſſiuè: eo quod
Clavi, queis monachi cõfigendi. per virtutes in carnis maceratione mortificentur. Tres claui, quibus corpus monachi debet eſſe affixum: tres virtutes ſunt, per quas teſte Hieronymo martyrés efficiuntur: ſcilicet obedientia, patientia, & humilitas. Manum monachi dexteram configit obedientia ſine murmuratione: ſiniſtram patientia ſine ſimulatione. Clavum patientiæ timor pœnæ gehennalis, clavum obedientiæ impellat amor ſupernæ libertatis. Pedes illius, humilitas vera configat: vt non ſolũ prælatis, ſed & fratribus ſe propter Chriſtũ ſubijciat: vt dicere poſſit cum pſalmiſta:
Pſal. 118. & 65. *Humiliatus ſum vſquequaque Domine.* Et in alio loco. *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.* Duo pedes duplex eſt ſuperbia: mentis ſcilicet & corporis. Et licet ſuperbia caput ſit omnium vitiorum: non tamen incõgruè per pedes qui infimæ ſunt partes corporis, quandoque deſignantur. Quod enim valde odimus, & deſpicimus: hoc pedibus cõculcamus. Vnde Ioſue filijs Iſraël vt colla regum calcarent, præcepit.
Ioſue 19. *Apollon.* Satis mihi placet quod dicis: nunc reſiduas Dominicæ paſſionis viſiones explana. *Cæſar.* Quod Dominus ſuam paſſionem, nunc ad conſolationem, nunc ad correptionem, juſtis oſtendat: præſto eſt exemplum.

Caput x x.

De Conrardo converſo, qui in extaſi factus Chriſtum vidit in cruce.

CONVERSVS quidam apud nos ante annos aliquot defunctus eſt: vir bonus ac timoratus, nomine Conrardus. Ipſe eſt, qui vidit in dorſo fratris Wilhelmi ſerpentem, cùm in choro dormiret: ſicut dictũ eſt in Diſtinctione quarta. Hic tempore quodam cum in domo noſtra Dollendorp, cui præerat, ſolus eſſet, & magnum cordis defectum ſentiret: ait intra ſe. O miſer! debes ſic mori ſine homine? Vix verba finierat: & ecce in extaſim ruens, Salvatorem corã ſe in cruce pendentem vidit. Qui ait. Conrarde: vides, quanta propter te ſuſtinuerim? Moxque poſt verba conſolationis, adjunxit. Omnia opera tua bene placent mi-
Nævi etiam in perfectis. hi: vno tantum excepto. Quibus viſis converſus ex viſione tam ſalutifera confortatus ad ſe redijt: & cùm oculos aperiret, vt eum quem ſpiritu viderat cerneret, viſio diſparuit. Requiſitus à fratre Richardo converſo religioſo, cùm ei recitaſſet viſionem, ſi Dominum interrogaſſet de eodem opere: reſpondit. Non jam dicam, prætendens neceſſitatem. *Apollon.* Quid eſt, quod Saluator in viro iſto ſancto opus reprehendit: quod tamen ei innoteſcere noluit? *Cæſar.* Puto, quia illum de omnibus ſuis operib⁹ voluit eſſe ſollicitum: vt dum vnum neſciret, de ſingulis timeret. Idem ante mortem ſuam confeſſus eſt Abbati noſtro, quod voces Angelorum nocte quadam audierit in cœlo. Obijt autem in ipſa dulciſſima feſtiuitate Aſſumptionis, Dominæ noſtræ ipſius, vt ſpero, precibus, cui deuotè ſeruierat, die tali de tertis aſſumptus eſt in cœlum. Non ſolum conſolatio eſt in Chriſti paſſione, imò etiam in ſactis imaginibus, quæ eandem beatam paſſionem repræſentant. Nam honorantes illas Chriſtus honorat, & remunerat: punit indeuotos & negligentes.

Caput x x i.

De milite, cui crux inclinauit, quia inimico ſuo pepercerat ob illius amorem.

TEMPORIBVS noſtris in prouincia noſtra, ſicut audiui, miles quidam alterius cujuſdam militis patrem occiderat. Caſu accidit: vt occiſi filius occiſoré caperet. Quem cùm in vltionem patris extracto gladio trucidare vellet: ille pedibus ejus proſtratus ait. Rogo vos, Domine, per honorem ſanctiſſimæ crucis, in qua Deus pendens miſertus eſt mundo: vt mei miſereamini. Quibus verbis ille

compunctus, cùm ſtaret, & quid facere vellet, deliberaret: invaleſcéte miſericordia hominem levauit, & ait. Ecce ꝑpter honorem ſanctæ crucis, vt mihi qui in ea paſſus eſt peccata mea indulgeat, non ſolùm culpá tibi remitto, ſed & amicus ero. Deditq; ei oſculú pacis. Non multò pòſt idem miles cruce ſignat⁹ mare tranſiens, cùm Eccleſiam Dñici ſepulchri, alijs peregrinis viris honeſtis de ſua prouincia cómixtus, intraret, & ante Altare proximum tranſiret: imago Dominici corporis illi ſatis profundè inclinauit de cruce. Hoc cùm aliqui ex eis conſideraſſent, nec tamen ſcirent, cui tantú honorem exhibuiſſet: ex conſilio ſigillatim reverſi ſunt, nec tamen eorum alicui inclinatum eſt, niſi cui priùs. Tunc cauſam ſciſcitantes: cùm ille diceret, ſe indignum eſſe tanto honore, quæ ſuprà dicta ſunt, memoriæ occurrerunt. Quę cùm fratribus retuliſſet, mirati ſunt de tanta Dei humilitate: ſcientes, imaginis ipſius inclinationem factam fuiſſe pro gratiarum actione. *Eccleſia S. Sepulchri.*

Caput XXII. *De ſanctimoniali, cui crucifixus tenebras temperauit.*

SOror quædam Ordinis noſtri capellá oratorij ingreſſa, cùm ante altare coráncrucifixo pſalmos legeret, & tamen tardè eſſet: cuſtos illam ibi eſſe neſciens, oſtium foriſsecùs clauſit, & receſſit. Quod cùm illa intrinſecùs audiret, nec pulſare præſumeret: ibidé pernoctauit. Et ſicut ab ejus ore audiui, radius quidá ad inſtar ſtellę de brachio exiens crucifixi, tantú illi luminis pręſtitit, vt in tenebris, illi⁹ beneficio pſalmos ſuos legeret. Eſt ſuper idem altare imago beatæ Virginis lignea filiú tenens in manibus. Cumque eadé Sanctimonialis tempore quodam coram illa pſalterium lectitaret, puerulus inopinatè aduenit: & quaſi ſcire vellet, quid illa legeret, in librum reſpexit, & rediit. Eſt autẽ eadem venerabilis femina laica, & vidua, multúque circa Ordinem fervens & deuota: plurimas habens à Deo conſolationes. *Lumẽ noctu de crucifixo exit.*

Caput XXIII.

De Nouitio, cujus fronti crux impreſſa eſt cùm inclinaret ad Gloria Patri.

NOVITIVS quidam in Hémenrode, cum vice quadá in choro ad verſiculú S. Trinitatis deuotè inclinaret, crucẽ fronti ejus imprimi ſenſit: & puto, ꝙ eadem hora cogitauerit de paſſione Dñi. Vocatur autẽ Hermannus, & adhuc viuit. *Apol.* Puto, quod ſcriptores & pictores ſacrarú imaginum: aliquod ſpirituale præmium ex hoc percipiant. *Cæſar.* De hoc dubitare non debes: ſi tamen magis ſit deuotio, quàm auaritia mercedis in cauſa.

Caput XXIV.

De Monacho pictore, qui in Paraſceue mortuus eſt.

MOnachus quidam nigri Ordinis, de Epiſcopatu Maguntinenſi, ante annos paucos defunctus eſt. Erat autem pictor bonus, & Ordini noſtro tam deuotus, vt gratis, expenſis tantùm receptis, in diuerſis domibus ad diuerſa Altaria miri decoris crucifixos depingeret. Nam noſtros crucifixos ipſe penè omnes fecit: nullas à nobis requirens expenſas. Volens ſuo effigiatori oſtendere ſumm⁹ ille Crucifixus, ad cujus imaginẽ omnes facti ſumus, quantùm ſibi labor ille ſanctiſſimus placeret: in Paraſceue, die ſcilicet in qua Paſſio ſpecialiter repręſentatur, illum, non ſine multorú admiratione, de hoc mundo aſſumere dignatus eſt. Quaſi diceret Dominus. Quia circa meam paſſionem mente & corpore deuotè ſemper laboraſti, de illa cogitando, illamq; per picturas aliis exhibendo: ecce in die meę paſſionis te de labore ad requiem aſſumo: in qua non jam métaliter, vel per picturas figuraliter: ſed pręſentialiter, id eſt facie ad faciem me contépleris. Hęc dicta ſunt de eo, ꝙ Dominus eos qui imagines ſuę paſſionis honorant, rehonoret & remuneret: nunc tibi oſtendá, quòd negligentes, earúque contemptores puniat & confundat. *Honorat Chriſtus honorantes ſe.*

Caput XXV. *De crucifixo ſancti Georgij in Colonia, qui campanarium truſit*

COLONIÆ in Eccleſia ſancti Georgij martyris crux metallina eſt, effigiem habens Saluatoris: per quam multa miracula facta ſunt ac ſanitates. Vnde multa luminaria matronæ ciuitatis coram illa accendere cōſueuerunt. Maxima tamen cauſa illarum virtutum, fuiſſe creditur portio Dominici ligni, quæ incluſa habebatur: quæ nunc extracta, gemmis, & auro circūdata eſt. Campanarius verò ejuſdem Eccleſiæ cùm nullam ei reuerentiam exhiberet, ſed vadens cubitum frequenter luminaria inde ſubtrahens, in vſus ſuos conuerteret: nocte quadam dum ſe in lectulo ſuo inclinaſſet, & adhuc vigilaret, crux eadem ad eum venit, & cum voce increpationis tam validè irrudit: vt infirmatus multis dieb⁹ ſāguinē vomeret. Huj⁹ miraculi ego bene recordor, & erat celeberrimū in tota ciuitate: ita vt ab illo tēpore in majori veneratione habita ſit eadem crux.

Crux in qua Christus paſſus eſt, miraculis fulget.

Caput XXVI. *De vindicta in milites, qui hoſtes ſuos in Eccleſia occiderunt.*

IN comitatu de Monte, ante non multos annos inter duas cognationes militum tam graues inimicitiæ ortæ ſunt: vt ſe inuicem caperent, & occiderent. Die quadam cùm plures vnius partis conueniſſent in Eccleſia villæ quæ Weſtupe dicitur: aduerſæ parti per vetulam proditi ſunt. Dederat enim ſignum dicens. Quoties intrauerint: nolam totiens traham. Quod cum feciſſet, Eccleſiam cum multitudine ingreſſi: armati ſuper inermes irruerunt. Quo viſo illi arreptis ſacris imaginibus, gladijs oppoſuerunt, ſperantes ſibi beneficio illarum parci debere. Percuſſores verò nullum loco exhibentes honorem, nullam imaginibus reuerētiam, ita hoſtium cruorem ſitiebant, vt imagines oppoſitas mutilarent: ipſique crucifixo brachia præſcinderent: & circiter octo milites in Eccleſia trucidarent. Quod ſacrilegium durè ſatis vindicatum eſt. Nam infra tempus breue ab occiſorum conſanguineis occidentium numeroſa multitudo ſic gladio deleta eſt: vt vix duo ſupereſſent. Vetula verò, quæ illos prodiderat: tempore meſſis nimio calore ſuffocata eſt. Et quid dicam de malis Chriſtianis: cum apud Damiatam Saraceni Chriſtum ignorantes, ob injurias imaginis ejus grauiter ſint puniti?

Cap. XXVII. *De vindicta Dei in Damiatanos, qui fune crucifixū traxerunt.*

CVM in Damiatæ obſidione maxima pars exercitus Domini Saracenis occurriſſet, neſcio quo Dei judicio infideles fidelibus ſuperiores effecti, eos in fugam verterunt: multos ex eis occidentes, & plurimos captiuos abducentes. Quod vt cognouerunt in ciuitate obſeſſi, in tantam lætitiam reſoluti ſunt, vt in confuſionem fidei noſtræ, laqueū collo crucifixi injicerent, ſicque ſactam imaginem alijs additis injurijs, per omnes plateas ciuitatis traherēt: cum multa vociferatione & plauſu manuum victoriam Deo ſuo aſcribentes. Chriſt⁹ verò, qui mortuus, & quaſi nullius valoris videbatur: in tā execrabili culpa poſt breue tempus valde terribiliter reuiuiſcere cœpit in vindicta. Nam Damiatanos, vt pœna concordaret illatæ injuriæ, vlceribus percuſſit in gutture: ſic vt etiam cibaria non poſſent deglutire. Paulo poſt ciuitatem ipſam inexpugnabilem eis abſtulit ſua virtute: ita vt nec vnus in ejus vaſtatione caderet Chriſtian⁹. Alia adhuc plura miracula de ſacris imaginibus tibi dicere poſſem: ſed vſq; ad decimam Diſtinctionē illa ſeruo. Hoc etiam ſcias, ꝙ vſq; hodie Chriſt⁹ in ſuis mēbris crucifigitur: nunc à Iudęis, nūc à Sarracenis, nūc à falſis Chriſtianis. Vnde per Malachiā conqueritur dicens, *ſi homo configit Deum, quia vos cōfigitis me.* Item *Et vos me configitis gens tota die.* Chriſtianos noſtris tēporibus à Iudæis eſſe crucifixos, audiui: à Chriſtianis aliquem ad litteram eſſe crucifixum, nondum audiui. Quoſdam à Sarracenis nuper eſſe crucifixos, intellexi.

Chriſtus ſuis in membris crucifigitur. Malac. 3.

Caput XXVIII.

Item de conciuibus, quos crucifixerunt fugientes ad Chriſtianos.

SVpradicta Damiata, cùm per obſidionẽ multum eſſet arctata: quidam ex paganis occultè exeuntes de ciuitate, tũ vt chriſtiani fierent, tum vt mortẽ euaderent, ad noſtros confugere cœperũt. Quos Saraceni inſequentes & cõprehendentes reduxerunt: ſingulíſque crucibus ſingulos appendẽtes, ad confuſionem chriſtianorum ſupra muros omnes ſuſpenderunt. A. Quid ſentiendũ eſt de iſtis? C. Si fidem ſitiebant, & in fide timore pœnarum non nutabant: haud dubiũ quin martyres ſint. Non ſolũ ab infidelibus chriſtus martyrizatur: ſed etiam à malis chriſtianis, per pauperum iniurias quotidie configitur & flagellatur.

Caput XXIX. *Chriſtus conqueſtus eſt, ſe in paupere fuiſſe percuſſum.*

NOn diu eſt: quòd quidam pauper, neſcio qua impellente neceſſitate, loqui volens Henrico Duci Louanij, qui adhuc ſupereſt, præſentiam illius adire tentauit. Cui cùm vnus camerariorũ indignatus, ſcapulis eum impelleret, & paſſim baculo cæderet ſine miſericordia: Conuerſus quidam Ordinis noſtri hoc vidit & ingemuit, cõpaſſus illi, etiam vſque ad lacrymas. Subſequente nocte Salvator ei in ſomnis apparens ſuper altare in gloria magna, ait. Gratias tibi, quòd heri tantũ mihi compaſſus es, quando camerarius Ducis tam immiſericorditer ſine cauſa fuſtigauit me. Ad quã vocẽ Conuers⁹ euigilãs, intellexit, quòd Chriſtus adhuc in ſuis mẽbris pateretur. A. Dic, quæſo, eſt ne adhuc aliqua alia forma deſpecta: in qua Chriſtus mortalib⁹ dignetur apparere? C. Etiam tanta eſt humilitas in Chriſto: vt aliquando ſub figuris infirmorũ, aliquando (quod eſt amplius,) ſpecies leproſorum aſſumens, nobis appareat. Si primum verum non eſſet: nequaq̃ diceret in Euangelio. *Infirmus fui: & viſitaſtis me.* De ſecundo dicit Iſaias. *Verè languores noſtros ipſe tulit & peccata noſtra ipſe portauit: & nos putauimus eũ quaſi leproſum, & percuſſum à Deo, &c.* Licet in dialogo ſancti Gregorij & in alijs locis de his plura occurrant exẽpla: non tamen, (quia ita promiſſum eſt,) tibi dicere licet, niſi noua, id eſt noſtris temporibus geſta. *Caput* XXX.

Matth. 25.
Iſai. 53.

De monacho, ſuper cujus pectore viſus eſt Chriſtus quieſcere.

HEnricus Contractus Claræuallis monachus, cujus memini in Diſtinctione prima cap. 16. qui ante paucos annos defunctus eſt, in eadem domo quandoque infirmarius fuit. Hic cùm tempore quodam haberet magnum infirmum jam morti proximũ, & nocte ſurgens ad ſignum matutinarum: cùm eũdem conſideraſſet, ſperans illum poſſe durare, chorum ex hoc ſecurior intrauit. In quo dũ ſedendo modicum quid dormitaſſet: ecce Salvator in ſpecie infirmi affuit, & ſuper pectus ejus ſe reclinans requieuit. Henricus verò de hoc territus cùm ſurgere vellet, Dominus eum cõpeſcuit, dicens. Bone, ſine me quieſcere. Ad quod verbũ expergefactus, mox recordatus eſt infirmi ſui: & ſurgens, atq; in infirmitorium feſtinans, illum agonizantem reperit. Quem cùm ad terrã deponere vellet, ſuper pectus ejus, in modum viſionis expirauit. Quòd autẽ Dominus quandoq; ſpecies leproſorum aſſumat, ſequentia declarant exempla.

Caput XXXI. *De Comite, qui Chriſti in figura leproſi pedes lauit.*

NObiliſſimus Princeps Theobaldus, Comes Campaniæ, de cujus operibus miſericordiæ in vita S. Bernardi claræ-vallis Abbatis mira leguntur, tantæ humilitatis erat, vt etiam pręſentialiter tuguria leproſorum viſitaret. Adhuc viuunt, qui illum in carne viderunt. Habebat autem ante quoddam ſuum caſtrũ leproſum quẽdam manentem: ante cuj⁹ domunculã quoties contigit cũ tranſire, de equo deſcendit, & ad illũ intrãs, poſtq̃ pedes ejus lauit, eleemoſynã dedit & abiit.

Lib. 1. *vita S. Bernar.*

Poſt breve tẽpus idem leproſus Comite ignorante defunctus eſt & ſepultus. Die quadam Comes iterum via illa tranſiens, mox vt ante tuguriũ ſibi notum venit, *Chriſtus in figura lepro-ſi.* deſcendit dicens. Oportet me viſitare patrem meum. Intranſque, non leproſum, ſed in leproſi forma & habitu contemplatus eſt Dñum. Cui cùm conſueta opera miſericordiæ impendiſſet, & tantò devotiùs, quantò inſpirabatur à viſitatio fortiùs, hilaris exiuit. Cumque ſuis dixiſſet, gaudeo me vidiſſe leproſum meũ: reſponderunt ei quidam. Domine, ſciatis eum pro certo dudũ eſſe defunctum, & in tali loco ſepultum. Quod vbi cõperit princeps piiſſimus, exultauit in ſpiritu: eò quòd videre, eiq; miniſtrare meruerit præſentialiter, quem multo tẽpore in ſuis membris venerarus eſt. Vt autem Dominus Ieſus tantã humilitatem tanti principis, etiam in præſenti remuneraret, & vt verba ſua vera oſtenderet, quæ dixit, *Matth. 25.* *Quidquid feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis*: ſe illi exhibere dignatus eſt. Audi aliam viſionem iſta adhuc excellentiorem. *Caput* XXXII.

De Epiſcopo, qui leproſi nares lingens, gemmam decidentem ſuſcepit.

EOdem tempore, quo hæreſis Albienſium pullulare cœpit, contigiſſe dicitur quod narro. Erat in regno Francorũ Epiſcopus quidam, ætate juuenis, ſed magnæ religionis. Nominis ejus, ſiue diœceſis ejus, non memini. Hic tantæ fuit pietatis, miſericordiæ, ac humilitatis, vt equitans in via, neminem leproſorũ ſibi occurrentium ſine eleemoſyna præteriret. Sæpe etiam de equo deſcendit, & petentes præueniens, nũmis manibus eorum tamquam Chriſti gazophylacio immiſſis, atque deoſculatis, iterum aſcendit & proceſſit. Die quadam dum per ſtratam publicã incederet, leproſus quidam ſecus viam ſtans in agro, voce rauciſſima vt ſui miſereretur, clamauit. Erat enim aſpectꝰ ejus tam horridus, & quaſi à lepra tam corroſus, vt oculus humanus non ſine cruciatu illum inſpicere poſſet. Quem vt ſanctus Epiſcopus vidit, miſericordia motus mox de equo ruit: & ante illum currens, obtulit eleemoſynam. Ad quẽ leproſus. Non ſunt mihi neceſſarij nũmi tui. Cui cùm Epiſcopus reſponderet, quid ergo vis vt faciam tibi: ille ſubjunxit. Vt putredinem hujus infirmitatis meæ abſtergas: digito oſtendens carniculam de naribus pendentem magni horroris atque fœtoris. Quam cùm vir beatus Chriſti amore ſuccenſus manu tergeret: clamauit ille, dicens. Ceſſa, ceſſa: aſperitatem digitorum tuorum tolerare non valeo. Cumque adhiberet partem camiſiæ ſuæ, quæ de panno fuerat ſatis ſubtili: ſimili clamore prohibitus eſt. Tunc Epiſcopus. Si pati non potes manum, ſi pãnum delicatum, vnde vis, vt abſtergatur? Reſpondit leproſus. Nihil aliud patiar, niſi linctionem linguæ tuæ. Mox ad illud verbum lucta non modica oriri cœpit in corde Pontificis, inter gratiam & naturam: iſta vt fieret volente, iſta contradicente: ſed gratia Dei cooperante, & naturæ vim faciente, linguam appoſuit: & promuſcidem elephantinã linxit. *Iterũ Chriſtus in ſpecie leproſi apparet.* Mira res. Mox de naribus ejus, qui leproſus videbatur, gemma pretioſiſſima lapſa eſt in os Epiſcopi, & vt oſtenderet ſe eſſe Chriſtum, qui ad probandam Epiſcopi virtutem ſe finxerat leproſum, in oculis ejus glorioſè cœlos aſcendit: & quia eiuſdem gloriæ particeps futurus eſſet Epiſcopus, aſcendens repromiſit. Domnus Gevardus Abbas noſter rediens de capitulo generali, hæc nobis retulit: aſſerens tunc recenter fuiſſe geſta. *Apolonius.* Quid eſt gratia cooperans? *Cæſarius* Duplex eſt gratia Dei: operans, per quã Epiſcopus tantum bonum voluit: cooperans, per quam illud perfecit. Poterat antiſtes iſte venerabilis meritò dicere *Geneſ. 32* cum ſancto Iacob Patriarcha. *Vidi Dominũ facie ad faciem: & ſalua facta eſt anima mea Apollon.* Magna ſunt quæ dicis. *Cæſar.* Vt autem non ſolum in ore duorum, ſed & trium teſtium ſtet omne verbum, addam tertiam viſionem.

Caput XXXIII.

De Epiſcopo Salburgenſe, qui leproſum communicans vomitum ejus ſumpſit, cum ſacramentum ejeciſſet.

IN Salburgenſi Eccleſia jam à multo tempore Religioſi extiterunt Epiſcopi: ex quibus vnus, neſcio vtrùm hujus qui nunc eſt, ſiue ejus qui ante eum fuit, prædeceſſor eſſet, infirmorum ſæpè leproſorum lares ſtudioſè etiam quandoq; per ſemetipſum viſitauit. Die quadam tuguriolum quoddam intrans, & leproſū, vt ei viſum eſt, hominem, in eius lecto decubantem ac gementem reperiens, ſi aliquid vellet, requiſiuit. Cui eùm ille reſponderet, corpus Chriſti deſidero, Epiſcopus feſtinans abijt, & attulit: orique leproſi, qui valde horridus videbatur, cū cautela qua potuit, immiſit. Ille verò ad comprobandam Antiſtitis fidem, antequam maſticaſſet Euchariſtiam, nauſeam ſimulauit: & cùm fœtidiſſimo vomitu quod ſumpſerat rejecit. Epiſcopus verò territus mento manibus ejus ſubpoſitis ejectas recepit immunditias: quas ſtatim in os mittens ſumpſit, ob honorem ſacramenti. Poſtea cum eundem leproſum viſitare vellet, & non inueniret: dictū eſt ei à circūmanentibus, quòd multo tempore in eadem domuncula nullus habitaſſet leproſus. Et cognouit vir Deo plenus, tum ex teſtimonio referentium, tum ex gratia ex prædicta ſumptione percepta, quod Chriſtus eſſet, qui multis modis electorum ſuorum conſtantiam probare conſueuit. Hæc dicta ſunt de Chriſti perſona. Portò de illius Reſurectione atque Aſcenſione, nullas intellexi viſiones relatu dignas, niſi ſolam: ſi tamen viſio dici poteſt. *Tertio Chriſtus in figura leproſi cernitur.*

Caput XXXIV. *De odore aromatico in Paſcha.*

SACERDOS quidam de domo noſtra, ſicut ipſe mihi retulit, cùm anno prætetito in ſacratiſſima nocte Paſchæ ſtaret ad matutinas, finito duodecimo Reſponſotio, & Hymno, *Te Deum laudamus* incepto, tantam circa ſe ſenſit fragrātiam aromatum, & per tantam moram: vt miraretur, quid eſſet, vel vnde eſſet. Cui cogitationes dicebant. Non eſt aliunde odor iſte aromaticus, niſi ex præſētia ſanctarum mulierum, de quibus nocte tota cantatum eſt: quia *venerunt cum aromatibus, vt vngerent Ieſum.* *Marc. 16.*

Caput XXXV.

De Paſſione Domini. Apollon.

CVM reſurectio paſſione dignior ſit: quid eſt, quod tantæ reuelationes habentur de illa, & tam paucæ de iſta? *Cæſarius.* Primò hoc aſcribendū eſt humilitati Chriſti, ne videatur jactanter manifeſtare ea, quæ egit glorioſè: & ſupprimere ea, quæ pertulit ignominioſè. Deinde, quod nullum eſt ſacramētorum, quod tam efficax ſit diuini amoris incentiuū: quomodo obptobria paſſionis. Apoſtolus dicit ſe *nihil ſcire niſi Chriſtum Ieſum: & hunc crucifixum.* Ergo Chriſti paſſio: ejus fuit lectio. O quantum legere deſiderabat Iob in libro paſſionis Chriſti, quando dicebat. *Quis mihi tribuat auditorem vt deſiderium meum omnipotēs audiat, & librū ſcribat ipſe qui judicat: vt in humero meo portē, & circumdem illum quaſi coronam mihi?* Liber vitæ Chriſtus eſt, ſecundum Ioānem, ſeptem ſignaculis ſignatus: in quo, vt ait Paulus, eſt ſalus, vita, & raſurectio noſtra: quē Apoſtoli cum multa gloria miraculorum quaſi coronam pottauerunt per vniuerſum mundum. Quem cum primò obtuliſſent ſcienti litteras, ideſt Iudæo, & reſpūiſſet illum, tamquam ſignatum: obtulerunt illum neſcienti litteras, ſcilicet gentili: & cùm intelligere non poſſet, expoſuerunt ei, ſicut Philippus Eunucho. Librum Chriſtus Ieſus ipſe ſcripſit: quia propria voluntate paſſus eſt. In pelle ſiquidem corporis ejus ſcriptæ erant literæ minores & nigræ per liuidas plagas flagellorum: literæ etiam capitales per infixiones clauorum: puncta etiam & vir- *1. Corin. 2.* *Iob 31.* *Apoca. 5.* *Chriſtus liber vitæ eſt.* *Iſai. 29.* *Act. 8.*

gulæ per punctiones ſpinarum. Vnde pellis eadem priùs fuerat multiplici perſecutione pumicata, colaphis & ſputis cretata, arúdine lineata. *Apollon.* Gaudeo me cum fructu didiciſſe, quod ignoraui. *Cæſar.* Dicam tibi nunc aliquas viſiones ſancti Spiritus. *Apollon.* Peto, ut priùs expedias me de Spiritu ſancto: & ſi ſit differentia inter ipſum, & Spiritum, quem Chriſtus in cruce emiſit. *Cæſar.* Hoc faciam, ipſo adjuuante: & hoc quantò compendioſiùs potero.

Caput XXXVI. *De Spiritu ſancto.*

SPIRITVS ſanctus Deus eſt: tertia in Trinitate perſona, à Patre Filioque procedens ęternaliter, ipſis conſubſtantialis, ejuſdem ſapientiæ atque potentiæ.

Pſalm. 32. Vnde in pſalmo. *Verbo Domini cœli firmati ſunt: & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Quod Spiritus ſanctus à Patre procedat: dicit Filius. *Non enim vos eſtis qui*

Mat. 10. *loquimini: ſed ſpiritus Patris veſtri.* Item quod à Filio procedat: teſtis eſt Apoſto-

Galat. 4. lus dicens. *Miſit Deus ſpiritũ filij ſui in corda noſtra.* Ipſe etiã Spiritus ſanctus *vbi*

Ioann. 3. *vult ſpirat: ſanctus multiplex, vnicus, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuauis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens, humanus, benignus, ſta-*

Sap. 7. *bilis, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & quia capiat ſpiritus intelligibiles omnes, mundus, ſubtilis.* Cujus varia dona cùm Apoſtolus enumeraſſet: ſic

1. Cor. 12. concluſit. *Hæc autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus: diuidens ſingulis prout vult.* Inter hunc ſpiritum ſcilicet, & eum quem Chriſtus in manus patris moriẽs commendauit, tanta eſt differentia: quanta inter creaturam & creatorem. Nam ſpiritus ille anima Chriſti intelligitur, quæ à corpore ejus ſeparata eſt per mortẽ: quod de Spiritu ſancto dicere nefas eſt. *Apol.* Sub quibus formis Spiritus ſanctꝰ ſolet præſentiam ſuam mortalibus manifeſtare? *Cæſar.* Duas tantum ſpẽs reperio manifeſtiores: ſub quibus in nouo teſtamento viſus eſt. In columba viſus eſt

Spir. ſa viſus eſt ſolùm in forma ignis & columbæ. ſuper Chriſtum: in linguis igneis ſuper Apoſtolos. Nec hoc ſine cauſa: ſeptem enim naturales virtutes habet columba, quę auis eſt ſimpliciſſima: per quas dona Spiritus ſancti miſticè deſignantur. In igne calor & ſplendor eſt: & Spiritus ſanctus ignit per amorem, illuminat per ſcientiæ operationem. *Apollo.* Petitioni meæ ſatisfactum fateor: nunc precor, vt ſi aliqua noſti, exempla ſubjungas. *Cæſar.* Quod noſtris temporibus in columba & igne viſus ſit: veriſſimis tibi pãdam exemplis.

Caput XXXVII.

De Henrico Conuerſo, & columba quam vidit ſuper caput Hermanni Abbatis.

CVM Dominus Hermannus Abbas eſſet in Clauſtro, & in ſolemnitatibus interim dum chorus *Te Deum laudamus* decantaret, circuiret ad fratres cõmonendos: atque ſecundum conſuetudinem in chorum Conuerſorum diuerteret: Henricus Conuerſus, cujus memini in Diſtinctione quinta, vidit columbã candidam de cruce, quæ erat ſuper altare Conuerſorum, in verticem ipſius deſcẽdentem: vbi multum quietè ſedebat, donec circuitis conuerſis vniuerſis de choro exiret: tunc volans reuerſa eſt ſuper crucem. Hymno verò expleto, cum inciperet lectionem Euangelicam, eadem auis ſanctiſſima volauit ſuper quandam columnam analogio proximam: illic ſedens & auſcultans, ſacteque lectioni antè diligentiùs adhibens. Qua perlecta rurſum redijt ad crucem. Et teſtatus eſt idẽ conuerſus: ſæpius in feſtiuitatibus eandem ſe viſionem vidiſſe. Quotiens, inquit, chorum conuerſorum intrauit, & coram altare profundè, vt moris eſt, inclinauit: mox columba prædicta crucem deſerens, capiti eius inſedit. In quo ſtatim tantum creauit ſtrepitum percuſſione alarum, tantum ſplendorem nitore earum, vt ab omnibꝰ potuiſſet audiri, & ab vniuerſis videri: ſi illis datum fuiſſet,

audire vel videri. Puto, Converſum hunc eundem fuiſſe, qui vidit ſuper caput nouitij: cum in monachum benediceretur, columbam: ſicut dictum eſt in Diſtinctione quinta.

Caput XXXVIII.

De monacho, in cujus capite viſa eſt columba cum legeret Evangelium.

CVM in eadem domo monachus quidam juvenis Euangelium legeret in Conventu: prædictus Henricus colũbam candidiſſimam ſuper caput ejus deſcendere vidit: illic quietè reſidentem vſque in finem Euangelij. Fuerat enim idem monachus ibi hoſpes tam bonæ vitæ: vt tanta gratia dign⁹ haberetur. Proceſſu temporis cum factus fuiſſet Sacerdos: cuidam monacho ex fratribus ejus Sacerdos quidam ſæcularis dicebat. Ego frequenter video colũbam ſuper caput illius monachi, quando Miſſas celebrat. Non puto tamen eum aliquãdo Miſſę eius interfuiſſe corpore, ſed ſpiritu. Eſt enim vir Religioſus, multas habens reuelationes à Deo. *Apollon.* Quid ſentiendũ eſt de hujuſmodi colũbis? *Cæſar.* De hac quæſtione, quantum potui, expediui te in Diſtinctione ſecunda: loquẽs de Sacerdote fornicatore, cui columba ſacramentum tulit, & poſt pœnitentiam reſtituit. Signum eſt aduentus Spiritus ſancti columba. Si nihil fuiſſet diuini in prædictis columbis: etiã eas alij vidiſſent. *Apollon.* Hoc ſatis credibile eſt. *Cæſar.* Quòd autem Spiritus ſanctus etiam in igne quandoque præſentiam ſuam manifeſtet: audies in Diſtinctione nona. Quia jam plures viſiones tibi retuli de Chriſto, quaſdam etiam de Spiritu ſãcto: vnam tibi adhuc dicam de ſancta Trinitate. *Diſt. 2. c. 5.*

Caput XXXIX.

De ſanctimoniali, cui mentaliter oſtenſum eſt ſacramentum Sanctæ Trinitatis.

NOn eſt diu, quòd quędam Sanctimonialis Ordinis noſtri dum in quadam Dñica ad primã ſtaret, & chorus pſalleret fidem Athanaſij, illa de myſterio ſummæ Trinitatis cogitans, mente exceſſit. In quo exceſſu tanta ei ſunt reuelata, de illa ſumma & æterna Trinitate: vt ſuo Confeſſori illa modũ ejusdem viſionis explicare non poſſet. Ecce ſic copioſè Domin⁹ viſioni noſtræ condeſcendit. Ipſe eſt, quem Iacob in ſomnis vidit innixum ſcalæ, Angeli verò aſcendentes ſiue deſcendentes, vt dictum eſt, ſunt cæteri Ordines ciuium cœleſtium deſcendentes nobis apparendo: & aſcendentes ſe noſtris viſibus ſubtrahendo. Ipſi enim ſunt corpus Chriſti & membra. *Apol.* Qua ſimilitudine? *Cæſar.* Similitudinem tibi dicam ſatis manifeſtam. *Symbolum Athanaſij. Geneſ. 28.*

Caput XLI.

Qua ſimilitudine electi dicantur membra Chriſti.

CAPVT Chriſti Deus, caput Eccleſiæ chriſtus. Oculi Chriſti ſunt Angeli: ſẽper faciem Patris videntes. Aures eius Patriarchæ: legẽ Dei audientes. Nares Chriſti ſunt Prophetæ: quæ futura erant procul odorantes. Os eius Apoſtoli: quæ ab ipſo viderunt populo prædicantes. Barba eius ſunt martyres: fortitudinẽ mentis, quam barba ſignat, in ſuis tormentis oſtendentes. Vbera Chriſti ſunt confeſſores, verbo & exemplo nutrientes infirmos. Venter eius virgines & cõtinentes: fructui carnis amorem caſtitatis anteponentes. De his Sponſa dicit in Canticis canticorũ, dilecto, *Venter tuus eburneus, diſtinctus ſapphiris.* Ebur, quod frigidiſſimum eſt, deſignat virginitatẽ: hiacynthus qui aërei coloris eſt, perfectionem vidualem. *Apol.* His non inutiliter præmiſſis: precor, vt de ſingulis ordinibus, ſi quas noſti, viſiones ſubjungas. C. Hoc libens faciam: & primò de Angelis. *Cant. 5.*

Caput XLII. *De Angelis.* *Apollonius.*

QVot ſunt Ordines Angelorum? C. Nouem: Angeli, Archangeli, Virtutes, Poteſtates, Principatus, Dominationes, Throni, cherubim, & Seraphim.

Dicuntur Angeli, ideſt nuntij: quia diuinam voluntatem ſuggerendo nobis nũtiant. Quilibet homo habet Angelum ſibi à Deo deputatum ad cuſtodiam, ab hora natiuitatis vſque ad diem mortis: quorum miniſterium quantum hominibus neceſſarium ſit, quibuſdam tibi pandam exemplis.

Angeli cuſtodis aſſertio.

Caput XLII.

De Virgine, quæ per Angelum liberata eſt à ſtimulo carnis.

IN Francia virginem quamdam religioſam & incluſam Satanas grauiſſimè per ſtimulum carnis colaphizauit. Illa neſciens virtutem in infirmitate perfici, jugiter cum multis lacrymis Deum rogauit, quatenus ejus pietate à tam immunda tentatione mereretur liberari. Cui cùm die quadam oranti Angelus Domini apparuiſſet viſibiliter, dixiſſetque, vis ab hac tentatione liberari: & reſpõdiſſet illa, volo Domine, volo: cœleſtis nuntius ſubjunxit. Dic verſiculum iſtum pſalmi, *Confige timore tuo carnes meas: à judicijs enim tuis timui:* & liberaberis. Angelo verò recedente, vel potiùs diſparente, verſiculum cecinit: & mox tentatio ceſſauit. Mira res. Fugato ſpiritu fornicationis, ſtatim acceſſit ſpiritus blaſphemiæ: à quo tantò fortiùs, quanto periculoſiùs tentabatur. Cœpit enim dubitare de Deo & de fide Chriſtiana. Tunc magis quàm priùs miſericordiam diuinam inuocans: ſe à tam nephanda tentatione liberari eum lacrymis orauit. Tunc Angelus Domini ſecundò ei apparens: ait. Quomodo habes modo, ſoror? Reſpondit illa. Nũquam peiùs, Domine. Et Angelus. Putas te viuere poſſe ſine tentatione? Neceſſe eſt, vt alteram iſtarum habeas, elige quam volueris. Ad quod virgo reſpõdit. Domine, ſi ſic neceſſe eſt: eligo primam tentationem. Licet enim fuerit immunda: humana erat tamen. Iſta verò quam nunc patior: prorſus diabolica eſt. Cui Angelus. Dic verſiculum iſtum, *Feci judicium & juſtitiam: non tradas me calumniantibus me:* & liberaberis. Quod cum feciſſet, poſt Angeli diſceſſum blaſphemiæ ſpiritus eam deſeruit: & ſtimulum carnis recepit. *Apollon.* Quis tibi videtur Angelus iſte fuiſſe? *Cæſar.* Ejus, vt puto, proprius: qui illam maluit in carne tribulari, quàm non mereri. Tentatio enim cuſtos eſt humilitatis: & materia exercendæ virtutis. Virginibus, & eis, qui non peccauerunt: inanis gloria atque ſuperbia importuniores eſſe conſueuerunt. Quàm ſollicitè ſancti Angeli ſibi commiſſorum opera bona conſiderent, vt Deo illa repræſentent: ſubſequẽs ſermo declarabit.

Pſalm. 118. *Ibidem.* *Tentatio cuſtos humilitatis.*

Caput XLIII.

De Converſo, qui Angelum frequenter vidit, & dicendo gratiam perdidit.

CONVERSVS quidam de Hemmentode, cujuſdam ejuſdem domus grangiæ magiſter erat, vir bonus ac diſciplinatus. Iuxta hunc, cùm exiret ad opera manuum, ſiue ad alia negotia domus ſuæ: alius quidam ſimplex Converſus Angelum Domini frequenter vidit. Quod cum retuliſſet domno Hermanno Abbati ſuo: referenti reſpondit. Quia viſionem retuliſti: numquam Angelum de cætero videbis. Quod ita factum eſt. *Apollon.* Non videtur mihi frater iſte deliquiſſe: ſi ſibi diuinitus reuelata Abbati proprio reuelauit. *Cæſar.* Satis puto, quod non abſque aliqua cordis jactantia, Converſus viſionem eamdem recitauerit: & quia Abbas hoc conſiderauit, quod futurum æſtimabat prædixit. Erat enim vir prudens & litteratus, ante converſionem ſanctorum Apoſtolorum in Colonia Decanus. *Apollon.* Cùm quilibet homo duos habeat Angelos, vt dicis, ſibi deputatos, bonũ ad ſuggerendũ bonũ, malum ad ſuggerendũ malũ: quid eſt, quod hominis voluntas tã facilè Angelo malo conſentit ad peccatum? Eſtne bono in conſilijs efficacior: & ad vim inferendam valentior? *Cæſarius.*

Facilius Angelo malo conſentimus, quàm bono.

Caput XLIV.

Quid operetur Angelus, ſiue bonus ſiue malus, circa hominem.

LIcet homo habeat Angelum bonum ad cuſtodiam, & malũ propter exercitium: neuter tamen illorũ voluntati humanę vim inferre valet, vt propter illius conſilium violenter inclinetur ad bonũ: ſiue ob hujus ſuggeſtionem trahatur ad malum. Contulit Deus homini liberum arbitrium. A. Quid eſt liberũ arbitrium? C. Facultas voluntatis & rationis: qua eligitur bonũ aſſiſtente gratia, malum verò deſiſtente gratia. Liberum dicitur, propter voluntatem, quæ libera eſt, & ſine neceſſitate: arbitrium propter rationẽ, quæ ex quæ voluntas appetit, arbitratur & diſcernit. Et licet ratio ſępe voluntatem ſequatur ad peccati conſenſũ: numquam tamen approbat malũ. Quòd verò voluntas tam prona eſt ad peccandum, cauſa ſubeſt. Habet enim diabolus duos ſatellites etiam ſe crudeliores, quibus illa impellitur, fomitem ſcilicet carnis, quẽ Scriptura vocat tyrannum: & mũdum. Caro concupiſcit, diabolus concupita incendit: mundus incenſa ne extinguantur, ſe objicit. Ex peccati fomite multa oriuntur vitia: diabolus multa ſibi aſſumit ſubſidia: mundus innumerabilia offert oblectamenta. Ecce currus & equites Regis Syriæ, id eſt diaboli: miſſi ad capiendũ Eliſęum, id eſt juſtum. Quibus viſis, id eſt in circuitu tuo conſideratis, ſi clamaueris cũ miniſtro Eliſæi, *Heu, heu, heu, Domine mi, quid faciemus?* voce prophetica tibi reſpondeo. *Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.* Aperi oculos, & vide. Habes intra te rationem, contra carnis fomitẽ: circa te Angelos contra diabolum: turbam contra turbam. *Et ecce, inquit, mons plenus equorum & curruum igneorum:* id eſt cuſtodia non vnius, ſed multorũ Angelorum, in circuitu Eliſæi, id eſt hominis electi. Contra carnis incentiua oppone virtutes naturales. Habes ſuper hæc omnia gratiam diuinam: quæ mox vt menti tuæ, ſi in peccatis fueris, infunditur, carnis incentiua reſtringit, diabolum retundit, mundi gloriã tibi in odium vertit. Hoc etiam ſcias, quòd quædam facimus ſine inſtinctu vtriuſq; Angeli. Quæ ſi bona fuerint, ampliùs in eis meremur: ſi mala, plus demeremur. A. Satis de his expeditus ſum: nunc quod reſiduum de viſionibus Angelicis noſti, mihi manifeſtes. C. Quòd animas ſibi commiſſorum Deo repræſentent, ex hoc quod ſequitur, poteris probare.

Quid ſit liberum arbitrium.

4. Reg. 6.

Ibidem.

Caput XLV.

De Sanctimoniali quæ vidit præſentatorem animarum.

SOror Chriſtina de Volmunſteine, Sanctimonialis in Burgis, cujus in ſuperioribus memini, tantæ fuerat perfectionis: vt pręſens vita ei eſſet in tædio, & mors in deſiderio. Tempore quodã Quadrageſimali, cùm ſe in proximo Paſcha putaret eſſe morituram: mente excedens, rapta eſt in locũ amœniſſimũ, haud dubium quin in paradiſum. In quo vidit altare miri decoris, & ante altare multæ reuerentiæ perſonam, cujus pulchritudo inæſtimabilis erat nimis. Quam cùm interrogaſſet, quæ eſſet, vel cujus officij, reſpondit. Ego ſum Archangelus, qui pręſento animas ante Dominũ. Et illa. Numquid domine, & animas de Ordine noſtro præſentas? Etiã, inquit: omnium in Ordine tuo bene viuentium animas, monachorũ videlicet, conuerſorum, & ſanctimonialiũ, ego pręſento ante Deum. Et adjecit: non modò morieris, ſed in ꝓximo Paſcha. Quod ita factũ eſt. Nam cùm per aliquot dies ęgrotaret, & penè quotidie cõmunicaret, in agonia poſita viaticũ ſibi dari petijt, quo nondum plenè maſticato ſpiritum reddidit cęlo. Cùm eſſet adhuc in prędicto mẽtis exceſſu venerabilis verè beata virgo Chriſtina, vidit ſup altare mitrã magni decoris pendentẽ: & cũ requireret ab angelo, quid futurũ eſſet de anima cujuſdã ſacerdotis, quẽ ſpecialiter diligebat, cuj⁹ tũc recordabatur, ait

Cùm obierit, mitra hac capiti ejus impoſita, ante Dominũ illum repręſentabo. A. Quem putas Angelum iſtum fuiſſe? C. Sanctũ Michaëlem, qui, vt dicit auctoritas, prępoſitus eſt paradiſi. Cęteris enim Angelis diligentior eſt circa genus humanum. Vnde in Daniele legitur fuiſſe princeps filiorum Iſraël. Hinc eſt, quòd ſuã memoriam in terris haberi voluit: vt ab hominibus, de quorum ſalute ſolicitus eſt, agnoſceretur, diligeretur, & obſequiis veneraretur. A. Quid ſi in aliquo loco ſibi deputato minùs veneratur? C. Ibi & minora eius beneficia experiuntur: ita vt aliquãdo etiam præſentialiter inde recedere videatur, ſecundùm teſtimoniũ ſubſequentis viſionis.

Daniel. 10. & 12.

Caput XLVI.

Reliquiæ montis Grunisberg in Stromberg tranſmigrare viſæ.

EO tempore, quo dominus Theodericus Colonienſis Archiepiſcopus, qui adhuc ſupereſt, caſtrum in Gudinſberg ædificauit, Sacerdos quidam religioſus à Colonia rediens, cùm monti iam dicti nominis ꝓpinquaſſet: S. Michaëlẽ Archangelum in ſpecie bene nota de eo in vicinum montem, qui Stromberg dicitur, in quo memoria eſt Petri principis Apoſtolorum, alis extenſis volare conſpexit. Eodẽ tempore homo quidam, Theodericꝰ nomine, de villa proxima cũ vxore ad Eccleſiam properans, de prædicto monte capſellam cum reliquiis, quã ſæpe viderat, ſuper Stromberg per aërem duci vidit. Ambo illã viderunt, & vſq; hodie ambo teſtes ſunt tantæ viſionis. Si minùs credis, interroga domnum Willelmum Sacerdotem in Stromberg, qui ſe ab ore illorum, qui hæc viderunt, audiuiſſe teſtatur, & dicet tibi. Habebat enim & adhuc ſanctus Archangelus in Gudinſberg, vel vt alij dicunt, in Wudinſberg, Eccleſiam nomini ſuo conſecratam. Et cùm eſſet idem mons fortis ſatis, & ad munimen ꝓuinciæ bene ſitus, nullꝰ tamen in eo caſtrũ ædificare præſumpſit: quia hoc non poſſe fieri, ob prędictã memoriam, ab incolis referebatur. Prędictus verò Theodericus hujuſmodi verba nõ attendens, & caſtrum in eo ædificans, antequam muros ejus perfeciſſet, depoſitus eſt. Nec miror, ſi ab eodẽ caſtro Angelica receſſerunt ſubſidia: cujus omnia ędificia penè ex vſuris cuiuſdam Iudæi, quem præfatus Epiſcopꝰ ceperat, ſunt cõſtructa. Quàm potenter ſanctus Michael electorum animas in exitu ab inimicis defendat, audies in Diſtincti. 12. cap. 5. Non ſolùm beatus Michael cum cæteris cęleſtis militiæ exercitibus fideles protegit, cùm moriuntur: ſed etiam in pręſenti ab hoſtibus viſibilibus.

Caput XLVII.

De Paganis cæſis ab Angelis, dum milites Templi orarent.

NOn eſt diu, quòd ſex milites Templi in vicinia Saracenorũ horam quamdam Canonicam proſtrati dicebant. Ex inopinato Paganis ſupervenientibus, cùm illi ſurgere vellent & fugere, magiſter eis innuit, vt jacerent. Mira res! Vt Rex cęleſtis oſtenderet, quantũ ei magiſtri fides & diſcipulorum obedientia placeret, Angelos ſuos miſit, à quibus Infidelium turba turbata eſt: quidã capti, & plures occiſi. Cumq; eos quos Angeli vinxerant, Templarij cõprehendiſſent, & illi dicerent, vbi eſt exercitus, quem dudum vidimus: à quo capti ſumus & occiſi, reſponderunt. Quando neceſſe habemus, veniunt nobis in auxilium: quando non indigemus, revertũtur in tabernacula ſua. Intellexerant enim S. Angelos illos fuiſſe, quos ipſi videre non potuerunt: qui laudantibus Deũ ſemper adſunt, ipſoſq; cuſtodiunt. Ipſi reuera ſunt caſtra Dei, qui Iacob cũ timore reuertenti in terrã ſuam venerunt in auxiliũ. *Fuerũt ei* ait Scriptura, *obuiã Angeli Dei: quos cùm vidiſſet, ait. Caſtra Dei ſunt hæc.* Hoc miraculũ cùm recitatũ fuiſſet regi Philippo in caſtris, cũ rediret de obſidione Coloniæ, reſpõdit. Certè ſi *Legem pone* habuiſſem in ore, ego pſalmũ reliquiſſem & fugiſſem*. De viſionibus Patriarcharum atq;

Geneſ. 32.

** Hæc dicta ſunt de viſionibus Angelorum.*

phetarũ pauca dicere habeo: quia rariùs ſanctis noui teſtamenti apparent. *Apol.* Quę ſit cauſa illius raritatis, qui etiam fuerint Patriarchę, qui Prophetę, & quare ſic dicti, ꝑcor, vt ediſſeras: deinde ſi quas noſti viſiones, de illis ſubjungas. *Cæſar.* Quantò breuiùs potero, de requiſitis te expediam.

Caput XLVIII. *De Patriarchis & Prophetis.*

PAtriarchæ ſunt viri juſti & glorioſi, cum quibus locutus eſt Deus: Abrahã ſcilicet, Iſaac & Iacob, & alij quamplures, qui illos tẽpore & pręcedebant, & ſequebantur. Dicuntur autem Patriarchæ, quaſi patrum principes: eò ꝙ aliis facti ſint via rectè credendi, & norma bene viuendi. Horum ſucceſſores extiterunt Prophetæ, & ipſi viri magni & inclyti: qui chriſti ſacramenta & Eccleſiæ, & ſi qua alia futura erant, tam perſpicue pręuiderunt & prędixerunt: ac ſi oculis eorum corporeis fuiſſent objecta. Vnde quidã illorum dicebat. *Non faciet Dominus verbum ſuper terram, quod non priùs reuelet ſeruis ſuis Prophetis.* Prophetæ fuerunt Iſaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel, & duodecim Prophetæ: qui etiã ea quæ præuiderunt vel prędixerunt, ſcripto perpetuauerunt. Vnde Prophetæ dicti ſunt videntes: vel ſignificantiùs Prophetæ dicuntur quaſi pręfatores, vel quaſi porrò fantes, id eſt à longè. Quare autem rariùs Apoſtolis ſiue Martyribus nobis appareant, cauſa eſſe videtur, quòd reſpectu jam dictorum Ordinũ, modica, & penè nulla eſt eorum memoria apud Eccleſiam Latinorum. Gręci verò natalitia illorum ſolemnizant: & ideo fortè ſępius illis apparent. De S. Ioanne Baptiſta, cujus memoria celebris eſt per vniuerſam Eccleſiam, aliquas viſiones ſubjungã. Ipſe enim eſt nouiſſimus Prophetarũ, & plusꝙ Propheta. Nam *lex & Prophetæ*, teſte Domino, *vſque ad Ioannem.*

Qui ſint Patriarchæ. *Qui Prophetæ.* *Rarò Prophetæ apparent.* *Luc. 16.*

Caput XLIX.

De monacho S. Ioannis Baptiſtæ dilectore.

IN Claravalle monachus quidam juuenis eſt ętate, Ioannes nomine, mirus dilector ſancti Ioannis Baptiſtæ. In die ſiquidem natiuitatis ejus eſt natus, & ob hoc à parentibus Ioannes vocatus. Supra reliquos ſanctos illum diligit: & quoties aliquid ad ipſum pertinens pſallitur, vt eſt Canticũ patris ejus Zachariæ, ibi voci penitus non parcit. Nocte quadã cùm idem Canticum in choro cantaretur, & ventũ fuiſſet ad illum verſiculum, *Et tu puer Propheta Altisſimi vocaberis,* &c. ſacerdos quidam ſtans in choro oppoſito flammã de capite ejus ſurgere vidit. Vocatur enim Willelmus, eſtque ſacerdos religioſus, cui multa diuinitus reuelantur. Qui dictis matutinis dñum Sigerum Priorẽ adiit: & quid de fratre Ioanne viderit, expoſuit. Quem ſtatim vocauit prior dicens. Dic mihi, bone frater Ioannes, quid cogitaſti in laudibus, quando inchoatum eſt canticum, *Benedictus Dominus deus Iſrael?* Cui ille reſpondit. Credite mihi, domine, ego cogitaui, ſi eſſes in cęlis, vox tua nũquã raueſceret, & ſemper Deũ laudares cum Angelis. Et prior: quid habuiſti in corde infra iſtum verſiculũ, *Et tu puer pro altiſ. vocaberis?* Ad quod iterũ reſpondit. Ita accenſum eſt cor meum in illa hora ad memoriã S. Ioannis Baptiſtæ, quem diligo, vt vix me capere poſſem pręgaudio. Et cognouit Prior, ꝙ flãma eadem ſignũ fuiſſet vehemẽtiſſimi amoris de corde adoleſcentis in cęlũ aſcendẽtis. Anno pręterito viſio hæc à prædicto Priore Clarę vallis Priori de clauſtro recitata eſt: à quo ego illam didici.

Luc. 1. *Flamma de capite monachi erumpere viſa.* *Ibidem.*

Caput L. *De ſanctimoniali, ejuſdem Præcurſoris dilectrice.*

REtulit mihi dña Irmigardis Magiſtra de Inſula ſancti Nicolai anno præterito cujuſdam Sanctimonialis bene ſibi notæ miram dilectionem erga prędictũ Domini Præcurſorem. Plus omnibꝰ ſanctis illũ dilexit. Nec ſuffecit ei de illo cogitare, illũ obſequijs & orationibus honorare, conſororibus illius pręrogatiuas

prædicare, quin etiam ad perpetuandam ejus memoriam verſificaretur de ejus annuntiatione, natiuitate, & gaudio parentum. Literata ſiquidem erat: & ideo verſibus ꝓſequi ſtuduit, quidquid de illius ſanctitate legerat. Omnes etiã perſonas ſæculares, cum quibus loquebatur, monuit & rogauit, vt liberos ſuos Ioannem vel Zachariã nominarent: feminas verò Elizabeth. Cumq; moritura eſſet, Ioannes monachus de Clauſtro eam viſitauit: ſcienſq; ejus affectũ circa ſanctum Ioannẽ, ait. Matertera, cùm fueritis defuncta, qualem Miſſam vultis vt primùm cantem pro anima veſtra: pro defunctis, an de ſancto Ioanne Baptiſta? Ad quod illa ſine omni deliberatione reſpondit, de S. Ioanne. Cumque ad extrema perueniſſet, compaſſa ſorori ſibi ſeruienti, ait. Vade ſoror, ſuper ſolarium, & quieſce modicũ. Quod cùm feciſſet, & leui ſopore quieſceret, hujuſmodi vocem per ſõnum audiuit. Quid hic jaces? Sanct⁹ Ioannes Baptiſta inferiùs eſt cum ſorore Hildegunde, hoc illi nomen erat. Ad quam vocẽ ſanctimonialis expergefacta, neglectis veſtibus in camiſia deſcendit: & jam illam expiraſſe inuenit. Circa quam tam ſuauiſſimus odor erat: vt non dubitaret illic adeſſe pręſentiã S. Ioannis, qui animam ſuæ dilectricis choris ſociaret Angelicis. Narrauit mihi & aliam viſionẽ iſta adhuc jucundiorem: quam ſibi à Magiſtra domus, in qua viſa eſt, dicebat eſſe recitatam.

Caput LI.

De duabus monialibus, contendentibus pro SS. Ioanne Baptiſta & Ioa. Euangeliſta.

DVæ Sanctimoniales fuere, & adhuc ſunt, vt puto, in Luttere monaſterio diœceſis Treuerenſis: ex quibus vna ſpecialiter diligebat Sanctum Ioannem Baptiſtam, altera verò Sanctum Ioannem Euangeliſtam. Quæ quoties conueniebant, inter ſe de illorũ majoritate contendebant: ita vt Magiſtra quandoque vix poſſet eas cõpeſcere. Illa omnia dilecti ſui priuilegia in medium proponebat: cui iſta ſui dilecti pręrogatiuis validè ſatis obviabat. Nocte quadam ante Matutinas S. Ioannes Baptiſta ſuæ dilectrici in ſomnis apparens, ſic ait. Soror, noueris, ſanctum Ioannem Evangeliſtam mihi æqualem eſſe. Numquã homo fuit caſtior illo, mente ſimul & corpore virgo. Ipſum Chriſtus ad Apoſtolatum elegit, ipſum cęteris Apoſtolis plus dilexit, ipſi gloriam ſuę transfigurationis oſtendit: ipſe beatiſſimus in pectore Ieſu in cœna recubuit: ipſe morienti aſtitit: ipſi virgini chriſtus virgo matrem virginẽ commendauit. Ipſe cęteris Euangeliſtis altiùs volans, & oculos mentis in totam diuinitatis pleniùs defigens, Euangelium ſuum ſic exorſus eſt, *In principio erat Verbum*, &c. Scripſit & Apocalypſin, qua nihil in cęleſtibus figuris obſcurius eſt. Plurima etiam pro Chriſto paſſus eſt tormenta: flagella, fervens oleum, exilia. Ecce propter iſta, & alia multa ſua priuilegia, æqualis mihi eſt. Mane ergo voces ſororem tuam ante Magiſtram: & procidens ante pedes illius, pete, vt ignoſcat tibi, quòd toties eam exacerbaſti mei cauſa. Quæ ad ſigna matutinalia expergefacta, de tam clara viſione cogitare cœpit. Dictis verò matutinis, cùm ſe altera ſopori dediſſet, ſanctus Ioannes Evangeliſta per viſũ adfuit: & ſub ſenſu verborum horum ſuam allocutus eſt dilectricem. Soror, ſcias, beatum Ioannem Baptiſtam longè majorem eſſe me. Inter natos mulierum, teſte chriſto, non ſurrexit major illo. Ipſe Propheta, & pluſquam Propheta. Ab Angelo eſt annuntiatus: à ſterili matre contra naturã conceptus: in vtero ſupra naturam ſanctificatus: in eremo ſine omni peccato conuerſatus. Quod de me dici non pòteſt: qui lucris inhians, inter ſęculares ſęculariter vixi. Saluatorem quem in vtero cognouit, inter turbas ad ſe venientem digito demonſtrauit, & in Iordane ſacris manibus baptizauit. Ipſe cęlos vidit apertos: Patrem audiens in voce, Filium videns in homine, & Spiritum Sanctum in ſpecie columbæ.

Ioa. 1. *Mat. 11.* *Mat. 3.*

Tandem pro juſtitia martiryzatus eſt. Vnde vocare debes ſororẽ tuam ante magiſtram tuam: & proſternere te pedibus illius, ſicque eam rogare, vt tibi ignoſcat, quod toties illam exacerbaſti: me contentioſè Præcurſori Domini præferendo. Mane ſigillatim ad magiſtram veniunt: quid viderint exponunt, tunc ſimul ſe proſternentes, & ab inuicem, vt juſſum fuerat eis, veniam poſtulantes, mediante matre ſpirituali conciliatæ ſunt: monente illa, ne de cætero de meritis ſanctorum contenderent, quæ ſoli Deo nota ſunt. *Apollon.* Satis me ædificat tanta in ſupernis ciuibus humilitas. *Cæſar.* Nulla, quantum ex præſenti viſione colligere poteris, in Regno cœlorum de majoritate præmiorum eſt contentio: quia illic teſte Apoſtolo, omnis euacuatur prælatio. Hoc tamẽ ſcias, quod ſicut ciues ſuperni viſitant cum multa conſolatione ſe diligentes: ita quandoque cum inuectione & plagis ſe contemnentes. *1. Cor. 15.*

Caput LII.

De Canonico Bunnenſi, quem ſanctus Ioannes Baptiſta truſit.

CANONICVS quidam erat in Ecleſia Bunnenſi: qui frequẽter cum ſodalibus ſuis moniales in Dichkirgen ſolebat viſitare. Nec erat in eadem viſitatione aliquid Religioſitatis: ſed leuitatis, & periculũ animarũ. Quoties enim eum oportebat intrare clauſtrũ, per monaſteriũ quod in honore beati Petri, & Ioannis Baptiſtæ, dedicatũ eſt, trãſibat erecto collo: nec vna quidẽ vice corã altaribus inclinans caput. Nocte quadam venerabilis Baptiſta in ſomnis illi apparens, & toruo vultu in eum reſpiciens: ſic ait. Et tu inique, toties per oratorium meum tranſiens, numquam aliquid mihi exhibuiſti honoris, vt ſaltẽ vel vna vice flecteres ceruicem coram altari meo? Leuanſque pedem, tam validè truſit eum in vẽtrem: vt tam ex terrore increpationis, quam ex dolore tũſionis, euigilaret. Ab illa enim hora cœpit infirmari, & paulatim intumeſcente ventre hydropicus fieri: ſicque vadens, donec inualeſcente morbo moreretur. Et ſi vis ſcirẽ, Ioannes eſt nomen ejus: fortè ex hoc ipſo ſanctus ampliùs turbabatur, quod ipſa nominis ejus æquiuocatio nil memoriæ, nil reuerentiæ, cordi ejus impreſſerat circa ipſum. *Apollon.* Cùm major ſit perfectio patriæ quã viæ: quid eſt, quod ſancti tam durè ſuas injurias vindicant? *Cæſar.* Voluntas comprehenſorum ſic diuinæ voluntati vnita eſt: vt non poſſint aliud velle, niſi quod illum nouerint velle. Viatores verò pro inimicis tenentur orare: illique diuinæ juſtitiæ cõſentire. Mercurius martyr Iulianum jam cum Chriſto regnãs occidit: qui in vita fortè pro inimicis ſuis Chriſtũ exorauit. *Apollon.* Placet quod dicis. Sed quid eſt, quæſo, quod ſanctus Ioannes Baptiſta, quo nullus major eſt inter natos mulierũ, tanta ludibria paſſus eſt in morte: vt conſilio adulteræ, ad petitionem ſaltatricis, occideretur? *Cæſar.* Vt nullius juſti mors abhorreretur. Adhuc enim idem maximus Prophetarum in ſuis reliquijs ludibria experitur. *S. Mercurius Iulianũ apoſtatã occidit.* *Mar. 6.*

Caput LIII.

De mercatore, cui meretrix vendidit brachium ſancti Ioannis Baptiſtæ.

NON eſt diu, quod mercator quidam terræ noſtræ mare tranſiens, cùm brachium ſancti Ioannis Baptiſtæ in eius hoſpitali vidiſſet, & deſideraſſet, intelligens cuſtodem reliquiarum, quamdam procari feminam, ſciens; nihil eſſe, quod mulieres hujuſmodi à viris nequeant extorquere: accerſiens illam, ait. Si feceris me habere reliquias ſancti Ioannis Baptiſtæ, quæ penes cuſtodiam amaſij tui ſunt: centum quadraginta marcas argenti tibi tradam. Illa oblatam pecuniã ſitiens, hoſpitalario conſenſum præbere recuſauit: donec ſacrum brachium obtineret. Quod ſtatim negotiatori tradidit: & prædictũ pondus argenti recepit.

Cernis, quantum ludibrium? Sicut enim caput ſancti Ioannis ab Herode pro mercede ſaltationis traditum eſt laſciuæ puellæ, & ab illa datum matri adulteræ: ita hoc tempore brachium ejuſdem datum eſt pro munere fornicationis ab hoſpitalario non minùs Herode malo turpi feminæ: & ab illa venditum mercatori. Quod ille non terræ ſicut Herodias, ſed purpura inuoluens, ad vltimum penè terræ fugit: & ad ciuitatem Groningem, quæ ſita eſt in introitu Friſiæ, peruenit, domum in ea comparauit, & in quadam ejus columna brachium occultans, valde diteſcere cœpit. Die quadam ſedente in taberna, cum ei quidam diceret, ecce ciuitas cócrematur, & jam incendium appropinquat domui tuæ: ille reſpódit. Domui meæ non timeo: bonum ibi reliqui cuſtodem: ſurrexit tamen & domum intrauit, in qua dum columnam immotam cóſideraſſet, ad tabernam redijt, mirantibus cunctis, quænam eſſet cauſa tantæ ſecuritatis. Interrogatus de cuſtode domus ſuæ, cùm per ambages reſpondiſſet, & hoc ipſú ciues notare intellexiſſet: timens ne fortè ſibi vim inferrent, brachium extrahens cuidam incluſæ cuſtodiédum commiſit: quæ ſecretum celare neſciens, depoſitú cuidam prodidit, & ille ciuibus. Qui ſtatim reliquias tollentes, & ad Eccleſiam deportantes: depoſitori cum lacrymis ſua repetenti duriùs reſponderunt. Quem cùm interrogaſſent, cujus ſancti eſſent reliquiæ, ſe nomen neſcire dixit: nolens eis eas prodere. Ex dolore tamen ciuitatem deſerens, & pauperiem incurrens: non multò pòſt infirmatus eſt grauiſſimè. Qui cùm mori timeret, cujus eſſent reliquiæ, & quomodo eas obtinuiſſet: confeſſori ſuo patefecit. Quod vbi cópertum eſt ciuibus: thecam argenti deauratam, gemmiſque pretioſis ornatam ad ſimilitudinem brachij fecerunt: in ea reliquias reponentes. Ego ante hoc biennium idem brachium vidi: & eſt pelle & carne veſtitú. Vidi ibi & crucem parvam auream reliquijs refertam Frederici Imperatoris: quę prædicto homini cum brachio data fuerat. *Apollon.* Cùm ſancto Ioanne ſanctorú nemo credatur eſſe major: quid eſt, quòd nullum ſignum legitur in vita ſua feciſſe? *Cæſar.* Vt Dominus oſtenderet ſanctitatem non conſiſtere in ſignis: ſed in bona vita. Poſt mortem enim ſignis claruit innumerabilibus & magnis. Prædicti verò ciues reliquijs ſancti Ioannis timentes, retro altare fecerunt domunculam ex tabulis ſatis firmam, in cujus cacumine noctibus Sacerdotem dormire fecerunt, ſub quo prima nocte ſic domus côquaſſata eſt, vt non parvum horrorem ei incuteret: ſecunda verò nocte dormientem excuſſit, in pauimento illum proijciens. Cumque vnus ex potentibus in ciuitate infirmaretur, & Theodericus Eccleſiæ illius Sacerdos ab illo rogatus, brachiú in domum ejus detuliſſet, ac denudaſſet: tam brachium quàm purpuram, cui fuerat inuolutum, reperit recenti ſanguine infectum. Hæc mihi ore ſuo retulit. Sacerdos ab eodem brachio modicum carnis pręcidens, cum illam in manu deferret, tantum ſenſit ardorem ex eo: ac ſi ignitum carbonem portaret. Multa ſiquidem ſigna ac ſanitates per eaſdem reliquias in illa fiunt ciuitate: meritis ſancti Ioannis Baptiſtæ.

Domus reliquijs S. Ioa. Baptiſtæ ſeruata.

S. Ioannes Baptiſta claruit miraculis poſt mortem, non ante.

Caput LIV.

De dente ejuſdem, qui apud nos eſt, & virtutibus per eum factis.

EST apud nos dens molaris & magnus ejuſdem præcurſoris Domini, tria habens cornua: qui qualiter apud nos deuenerit, & quid per illum apud nos operatus ſit Dominus, tibi recitabo. Cumque vaſtata fuiſſet ciuitas Conſtantinopolitana à cruce ſignatis, & diuerſi diuerſa diripuiſſent, Henric⁹ miles de Oliue inter reliquias pretioſiſſimas etiam dictum dentem ſancti Ioannis tulit de Eccleſia ſanctæ Sophiæ. Quem repatrians in tantum dilexit, vt in caſtro ſuo oratoriú

ædificaret: ibi cum condere volens in altari. Quem ei germana ejus magiſtra in Inſula ſancti Nicolai, propter affectum quem habuit & habet erga domum noſtram diſſuaſit, eumque dari nobis ſuaſit: ſed tunc perſuadere non potuit. Qui poſt breue tempus à Warnero de Boulant captus: ſpe orationum noſtrarum juſſit eum nobis tranſmitti. Interim cuidam ſ[illegible] prædicti Cœnobij oſtenſum eſt: quàm citò deus veniret ad locum noſtrum, Henricum fore liberandũ. Quod ita factum intelleximus. Nam Prior noſter, per quem tranſmiſſus eſt, in flumine Rheni illius beneficio maximum euaſit periculum. Henricus Comes Seynẽſis habens militem honeſtum, ſed mente captum, cum eo ad nos venit: ſperans illũ tum virtute reliquiarum, tum beneficio orationum noſtrarum, poſſe ſanari. Qui dente ſacratiſſimo ſignatus & tactus, tam celerem virtutis ejus ſenſit effectum: vt vix ad jactum baliſtæ de monaſterio progrediens, ſe ſanatum gratularetur. Eſt enim magnus, vt ſupra dixi, & fortis, & tanto magis ad curandas infirmitates validus: quantò minùs in maſticandis cibis delicatis eſt vſitatus. Hec dicta ſint de Prophetis. De Apoſtolis verò, qui ordinem Prophetarum ſequuntur tempore: aliquas ſubjungam viſiones tibi. *Apollon.* Priùs mihi volo exponi, quare à Chriſto Apoſtoli ſub duodenario numero sũt electi: & quare Apoſtoli vocati. *Cæſar.* Vtrumque non abſque magno ſacramento factum eſt. *Dens S. Ioannis ſanitates efficit.*

Caput LV. *De Apoſtolis.*

SICVT dicunt Euangelia, Chriſtus aſcendens in montẽ, vocauit ad ſe, quos voluit: quos & Apoſtolos nominauit. Apoſtolus interpretatur miſſus, teſte Chriſto, qui ait. *Non eſt apoſtolus major eo, qui miſit illum.* Bene autem duodecim ſunt vocati, qui alijs fidei myſteria prædicarent: quia duodenarius numerus cõſtat ex quater tribus, vel ex ter quatuor. Ad hoc ergo duodecim ſunt electi, vt per quatuor partes mundi miſſi, fidẽ S. Trinitatis omnibus nuntiarent: & credentes ad vnam gloriam æternæ beatitudinis conuocarent. Duodecim Apoſtoli duodecim ſunt ſigna cæli, duodecim mẽſes anni, 12. horæ diei, 12. ſtellæ in corona ſpõſæ. Chriſtus verò cœlum eſt, annus æternitatis eſt: lux eſt, & corona ſanctorum. Apoſtoli 12. ſunt filij Iacob, id eſt Chriſti, 12. fontes deſerti: 12. lapides in veſte pontificali, 12. panes propoſitionis: 12. lapides altaris, 12. lapides de Iordane ſublati: 12. boues ſub æneo mari, 12. fundamenta cœleſtis Ieruſalem. *Apol.* His vtiliter præmiſſis: nunc ſecundum ordinem ſubnectas viſiones. *Cæſar.* Licet S. Apoſtoli per viſionem multis appareant, & multa per eos miracula fiant quotidie: de non paucis pauca tamen tibi referam, ſed quantum ad exemplum ſufficientia. *Luc. 6. Ioan. 13. Ioan. 11. Apocal. 12. Exo. 15. 39. Exo. 25. & Leuit. 21. 3. Reg. 18. Iosue 4. 3. Reg 7. Apoc. 21.*

Caput LVI.

De femina ſortilega, quæ ſanctum Andream repudiauit.

CONSVETVDO eſt, maximè prouinciæ noſtræ matronis: vt tali ſorte ſpecialẽ ſibi Apoſtolum eligant. In 12. candelis, 12. Apoſtolorum nomina ſingula in ſingulis ſcribuntur. Quæ à Sacerdote benedictæ, in altari ſimul ponuntur. Accedens femina, cujus nomen per candelam extrahit: illi plus cæteris honoris & obſequij impendit. In hunc modum cùm quędam matrona ſanctum Andream extraxiſſet, & non ei placuiſſet: depoſita candela aliam habere voluit: ſed idem iterum occurrit. Quid plura? Tandem traxit ſibi placentem, Cui cùm multum exhibuiſſet obſequij per omnes dies vitæ, & ad extrema perueniens eſſet moritura: non illum, ſed beatum Andream ſibi aſſiſtere vidit. En inquit, ego ſum ille deſpectus Andreas. Ex quo colligitur: quod nonnumquam ſancti ſe ingerũt humanæ deuotioni. Quantum beatus iſte Apoſtolus ſe inuocantibus ſuccurrere valeat: ſequens narratio declarat.

Caput LVII.

De pelle urſina ſancto Andreæ empta, per quam mare furens ſedatum eſt.

ERANT duo juuenes juxta Eccleſiam ſancti Andreæ habitantes: qui pro ſuis mercationibus remotas prouincias petere ſolebant. Tempore quodā cùm profecturi eſſent in Noruegiam, frater Reynerus monachus noſter, túc ſancti Andreæ in Colonia canonicus, ſicut ipſe mihi retulit, quinque ſolidos illis dedit: petens, vt ex eis compararent pellem vrſinam albam, quales regio illa gignit, ad ſubſtratorium coram altari ſancti Andreæ. Quod cùm feciſſent & reuerterentur, tanta orta eſt in mari tēpeſtas: vt omnes mitteret in deſperationem. Hoc ideo factum reor: vt Dominus Apoſtoli ſui virtutem oſtenderet. Recordati verò prædicti juvenes pellis ſancti Andreæ, contra procellas intumeſcentes ventoſq; frementes illam cum fide leuauerunt. Et ecce Dominus meritis Apoſtoli ſui quē de mari vocauit, ſuffragantibus, imperauit mari & ventis: & facta eſt in ipſa hora tranquillitas tam magna, vt omnes qui in mari erant, mirarentur. Reuertentes verò Coloniam, denarios reddiderunt, pellem beato Andreæ gratis offerentes: collati non immemores beneficij.

Caput LVIII.

De homine per ſanctum Iacobum à ſuſpendio liberato.

CIVIS quidam de Trajecto inferiori: cum filio ad ſanctum Iacobum profect⁹ eſt. Accidit, ſi bene memini, vt in quodam loco hoſpes ejus neſcio quid perderet: & ſuſpicionē de eo habens, furtum illi coram judice ciuitatis imponeret. Quo negante & dicente, Deus nouit, & ſanctus Iacobus teſtis eſt, me numquam fuiſſe furem, neque furis ſocium: judex verbis non credidit, ſed ſuſpēdij ſententia innocentem damnavit. Videns filius patrem damnatū, nec aliquid ei prodeſſe fratrum teſtimonia: flens & eiulans dixit ad judicem. Rogo vos, Dñe, quatinus intuitu Dei & ſancti Iacobi, me ſuſpendatis, patre meo dimiſſo: ego enim noui innocentiam ejus. Cuius fletibus & inſtantia tandem judex victus, patrem abſoluit: ipſum ſuſpendit. Pater verò triſtis nimis cum ſocijs procedens, & limina S. Iacobi viſitans, ipſique pro anima filij ſupplicans: poſtquam ad locū ſuſpenſionis redijt, ait fratribus. Fratres, ecce filius meus, precor vos, vt paululū ſuſiſtatis: donec illum deponam & ſepeliam. Audita voce patris filius reſpōdit. Bene venias pater: adhuc enim viuo. Depoſitus ab eo, & interrogatus, quænā eſſet cauſa tanti miraculi: ait. Sanctus Iacobus Apoſtolus ab ea hora, qua huic patibulo ſuſpenſus ſum, vſque nunc, manibus ſuis ſuſtentauit me. Non eſuriui, non ſitiui, nihil doloris ſenſi: nec vmquam mihi melius fuit, omnibus diebus vitæ meæ. Statimque pariter ad beatum properantes Apoſtolum, filius vt votū ſuum ſolueret: pater ſuus, vt gratias rependeret: incolumes reuerſi ſunt in ciuitatem ſuam Trajectenſem, & idem miraculum eſt in ciuitate eadem valde celebre, ſicut nobis retulit Willelmus monachus noſter ibidem canonicus. *Apollon.* Stupenda ſunt, quæ dicis. *Cæſar.* Referam tibi aliud miraculum de ſancto Thoma, meo judicio maius iſto.

Iudicis iniuſti exēpl

Caput LIX.

De Girardo milite, quem diabolus de Eccleſia ſancti Thomæ in India in momento tranſtulit in terram ſuam.

IN villa quæ dicitur Hanebach, miles quidā habitauit nomine Girardus. Huj⁹ nepotes adhuc viuunt, & vix aliquis in eadem villa reperitur, quem lateat miraculum, quod de illo dicturus ſum. Hic ſanctum Thomā tam ardenter diligebat, tam ſpecialiter honorabat: vt nulli pauperi in ejus nomine petenti eleemo-

ſynam

ſynam negaret. Multa prætere a priuata ſeruitia, vt ſunt orationes, jejunia, & miſſarum celebrationes, illi impendere conſueuit. Die quadã Deo permittente omnium bonorũ inimicus diabolus, ante oſtium militis pulſans, ſub forma & habitu peregrini in nomine S. Thomæ hoſpitium petijt. Quo ſub omni feſtinatione intromiſſo, cùm eſſet frigus, & ille algere ſe ſimularet: Gerardus cappam ſuã furratam bonam ſatis, qua ſe tegeret, iens cubitũ tranſmiſit. Mane verò cùm is qui peregrinus videbatur non appareret, & cappa quæſita non fuiſſet inuenta: vxor marito irata, ait. Sæpe ab hujuſmodi trutannis illuſus es tis: & adhuc à ſuperſtitionibus veſtris non ceſſatis. Cui ille tranquillo animo reſpondit. Noli turbari: bene reſtituet nobis hoc damnũ ſanctus Thomas. Hæc egit diabolus, vt militem per damnum cappæ ad impatientiam prouocaret, & Apoſtoli dilectionẽ in ejus corde extingueret. Sed militi ceſſit ad gloriam, quod diabolus præparauerat ad ruinam: & inde ille ampliùs eſt accenſus, vnde iſte confuſus eſt, ac cõpunctus. Nam paruo emenſo tempore Gerardus limina beati Thomæ adire volens, cùm eſſet in procinctu poſitus, circulũ aureum in oculis vxoris in duas partes diuidens, eaſq; coram illa conjungens: vnã illi dedit, & alteram ſibi reſeruauit, dicens. Huic ſigno credere debes. Rogo etiam, vt quinque annis reditum meũ expectes: quibus expletis, nubes cui volueris. Et promiſit ei. Qui via vadens longiſſima, tandẽ cum magnis expenſis maximiſq; laboribus peruenit ad ciuitatem S. Thomæ Apoſtoli. In quà à ciuibus officioſiſſimè eſt ſalutatus, & cum tanta charitate ſuſceptus, ac ſi vnus illorum eſſet, eiſque notiſſimus. Gratiam eãdem aſcribens beato Apoſtolo, oratorium ejus intrauit, & orauit: vxorem & omnia ad ſe pertinentia illi commendans. Poſt hæc termini ſui reminiſcens, & in eodem die quinquennium cõpletum conſiderans, ingemuit & ait. Heu modò vxor mea alteri nubet. Impedierat Deus iter ejus, propter hoc, quod ſequitur. Qui cùm triſtis circumſpiceret, vidit prædictum dæmonem in cappa ſua deambulantem. Et ait dæmon. Cognoſcis me, Gerarde? Non, inquit, te cognoſco, ſed cappam. Reſpondit ille. Ego ſum, qui in nomine Apoſtoli hoſpitium à te petiui, & cappam tibi tuli: pro qua & valde punitus ſum. Et adjecit. Ego ſum diabolus: & præceptũ eſt mihi, vt antequam homines cubitum vadant, in domum tuam te transferã: eo quòd vxor tua alteri viro nupſerit, & jam in nuptijs cum illo ſedeat. Tollens eum in parte diei ab India in Theutoniã, ab ortu ſolis in ejus occaſum tranſvexit: & circa crepuſculum in curia propria illum ſine læſione depoſuit. Qui domum ſuam ſicut barbarus intrans, cùm vxorem propriam cum ſponſo ſuo vidiſſet comedentem, propiùs acceſſit, eaque aſpiciente partem circuli in ſcyphum mittens, abſceſſit. Quod vbi illa vidit, mox extraxit & partem ſibi dimiſſam, & adjungens eam, cognouit eum ſuum eſſe maritum. Statimque exiliens, in amplexus ejus ruit: virum ſuum Gerardum illum eſſe proclamans, ſponſo valedicens. Quem tamen Gerardus illa nocte pro honeſtate ſecum retinuit. Ecce, tam in hoc, quàm in prædicto miraculo, ſatis perpenditur, quantùm beati Apoſtoli diligentes ſe diligãt, atque glorificent. *Apollonius.* Non miror, ſi diligentes ſe diligunt: cùm ſuprà dictum ſit de ſancto Andrea, quòd etiam ſe contemnenti feminæ ad diligendum ingeſſerit. *Cæſarius.* Sicut ſuprà oſtenſum eſt de Sancto Ioanne Baptiſta, ſicut Apoſtoli diligentibus ſe præmium impendunt: ita ſuos contemptores quandoque puniunt. *Apollonius.* Da exemplum. *Cæſarius.* Priùs de Sancto Bartholomæo præmittam vnum miraculum: deinde quod petis, ſubjungam exemplum.

Dæmon peregrini ſpecie hoſpitio excipitur.

Supra c. 56.

Cap. 50.

Caput LX. *Exit ſanguis de dente S. Bartholomæi.*

IN monte ſancti Salvatoris juxta Aquaſgrani nuper incluſa quędam defuncta eſt: quæ inter ſuas Reliquias, etiam dentem habuit S. Bartholomæi Apoſtoli. Hoc cùm ſciſſet Sacerdos, qui ei Miſſas celebrabat, eumq; poſtulaſſet, & illa non annuiſſet: receſſum minabatur, niſi ſaltem mediam ei partem donaret. Illa verò dentem multùm diligens, & ſacerdote carere nolens: vt diuideretur conſenſit, licet inuitiſſimè. Mira res. Mox enim vt ſacerdos cultellũ denti ſuppoſuit, ac ſi denuo ſanct⁹ pateretur, guttatim de illo ſanguis erupit. Quo viſo ſacerdos territ⁹ eſt: dentemq; incluſæ dimiſit integrũ. Ego verò eũdem dentem anno pręterito vidi apud ſanctimoniales in Porceto. Quòd quandoq; Apoſtoli contemnentes ſe puniãt, ecce exẽplum. *Caput* LXI.

De femina, quæ ſanctum Iudam contempſit.

MAtrona quędam ſpecialem Apoſtolum habere volens, cùm eo modo, quo ſuprà dictum eſt de S. Andręa, per candelam beatũ Iudam, vt puto, extraxiſſet: irata, retro ciſtam candelam cum nomine jactauit. Volebat enim habere vnũ de nominatis Apoſtolis: vt eſt S. Ioannes Euangeliſta, ſiue beatus Iacobus. Cui nocte in ſomnis apparens, durè ſatis corripuit, conquerens, ſe ab ea contemptum, & poſt ciſtam indignè ꝓjectũ. Nec ſic quieuit, donec verbis additæ ſunt plagæ. Integro enim anno lecto paralytica decubuit. *Apo.* Licet ſic per ſortem Apoſtolos eligere? *Cæſ.* Sorte Marthias Apoſtolus legitur electus. Nõ tamen ideo eſt electus, vt aliis anteponeretur: ſed vt per eum duodenarius per Iudam diminut⁹ ſuppleretur. Puto tamen ab eadem electione hujuſmodi ſortes deſcendiſſe. Audiui Coloniæ quẽdam literatum Sacerdotem palam in Eccleſia reprobare tales electiones. Omnes, inquit, Apoſtoli ęquè ſunt ſancti: & idcirco omnes à nobis æquè honorandi. Quòd ſi alicui illorum ſpecialis honor eſt exhibend⁹, beato Petro, per quẽ regio noſtra conuerſa eſt ad fidem, judico eſſe impendendum. Ipſum ſpecialem Apoſtolum nobis Chriſtus deſtinauit. Beatus verò Heribertus & ſucceſſor ejus Peregrinus Colonienſes Archiepiſcopi in ciuitate Colonia õnibus Apoſtolis vnã eccleſiã conuentualem condiderunt: in qua omnib⁹ ſimul ęqualis honor idemq; ſeruitiũ exhibetur. Quantũ enim mereantur in eccleſia eadẽ Chriſto ejuſq; Apoſtolis dignè ſeruientes, ex modico ꝙ ſequitur poteris perpendere.

Act. 1.

Caput LXII. *De domo feminæ ab incendio ſeruata.*

DVm incendium illud maximũ, quod erat ſub Adolpho Archiepiſcopo, magnam partem ciuitatis Colonienſis cõſumpſiſſet, mulier quædam, quæ Eccleſiæ SS. Apoſtolorum pro ſua mercede braxare conſueuerat, domũ ligneam ꝓpe poſitam habebat. Cui cùm incendiũ ex vicinis domibus ꝓpinquaſſet: filia ejus vaſa & ſupellectilem efferre cœpit. Quòd vbi mater cõperit, reſtitit dicens. Noli filia, noli: ſed omnia refer in domũ. Sicq; clauſa domo mater ſpem habens in ſanctis Apoſtolis, Eccleſiã eorum adijt, ſicque orauit. Sancti Apoſtoli, ſi vnꝗ vobis fideliter digneque ſerviui, cuſtodite domum veſtram & vaſa veſtra. Mira fides feminæ, mira & virtus Apoſtolorũ. Qui ꝓpriã Eccleſiam ex parte concremari permiſerunt: braxatricis ſuæ domum in medijs flãmis poſitam non ſine admiratione multorũ illęſam ſeruare curauerunt. *A.* Valde honorãdi ſunt Apoſtoli, per quos mundus judicabitur. C. Hoc mihi reuocat ad memoriã ciuis cujuſdam dictũ ſiue factum relatione dignũ. *Caput* LXIII. *Colonienſis ciuis nouum factum.*

IN Colonia burgenſis quidã erat homo diues & potens, Carolus nomine, pater D. Caroli Abbatis quãdoq; Villarienſis. Hic cùm audiſſet, ꝙ Apoſtoli judicaturi eſsẽt, cogitauit intra ſe dicẽs. Peccatũ graue eſt, & lapides anchorei valde põderoſi

Emam ergo lapides tales ad fabricam ſanctorum Apoſtolorũ: & cùm in die Iudicij opera mea bona necnon & mala poſita fuerint io ſtateta: Apoſtoli, qui Iudices erunt, iſtos lanci opera mea bona continenti immittent, & mox præponderabit. Emit ergo nauim plenã lapidibus: quos per currus portari, & juxta Eccleſiam Apoſtolorum deponi fecit. Quem cùm Canonici interrogaſſent, quid ſibi vellet per lapides illos, reſpondit. Aliqua dierũ renouanda eſt Eccleſia iſta: & tũc erunt vobis neceſſarij. Non multò pòſt cùm extenderetur Eccleſia, occaſione, vt puto, eorumdem lapidum, in fundamento poſiti ſunt. Hęc de Apoſtolorũ viſionibus dicta ſunt. Nunc aliqua tibi dicam de martyribus. *A.* Quid faciat martyres, quare martyres dicantur, vel quot ſint genera martyrij, ptiùs mihi edicas. C. Facilis horum ſolutio eſt. *Caput* LXIV. *De Martyribus.*

CAuſa, non pœna, facit martyres. Duo enim latrones Chriſto affixi sũt hinc inde. Vnus martyr effectus eſt propter virtutem confeſſionis: alteri pœna ſua initium fuit æternæ dãnationis. Martyres enim Grecè, teſtes dicuntur Latinè, eo quòd pro teſtimonio fidei occiſi ſunt. Sunt autem quatuor genera martyrij. Quidam occiſi ſunt ꝓpter ſolam innocentiam, vt Abel: *Geneſ. 4.* alij propter juſtitiam, vt Prophetæ & Ioannes Baptiſta: *Marc. 6.* alij ꝓpter zelũ legis, vt ſeptem fratres Machabęi: *2. Marc. 7.* alij propter fidẽ Chriſti, vt Apoſtoli, eorumq; ſucceſſores: & hi antonomaſticè dicuntur martyres, id eſt teſtes: *Qui antonomaſticè martyres.* quia ſanguinis ſui effuſione fidei Chriſti ſubſcripſerunt. *Apo.* Attendunt ſancti, cùm à nobis venerantur? C. Etiam. Adhuc enim per diverſas viſiones ſuas manifeſtant mortalibus reliquias: vt venerantibus illas debitores fiant. *Caput* LXV.

De reuelatione Martyris noſtri.

QVando renouata eſt Eccleſia Bnnnenſis, quorũdam martyrum corpora ex ſacra legione Thebęorum illic reperta ſunt. Ex quibus cùm vnum corpus integrum, & præterea pars alterius Martyris nobis data fuiſſet: cuidam adoleſcenti talis de eis viſio oſtenſa eſt. Videbatur ſibi in ſomnis ſtare juxta ſcriniũ earumdem reliquiarum. Cui cùm quidam diceret, Noſti, quid in iſto ſcrinio contineatur: & monachus reſponderet, Etiam, corpus martyris noſtri: ille ſubjunxit. Falleris: nam vir vnus & dimidius in eo jacent. Quod vſque ad illud tempus omnes nos latuit. Tantæ enim virtutis ſunt eadem ſacra oſſa, vt aqua ſuperfuſa variis infirmitatibus ſit medela. Quòd verò fidelib⁹ in periculis ſuccurrant, viſio ſubſequens declarat. *Capur* LXVS.

De Sanctis in aere viſis: per quos Chriſtiani adepti ſunt victoriam.

ANno gratiæ 1217 cruce ſignati ex tota Alemania ac Friſia, cum trecentis ferè nauibus, circa Idus Iulij intrauerunt portum Vlixiſ-bonæ. In quo dum per aliquot dies morarentur, plurès naues expectantes: ad petitionẽ Seueri Epiſcopi jam dictæ ciuitatis, & Epiſcopi Ebroicenſis, necnon & Templariorum atque Hoſpitaliorũ, caſtrum Saracenorum, nomine Alkazer, id eſt omnium carcer, obſederunt. Sexta verò feria poſt Natiuitatẽ beatæ Dei genitricis Mariæ congregati ſunt contra eos quatuor Saracenorũ Reges, habentes in exercitu ſuo ad centum millia pugnatorũ. quib⁹ chriſtiani nũo minores, ſed fide majores, S. Iacobũ, beatumq; Vincentium regionis illi⁹ patronum, & alios, ſi quos poterát, ſanctos invocantes, hoſtibus occurrerũt. In primo verò congreſſu vnus Regum cecidit, interfectorũ non erat numerus, plurimi caprinati ſnnt. Qui cùm per exercitũ ducerentur à chriſtianis, quęrebant ſigna victorũ: aſſerentes, candidiſſimã aciẽ, cruces rubeas in pectore gerentes, ſuorũ multitudinẽ in fugam conuertiſſe. Inſup galeæ quas per mare cõtra chriſtianos cõduxerát, cęleſtis illi⁹ viſionis terrore sũt fugatę

Quod peregrini audientes, gratias egerunt Christo: qui martyrum ſuorū auxilia eis deſtinare dignatus eſt de cælo. Hæc mihi relata ſunt ab ijs qui certamini interfuerunt, & ex ore Saracenorum quæ dicta ſunt audierunt. A. Eſtne peccatū, cum martyrum reliquijs ire ad requiſita naturæ? C. Peccatum eſt, ſi geſtantes illas nō excuſauerit neceſſitas. Sancti non abhorrent fœtorem naturę, ſed culpæ.

Caput LXVII. *De Reliquijs, quæ bajuli ſui tutuderunt latus, cùm ad illicita moueretur.*

BErnardus monachus noſter tempore quodam ante conuerſionē, neſcio quò iturus, reliquias beatorum martyrū Ioannis & Pauli in capſula ad latus portabat. Quem cùm carnis incentiua ad delectationem mouerent, ſancti martyres quia motus illicitos reſtringere non conaretur, per capſellam latus ejus durè ſatis tundere cœperunt. quod cùm ille non adverteret, & motib⁹ libidinoſis quieſcētibus etiam tunſiones ceſſarent per horas aliquas: cùm iterū titillationes ſurgerent, renouarę ſunt & punctiones: ac ſi ſancti ſuū baiulum voce ꝓphetica increparent, dicentes. *Mundare, qui fers vaſa Domini.* Vaſa Domini ſunt corpora ſanctorum. Hinc eſt, quòd Achimelech Sacerdoti, cùm hæſitaret pueris Dauid dare panem ſanctū, Dauid reſpondit. *Et quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiustertius, quando egrediebamur: & fuerunt vaſa* i. corpora, *puerorū ſancta*, id eſt munda à concubitu. Et ſicut retulit prędict⁹ Bernardus, mox vt notare cœpit pœnam, inquantū potuit compeſcuit culpam: ex hoc diſcens, quòd ſanctis placet non ſolùm mundiria mentis, ſed & corporis. A. Quid ſentis de prędicatoribus illis, qui tantùm propter quæſtū ſanctorum reliquias circūferunt, multoſq; decipiunt? C. Quòd Sancti ad talium truphas indignentur, dicam tibi, ꝙ monachus quidā de Bruvilre mihi recitauit. *Caput* LXVIII.

Iſai. 52.

1. Reg. 21.

De dente Sancti Nicolai in Bruvilre.

QVando Eccleſiam ſuam monachi jam dicti Cœnobij ampliare diſpoſuerūt: per quoſdam Sacerdotes ſæculares in lingua potentes, & ad emungendum pecunias efficaces, dentem patroni ſui beati Pontificis Nicolai ad diuerſas tranſmiſerunt prouincias: erat enim cryſtallo incluſus. Die quadā cùm prædicatores conductitij inhoneſtè ſe gerendo vas tantarum reliquiarū circumferrent: cryſtallus crepuit, ac ſi illorum blaſphemias Pontifex reuerendiſſim⁹ ſuſtinere non poſſet. Quo miraculo viſo monachi dentē retulerunt: neque ad tale opus vltra eum de monaſterio efferri paſſi ſunt. Ego rupturam cryſtalli ejus vidi. Ap. Quid eſt, ꝙ quidam martyres alijs majora ſigna faciunt poſt mortem? Eſtne hoc ex aliqua eminentia ſanctitatis? C. Sicut ſuperiùs dixi, miracula non ſunt de ſubſtantia meriti, ſed ſigna ſanctitatis. Quidā ſancti in vita ſua multa ſigna faciunt, & poſt mortē quieſcunt: alij è conuerſo quia nulla ſanctitatis ſuæ indicia in mundo dederunt, poſt mortem miraculis clareſcunt. *Caput* LIX.

Quare B. Thomas Cantuarienſis præ cæteris Martyribus miraculis coruſcet.

BEatus verò Thomas Epiſcopus Cantuarienſis, qui noſtris tēporibus pro Eccleſiæ libertate vſque ad mortem dimicauit, nullis miraculis in ſuis perſecutionibus coruſcauit: ſatiſq; de illo poſt occiſionem diſputatū eſt. Quidam dixerunt eum dānatum, vt regni proditorem: alij martyrem, vt Eccleſiæ defenſorem. Eadem quæſtio Pariſius inter Magiſtros ventilata eſt. Magiſter Rogerus jurauit, illum dignum fuiſſe morte, etſi non tali: beati viri conſtantiam judicans contumaciam. Econtrà Magiſter Petrus Cantor jurauit, eſſe Martyrem Deo dignū, vtpote pro libertate Eccleſiæ trucidatū. Quorum quæſtionē Chriſtus ſoluit, cùm multis & magnis illū ſignis glorificauit. Non ideo tamen Apoſtolis, ſiue magnis martyribus in meritis præferendus eſt: qui tanta & tam crebra miracula poſt mortem

Varia olim de S. Thomæ Cantuarienſi ſententia.

feciſſe non leguntur. Simile habes de S. Annone Colonienſi Archiepiſcopo: cui cùm poſt mortem multi detraherent, dicentes, eum Eccleſiarũ fuiſſe dimembratorem, & ciuium ſuorum excæcatorem: Dñs in tranſlatione illius quantæ ſanctitatis eſſet, ſignis plurimis oſtẽdit. *A.* Probabile eſt quod dicis: ſed aliud eſt, quod me mouet. Sæpe contingit, vt pro reliquiis ſanctorum aliæ res habeantur, & pro veris falſa venerentur. Videntur tibi hujuſmodi veneratores peccare, an mereri? *Cæſar.* Meo judicio ignorantia in talibus excuſat culpam, pietas meretur gratiã. *Ignorantia ſæpe excuſat à peccato.* Hoc verum eſſe, certum eſt: quia quandoque Domin⁹ per falſas reliquias ad honorem ſanctorum, quibus aſcribuntur, & fide honorantibus illos, miracula operatur: verbi gratia. *Caput* LXX.

De fræno, quod putabatur eſſe Martyris, per quod fiebant miracula.

MIles quidam prędictum martyrem B. Thomam Cantuarienſem ardẽtiſſimè diligens, ſi aliquid de illius poſſet habere reliquijs circũquaq; inueſtigauit. Hoc cùm audiſſet quidam doloſus Sacerdos, in cujus domo hoſpitabatur, ait illi. Ego frẹnum, quo diu vſus eſt beatus Thomas, penes me habeo: & ſæpe virtutes ejus expertus ſum. Quod miles audiens, & ita eſſe putans, Sacerdori pecuniam poſtulatã lætus obtulit, & frænum cum multa deuotione recepit. Deus verò cui nihil eſt impoſſibile, fidẽ militis remunerare volens, ad honorem ſui martyris multa per idem frẹnum facere dignatus eſt miracula. Quod miles conſiderans, in honore martyris eccleſiam condidit: loco reliquiarũ frænum Sacerdotis peſſimi in ea reponens. Hic ſit finis de viſionibus martyrum: quia cõpendio vti volens, ad ordinẽ feſtino Confeſſorum. *Apollon.* Qui ſint confeſſores, & quare ſic dicti, mihi edicito: poſtea viſiones ſubjungas. *Cæſarius.*

Caput LXXI. *De Confeſſoribus.*

AD Ordinem Confeſſorum pertinent Pontifices, Abbates, clerici, monachi, necnon & laici religioſi, Chriſtum vita & ore confitentes: & ſine effuſione ſanguinis ſui, ad eum quem confeſſi ſunt, migrantes. Tẽpore perſecutionis omnes Chriſtiani Confeſſores dicti ſunt: Chriſtum in ſuis tribulationibus corde & ore confitẽtes, maximè ij, qui pro ipſo paſſi ſunt: qui poſtea antonomaſticè martyres dicti ſunt: & nomen confeſſorũ ſpecificatum eſt maximè ad Sacerdotes Domini, peccatorum confeſſiones recipientes: quibus data eſt à Dño poteſtas ligãdi atq; ſolvendi. *Apol.* Qui tibi videntur majores, Martyres, an confeſſores? *Cæſar.* Quæſtio hęc ſolvenda eſt ſecũdùm exceſſus & excedentia. Licet ordo martyrum ordinem confeſſorũ pręcellat dignitate: quidam tamen confeſſores quibuſdam martyribus longè ſunt ſuperiores. Vnde habes in hymno. *Plus currit in certamine,* *In hymnõ Confeſſorũ.* *Confeſſor iſte ſuſtinens, quàm Martyr ictum ſufferens, mucrone fundens ſanguinem.* Ecce exemplum. Certũ eſt, ordinem Epiſcoporum digniorem eſſe ordine Abbatum: at tamen quidam Abbates Regales quibuſdam Epiſcopis gloria & honore majores ſunt. *Apol.* conſentio. C. Quanta ſit in viſionibus beatorum confeſſorum conſolatio, paucis tibi explicabo. *Caput* LXXII.

De Conuerſo, cui ſanctus Nicolaus apparuit in choro.

EST quidam apud nos conuerſus, cujus nomen prodere non licet, vir bonæ converſationis, & ſanctum Nicolaum ſpecialiter diligens. Iſte, ſicut ab ore ejus audiui, in quadã ſolemnitate, infra matutinas, jam dictum Confeſſorem põtificalibus indutũ in choro ſtare conſpexit. De cuj⁹ viſione, quę magnę fuit reuerentiæ, tantũ gaudij cor ejus concepit: vt ſibi altitudine duorum pedum à terra ſuſpenſus videretur. Non ſolùm beatiſſim⁹ hic Pontifex perfectorum viſitator, ſed & miſerorum in ſummis neceſſitatibus eſſe dignoſcitur.

Caput LXXIII. *De fure, quem idem Confeſſor à patibulo liberauit.*

NOndum duo anni ſunt elapſi, quòd in villa quadã juxta Coloniam, ſicut nuper illic audiui, cùm præterirē, loco furis quidam deprehenſus eſt. Verū eſſet reus vel innocens, mihi dici non potuit. Quem cùm morti adjudicatum, & laqueo collo ejus injecto, in patibulo appendiſſent: ille nullum dolorē ſuſtinens, cùm jam mortuus æſtimaretur, clara voce clamauit. In vanum laboratis, non poteritis me ſtrangulare: ſanctus Epiſcopus dominus meus Nicolaus mihi aſſiſtit. En video illum. Quod multi audientes, & ita eſſe experimēto cognoſcentes, putantes eum innocentem, ob honorem S. Nicolai depoſitum abire permiſerunt. Qui Bruvilre ad memoriã ſui liberatoris currens, gratias egit: ſeà ſuſpendio illius meritis abſolutū proclamans. *Apo.* Audiui ab infantia, quòd S. Nicolaus omnes Epiſcopos miſericordia præcellat. *Cæſar.* Tantæ pietatis eſt & miſericordiæ, vt & malos à morte, ſicut dictum eſt, ſæpe liberet, & bonos mori deſideret: illos, vt emendentur: iſtos, vt æterna beatitudine fruantur. Reuera *diſſolui & eſſe cū Chriſto, multò melius eſt.* Et, *Beati ſunt mortui, qui in Domino moriuntur.*

S. Nicolaus magnæ pietatis eſt.

Philip. 1.
Apocal. 14.

Caput LXXIV. *De monacho, quem SS. Nicolaus & Patermianus ſanarunt.*

ADam monachus de Lucka, cujus in ſuperioribus memini, in quadam conventuali Eccleſia Saxoniæ, quæ Buca dicitur, ſcholas frequentauit. Cumq; in cœmeterio multi laterēs eſſent repoſiti ad fabricã oratorij, ipſe ſicut puer vnū ex eis tulit, & in eo ſculpere cœpit. Quod cùm magiſter ejus vidiſſet, terruit eum, dicens. Depone laterem, quia excōmunicatus es. Ad quod verbum puer territus mox cœpit infirmari. Cumq; invaleſcente morbo ad extrema deveniſſet, & jam morituro data candela fuiſſet in manu: duos Pontifices, beatum ſcilicet Nicolaū & S. Paternianum præfatæ Eccleſiæ patronum, coram ſe ſtare vidit & cognouit. Stabant autem in habitu Pontificali, & in claritate magna: dixitque ad ſanctum Paternianum beatus Nicolaus. Vis vt tollamus puerū nobiſcum? Reſpondit ille, non, quia in alio Ordine morietur. Sicque diſparuerunt. Eadem hora puer convaleſcens ſurrexit: & magiſtro ejus, qui præſens fuerat, tunc tēporis miraculum divulgante, in Eccleſia eſt compulſatum, & ad honorem tantorum Pontificum *Te Deum laudamus* decantatum. Hæc mihi ab eodem Adam nuper relata ſunt.

Caput LXXV.

De puero opilione, cui S. Nicolaus mortem ſuam prædixit.

IN villa, quæ Leiglinge vocatur, & circa duo milliaria diſtat à Colonia, ante hoc ſeptennium contigit, quod dicturus ſum. Puer quidã ſimplex cujuſdam matronæ illic pecora pauit. Hic B. Nicolaum in tantū diligebat, vt ſingulis diebus medietatem panis ſui in honore illius pauperibus erogaret. Orationibus etiam aſſiduis miſericordiam ejus interpellabat. Cujus deuotis obſequiis beat⁹ Pontifex delectatus, die quadam ei in agro apparens in forma & habitu venerandi ſenis, ait. Puer bone, mina gregem domū. Cui cùm ille reſponderet, dñe adhuc nimis eſt mane, ſi hoc facerem domina mea increparet me: ſubiunxit ſanctus. Fac quod dixi: quia hodie ante ſolis occubitum morieris. Ad quod puer territ⁹ cùm interrogaret eum, domine, quis es: reſpondit ille. Ego ſum Nicolaus Epiſcopus, quē ſemper exoras, & cui prandiola tua diuidere conſueuiſti: modò veni remunerare te. Vade ergo ad hoſpitiū tuum: & accipe corpus Domini, & præpara te: quia hodie, vt dixi, morieris. Sicque diſparuit. Cumq; puer eum ouibus reuerſus fuiſſet, & domina ejus interrogaſſet, quare tam mane veniſſet, reſpondit. Neceſſitas cōpulit me: quia ante noctem moriturus ſum. Et illa. Deliras: reduc ergo gregem ad paſtum, quia non morieris. Qui ſtatim in lecto ſe reclinans, cùm Sa-

cerdotem petiuiſſet,& ille veniſſet,ait ei matrona. Timeo, puerum iſtum aliquid phantaſiæ vidiſſe: inveſtigate ab eo diligenter,quid viderit,quid habeat,vel quare talia loquatur. Quod cùm feciſſet ſacerdos, puer ei viſionem per ordiné recitauit. De cujus manu cùm cõmunicaſſet, hora prędicta expirauit. Ecce in his duobus pueris cognoſcere poteris pietatem S. Nicolai Pontificis. Scholarem conſilio S. Paterniani diſtulit ſpe vitæ melioris: paſtorem hunc fidelem ſecũ duxit ad paſcua æternæ viriditatis. *Apo.* Quia S. Nicolaus crebriùs aliis Pontificibus in Eccleſiis tam in Scripturis quàm picturis repræſentatur: vellem, ſi eſſe poſſet, aliquã videre imaginem faciei illius ſimillimã: per quam memoria ejus menti meæ tenaciùs imprimeretur. *Cæſ.* Oſtendam tibi quãdam mirifici operis iconã: quæ ab eo, qui S. Nicolaum in carne vidit, fertur formata, & ad illius ſimilitudiné depicta.

Caput LXXVI. *De tabula S. Nicolai apud Porcetum.*

IN Porceto monaſterio, quod juxta Aquaſgrani ſitum eſt, rabula cubitalis eſt, imaginem beati Pontificis Nicolai ab vmbilico & ſurſum reprę̨ſentans, quam beatus Gregorius Regis Grę̨ciæ filius, & cœnobij ejuſdem primus Abbas atque fundator illuc advexit. Dicitur eadé fuiſſe icon, quam barbarus, ſicut in miraculis ſancti Nicolai legitur, tulit, & ad cuſtodiã ſui telonei poſuit: cujus occaſione ad fidem converſus eſt, cùm ſua perdidiſſet, & cæſa imagine eadé recepiſſet. Plurimæ per eam virtutes factæ ſunt, maximé in prægnantibus. Tempore quodam, cùm ad domũ cujuſdam honeſtæ matronæ in partu laborantis fuiſſet deportata, & contra eam ad parieté ſuſpenſa: ea hora qua partum edidit, ne parientem quaſi attenderet, cunctis qui aderant intuentibus, tabula ſe vertit. Eſt autem ejuſdem imaginis facies oblonga & obeſa, multæ grauitatis & reuerentiæ, in fronte caluities capilli tam capitis quàm barbę̨ candidæ caniriei. Nuper verò monachis cedétibus ſanctimoniales Ordinis noſtri cum tabula locum receperunt. *Apo.* Satis me ędificat humilitas beati hujus Confeſſoris: qui ſe ſuperiùs cibatũ gloriatur in pane pauperis paſtoris. *C.* Quis major chriſto, qui in judicio dicturus eſt, *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare?* Quantũ verò chriſto ejuſq; beatis confeſſoribus eleemoſyna placeat: vel quã valenter ijs qui faciunt illã in periculis ſuccurrat, ex ſequenti viſione demonſtrabitur.

Effigies S. Nicolai ex Gracia allata.

Matth. 25.

Caput LXXVII.

De infirmo, cui ſancti Martinus & Godehardus ſuccurrerunt.

MAgiſter Ioannes Decanus Aquenſis, cùm ſcholaris eſſet, tam grauiter aliquando infirmatus eſt: vt confeſſus & inunctus, nihil ei niſi mors ſupereſſe videretur. Cui cùm materia rapta eſſet in cerebrũ, ſolus jacens in exceſſum venit: viditque homines ſibi ignotos intrare, qui lances, quas manibus portabant, cum lignis breuibus ante ipſum ponebant. Stantibus eis ex vna parte lectuli, contemplatus eſt introire tres inclytos Confeſſores: ſãctum videlicet Martinum Turonenſem, & ſanctum Godehardum Epiſcopum Hildinſmenſem, beatumq; Heruuardum: qui eum ex parte altera circumſtetere. In quorum aſpectu puer Ioannes vni impoſitus lanci: & ligna loco ponderis alteri. Cumque eleuata ſtatera inuentus eſſet æger minùs habens: prædicti Confeſſores puerũ paruulum & mẽdicum ſinui ejus impoſuerunt. Qui ſimul lancem aduerſam ſuſpendẽtes, lignis grauiores apparuerunt: ſtatimque Ioannes, qui mihi viſionem hanc retulit, in ſudorem erumpens, criſim fecit: & de eadem infirmitate citiùs convaluit. *Apollo.* Quid ſcholaris ægrotantis ponderatio, vel quid pueri paupis ſignificet adjectio: penitus ignoro. *Cæſar.* Puer idem valde pauper erat, & deſpectus: cujus intantũ miſertus eſt Ioannes, vt ei & panem frequenter daret, & matri commendaret. Homines barbaros qui eum in lance appendebant, dæmones fuiſſe ſuſpicor, qui

ſemper morientibus ſe ingerunt: ligna, pueri peccata. Quæ quia meritis ej⁹ graviora videbantur, ſancti confeſſores, quos ſępiùs interpellauerat, eleemoſynarū eius lanci immiſerunt, cujus beneficio adjutus eſt. Quòd verò vita humana quãdoq; ꝓpter eleemoſynas morti ſubtrahatur, habes exẽplum in vita S. Ioannis Eleimon de Petro Teloniario, penè in cõſimili caſu & viſione. Hinc eſt, ꝙ Nabu-
Daniel. 4. chodonoſor Regi, cùm ſe in viſiõe vidiſſet ſub figura arboris ad Angelo eſſe pręcidendū, Daniel conſuluit, vt peccata eleemoſynis redimeret. Quòd verò ob peccata etiã ante tempus quandoq; vita hominis præcidatur, idem Daniel teſtis eſt. Cùm enim Balthaſſar prędicti Regis filius, cum vxoribus & concubinis in vaſis templi Dñi conuiuando Deum irritaret, vidit contra ſe articulos manus ſcribẽtis
Ibidem c. 5. in pariete, *Mane, Thekel, Phares.* Quam Scripturã ſic Daniel Regi interpretat⁹ eſt. Mane, id eſt ante tempus Deus numerauit regnū tuū, & compleuit illud. Thekel i. appenſum eſt in ſtatera, & inuentū eſt minus habens, ſcilicet de juſtitia. Et quia peccata pręponderauerunt: eadẽ nocte occiſus eſt: & diuiſum eſt regnum ejus Medis & Perſis. *Apollo.* Placet quod dicis. *Caſ.* Tres præfati Pontifices aliorū trium Epiſcoporum viſionem mihi ad memoriam reuocant, relatione dignam.

Caput LXXVIII.

De Gerardo Claræuallis Abbate, cui S. Eucharius cum ſociis apparuit.

BOnæ memoriæ dõnus Gerardus Abbas Claręvallis, qui noſtris temporibus
Clauſtrum alis is Hemmenrode. fuit, cùm tẽpore quodam viſitandi gratia pergeret ad Clauſtrū, & apud religioſos fratres ſancti Matthiæ hoſpitaretur: eadem nocte dictis matutinis, Eccleſiæ cryptã ſolus intrauit: & ad ſepulchra ſanctorū Eucharij, Valerij, atq; Materni, qui Treverorum primi erant Epiſcopi, & noſtrarū regionum Apoſtoli, deuotè orauit: maximè tamen petiuit ſibi diuinitus revelari, vtrùm magis expediret in officio Abbatiæ manere, vel illam reſignare. Cui glorioſi illi tres Pręſules in multo ſplendore ſimul apparentes, dixerunt. Frater, nequaq̃ officium tuum reſignes: quia in brevi cum palma martyrij ad nos peruenies. Sicque diſparuerunt. Mane cùm eſſet profecturus, Præpoſitus ſancti Simeonis eum, vt ſecū in reditu hoſpitari dignaretur, rogauit: quod & promiſit. Cùmque cõpleta viſitatione rediret Treuerim, de promiſſione ſatis eū pœnituit: volens iterum orare vbi priùs, quędam neglecta in prima viſitatione ſperans ſibi denuo eſſe revelanda. *A.* Quæ fuerunt illa? *C.* Vbi anima ſancti Materni fuiſſet infra illos quadraginta dies, quibus ſepultus fuerat. Quid plura? Promiſſi ſui memor in domo prępoſiti ſe recepit: & ſicut ipſe ꝓcurauerat, in ipſa nocte ſolito maturiùs ſurgens, & matutinas decantans, monachis relictis & conuerſo aſſumpto, ad Eccleſiã S. Eucharij perrexit, cryptã intrauit: vbi ſub forma prioris viſionis pręfatos Pontifices videre meruit. Ad quẽ S. Eucharius. Noui, ad quid veneris: ecce Maternus, interroga eum.
Fabuloſa eſt hæc pars, vt in notis oſtendemus. Quod cùm feciſſet, reſpõdit ille. Anima mea per illos quadraginta dies fuit in paradiſo: & quia ſciebat ſe ad corpus eſſe reuerſurã, mercede ſibi in cæleſtibus præparata frui non potuit. Mane ergo in officio tuo: quia per palmam martyrij citò nobis ſociaberis. Quod ita factū eſt. Nam à quodam miſero ꝓpter zelum Ordinis latenter interfectus eſt. Deinde beat⁹ Pontifex adjunxit. Exiſtente me in paradiſo, nil actum eſt in mundo, ꝙ non viderim. Vides, quanta ſit potentia electæ animæ à corpore exutæ. Si tanta vidit in terreſtri paradiſo: quanta, putas, videt, quãdo fruitur Deo? *Apo.* Non ambigo, quin omnia tunc ſciat & videat. Si S. Bene-
Greg. 2. Dialo. c. 35. dictus adhuc exiſtens corruptibilis, ex beneficio vnius animæ cęlos penetrãtis, totum mundū vidit ſub vno radio ſolis ante oculos ſuos collectum: non mirū, ſi anima Deo vnita cõtemplatur omnia. C. Bene ſentis: & hic de Cõfeſſorib⁹ ſit finis.

De viſio-

De viſionib' quarũdam virginum aliqua tibi referam: priùs tamen de ipſo ordine virginali te expediam. *Caput* LXXIX.

De Virginibus.

TAnta eſt gloria virginalis, vt Angelis comparetur: quia *qui non nubent, neque nubentur, erunt ſicut Angeli Dei.* [Mat. 22.] Hinc eſt, quòd in tabernaculo fœderis tertio operimento, quod erat de pellibus rubricatis, quartum fuerat ſuppoſitũ de pellibus hyacinthinis. [Exo. 26.] Per pelles rubricatas deſignatur martyrium, quod eſt consũmatio omniũ virtutum: per hyacinthinas, quæ aërei ſunt coloris, virginitas: quæ, vt quidã dicunt, ſuper omnem virtutem eſt, & Angelicam redolet conuerſationem. Virgines ſequuntur Agnum, quocũque ierit, vtroque pede, id eſt integritate mẽtis & corporis. [Apoc. 14.] A. Ergo virgines continentibus & conjugatis majores ſunt. C. Majores ſunt, ſi cõpares ſtatum ad ſtatum: quia dignior eſt ordo virginum, quàm ordo conjugatorũ. Attamen in ordine conjugatorum vel viduarũ multi ſunt multis virginibus in merito multò majores: quia penes carnis integritatem, quæ virtus non eſt, quã etiam infideles habent, meritum non conſiſtit, ſed penes charitatem. [Laus caſtitatis.] Quis ergo audeat aliquas virgines etiam ſanctiſſimas, Patriarchis, Prophetis & Apoſtolis, qui conjugati erant penè omnes, anteferre? A. Quid ergo eſt, quòd ſancti intantũ commendant virginitatem? C. Vt oſtendant, quantùm Deo placeat caſtitas. Hęc in virginibus vocatur virginitas, ſiue continentia virginalis, in conjugibus pudicitia conjugalis, in viduis continentia vidualis. Vnde de eodem ſemine, quod de manu ſeminantis cecidit in bonã terram, aliud fecit fructũ triceſimum, aliud ſexageſimũ, aliud centeſimum. [Mat. 13.] Primus debetur conjugatis, ſecund' viduis & continentibus, tertius virginibus. Et eſt ſępe in primo triceſimus major centeſimo: & hoc ꝓpter intenſionẽ charitatis. Hinc eſt, quòd beatam Mariam Magdalenã Eccleſia in Letanijs antepoſuit virginibus: ne illis propter ruinam inferior videatur. Non eris tamen, melius eſſe continere, quàm nubere: quia Chriſtus, qui ſapientiſſimus eſt, virginitatem elegit: & ſtudiũ ſeruandę virginitatis pro Chriſto, charitatis virtutem plurimùm incendit. Quàm ſint jucundæ, quàm ſalutiferæ viſiones SS. virginũ, ſequentia declarabunt. *Caput* LXXX.

S. Maria Magdalena & S. Margareta monialibus conſecrandis viſæ adeſſe.

VEnerabilis Theodericus Epiſcopus de Liuonia, cui' ſuprà memini, cùm tẽpore quodam Sanctimoniales cõſecraret, S. Mariam Magdalenam vidit aſtare, vnus monachorũ vidit: beatam verò Margaretam virginibus. Inter ſtantes deambulabant: vocatas pręſentabant: coronas & velamina componebant. Erat enim tali viſione dignus: vtpote vir bonus & religioſus.

Caput LXXXV. *De Monacho, quem S. Maria Magdalena tactu ſanauit.*

IN Villario domo Ordinis noſtri, diœceſis Leodiẽſis, monachus quidã eſt, Arnold' nomine, vitæ laudabilis, & magnũ habens zelum erga Ordinis diſciplinam. Hic cùm ex nimia abſtinẽtia intantũ ſtomachum ſuũ infrigidaſſet, vt vix aliquos cibos reciperet, imò receptos mox ejiceret, ad tantũ deuenerat defectum, vt lecto decũbens mortẽ minaretur. Cui B. Maria Magdalena apparens, viſibiliter pectore diſcooperto, contra locũ ſtomachi manũ miſit, ac deliniuit. Qui ex ſacræ manus attactu adeò confortatus eſt: vt mane ſurgens ſanus, non abſq; magna fratrum admiratione chorũ intraret. *Caput* LXXXII.

De Abbatiſſa, cujus oculos ſancta Linthildis curauit.

REcordor nunc dñæ Gertrudis Abbatiſſę de Honene, quę ſatis mirabiliter per viſionẽ cujuſdã ſacrę virginis, ſicut ipſa mihi retulit, ſanata eſt. Hęc cùm penè per dimidiũ annum vehementi dolore oculorũ cruciaretur, S. Linthildẽ virginẽ* [*cui' memoria in eodem cœnobio celebris eſt.]

ſtuduit inuocare: meritis ejus ſperans adjuuari. quodã mane in lecto ſuo penè ręca jacens & vigilans, jam dictã virginem in veſte candida coram ſe ſtare cõſpexit. Cujus oculos cùm tam veſte quàm manu terſiſſet, continuò clarè vidit: & omnis dolor illa recedente receſſit. *Caput* LXXXIII.

De Imagine ſanctæ Catherinæ ibidem.

IN ejuſdem ſacrę virginis altari, ſcilicet Luthildis, pro ornatu imago glorioſę martyris & virginis Katerinę lignea & ſculpta, decenter ſtare conſueuit. Die quadã matrona honeſta, Aleidis nomine, vxor Wirici militis de Grezve, corã illa cũ pediſſequa ſua ad orationem ſtetit. Erat autem imago per negligentiam, vt puto,

Imago vertit ſe. ſic poſita, vt penè vultũ totaliter haberet ad parietem. quę dum ſe mulium motosè in oculis jam dictarum feminarum verteret, clamauit famula. Videte domina, uidete, qualiter imago hęc regyret ſe. Reſpondit illa. Et ego video. Viderunt hoc ipſum & alię mulieres illic ſtantes. Vix annus explet⁹ eſt, ex quo contigit hęc viſio miraculoſa. *A.* quia hujus ſacratiſſimę virginis Katerinę oſſa oleũ ſtillare non ceſſant: certum eſt, illam multum eſſe ſuauem & miſericordem. *Cæſ.* Virtutum earumdem indicium emanans ex oſſibus ejus eſt oleum.

Caput LXXXIV. *De oſſe S. Katherinæ, quod oleum ſtillauit.*

REtulit nobis dõnus Henricus Abbas de Stimenu, quòd de oſſe ejus, dum nobis de eodem particulã frangeret, oleum erupit: quam, ne ſuper terram caderet, vix retinuit. Sed quid dicam de gutta: cùm ejus ſacra tũba, ſicut ij qui in in-

S. Catherinæ corpus oleũ ſtillat in Sina. ſtanti de Sina venerunt, reſtantur, oleo ſit repleta? Viderunt enim caput ejus cũ capillis & oſſibus natare in oleo. De quo cùm à monachis loci diuerſa vaſcula fictiliq; nostris reciperent: tam nobis quàm cęteris religioſis reuertentes eadem pro benedictione diuiſerunt. *A.* Vellẽ nunc aliquas de noſtris virginibus, ſcilicet vndecim millibus, audire viſiones: quæ nos ad ampliorem earũ incitarent venerationem. *Cæſ.* Referam tibi quædam, quæ habentibus earũ Reliquias terrori ſint, ſi circa illas fuerint negligentes: conſolationi autem, ſi habitas venerentur.

Caput LXXXV.

De ſanctarum Virginum corporibus Coloniam diuinitus relatis, cùm in Folcodeſrode negligerentur.

IN Folcodeſrode domo Ordinis Ciſtercienſis, quę in Thuringia ſita eſt, Abbas quidam ante annos paucos defunctus eſt: qui circa Sanctorũ reliquias ſatis extiterat deuotus: vnde & Dominus huiuſmodi ei viſionẽ oſtendere dignatus eſt. Nocte quadam in ſomnis Coloniam in ecclesiã ſanctarum Vndecim milliũ virginum ſe tranſpoſitum vidit: vbi extra ejus ſepta juxta quẽdam murum tria virginũ corpora ſepulta intellexit: quarum nomina ſunt Thenmata, Eleumata, Criſtãtia. Mox Coloniam pergens, & locum reuelatũ ex cunctis indicijs cognoſcens, Abbatiſſam adijt, viſum expoſuit: & vt ſibi quærere liceret, quas viderat, petiuit, & obtinuit. Oſtenſus eſt ei quidam, nomine Vlricus, cui conſuetudo erat, earũdem ſacrarum Martyrum corpora effodere. Conduct⁹ verò ab Abbate, cùm in loco denominato duos reperiſſet ſarcophagos, & vno aperto inter oſſa ſacra pectinem pulcherrimũ vidiſſet, concupiuit, & tulit: eumq; chirothecæ ſuę immiſſum in ſinum projecit. A quo cùm impediretur in fodiendo, eũ extraxit: ſuper foſſam illum ponens in loco eminenti. Superueniens quædam ex ſororibus, tam curioſitate q̃ ſanctitate pectinis delectata, ſecretè tulit, & abijt. Corporib⁹ verò effoſſis & in ſcrinio decenter cõpoſitis, cùm mane Abbas cum eis ꝓficiſci ꝓpoſuiſſet, eadẽ nocte in forma & habitu virginali ei in ſõnis apparentes dixerũt. Tecũ ire nõ poſſum⁹. Cui⁹ cùm reſpõdiſſet, quare, dilectiſſimæ dñæ? ſubjũxit vna. Quia pectinẽ

meum perdidi, quem mihi mater mea dedit, cùm de patria mea egrederer. Et ille. Quis habet illũ, domina mea? Reſpondit. Quando Vlricus ſepulchrũ meum aperuit, & vidit illum, chirothecæ ſuæ impoſuit, cum qua abſcondit illũ in ſinu ſuo: quem cùm extractum ſuper marginem foſſæ poſuiſſet, ſuperveniens quædã ſanctimonialis, Friderindis nomine, furata eſt illum. Mane ad Abbatiſſam veniens, ait. Quod eſt nomen hominis, qui virgines has effodit? Reſpondit: Vlricus. Et adjecit. Eſt hîc aliqua domina, quæ vocetur Friderindis? Reſpondente ea, etiam: ſubjecit. Peto, vt vtet q; vocetur. Quod cùm factũ eſſet, ait Vlrico. Quando corpora ſacra effodiſti, pectinem ibi inveniſti: cętera quæ ſupradicta ſunt, adjungẽs. Reſpondente illo, domine, verum eſt: conuerſus ad Friderindem, dixit. Et vos, domina, tuliſtis eum. Qua confitente, ſubintulit. Rogo, vt reſtituatis pectinem: ſine illo meeũ ire renuunt. Quem cùm celeriùs retuliſſet, & ab Abbate in ſcrinio poſitus fuiſſet, ad monaſteriũ ſuum illas devexit: in quo eum multa gloria ſunt ſuſceptæ, & in loco honeſto locatæ. In magna fuerũt veneratione: ſed hoc quãdiu vixit Abbas, cui ſe reuelauerant. Tempore ſchiſmatis, quod erat inter Philippum & Ottonẽ Reges Romanorum, cùm diuerſa bella occuparent Thuringiam: timore illorum eadẽ ſacra corpora cum cęteris reliquijs & ornamentis deportata ſunt ſuper quãdam teſtudinem, locum ſecretum ſatis. Pace terræ reddita, cùm ſingula locis ſuis reſtituerentur, ſcriniũ cum virginibus neglectum eſt in prędicta teſtudine. Vnde indignantes, duabus vicib[us] thecam ſuam terribiliter concuſſerunt: ita vt ab omnibus poſſet audiri. Bis etiam Sacriſtæ in ſomnis apparuerunt: dicentes, quòd recedere vellent de loco, in quo ita haberentur contẽptui. Quæ cùm nõ proficerent, neque concuſſionibus, neque revelationibus: in quadam nocte ſolẽni, infra Matutinas ante gradum presbyterij ſtantes, & in habitu decentiſſimo omnibus apparentes, primùm inclinauerunt verſus altare: deinde more eorum, qui in via ſunt dirigendi, ſe vertentes, Abbati & omnibus inclinantes, per quoddam oſtiũ, quod penè ſemper clauſum erat, exierũt. Quas licet omnes vidiſſent, ęſtimabant tamen ſinguli, ſe illas ſingulariter vidiſſe. Dictis Matutinis vn[us] monachorum ducto ſeorſum Abbate, confeſſus eſt, ſe ante gradũ, hora & modo prędicto, tres ſpecioſiſſimas virgines vidiſſe. Cui cùm reſpondiſſet, & ego vidi, venerunt alij, & reſponſum eſt eis ſimile. Cumq; deprehendiſſet, quòd ab omnibus viſæ fuiſſent, cœpit eum omnib[us] quæſtionari, quænã eſſent, vel quæ cauſa foret illi[us] viſionis. Cui cùm diuerſi diuerſa reſponderent: ait vnus, diuinitus, vt puto, inſpiratus. Puto, eas fuiſſe ſacras illas virgines, quæ de Colonia à nobis ablatæ, tanto tẽpore ſup teſtudinem talem à nobis neglectæ ſunt. Statim accedentes ad ſcriniũ, cùm nil in eo reperiſſent: tertiũ Abbatẽ miſerunt Coloniam, vt eas reduceret. Veniens verò Coloniã, cùm Abbatiſſę & conuentui rem per ordinem recitaſſet: atq; eaſdẽ virgines in locis, vnde ſublatæ fuerant reperiſſent: Abbati vt ſibi redderentur ſupplicanti totus cõuentus reſpondit. Bene veniant nobis dilectiſſimę domicellæ noſtræ, bene veniant. Certè ex quo vobiſcũ eſſe noluerunt: non eas illuc remittemus. Datũq; eſt ei caput eujuſdã alterius virginis, cum quo triſtis repedauit. Adhuc puto eãdem Friderindem viuere: & vix aliqua ſoror eſt in eadem Eccleſia, quã tam jucunda lateat hiſtoria. *Caput LXXXVI.*

Virgo vna vult corpus ſuum ſine petitione transferri.

Corpora ſacra diuinitus reuelata, vnde allata fuerãt.

De duabus virginibus, quæ per reuelationẽ ſunt inuentæ, & nobis donatæ.

SVnt apud nos de eodem ſacro collegio duæ ſacrę virgines, etiã per reuelationem inuentæ. Dña Eufemia Abbatiſſa, quę ante paucos annos defuncta eſt, cùm adhuc puella eſſet in ſcholis, duæ ei virgines in ſomnis apparuerũt: quæ ſub extrema parte dormitorij, quod cellario continuum erat, ſe indignè jacere conqueſtę ſunt. Illa ſicut puella viſum vt viſũ reputãs, tacuit. Poſtea cũ eſſet adulta,

ſecũdò ei in loco eodem ſub forma & habitu ſpecioſiſſimarum virginũ cingulotenus apparuerunt. Quaſi dicerent. Exire de loco iſto non poſſumus, niſi per te. Tunc memor primæ viſionis, eam quæ potior videbatur, interrogauit, dicens: quod eſt nomen tuum? Reſpondit illa: Anaſtaſia. Ab illo tẽpore Euphemia importunè conuentui cœpit ſuggerere: quaten⁹ cellariũ vſq; ad finem domitorij extenderet, dicens, ſine ambiguitate duas ibi virgines eſſe reperiendas. Pollicebatur etiam, quod tres ſolidos cõmunibus expenſis ſuperadderet. Acquieuit tandem conuentui: & ſicut mihi retulit Rembodo converſus noſter, cui idem opus fuerat commiſſum, cùm terra tota fuiſſet ejecta, in pręſentia prædictæ ſanctimonialis ſub fundamẽto muri ſacra illa duo corpora ſunt repta. Quæ illa, priuſquã Abbatiſſa fieret, nobis tranſmiſit: & celebrata eſt de eis eodẽ die miſſa ſolemniter in conuentu. *Apo.* Nõ putabam hactenus, tam efficaces eſſe viſiones nocturnas. *Cæſ.* Sępe per ardentia luminaria corpora earũ oſtenduntur: nec tamen eadem luminaria, vt ajunt, quis videre poteſt, niſi ſit corpore virgo. Multa de hujuſmodi viſionibus Conradus Prior Loci-S. Mariæ dicere conſueuit: quæ cauſa breuitatis omitto. *A.* Placetne ſacris illis virginibus, quòd ſic earum corpora per diuerſas prouincias diuiduntur? *C.* Ad hoc ſe oſtendere dignantur, vt in multis locis earum memoria habeatur.

Nomen vnius ex vndecies mille Virginibus.

Virginum prærogatiua

Caput LXXXVII. *De viatore, qui Reliquias miraculosè obtinuit.*

HOmo quidam religioſus de ordine viatorũ, cùm apud quãdam matronam Tuitienſem hoſpitaretur: conqueſt⁹ eſt illi, quòd decem annis laboraſſet pro Reliquiis Sanctarum vndecim milliũ Virginum, nec aliquid tamen ex eis poſſet obtinere. Cujus ad hoc cùm auxilium imploraſſet, illa homini cõpaſſa, Eccleſiam earum adijt, Sororibus pro eo preces porrigere volens. Cumq; ad tumbam vnius virginis oraret, genu lapidi ſuperpoſito, qui maximus erat, apponens, tentauit, quod tamen fieri poſſe non ſperavit. Mira pietas ſacrarũ martyrum. Mox vt imbecillis femina lapidem preſſit, modicùm ille ceſſit: adeo vt ea quæ intus erant videret. Quæ dum nullũ adeſſe conſpiceret, manu immiſſa quantum voluit de oſſibus tulit, dans ea viatori. Statimque lapide, qui vix à ſex viris abſq; inſtrumentis moueri poterat, eadem qua priùs facilitate reuoluto, gratias agens ſacris virginibus, læta redijt ad ſua. Sanctorum animæ, licet vultum contemplentur diuinum habent reſpectum ad corpora ſua: & cùm viderint nos deuotos circa illa, multũ in hoc delectantur.

Lapis ſepulchri cedit leni conatui feminæ.

Caput LXXXVIII.

De Conuerſo, quem ſacra virgo in ſomnis oſculabatur.

COnuerſus quidam de Ordine noſtro, cùm ex eadẽ ſocietate quædam virginum capita ad monaſterium ſuum deferret: ex deuotione ea cum vino lauit, lota deoſculans. Eadem nocte puella valde ſpecioſa in ſomnis eidem apparuit cõuerſo: eumq; complexans ait. Heri quando caput meum lauiſti, tam amicabiliter me deoſculatus es: ego tibi modò vicem rependam. Ille profeſſionẽ ſuam conſiderans, vt oſculum puellæ vitaret, caput retraxit: ſicque ex eodem euigilauit. Qui ſtatim intellexit viſionem. *Apo.* Cùm in ſtratis & hortis civitatis Coloniæ beatarum virginũ vndecim millium paſſim oſſa reperiantur: videtur mihi vix fieri poſſe, quin ſępe aliena eis oſſa admiſceantur. *Cæſ.* Retulit mihi monachus quidã de Veteri-monte, in quo ampli⁹ quàm mille dicuntur eſſe corpora, quòd nullas falſas inter ſe patiantur Reliquias.

Caput LXXXIX.

De oſſe equino, extra ſacras Reliquias diuinitus projecto.

TEmpore quodam cùm plurima illic allata fuiſſent corpora, monachi lauerũt illa. Cũque eadem poſuiſſent ſuper ſedes capituli, pannis mundis ſubſtratis, & ſiccarentur: fœtor intolerabilis, quaſi ex eis exhalans, omnium nares infecit.

Timens dõnus Goſvinus Abbas fœtoré eumdem ex aliquo diaboli ludibrio fuiſſe creatum, vt per eum deuotionem fratrũ erga reliquias martyrum extingueret: aſſumptis ſecum Sacerdotib⁹ veſtes ſacras induit: cum quibus circa oſtiũ Capituli ſtans, ſic ait. Adjuro te, immunde ſpiritus, per eum, qui venturus eſt judicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem: vt ſi aliquid tui operis eſt in hoc fœtore, manifeſtetur & annihiletur: deſque honorem Deo & ſanctis his. Mira res. Vix verba cõpleuerat: & ecce os grande equinũ cunctis videntib⁹ de medio Reliquiarum exiliens, extra capitulũ quaſi turbine impulſum projectum eſt. Cum quo & omnis fœtor extractus eſt, advenitq; odor ſuauiſſimus. Tunc omnes Deo gratias egerunt: qui & diabolum in ſuo opere confudit, & ſanctos ſuos glorificauit. Hęc te de virginibus audiſſe ſufficiat. Referã tibi adhuc vnam viſioné mirificam à virgine viſam: quæ ſupradictis Ordinib⁹ ęqualiter conuenit, & virginũ viſiones concludet. *Caput* XC.

Adiuratur dæmon.

De puella, quæ chorum pſallentiũ in cælum transferri vidit ad hymnũ Te Deum laud.

NArrauit mihi nuper Sacerdos de Saxonia, in quodã monaſterio, cujus nomen mihi exprimere non potuit, puellam fuiſſe parvulã, quæ tantùm feſtiuis noctibus vigilijs ſolénibus intereſſe permittebatur, & eiſdem nondũ expletis ire dormitum cõpellebatur. In quadam feſtiuitate cùm magiſtra, in tertio, vt puto, Nocturno, virginem ſcapulis ad exeundũ impelleret, & illa reniteretur, nec ꝓficeret, triſtis quidem exivit, ſed juxta chorũ remanens, reſidua peraudire voluit. Cumq; inceptus fuiſſet hymnus *Te Deum laudamus*, cęlos vidit aperiri, & in ipſos chorum cum cantantibus ſubleuari. Quando ventũ eſt ad locum illum T*ibi omnes Angeli*, &c. vidit vniverſos ordines Angelorũ, & ſingulorum ordinũ Angelos ſingulos, demiſſis capitibus, flexiſque genibus, manibus extenſis, Deum adorare, ſimul omnib⁹ ꝓclamantibus, *Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dñs Deus ſabaoth*: qui Trinitatem perſonarũ in vnitate eſſentiæ confitebantur. Simile fecerũt Apoſtoli ad illum locũ *Te glorioſus Apoſtolorum chorus*. Et cùm chorus incepiſſet *Te Prophetarum laudabilis numerus*, omnes Patriarchæ & Prophetæ prędicto modo adorabãt. Venerũt & Martyres in ſuis diſtinctionibus: & in ꝓximo verſiculo, ſcilicet, *Te Martyrũ candidatus laudat exercitus*, in laudé erumpentes, majeſtati procidebant. Idem de Confeſſoribus vidit & Virginibus. Cumque extrem⁹ hymni verſiculus, id eſt *In te Dñe ſperaui: non conf. in æt.* decantaretur, chorus ad terrã deſcendit, & cęlum ſe clauſit. Puella omnia hæc videns, & ſuſpirans ſe tanto bono defraudatã, oculis ꝓprijs conqueſta eſt. Cumq; vbertim fleret, & mane ſororibus cauſam ſciſcitantibus viſum dicere nollet, magiſtra eam aggreſſa eſt. Cui reſpondit. Deus vobis ignoſcat, quòd tantã mihi gratiam hac nocte ſubtraxiſtis. Et recitauit ei viſionem. Cui illa: noli flere, bona filia, nũquam de cętero exire te compellam. *A.* Mirifica ſunt, quæ recitas. C. Vis nunc audire octauo loco aliqua ex ijs, quæ viſu, auditu, & guſtu percepta ſunt: nec tamen prędictis ordinibus propter diſtantiam inſeri potuerunt? *A.* Volo ac deſidero. C. Sicut in capite hujus Diſtincti. pręmiſſum eſt, ſcalam erexi, per quam humanæ viſioni ſancti condeſcenderent: cujus duo latera duo dixi genera viſionũ, corporale & ſpirituale. Octo etiã inſerui ſcandilia: ſupremũ attribuens Chriſto, reliqua ſex ſex ordinibus ſanctorum, de quibus ſufficienter dictũ eſt. In octauo autem gradu diuerſarũ rerum viſiones locabo: primò tamen eam, quæ viſa eſt de loco noſtro. *Caput* XCI.

Omnes ordines ſanctorum in hymno Te Deũ, &c. Deum adorare viſi.

De ijs, quæ Hermannus Abbas vidit de loco noſtro.

DIu antequã conuentus noſter de Clauſtro emiſſus fuiſſet: dõnus Hermannus nũc Abbas Loci-ſanctę Mariæ, tunc ſimplex monachus in Clauſtro, nocte

quadã per viſum ante gradũ Preſbyterij ſibi ſtare videbatur: & datus eſt ei in manus crucifixus, vt fieri ſolet in emiſſione alicujus conuentus. Stabant & circa eum viri candidati. Vidit etiam in choro fluuiũ limpidiſſimum, qui per vtrũque chorũ fluebat, & in eo nauim. Quam conſcendens, cùm tam rapidus eſſet curſus ejus, vt nauis in vnam columnarũ impegiſſet, niſi per temonem ejus induſtria fuiſſet auerſa: non ſtetit, donec venirent ad locum quẽdam infirmitorio noſtro proximũ. Venerunt & cum eo ſupradicti viri candidati. Tunc oſſa arida humana cum capitibus ex omni parte mirabili quadam virtute à deforis vltra murũ cadebant. Erãt *Ezechiel. 37.* enim, vt Ezechielis viſionis recorder, multa valde. Stante Conuentu inter montem Stróberg, & jam dictum locum, Salvator, qui inter eos ſtare viſus eſt, vnum ex monachis durè ſatis retraxit: aliũ modeſtiùs amouens ſtatuit. Ecce talis fuit viſio. A. Quæ eſt illius interpretatio? C. Deus illi præoſtendit, quæ futura erant de loco noſtro, tunc quidem obſcura, modò plana valde. Dominus Philippus Colonienſis Archiepiſcopus ſciens ordinem vigere in Hémenrode, & de illo limpidiſſimo fluento ariditatem ſuæ diœceſis irrigare deſiderans: de eadem domo cõuentum ſibi dari petiuit & obtinuit. Electi ſunt ex monachis duodecim, & prædictus Hermannus in Abbatẽ eis ordinatus eſt. Qui ante gradũ presbyterij, vt lõgè antè præuiderat, crucem ſuſcipiens, cum eis per nauigiũ venit in montẽ Stróberg: in quo tribus annis cõmorari, deſcenderũt in vallem, quæ nunc dicitur *Vallis S. Petri, alias Heiſterbach* Vallis-ſancti-Petri: illic muro, de quo ſuprà dictum eſt, ſe claudentes. Oſſa illa arida deſignant homines ſeculares, ſpiritualis gratiæ immunes, qui in valle cõuerſi ſũt ad vitam religioſam. Fluuius qui per Oratoriũ cum impetu fluebat, ſignificat domus ejus religionem: quæ clara eſt per puritatem traditionum, & impetuoſa per feruorẽ obſeruationum. Quòd nauim à colũna auertit, ſine cauſa non fuit. Nam cùm Conuentus ſuper præfatum veniſſet montem, & multa neceſſaria deeſſent, quidã reminiſcentes ædificiorum & aliorum multorum, quæ dimiſerant, & murmurantes vellent redire: dõnus Hermannus Abbas, cùm ſemel ac ſecundò de perſeuerantia eos monuiſſet, nec ꝓfeciſſet, quaſi per temonem nauem à colũna ſubmouens, ait. Ceſſare, ſtate, nullus noſtrum reuertetur. Ego enim temonẽ abjeci. Is autem, quem durè retraxit Chriſtus, cum alijs quidem ſcriptus fuerat, & nominatus: ſed ſubſequentis importuna petitione ſubmotus. Ipſe eſt Ioannes Sacerdos, quẽ Dñs modeſtè extrahens ſeorſum ſtare fecit. Cum conuentu emiſſus, cũ conuentu non ſtetit: quia per licentiam extortam remiſſus eſt. Hæc eſt viſionis interpretatio, ſecundùm ꝗ didici ab ipſo Abbate Hermanno. *Apo.* Nihil hic, vt video, actũ eſt ſine nutu diuino. *Cæſ.* Nauigantibus eis in Rheno, ſicut ões, qui ex eis adhuc viuunt, teſtes ſunt, viderunt ſupra ſe in cęlo circulũ lucidum, & ſeptẽ in eo ſoles. *A.* Quid per circulũ, vel quid per ſeptem ſoles videtur tibi intelligendum? C. Per circulum eumdem æternitatẽ Sancti Spiritus, per ſeptem ſoles ſeptẽ ejus dona, quib⁹ bono exemplo ejuſdem congregationis ꝓuincia erat illuminata

Caput XCII.

De Conuerſo, qui illotis manibus timuit tangere aſperſorium.

QVidam Conuerſus, qui cum eodẽ conuentu miſſus eſt, Rudolphus nomine, vir bonus ac religioſus, cùm die quadam de priuata veniens, illotis manibus Oratoriũ noſtrum intraret, & ex Ordine ſe aſpergere teneretur: intra ſuas cogitationes dicere cœpit. Aqua hæc ſancta eſt & benedicta: nec decet, vt manibus immundis te illa aſpergas. Cui mox in aëre vox clara reſpondit. Quod ego mundaui, tu non potes polluere. Et cognouit ibi, magis Deo diſplicere immunditias cordis, quàm corporis. In animæ puritate Deus delectatur.

Caput XCIII. *De monacho, qui in exceſſu mentis propriã animam vidit.*

MOnacho cuidam Deus oſtendere volens animæ ſuæ puritaté, in exceſſum mentis illum abduxit. In quo exceſſu puerũ pulcherrimum intra ſua viſcera cõtemplatus eſt. Ad ſe autem reverſus intellexit eum fuiſſe animam ſuã ab omni labe criminum mundatam. Puer enim à puritate dictus eſt. A. Puto, ꝗ non ſit tutum, ſi homo multis conſolationes ſuas manifeſtet. C. Per multos labores & tẽtationes, & hoc ſecretè, diuinæ conſolationes adipiſcuntur, & facillimè manifeſtatæ ſubtrahuntur. Vtrumque verum eſſe, ſingulis tibi oſtendam exemplis. *Anima in-ſtar pueri viſa.*

Caput XCIV. *De moniali mirificè conſolata ob defectum cibi.*

DVm nuper, hoc anno ſcilicet, in quadam domo Sanctimonialium Ordinis noſtri à celleraria per totum conventũ pitantia, i. oua frixa diuiderentur, neſcio quo caſu vna ex eis neglecta eſt. Non tamen arbitror actum caſu, ſed diuino nutu: vt Dei gloria manifeſtaretur in illa. Patientiſſimè autẽ defectum illum ſuſtinens, imò neglectam ſe gratulans, cùm Deo gratias referret, ſummus ille Abbas inviſibilem ei pitantiam miſit: cujus inenarrabili dulcedine ſic repletũ eſt os ejus, fauces, viſcera, & venter, vt nũquam tale aliquid in vita ſua ſenſiſſet. Dulcedo hęc corporalis erat. Porrò in mente & in anima dulcedine ſpirituali Deus tam copioſè viſitauit eam: vt diceret Abbati noſtro, ꝙ omnibus diebus vitę ſuæ pitantijs omnibus carere vellet, dũmodo in conſimili dulcedine, & hoc tantùm vna vice ſibi liceret deliciari. Pro qua idem Abbas noſter ad ejꝰ petitioné pro gratiarum actione, hymnum *Te Deum laud* ſingulis nobis injunxit. A. Si Deus ſic excellẽter tantillũ remunerat in pręſenti vita: non ambigo, quin magnas tribulationes mirificè remuneret in futuro. C. Quòd facilè hujuſmodi conſolationes in præſenti ꝑdantur: ecce exemplum. *Caput* XCV.

De *Conuerſo, qui gratiam ſibi conceſſam manifeſtando perdidit.*

COnuerſus quidam in Hẽmenrode cùm in orationibꝰ ſuis melliſluam diuinitus accepiſſet dulcedinem, & ob hoc ſępe labores ſuos negligeret, magiſter ſuus crebrò eum arguit, dicens. Frater, certis tẽporibus eſt orandum: & certis temporibus laborandũ. Ille ſicut homo ſimplex, vt increpantem placaret, reſpõdit. O magiſter, ſi ſciretis cauſam: non mihi imputaretis. Rogo, vt detis mihi oſculũ. Putabat enim, quòd impreſſione labiorum eamdem ſentire poſſet dulcedinem. Cui mox vt oſculum dedit ille, gratiam irrecuperabiliter, vt puto, perdidit iſte. Simile penè habes capitulo 42. de conuerſo, qui Angelum ſæpe vidit, & dicendo gratiam perdidit. Cauſas verò ſubtractionis gratiæ in præſenti plures eſſe, alibi tibi aſſignaui. Quidam tamen, licet alijs ſibi diuinitus oſtenſa referant, non ob hoc gratiã perdunt: ſicut ſuprà dictũ eſt de Henrico conuerſo in Hẽmenrode.

Caput XCVI.

De *viatore prophetici ſpiritus, qui apparuit cuidam Conuerſo.*

HEnricus idem, cùm grangiæ, quæ Hart dicitur, pręeſſet, & die quadã in Majo ſegetes curris, orationes ſuas ruminando, ſolitarius circuiret, hominem quẽdam ſub arbore pyro, quæ illic in agro ſingulariter ſita eſt, contra ſe ſtare cõſpexit. Erat enim decentis ſtaturæ, capillis canus, barba prolixa, tunicam habens talarem & clauſam, ſcapulare verò latum, vltra genua longum: eratq; vultus ejus Angelicus. Quem cùm ꝓpiùs accedens ſalutaſſet, dicens, benedicite frater, reſpõdit ille, Dominus. Et adjũxit. Quomodo placet tibi Ordo tuus, frater? Conuerſo reſpondente, bene: iterum adjecit. Bene tibi placere deberet: quia nulla vita tantæ perfectionis eſt in Eccleſia Dei. Cujus aſpectus cùm multam conuerſo incuteret reuerentiam, volens Conuerſus aliquã ei dare occaſioné petẽdi aliquid, *Ordinis Ciſtercienſis perfectio.*

ait. Cur ſic nudis inceditis pedibus? Reſpondẽte illo, talis eſt conſuetudo noſtra, ſubjunxit. Peto, vt mihi liceat vobis dare calceos, & nobiſcum hodie prandeatis. Et recuſauit vtrúque, dicens. Modicus cibus ſufficit mihi, & ſocijs meis. Cumque aliqua ſecretiùs tractaſſent, is qui viator videbatur, Conuerſo aliũ diem ad eũdem locum præfixit. A quo modicùm diſcedens in plano loco, nuſquam comparuit. Quo viſo Henricus expauit: feſtinanſque ad Clauſtrum, Priori ſuo Hermanno, nunc Abbati in Loco ſanctę-Mariæ, quæ dicta ſunt vel geſta, per ordinem recitauit. Cui ille. Cautus eſto, frater: quia non omne verũ eſt, quod verum apparet. Mox vt eum videris ex remoto, ſignabis te: & cùm propinquaueris ei, iterum eo vidente ſignabis te, diceſq;, benedicite. Quod cùm feciſſet, ſubriſit ille, dicens. Iuſtè facis ſignando te: quia non omne verũ eſt, ꝙ verum apparet. Neque hoc ipſum habes à te: ſed Prior tuus te docuit. Ego, inquit, illũ diligo: eo quòd religioſus ſit, & amator diſciplinæ, & quia quotidie orat pro omni Eccleſia & Ordine. Quod & verum eſt. Mentionẽ etiam habuit dõni Euſtatij Abbatis Clauſtri, & domni Henrici Abbatis noſtri: in illo aliqua corripiens, & in iſto plura cõmen-
4. Reg 6. dans. Et recitauit ei omnia more Eliſæi, quæ in conclaui cum Priore ſine alijs fuerat locutus. Poſtea cùm idem Conuers⁹ die quadã dicto Completorio aliquid obtinere niteretur à Deo venijs & lacrymis, & non ꝓfeciſſet: ille curia clauſa oſtioque oratorij firmato diligenter, ad eum intrauit, increpãs eum & dicens. Stolide, putas, quòd vi poſſis aliquid extorquere à Deo? Si non eſſet modò tibi parcitura ꝓpter Priorẽ tuum, fortè amentiam incurriſſes. Nocte quadam cùm idem Henricus, defuncto aliquo in Eccleſiã deportato, ſediſſet ante altare infirmorum, viator, de quo dicere non poſſum, vtrùm Angelus fuerit, an homo, ei apparens, ſignauit, vbi Prior eſſet. Cui cũ ille reſignaſſet, in infirmitorio eſt: ſigno reſpondit. Ego noui hęc, bene eſt ibi. Inclinanſq; coram eodem altari recedens, & ante alia tria altaria quæ ſunt in abſide ſimile faciens, chorũ monachorum intrauit, & non cõparuit. Sępe illum ſe vidiſſe teſtabatur in choro, circũeuntem in multa claritate. Cui cùm ex parte Prioris conuerſus tunicã obtuliſſet & cingulum, tunicam recuſauit, cingulo ſuſcepto. Ego, inquit, illud dabo bono cuidã monacho Eberbacenſi: & magis ei ꝓderit, quàm ſi ego vterer illo. Remiſit ei & cingulum laneum, pretio quidem viliſſimũ, ſed virtute pretioſum: per quod & ſanitates factæ ſunt, & plurimùm valet contra ſtimulum carnis. Quem cùm etiam rogaret, vt ſe Priori oſtendere dignaretur, reſpondit. Domin⁹ noſter nos frequenter mittit in Ieruſalem, & alia æquè remota loca: & ſi videret me Prior, poſſet per ejus interrogationes legatio mea impediri. Et adjecit. Dic Priori, vt ſolicit⁹ ſit circa excitãdos fratres, ne dormiant, cùm pro defunctis cantant: quia ſicut milites cõgregan-
Animæ confluunt ad officium defunctorum. tur ad torneamẽta, ita animæ confluunt ad officiũ defunctorũ. A. Puto, ꝙ mortui viuis in hoc officio ſolicitis, dũ indigent, vicẽ charitatis rependãt. C. Hoc tibi vno oſtendã exẽplo. *Caput* XCVII. *De Canonico, cui viri candidati preces decãtauerunt.*

EST quidam canonicus in Aldenſele, Rudolphus nomine, homo grandęuus, & circa officia diuina valde ſolicitus. Nũquam aliquam horã in choro negligit, dũmodo incedere poſſit: ſicut teſtis eſt Alardus noſter nouitius, quandoq; il-
* nec tamen aliquid doloris ſentiret. lius concanonicus. Quodã tempore cùm defectũ naturæ pateretur, ita vt incedere nõ valẽs lecto decũberet,* cùm horas ſuas dicere nõ poſſet: quoſdã viros cãdidos in ſuppellicijs & tonſura clericorũ certis horis adeſſe vidit, qui ei oẽs horas decãtabant: quibus dictis dicebant ad invicẽ. Modò exeamus, & ſinamus eũ quieſcere. Quos eũ frequẽter cõtemplaretur, & filiã ſororis, quę ei miniſtrabat, nõ poſſe eos videre depꝛhẽdiſſet: intellexit, ꝙ aię cõcanonicorũ eſſent, quib⁹ bñficia impẽderat.

Quia ad ſacramenta corporis & ſanguinis Christi feſtino: diuerſis hic viſionibus finem impono.

DISTINCTIO NONA

DE SACRAMENTO CORPORIS ET SANGVINIS DOMINI.

PROLOGVS.

LOCVTVRVS tecum de SACRAMENTO Corporis & Sanguinis Chriſti, cum timore illud attento: quia vbi ſola fides operatur, & rationis judicium excluditur, non ſine periculo diſcurritur. Vnde nihil noui ſiue inuſitati inde dicere præſumo: ſed quæ Sancti ſiue Doctores eximij de illo ſenſerunt, ſummatim replicabo. Adjiciam & exempla plurima, quæ mihi à perſonis probatis memini recitata. In quibus ſi aliqua fuerint quæſtione digna, vt ſcrupulus remoueatur, tua diſcutiantur interrogatione.

CAPVT PRIMVM

Quid ſit Sacramentum, quæ res ſacramenti, quæ cauſa inſtitutionis, quæ forma, quis modus conuerſionis, vel ſumptionis.

VNIVERSA Eccleſiæ Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti Sacramentum præcellit. In ipſo via, veritas, & vita. Via, quia dignè accedentes ducit ad Deum: vnde & viaticũ dicitur. Veritas, quia edentes Chriſto incorporat: vnde & ſacra cõmunio vocatur. Vita, quia Chriſto incorporatos in anima mori nõ ſinit: vnde & Euchariſtia dicitur, id eſt bona gratia. De primo Salvator dicit. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.* Ecce via. *Qui deſcendit ipſe eſt, & qui aſcendit:* ſecum ducens omnia ſua mẽbra, alia in re, alia verò in ſpe. De ſecũdo item dicit. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Ecce veritas. Ait & de tertio. *Qui manducat hunc panem: viuet in æternum.* Ecce vita. Simile intelligas de calice. Nec abſque myſterio de corpore & ſanguine Chriſti in nona Diſtinct. tractandũ ſuſpicor: quia numerũ nouenarium Philoſophus exterminatori omnium, id eſt morti aſſignauit: & Chriſtus, qui eſt vita omnium, nona hora diẽ in cruce expirauit. Sacramentum hoc fit in commemorationem Dominicæ mortis. Vnde Apoſtolus in prima epiſtola Corinthijs ſcribit dicens. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicẽ bibetis, mortem Domini annũtiabitis*, id eſt, repræſentabitis *donec veniat*, ad judicium ſcilicet. Ita Gloſſa exponit. *Apparente eo in gloria, ceſſabit figura.* Omnia quæ in ſuperioribus Diſtinctionibus dicta ſunt, ſcilicet de Conuerſione, de Contritione, Confeſſione, Satisfactione, & Simplicitate, quædam ſunt præparamenta ad hoc Sacramentum. Nullæ etiã viſiones magis fidem roborant, quàm cùm eum, quem ſub ſpecie panis & vini latere credimus, oculis corporeis intuemur. *Apoll.* Antequam mihi viſiones ediſſeras, peto, vt breuiter me expedias, quid ſit Sacramentum, quæ res ſacramenti, quæ cauſa inſtitutionis, quæ forma, quis modus cõuerſionis, quis mod⁹ ſumptionis. *Caſ.* De ſacramẽto Euchariſtiæ tractandũ eſt cũ timore ac reuerẽtia: quia magis in illo operatur fides quàm ratio hũa. Audi breuiter, quæ majores noſtri de illo ſenſerũt. Tria

Ioann. 14.

Ioann. 6.

Ibidem.

1. Corin. 11.

Quid ſit ſacramentum, & res ſacramenti. ſunt in Sacramento hoc conſideranda. Vnum, quod tantùm eſt ſacramentũ: alterum quod eſt ſacramentum,& eſt res: tertium, quod eſt res,& nõ ſacramentũ. *Apoll* Quid eſt Sacramentum tantùm? C.. Species viſibilis panis & vini. A. Quid eſt ſacramentũ & res? C. Caro Chriſti propria & ſanguis. A. Quid eſt res & nõ ſacramentum? C. Myſtica Chriſti caro, Eccleſiæ ſcilicet vnitas. A. Quare dicitur ſacramentum? C. Quia ſacræ rei eſt ſignum. Aliud ibi videtur, & aliud ibi creditur.

Eucher. ho. 5. de Paſcha A. Quæ fuit cauſa inſtitutionis? C. Quia Dominus, vt dicit Euſebius Emiſſenus, *corpus aſſumptum ablaturus erat ab oculis noſtris, & ſideribus illaturus: neceſſe erat, vt* in die cœnæ *ſacramentum veri corporis & ſanguinis conſecraret: vt coleretur jugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium*. A. Quæ eſt vtilitas in hac inſtitutione? C. Duplex eſt in eo vtilitas: quia in illius perceptione augetur virtus, id eſt charitas, & eſt medicina quotidianæ infirmitatis. Vnde Auguſtinus. *Conſecratur quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel oblatus ſit: quia quotidie peccamus peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas viuere non poteſt. Et quia quotidie labimur, quotidie Chriſtus pro nobis myſticè immolatur. A.* Quæ eſt forma hujus ſacramenti? C. Forma attenditur in verbis & in rebus. In verbis, quia cùm hæc verba proferuntur, *Hoc eſt enim corpus meum*, & pòſt, *Hic eſt ſanguis meus*, conuerſio fit panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti. Vnde Ambroſius. *Sermone Chriſti hoc conficitur ſacramentum: quia ſermo Chriſti creaturam mutat: & ſic ex pane fit corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calicem miſſum fit ſanguis, conſecratione verbi cœleſtis. A.* Quis eſt modus conuerſionis? C. Modus eſt ineffabilis. Panis, vt dictum eſt, cùm hæc verba proferuntur, *Hoc eſt corpus meum*, Dei virtute per miniſteriũ ſacerdotis tranſit in corpus Chriſti: ſimile intelligas de vino: manentibus tamen accidentibus, colore ſcilicet, pondere & ſapore. *A.* Poteſt de aliquo grano, niſi de frumento, hoc ſacramẽtum confici? C. Sicut ſanguis non conficitur niſi de vino, & hoc expreſſo: ita nec corp⁹ Chriſti niſi de frumento, & hoc in panem redacto: quia Dominus grano frumenti ſe comparauit, necnõ & pani. *Apollonius.* Quis eſt modus ſumptionis? *Ceſarius.* Dupliciter ſumitur, ſpiritualiter & ſacramentaliter. Bonus vtroque modo manducat: malus verò ſacramentaliter tantũ. Sic non manducans manducat, & è conuerſo. *Apollonius.* Quare ſumitur ſub duplici ſpecie, cùm ſub vtraque Chriſtus ſit totus? *Ceſarius.* Vt oſtenderetur totam naturam humanã ſuſcepiſſe, vt totam redimeret. Panis enim ad corpus, ſanguis ad animam refertur. Hæc tibi breuiter dicta ſufficiant: quia in ſententijs de his pleniùs tractatur. *Apollonius.* Cùm omnia quæ dicta ſunt, credam, quatuor tamen mihi probari deſidero, nõ ſententijs ſed exemplis. Primũ eſt, quòd ſub ſpecie panis ſit verum corpus Chriſti, natũ ex Virgine. Secundum, quòd ſub ſpecie vini ſit verus ejus ſanguis. Tertium, quòd dignè conficiẽtes, ſiue communicantes, mereantur gratiam: indignè autem, pœnam. C. Dicam tibi plura de ſingulis exẽpla fidei noſtræ ſatis neceſſaria: quæ mihi à perſonis probatis ſunt relata.

Amb 4. de ſacram. c. 4.

Materia Euchariſtiæ.

Caput II.

De Godeſchalco de Volmunſteine, qui Chriſtum in manibus ſuis ſub ſpecie infantis vidit.

Fvit apud nos monachus quidam, Godeſchalc⁹ nomine, de caſtro Volmunſteine oriundus, & in majori Eccleſia Coloniæ Canonicus. Ante conuerſionem ſatis extiterat lubricus, ſed bene morigeratus. Modica ei ſcientia literarũ inerat: ſed ſpiritus ſcientiæ & pietatis ad magnã vitæ perfectionem illũ prouexerat. Hic cùm ante hos ſex annos in die Natalis Domini ad priuatum quoddam altare Miſſam cum multa deuotione & lacrymis, vt ei moris erat, inchoaſſet, ſcilicet, *Puer natus eſt nobis*: facta tranſſubſtantiatione, non jam in manibus ſuis ſpeciem

panis, ſed infantem pulcherrimũ, imò ſpecioſiſſimum illum forma præ filijs hominum, in quem & Angeli ꝑſpicere deſiderant, tenuit & vidit. Cujus charitate ſuccenſus, & mira pulchritudine delectatus, cõplexus eſt eum, & deoſculatus. Timens tamen moram, ꝓpter circũſtantes, ſuper corporale dilectum poſuit: & ille vt Miſſa perfici poſſet, formã ſacramentalem reſumpſit. Quãdiu beatus ille vidit ſpeciem infantis, nullam ibi vidit ſpeciẽ panis, & è conuerſo. Qui cùm neſcio cui viſionem reuelaſſet, tacita perſona ſua; & ille alijs: quodã die de auctore tantæ viſionis interrogatus, me audiente reſpondit. Certiſſimè illa die Chriſtus hic viſus eſt: & nihil plus dicere voluit. Poſtea duobus Sacerdotibus, Theoderico de Luteke & Conſtantino, viſionem revelauit. Quod intelligens Vuinandꝰ infirmarius noſter, poſito eo in infirmitorio, ait. Bone frater Godeſchalce, vidiſtis in Miſſa Salvatorem? Reſpõdente illo ſimpliciter, etjam: adjecit. In quali forma? In forma, inquit, infantis. Et ille. Quid feciſtis ei? Reſpondit. Oſculatus ſum eum ante os ſuũ. Ad quod Vuinandus Et quid poſtea actum eſt? Ego, ait, ſuper Altare cũ poſui: & reuerſo eo in formam priorem, ſumpſi eum. Eadem die moriens confeſſus eſt Abbati noſtro dõno Henrico. A. Glorioſa ſunt, quæ dicis. Sed miror, ſi talia aliquando reuelãtur etiã malis Sacerdotibus. C. Sicut bonis ad bonitatis remunerationẽ: ita nonnũquam Dominꝰ malis Sacerdotibus ſe oſtendere dignatur ad correctionem. Verbi cauſa.

Caput III. De Sacerdote, qui in hoſtia vidit Chriſtum in diuerſis formis.

DVm dominus Abo iis prędictã viſionem, viſitandi gratia pergens in Friſiam, cuidam militi recitaſſet: ille Adolpho Sacerdoti de Dieferne recitata replicauit. Quod vbi ille audiuit, ſuſpirans, ait. Ad quid Dominꝰ Deus viris ſanctis, & in fide perfectis, talia oſtendit? Mihi peccatori, meiq; ſimilibus, qui ſępe de hoc ſacramento dubitamus, hujuſmodi viſiones deberent reuelari. Die quadam cùm idẽ Adolphus Miſſam celebraret, & ante *Agnus Dei* hoſtiam levaſſet ad frangendũ, in ipſa hoſtia virginem in ſede reſidere, infantemq; in ſinu ſerpate contẽplatꝰ eſt. Noſſe volens, quid eſſet ex altera parte, mox vt hoſtiam vertit, agnũ in ea conſpexit. Quam rurſum regyrans, vidit in ea, quaſi per vitrũ Chriſtum in cruce pendentem, capite inclinato. Videns hoc Sacerdos extimuit, diu ſtans & deliberans, vtrùm ibi ſubſiſtere, vel ſacramentũ perficere deberet. Cujus fletibꝰ Dominus placatus, ſacramento formam priorẽ reddidit, & ille Miſſam perfecit. Cumq; populus de tãta mora miraretur, ipſe ambonem aſcendens, cũ lacrymis populo viſionẽ retulit, & ſignati ſunt eadẽ hora ab eo homines quinquaginta. Erat enim octaua Apoſtolorũ Petri & Pauli. Nec miror, ſi perſpicuè & tam jucundè, ſicut Godeſchalcus eum videre non potuit: quem quotidie ſibi ad judiciũ immolauit & ſũpſit. Habebat enim concubinam. Nuper tamen audiui, ꝙ vitam ſuam occaſione, vt ſpero, ejuſdem viſionis, emendare incipiat: & feminã in monaſterio ſanctimonialium in Runengen locare ꝓponat. Hęc mihi à Bernardo monacho noſtro recitata ſunt: ipſique ab eodem Adolpho. Salvator corporis ſui veritatẽ hoc ſacramento, vt pręfatus ſum, bonis ſacerdotibus oſtendere dignatur, vt conſolentur: in fide nutantibus vt erigantur, malè viuentibus, vt terreantur. Ecce exempla.

Caput IV. De Epiſcopo Liuoniæ, qui Chriſtum vidit in altari.

VEnerabilis Epiſcopus Livoniæ, & magiſter Lambertꝰ Decanus ſanctorum Apoſtolorũ in Colonia, cùm ante annos paucos ſimul ad curiam pergeret Imperialẽ, & in via de Scripturis ſermocinarentur: etiã mentio habita eſt de corpore Chriſti. Decano in hoc ſacramento efferente fidem chriſtianam, Epiſcopus reſpondit. Ego noui ſacerdotẽ, qui nuꝑ oculis corporalibꝰ chriſtũ in altari vidit.

A quo cùm Decan⁹ perſonam tanta viſione dignam extorquere tunc non potuiſſet: vltima die quando ſeparandi erant ab inuicé, Epiſcopus ei confeſſus eſt, quia ipſe eſſet. Hęc idem Decanus retulit Præpoſito Pleiſenſi, & ipſe mibi. Quòd verò Deus dubitantibus de hoc ſacramento etiam ſuam carné oſtendat, ſubſequens ſermo declarat.

Caput V.

De Sacerdote, qui in Canone dubitans vidit crudam carnem.

NOndum puto duos annos eſſe elapſos, quòd Saderdos quidá de ſacramento corporis Chriſti dubitans, in caſtro, cui nomen Wickindiſburg, celebrauit. Qui cùm in canone de tam mirabili conuerſione panis in corpus Chriſti hæſitaret, Dominus ei in hoſtia carnem crudam oſtendit. Hanc cùm vidiſſet etiá vir nobilis Widechinus, ſtans poſt tergum ejus: dicta Miſſa Sacerdotem in parté traxit, & quid infra canonem egerit vel cogitauerit, diligenter inquiſiuit. Ille verò tam de viſione quàm interrogatione territus, confeſſus eſt, & non negauit, ſecadem hora de ſacramento dubitaſſe. Et retulit vterque alteri, ſe crudam carnem in hoſtia vidiſſe. Ipſe Widekinus filiam habet Sifridi Rimkel in conjugio, filiá ſororis Abbatiſſæ de Rindorp: quæ mihi anno prętérito eamdem viſionem recitauit. Vis etiam noſſe, quòd malæ vitæ Sacerdotibus oſtendat, quòd ab eis crucifigatur? *Apollonius.* Volo. *Cæſarius.* Audi viſionem terribilem.

Caput VI.

De *Sacerdote, qui hoſtiam ad maleficia in ore ſeruans, de Eccleſia exire non potuit.*

SAcerdos quidam luxurioſus feminam procabatur: & cú illius non poſſet habere conſenſum, dicta Miſſa corpus Dñi mundiſſimum in ore tenuit, ſperans ſi ſic illam deoſcularetur, quòd vi ſacramenti voluntas ejus ad ſuos libitus inclinaretur. Sed Dominus, qui per Zachariam Prophetam conqueritur de hujuſmodi Sacerdotibus, dicens, *Et me crucifigitis gens tota die*: tali ordine maleficia ejus impediuit. Cùm exire vellet de oſtio Eccleſię, ſic ſibi videbatur creſcere, vt laquear oratorij vertice pulſaret. Territus miſer, hoſtiam de ore ſuo extraxit: & quia mentis inops erat, in angulo Eccleſiæ eam ſepeliuit. Timens verò vltionem diuinam ſuper ſe ocyùs venturá, Sacerdoti cuidam ſibi familiari confeſſus eſt ſacrilegium. Qui ſimul ad locú accedentes, rejecto pulvere non repererunt ſpeciem panis, ſed formam licet modicam hominis in cruce pendentis. Erat enim carnea & cruenta. Quid poſtea de ea factú ſit, vel quid Sacerdos egerit, non recordor: quia diu eſt, ex quo hęc mihi ab Hermanno cantore noſtro, cui hiſtoria ſatis nota erat, recitata ſunt. A. Deterior fuit iſte crucifixoribus Chriſti. C. Verum eſt: quia *ſi illi cognoviſſent, núquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*: iſte cognitum contempſit, & conténendo crucifixit. Iam tibi ſatis ꝓbatum arbitror, quòd ſub ſpecie panis ſit verum corpus Chriſti: & tam à malis quàm à bonis ſacerdotibus conficiatur. A. Si Sacerdotes omnes talia audirent, audiriſq; crederent: purò, ꝗ plus quàm modò deifica ſacramenta honorarent. C. Satis mirabile eſt, quòd nos homines, pro quorú ſalute hoc ſacramentum inſtitutum eſt, tam tepidi ſimus: cùm bruta animalia, vermes, & reptilia, in illo creatorem ſuum agnoſcant.

Malac. 3. *In Euchariſtia apparet homo crucifixus.* 1. *Corin.* 2.

Caput VII. *De corpore Domini de Eccleſia ablato, à bobus prodito.*

IN villa, quæ Comele dicitur, nocte fures Eccleſiam infringentes: inter cętera etiam ſcrinium cum corpore Dñi inde tulerunt. Qui cùm nihil aliud in eo prętér Reliquias & pyxidem cú ſacramento reperiſſent: nil prorſus de eis curantes, eamdem pyxidé ſuper ſulcum agri villæ ꝓximi ponentes, confuſi receſſerunt. Manè cùm ruſticus cú aratro & bob⁹ in eodem agro araret, veniſſentq; animalia juxta pyxidé, ſtupentia ſteterunt. Quos cùm arator ſtimularet, nec procederent, núc

recalcitrando, nunc exorbitando, iratus ait. quis diabolus eſt in bobus iſtis? Non enim clarè videre poterat: quia in ortu diei arabat. Diligentiùs tamen circúſpiciens, deprehendit ante pedes boum pyxidem, & ſcrinium Eccleſię ſuæ juxta illam. Tunc cauſam rebellionis non ignorans, omnibus in agro dimiſſis in villam recùcurrit: tam Sacerdoti quàm cæteris, quæ acta ſunt, referens. Tunc omnes ſimul in agrum deſcendentes, cum cruce, thuribulo, & cereis, corpus Dominicú in Eccleſiam reportauerunt. Huic proceſſioni interfuit Godefridus Prior de Hovene, qui mihi iſta recitauit. Similem ei honoré aſini exhibuerunt, de platea in lutú deſcendendo.: ſicut me dixiſſe recolo Diſtin. 4. cap. 98. Audi nunc de vermiculis.

Caput VIII.

De apibus, quæ Baſilicam corpori Chriſti fabricauerunt.

MVlier quædam cùm apes multas nutriret, & illæ non proficerent, imò paſſim morerentur, rùm contra hoc remediú circumquaq; quæreret, dictum eſt ei, quia ſi corpus Domini inter illas locaret, mox lues ipſa ceſſaret. Quæ Eccleſiam adiens, & ſe cómunicare velle ſimulans, corpus Domini ſumpſit: quod ſtatim à Sacerdote recedens extraxit, & in vno ex alveolis locauit. Mira Dei potentia. Vermiculi Creatoré agnoſcentes de fauis ſuis dulciſſimis hoſpiti dulciſſimo capellulam miræ ſtructurę fecerunt: in qua altare ejuſdem materiæ erigentes, ſacratiſſimum corpus ſuper illud poſuerunt. Et benedixit Domin⁹ operibus eorum. Proceſſu temporis cùm femina vaſculum aperuiſſet, & dictú myſterium apparuiſſet, expauit: currenſq; ad Sacerdotem, confeſſa eſt ei omnia & quæ egit, & quæ vidit. Túc ille aſſumptis parochianis ſuis, ad vaſculum venerunt: apes circumvolantes, & in laudem Creatoris bombizantes abegerunt: capellulę parietes, feneſtras, tectum, campanile, oſtium, & altare admirantes, corpus Dñi cum laude & gloria retulerunt. Licet autem mirabilis ſit Deus in ſanctis ſuis: mirabilior tamen in his minimis prædicatur. Ne ergo aliquis de cętero tale aliqnid præſumat: referam tibi té terribilem, quam mihi anno pręterito magiſtra de Inſula S. Nicolai recitauit.

Caput IX.

De pœna mulieris, quæ corpus Chriſti ſuper caulas ſuos ſeminauerat.

FVit in eadem Inſula puella quædam obſeſſa, laica tamen: quam ego ibidem vidi. Requiſitus diabol⁹ à quodá ſacerdote, cur tanto tempore tam crudeliter Hardiſa de Cogeme torqueretur: per os puellæ reſpondit. Quare? Bene & optimè meruit. Ipſa Altiſſimú ſuper olera ſua ſeminauit. Qui cùm verbum min⁹ intelligeret, nec ille exponere vellet: ſacerdos feminá adijt, quid de ea diabolus dixerit, expoſuit: monens, ne negaret, ſi intelligeret. Quæ ſtatim culpam confeſſa eſt dicens. Verbú bene intelligo: quod nunquam tamen homini per me publicatum eſt. Quádo juuécula eram, & hortum excolendú ſuſcepiſſem, nocte quadam mulierem vagam hoſpitio recepi. Cui cùm dána horti mei expoſuiſſem, aſſerens omnia olera mea ab erucis devorari: reſpondit illa. Bonam te inſtruam medicinam. Accipe corpus Domini, cómi nue illud, ſicque ſuper olera ſpargas, & ſtatim lues ceſſabit. Ego miſera, cui major cura erat de horto, quàm de ſacramento, cùm in Paſcha corpus Domini ſuſcepiſſem, & extracto feciſſem ſicut edocta fueram, quod oleribus in remedium, mihi teſte diabolo factum eſt in tormentum. *Apo* Crudelior erat mulier hęc miniſtris Pilati: qui Ieſu mortuo pepercerunt, ne oſſa ejus comminuerent. *Cæſar.* Idcirco vſque hodie luit peccatum id maximum: & ſunt cruciatus ejus inauditi. Attendant hanc pœnam, etſi non culpam: qui Deifica ſacramenta ad temporalia, vel quod execrabilius eſt, ad maleficia conuertunt. Etiam vermes, ſi reverentiá circa hoc ſacramentú negligant, aliquádo pœna m ulciátur

Demon ſi mine crimi prodit.

Ioann. 19.

Caput X.

De muſca, quæ circa corpus Chriſti volitans mortis pœnam luit.

ANno præterito cùm quidam ex ſacerdotibus noſtris coram Epiſcopo Theoderico Miſſam quotidianam de Dña noſtra celebraret, in ipſa hora fractionis muſca grandis circa & ſupra calicem volitare cœpit ita importunè, vt quaſi vi velle intrare videretur. Sacerdos timens ac tremens, cùm manus haberet occupatas, & muſcã exſufflaret, nec ꝓficeret: Henricum Diaconum, qui hora eadem Epiſcopo pacem porrigebat, tuſſiendo crebriùs aduocauit. Tunc illa alacri volatu altiùs labens, præſumptionis culpam ibi luit: quia poſt morulam, completa ſumptione atque ablutione, intuente Sacerdote quẽ tui bauerat, quaſi lapill⁹ inter corporale & calicem extincta ruit. quam Diaconus de altari projecit. *Apo.* Satis me delectat horum oratio. *Cæſar.* Etiam Dominus in ſimplici pane tanto ſacramento aſſignato quandoque miracula operatur.

Caput XI. De muribus, qui hoſtias non conſecratas rodentes, literas non attigerunt.

NOndum annus, vt puto, tranſijt, ꝙ hoſtiæ plures à miniſtris propter fiſſuras ſiue puſtulas reprobatæ in Eberbaco, in feneſtra altari contigua projectæ ſunt. Accedentes verò mures, omnia quæ erant extra circulos deuorabant, literas & quæ intus erant, in nullo penitus lædebant. Sacriſta iſta conſiderans, reputauit pro miraculo A. Quid eſt, quæſo, quod mures vel vermes in ſacramento altaris comedũt? C. Species tantùm. In illa Chriſtus videtur & tangitur, & ab indignis injuriatur. Corpus ejus verũ, quod ſub illa latet, glorificatum eſt: & quia immortale eſt, non poteſt corrumpi: quia ſplendidũ eſt, non poteſt à nobis videri: quia ſubtile eſt, non poteſt à nobis palpari. A Sacerdote quidẽ tenetur: ſed non tangitur, niſi mediáte ſpecie. Species ipſa videtur, tangitur, frangitur, maſticatur, ſatiat, corrũpitur, & injuriatur. Quando aliquid horũ attribuitur corpori Chriſti, de ſpecie debes intelligere. Tanta eſt gloria hujus ſacramẽti, vt non ſolùm bruta, in quibus anima motabilis eſt, ſed & inſenſibilia elementa virtutẽ ejus ſentiant: verbi cauſa.

Species eſt, quæ roditur, tãgitur, &c. in ſacramẽto.

Caput XII.

De corpore Domini, quod in flumen projectum hæreticos demerſit.

TEmpore illo, quando manifeſtari cœperunt hęreſes Albienſes, quidã maligni virtute diabolica ſuffulti, quædam ſigna atque portenta oſtenderunt: quibus & eaſdem hęreſes roborauerunt, & multos fidelium in fide ſubuerterunt. Super aquas ambulauerunt, & non ſunt ſubmerſi. Cernens hoc ſacerdos quidam fide Catholicus, & vita religioſus, ſciens vera ſigna cũ falſa doctrina eſſe nõ poſſe: corpus Dñi cum pyxide ad flumen, vbi illi populis ſuas oſtenſuri erant virtutes, deportauit: dixitq; in audientia omnium. Adjuro te, diabole, per eum, quẽ in manibus porto: ne in hoc flumine ad hujus populi ſubverſionem, per hos homines tantas exerceas phantaſias. Poſt hęc verba illis ſuper vndas fluminis ambulãtibus, vt priùs, ſacerdos turbatus, corpus Dominicũ in flumen jactauit. Mira Dei potẽtia! Mox enim vt ſacramentũ tetigit elementum, phãtaſia ceſſit veritati: & pſeudi illi facti quaſi plumbũ deſcendentes in profundum ſunt ſubmerſi. Pyxis verò cum ſacramento ſtatim ab Angelis ſublata eſt. Videns Sacerdos hęc omnia, de miraculo quidẽ exultauit: ſed de jactura ſacramenti doluit. Totã verò noctem in lacrymis & gemitu tranſiens, mane pyxidẽ cum ſacramẽto reperit ſuper altare. Hęc nobis eodem tempore relata ſunt. Aliud in mari de corpore Domini cõtigit miraculũ.

Corpus Chriſti ab Angelis exceptum, & ad altare reportatum.

Caput XIII. De Euchariſtia, quæ naue cõfracta ad aliam natauit.

QVando in iſta magna expeditione naues ex omni parte Alemaniæ congregatæ mare intrauerunt, ob cauſas diuerſas præceptum eſt Sacerdotibus, ne

in aliqua naui corpus Dominicum ſeruaretur. Quæ cùm omnes juſſis obtemperarent: vna ſola nauis Friſonū obedire noluit, quæ citiùs inobedientiæ pœnā ſoluit. Dei ſiquidem judicio cōfracta eſt: & pyxis ſeruans corpus Domini cum cæteris quæ erant in naui, ejecta. Homines verò alijs nauibus ſubuenientibus liberati ſunt. Et ecce vident eminus pyxidem in pelago natantem: quæ iā celeri motu ad naues feſtinabat, vt velificare videretur. Quæ cùm in nauim vnam recepta fuiſſet, aliud viſum eſt in ea miraculū. Cùm operculū ejus eſſet paruulum, nec zona circa nodum firmatum, inter vndas illas procelloſas ne vna quidem guttula intrauit. Hermannus Decanus S. Gereonis in Colonia, qui præſens fuit, & hæc vidit, pro magno miraculo ea ſolet recitare. Terra etiam in hoc ſacramento ſuum recognoſcit auctorem. *Inobedientia pœna.*

Caput XIV.

De corpore Domini, quod in terram lapſum lapidi impreſſum eſt.

PLebanus S. Columbæ in Colonia, cùm in quadam ſolemnitate Paſchali populum cōmunicaret, hoſtia de manibus ejus lapſa cecidit ſuper pauimentū lateribus ſtratum. Vt autem Dñs ſe oſtenderet dominū terræ, ſicut & maris, mox vt hoſtia, quantum ad ſpeciem modici ponderis, lapidem tetigit, lateris illi duritia ceſſit, ita vt circul⁹ & literæ in illo apparerent: quēadmodum fieri ſolet, cùm molli ceræ ſigillū imprimitur. Sacerdos territus mox hoſtiam leuauit, & laterem eruit. In quo cùm tam ipſe q̃ multi alij tantum miraculū vidiſſent & expauiſſent: conſilij inops Sacerdos locum tam mirabiliter hoſtia ſignatū raſit, puluerem ponens inter Reliquias. Huic miraculo Arnoldus monach⁹ noſter dicit ſe interfuiſſe. Vt etiam Dominus oſtenderet in aëre potentiam ſuam, tale quid fieri permiſit.

Caput XV. De hoſtijs in Anrode clericorum inſania excuſſis.

IN villa, cui Anrode vocabulū eſt, Sacerdos quidam eſt, nomine Euerardus. Hic ante annos paucos ad Eccleſiæ ejuſdē feſtiuitatē vicinos ſacerdotes cōuocauit. Solemnizantibus eis in veſperis circa altare, & inſanientibus, vnus ex eis pyxidem quæ ſuper altare cū corpore Domini pendebat, caſu euertit, & quinque ex ea hoſtias excuſſit. Quod vbi compererunt cæteri, mox organa ſua ſuſpenderunt. Quærentibus eis hoſtias, & non inuenientibus: populo ejecto, & forib⁹ obſeratis, dū omnes angulos perſcrutarentur, nec cōperirent: vnus eorum diuino nutu ambitum, qui erat circa murū, aſcendit: vbi eaſdem hoſtias in modum crucis diſpoſitas attendit. Erat enim idem circuitus pyxide multò altior. Obſequens aër ſuo domino corpus ejus de pyxide lapſum excepit, ne ſuper terram laberetur: vbi ab Angelis ſuſceptū, in locum illum ſublimem deportatum eſt. Hæc mihi à Methilde magiſtra de Vſenuich relata. Cognouit & ignis ſacramenti hujus virtutem.

Caput XVI. De corpore Domini, Eccleſia exuſta, illæſo.

NOn eſt diu, ꝙ quædam Eccleſia in ꝓuincia noſtra exuſta eſt. Cumq; omnia quæ cremari poterant, in cinerē fuiſſent redacta: flammis ſopitis homines intrantes, ſolā pyxidem cū corpore Chriſti illæſam ſuper altare repererunt. Quod pro miraculo magno, ſicut reuera fuit, Conrado Priori Loci S. Mariæ, & alijs quāpluribus referentes, Deum glorificauerunt, plurimùm per hoc in fide confortati. Ecce habes ex ijs quæ dicta ſunt, euidentiſſima argumenta, quòd omni creaturæ rationabili, vt homini: irrationabili, vt animalib⁹: inſenſibili, aquæ ſcilicet, terræ, aëri, & igni, manifeſtata ſit virtus hujus diuini ſacramenti. A. Satis mihi ꝓbatum eſt, ꝙ ſub ſpecie panis ſit verū corpus Chriſti. Nunc verum ejus ſanguinem eſſe ſub ſpecie vini, ſimilibus mihi exemplis oſtendas. C. Noueris, conſimiles eſſe cauſas ſubſequentiū viſionum, quas & præcedentiū. Quibuſdam, vt juſtis, forma ſāguinis oſtenditur ad deuotionis ſuæ remunerationē, de ſacramento dubitantibus ad confortationē, malè viuentibus ad correptionem. Ecce exempla. *In omni creatura manifeſtata virt⁹ Euchariſtiæ.*

Caput XVII. *De abbate, qui formã humani ſanguinis in calice vidit.*

BOnæ memoriæ Daniel Abbas Seonauiæ, quandoq; Prior noſter, cùm in die quadã Miſſam celebraret, formam humani ſanguinis in calice vidit. Et quia tunc temporis non fuit ſibi conſcius alicuj⁹ mortalis, eamdem viſionem nequaq̃ ſibi ad judicium, ſed ad conſolationẽ conceſſam ſperauit. Hujus viſionis teſtis eſt monachus noſter, aliquãdo concanonicus ej⁹ in Eccleſia majori Coloniæ. Comparetur igitur viſio hęc viſioni Godeſchalci, qui Dominũ vidit ſub ſpecie panis in forma infantis, ſicut dictũ eſt c. 2. Porrò, ꝙ aliquando forma ſanguinis quibuſdã de ſacramento dubitãtibus oſtendatur ad cõfortationẽ, ſermo ſequẽs declarat.

Caput XVIII. *Alius formam humani cruoris vidit in calice*

HEylardus Sacerdos Wnnildorp cùm die quadam in Eccleſia dictæ villæ miſſã diceret, & de ſacramẽto ex immiſſione diaboli periculosè dubitaret: quãdo ventum eſt ad orationẽ Dñicam, vbi calix diſcoopertus deponi ſolet, humani cruoris ſpeciem in illo vidit & expauit. Ac ſi ei diceret Dominus. Si non credis ſacramento, veritatem diſcas experimento. Et cùm fides via ſit ad ſpeciem: ſpecies hæc ſanguinea te reducat ad fidem. Durauit autẽ forma illa vſq; ad ſumptionem. Interfuit eidem Miſſæ Hildeboldus Comes de Limberg, vir fide & opere parum catholicus. Heylardus verò ſibi timens, magiſtro Ioanni Decano Aquenſi viſionem retulit: à quo ego illã didici. Quòd autem hujuſmodi viſiones quandoque fiant non ſolũ ex culpa ſacerdotis, imò etiam ex perfidia circũſtantium, ſubſequẽs probat exemplum.

Caput XIX.

Quidam dubitans vidit calicem ſanguine Domini redundantem.

REtulit mihi jam dictus magiſter Ioãnes aliã de ſanguine Dñi viſionem, ſatis terribilem. Cùm in Eccleſia ſanctę Walburgis in Hildenſheim, vnde ipſe oriundus eſt, Sacerdos Miſſam celebraret, nomine Albertus: ciuis quidã poſt tergum ejus ſtans, cùm ea quæ ibi tractabantur minùs crederet: liquorem ita in calice exundare vidit, vt ad inſtar ollæ feruentis ſuperfluens totã altaris ſuperficiẽ operiret. Qua viſione ſatis eſt territus: & ſpero, quòd per illã ad fidem ſacramenti ſit reductus. Habebat autẽ liquor exuberans formam ſanguinis humani. Ac ſi voce Chriſti ei diceretur. Ego in ara crucis ꝓpter te ſicut aqua effuſ⁹ ſum: & tu de medicina tua dubitas?

Caput XX.

De ſcholari, qui vidit formam ſanguinis in calice.

IOannes paſtor de Raſene, frater carnalis monachi noſtri Bernardi, Miſſã quadam die celebrauit: & miniſtrauit ei ſcholaris quidam adultus, nomine Harruuicus. Qui cùm poſt perceptionem corporis & ſanguinis Chriſti vinũ calici infunderet, viſibilis cruoris formam in eo vidit. Sacerdos verò videre nõ potuit, & ideo fortè, quia ipſe in culpa non fuit. Idem adoleſcens clericatũ deſerens, factus eſt miles: & vſq; hodie ſe Chriſti ſanguinẽ fundere oſtendit, quia multos deprędatur & affligit. Referã tibi aliam viſionem: de qua non conſtat, vtrùm propter Sacerdotis aliquod meritum ſiue culpam, vel circumſtantium, oſtenſa ſit.

Caput XXI. *De Sacerdote qui cum duobus militibus vidit ſanguinem in calice.*

HIldebrandus Sacerdos de Meſcede juxta Covardiam, cùm die quadã Miſſam celebraret, facta tranſſubſtantiatione ſanguinẽ ſacramentalẽ ſępedicto modo transformatũ vidit in calice. Volens tanti miraculi habere teſtes, duos milites ex parochianis ſuis, qui Miſſæ intererãt, advocauit. Qui cùm nõ vini ſed cruoris ſpeciem cũ ſacerdote vidiſſent, expauerunt valde, nihilominus tamen confortati ſunt in fide. A. Satis expedit⁹ ſum de ſacerdote & circũſtãtibus: ſed miror, ſi aliquãdo hęc miracula contingũt ꝓpter eos, qui pręſentes ſunt. C. Etiã frequẽter.

Caput XXII. *De corporali Sacramento infuſo, quod ablui non potuit.*

SAcerdos quidam in diœceſi Colonienſi quadam die Miſſam celebrans, juſto Dei judicio calicem cum ſanguine in canone fudit ſuper corporale. Quod ſtatim humani cruoris cepit formã. Cumque dicta Miſſa ſacerdos nimis tremẽs ſuper calicem illud crebriùs lauiſſet, rubeum colorem abluere non potuit. Tunc ampliùs territus, orationes omnibus ſuis parochianis inſtituit, corporale lauit, ſed non profecit. Quo viſo tollens ſecum ſactũ linteum, Rodolphum ſcholaſticum Colonienſem virũ magni nominis accerſiuit, caſum expoſuit, corporale oſtendit: & quòd nullo liquore color ille ſanguineus ablui, nullaque arte ſiue oratione poteſt deleri, conteſtatus eſt. Cui ille ſicut vir prudẽs reſpondit. Eſtne aliquis in parochia veſtra, qui de hoc ſacramento dubitet? Reſpondit ſacerdos. Eſt quædam incluſa, quę frequenter inde dubitat. At ille. Oſtendite illi: fortè ideo Deus veſtigia ſanguinis in hoc corporali deleri non ſinit, quatenus eis viſis in fide roboretur. Quod cùm factum fuiſſet, expauit mulier & credidit: & Deus priſtinũ colorem in linteo reformauit. *Femina dubia cõfirmatur miraculo*

Caput XXIII.

Item de corporali infuſo, in quo humanus ſanguis apparuit.

SImilis caſus contigit apud nos: ſiue tamen diſſimili. Cùm ſacerdos quidam in Eccleſia, cujus nomen excidit, ſicut & ſacerdotis, Miſſam feſtinanter & negligenter diceret, calicem fudit. Timens verò pro tanta negligentia, ſi ad aures Prælatorum deueniret, diutius ab altaris officio ſuſpendi, factum ſuppreſſit: dictaque Miſſa corporale complicauit & abijt: ęſtimabat enim, quòd nemo vidiſſet. Erat enim ſacerdos ille, & fortè adhuc eſt, malæ vitæ, vagus & negligens valde. Campanarius verò, quẽ negligentia minimè latuerat, poſt diſceſſum ſacerdotis corporale revolvit: & ecce ſanguis rubens ac madens in õnibus partibus, per quas liquor calicis defluxerat, apparuit. Territus homo de tam mirabili viſione, ſtatim Coloniam cucurrit: Conradum, nunc Præpoſitũ majorem, tunc Decanum, cæteroſque Priores convenit: & quid pędicto ſacerdoti contigerit, quidve viderit, per ordinem recitauit. Cui præceptum eſt, vt tali die allato ſecũ corporali Coloniam rediret: vt & veritatem pleniùs agnoſcerent, & qualiter de tanta negligentia ſatisfaciendum eſſet, pleniùs deliberarent. Ego eodẽ tempore veni Coloniam: & recitata ſunt mihi omnia hęc à Bernardo majoris eccleſię canonico. Quid verò poſt hæc actum ſit, non intellexi. Eſt-ne tibi adhuc ſatisfactum tot & tantis exemplis: an adhuc plura requiris? *Apollonius.* Sic mihi ſatisfecit oratio tua: vt jam non dico, credam; ſed, quod amplius eſt, ſciam, poſt conſecrationem ſub ſpecie vini verum eſſe ſanguinem Chriſti. Cùm enim Apoſtolus dicat, fidem eſſe ſubſtantiam rerum ſperandarum, argumentũ non apparentium: quæ viſu tam manifeſtè, vt dictum eſt, percipiuntur, jam non creduntur, ſed ſciuntur. Quod ſub tam multiplici teſtimonio viſum eſt, me vidiſſe reputo. *Cæſar.* Adhuc ſubjungam duo exempla, per quæ cognoſces, quòd etiam quandoque Dominus in ſimplici liquore operetur miracula ad honorem tanti ſacramenti. *Hebr. 11.*

Caput XXIV. *De infirmo, cui ablutio conuerſa eſt in ſanguinem.*

SAcerdos quidam, ſicut mihi alius quidã religioſus ſacerdos retulit, infirmum aliquẽ viſitauit. Erat idem infirm⁹ laicus, admodum religioſus. Qui ait ſacerdoti. Dñe mi, hodie celebraſtis? Reſpondente illo, etiam, ęgrotus ſubjũxit; Peto, vt manus, quib⁹ tractaſtis ſacrũ Chriſti corp⁹ & ſanguinẽ, coram me abluatis: eritque meæ infirmitati eadem ablutio antidotum. Quod cùm feciſſet, aqua in cratera mũda recepta eſt. De qua cùm bibiſſet infirmus, reſiduum in ciſtã poni juſſit, & diligenter operiri. Poſtea cùm eãdem aquam requireret, puer ad ciſtã ac-

cedens, non aquam in cratera, ſed purum ſanguinem reperit. Quo illato, pro ſacerdote miſſum eſt: à quo in Eccleſiam deportatus, inter Reliquias poſitus eſt. *Apoll.* Quid ſentis de ſanguine iſto? *Cæſar.* Non credo fuiſſe Chriſti ſanguinem: quia aqua in illũ minimè vertitur: nec vinum quidem, abſq; debita ſacerdotis benedictione. Deus verò ob devotionẽ hominis elementum mutauit: vt oſtẽderet, quòd eumdem ſanguinem, quem ſacerdos continuè ſumit in Eccleſia ſacramentaliter: fidelis quiſque in omni loco poſſit ſumere ſpiritualiter.

Caput XXV.

De nobili femina, cui vltima ablutio per panem ſuſcepta converſa eſt in ſanguinem.

QVædam nobilis femina de Enenich, ſicut à quodam edocta fuerat, tertiam ablutionẽ ex digitis ſacerdotis in pane recepit: credens, ſi eamdem per quatuor partes agri ſui recondetet, quòd nulla aëris intemperies vel grando ſegetes læderet: panem interim in ſcrinio ſuo reponens, dum tẽpore oportuno accederet, quatenus eum per agrum ſuum diuideret: in ſanguinem coagulum vidit cũ converſum. Territa nimis, marito eum oſtendit, atque ſacerdoti. Pro qua re omnes à Prioribus Colonienſibus citati, ſacerdos ſatis punitus eſt: illis vix ſe excuſantibus, quòd nullum foret in cauſa maleficium. Non enim placet Deo, ſi ad aliquos vſus tẽporales ſacramenta illa convertãtur. *Apollonius.* Placet quod dicis: nunc peto, vt exempla proferas de dignè conficientibus. *Cæſarius.* Priùs tibi oſtẽdere volo, qualis eſſe debeat vita ſacerdotum dignè conficientium.

Caput XXVI.

Qualis debeat eſſe vita Sacerdotum.

GLoria vitæ ſacerdotalis in duobus præcipuè conſiſtit: caſtimonia videlicet, & ſcientia. Debet enim caſtus eſſe & literatus. Exemplum caſtitatis habes

Luc. 1. in Zacharia patre Ioannis, de quo Lucas ſic ait. *Et factum eſt, vt impleti ſunt dies officij ejus, abijt in domum ſuam.* Vicis ſuæ tempore Pontifices templi tantùm officijs mancipati, non ſolùm à cõplexu vxoris, ſed etiam à domorũ ingreſſu abſtinebãt. Noſtris autem ſacerdotibus, à quibus non carnalis ſucceſſio, ſed ſpiritualis perfectio quæritur, qui quotidie præſto eſſe debeont altari, perpetua caſtitas indicitur.

Malac. 2. Quòd verò literatus eſſe debeat, teſtis eſt Malachias, qui dicit. *Angelus ſcientiarum*

1. Reg. 1. *eſt: & legem ex ore ejus requirent.* Hinc eſt, quod Heli ſedebat ante fores tabernaculi: vt reſponderet omni quærenti. Audi, quid illiterato ſacerdoti per Oſee dici-

Oſe. 4. tur. *Quia tu ſcientiam repuliſti: repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* *Apol.* Numquid ſacerdotes illiterati repellendi ſunt à Domino? *Cæſar.* Non: ſed quibus deeſt vſus ſcientiæ exterioris, habeant, vt prędictum eſt, lumbos præcinctos, & lucernas ardentes in manibus, id eſt opera bona. Quòd ſi ſibi cõmiſſos illuminare non valent verbo prædicationis, ad diuinum amorem illos accendere ſtudeant exemplo bonæ conuerſationis. Introiens ſacerdos ad altare, lauare debet faciẽ, os, & manus: id eſt maculas cogitationis, locutionis, & operum, in labro æneo, quod fe-

Exod. 38. cit Moyſes ex ſpeculis mulierum. Aqua eſt contritio, manutergium confeſſio.

Specula ſũt Sanctarum exempla. Quod illa abluit, iſta abſtergit. Specula mulierum ſunt exempla ſanctarum animarum: fides ſcilicet Abrahæ, obedientia Iſaac, lenitas Iacob, mãſuetudo Moyſis, humilitas Dauid, zelus Eliæ, pietas Ioſiæ, caſtitas Danielis. In his ſi ſacerdos ſe conſiderauerit: facilè cognoſcet ſuam imperfectionem. *Apollonius.* Qualis eſſe debeat conficiens, ſatis oſtendiſti: nunc me expedias, in quibus conſiſtat potentia conficiendi. *Cæſarius.* Quæ de his legi, vel audiui, paucis tibi explicabo.

TRIA exiguntur in Sacerdote, vt poſſit conficere: Ordo, verba, intentio. *Tria neceſſaria ad conſecrandum.*
Quartũ eſt ſubſtantia panis & vini. A. Quid, ſi in calice poſt benedictionẽ panis, vinum non eſſet in calice? C. Ex conſuetudine Ordinis noſtri cogimur credere, ibi eſſe corpus Chriſti: quia benedictionẽ panis non repetimus, ſed calicis tantùm. Simile ſentio, ſi poſt prolationem verborum illorũ *Hoc eſt corpus meũ* ſubſiſteret, neq; calicis benedictionem perficere poſſet. Magiſter Petrus Cantor *Opinio falſa*
& ſequaces ejus hoc non concedunt: dicentes, non poſſe fieri tranſſubſtantiationẽ panis in corpus Chriſti, donec prolata ſint hæc verba *hic eſt ſanguis*, &c. Quibus multi Doctorũ contradicere videntur in ſuis ſcriptis: ſimiliter & verba Euangelica. Priùs Dominus panem benedixit, porrigens illum diſcipulis ad manducandum, jam non panem, ſed corpus ſuum: poſteaquàm cœnatũ eſt, aliquo intervallo interjecto benedixit calicẽ. Quis dicere audeat, ibi non fuiſſe corpꝰ Chriſti, niſi calice priùs cõſecrato? Nullus omnino. *Apoll.* Eſtne in tali caſu ſanguis Chriſti? *Cæſar.* Etiam, non in calice, ſed in corpore. Non enim corpus Chriſti eſt ſine ſanguine. Nec tamen ibi eſt per converſionem: quia ante prolationem horũ verborum *hic eſt ſanguis*, vinum non eſt converſum in ſanguinem. *Apoll* Da mihi exẽplum, quod ſub ſpecie panis ſit corpus Chriſti, antequam calix benedicatur. *Cæſ.* Superiùs capitulo ſecundo habes exemplũ in viſione Godeſchalci: qui mox ꝓlatis his verbis *hoc eſt corpus meum*, vidit Chriſtum in forma humana. *Apo.* Si ſtatim Chriſtus eſt ibi totus, ſuperflue videtur mihi calix conſecrari. C. Sub duabus ſpeciebꝰ celebrat hoc ſacramentũ Eccleſia: vt animæ & corporis ſuſceptio in Chriſto, & vtriuſque liberatio in nobis ſignificetur. Nec plus ſub vtraque, nec minùs ſub altera tantùm ſumitur hoc ſacramentum. Eadem enim ratio eſt, vt ait Hilarius, in corpore Chriſti, quæ in manna, præceſſit. De quo qui plus colligebat, nõ amplius habebat: nec qui minus paraverat, minus inveniebat. A. Satis de his expeditus ſum. C. Non inutiliter his præmiſſis, videamus, quantũ gratiæ & gloriæ mereantur ſacerdotes dignè conficientes. *Exod. 16.*

Caput XXVIII.

De Sacerdote Clauſtri, in cujus manibus Chriſtus infra Canonem viſus eſt.

IN Hemmenrode ſacerdos quidã ſenex, Henricus nomine, ante paucos menſes defunctus eſt: vir ſanctus & juſtus, qui annis plurimis in eodem cœnobio fuerat ſacriſta. Hic cùm die quadam in choro Converſorum ad altare S. Ioannis Baptiſtæ celebraret, quidam ex Converſis circumſtantibus Salvatorem in effigie hominis in manibus ejus contemplatus eſt. Ipſe tamen ſacerdos non vidit. Hæc mihi retulit quidam ex ſeniòribus domus illius

Caput XXIX.

De Hermanno Abbate, in cujus manibus viſus eſt Chriſtus in Miſſa.

CVm in eodem Clauſtro, & ad idem, vt puto, altare, domnus Hermannus *Diſ.8.c.96*
die quadam Miſſam diceret, Henricus Converſus de Hart, cujus ſuprà ſæpe memini, in Canone columbam miri candoris juxta calicem vidit reſidentem. Vidit & ante ſumptionem infantem pulcherrimum: qui ex manibus ejus vſque ad ſummitatẽ crucis aſcendere viſus eſt. Qui mox deſcẽdens ſub ſpecie panis à ſacerdote ſumptus eſt. Ex qua viſione colligitur, quòd ſub ſpecie panis ſit veritas corporis Dominici: & quòd illa ineffabilis tranſſubſtantiatio authoritate fiat Spiritus ſancti. Hermannus verò viſionem non vidit. *Apollonius.* De malis ſacerdotibus quæſtio mihi nulla eſt: quare autem boni ſacerdotes eum quem in altari eſſe credunt, non videant, ſatis admiror. *Cæſarius.* Vt non videndo, ſed credendo, ampliùs mereantur. Fides, vt ait Gregorius, non habet meritum: cui humana ratio præbet experimentum. Cùm idem Hermannus, tunc Prior exiſtens *Greg. ho. 26 in Euang.*

in Hemmenrode, nocte quadam infra matutinas Deū oraſſet, vt ſibi dignaretur reuelare aliquid de ſtatu ſuo: mox vt reſidens oculos clauſit, quidam ei aſſiſtens, forrum, in quo ſcyphi argentei à conviuantibus portari ſolent, oſtēdit. Ipſe verò ſicut mihi retulit, orationis pręmiſſæ reminiſcens, cùm intra ſe diceret, q̄uo pertinet ad ſtatum tuum viſio forri hujus: ille ſtatim ſuperiorem thecam, cujus cacumen in nodū deſinebat, manu ſuſpendit: & ecce vidit pyxidem Dñici corporis catena aurea ex eodem nodo dependentē: ſicque viſio diſparuit. Et cognouit Priot corpus fuiſſe Dominicum, quod jugiter in theca ſui cordis per memoriam circūferre conſueuit: ſperans ex hoc ſuum ſtatum in oculis Domini minùs eſſe deſpectū. Quantùm in ſacerdotibus dignè celebrantibus gratia aſcendat, & merita creſcant, viſiones ſubnixæ declarant. *Caput* XXX.

De Sacerdote, qui infra Canonem à terra ſuſpenditur.

NOui quemdam ſacerdotem Ordinis noſtri, qui hanc gratiā accepit à Dño, vt quoties cum deuotione Miſſam celebrat, per totū canonem vſque ad ſacramenti perceptionem, in aëre ad menſuram pedis vnius ſe ſtare ſentiat. Nec mirū: deuotio enim ignea eſt, & ſemper nititur ſurſum: nec magnipēdo, ſi quādoque ſibi attrahat ſuū exterius domicilium. Inteiior verò ejus cauſa ſiue domicilium, mens eſt: in qua majorem habet poteſtatem, quia illud in cælum ſubleuat. Cumque tantam gratiā ab alio quodam Sacerdote ejus amiciſſimo cōperiſſem: ſcire volens veritatem, non abſque timore ab ipſo cœpi ſciſcitari, quæ audieram. Qui ſtatim robote perfuſus, cùm me confundere nollet, ita eſſe cōfeſſus eſt. quādo feſtinanter & ſine deuotione celebrat, vel quando ſtrepitu circūſtantium impeditur, prędicta ei gratia ſubtrahitur. *Apoll.* Quantum ex his colligo, ſummum ſilentium ſacerdotis deuotio in Miſſę ſilentio requirit. *Ceſar.* Verū dicis. Si ſacerdos Legalis oraturus pro ſalute populi, ſolus intrauit in Sancta Sanctorū, & om-
Luc. 1. nis populus, ſicut de Zacharia legitur, erat foris expectans hora incenſi, ne orantem impediret: quantomagis Sacerdos gratiæ, qui non jam corruptibile pro vna gente ſacrificium, ſed pro totius mundi ſalute Patri offert Filium, ſummam in al-
Ambroſij monitum de reverentia in Miſſa. tari pacem requirit & ſilentium. Vnde & beatus Ambroſius poſt Euangeliū monere ſolebat populū, vt à tuſſi & omni inquietudine ſe temperarent tempore canonis. Quòd verò devotio ignea ſit, & ſurſum nitatur, vt præfatus ſum, ſequens viſio demonſtrat. *Caput* XXXI.

De Vlrico monacho Villarienſi.

IN Villario Brabantiæ ante hoc biennium monachus quidā defunctus eſt, nomine Vlricus, juuenis diſciplinatus, & valde gratioſus: tam corpore quàm mēte virgo. Hic cùm in Namurco die quinto decimo ante mortē ſuam Miſſam celebraret, ſicut mihi retulit loci prędicti Prior, venerabilis incluſa, Vda nomine, cui Deus multa reuelare conſueuit, globū igneum ſuper caput ejus conſpexit. Erat enim tunc temporis grangiarius. Qui cùm infirmus in extremis ageret, & Abbas deeſſet, dixit ei quidam ex circūſtantibus Velleris domnum Abbatē modò videre? Etiam, inquit, valde illū videre deſidero: vt præſens congaudere poſſet mihi eunti ad nuptias. Et adjecit. Cras habebitis ꝓpter me feſtum, ſcilicet duas Miſſas. Quod ita factum eſt. Nam altera die dicta Miſſa in Conuentu poſt primā, erant enim kalendæ Octobris, animam virgineam efflauit: quæ à cæleſtibꝰ paranymphis ſuſcepta in æthereum thalamū ad nuptias agni, & ad amplexus ſponſi deducta eſt. Poſt tertiam verò celebrata Miſſa ſolēniter in Conventu, ſecundùm ꝙ ipſe prædixerat, terræ cōmendatus eſt. Et ſicut mihi dixit domnus Willelmus, nunc Abbas Villarienſis, tunc Prior ibidem, ne vnum quidem peccatū mortale depre-

hendere potuit in ejus extrema & generali confeſſione. Fuerat ſiquidē magnæ ſpei juuenis, vultum habens Angelicum: moribus bonis adornatus, natione Colonienſis. Prædicti verò ſacerdotis perſonā mihi prodere non licet. Eſt enim vir tantæ perfectionis, vt tanta gratia dignus ſit: & verbis ejus non credere, ſi tibi ꝓpalaretur, ſacrilegium judicares. *Apoll.* Vlricum, quantū ad prædictam viſionem, ſimilem judico S. Martino: de cujus capite, cùm altare benediceret, etiam globꝰ igneus emicuit. *Cæſar.* In vtroque ſignum fuit magnæ deuotionis, cujus author Spiritus ſanctus eſt: qui in igne ſuper Apoſtolos apparuit. Vnde non immeritò à Sacerdote ante Canonem ſurſum corda habere monemur.

Caput XXXII. De alterius Sacerdotis inſigni feruore, dum ad altare accedit.

ALium itidem noui Sacerdotem, cui accedenti ad altare tantā Dominꝰ ſæpe contulit deuotionem, vt eſſet venter ejus, ſicut ſcriptū eſt in Iob, *quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas nouas diſrumpit.* (Iob 32.) Et ſicut ipſe mihi confeſſus eſt, adhuc cum viuit, tam vehementes motus in corde ejus deuotio excitauit, vt ejus pectus diſrumpi videretur. Oportebat eū motus eoſdem ꝓpter circūſtantes reprimere. Quæ peccatorū vincula hujuſmodi impulſus non diſrumperent? Huic congruit illud Dauidicum. *Dirupiſti vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* (Pſalm. 115.) *Apo.* Puto, quòd valde mundis manibus ſacrificent, qui tam flāmeum pectus habent. C. Quòd hujuſmodi Sacerdotes non ſolū mundas, ſed lucidas tempore ſacrificij manꝰ habeant, exempla ſequentia declarant. Caput XXXIII.

De virgine, quæ hoſtiam vidit ad inſtar cryſtalli perlucidam.

DVm die quadam ſacerdos quidam in Monte ſanctæ Walburgis Miſſam celebraret, religioſa virgo Richmundis, cujus memini in Diſtinct. 8. cap. 7. poſt tergum ejus ſtans, hoſtiam in eleuatione tam lucidā vidit, & tam perſpicuam, ac ſi fuiſſet cryſtallina, & radio ſolari perluſtrata. Nec impediebant pollices ſacerdotis, quibus hoſtiam tenebat, in aliqua parte hoſtię claritatē: quia eadem gratia pollices dotabantur. Necdū tamen factam ibi fuiſſe puto trāſſubſtātiationē. Vocabatur autē ſacerdos ille Vuillelmus: ætate quidem juuenis, ſed vitæ regularis in Capella juxta Nuſſiam profeſſus. Viſionē hanc Richmundis ipſa Suppriori noſtro Gerlaco retulit, & ipſe mihi. A. Si tanta claritas fuit in pane, vt opinaris, benedicto: puto, magnū eſſe fulgorē in ipſo corpore Dñico. C. Hoc ſequēs viſio ꝓdit.

Caput XXXIV. *De deuotione & viſione ejuſdem virginis.*

DVm eadem Richmundis, ſicut ab ejus ore audiui, in prædicta Eccleſia ad Miſſam matutinalē ſtaret, infra Canonem circa ſacramentum maximā contemplata eſt claritatem. Putans primò, ꝙ radius ſolis per feneſtram demiſſus altare illuſtraret, propiùs acceſſit: & ecce claritas eadē ſenſim ſe oculis ejus ſubtraxit. Et intellexit ſtatim, quia lux eadem fuiſſet ex claritate corporis Chriſti, non ex ſole naturali: cujus ortum eadem hora longè præceſſerat. De ipſa verò Richmunde & de ejus deuotione circa illud ſacramentū mira dicturus ſum. Quando gratia cōmunicandi accedebat ad altare, aliquando ante perceptionē, aliquando poſt, labebatur, tenebatur, trahebatur: nunc mentis exceſſum, nunc corporis defectū incurrens, ita vt dicere poſſet cum Ieremia. *Factus eſt quaſi ignis flāmigerans in oſſibus meis: & defeci, ferre non ſuſtinens.* (Ierem. 20.) Videntes hęc ſacerdotes ſępe turbabantur: & circumſtantes admirati ſunt. Hęc de ſacerdotibus dignè celebrantibꝰ dicta ſufficiāt. Vis nunc audire aliqua, de iis qui dignè accedunt, & tamen ſacerdotes non ſunt? *Apoll.* Volo & deſidero valde. *Cæſar.* Quantū apud Deum mereantur gloriæ & dulcedinis, quantū gratiæ & fortitudinis, quantū ſalutis & honoris, dignè communicantes, aut cōmunicare deſiderantes: varijs tibi pandam exempla.

Caput XXXV.

De femina religioſa, quam Chriſtus proprijs manibus communicauit.

NOndum duo anni ſunt elapſi, quòd quædam religioſa femina in Brabantia, Vda nomine, de villa, quæ Thorimbais dicitur, ardenter nimis cōmunicare deſiderans, gratiam eãdem ſibi à ſacerdote ſuo impertiri humiliter & inſtanter poſtulauit. A quo repulſam paſſa, dicente, non debere feminas laicas pro libitu ſuo communicare, ſed certo tẽpore: fleuit & ingemuit. Cujus ardorem ſumm⁹ Sacerdos attendens, non diu paſſus eſt eam fraudari à deſiderio ſuo. Eadem enim nocte cùm in ſtratu ſuo jacens vigilaret, & orationibus vacaret, Salvator cū multo ſplendore cubiculum ejus ingreſſus, pyxidem, in qua corp⁹ ejus in Eccleſia ſolebat poni, propriis manibus portabat. Erat quoq; circa eū fragrantia miri odoris: & multitudo Angelorum in circuitu ejus, qui concorditer cantabant Antiphonā *Speciosus forma præ filijs hominum*, &c. Cumq; illa beata ad tantam gloriam ſtuperet, ſtans coram ea Dominus ait: Quia ſacerdos ille corpus meū tibi negauit, necte cōmunicare voluit, ego manib⁹ meis te cōmunicabo. Quod & fecit, hoſtiam vnam tollens: ſicq; receſſit. Erat autem alia femina religioſa ejus ſocia in eodem cubiculo jacens, & ipſa vigilans: quæ omnia quæ dicta ſunt vidit. Quod cū ignoraret altera, æſtimans eam ſopore fuiſſe depreſſam, mane ſciſcitata eſt ab ea, vtrūnam aliquid vidiſſet. Quæ reſpondit: etiam, hęc & hęc de te vidi. Tunc certior de viſione effecta, mox Eccleſiam intrauit, altare adijt, ſacerdotē per quaſdā verborum ambages, quid de corpore Domini facere, vel vbi illud ponere ſoleret, interrogauit. Cui cùm locum oſtendiſſet, ſubjecit. O ſi mihi ſemper hic liceret verſari, & reſpicere ad locum hunc ſanctum. Petiuit etiā thecam ſibi reſerari. Quod cùm factū fuiſſet, ait ſacerdoti. Noſtis, domine, quot hic repoſueritis particulas? Sic enim hoſtias vocare ſolent. Reſpondente ſacerdote, etiā, optimè: ſubjunxit mulier. Rogo, vt numeretis illas. Quod cùm ille feciſſet, & vna minùs reperiſſet: ex nimio terrore penè amens effectus, roſtuit & fleuit. Cūcta ſiquidem firmacula tam ſcrinij quàm pyxidis ſalua inuenerat. Tunc eum femina conſolata, quid viderit, vel quid de hoſtia actum ſit, expoſuit: monens, ne de cętero à tanta gratia tam vehemens deſiderium repelleret. Hęc nobis relata ſunt à Ioanne monacho noſtro: qui eodē tempore de prędicta villa veniens, veraciter ea ibidē contigiſſe cognouit. *Apoll.* Benedicta ſit gloria Domini de loco ſancto ſuo. *Cæſ.* Non minoris gloriæ eſt, quod ſequitur: etſi non tam manifeſtum.

Fervens deſiderium cōmunicandi non repellendum ab altari

Pſa. 44.

Caput XXXVI.

De Hildegunde vidua, quam Chriſtus per ſeipſam communicauit.

Luc. 2. IN villa Bulbelaie, quæ duobus milliaribus diſtat à Colonia, vidua quædam honeſta & Religioſa erat, Hildegundis nomine: amica domni Henrici Abbatis noſtri. Hæc more illius viduæ Euangelicæ, penè numquam recedebat de templo: jeiunijs & obſecrationibus ſerviens Deo. Habebat autem filium militē juvenem nomine Vuillelmum: à quo modicum ei impendebatur honoris, amoris, conſolationis. Et cùm abundaret, immemor natu æ ſineba illā egere: multis modis eam exaſperans. Non eſt recordatus ſcripturæ dicentis; *Maledictus à Deo, qui exaſperat matrem.* Sic illa perpeſſa eſt à nuru, vxore filij. Quæ cùm

Eccli. 3. infirmata ad extrema deveniſſet: dixit ancillæ. Fac me habere Sacerdotem, vt communicem. Illa verba ejus detulit ad nurum, dicens. Domina mea petit Sacerdotem. Cui illa ſubſtomachando reſpondit. In hebdomada iſta accepit corpus Domini: & tamen videtur mihi, quod adhuc viuat. Et adjecit indignando. Vade, voca illum. Qui cùm veniſſet cum corpore Domini: ait infirma. Quare veniſtis, Domine? Reſpondente Sacerdote, vt communicem vos: Reſpondit. Dominus meus, cujus corpus petiui, jam hic fuit præſentialiter: & ſuis manibus me communicauit. Ex hoc numquam ſuſcipiam illud ab homine. Poſt aliquot verò dies defuncta eſt. Et quia ſcriptum eſt, *qui non honorat patrem & matrem, non letabitur in filijs:* Domino eadem hebdomada Vuillelmi primogenitum extinxit; reliqui verò ejus liberi cùm ferme eſſent duodecim: ſecundum ordinem infra breue tempus omnes defuncti ſunt.

Caput XXXVII. *Conuerſus cōmunicare deſiderans hoſtiam reperit in ore ſuo.*

REtulit nobis domin⁹ Bernardus de Lippa Abbas, Liuoniæ nunc Epiſcopus, ibidem rem ſatis glorioſam. Cùm quidā, ſi bene memini, Conuerſus, qui ru-

per fidem ſuſceperat, cõmunicare vidiſſet, & ſibi hoc minimè licere cognoviſſet: ſtans contra altare cõmunicandi deſiderio ſuſpirauit. Et ecce pius Dominus ſine ſacerdotis miniſterio de altari per ſacramentum dignatus eſt deſcẽdere in os ejus. Qui mox hoſtiã aperto ore oſtendens, & cauſam tantæ gratiæ manifeſtans, cunctos qui aderant in ſtuporem convertit. Eãdem enim hoſtiam defuiſſe repererunt in altari. Simile huic contigit ante hoc bienniũ: ꝙ tantò erat mirabilius, quantò ſenſui humano profundius. *Caput XXXVIII.*

De Arkembaldo de Burde, cui idem contigit.

ARkembalbus de Burde vir nobilis erat & potens: talius amator juſtitiæ, vt nullam in judicijs reſpiceret perſonã. Hic cùm grauiter infirmaretur, lectoque decumberet: in ꝓxima camera tumultũ clamoreſq; femineos audiuit. Quicũ de cauſa ſciſcitaretur, nullus ei circumſtantium veritatem dicere præſumpſit. Tũc mittens vnum ex pueris ſuis, ait. Pręcipio tibi ſub interminatione oculorum tuorum, vt dicas mihi meram veritatem. Cui ille pauens reſpondit. Dñe, domicellus meus filius ſororis veſtrę feminam vi opprimere voluit, & hęc fuit cauſa clamoris. *Exemplum zeli iuſtitiæ* Ad quod verbum valde cõmotus, dixit militibus. Ite, & ſuſpendite illum. Milites obedientiã ſimulantes, poſtq̃ egreſſi ſunt, dixerunt ad inuicem. Si occiderimus juuenem hunc nobilẽ, & dominus noſter, ſicut opinabile eſt, mortuus fuerit: vel morte mulctabimur, vel erimus extorres. Omnia tamen juueni intimantes, & vt ptęſentiæ avunculi ſe ſubtraheret, cõmonentes, poſt horas aliquas ad dominũ ſuum ingreſſi, ſe ejus impleſſe mandatũ affirmauerunt. Quinto verò die juuenis ęſtimãs avunculum de culpa eſſe placatum, vel immemorẽ, aperto oſtio introſpexit. Quem vt infirmus conſpexit, verbis blãdis juxta ſe ſedere pręcepit. Vno vero brachio collum ejus ſtringens, & manu altera cultellũ ſuum clam extrahens, gutturi ejus infixit & occidit. Qui cum planctu & dolore multorũ elatus, toti prouinciæ incuſſit horrorem. Sed & Archẽbaldo addit⁹ eſt dolor dolori, adeò vt invaleſcente infirmitate pro Epiſcopo mitteret, petens ſacrum ſibi corpus deferri. Qui cùm veniſſet, ille cũ multis lacrymis & contritione cordis omnia peccata ſua confeſſus eſt. Super quo Epiſcop⁹ iratus reſpondit. Quare ſubticetis parricidium, quod cõmiſiſtis in cognatum veſtrũ? Dicente illo, fuitne hoc peccatum: ſubjecit Epiſcopus. Etiam, crudele nimis. Et ille: ego neque peccatũ judico, neq; à Deo mihi remitti depoſco. Reſpõdente Epiſcopo, ego vobis corpus Chriſti non tradam, niſi parricidium idẽ confiteamini, ſubjunxit vir nobilis. Sciatis, domine, me illũ non occidiſſe ex aliquo rancore, ſiue motu iræ: ſed ſolũmodo ex Dei timore, zeloque juſtitiæ. Nũquam aliquis filium ſororis plus diligere potuit, quàm ego illũ dilexi. Si mihi corpus Domini mei negaueritis: ego illi corpus & animã meam cõmitto. Hæc enim dixit & egit ꝓpter exẽplum: ne juſtitiæ & judicio derogare videretur. Vix enim Pontifex limen domus egreſſus fuerat, & ecce ægrotus eum reuocauit, dicens. Revertimini, domine Epiſcope, reuertimini: videte, ſi in pyxide habeatis corpus Chriſti. Quod cùm feciſſet, nec aliquid in ea reperiſſet, ſubjunxit ille. Ecce quem mihi negaſtis, ipſe ſe mihi non negauit, apparuitq; hoſtia in ore ejus: & impletum eſt in eo, quod per Sapientẽ dicitur. *Diligite juſtitiam, qui judicatis terram.* *Sap. 1.* *Sentite de Dño in bonitate: & in ſimplicitate cordis quærite illum. Quoniã inuen tur ab ijs, qui non tentant illũ: apparet autem eis, qui fidem habent in illum.* Epiſcopus verò pavẽs tantũ miraculum vbique divulgavit: per quem etiam quibuſdam Abbatib⁹ Ordinis noſtri innotuit: qui anno pręterito illud in Capitulo generali recitauerunt, cunctis Deum glorificantibus, qui facit mirabilia magna ſolus *Apcl'o.* Valde me lætificat horum relatio. C. Adverte nunc, quanta ſit in corpore Chriſti dulcedo.

Caput XXXIX. *De dulcedine, quam percipit quædã monialis in cõmunione.*

NOui quamdam ſanctimonialem Ordinis noſtri, quæ illam à Dño accepit gratiam: vt quando cõmunicat, tantam ex ipſo ſacro corpore dulcedinem ſentiat, ac ſi mel reciperet. Non ſaporem panis, ſed mellis, vt dixi, in maſticatione ſentit tota illa die: maximè ante perceptionẽ cibi corporalis ſaliuã habens mel-
Exo. 16. liſluam. Nec mirum: legitur enim de manna, ꝙ guſtus ejus fuerit quaſi ſimilæ cũ melle. Eſt autem eadem ſanctimonialis virgo vitæ venerabilis: cujus perſonam ſupprimo, eo quòd adhuc viuat, & ſe prodi non permittat.

Caput XL. *Item de dulcedine Aleidis Abbatiſſæ ex ſacra cõmunione.*

GRatiam ſimilem, & fortè majorem, audiui collatã fuiſſe dñæ Aleidi, primæ Abbatiſſæ monaſterij ciuitatis Weſtfaliæ. Hęc quotieſcũque corpꝰ Domini à ſacerdote ſuſcepit, non panis ſoliditatem inter dentes, neq; panis ſaporem intra fauces ſenſit: ſed ipſum ſacramentũ quaſi favus mellis ſine maſticatione per guttur ejus in ventrem defluxit ſic, vt mira ſuauitate omnia ejꝰ interiora replerentur. Quando defuncta eſt, dõnus Florentius Abbas de Campo S. Mariæ, qui pater ejꝰ fuerat ſpiritualis, atq; confeſſor, poſt ſepulturã ejus, omnibus qui confluxerant,
Iudic. 14. eãdem gratiam prædicauit. *A.* Si de cadauere leonis, vt legitur in Iudicũ, egreſſa eſt dulcedo: non miror, ſi de corpore Chriſti, qui eſt leo de tribu Iuda, dulcedo egreditur. C. Iuſtè moueris. Videtur huic beatæ congruiſſe illud Sponſi in Canti-
Cant. 4. cis Canticorũ, *Fauus diſtillans labia tua Sponſa:* ſubaudis, eſt tibi corpus meum. A. Quæ tibi videtur fuiſſe cauſa illius dulcedinis in ſacramẽto, atque liquefactionis? C. Ardor perfectæ charitatis, quo ęſtuabat. Nã cùm eſſet naturaliter, vel potiùs ex abſtinentia & laboribus ſemper pallida atq; macilenta: quoties eam cõmunicare contigit, ita inflãmabatur, vt facies ejus igneo colore reſplenderet. Legitur in Ex-
Exo. 16. odo, quòd incaleſcente ſole liquefiebat manna. Manna ſua dulcedine atq; albe-
Ioa. 6. dine ſignificat Chriſtum, qui ait. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi.* De quo &
Pſal. 77. in Pſalmo ſcriptum eſt. *Panẽ Angelorum manducauit homo.* Sol quia calet & illuminat, perfecta charitas eſt. Si enim manna liquefiebat incaleſcente ſole: non mirũ, ſi ejus ſignificatum dulceſcit & liqueſcit inardeſcẽte charitate. Et licet in ſacra cõmunione hujuſmodi dulcedo corporalis, ſiue liquefactio, ſit rarior: non tamen ea dulcedine ſeu liquefactione quæ in anima fit ſpiritualiter, eſt ſalubrior. Bene
Pſal. 24. & 118. Chriſti dulcedinẽ ſenſerat, qui ait. *Dulcis & rectus Dominus.* Et in alio loco. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua: ſuper mel ori meo.* De liquefactione Spõſa dicit in cã-
Cant. 5. ticis. *Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt.* *A.* Placet quod dicis. C. Corpus Dominicũ manna eſt abſconditum, omne delectamentum in ſe habens, & omnis ſaporis ſuauitatẽ. A. Si tanta gratia eſt in ſacramẽto Altaris: quid eſt, quòd alij alijs rariùs cõmunicant? C. Quidam ſe ſubtrahunt ex humilitate, indignos ſe judicãtes. Alij minùs curant: vel ꝓpter morſum conſcientiæ accedere non audent. Priores ſpiritualiter cõmunicant: ſequentes magna gratia ſe priuant. Quidam ſunt,
Cõmunicare an præſtet. qui & libenter cõmunicant, & tanta gratia ſe dignos exhibent: hi beati ſunt. Ponatur, duos ęquales eſſe in charitate, & vnus ſimpliciter ad Chriſti corpus accedat, alter verò ſimpliciter dimittat: in cõmunicante, ſicut credo, intenditur charitas, & fit in eis mox meriti inęqualitas. *A.* Vnde hoc probas? C. Manna non deſcendit ſine rore: neque Chriſti corpus à bonis ſumitur ſine augmento gratiæ. Quòd bonũ ſit bonis cõmunicare, duobus tibi exemplis pandam ſequentibus.

Caput XLI. *Conuerſus cõmunicaturus videt Chriſtum ſanguinem ſuum in calice ſtillantẽ.*

Cap. 28. & 29. & alibi. IN Clauſtro, cujus ſæpè memini, ſicut mihi ſcripſit quidã ex ſacerdotibus domus ejuſdem, in quadam ſolẽnitate Natiuitatis Domini fratres ad ſacram cõ-

munionem

munionem ſe pręparabant. Cūque pacem jam accepturi, poſt *Agnus Dei* terræ, vt motis eſt, procūberent: vidit frater quidam puerū Ieſum, nō tamen quaſi recēter natum, ſed in cruce quaſi paſſum: cujus omnia vulnera cruorē ſtillabant, quē tamen calix ſubter poſitus recipiebat. Vnde frater ille tantis ſumendis ſacramentis ſe indignū reputans, ad ſuperiora ſtalla diuertit: aliiſq; innuentib⁹ vt procūberet, ſe non ꝓceſſurū ſignauit. Prima autem cantata, aliis ad Capitulū exeuntibus, ipſe ad orationē faciendam, vt quidam facere ſolent, diuertit: venienſq; ad altare ſanctæ Crucis orationi intendit: & videbatur ei tēpus breve præ deuotionis magnitudine. Cūque orationem protraheret, & abire tempus non ſentiret, apparuit ei beata Dei Genitrix, & alloqui eū dignata eſt. Cur, inquit, hodie ſacroſanctū corpus & ſanguinem dilecti filij mei non ſumpſiſti? At ille non ore, ſed corde, ſe indignū clamabat. Ad quod beata Virgo reſpondit. Tu te indignū cogitas: & quis putas tantæ rei dignus eſſe poteſt? Hanc igitur offenſam tibi cōdonabo: ſed vide, ne de cętero ſimilem feceris. Igitur cùm orationi intentus, & confabulatione beatæ Virginis delectatus, quaſi in extaſi raptus eſſet, tandē ad ſe rediit, & ad capitulū poſt alios occurrere feſtinabat. Ibat. & ecce occurrebant illi aliquanti fratres ſacra altaria circūeuntes, Capitulum verò finitum erat. Ipſe autem neſciens, & tēpeſtiuè occurrere exiſtimans, adhuc orabat: ſed ſubſequēs monachus ſignū tertię pulſauit. Tunc demū intelligens quæ erga ſe gerebantur, ſe ab hac noxa illi abſoluendum cōmiſit, qui eum ſic abſentauerat.

B. Virgo ad cōmunionē adhortatur.

Caput XLII.

Vidit Conuerſus in os alterius pulcherrimum puerum intrare, cùm communicaret.

IBat poſt hęc in Cœna Domini quidam frater ad ſacram communionem. Fuit planè in maximo torpore & diffidentia: ita vt, ſi fieri poſſet, vellet, ſe ſacræ cōmunioni non intereſſe. Procedebat igitur ad altare, vel potiùs eūdo ſe quaſi ſubtrahebat à Deo: vt ſequentibus eſſet moleſtus, ipſumque propellerent. Cumque ventum eſſet ad gradum Pręſbyterij, cōuerſus vidit alium fratrem, de quo ſupradictum eſt, ſequentem. Venitque ei in memoriam viſio quædam, quam ab illo didicerat: ac ſubito mutatus in virum alterum, ibat ſpirans & anhelans, ſpiritu judicij & ardoris accenſus quaſi furnus & inflāmatus, ita vt ſe capere vix poſſet. In tali ergo ſpiritu cùm eſſet, & jam alacriter ad altare feſtinaret, vidit ille ſubſequens, & ex ſignis apparentibus interioris illius hominis ſtatum conjecit. Humiliante itaque ſe illo, vidit iſte poſterior ſpecioſiſſimum puerum manibus Sacerdotis accipi, & in os illius fratris deponi. Et cùm videret, terræ procumbens, ipſum, quem viderat, adorauit Moti ſunt autem ſuper hac venia ejus quidam: eo quòd inordinatè feciſſe videretur. Et conuenit eum vnus in audientia plurium: minans, ſe eum proclamaturum. At ille cauſam ei, qui ſciebat, commiſit: vt ab hac eum verecundia tueretur. Qui immiſit ei ſpiritum ſilentij & quietis: & non mouit illum. Porrò ille, qui puerum Ieſum ſuſceperat, & portabat, ibat & reuertebatur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis. Incedebat, vel potiùs ferebatur in jubilo cordis, in ardore ſpiritus vehementis: & in tantam ebrietatem ſpiritus deuenerat, vt quaſi à ſenſu alienatus, propemodum ſe non ſentiret, & vix ad ſtallum ſuum ſine titubatione rediret. Super hoc ab illo alio ſæpe multumque conventus, omnimodis occultabat: donec ille tandem ei, qui de ſtatu ejus conjecerat, aperire compulſus eſt: & ſic demū mutua ſibi collatione quæ viderant & ſenſerant, innotuerunt. A. Si ſe à ſacra cōmunione ſubtrahentes à beata Dei Genitrice ſic corripiūtur: ſi ipſe

Illa verò per totam Miſſam & poſtea diu in ore & in gutture ſuo tantã ſenſit dulcedinem, vt non dubitaret, adeſſe totius dulcedinis auctorem. Eadem virgo cùm die quadã ex remoto deferri videret corpus Dñi, miri odoris ſenſit ex eo fragrãtiam. Quam tantò pleniùs percepit, quantò ſacramento plus approximauit. Gerlacus Supprior noſter hęc mihi retulit: dicens, ſe ab ore prædictæ virginis ea audiuiſſe. *Apo.* Cùm corpus Domini tantæ ſit dulcedinis, tantiq; odoris: miror, quare ſolo ejus eſu corpora nõ ſuſtententur. *Cæſ.* Corpus Dñi licet ore percipiatur, magis tamen cibus animæ, quàm corporis eſt: nec nobis incorporatur, ſed Chriſto nos incorporat. Attamen, ꝙ corpus cõmunicantis quandoq; illo ſuſtenetur, duplici tibi pandam exemplo. *Caput* XLVII.

Corpus Chriſti cibus eſt animæ corporis.

De femina, quæ de ſolo corpore Chriſti vixit.

FEmina quædam, ſicut monachus noſter Reinerus, quandoque Scholaſticus ſancti Andreæ in Colonia, mihi recitauit, ex multa devotióne ſępe ſolita erat cõmunicare. Quæ quantò plus cibũ cæleſtem cœpit appetere, tantò ampliùs corporalem cœpit faſtidire. Quod vbi ſenſit, ex permiſſione ſui ſacerdotis ſingulis diebus Dominicis cõmunicauit. Cui cib⁹ ille vitalis tantã contulit fortitudinem, vt ſine omni eſurie corporali ꝓximam expectaret Dominicam. Hoc multo tempore actitans, gratiã ſibi collatam prædicto ſacerdoti confeſſa eſt. Ille verò cùm Epiſcopo loci rem tam mirabilem recitaſſet: timens Epiſcopus aliquid fallaciç eſſe in cauſa, ſicut vir ſapiens reſpondit. Cùm denuo venerit ad te, loco Dominici corporis hoſtiam ei porrigas non benedictã, per quam citiùs hujus rei experieris veritatem. Quod cùm feciſſet ſacerdos, femina tentatã ſe ignorãs, mox vt domũ redijt, tam vehementer eſurire cœpit: vt morituram ſe crederet, ſi non ocy⁹ mãducaret. Currens tamẽ priùs ad ſacerdotem, & eãdem famem peccatis ſuis imputans, pedibus ejus ſe proſtrauit: & gratiam diuinitus collatam ſibi ſubtractam, lacrymabiliter expoſuit. Quod vbi ille audiuit, gauiſus valde gratias egit Deo, qui facit mirabilia magna ſolus: & dedit ei verum Chriſti corpus; cujus virtuti mox omnis eſuries ceſſit, & gratia ſubtracta acceſſit. Epiſcopus verò hæc audiens à ſacerdote, & ipſe Deũ glorificauit. A. Rem recitas valde miraculoſam. C. Si Elias Propheta in fortitudine panis hordeacei ambulauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus vſq; ad montẽ Dei Horeb: quid miraris, ſi femina hęc incolumis potuit viuere paſta pane vitæ? Multiplex ex illo fortitudo eſt, non ſolùm animæ, ſed & corporis. Aliud habes ſuprà exemplũ de virgine de Quido, quæ pręter Chriſti corpus nihil comedit: excepta vua, quã ſugebat. In diſtinct. 7. cap. 20 hanc reperies. Audi nunc rem ſatis glorioſam. *3. Reg. 19.*

Caput XLVIII.

De milite, qui virtute ſanctæ cõmunionis de hoſte triumphauit.

LVdovicus Comes Locenſis, pater hujus, qui adhuc ſupereſt, etiã Comitiam tenebat de Renheke. Cui propter licentiam miles quidam miniſterialis bene natus multas inferebat injurias, ſua ſibi vſurpando, & homines ad Comitiam pertinẽtes deprędando. quod cùm omnibus amicis ſuis Comes cõquereretur, & die quadam diceret cuidã nobili viro, qui ab eo bona tenebat, quare mihi non rapitis illũ prędonem: reſpõdit. Bene eũ caperem, ſi eſſem ſecutus, quòd à vobis in corpore nòn lęderetur. Quẽ cùm accepta fide cepiſſet, Comes ſophiſma faciens protinus ſepulchrũ fieri juſſit: in quo militem mollibus inuolutũ ſine petra poni fecit: ſicq; terra coopertũ extinxit. Cujus cognati mox furẽtes coram Imperatore Friderico auo hujus qui nũc imperat, cõtra pręfatũ virũ nobilẽ cum multa vociferatione q̃rimoniç depoſuerũt: dicẽtes ꝙ accepta pecunia illũ Cõmiti tradidiſſet,

Cumque Imperator fremeret, innocentem dánare volens: miles quidam honeſt⁹ aſcenſo ſcamno licentiá loquendi petiuit & obtinuit. Domine, inquiens, medietatem vix verborũ audiuiſtis Si miles præſens eſſet: fortè bene ſe excuſaret. Reſpondente Imperatore, licentiá habeas adducendi eum, miles militem adduxit. Qui cùm per advocatum plenè ſe excuſaſſet: inſtigantibus aduerſarijs Imperator reſpondit. Verba ſunt: non ſic pœnã evadet. Reſiſtente ei milite, qui illum adduxerat, & dicente: domine, ſi eum læſeritis, nũquam de cętero verbis veſtris credentur, placatus Imperator adjecit. Modò libet abſcedat: & ſi à me vel à meis poſtea captus fuerit, traditionis pœnam exolvet. Cũq; vir nobilis veniſſet ad limen palatij, ſciens longas Regibus eſſe manus: ſtans & apud ſe deliberans, redijt ad judicium, dicens. Domine, non poſſum effugere manus veſtras: tantùm pręſumo de mea innocentia, & Dei miſericordia, vt in inſtanti paratus ſim me defendere, ſecundùm ꝙ juſtitia dictauerit: cùm ſim nobilis, jure meo cedo. Reſpódit Imperator. Modò loqueris ſicut ꝓbus vir. Quęſitus eſt in parte aduerſaria miles fortiſſimus, qui eum ſingulari duello impeteret. Die verò altera vir nobilis pręmiſſa cõfeſſione corpus dominicũ ſuſcepit: ſicque cum aduerſario ſuo, ſpem habens in eodem ſacramento, circulum pugnaturus intrauit. Quem cùm ille, ſicut vir validiſſimus, impelleret & ꝓpelleret, & veniſſent ſic ante Imperatorem: audiente tam Imperatore, q̃ circumſtantibus Principibus, pugil clara voce ait ad militem. Dic mihi, comediſti aliquid hodie? Reſpondente illo, Etiam, corp⁹ Domini mei comedi: miſer ille ſubjunxit. Etiãſi diabolum comediſſes, hodie te proſternam. Vt autem pius Dominus ſacramenti virtutem oſtenderet, mox poſt verba blaſphemiæ vires blaſphemo ſubtraxit: & ſuũ militem adeò roborauit, vt illum corã ſe minaret vt puerum, nec ſtare poſſet. Qui tandem ſe reddidit. Sicque per eſum dominici corporis miles fidelis victoriam adeptus, cum multa gloria ad ſua liber repedauit. Hæc nobis retulit Theodericus monachus noſter, quandoq; Comes in Wieda; qui duello interfuit, & hęc quæ dicta ſunt, vidit & audiuit. Igitur ſacra cõmunio ſalus eſt animæ & corporis.

Purgatio criminis inpia per duellum.

Blaſphemia verba.

Caput XLIX.

De milite, qui ſuſpenſus mori non potuit, donec Chriſti corpus percepit.

MIles quidam nobilis, terrã habens & caſtrum, apud Fredericũ Imperatorem à multis accuſatus eſt, quòd ꝓvinciam ſpoliaret. Quem cùm ſæpi⁹ citaſſet, & non cõparuiſſet, tandem proſcripſit: mandans ſuis, vt illum caperent. Qui cùm lateret, non tamen minùs rapinas exerceret: caſu à quodam ex officio captus, patibulo, ſecundùm ꝙ Imperator pręceperat, appenſus eſt. Tertia die miles quidam pręteriés, cùm vidiſſet illũ, ait ſeruo ſuo. Deus, quàm pulcher homo iſte erat! Reſpondente puero, vir ille nobilis eſt conſanguineus veſter, acceſſerunt propiùs, vt depoſitũ ſepelirent. Ad quos ille de patibulo clamauit. Deponite me: adhuc enĩ viuo. Æſtimantibus illis, quia phantaſma eſſet, ſubjunxit. Nolite timere: quia homo Chriſtianus ſum. Depoſitus verò, ſic ait. Modicum obſequij ego peccator Deo impendi: propter quod miſertus eſt mei. Singulis diebus tres orationes Dominicas cum totidem venijs Sanctæ Trinitati dicere conſueui, Angelica ſalutatione præmiſſa: quinque verò orationes cum quinque venijs & *Aue Maria*, quinq; vulneribus Chriſti. Simili modo vnam orationé, id eſt, *Pater noſter*, Angelo, cui commiſſus ſum. Item eodé modo vnam corpori Chriſti, quod ſingulis dieb⁹ cõficitur per vniuerſum mundum: quatenus in fine vitæ meæ tanto munitus viatico mererer. Quod & Dñs mihi pręſtabit ſua miſericordia: vnde rogo, vt vocetis ſacerdoté, à quo illud ſuſcipiam. Qui cùm veniſſet, confeſſione pręmiſſa cõmunicauit: moxq; ſpiritum emittens, ad eũ cui incorporatus fuerat, feliciter migrauit

Preces militis ſalutares.

Quem in cœmeterio ſepelientes, tam grande miraculũ divulgauerunt vbique. A. Bene jam ex hoc conſidero, quòd ſacra cõmunio ſalus ſit mentis & corporis. C AE S. Quòd ſalus ſit mentis, habes exemplum in diſtinct. 2. cap. 16. de milite Reméſi. qui ejus eſu cõpunctus eſt ad pœnitentiam. Quòd verò ſalus ſit corporis, nõ ſolùm exemplũ eſt nobis præſens miles, qui ejus virtute cõſeruat⁹ eſt, ne moreretur: ſed & ſubjecto pleniùs cognoſces exéplo. *Caput L.*

De ancilla ſacerdotis, quæ gratia dominici corporis ſenſum recepit.

ANno præterito in Wiſe ciuitate Veſtfaliæ cùm ancilla ſacerdotis de domo ſero exiret, & diabolum in forma cujuſdã, à quo amabatur, conſpiceret, aſpectu illius horrens ſe ſignauit, & monſtrum mox diſparuit. Cui diabolus iterum apparens ait. Si non feciſſes hoc ſignum, domũ viua non intraſſes. Quam cùm vocaret, & illa exire renueret, ſubjunxit. Tolle veſtẽ iſtam. Erat enim ſtragulata. quę tam in voce q̃ in horrore diabolum intelligens, retrorſum cecidit, & ſenſum penitus amiſit. Sacerdos verò hoſtiam quaſi pro remedio mittens in os ej⁹ non benedictã, cùm nihil ei prodeſſet, digito ſaliua madefacto corpus Dñi tetigit. Quem cùm in os miſiſſet mulieris, mox illa ſenſũ recepit, locuta eſt, & ſana ſurrexit. Hæc apud nos canonicus quidam Præmonſtratenſis recitauit: aſſerens, ſe eodem tempore fuiſſe in prædicta ciuitate. Prædictũ miraculum audiuià quodam religioſo Abbate nigri Ordinis. Aduerte nunc, quantũ conſequantur honoris Chriſti corpus honorantes. *Caput LI.* *Signum crucis dæmonẽ fugat.*

De milite, qui corpus Chriſti in luto adorans, luto non fuit inquinatus.

TEmpore ſchiſmatis inter Philippum & Ottonẽ, dominus Vuido Cardinalis, aliquando Abbas Ciſtercienſis, cùm miſſus fuiſſet Coloniam, ad confirmandã electionem Ottonis, bonam illic conſuetudinẽ inſtituit. Præcepit enim, vt ad elevationem hoſtiæ omnis populus in Eccleſia ad ſonitũ nolæ veniam peteret: ſicque vſq; ad calicis benedictionem proſtratus jaceret. Præcepit etiã, vt quoties deferendum eſſet ad infirmum, ſcholaris ſiue campanarius ſacerdotem præcedens, per nolam illud proderet: ſicque omnis populus tam in ſtratis quàm in domibus Chriſtum adoraret. Retulit eis eodẽ tempore caſum ſatis miraculoſum. Miles quidã in Francia fuit tantæ deuotionis, vt quotieſcumq; Chriſti corp⁹ eleuari ſiue deferri videret, proſtratus illud adoraret. Contigit, vt die quadam veſtibus ſuis pretioſis indutus intraret ciuitatem. Cũque platea in qua equitabat nimis eſſet lutoſa, ex improuiſo obviũ habuit corpus Domini. Quo viſo modicùm intra ſe deliberans, ait. Quid facies modò? Si in tanta profunditate te proſtraueris, perdita ſunt veſtimẽta tua hæc delicata. Si verò non deſcenderis, ſaluberrimæ conſuetudinis tranſgreſſorem te ſemper accuſabit conſcientia. Quid plura? Præualeſcẽte deuotione de equo proſiliens in lutũ ſe miſit: in quo flexis genibus, eleuatis manibus, Chriſtum adorauit. Et quia dulciſſimus Dominus honorantes ſe non ſolũ in futuro remunerat, imo etiam in præſenti nonnũquam rehonorat: hoc egit ſua potentia, vt totius luti nec vna quidem guttula veſtimentis ejus adhæreret. Tunc equũ cum multa admiratione reaſcendit: & ampli⁹ in fide confortatus Deũ glorificauit. Simile contigit religioſę feminę in prouincia noſtra. A. Satis delector in iſtis miraculis. C. Hoc etiam noueris, quia ſicut Dñs ſua ſacramẽta, vt prædictum eſt, honorantibus rependit honorem: ſic blaſphemantibus illa nonnũquam in præſenti pœnalẽ inducit confuſionem. *Caput LII.* *Chriſtus honorat honorantes ſe.*

De Hæreticis, qui furati ſunt in Eccleſia corpus Domini.

NOn eſt diu, quòd quidam ſub ſchẽmate religionis venientes in diœceſin Colonienſem, in diuerſis Eccleſijs corpus Domini furati ſunt. De reliquis ve-

C. Idcirco dicit Auguſtinus ſuper illũ locum, *Dederunt in eſcam meam fel*, de crucifi- *Pſalm. 68.*
xoribus ejus: quibus ſimiles ſunt, inquit, indignè ſumentes & conficientes. *Gravius peccant contemnentes Chriſtum regnantẽ in cœlis, quàm qui crucifixerunt ambulantẽ* *Aug. in eũdem Pſalmũ*
in terris. Quòd verò ab eis conculcetur, ibi dicit. Conculcat Chriſtum, qui liberè peccat, & qui eo indignè participat. Ob hujuſmodi exceſſus his tẽporibus graviſſimè plagata eſt Friſia, ſicut dixiſſe me memini in diſtin. 7. cap. 3. de pugile, qui corpus Dñi ſacerdoti de manu excuſſit. A. Si mali ſacerdotes Chriſti corpus in altari, vt mihi videtur, crederent, nũquam talia præſumerent. C. Quidam credunt, quidã non credunt. Vtn. taceã de malis: de bonis ſacerdotib⁹ tibi referã exẽ plũ.

Caput LVI. *De Sacerdote neſciente corpus Chriſti eſſe in altari.*

COloniæ in Eccleſia ſancti Andreę canonic⁹ quidã extitit, Ordine ſacerdos, arte medicus, Petrus nomine. Cùm die quadam quidã ex ejus concanonicis infirmus eo pręſẽte eſſet cõmunicaturus, & ei ſacerdos diceret, Credis hoc eſſe verũ corpus Domini, ꝙ natum eſt de Virgine, & pro te paſſum in cruce? illeque reſponderet, credo: pręfatus Petrus virorũq; verba notans, expauit. Poſtea ſolus conueniens Euerardum Scholaſticum Eccleſiæ, qui & ipſe cõmunioni interfuerat, ait. Interrogauit ſacerdos infirmũ illum bene? Etiã, inquit, qui aliter credit, hæreticus eſt. Tunc Petrus ejulans, pectuſq; tundens, exclamauit dicens. Væ mihi miſero ſacerdoti: quõ hactenus Miſſas celebraui! Nam vſq; ad hanc horam putabam ſpeciem panis & vini poſt conſecrationem tantùm eſſe ſacramentũ, id eſt ſignum & repręſentationem Dominici corporis & ſanguinis. Poſtea verò ad deletionẽ ejuſdem ignorantiæ, quæ nimis craſſa erat, in honore B. Mariæ Magdalenæ in Scolgingaze & capellã & hoſpitale, in quibus nunc habitant Pędicatores, ędificauit. Si verò ſacerdos literatus & bonæ vitæ ſic errare potuit: quid dicam de idiotis & malis? *A.* Si Chriſtus in altari tam à malis quàm à bonis tractatur & ſumitur: puto, quòd malos valde indignè reſpiciat. C. Reſpect⁹ Chriſti non poteſt eſſe ſine miſericordia: ſecundùm ſubſequens exẽplum, quod periculoſius eſt, faciem auertit ab eis. *Caput* LVII. *Ignorantia craſſa circa hoc ſacramentum.*

De malo ſacerdote, à quo Chriſtus in Miſſa faciem auertit.

SAcerdos quidã cùm Miſſam diceret, & Chriſti corpus in manib⁹ haberet, quidam ex circũſtantibus in manib⁹ ejus puerum vidit facie ab eo auerſa. Quod vbi agnouit, auerſionem eãdem meritò peccatis ſuis imputans, turbatus eſt: ita vt dicere poſſet cũ Pſalmiſta. *Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.* Spero, ꝙ poſtea vitam ſuã emendauerit. Quibuſdam etiã ſacerdotibus indignè conficientibus, pius Dominus ſacramentum ſubtrahit: ne ſibi ad judicium ſumant. *Pſalm. 29.*

Caput LVIII. *De Ervuino ſacerdote, qui corpus Domini in Miſſa perdidit.*

QVidam Sacerdos, Ervuin⁹ nomine, Coloniæ in Eccleſia B. Petri Apoſtoli ad altare ſanctæ crucis Miſſas celebrare conſueuit. Hic cùm die quadam poſt trãſſubſtantiationẽ hoſtiam deponeret, de altari rotabatur. Quam cùm vbiq; circa altare quęreret, & populus cum eo: non eſt inventa. Haud dubium, quin per manus ſanctorũ Angelorum perlata ſit in ſublime altare Dei, ne ſacerdos luxurioſus eam ſumeret ad ſuam damnationẽ. Habebat enĩ concubinam ſuã manifeſtè. Simile habes in diſt. 2. c. 5. de ſacerdote, cui colũba ob fornicationẽ ſacramentũ tulit. Alij ſunt ſacerdotes circa ſacramentũ altaris tam negligẽtes & tã indeuoti: vt ex cõſuetudine cõficiendi corpus Chriſti ab aliis cibis nõ diſcernant.

Caput LIX. *De Daniele Abbate, qui in calice reperit crudam carnem.*

ABbas Daniel de Sconauia, cùm Prior eſſet apud nos, ſicut ipſe nobis retulit, celebrandi gratia Capellam Sancti Reinoldi, quæ ſita eſt juxta Eccleſiam

nem hęc pręcepta ſunt: qũo aliquis audebit accedere ad eſum veri agni, ſine igne charitatis, ſine amaritudine cordis, & caſtitate corporis? Nicodemus attulit myr- *Ioann. 19.* rhæ & aloës quaſi libras centum, & involvit Dominũ in ſindone munda, & pòſt *Euchariſtia non ſine pœnitentia ſumenda.* ſepelivit in monumento nouo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat: & tu, quiſquis in peccatis es, ſine myrtha & aloë, id eſt ſine amaritudine pœnitétiæ, cor- *Exod. 12.* diſque contritione Ieſum in ſepulchro fœtido reponis. Agnus Paſchalis decima die menſis tollebatur, & quartadecima die immolabatur. Per quod oſtenditur, ꝙ non debet accedere ad Euchariſtiá, niſi qui impleuerit præcepta decalogi, & præcepta quatuor Euangeliorũ. Audi nunc, quid mereantur indignè cómunicantes.

Caput LXIII.

De conuerſo, qui carbones viſus eſt ſumere loco Sacramenti.

IN Hémerode Conuerſus quidam erat, nomine Vuiricus. Hic ante converſionem malè vixerat: & in Ordine modicùm ſe emendauerat. Die quadam cùm iret ad ſacram cómunionem cum cęteris fratrib⁹: in hora illa, qua ei ſacerdos corpus Domini porrigebat, alius quidam Conuerſus religioſus vidit in os ejus mitti, non ſacramentum, ſed carbonem nigerrimum. Rationem ſuprà dictam capitulo quinquageſimo quarto, hic aſſigna, de Sacerdote de Hademmare. Quoſdam etiam Dominus corpus ſuum ſumere non ſinit, vt culpá eorum manifeſtet.

Caput LXIV.

De Conuerſo proprietario, qui corpus Chriſti ſumere non potuit.

VIx duo anni ſunt elapſi, quòd Conuerſus quidam de Ordine noſtro infirmatus eſt grauiter in Pictauia: in domo, quę dicitur Fumor-ingens. Cujus confeſſionem cũ Abbas audiuiſſet, eumque ſatis diligenter de emendatione cóſcientiæ monuiſſet, allatum eſt ei corpus Domini. Quodquidem aperto ore ſuſcepit: ſed os ad maſticandum claudere non potuit. Mirantibus cunctis qui aderant, Sacerdos ſacramentum extrahens, alteri dedit infirmo: quod ille devotè ſatis ſine omni ſuſcepit impedimento. Non multò poſt Conuerſus idem mortuus eſt: & cauſa ſalutem ejus impediens declarata eſt. Nam quinque ſolidi, non argentei, ſed ærei, cùm eſſet abluendus, circa eum inventi ſunt. Non enim ei licuit *Proprietarius conuerſus damnatur.* habere pecuniam. Et glorificauerunt Deum videntes hæc. Ad mandatum verò Abbatis in campo ſepultus eſt: & ſuper eum ijdem ſolidi projecti, dicentibus omnibus qui aderant, Pecunia tua, quam clam nobis contra profeſſionem tuam poſſediſti, tecum ſit in æternam perditionem. Hæc cùm idem Abbas recitaſſet in proximo Capitulo generali, ſubiunxit. Et vt ſciatis, nullam fuiſſe infirmitatem in cauſa, quare corpus Domini ſumere non poſſet: eadem die gallinà, vitæ gratia, comedit. Æſtimo, tibi iam ſatisfactum, quòd ſub ſpecie panis ſit verum corpus Chriſti, & ſub ſpecie vini poſt conſecrationem ver⁹ ſanguis Chriſti: & quòd dignè conficientes atque ſumentes mereantur gratiam, indignè verò, culpam. *Apollon.* Etiamſi de his erraſſem: amodo dubitare non poſſem. *Cæſar.* Dicam tibi in fine nunc huius Diſtinctionis, quantum Deo placeat, ſi mundè & ſolicitè fiant, quæ tanto ſacramento fuerint neceſſaria.

Caput LXV.

De hoſtia, quæ ab Altari reſilijt, ob vermiculum in ea decoctum.

CIrca hoc biennium juxta Coloniam, in villa, quæ Belle vocatur, geſtum eſt, quod dico. Die quadam cùm ſacerdos Miſſam celebraret, & dicto Euangelio, ut ſęcularib⁹ mos eſt, miniſtráte ſcholari, hoſtiá patenę ſuperpoſitá ſuper corporale locaſſet, illa mox reſilijt. Putans hoc ſacerdos caſu accidiſſe, neq; hoſtiam bene locatá, denuo eamdē ſuperpoſuit: quæ remotiùs eo intuente reſiliit, ꝙ priùs.

Cumque tertiò idem tentaſſet, quaſi turbine impulſa projecta eſt de altari. Quo viſo territus eſt valde: & ſe tanto miniſterio indignū reputans, præcepit ſcholari, vt eadem hoſtia reſeruata, aliam ſuperponeret, quam & conſecrauit. Dicta verò Miſſa, collens ſecum hoſtiam prædictam, Coloniā properauit: inueniensq; Priores apud ſanctos Apoſtolos, hoſtiam eis oſtendit: quid de ea actum ſit, recitauit. Cunctis cauſam mirantibus, vnus Clericorum hoſtiam contra lucem leuans, maculam in ea contéplatus eſt. Quā cùm in aſpectu multorum fregiſſet: cimex, qui vulgò pediculus parietinus dicitur, apparuit in ea decoctus. Et glorificauerūt Dñm omnes qui aderant. Haud dubiū, quin à ſanctis Angelis rejecta ſit: qui non ſunt paſſi, vt panis tam fœtido vermiculo corruptus, per miniſteriū Sacerdotis tranſiret in corpus domini ſui. Hellevicus Prior Montis ſanctæ Walburgis, teſtatur, ſe eādem hoſtiam vidiſſe. Sacerdos adhuc viuit: qui mihi minùs credit, interroget illum. Vides, quanta ſit negligentia Sacerdotū noſtrorum? Olim Sacerdotes legales ad panes propoſitionis agros ipſi excolebant, ſeminabant, triturabant, molebant, pinſebant, panes formabant & coquebant: erantq; de ſimila mundiſſima. Attamen illis panibus ſola erat figura. Heu! modò panes, ſub quibus eſt veritas, id eſt corpus Chriſti poſt conſecrationé, modò pinſunt, formant, & coquunt, negligentes vxores campanatiorū: & ideo tales eueniunt negligentiæ. Vnde cùm abbas noſter die quadam celebraturus eſſet Miſſam in quadā Eccleſia, & eſſent hoſtiæ nigerrimæ, ait campanario. De quo grano ſunt hoſtiæ iſtæ? Reſpondente illo, de auena, noluit celebrare: valde arguens illū, dixit, quòd ibi nihil fieret. *Apo.* Quid ſentiendū eſt de ſpelta? *Cæſar.* Requiſitus de hoc Dominus Papa Honorius, per literas cujuſdam Abbatis Ordinis noſtri, reſpondit, ſpeltam magis pertinere ad hordeum, quàm ad triticum. De Corporali verò tibi etiam referam exemplum.

Sacerdotum negligentia circa materiā Eucharistiæ.

Spelta an materia Eucharistiæ.

Caput LXVI.

De Corporali, quod ob contactum ſanctimonialis impregnatæ maculam contraxit

IN domo quadam Sanctimonialium, cùm cuſtos Cœnobij ejuſdem femina religioſa die quadam Corporale lauiſſet: juuencula quædā, quæ ei ad ſolatium fuerat deputata, cum ea lotum extendebat ad ſiccandum. Ad cujus tactum mox macula ſanguinis apparuit. Qua viſa cuſtos iterum Corporale lauit, & maculam abluit: ſed mox vt juuencula manū appoſuit, eadem apparuit. Delatum eſt miraculū ad Magiſtram: injunctæ ſunt orationes: reuelata eſt cauſa. Fuerat enim impregnata occultè: & ideo tactu corporalis indigna. Quantùm Deo mundæ manus placeant ad idem miniſterium: ſequens declarat exemplum.

Caput LXVII.

Item de corporali, quod in exſiccatione ruptum Diuina virtus reparauit.

GOdeſchalcus de Wolmunſteine, cujus ſupra memini, cùm die quadam corporale cum Sacriſta noſtro extendiſſet ad poliendum, illudq; per medium rupiſſet: cuſtos illud cóplicans, in theca repoſuit. Poſtea autem illud explicans, cùm integrum reperiſſet, miratus eſt valde: ſanctitati prędicti Sacerdotis illud adſcribens. Quantū gratiæ in exſiccatione vnius Corporalis meruerit virgo de Quiden, habes ſuprà in Diſtinct. 7. capitulo 20. Igitur Paſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus. Ipſe enim verus eſt Agnus: qui abſtulit peccata mundi. Sine eſu hujus Agni ſecuti non egrediemur de Ægypto, id eſt de hoc mundo. Differentia & modus comeſtionis ventilata ſunt. Sic illum comedere ſtudeamus: vt ejus virtute de deſerto noſtræ religionis peruenire valeamus in terram veræ promiſſionis, in qua per ipſum, & cum ipſo, vltimū & æternum Paſcha celebrare mereamur, AMEN.

1. Cor. 5.

DISTINCTIO DECIMA.

DE MIRACVLIS.

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit miraculum, à quo vel à quibus fiant, ſeu in quibus, quæ ſit cauſa miraculorum.

NON ſine ratione, poſt Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, tractandum ſuſpicor de miraculis: quia qui digne illud conficiunt, vel eo participant, nonnumquam gloria miraculorum illuſtrantur. Licet enim omnia quæ in ſuperioribus Diſtinctionibus dicta ſunt, ſatis ſint miraculoſa: attamen in præſenti Diſtinctione aliqua de rebus miraculoſis dicere propoſui. Et bene hoc fieri arbitror in Diſtinctione decima: eo quod Ægyptus decem plagis valde miraculoſè percuſſa eſt. *Apollonius* Quid eſt miraculum? *Cæſ.* Miraculum dicimus, quidquid fit contra ſolitum curſum naturæ, vnde miramur. Secundùm cauſas ſuperiores miraculum nihil eſt. A. A quo, vel à quibus fiunt miracula? C. Miracula fiunt Deo auctore, ſecundùm quod in Pſalmo dicitur: *Tu es Deus, qui facis mirabilia.* Fiunt etiam miracula, tam per bonos, quàm per malos. De bonis quæſtio nõ eſt. De malis verò Saluator dicit in Euangelio. *Multi dicent mihi in illa die. Dñe, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* &c. *Et confitebor illis quia nũquam noui vos.* A. Vellem mihi expediri, ô Cæſari, quæ ſit cauſa miraculorũ. *Cæſar.* Cauſa multiplex eſt, mihique præſertim inexplicabilis. Aliquando Deus miracula operatur in elementis: vt mortalibus oſtendat potentiã ſuam. Aliquando genera dat linguarum, ſiue ſpiritum prophetiæ: vt manifeſtet ſuam ſapientiam. Aliquando gratiam dat ſanitatũ: vt ſuam magnam nobis reuelet miſericordiam. A. Satis ex dictis tuis intelligo, Deum eſſe cauſam miraculorum principalẽ: licet finalis cauſa varietur. Supereſt ergo, vt quam breviter expedias, in quibus fiant miracula. C. In elementis, in elementis, igne ſcilicet, & aëre, aqua & terra: in avibus, piſcibus, animalibus, & reptilibus: quę vt magis tibi fiant nota, aliqua de ſingulis tibi tradam exẽpla. De Sanctis, qui noſtris fuerunt tẽporibus, miracula plurima tibi dicere poſſem: ſed ſcripta aliorum ſilentium imponunt mihi. Aliqua tamen tibi referam: vnde ſatis miraberis. Noſtris enim contigit temporibus, quod ſequitur exemplum.

Miraculi notio. *Pſalm. 76.* *Matth. 7.* *Cauſæ miraculorum.*

Caput II.

De Uuinando, qui vnius horæ ſpatio vectus eſt ab Ieruſalem in diœceſin Leodienſem

IN diœceſi Leodienſi, villa, quæ Elſelo dicitur, laicus quidam habitabat religioſus, nomine Winandus: matris monachi noſtri Winandi, à quo nomẽ traxit, avunculus. Hic tempore quodã peregrinationis gratia cum quibuſdam prouinciæ ſuæ hominibus Ieroſolymam profectus eſt. In die Paſchæ cùm poſt ſolẽnia Miſſarum ſe ad reditũ illi præpararent, eiſque prædictus Winandus vt homo deuotus ſuaderet, dicens: conueniens eſt, fratres, vt in hac ſacratiſſima die quieſcentes, omnes ejus horas peraudiamus: perſuadere non potuit. Feſtinantibus eis ad portũ, ipſe remanſit: omniaq; diei illi' officia peraudiens, ſolus poſt eos die ſequenti iter arripuit. Cui perſona magnæ reuerentiæ illi in equo occurrens, atque ſalutans, ait. Cur ſic, bone homo, ſolus incedis, vel vnde venis? Reſpondente eo, ab Ieroſolymis venio, & ſic atq; ſic mihi contigit: ille protinus ſubjunxit. Aſcende,

Peregrinatio ad terrã ſanctam.

ſede poſt tergũ meum: bene ſequemur ſocios tuos. Quod cùm feciſſet, eadem die juxta prædictã villam eum depoſuit, dicens. Cognoſcis, vbi ſis? Dicente illo, prouinciam quidẽ cognoſco, ſed quid circa me agatur, ignoro: eques adjecit. Quia Chriſtum honoraſti, idcirco miſſus ſum, vt te reducerem. Ecce domus tua: vade, & enarra mirabilia ejus, quæ circa te geſta ſunt. Quem cùm noti eius vidiſſent, di xiſſentq́; vbi ſunt ſocij tui: reſpondit. Hodie fui in Ieruſalem, & reliquerunt me

Peregrinationes ad S. Iacobi corpus. ibidem, præcedentes me. Et non crediderunt ei dicentes. Senex iſte delirat. Qui ſtatim conciuiũ ſubſannationes declinãs, cum pecunia quæ ei ſupererat ex gratia cœleſtis convectoris, limina beati Iacobi Apoſtoli petiuit: & antequã ſocij ejus redirent, ipſe redijt. Duplici ergo teſtimonio glorificatus; peregrinorum videlicet, quòd in Paſcha in Ieruſalem ſit relictus; & conciuium, quòd die ſequenti in Elſelo ſit viſus: ab vtriſque magnificatus eſt Dominus, tanta miracula vbiq; diuulgantibus. *Apo.* Si Gerardus de Hollẽbach, ſicut dictũ eſt in diſtin. 8. cap. 58. trãſ-

4. Reg. 2. latus eſt in ictu temporis, ab India in prouinciã noſtram, miniſterio diaboli, Dei tamen præcepto: non hoc miror de cęleſti nuntio. Antiqua noſtris temporib' renouantur miracula. Elias Theſbites per currus & equos raptus eſt in paradiſum: hic verò non minùs miraculosè per equũ & equitem in morula tẽporis tranſuect' eſt per multa ſpatia maris atque terrarum. C. Ego tecũ ſentio. Audi nunc aliqua de perſonis Ordinis noſtri miracula.

Caput III.

De Monacho idiota, qui in ſomnis accepit ſcientiam prædicandi.

RELATIONE quorum iam Abbatum Ordinis noſtri didici, quod dicturus ſum. Monachus quidam per viſionem nocturnam in cœleſte templum ſe tranſpoſitum vidit: in quo alba & ſtola indutus coram Domino Evangelium legit: erat enim diaconus & idiota. Qui cùm legendi benedictionem poſtulaſſet à Domino: hujuſmodi reſponſum accepit. Ab hac hora habeas ſcientiam & virtutem prædicandi verbum Dei: quotieſcumque tibi injunctum fuerit. Lecto verò Evangelio euigilans: intellexit quod ſomnium eſſet. Miratus tamen de tam manifeſta viſione, dicebat intra ſe. Hodie lecturus es Evangeliũ ad Miſſam: ſi ejuſdem coloris inueneris ſtolam, qualem in cælo vidiſti, vera eſt viſio. Nutu verò Dei factum eſt, vt à ſacriſta ſtola cõſimilis exponeretur. Mox de viſione quaſi certificatus, quid viderit, Abbati expoſuit. A quo juſſus loqui verbũ Dei, vſque hodie impræmeditatè tam excellenter, & tam efficaciter illud proponit, vt omnes auditores ſuos convertat in ſtuporem. Alijs ſiquidẽ temporibus nullius eſt literaturæ. *Apo.* Mira-

3. Reg. 3. culũ Salomonis, qui in ſomnis ſcientiam accepit, in iſto reſultat. *C.* Deus enim eſt ſcientiarũ dominus: alijs ſcientiam miraculosè, vt dictũ eſt, conferendo: aliis non minori miraculo habitam ſubtrahendo.

Caput IV. *De clerico, qui per minutionem ſcientiam amiſit & recuperauit.*

ABbas de Lapide ſancti Michaëlis tẽpore Capituli generalis per Hémérode tranſiens, caſum mirabilem nimis ibidem recitauit. Fuit apud nos, inquit, clericus bonæ admodũ literaturæ. Hic cùm die quadã in vena ſanguinem minueret, ſic omnem ſcripturarũ ſcientiam perdidit, vt eam per ſanguinem effudiſſe videretur. Literã ab illa hora non cognouit: latini ſermonis nec vnum quidem verbum intelligere vel proferre potuit. Et vt noueritis, priuationẽ ſcrſus non fuiſſe in cauſa, ſed Diuinam potentiam: omnium rerum priùs habitarũ plenè retinuit ſcientiam. Qui cùm tam mirabilem literaturæ ſuæ jactutã cum dolore multis expoſuiſſet: quidam ei ſuaſit, dicens. Anno reuoluto, eadem die & eadem hora iterum minuas: fortè ſubtracta recipies. Quod cùm feciſſet, ſcientiã priſtina in rece-

Pſalm. 117. pit. A Dño factum eſt iſtud, ſicut & pręcedentia: & eſt mirabile in oculis noſtris. Alijs etiam per alios Dominus tribuit gratiam ſanitatum.

Caput V.

De Conuerſo Eberbacenſi, cujus tactu infirmi ſanabantur.

IN Eberbaco Conuerſus quidã extitit, homo ſimplex & bonus, ætatis decrepitæ. Huic Dominus tantam contulerat gratiam, vt tactu manus ejus diuerſæ infirmitates fugarentur. Quod vbi ſęcularibus cõpertum eſt: ex vtroq; ſexu tam diuites q̃ pauperes, gratia ſanitatum ad monaſteriũ confluentes, virtutem bene-

dictionis ejus ſenſerunt. Ex quorum concutſu videns Abbas fratrũ quietem turbari, & domum in expenſis non modicùm grauari: eidẽ Conuerſo, ne de cętero alicui ſęculari manus imponeret, præcepit. Ex illa hora ceſſauit in eo virtus miraculorum. Hæc mihi ante biennium, cùm eſſem in Eberbaco, à monachis recitata ſunt. Ego verò virũ ſanctum adij: & cùm rogaſſem eum, vt pro me oraret, ſimpliciter reſpondit. Quotidie oro pro te, & pro toto mundo. *Apollon.* Quibus operibus meretur tanta gratia? *Cæſar.* Exemplo non verbis reſpondebo tibi.

Caput VI.

De Monacho, contemptore temporalium, cujus tactu veſtimentorum infirmi ſanabantur.

RETVLIT nobis nuper Abbas quidam ordinis noſtri de quodam monacho, cui tanta à Domino conceſſa eſt gratia: vt virtute veſtimentorum ejus multi ſanarentur. Sæpè, ſi tamen adhuc viuit, dum fratres veſtes ejus induũt, vel cingulo ſe cingũnt, ſanantur. Quod cùm tempore quodam ejus Abbas cõſideraſſet, nec aliquid ſpecialitatis in illo vidiſſet: his verbis eum allocutus eſt. Dic mihi, fili: quæ eſt cauſa tantorum miraculorum? Reſpõdit ille. Neſcio Domine. Non plus cæteris fratribus oro, non plus jeiuno, non plus vigilo, non plus laboro: ſed vnũ ſcio, quod me non poteſt extollere proſperitas, neque frangere aduerſitas: ſiue de perſona mea ſit, ſiue de aliorũ. Cui cùm dixiſſet Abbas, non te turbauit, quod miles talis nuper grangiam noſtram incendit? Reſpondit. Non. Totum enim cõmiſi Deo. Si modicum habeo, cum gratiarum actione recipio: ſi multũ, iterũ gratias ago. Et cognouit Abbas, quod cauſa tantæ virtutis eſſet amor Dei: & contempt⁹ rerum terrenarum. Sanctæ virtutes, fides videlicet, ſpes, charitas, juſtitia, *Virtutum*
humilitas, zelus diſciplinæ atque compaſſio, ſæpè gloria miraculorum remunerantur: ſicut ſequentibus exemplis declaratur. *merces, apè gloria miraculorum.*

Caput VII.

De ruſtico fornati in Hermeſbach incluſo, & per ſanctũ Iacobum liberato.

IVXTA Coloniam duæ generationes ruſticorum inter ſe inimicitias exercebãt. Ex quibus vna infirmior: in caſtrum vicinum Hermeſbach ſe trãſtulit. De quo partem adverſam ſatis damnificans: cùm die quadam vnum ex eis cepiſſent, volẽtes tres ex eis pecuniæ aliquid ab illo extorquere: dicebant. Si non dederis nobis pecuniam, puniemus te. Quibus ille reſpondit. Tres obolos habeo: emite ex eis *Fiducia in*
olera & comedite: quia nihil amplius habebitis, fidemque habens in Domino & *Deum & S.*
in ſancto Iacobo, ſubjecit. Quinque marcas domi habeo in ciſta mea, & calcea- *Iacobum nõ*
menta noua, quibus limina ſancti Iacobi petam: non vobis dabo illam pecuniá. *caret ſucceſſu.*
In die ſancti Stephani profecturus ſum: & ante ortũ diei à vobis receſſurus. Mirantibus eis verborum ejus conſtantiam, duos illi compedes impoſuerunt: & in fornacem illum mittentes, octo viros nocte illa ad cuſtodiam ei deputauerunt. Quem ſemel ac ſecundò interrogantes, vtrum adhuc ibi eſſet, & ille tot vicibus reſpondiſſet, etiam adhuc ſum: ijs tertiò eadem ſciſcitantibus nihil reſpondit: quia virtus fidei jam illum clauſa fornace eduxerat. De ſpe, in ſuperioribus multa dicta ſunt: virtutem verò charitatis ſequentia declarabunt.

Caput VIII. *De Abbate, qui in charitate à monacho ſuo admonitus carnes comedit.*

ABBAS quidam ordinis noſtri monacho ſuo infirmo præcepit carnes mãducare. Ille mox obediens licet inuitus: Abbati reſpondit, dicens. Ego vos rogo in charitate eadem: vt mecum illas comedatis. Qui ſtatim deprecanti conſentiẽs reſedit: morſellum de ſcutella monachi tulit, & comedit. Sequẽti die, ſi bene memini, in Eccleſiam, vbi homo quidam à dæmonio vexabatur, aduenit: rogatus à circunſtantibus, vt dæmonẽ adjuraret, in hæc verba prorupit. Adjuro

te, immunde ſpiritus, in hac charitate, qua pridie propter monachũ meum carnes comedi, vt exeas ab hoc homine. Qui mox ad idem uerbũ exijt & fugit: acſi charitatis incendiũ non poſſet ſufferre. Quantũ charitas Deo placeat, ex inobediẽtia pleniùs oſtenditur. *Caput* IX.

De pœna monachi inobedientis circa eſum carnium.

ALius quidam Abbas cùm haberet monachũ infirmum: vt ad recuperationẽ virium, carnes comederet præcepit. Sed ille pertinax nimis præcipienti non acquieuit. Vt autem Deus oſtenderet, meliorem eſſe obedientiam, quàm ſtultorum victimas, inobediens monachus mox in rabiem verſus in agrũ cucurrit: vbi canem mortuum inueniens, carnes ejus fœtentes auidiſſimè comedere cœpit. Et quia in carnibus peccauit: in carnibus punitus eſt. Quid de eo poſtea factum ſit, ignoro. Hæc duo miracula mihi narrauit magiſter Ioannes Decanus Aquenſis: aſſerens, ſibi veraciter recitata. Audiant hęc monachi & obediant: neq; inconditam abſtinentiã charitati præponant. Aliud adhuc referam exemplum: per quod cognoſces, quàm bona ſit virtus charitatis, & q̃ periculoſum vitiũ inobedientiæ.

Eccle. 4.

Caput X. *De femina à dæmone liberata, pòſt ab eodẽ ob inobedientiam confracta.*

NObilem quamdã feminam in Saxonia diabolus obſidens, duriſſime vexauit. Quam dum pro remedio ſanitatis ad diuerſa Sanctorũ limina miniſteriales ejus duxiſſent: die quadam ſacerdos quidam ſuperveniens, forma quidem deſpectus, ſed gratia Dei præditus, vexationi illius compaſſus eſt. Ex multa enim charitate Dominũ exorans, dęmonium ejecit, feminam ſanitati reſtituens. Cui dedit in mandatis, vt per triginta dies in eodem loco manens, quotidie cõmunicaret, & ſingulas horas canonicas prædictorum dierũ peraudiret. Quod cùm feciſſet nouem diebus, nihil mali ſui deinceps ſuſpicantes, abduxerunt eã. In via maximo turbine impulſa atque dejecta, ſic totaliter cõfracta eſt à diabolo, vt omnia ejus membra humanis viſceribus ſimilia apparerent. *Apollon.* Quæ fuit cauſa pœnæ tam crudelis? *Cæſar.* Inobedientia. Simile habes in dialogo S. Gregorij de quodam clerico obſeſſo, & à S. Benedicto liberato: cui cùm præcepiſſet, ne vmquam ad ſacros Ordines accederet, & ille poſt multos annos tranſgreſſor exiſteret: mox eum diabolus pervaſit, tamdiu vexans, donec ſpiritum exhalaret.

Gregor. 2. dial. c. 16.

Caput XI. *De dæmone à milite jocularìter ejecto.*

ABbas de Nuimburg, quæ eſt Abbatia ditiſſima nigri Ordinis in Saxonia, nuper per nos tranſiens, retulit nobis miraculũ de curatione cujuſdam obſeſſæ jucundiſſimum. Eſt, inquit, apud nos miles quidam religioſus, Albert⁹ nomine, cognomento Scothart. Hic ante converſionem in armis tam ſtrenuus, in militia tam nominatus erat, vt penè omnes nobiles terræ noſtræ certatim ei ſua munuſcula, dextrarios videlicet, & veſtimenta pretioſa dirigerent: quatenus illũ ſibi aſſociarent. Die quadã dum quædam puella duodecim annorum, cujuſdam militis filia, in quadam ſedens Eccleſia, à religioſis exorcizaretur, in riſum ſoluta clamauit. Ecce amicus meus venit, ecce amicus meus venit. Requirentibus illis, de quo diceret, reſpondit illa. Bene vidębitis eum. Dicebat enim de prædicto milite, qui eadem hora ſatis remotus fuerat ab Eccleſia. Qui quantò plus ꝓpinquauit, tantò plus illa exultauit. Qui cùm Eccleſiã intraret, illa ei aſſurgens, & manib⁹ plaudens, ſalutauit eum dicens. Ecce iſte eſt amicus meus: cedite, cedite, ſinite illũ appropinquare. Erat enim indutus veſtibus purpureis atq; cultellatis. Qui cùm acceſſiſſet ad eam, & dixiſſet, Sum ego amicus tuus? reſpondit per os puellæ diabolus. Etiam, amicus meus optimus: omnẽ enim voluntatem meam facis. De quo verbo miles ſatis turbatus eſt, licet diſſimularet. Subridens tamen, ſic ait. Tu dæmon ſtultus

Amicus dæmonis quis dicatur.

ſtultus es & fatuus. Si prudens eſſes, nobiſcum ad torneamenta pergeres, in quib⁹ homines capiuntur & occiduntur. Vt quid ſine cauſa vexas puellã hanc innocuam, quæ non peccauit? Dicente diabolo, Si vis, vt ceterum pergam: ſine, vt intrem in corpus tuũ; reſpondit miles. Certè non intrabis in me. Et diabolus. Concede, vt ſedeam in ſella tua. Quod cùm negaſſet, petiuit lorũ in aliqua parte equi vel freni: quæ omnia negata ſunt ei. Ad quem rurſum diabolus. Non poſſum pedes currere. Si vis, vt cetetũ vadam, aliquem mihi ſaltem lorum concedas citra te. Miles verò puellæ compaſſus, ait dæmoni. Si illam volueris deſerere, concedam tibi vnã ligulam pallij mei: tali conditione, vt in nullo me lædas, & tãdiu mihi adhæreas, quamdiu torneamenta quæro. Quando tibi præcepero, bona tua voluntate, ſine contradictione recedes. Et jurauit ei diabol⁹ dicens. Non te lædã, ſed promouebo. Exienſque de puella, ligulæ pallij ejus inſilijt, mirabili motu ſe prodens. Ab illa hora tantũ gloriæ in torneamentis militi acceſſit: vt quos lancea deijcere vellet, deijceret: quos capere, caperet. Cùm eunte ibat, & cum loquente loquebatur. Quando prolixiùs in Eccleſia orabat, dicebat. Modò murmuras nimis. Quando aqua benedicta ſe aſperſit, iterũ ajebat. Vide, ne me tangas. Cui miles. Si vna gutta te tetigerit, non mihi placebit. Tempore illo, quo crux prædicabatur, cùm miles intraret Eccleſiã gratia ſignationis, diabolus eum retrahere niſus eſt, dicens. Quid hic agis? Reſpondit miles. Deo propono ſervire, & tibi renuntiare. Recede ergo à me. Hæc dicente milite, reſpondit Satan. Quid tibi in me diſplicuit? Nũquam te læſi, ſed ditaui: per me glorioſus fact⁹ es nimis. Attamen tecũ manere, niſi conſentias, non potero: quia hoc tibi promiſi, & juraui, dum puellam relinquerẽ, quia te in nullo læderẽ, ſed ſemper promouerem. Tunc dixit ei miles. Ecce crucẽ jam ſuſcipio: & vt illico nũquam reuerſurus recedas à me, in nomine crucifixi te adjuro. Et reliquit eum diabolus. Qui mox cruce ſignatus, mare tranſiit: vbi duobus annis Chriſto militans, reuerſus hoſpitale magnum atque ditiſſimũ peregrinis & pauperibus ædificauit. Habebat enim annuatim pluſquã trecentas libras argenti in redditibus, teſte præfato Abbate. In quo hoſpitali vſq; hodie cum vxore ſua in habitu religioſo mẽbris Chriſti ſeruit: religioſorum omnium, maximè Ordinis noſtri ſuſceptor deuotus: quib⁹ in joco dicere ſolet. Vos domini Abbates, & vos monachi, non eſtis ſancti. Nos milites torneamentis operã dantes, ſancti ſumus: quia dæmones nobis obediunt, & abſque læſione nos ſequũtur, illoſq; ab hominibus ejicimus. *Apollon.* Neſciui, dæmones ſic joculariter ejici poſſe. *Cæſar.* Non jocus, ſed virtus cõpaſſionis illum ejecit. Quantum apud Deum poſſit charitas atque fraterna compaſſio, ſubjecto declaratur exemplo, ſiue miraculo.

Aquam benedictam timet diabolus.

Compaſſionis virtus dæmonem ejecit.

Caput XII. *De milite, qui fluxu ſanguinis laborans Saracenos fugauit.*

FRater Valterus monachus in Hẽmerode, referre ſolet miraculũ mirabile, cui ſe interfuiſſe memorat. Cùm peregrini in prima expeditione obſiderent ciuitatẽ Acon, cõtigit quodam die, vt egreſſi Saraceni manu violenta propellerẽt Chriſtianos in caſtra ſua. Erat autẽ tunc ibi miles quidam juuenis, Theodericus nomine, frater domini Cunonis de Rulant, qui adhuc viuit. Is fluxu ſanguinis adeò laborabat, & infirmabatur, quòd in lecto ſuo nõ per ſe, ſed in linteamine vertebatur. Hic audito ſtrepitu & clamore fugientium, interrogauit, quid hoc eſſet. Et cùm audiſſet rem, juſſit ſibi afferri arma ſua, & ſe armari; in lecto ſedẽdo. Tandem ſtrato dextrario ſuo, & accinctus enſe, juſſit ſe leuari ſuper equum ſuum: & fluebat ſanguis etiam per ſellam. Acceptaque lancea exivit, dicẽs. Deus adjuua me, & ſanctum ſepulchrũ. Qui tanta vehementia prorupit in Saracenos, tranſiens & circumgyrans, percutiens & propellens: quòd omnes Chriſtiani animati & confor-

rati ſunt ꝑ eũ ſolũ: adeoq; ejecerunt hoſtes à caſtris ſuis. Quo facto redijt ad lectũ īfirmitatis ſuę, & tertia die mortu⁹ eſt. Audi nũc de juſtitia miraculũ ſatis glorioſũ:

Caput XIII. De vinea miraculoſe vuis repleta, ob decimam ſolutam.

Miles quidam in dandis ſuis decimis tantæ erat deuotionis ac juſtitiæ: vt ei ſummum eſſet ſtudium, illas ſolvere ſine mora, ſine dolo, ſine vexatione. Habebat autem vineam quãdam: quæ circa decem carratas annuatim facere ſolebat. Tempore quodam, vt poſt patuit, magis ex Dei diſpenſatione, quàm ex aëris intemperie, poſtquàm collectum eſt vinũ, expreſſumque, vna tantùm inuenta eſt carrata. Quo audito miles ſuis verbum memoria dignum reſpondit, Quod meum erat inquit, Dominus tulit: ego illi portionem ſuam non auferam. Vade, & da Sacerdoti carratam hanc pro decima. Quod & factum eſt. Eodẽ tempore militis germanus ſacerdos quidam juxta prædictam vineã tranſiens, eam vuis refertã vidit, moxq; ad fratrem intrans, de negligentia illum arguit, dicens. Quare nondũ collecta eſt vinea veſtra? Reſpondẽte illo, diu collecta eſt, Sacerdos ſubjunxit. Nequaquam. Iam illam plenam vidi. Quæſitum eſt, & inventum: nec vnquã aliquo anno vberiores fructus fecit, quàm in illo. Hęc nobis eodem tẽpore recitata ſunt: & ſatis doleo, ꝙ nomen militis ſiue loci non retinui. Aliud tibi referam de humilitate miraculum ſatis magnum.

Caput XIV. De Converſo, cujus oratione olla confracta reparata eſt.

FVit in Hẽmerode Conuerſus quidam bonus, Everard⁹ nomine, cuſtos mediæ portæ. Is aliquando egreſſus cum fratribus carpentarijs tempore hiemis in ſilvam, eorum vtenſilia cuſtodiebat, & cibaria præparabat. Vna dierũ cùm ſolito tardiùs ſurrexiſſent ad vigilias, egreſſis fratribus ad laborem, ipſe orationes ſuas accelerabat: vt illis pulmentaria tempeſtiu⁹ præparare poſſet. Inter orandũ appoſuit ollam æream foco, ſed aquam oblitus eſt infundere. Poſt horã olera impoſiturus inuenit ollam candentem: ſubitoq; turbatus, & factus ſine conſilio, vt ſubveniret ollæ, aquam frigidam infudit. At illa, vt ſuæ naturæ eſt, ſtatim diſſiliendo confracta eſt. Aliam verò ollam, in qua laborantes ꝓcuraret, non habens, genua ad orationem flexit: & cum lacrymis Deũ ſuppliciter imploravit, vt miſericordiam & conſiliũ ſibi daret: quatenus pro nomine ſuo laborantes expectato non fraudarentur edulio. Pius Dominus humilitatem miniſterij ejus attendens, orationem ejus exaudiuit. Qui ſurgens ab oratione, ollam eãdem juxta ſe integram conſpexit ſtantem. Gratias igitur agens Deo, ollam arripuit, aquam infudit, ignibus admouit, olera impoſuit, & ea quàm velocius potuit, coxit. Quibus ſufficienter decoctis, horam tertiã ſignificauit: & fratres oratione cõpleta ad reficiendum conſederunt. Poſt refectionẽ autem ꝓfeſſi ſunt, quia toto illo tempore, quo ibidem demorati fuerant, tam bona olera non comediſſent: ſimul & mirati ſunt, quòd citiùs ſolito tertiã ſignificaſſet: cùm ille ex diuerſo ipſos indignantes putaſſet, quòd tardiùs ſolito eam pulſaſſet. Nimirum in decoctione illa horã ſibi plurimam preterijſſe crediderat: quia diuinæ cooperationis inæſtimabilem diſpenſationem non plenè ſentiebat. De obedientia verò ſubjungam miraculum jam dicto excellentius.

Multa ſimul miracula.

Caput XV.

De converſo, ob cujus obedientiam piſa in agro ſiccans miraculoſè verſa eſt.

IN prefata domo conuerſi piſam meſſuerant: quæ dum ad ſiccandũ ſparſa jaceret in agro, venerunt ijdẽ Conuerſi ad Priorem dicẽtes. Niſi totus convent⁹ ocyùs exeat, necnõ & infirmi, piſamq; vertant, tota petibit. Timebant enim pluuiam imminentem. Et pręcepit Prior omnib⁹ qui ire poſſent, vt ſe præpararent. Mox ex infirmitorio Conuerſorũ frater quidam ſimplex exiẽs, ex multo feruore obedientiæ ante omnes feſtinabat: & cùm agro in quo piſa jacebat ꝓpinquaſſet, illa mirũ in modum in oculis ejus per diuerſa loca ſe vertebat. Quod vbi vidit, gratias agens Deo redijt. Cui Prior occurrẽs ait. Cur reuerteris, frater? Reſpõdit ille. Dñe, nõ eſt neceſſe, vt ꝓcedatis: quia ipſa totaliter verſa eſt. Quis, inquit, vertit illã? Reſpõdẽte humiliter cõuerſo, ille, qui bene facere potuit: Prior vt ita eſſe cõperit, non abſq; multa admiratione cũ conuentu reverſus eſt. A. Iam non ambigo, quin magna ſit virtus obedientiæ, quæ tanto miraculo remuneratur. C. Sicut Deus obedientiam in ſubjectis, ita zelũ diſciplinæ diligit in Prelatis.

Caput 16.

Caput XVI. *De Sophia Abbatiſſa, cui ceruiſia verſa eſt in vinum.*

IN Houene domo ſãctimonialiũ Ordinis noſtri, quę Abbati noſtro cõmiſſa eſt, anno præterito quædã Abbatiſſa defuncta eſt, nomine Sophia. Hęc tam feruẽs & ita rigida fuit circa diſciplinam, vt ſorores ſæpe turbatæ, ꝙ erat virtutis, vitium judicauerint. Huic aliquando tenuis ceruiſia eſt in vinũ conuerſa. Quã etiam Angel⁹ Dñi quadã nocte, cùm de matutinis exiret, cũ lucerna antecedebat. Hęc duo miracula in extremis confeſſa eſt Abbati noſtro dõno Henrico. Hic cùm canonicus eſſet in Eccleſia Bunnẽſi, & ipſa ſanctimonialis in Dirkirgen, quæ eſt domus nigri Ordinis: Deo inſpirante, ille relictis omnibus conuerſionis gratia ad domũ noſtram venit: & ipſa pro ejus perſeuerantia quantò intentiùs potuit, Deo ſupplicauit. Paucis diebus elapſis cùm à fratribus ſuis carnalibus vi fuiſſet educt⁹, ante habitus ſusceptionẽ, ipſa deſperãs dimiſit orationem. Quam ipſe mox in ſõnis ob hoc arguens, & vt omiſſas orationes reinciperet, admonens, adjecit. Primã Miſſam meam audies in Ordine Ciſtercienſi. Quod ita Dei nutu factũ eſt. Nam ipſe ad nos redijt, & ipſa habitũ mutauit: ſicq; in Monte ſanctæ Valburgis, vbi tunc Priorisſa fuit, primam ejus Miſſam audiuit. A. Non miror, ſi Deus huic religioſæ fœminæ prędicti potus mutauit ſaporẽ: cũ mihi nouitio, vt de pfectis taceã, amara quęque conuerterit in dulcorẽ. Melioris ſiquidẽ ſaporis nũc mihi videntur noſtra incõdita pulmentaria, quàm ante cõuerſionem fercula carniũ delicatiſſima. C. Eliſęi farinula, i. gratia Chriſti fecit hoc. Iordanus verò de Hẽmerode, aliquot annis, quod magis fuit miraculoſũ, ſtudio abſtinentiæ ab omni potu abſtinuit: tẽpore tamen meſſionis in multo caumate cũ aliis laborans. Vt ad prędicta redeamus, ſicut Deus bonis, & amara quæque cum gratiarũ actione guſtãtibus conuertit in dulcedinem: ita aliquando ingratis dulcia in amaritudinem. *Caput* XVII. 4. *Reg.* 4.

DVm poſt confirmationẽ Ottonis in regno tanta eſſet abundantia annonę, vt in Epãtu Colonienſi maldrũ quinq; vel ſex denarijs multo tẽpore venderetur: cõtigit in quadã ejuſdẽ diœceſis villa, cujus nomen excidit, miraculũ dignũ memoria. Piſtrix quędam panes ad coquendũ formauerat. Et quia tempore abũdantiæ piſtores modicũ lucrantur, illa cõmota clamauit ad puerum ſuum. Mitte hunc fimũ in clibanum. Iuſto Dei judicio factum eſt ei ſecundùm verbũ ſuum: & paſta pulcherrima per decoctionẽ conuerſa eſt in fimum. Extrahens verò panes, cùm reperiſſet formã, non ſubſtantiam, extimuit: & fimũ fimo miſcens, tantũ miraculũ celare non potuit. Marcinãnus monachus noſter, tunc Cellerarius, partem vni⁹ panis nobis attulit: quẽ curioſiùs conſiderantes, nil in eo vidimus, niſi fimum cõglutinatum. Valde enim celebre factũ eſt hoc miraculũ tempore eodem. Sępe enim Deus homines in ea re qua peccant, punit: verbi gratia. *Caput* XVIII. *De piſtrice, cuius paſta verſa eſt in fimum.*

NObilis vir Otto de Stõburg, patre ſuo exiſtente ex alia parte maris in ſeruitio Dñi, ipſe iniquè egit cõtra Deũ & aduerſus ſeruũ ejus parentem ꝓprium. Nã ſicut ipſe cum ſuis cõdixerat, ciues oppidi, ꝙ iam dicto caſtro attinet, doloſè, quaſi aliquid cũ eis tractaturus, capere, & exactionẽ in eos facere, ꝓponebat. Qui cùm præmuniti fugiſſent, vxores eorũ & liberos ſpoliauit. Et quia tã iniquè egit cõtra ſuos, Deus plaga inſanabili illũ percuſſit. Addita eſt pœna mirabilis. Nam in pręterita quadrageſima tantũ habuit appetitum carnes cõedendi, vt non ſolùm eis carere nõ vellet, imò etiã cocum ſuum ad cõedendum illas ſecum vi cõpelleret. Quas cùm pertinaciùs manducaſſet per totã quadrageſimam, ventũque fuiſſet ad feriam ſextã ante Paſcha, dixerunt ei quidã. Domine, hodie dies dominicę paſſionis eſt, dies Chriſtianæ afflictionis: hodie carnes cõedere oĩno non licet. Quibus reſpondit. Ego cõedam hodie, ſicut hactenus cõedi. Mira res. In ipſo ſanctiſſimo die Paſchæ, quo carnes benedicũtur, & fidelib⁹ per ſacrã cõmunionẽ illas cõedere licẽtiatur, ipſe illis ob prædictam tranſgreſſionẽ juſto Dei judicio veſci nõ potuit: piſcib⁹ deinceps vtens vſq; in diẽ mortis ſuæ. A. Iuſt⁹ Domin⁹. C. Ad honorẽ Saluatoris, de ejus ſacra imagine aliqua ſubnectã miracula: deinde veniã ad elementa. *De punitione Ottonis de Stõberg.*

Caput XIX. *De Crucifixo vulnerato, de quo ſanguis exiuit.*

TEmpore diſcordiæ inter Ottonem & Philippũ, in oratorium ſancti Goari Confeſſoris, quod ſitum eſt in territorio Treuirenſi, & eſt firmiſſimũ, tum ꝓpter ſitum loci, tum propter ſtructuram, prouinciales ſe ſuaq; tranſtulerunt. Quo cognito Vernerus de Boulant vir potens & dives, cùm ad expugnandũ illud arietes machinaſq; applicuiſſet, nec tamen profeciſſet: imaginẽ Crucifixi ligneam hi qui deintus erant contra hoſtes in quadam feneſtra poſuerãt: ſperantes, quòd ob illius venerationem loco parcerent. Quidam verò de baliſtarijs de cruce non curans, imò locanti illam indignans, telũ miſit, & ſacram iconem in brachio ꝓfundè ſatis vulnerauit. Mox mirũ in modum antiqua renouantur miracula: & ad inſtar venę humanæ ſanguis de loco vulneris cœpit ſtillare. Timore tanti miraculi poſtea prędictus Vernerus cruce ſignatus eſt. Audiẽs tanta mirabilia Dõnus Philippus Abbas Ottirburgẽſis, locũ adiit, de rei veritate inquiſiuit. Cui cùm ab omnibus hoc quod prędictũ eſt diceretur: Iudæus, qui tunc caſu affuit, Abbatẽ in partem traxit, dicens. Verè, domine, veriſſimum eſt, quod audiſtis. Et ſicut ipſe mihi retulit, multò ampliùs delectabatur in teſtimonio inimici. Adhuc telũ ibi reſeruatur: adhuc vulnus & ſanguinis ſtigmata illic oſtenduntur. Vtraq: Abbas noſter ſe vidiſſe teſtatur.

Caput XX.

De cruce lanceata, cui ſimile contigit.

CIrca idem tempus Otto contra Philippũ aſcendens, cum exercitu vſque in Wizimburg peruenit: vbi ſatellitib' ejus Eccleſiam quãdam intrantibus, vnus ex eis Crucifixũ in eminenti loco poſitum, tunica linea, & cum multo ſtudio conſuta, tectum vidit, & cõcupiuit. Quã cùm manu non potuiſſet attingere, lancea niſus eſt extrahere. Et quia firmiter imagini connexa fuit, in diuerſis locis illã pupugit. Dominus verò, vt ſibi factũ oſtenderet, quidquid ejus imagini injuriæ vel contemptus irrogatur: egit ſua potentia, vt de ſingulis punctionibus ſanguis vberrimè manaret. Semel adhuc mortalis confixus atque lanceatus eſt in terris: & tamen quotidie ſedens ad dexterã Patris, ſe configi, per Prophetam conqueritur, dicens. *Et me configitis, gens, tota die.* Quanta verò pœna tales ſequatur, ſequẽs miraculũ declarat.

Caput XXI. *De furibus crucis Trajecti ſuſpenſis.*

APud inferius Trajectũ hoc anno ſacrariũ in Eccleſia S. Martini fures effringentes, quoſdã theſauros vna cum cruce pretioſiſſima gẽmis & auro decora aſportauerunt. Qui cùm eſſent plures, duob' crucem cõmittentes, ipſi cũ theſauris abierunt. Mane cùm tantũ ſacrilegium ad notitiam Epiſcopi atq; canonicorum perueniſſet, dolentes valde, maximè de cruce, ob portionem ligni Dñici, milites per diuerſas vias miſerũt, qui fugientes inſequerentur. Ij verò qui crucem portabant, per ſtratã publicam apertè incedebant. Ad quos cùm perueniſſent milites, nihil de eis mali ſuſpicantes, pertranſierunt. Chriſtus verò in quem peccauerunt, fures à ſenſu alienauit, greſſum fixit: ita vt à ſtrata declinantes, paludem intrarent: nec tamen motis pedib' ꝓcedere poſſent. Altera verò die prędicti milites reverſi, cùm eos penè in eodẽ loco, & maximè lutũ calcando vidiſſent, mirati dixerũt. Iſti ſunt, quos heri dimiſimus. Ad quos cùm vnus clamaſſet, Boni homines, malè incediris: quare non aſcenditis ſtratam tritam? reſponderunt illi. Bene incedimus: non vos ſoliciter iter noſtrũ. Tunc vnus ex militib' Deo inſpirãte dixit ad ſocios. Aliquid iſtud portendit: forſitan rei ſunt, teneam' illos. Ad quos cùm deſcenderent, crucẽ paludi immerſerunt. Interrogati verò de furto, reſpõderunt. Nos crucem tulimus, vbi ſit ſcimus: ſed niſi certi de vita ſimus, nũquam illam vobis oſtẽdemus. Quid plura? Ducuntur ad Epiſcopum, gratia crucis ꝓmittitur impunitas:

Iniuria in imaginẽ ſacram.

Malac. 3.

Fures manẽt immoti.

crux oſtenſa reportatur, extra prouinciam ducuntur. Et quia juſtus Iudex nullũ peccatum relinquit inultum, & ſępe peccato punit peccatum: permiſit, vt ſequẽti die iterũ Eccleſiam effringerent: in qua capti ſunt & ſuſpenſi. A. Satis evidens fuit hoc miraculum. C. Tanta eſt virtus crucis, vt & ſuis contemptoribus, vt dictũ eſt, inferat pœnam, & venerantibus illam reſtituat ſanitatem. *Peccatum pœna peccati.*

Caput XXII. De matrona feliciter enixa, poſtquam conſenſit in mariti ſignationem.

CVm Scholaſticus Colonienſis Oliverus crucem prędicaret in Hadria, ſicut ipſe nobis retulit, inter reliquos ſignat⁹ eſt ibi miles dives & honeſt⁹. Quod vbi vxor ejus comperit, afflicta eſt vſque ad mortem. Erat enim vicina partui. Ad quam Oliuerus conſilio mariti ingreſſus, inter verba cõſolationis addidit & hæc. Si conſilio meo adquieueris, & virum tuũ Chriſto militare permiſeris: ab imminenti periculo ſine dolore liberaberis. Cumq; illa verbis ej⁹ placata fuiſſet, ſcholaſticus ſubjecit. Tempore partus veſte mariti tui ſignatã te cõregas: & crucis virtutem ſenties. Solebas enim cũ maximis cruciatibus parere. Mira Chriſti clementia. Inſtante hora patiendi, illa non immemor conſilij, pallio viri ſui ſe cõtexit: & penè ſine omni dolore partum effudit. Alia de cruce ęquè miraculoſa in ſequentibus tibi recitabo: quia ad elementorũ miracula feſtino. A. Quot ſunt elementa? C. Quatuor, ignis videlicet, aër, aqua, terra: in quibus videtur noſtris temporibus impleri hoc, quod per Saluatorẽ in Euangelio dicitur. *Erũt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis: & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum: areſcẽtibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſuperuenient vniuerſo orbi*: & cętera, quæ ibi ſequuntur. Alibi prędicit bella & terræmotus per loca: peſtilentias & famẽ, terroreſq; de cęlo, & ſigna magna. Licet hæc omnia ante Iudicij diẽ pleniùs ſint implenda: ex parte tamen ea vidimus impleta, ſecundùm ꝙ ſubjecta declarabunt exempla Vidimus enim ſigna ſtellarũ, & preſſuras gentium: audiuimus ſonitus maris & fluctuũ: audiuim⁹ etiam, quòd filius hominis in nubibus viſus ſit, terroreſq; de cælo & ſigna magna. De igne, elementoq; ſuperiori, ad quod ſtellæ pertinẽt, primo loco dicendum eſt: poſtea de cęteris per ordinem. *Luc. 21.* *Matt. 24.*

Caput XXIII. De diuiſione ſolis in tres partes.

ANno Dñi milleſimo ducenteſimo ſeptimo, Philippo Rege celebrante curiã ſolemnem cum Principib⁹, ſignũ magnum apparuit in ſole. In tres ſiquidẽ partes diuiſus eſt: ita vt eſſent interualla inter partẽ & partem, ad inſtar lilij tres flores habentis. Quod vbi notari cœpit, multi concurrerũt, ſuper tanto miraculo diſputantes. Hermãnus verò Lantgrauius interpretatus eſt, ꝙ vnus de Principibus Imperij eodem anno moritur⁹ eſſet: nec erat idonea ejus interpretatio. Poſt multam horã coïerunt partes, & redintegratũ eſt corpus ſolare. Abbas Carolus Villarienſis, necnon & monach⁹ ejus Vigerus, eidẽ curiæ interfuerunt: quæ dicta ſunt viderũt: nobis eodem tempore viſa referentes. Facta eſt hęc viſio tertio kal. Februarij A. Quid tibi ſignificare videtur tripertita hæc ſolis diuiſio? C. Deus ſtatũ Imperij Principibus congregatis oſtendere voluit. Sol videtur hoc loco deſignare Romanũ Imperium. Sicut ſol magnitudine & ſplendore pręcellit vniuerſa ſidera: ſic idem Imperium auguſtiùs fulget cęteris regnis mundi. Apud Romanũ Imperium quandoq; fuit monarchia: vt ſicut ſtellæ lumen habent à ſole, ita Reges vt regnare poſſent, haberẽt ab Imperatore. Triplex ſolis diuiſio deſignabat ſchiſma Imperij in tres partes diuiſi: qui omnes nomen Romani Regis ſibi vſurpabãt. Primus fuit Fredericus: qui adhuc viuente patre fuerat in Regem à Principibus electus. Secundus Philippus. Tertius Otto fuit: à Colonięſi Archiepiſcopo, ſuiſque auxiliarijs ſubſtitutus. Hi ambo Aquiſgrani coronati fuerant in Regem. *Romanum Imperium ſole deſignatur.* *Tres Imperatores eodẽ tempore.*

Horum vno occiſo, & altero depoſito atq; defuncto, Fredericus ejectus, qui hodie imperat, ſolus regnare cœpit: & quaſi ad ſuã plenitudinem ſol diuiſus rediit. In quibusdam prouinciis eodem die viſæ ſunt quinque partes. Per tres partes, ſupradictos tres Reges intelligo: per duas reliquas, Bernardum Ducem Saxoniæ, & Bartolphũ Ducem Thuringiæ, qui ſatis pro imperio ambo laborabant, accipio.

Caput XXIV. *Item de eclipſi ſolis, & morte Philippi Regis.*

MEnſe ſequenti, ſcilicet Kalendis Martij, aliud ſignũ apparuit in ſole. Non dico miraculũ, quia naturale, ſed magnæ rei prognoſticũ. Facta quippe eſt eclipſis ſolis tam magna tẽpore meridiano, vt vix aliquid ſupereſſet ſplẽdoris. Multi videntes extimuerunt, dicentes aliquid magni fore futurum. *Apollo.* Quid tibi videtur eadẽ eclipſis figuraſſe? *Cæſ.* Non ſum Daniel, & ideo non aſſerẽdo, ſed opinando interpretor. Videtur mihi defectus ille ſolaris præſignaſſe mortem Philippi: qui ſequẽti anno occiſus eſt, & defecit. Particula illa luminoſa, quæ recreſcere cœpit, & augmentari, Otto fuit: qui poſt Philippi mortẽ factus eſt magnus atq; glorioſus. Videtur eiſdem temporibus adimpletũ, quod Dominus in Euangelio dicit. *Nam virtutes cælorum mouebuntur.* Cęlũ quandoque deſignat præ-
Luc. 21.
ſentem Eccleſiã & vniuerſalẽ: cæli verò Eccleſias particulares. Virtutes ergo cęlorum ſunt Prælati Eccleſiarum: Epiſcopi videlicet, Abbates, Præpoſiti. In prædicto enim ſchiſmate non ſolùm Principes ſæculares, ſed etiã ſpirituales moti ſunt: quia tum propter pecuniam, tum propter amorem ſiue timorem inſtabiles facti, nunc vni, nunc alteri, juraverunt. Nam ipſe princeps Epiſcoporũ, ſcilicet Papa Innocentius, primò Ottonem fouit, & coronauit: poſtea ob cauſam multis notam illum deponens, Fredericũ ejus aduerſarium ſuſcitauit. In luna verò ſigna non defuerunt, duas eclipſes magnas ſolito crebriùs paſſa. Quòd ſi in ſtellis ſigna quæris, quod vidi referam.

Caput XXV. *De ſtella Coloniæ viſa poſt meridiem.*

POſt mortem Henrici Imperatoris, cùm de ſuſceptione Coloniæ in palatio tractaretur, poſt meridiem viſa eſt ſtella lucidiſſima. Tunc currentibus nobis in curiã Epiſcopi, omnes illam vidimus: ſed quid portenderet viſio tam inſolita, ſcire non potuimus.

Caput XXVI. *De ſtella maxima.*

SImiliter hoc anno per duas hebdomadas viſa eſt poſt ſolis occaſum ſtella tantæ magnitudinis, vt ad inſtar ignis ſplendorem de ſe emitteret. Iudęi aſſerũt, eam fuiſſe ſignũ aduentus ſui Meſſiæ. Hęc dicta ſint de ſignis ſtellarum. Porro de igne æthereo, fulmine ſcilicet atq; tonitruo, quæ ex colliſione nubiũ gignuntur, aliqua proferã exempla: vt noueris, ſecundùm verba Saluatoris, terrores de cælo,
Luc. 21.
& ſigna, etiã his temporibus contigiſſe.

Caput XXVII.

De tonitruo & fulmine in vigilia Sancti Matthiæ.

IN vigilia Sancti Matthiæ Apoſtoli erit bienniũ, quod in Colonia contigit res ſatis miraculoſa: & ideo miraculoſa, quia inſolita. In crepuſculo ejusdẽ noctis ignis cadẽs de cælo turrim ſancti Andreæ incendit: ſimiliter & ſepẽ circa curiam cujuſdam canonici: quæ per multos ciuiũ labores extincta ſunt. Eadem autem nocte glacies fuerat congelata. Vnde & miraculum reputabatur, quòd tonitrua audiri, & fulmina videri poterant. Aliud tibi referam exemplum, terribile ſatis.

Caput XXVIII.

De theatro in Saxonia fulminato.

SAcerdos quidã de Saxonia, nuper miraculum mihi retulit ſtupendum Hoc, inquit, anno, in terra noſtra in quodam theatro fulminati ſunt viginti homines, ſolo ſacerdote euadente: fugit enim, cùm alios videret ardere. Decebat enim, vt ignis, quo nihil levius eſt, levitatis amatores puniret. *Apoll.* Miror, quòd ſacer-

dos non eſt punitus: cùm ipſe pluſcæteris credatur peccaſſe. *Cæſar.* Sæpe Deus ſacerdotibus parcit, propter Ordinem: ſicut legitur de Aaron, quem non percuſſit lepra, ſed ſororem: cùm tamen nō legatur ſorore minùs peccaſſe. Vel fortè in eo aliquid boni Deus prævidit, propter q̃ illi pepcit. Quòd verò aliquando ob ejuſmodi levitates Deus ſacerdotes puniat, præſto eſt exemplum. *Num. 12.*

Caput XXIX. *De ſacerdote, propter peccata ſua à fulmine conſumpto.*

EST villa in Epiſcopatu Trevirenſi, Elſlacia vocata: in qua anno præterito feria quarta ante Nativitatem S. Ioannis contigit hoc grande & terribile miraculū. Sacerdos loci, Henricus nomine, dum ſederet in taberna, facta eſt intēperies aëris maxima. Quo feſtinante cum campanario ſuo in Eccleſiam, cùm campanas pulſarent, creuit tēpeſtas, & nebula, & inenarrabilis ſtrepitus aëris in Eccleſia: veniensq; repente ictus turbinis proſtrauit vtrūque, Clericum ſcilicet & campanarium: ita quòd cāpanarius ſub clerico jacebat. Campanarius verò in nullo læſus eſt, clerico extincto: cujus genitalia exuſta ſunt, reliquo corpore intacto. Quæ filius ejus accurrens calcando extinxit & avulſit. Ex quo patet, fornicatorē eum fuiſſe. Veſtimenta verò ejus ita ſunt lacerata, vt nulla particula cohæreret ſolidæ parti, nec ſolida eſſent: excepta illa particula, in qua dependere ſolebat manipulus in ſiniſtro brachio. Sed & ſtiualia ſua, quæ noua erant, ita ſunt dilacerata, ac ſi fuſcinulis diſſipata eſſent: ſoleæ verò ſic ſunt factæ, ac ſi in aqua feruida fuiſſent decoctæ. Cāpanarius autē in maximo timore ac ſtupore jacens, vidit dæmones inſultū facientes in Eccleſia: ſed & capſula, quæ erat poſt altare, proſilijt ſuper altare: & apertura facta eſt in ea, quæ adhuc ita remanet. Sancti verò, quorum reliquiæ ibi ſunt, egreſſi fortiter reſiſtebant dæmonibus: & factū eſt inter ſanctos & dæmones vehementiſſimum certamen. Tandem deuicti dæmones, cùm corpus aſportare non poſſent, partem tecti ſecū abſtraxerunt. Refert idem cāpanarius, quòd corpus ſacerdotis vſque ad tectū turris, ſub qua ſimul pulſantes ſteterant, & ſub qua proſtrati jacebant, violentia dæmonum aliquoties ſit raptum, ſed beneficio ſanctorū relapſum. Ajunt, clericum eūdem tunc de nouo acquiſiſſe coronā chorizando: quam quaſi victor juxta domum ſuſpendit, vt ibi ſtulti homines luderēt, ducerentq; choreas. A. Sicut in hoc ſacerdote conſidero, in dilaceratione veſtium atq; calceamentorū Deus puniuit ſuperbiam: ſicut in exuſtione genitalium, luxuriam. C. Bene ſentis: quia pœna reſpondet culpæ. Hoc etiam te ſcire volo, & probare exemplo, quòd ſicut Deus, vt dictum eſt, malos per fulmina atque tonitrua de cælo punit: ita per eadem aliquando bonis ſuccurrit. *Reliquiæ ſanctorum.* *Superbia & Luxuria in Sacerdote puniuntur.*

Caput XXX. *De Monacho, per tonitruum à prædone liberato.*

RIchvuinus Cellerarius noſter, cùm die quadam tēpore diſcordiæ inter ſæpedictos Reges de Colonia exiret, non procul ab vrbe plures armatos ex latere ſtratæ publicæ in ſuis dextrarijs ſedere conſpexit. Quibus viſis cùm ſatis timeret, vnus ex eis curſu rapidiſſimo ad eū veniens, equum ejus per frænum tenuit: quem ſuperbè allocutus eſt, dicens. Domine monache, deſcendite: oportet me habere equū iſtum. Vix verba finierat, & ecce Dñs non verbo, ſed tonitruo, prædoni pro ſeruo reſpondit ſuo. Nam cùm tota illa die nulla fuiſſent audita tonitrua, iam valid' ictus inopinatè perſonuit, vt equus ſatellitis genib' terram peteret, & ipſe nutantis tergo vix inhæreret. Moxque manum à fræno monachi retrahens, ait ſatis humiliter. Ite in pace: bonus enim vir eſtis. Cui ille regratians, lætus pceſſit, diuinitus ſe liberatum recognoſcens. Hæc mihi idem Richvuinus ore ſuo confeſſus eſt. *Apollon.* Valde timendus eſt, cui ſic æther famulatur. *Cæſar.* Non ſolùm ignis æthereus, ſed & terrenus, qui lignis nutritur, & ab hominibus ſuccenditur, delet-

uit ei: nunc ad Creatoris nutum vim mirabilem cohibẽdo, nunc in re frigida non minùs miraculosè eamdem exercendo.

Caput xxxi. De vidua, quæ miraculosè domum ſuam ab incendio ſeruauit.

IN Epiſcopatu Colonienſi, oppido Imperiali, quod Douſbourg dicitur, vidua quædam cervisiam braxare ac vendere ſolebat. Die quadam cùm ciuitas caſu fuiſſet incenſa, ipſumq; incendiũ domui ejus appropinquaſſet: illa jam non habens ſpem in auxilio humano, ad diuinum confugit. Nam omnia ſua vaſa, quibus ceruiſiam emptoribus menſurare ſolebat, ad oſtium domus contra flammas ponens, in multa cordis ſui ſimplicitate ſic orauit dicens. Domine Deus juſtus & miſericors, ſi vnquam aliquem hominum his menſuris decepi: volo vt domus hæc comburatur. Si autem feci quod rectum eſt in oculis tuis: precor iuſtitiam tuam, vt in hac hora miſericorditer reſpicias neceſſitatem meam, & mihi meæque ſuppellectili parcere digneris. Mira fides feminæ, mira Dei humili-
Matt. 7. tas. Is, qui dicit, *Qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis*, ac ſi ei oratione fidelis viduæ concluſum fuiſſet, flammas omnia in circuitu devorantes à domo eius compeſcuit: cunctis ſtupentibus, quòd ignis furens materiam cremabilem lamberet, nec incenderet. Audi nunc alia æquè miraculoſa.

Caput xxxii. De ciue Suſatienſi, cujus veſtis combuſta eſt, cruce ſeruata.

APud Suſatiam ciuitatem Diœceſis Colonienſis, ciuis quidam in hac vltima expeditione cruce ſignatus fuit. Eodem tempore vt militem ſuum Deus tentaret, ſicut legitur de ſancto Iob: permiſit, vt domus ejus incendio pe-
Iob. 1. riret. Flammis verò ſopitis, cùm omnia quæ incendi poterãt in cinerem fuiſſent redacta, particula veſtis ejus, quam crux occupauerat, integra inter fauillas eſt reperta. Et mirati ſunt omnes tantam ſanctæ crucis virtutem vbique dilatantes. Simile miraculum in alio loco contigit: ſicut audiui à magiſtro Ioanne Decano Aquenſi. *Caput xxxiii.*

Item de pomo combuſto, zona crucis ei circumligata illæſa.

REtulit mihi & aliud de virtute ſanctæ crucis miraculum. Matrona, inquit, quædam crucem ſuſceptam pomo circumligauit: ſicque ſuper aſſerẽ iuxta Pirop tum in quo ardebat ignis, vtrumque ſimul ponens abſceſſit. Caſu, imò quod verius eſt, nutu pomum cum cruce in carbones lapſum eſt. Poſt modicũ femina reuerſa cùm repoſitum quæreret nec inueniret, triſtis de cruce ignem perſcrutata eſt. Et ecce pomum vidit in carbonem redactũ: zonam verò leuauit intactam. Quod pro magno miraculo reputans, prædicto Ioanni recitauit *Apol.* Satis eſt mirabile, quod idem elementum eodem momento ſic in re diuerſa naturam ſuam mutat. *Cæſar.* Hoc fieri pro diuerſitate meritorum quibuſdam tibi pandam exemplis. *Caput xxxiv.*

De clerico, qui à meretrice infamatus incendium non ſenſit.

GErungus ſcholaſticus Bunnenſis nuper veniens de ſtudio Pariſienſi, hiſtoriam retulit ſatis mirabilem; recentiori tempore illam aſſerens geſtam. Familiam, inquit, cujuſdam viri nobilis atque potentis de Francia meretrix quædã ſpecioſa ſequebatur. Cum qua cùm multi indifferenter peccarent, clericus quidam Religioſus ejuſdem nobilis Capellanus, de ſubuerſione familiæ dolens, his verbis dominum allocutus eſt, dicens. Omnis penè familia veſtra meretricis hujus contubernio corrumpitur, quorũ peccata omnia Deus de manu veſtra requiret. Et hoc ſciat nobilitas veſtra quod meo ſeruitio carebitis, ſi non fuerit amota. Mox illa vocatur, verba ei Sacerdotis intimantur. Ad quæ ſic reſpondit. Domine, ex inuidia loquitur hæc. Quia voluptati ejus conſentire nolui: id-

circo me perſequitur. Illo reſpódente, Mentiris, vir enim caſtus eſt: illa mox ſubiunxit. Ego celeriùs faciam vos experiri veritatem. Statim accedens ad clericú ſub forma pœnitentis, lacrymis perfuſa, poſt fictam confeſſionem, adjecit. Domine, tam vehementer de perſona veſtra tentata ſum: niſi mihi conſentiendo ignem à vobis ſuccenſum extinguatis, viuere non potero. Ad quod verbú cùm ſe vir juſt⁹ ſignaſſet, eamq; illa hora verbis quibus poterat ſubmouiſſet: ſequenti die iterum venit, verba jam dicta repetiuit, hoc etiá adijciens. Si non feceris quod poſtulo, ecce meipſam interficio. Quo audito cùm plurimùm timeret, nec tamé aliquo modo libidini conſentire proponeret: reſpondit. Ecce, tali die tali in loco, ſi volueris, tecú dormiam: dúmodo te non interfeceris. Sic illa lęto animo recedens, dominú ſuum mox adijt: & quia capellanus ſuus talia ac talia promiſiſſet, proracib⁹ verbis indicauit. Interim clericus ſcholari ſuo præcepit, vt in deſignato loco lectú ex lignis planis cóponeret: ligna arida cú ſtramine ſubijceret: deinde linteamen decenter ſuperextenderet. Quod & factú eſt. Die verò ſtatuto venit clericus, venit & mulier: ſed clericus ſtipula priùs ſuccenſa lectum aſcendit: illam, vt ſimul aſcenderet, vocauit. Quæ flammas ex omni parte cernens exurgere, retroceſſit: crebriuſq; vocata, ad tam horrendos amplexus venire recuſauit. Clericus verò Dei adjutus gratia, non aliter ſenſit ignem, quam ventum rotis flantem: nec eſt aduſtus capillus ejus, neque veſtimenta ejus in aliquo ſunt læſa. Quod vt miſera illa vidit, territa, ad horá de tam grandi miraculo compuncta: tam Domino ſuo, quàm cæteris publicè confeſſa eſt: quòd ſanctum virum ſine cauſa ex ſolo rácore & invidia, ob vindictam premiſſę accuſationis infamaſſet. Ipſe verò vir venerabilis nó ingratus Deo: ad Ordinem ſe tranſtulit Prædicatorum.

Caput XXXV. De fornicatore, ab igne nil læſo, pòſt ab aqua vſto.

REFERRE ſolet Dominus Bernardus de Lippa quandoque Abbas, nunc Epiſcopus in Liuonia, quoddam miraculum jamdicto miraculo prorſus contrarium. Noui, inquit, piſcatorem in Epiſcopatu Trajectéſi: qui cum quadam femina multo tempore fuerat fornicatus. Et quia eius peccatum nimis erat notorium: tempore quodá in ſynodo imminenti accuſari timens, dicebat intra ſe. Quid nunc facies, miſer? Si in hac ſynodo de fornicatione fueris accuſatus, & cóféſſus: illam in matrimonio mox ducere cogeris. Si autem negaueris: candenti *Fornicator*
ferro conuictus, amplius confunderis. Statimque ad Sacerdotem veniens, ma- *confeſſus*
gis, vt pòſt patuit, timore pœnæ quàm amore juſtitiæ, confeſſus eſt peccatum: *ferrum can-*
conſilium quæſiuit, & inuenit. Si habes, inquit Sacerdos, firmum propoſitum *dens illæſus tangit.*
numquam peccandi cum illa, candens ferrum ſecurè poteris portare, ipſumque peccatum negare: ſpero autem quòd virtus confeſſionis liberabit te. Quod ita factum eſt: cunctis ſtupentibus, quibus fornicatio innotuerat. Ecce ignis hic, Dei potentia, ſicut in ſuperioribus exemplis, cótra naturam vim ſuam reſtrinxit: & ſicut in ſequentibus audies, mirabiliùs contra naturam incanduit. Quid plura? Abſoluitur homo. Poſt dies plurimos cum alio quodam piſcatore officij ſui nauigans, cùm prædictæ mulieris domum vidiſſent: ait alter alteri. Valde miror, & multi mecum, quare te in ſynodo non inuſſerit ferrum: cum tam manifeſtum fuiſſet tuum peccatum. Ille de gratia ſibi collata indignè glorians, eo quòd jam voluntatem fornicandi cum illa concepiſſet: manu aquam fluminis percuſſit, & ait. Ecce tantum nocuit mihi ille ignis. Mira Dei juſtitia. Qui miſericorditer pœ- *Idem recidi-*
nitentem cuſtodiuit: iuſtè & miraculosè nimis puniuit recidiuanté. Mox vt aquá *uans vritur*
tetigit: candens ei ferrum aqua fuit. Quam ſtatim cú clamore valido retrahens, *ab aqua.*
pellem dimiſit in aqua: omnia circa ſe geſta ſocio referens ſera ductus eſt pœni-

tentia. Non diſcordat ab hoc miraculo: quod monachus noſter Lambertus recitare ſolitus eſt. *Caput* XXXVI.

De viatore incendiario, quem frigidum ferrum inuſſit.

RVSTICVS quidam contra alium habens inimicitias, cuidam maligno de ordine viatorum, quales multi ſunt, pecuniam dedit: vt domum illius incenderet. Quam ſub ſpecie Religionis intrauit, & tempore conuenienti ſuccendit. Immemor miſerrimus hoſpitalitatis: poſtquam fuiſſet reædificata, accepto pretio renouauit incendium. Turbatus homo repente omnes de quibus ſuſpicionẽ habuit accuſauit: qui omnes per candens ferrum ſe expurgauerunt. Denuo domus incenſa reædificata eſt: & ferrum idem in angulum eius projectum. Quid plura? Venit rurſum pſeudoviator ille, antiqua corruptus auaritia: humanè ſatis ſuſceptus eſt. Cùm ferrum jamdictum vidiſſet: & quis eius vſus eſſet, interrogaſſet: reſpondit ille. Neſcio quis domum hanc, en altera vice ſuccendit: & cũ de quibuſdam habuiſſem ſuſpicionem, candens illud portauerunt, ſed non ſunt exuſti. Tunc ille. Ad alios aliquos vſus poſſet converti. Quod cùm Dei nutu levaſſet: ſic in manu adustus eſt, vt cum clamore illud jactaret. Quod vbi pater familias vidit: incendiarium per veſtem tenens, exclamauit. Verè tu es reus. Mox ad Iudicem ductus, culpam nollet vellet eſt confeſſus: ſicque pœna totali damnatus. Multa etiam hujuſmodi miracula inuenies in Diſtinctione Confeſſionis. Vnde ijs omiſſis, videamus, quid Deus miraculorum operatus eſt in aëre. Quòd verò ipſe Dei filius Ieſus viſus ſit in nubibus cœli, non tamen in maieſtate, ſed in humilitate: exemplis veris tibi potero demonſtrare.

Caput XXXVII.

De crucibus, quæ apparuerunt in Friſia in aëre, tempore prædicationis crucis.

CVM Oliuerus ſcholaſticus, cujus verbis hic vtor, crucem prædicaret in Friſia, diœceſi Monaſterienſi, villa Bedina, menſe Majo, feria ſexta ante Pentecoſten, ſicut alibi me tibi dixiſſe memini, triplex forma crucis apparuit in aëre. Vna candida verſus aquilonem, alia verſus meridiem, eiuſdem coloris & ſchematis: tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, & figuram hominis in ea ſuſpenſi, eleuatis brachijs & extenſis cum infixione in manibus & pedibus, & capite inclinato. Hæc media fuit inter alias duas: in quibus non erat effigies humani corporis. *Caput* XXXVIII. *De cruce, quæ apparuit in Ditthuſen juxta ſolẽ*

ALIA vice in alio loco in villa Friſiæ Ditthuſen, tempore prædictæ prædicationis crucis, apparuit juxta ſolem vna crux cerulei coloris.

Caput XXXIX. *De alia cruce, quæ viſa eſt in villa Docue in provincia Friſiæ.*

TERTIA fuit apparitio in diœceſi Trajectenſi in villa Docue, vbi ſanctus Bonefacius coronatus fuit martyrio. Vbi in die martyrij ejuſdem cùm multa millia acceſſiſſent ad indictam ſtationem, apparuit crux alba & magna, ac ſi trabs ex adverſo trabis artificialiter fuiſſet compoſita. Hoc ſignum vidimus omnes. Verba ſunt prædicti Oliueri. Mouebatur autem paulatim ab Aquilone ad Meridiem. Huic viſioni interfuerunt Dominus Henricus Abbas noſter, & Winandus monachus ejus: qui & ipſi viderunt. *Caput* XL.

De crucibus, quæ viſæ ſunt eodem tempore juxta Coloniam, villa Hellendorp.

RETVLIT mihi quædam femina religioſa hoc anno, quod modico tempore ante crucis prædicationem, in villa, quæ Hellendorp dicitur, non multùm diſtans à Colonia, poſt ſolis occaſum duas cruces viderit in aëre: majorem vnam, & alterá minorem, quæ paulatim ab Occidente mouebantur ad Orientem. Volens habere teſtes tanti miraculi, quoſdam aduocauit: qui & ipſi viderũt. Similes

viſiones

viſione memini me dixiſſe ſuperiùs in diſtinct. 8. cap. 17. & 18. primò de duob⁹ conuerſis, qui Dominũ viderunt in aëre pendentem in cruce: deinde de Rudolpho conuerſo de Lucka: qui Chriſtum vidit crucifixũ in aëre, & quindecim cũ eo. Audi adhuc miraculum de aëre factum, terribile valde. *Caput* XL I.

De nube, quæ in Saxonia cadens multos ſubmerſit.

HOc anno in Saxonia nubes integra de aëre cadens inter duo montana, multis tam in corporibus quàm in rebus fuit damnoſa. Tantis enim aquis abũdabat, vt monaſteriũ in valle ꝓxima ſitũ peruaderet: & omnem in eo animã viuẽtẽ, ab homine vſq; ad pec⁹, extingueret. Officinas euertit, ſupellectilẽ devexit: ſepes deſtruxit. Quinque tantùm monachi in turrim fugiẽtes, ex omnibus ſalvati ſunt. Vocatur autẽ idem monaſteriũ Winendenburx; & eſt de ordine nigrorum. Deinde idẽ torrens intolerabilis impetu ſuo ciuitatem vicinã inuadens, cuj⁹ vocabulũ eſt Iſleue, ſimilia ibi operat⁹ eſt mala: omnes Eccleſias, necnõ & omnia ciuitatis habitacula, violenter intravit: homines atque jumenta ſubmerſit. Et quia Deo nõ eſt cura de bobus, ſed de hominibus: magnũ & memoria dignũ in ſuffocatis oſtendere dignatus eſt miraculũ. Nã omnes illi, qui tranſacto diluvio in Eccleſijs ſiue domibus repti ſunt: niueo candore nitebant. Qui autẽ in theatris ſiue in tabernis extincti erant: carbonibus nigriores apparebãt. Tali enim charactere Deus bonos diſtinguebat à malis. *A.* Sicut in hac plaga cõſidero: nõ caſu, ſed Dei judicio juſto flagellamur. C. Hoc pleniùs notare poteris in diluvio Friſię, in quo ampliùs quã centũ millia ſunt ſubmerſi. Tẽpus & cauſã ejuſdem plagę ſatis expſſi in Diſtinctione ſeptima *A* Videntur mihi diluvia hæc particularia celerẽ Iudicis adventũ pnũciare. C. Verum eſt: quia eodem tempore impletũ eſt ꝓ parte, quod ipſe pmiſit dicens. *Erit in terris preſſura gentiũ, præ cõfuſione ſonitus maris & fluctuũ: areſcentibus hominibus præ timore* Nam ſicut mihi retulit Abbas ſancti Bernardi, timor tant⁹ erat in Friſia, vt ſinguli ſingulis momentis mortem expectarent, & quaſi areſcerent præ expectatione. In qua tanta facta eſt preſſura populorũ: vt multi Friſonũ prouincias peterent alienas. A. Ego iſta tunc temporis intellexi. C. Ex quo loqui cœpi de aquis, oſtendere volo, quanta Deus noſtris tẽporib⁹ operatus eſt in illis.

Diſtinctio mortuorum notabilis.

Diſt. 7. c. 3.

Luc. 21.

Caput XLII. *De puero baptizato, in cujus latere caro pendebat.*

GOdefridus magiſter nouitiorũ noſtrorũ, ante converſionem parochiã quandam regebat. Hic cũ die quadã puerum baptizaret, de cujus latere pendebat caro miri horroris: mox vt infantem in nomine S. Trinitatis tribus vicibus immerſũ extraxit, monſtruoſum illud apoſtema nuſquã cõparuit. Quo viſo, ij qui aderant, glorificauerunt Deum: baptiſmi virtutem vbique prędicantes.

Caput XLIII. *De pagano apud Babilonem baptizato & ſanato.*

CVm peccatis noſtris exigentibus, in obſidione Damiatæ Chriſtianus exercitus ex parte datus eſt in manus Saracenorum: Epiſcopus Belvacenſis ductus eſt in Babilonem captivus, & cũ eo multi. Cũque ſatis humanè à ſoldano tractarentur: femina quædã pagana civis Babilonica filiũ ſic habebat infirmum, vt nulla ſpes vitæ eſſet in illo. Nocte quadã oſtenſum eſt ei in ſomnis, vt ſi prædict⁹ Epiſcopus eum baptizaret, mox omnem corporis ſoſpitatem reciperaret. Illa ſolicita de filio, mane cũ familia ac parentibus ad Epiſcopum venit, quid viderit expoſuit: baptizari illũ petijt & obtinuit. Sicut retulit Henricus miles de Olmene, qui pręſens erat, baptiſteriũ pagani circũſteterunt & riſerunt: quorum riſus verſus eſt in admirationem: nã adoleſcens, qui deſperat⁹ intrauit, baptizatus ſaniſſimus exiuit. Spero, ꝙ hodie in fide Chriſti perſeueret, & fortè alij ejus exemplo crediderũt. Sed quid baptiſmi virtutẽ in alijs cõmendo: quam mirabiliter ſatis expertus ſum in meipſo?

Caput XLIV.

Author hujus Dialogi tactu aquæ baptiſmalis ab infirmitate magna conualuit.

CVm adhuc ſcholaris parvulus tempore quodam laborarem in acutis, & ſecundò poſt criſim recidiuaſſem: contigit, vt puella quædam pagana, quam matertera mea pecunia comparauerat, baptizaretur. Habebat enim circa decē annos ætatis. Suaſum eſt matri meę, vt eodem linteamine, quo illa de baptiſmo exierat, adhuc madido me involveret: & ſciret, gratiā ſanitatis celeriùs ſecuturam. Quod cùm factum fuiſſet, attactu illius aquæ ſactatiſſimæ mox in ſudorem erupi, & conualui. Licet enim baptiſmus medicina ſit animæ: multi tamen illius virtute ſanitatem corporū conſecuti ſunt: ſicut legitur de Tranquillino & Chromatio vrbis Præfecto. A. Vellem aliquod audire miraculū in aquis ſimplicibus factum: quib⁹ nec conſecratio, nec ſacri chriſmatis infuſio tribuit virtutē. C. Priùs tibi adhuc vnū referam de baptiſmo: cujus virtutē ampli⁹ etiā in re adverſa cognoſces.

TEmpore quodam quidam ſcholares Sacerdotū morem imitantes, in quodam flumine canem ſub invocatione trini nominis baptizauerunt. Canis verò virtutem tanti nominis ſuſtinere non valens, mox illis videntibus verſus eſt in rabiem. Pueris verò, eo quòd genus illud inſaniſſimum ſit, pepercit: ſciens, nō malitia, ſed ex ſtultitia ſacramento factam injuriam. De aquis verò ſimplicib⁹ habes exemplum ſuperiùs capitulo triceſimo quinto, de piſcatore, quem aqua exuſſit. Habes etiam exemplū aliud in Diſtinct. tertia, de homine peccatore, ob cujus vitia mare intumuit, & poſt confeſſionem tranquillū factum eſt. Simile tibi nunc recitabo: de quo ſatis miraberis.

Caput XLVI.

De Richardo Rege Angliae, & periculo ejus in mari.

IN prima expeditione Ieroſolymitana Richardus Rex Anglorum cum multitudine peregrinorū, copiiſque magnis, transfretauit. Die quadam circa crepuſculum orta eſt in mari tempeſtas validiſſima: ita vt naues procellis concuſſæ, & vi ventorum impulſæ, mortē omnibus intentarent. Rex verò, ſicut & cæteri, mortem ante oculos habens, tota illa nocte clamauit. O! quando erit tempus, in quo griſei monachi ſurgere ſolent ad laudandum Deum? Tanta enim bona illis feci: vt non dubitem, quin mox vt cœperint pro me orare, Dominus nos reſpicere debeat. Mira fides Regis. Dominus verò, qui dicit, *Si habueritis fidem ſicut granū*
Matth. 17. *ſinapis, diceris huic monti, tranſi hinc, & tranſiet*: euidenti miraculo fidē jam dicti Regis remunerauit. Nam circa octauam horam noctis, tempore matutinali monachorū ſurgentium, Dominus orationibus excitatus, & ipſe per potentiam cōſurgens, imperauit ventis & mari: & facta eſt tranquillitas magna, ita vt omnes detā ſubita immutatione mirarentur. Reuerſus verò idem Rex, gratia ejuſdē miraculi ampliùs Ordinem honorauit, quaſdā domos eleemoſynis ditādo: de nouo alias extruendo. Hęc de miraculis aquarū dicta ſufficiāt: quia ad miracula terræ feſtino.

Caput XLVII.

De preſſuris, quæ factae ſunt noſtris temporibus.

VIdetur noſtris temporibus impletum, ꝙ Dominus in Evangelio dicit. *Surget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum: & terræmotus magni erunt per*
Matth. 24. *loca & peſtilentiae & fames, terroreſq; de cœlo.* Licet de his aliqua dixerim exēpla, ſuperaddā nunc plura. Noſtris temporibus gens Saracenorū, duce Saladino Rege Syriæ, ſurrexit cōtra gentē Chriſtianorū: à quo capta eſt Ieruſalē cum terra ſancta Cōtra quā gentem pfidam tres vidim⁹ expeditiones maximas fideliū. Prima fuit ſub Friderico Imperatore: 2. ſub Hērico filio ej⁹: 3. ſub Friderico hodie imperante.

Noſtris inquam tēporibus gens Latinorū ſurrexit contra Græcos, illorum perfidiâ prouocata: cepitque Conſtantinopolim, & magnam partē Græciæ. Circa eadem tēpora manifeſtari cœperunt hæreſes Albienſium. Vnde zelo fidei conturbatæ ſunt gentes Catholicorū: & inclinata ſunt regna Frāciæ & Hiſpaniæ ad illius deſtructionem: ſed nondum eſt finis. Vt enim taceā de regnis gentium infidelū, quāta fuerūt bella inter regna fidelia, vti regna Francorū aduerſus regnū Anglorum: inter regnū Alemaniæ contra Gallorum regnum: nouimus omnes. Quædam etiā gens anno præterito intrauit regna Ruthenorum: & totam ibidem gentē vnam deleuit. De qua nobis non conſtat, quæ ſit, vnde veniat, vel quò tendat. De peſtilētijs & fame, legimus ſatis, nō in libris, ſed in preſſuris noſtris. Poſt mortem prędicti Henrici Imperatoris tanta fames erat: vt maldrū ſiliginis in Alemania marca Colonienſium, & in quibuſdā prouincijs decem & octo ſolidis vēderetur: & ex magnitudine famis populus innumerabilis extingueretur. De terræmotibus per loca, noua & magna tibi referā miracula. Bella inter Fideles nimis frequentia.

Caput XLVIII.

De terræmotu in Cypro.

IN anno præſenti, qui eſt M. CC. XXII. ab Incarnatione Domini, ſicut narrant quidam de eiſdem partibus venientes, duæ ciuitates in Cypro à terræmotu corruerunt. In vna verò illarū, dum Epiſcopus in altari ſtaret, Miſſamque celebraret, Eccleſia tremefacta cecidit: & tam ipſum quàm reliquum populum extinxit.

Caput XLIX.

De terræmotu in Brixia.

IN Aduentu Domini hęretici Mediolanenſes hęreticis qui erant in Brixia multa plauſtra cum victualibus tranſmiſerunt. In ipſa verò die Natiuitatis Domini, dum conuiuarent, Dominus terram concuſſit: & pluſq̄ duodecim millia hominū extinxit. Alij fugientes in campum, cùm audirent clamores morientium, non fuerunt auſi redire in ciuitatē ad illorum ſuccurſum. Mediolanenſes verò ciuitatem ſuam deſerentes, pluſquam per octo dies in tentorijs habitabant, timore eiuſdem terræmotus. In Pergamo, in Cumis, in Venetia, in Cypro, in Papho, & in alijs multis prouincijs atque ciuitatibus eodem tēpore multos terruerunt terręmotus. Nec mirum. Tot turres, tot ædificia corruerunt: vt nil aliud, niſi finis mundi videretur inſtare. Quod à ſæculo eſt inauditum, vt in Capite jejunij magiſter Oliuerus prædicauit Coloniæ, duo montes in Papho habentes inter ſe ſtagnum, coierunt, ita vt efficerentur mons vnus. Dominus verò terræ, dum per montē aquæ viam prępararet, cum tanto vi erupit, vt obuiantia quęque deleret.

Caput L.

De terræmotu in Colonia.

PAruo interuallo poſt jam dictum terręmotum, id eſt, tertio idus Ianuarij, factus eſt Colonię & circà nouus terręmotus tam validus: vt parietes ædificiorum concuſſi ruinam minarentur. Eadem hora Abbas noſter in monte ſanctę Valburgis, erat enim ante ortum ſolis, Miſſam celebrans ſic concuſſus eſt: vt ex eodem motu Eccleſiam lapſuram, & altare cui aſtabat à terra degluttiendum eſſe formidaret. Deinde circa tempus duarum hebdomadarum: Aquenſes alium terræmotum ſenſerunt. Venti etiam tam validiſſimi ijs temporibus, vt noſti, fuerunt: vt non modicùm nobis timorem incuterent. In hoc eodem anno de quo nunc loquimur, contigerunt duo ſupradicta miracula: ſcilicet conflagratio theatri, & caſus nubis: vt habes capitulo viceſimo octauo, & capitulo quadrageſimo ſecundo.

Caput LI. *De igne, qui viſus eſt è cælo.*

IN hac ſeptimana vigileſcujuſdam caſtri Coruinis de Monte, ſicut veraciter audiui, contra cælum reſpiciētes, videbatur cælū aperiri, ignemque de ipſo exire. Qui ad aërem inferiorem deſcendens, ad diuerſa loca terribiliter ſatis ac mirabiliter mouebatur: alicujus magnę rei ſe portentū oſtendens. A. Satis me terret horum oratio. C. Adhuc habeo, quod tibi dicam de miraculis terræ.

Caput LII. *De homine annum totum fodina obruto, & non mortuo.*

IN diœceſi Treuirenſi, villa, cujus nomē eſt Wanebach, juxta Eccleſiam ejuſdē villæ, duo homines in argenti fodina laborabant: vnus inferiùs, alter ſuperiùs in margine foſſæ. Interim lateribꝰ foſſæ collapſis, homo qui in fundo erat, molibus terrę atque pettarū obruitur: ſuperior verò cum illis cadens ſic contritus eſt, vt tertia die moreretur. Vxor autem obruti, putans eum defunctū, Miſſam pro ejus anima celebrari fecit. Et quia paupercula erat, nec ſufficere potuit ad celebrationes Miſſarum ſingulis diebus in Eccleſia: coram altari pro remedio animæ ejꝰ thus incendit, tribus tantùm diebus neglectis. Quod cùm feciſſet per annum integrum, homines lucri gratia purgare cœperunt fodinam. Cumque inſtrumentis ſuis obruto ꝓpinquaſſent, clamauit ille. Parcite, parcite: maſſam ſic cōpetentius rejicite, vt non obruatis me. Illi primùm putantes phantaſma eſſe, cùm vocē ejus cognouiſſent, fecerunt, vt poſtulauerat. Nudatus autem, cùm interrogatus fuiſſet, quomodo in tanto tempore viuere potuiſſet, reſpondit. Singulis diebus tali hora diei quodā odore aromatico ita ſufficienter refectus ſum: vt tota illa die vſq; ad eamdem horam neque manducare neq; bibere delectarer. In hoc toto anno per tres tantùm dies eodē carui: & tunc penè mortuus fui. Non tamen exprimere potuit virtutem vel cauſam ejuſdem odoris. Vxor ejus de hoc requiſita, mox intellexit: quid pro anima eius fecerit, omnibus, vt dictum eſt, expoſuit. A. Si ſpiritualia animabus impenſa ſic proſunt corporibus: puto, quòd illis in pœnis poſitis multū poſſunt ꝓdeſſe. C. De hoc ſatis audies in ſequentibus. Quantùm enim prodeſt humilibus in ſacramentis Eccleſiæ fides & deuotio, tantū ſtultis ac ſuperbis eorūdem ſacramentorum obeſt irriſio. *Caput* LIII.

Miſſæ & preces pro defunctis.

Deuotio uxoris virum ſeruat obrutum.

De homine, qui ſacramentum cinerum irridens, puluere ſuffocatus eſt.

RETulit mihi Theodericus noſter monachus, quondam Comes in Wieda, rem ſatis mirabilem. Noui, inquit, in Confluentia carnificem quemdam, hominem in officio ſuo probum ſatis, nomen illiꝰ exprimens. Hic cùm tēpore quodam tertia feria ante Cineres totam penè noctem in comeſſationibus expēdiſſet: mane quaſi ad abluendas carnes, cum ſuo quodā collega tabernam intrauit. Cùmque ad officium Miſſæ pulſaretur, & fideles ad Eccleſiam confluerent, necnon ex eadem taberna, iamque ſoli hi duo potarent: ait alter carnifici. Certè modò diu nimis expectamus: eamus ergo ad Eccleſiam propter ſacros cineres. Cui ille, myſterium cinerum irridendo, reſpondit. Sede: ego tibi dabo cineres, & tu mihi. Tollenſq; cineres de lare, jactauit ſuper caput ejus. Et ecce mox pœna irriſionis ſubſecuta eſt. Nam ſtatim circa caput & faciem tantum ſenſit puluerem, ac ſi follibus ei inſufflaretur. Cumque territus exclamaret, tantū ore cineris hauſit, vt penè ſuffocatus fuiſſet. Accurrerunt multi, plagam tam mirabilē videntes. Ductꝰ eſt in ꝓximam inſulā, in qua non puluis, ſed gramen erat: ſed nihil ei ꝓfuit. In Rheno, in pomœrio, in ſolario, neque in aliquo loco, à turbine cinerū ſe defendere potuit: à quibus tandem ſuffocatus, pœnam irriſionis ſolvit. Ecce homo, de quo ſuprà dictum eſt, devotionis gratia etiam ſub terra viuere potuit: hūc in aëre jam dicta culpa ſuffocauit. Duo nunc ſubijciā miracula: primū meruit virtus humili-

tatis,ſequens virtus caſtitatis. *Caput* LIV.

De Converſo, cujus meritis arbor ſciſſa eſt.

LIfardus,cujus memini in Diſtin. 4.cap. 4.Conuerſus fuit in Hémerode. Hic cùm eſſet homo bene natus, vt per humilitatem ampliùs mereretur, porcos monaſterij paſcere non deſpexit: imò precibus idem officiú obtinuit. Die quadam cùm juxta nemus gregem porcorum paſceret, vidit ibi duas arbores,quæ de vno trunco proceſſerant. Qui cùm vna placuiſſet,dixiſſetque in corde ſuo,Deus, quàm idonea eſſet hæc arbor ad alueos porcorum: mox cecidit, ac ſi ſecuri ſucciſa fuiſſet. Ecce,non oranti,ſed cogitãti,lignú obediuit. Hæc de humilitate: audi aliud miraculum de caſtitate. *Humilitas Lifardi.*

Caput LV.

De puella, & ſilice in ſignum ſtabilitatis ſciſſo.

ALardus nouitius noſter,ſicut ipſe mihi retulit,habet materterã,nomine Iutam: quæ ante cõuerſioné licet corpore fuiſſet caſta, geſtibus tamen nimis oſtendebatur leuis ac laſciua: erat enim nubilis. Hæc cùm die quadam cú ſororibus luderet: germanus ejus magnæ grauitatis clericus affuit. Qui dolens de ſororis leuitate,ſilicem ſolidiſſimú de flumine tulit,& ait. Priùs ſcindetur lapis iſte in manu mea,quàm ſoror mea Iutta ſtabilis fiat,ac monialis. Deus verò,vt oſtenderet,hominé non eſſe judicandum ſecundùm faciem,mox ſilicem in manu ejus ſcidit. Quod vbi illa cóperit,tum verbo fratris,tum miraculo compuncta, nuptijs ac ſæculo valedixit,& in clauſtro ſanctimonialium, cui vocabulú eſt Berhduere, Religionis habitum ſuſcepit: eum lapidem vſque hodie in teſtimonium caſtitatis atque converſionis ſuæ reſervans. Hæc dicta ſint de elementis. Placet núc,audire aliquid miraculoſi,de ijs,quæ in illis mouentur: auibus ſcilicet,piſcibus,animalibus,ac reptilibus? A. Placet. C. Quod dicturus ſum,vtrùm ſcriptú ſit, an nó, ignoro: ego n. non didici illud ex lectione,ſed ex cujuſdã viri religioſi relatione.

Caput LVI. *De anicula,meritis S. Thomæ Cantuarienſis à milvo liberata.*

MAtrona quædam beatum Thomam Cantuarienſem plurimùm diligens,aſſiduis infirmitatibus laborabat; & cùm doloribus vrgeretur, eumdem martyré his verbis invocabat. Sancte,inquit,Thoma, adiuua me. Habebat autem neſcio cujus generis aviculam: quæ ex aſſiduitate audiendi, eãdem abſolorè ſatis proferre didicerat orationem. Die quadam milvus extra domunculam eam videns, rapuit & avolauit. In ipſo raptu dum vnguibus illius avis premeretur,cunctis qui aderant audientibus,clamauit de aëre. Sancte Thoma,adjuua me. Vt autem mirabilis Deus Martyris ſui merita glorioſa demõſtraret: milvo vt aviculã dimitteret,præcepit. Quæ ſtatim cum multa alacritate redijt ad dominam:& ille rapinæ ſuę pœnã luens,mortuus cecidit in terram. A. Quid eſt, quòd ſanctus ſuccurrit periclitanti aviculæ, & nó ægrotanti famulæ? C. Quia illa aliam vitã non habebat,quam iſta expectabat. Voluit etiam ei oſtendere, quòd dilatio curationis ejus nó foret ex impotentia,ſed ex prouidentia: quia virt⁹ in infirmitate perficitur. Audi aliud miraculum.

Caput LVII. *De columbis, quibus miles dedit licentiam auolandi.*

MIles quidã,Anſelmus nomine, de villa Liſere,colũbas plurimas nutrire ſolebat. Dictum eſt ei,quia graviter,nutriendo illas,peccaret: eo quòd ſata & granaria lęderent proximorum. Die quadam eis ad comedendú annonam projiciens,cùm omnes eſſent in vnum corã eo congregatæ,clara voce cunctis qui adctant audientibus dicebat. Vos columbæ,ſi Dei voluntas eſt,vt penes me habitetis,manete: ſin auté,pręcipio vobis in ejus nomine,vt ſtatim recedatis. Ad quod verbum mox omnes colũbæ ſimul ſe levantes,ſimul avolauerunt: neque vltra reuerſæ ſunt ad illa domicilia. A. Quomodo ibi manere potuerunt contra voluntaté diuinã? C. Non fuit Dei voluntas, vt miles eaſdem colúbas nutriret: non tamen contra Dei voluntatem ibi eſſe poterant. Voluntas Dei potentia ejus eſt. Vnde in Pſalmo. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo & in terra*, &c. Putas,Deo placere, cùm niſi,accipitres,grues, & cæteræ hujuſmodi aues ad leuitatem nutriuntur? Abſit. Poſſunt tamen aliquæ, vt puta ciconiæ, ad neceſſitates,à religioſis nutriri, ſiue hoſpitari. De quibus,propter occaſioné,tibi miraculú recitabo. *Aues proximis nocivæ nõ retinendæ* *Pſal. 134.*

Caput LVIII.

De ciconijs, quibus Cistercienſis benedictionem dedit.

APud Ciſtercium, vbi caput eſt Ordinis noſtri, plurimæ nidificant ciconiæ. Quod ideo à fratribus religioſis permittitur: quia per illas non ſolùm monaſteriũ, ſed omnia in circuitu loca ab immundis vermibus mundantur. Hieme appropinquante recedunt, & tẽpore certo redeunt. Die quadam cùm acies ſuas ordinaſſent ad peregrinandum, ne hoſpitalitatis conceſſæ immemores eſſe viderentur, Conuentũ, qui eadem hora in agro laborabat, petentes, eumque crebriùs grucillando circũ volantes, omnes in admirationem verterunt: ignorantes, quid peterent. Ad quos Prior. Puto, quod licentiã petant recedendi. Elevanſque manum, benedixit eis. Mox mirũ in modum cum multa alacritate ſimul avolantes, monachis exeũtibus in viam, qui benedictioné regularem accipere ſine expectare parvipendunt, magnam verecundiã incuſſerunt. A. Quid dicturi ſunt homines rationales Dei dono ingrati: cùm audierint colũbas obedire, ciconias regratiari? C. Hoc eſt, quod Dominus per Ieremiam Prophetã populo ſuo Iſraël improperat

Ierem. 8. *Turtur & hirundo & ciconia cuſtodierunt tẽpus aduentus ſui: populus meus non cognouit judiciũ* Domini Dei *ſui*. A. Vbi habitant iſtę aues hieme? C. In locis vtique calidis.

Caput LIX.

Quod hirundines ſemper ſolita repetant habitacula.

SIcvt mihi retulit quidam Sacerdos, pater aliquis familias plurimos habens nidos hirundinum in domo ſua, & hoc ipſum de quo tu quæris, diſcere deſiderans: vnam ex eis cepit, cartulamq; verba hæc continentem: ô hirundo, vbi habitas in hyeme: pedi ejus alligans, abire permiſit. Sciebat enim experimento, quia ſemper loca necnon habitacula ſolita repeteret. Illa cum cæteris in Aſiam veniens: in domo cujuſdam Petri nidificauit. In cujus pede, cùm propter ingreſſus & exitus quotidianos prædictam cartulam contemplaretur: ſcire volens quid eſſet, auem cepit, cartulam legit, & amovit: alteramque annectens, tali modo interrogationi reſpondit. In Aſia in domo Petri. Quod cùm ſupradictus pater familias in reuerſione hirundinis ſuæ didiciſſet, hiſtoriam hanc pro miraculo multis recitauit. De ciconijs verò multa admiratione digna tibi recitare poſſem: ſi non ad vtiliora feſtinarem. Maſculi feminas ſuas valde zelant: adulteria grauiſſimè vindicant: habent tamen feminæ remedium vnum ſatis miraculoſum. Si ante adventum ſui comparis in aquis ſe immergere potuerint, culpam adulterij ille minimè cognoſcit: & ſic pœnam mortis euadit

Caput LX.

De ciconia propter adulterium occiſa.

IN curia cujuſdam militis, ſicut à quodam viro Religioſo veraciter audiui, nidus erat ciconiarum, maris ſcilicet & feminæ. Illa abſente maſculo adulterum admittens: frequenter paludi, quæ domui proxima erat, ſe immerſit. Quod cùm miles notaſſet: cauſam ſcire volens, foſſam ſepibus operiri præcepit. Quid plura? Cùm illa admiſſo ſcelere ſolitam aquam peteret, nec ei ingreſſus pateret: interim mas venit, crimẽ agnovit, adulteram roſtro impetiuit. Ad cujus interfectionem cùm ſolus non ſufficeret: cum furore auolans, & poſt horam rediens, multis ciconijs ſibi aſſociatis, in oculis omnium qui in curia aderãt, miſeram interfecit. *Apollonius*. Puto, iſtam zelotypiam aliquid in ſe continere ſacramenti. *Cæſarius*. Bene putas: ſæpè enim in Scripturis Deus auibus ſe comparat: cuius ſponſa anima fidelis eſt. Adulterium verò eſt omne peccatum mortale: quod ab illo ſeparat & diabolo conjungit. Aqua baptiſmus eſt, vel pœnitentia: quæ ſemper reiteratur, & culpam abluit: ne Deus illam videat, vel cognoſcat ad vindictam. His dictis pro exemplo: de piſcibus etiam, qui de eodem elemento, ideſt aqua, facti ſunt, vnde aues, aliquid tibi miraculosè recitabo.

Caput LXI. *De annulo præpoſiti Conradi in Eſote reperto.*

COnradvs præpoſitus ſancti Severini in Colonia: etiam præpoſitus erat Xanctenſis. Hic cum tẽpore quodam ad idem oppidum nauigaret, & manus extra navim in flumine lauaret: annulus aureus bonus valde ex ejus digito labens, cecidit in Rhenum. Anno verò ſequenti, cùm ad jamdictum oppidum iterum iret navigio, circa eũdem locum in quo annulum perdiderat, piſcatores obvios habuit: à quibus ſi aliquos haberent captos piſces, inquiri præcepit. Reſpõderunt illi. Habemus Eſotem vnum, qui præpoſito Xanctenſi debetur: quem vendere non audemus. Quibus cùm dicerent, ecce præpoſitus præſens eſt: piſcem ei obtulerunt. Quem cùm coquus exenteraſſet: annulus præfatus in ejus viſceribus eſt repertus. Quem cum celare non poſſet, nec vellet: præpoſito cum oſtendit. Quem ille mox agnouit: & non abſque miraculo recepit.

Caput LXII. *De aquis in ſanguinem verſis.*

SAcerdos quidam & monachus de Ordine nigrorũ, anno prçterito retulit mihi de aquis & piſcib⁹ rē valde miraculoſam. In prouincia, inquit, noſtra, ſicut hodie multi ſunt teſtes, tempore quodam omnes paludes & fluenta in ſanguinē verſa ſunt. Quorũ amaritudinem cùm piſces ſuſtinere non poſſent: relictis aquis aridam petiuerunt. Anguillæ verò ſepes aſcendentes, illiſque inhçrentes, ſic repertæ ſunt. Multitudo autem piſciũ in aquis mortua eſt, ad inſtar vnius plagæ Ægypti. Aliquid nunc ſubjiciā de animalib⁹ & beſtijs, quç in tertis gradiũtur, ꝙ miraculoſũ ſit.

Caput LXIII. *De bubalis, qui cuſtodem interfecerunt.*

CVm Vuillelmus nouiti⁹ noſter in prima expeditione Ieroſolymitana rediret Romam, cauſam ibi tunc recentem audivit, vnde multi mirabãtur. Bubulcus quidam bubalos juxta vrbem pauerat viginti annis, & ampliùs. Die quadam cùm non ꝓcul ab paſcentibus in agro dormiret, quatuor ex eis convenientes, frontes quaſi ad colloquiũ conjungebant: & poſt horam ad ſuum cuſtodem currentes, tũ pedib⁹ calcando, tũ cornibus ventilando, eum in fruſta diuidentes interfecerunt.

Caput LXIV. *De lupa, quæ ſcholarem interfecit in Carpania.*

REtulit nobis Abbas Daniel de lupa rem ſatis mirabilem. In Carpania, inquit, vbi ſcholaſticus erã, ſcholaribus die quadam licentiatum fuerat ire ad ſilvas. Qui in nemore lupæ antrũ reperientes, catulos omnes ejecerunt. Quorum pedes vnus bipenni ſua amputauit. Quibus recedentibus lupa rediit: & vt catulorũ pedes pręciſos vidit, recedentes inſecuta, ſolũmodo eum qui hoc egerat nimium furens impetiuit. Ille verò timens, arborem aſcendit. Quē cùm inſequi non poſſet, cœpit vnguibus circa radices fodere. Et cùm ſic non ꝓficeret, alios lupos aduocauit. Interim nuntiantibus ſcholaribus homines de villa tũ gladijs cuſpidib⁹ & baculis ei in auxiliũ venientes, lupos abegerunt: in medio ſui illum ducentes. Lupis inuitatis ad horã ſequentibus & redeuntibus illa ſola perſeverauit, vindicare ſe tētans multis conatibus. Et cùm eſſent proximi villæ, lupa ſe periculo dans, in vltionem catulorũ, armatorum cuſtodias irrupit: & ſcholaris gulæ inſiliens protinus extinxit. Quæ ſtatim occiſa eſt. A. Satis miror, quòd ſcholarem illũ præ cęteris cognoſcere potuit. C. Multa hujuſmodi fiũt judicio Dei: ex quib⁹ eſt illud ꝙ ſequitur.

Caput LXV. *De homine, cujus liberos omnes lupi ſuffocauerunt.*

HOmo quidam juxta Aquaſgrani tres habuit liberos. Eo verò tempore, quō Philippus ibidem coronatus eſt, multi in prouinciã lupi videbãtur. Ex quibus vnus jam dicti hominis infantem extra domũ reperiens, rapuit: quē collo ſuo iniiciens, ſilvas petiuit. Miles quidã caſu per viam equitans, miſertus infantis, poſt lupum curſitauit: eumq; viuũ & incolumem ex dentibus ejus excuſſit. Non multò pòſt idem puer, neſcio quo Dei judicio, à lupo rapitur, pręfocatur, & cōeditur. Habebat idem infans ſororem majorem ſe: quæ cùm die quadam miſſa fuiſſet in agrũ, ad hauriendam aquam de fonte, lupus multis videntibus ad illam cucurrit: & anteꝗ̃ homines ſubvenire poſſent, puellam extinxerat, inteſtina deuorans. Sic homo ille duobus liberis priuatus, cùm rēpore quodam guerrę vxorem cũ ſupellectili ſua in ciuitatem tranſtuliſſet: tertium puerũ ad cuſtodiam domus ſuæ, quoadvſque reuerteretur, dimiſit. Quem reuerſus non inuenit, nec poſtea vidit: & veriſimile eſt, quòd à lupo, ſicut cęteri, fuerit raptus atque ſuffocatus. Ex quo loquimur de lupis, referam tibi de lupo, quod nuper audiui: vnde ſatis mirabar.

Caput LXVI. *De lupo, qui puellã traxit in nemus, vt os de gutture alterius extraheret.*

IVxta villam, cujus nomen excidit, lupus puellam adultã inuaſit: dentibus brachium illius tenens. Quam cùm ſecũ traheret, quoties illa clamare cœpit, t lamã

rem dutiùs preſſit,& tacenti pepercit. Quid plura? Ducta eſt ab eo in ſiluam ad alium lupũ,cujus gutturi os fuerat infixũ. Qui cùm nimis torqueretur,per os alterius lupi manus puellæ in gutture hiantis mittitur: à qua os quod inhæſerat extrahitur. Sanatus verò mox cum ſuo collega puellã ad villam ꝓpriam reduxit. A. Ego quendam iuuenem vidi,qui in infantia à lupis fuerat raptus,& vſq; ad adoleſcentiam educatus: ita vt more luporũ ſupra manus & pedes currere ſciret,atque vlulare. C. Hęc de beſtijs dicta ſint:nunc de vermibus aliqua ſubjungam,ſicq; diſtinctionem concludam. *Caput* LXVII.

De bufone, qui perſecutus eſt Theodericum, cognomento Canterum.

IN Carpania,villa diœceſis Colonienſis, cujus ſuperiùs memini,homo quidam erat,de quo mihi nõ conſtat, vtrùm adhuc viuat,religioſus,ſed cæcus,Theodericus,cognomĩto Canter. Hic tempore quodã juuentutis ſuæ dum in agro tribulos aridos leuaſſet: bufonem ſub eis magnũ offendit. Qui cùm ſe contra eũ in pedes ſuos poſteriores quaſi ad pugnam erexiſſet: ille iratus,arrepto ligno vermem occidit. Mirabilẽ Deum. Cùm Theodericus nihil minùs ſuſpicaretur,vidit bufonem extinctũ ſua inſequi veſtigia. Quem cũ denuo transfodiſſet,& multoties cõcremando incineraſſet: non tamen profecit. Non fuit locus adeo mundus, adeo remotus,qui ei ad dormiendum eſſet tutus. Noctibus per clypeũ timore illius ad trabem ſuſpendebatur. Cùm tempore quodã equitaret cũ quodam venatore ſocio ſuo,eiq; tanta mirabilia conquerendo recitaret: ecce vermem eũdem ille vidit caudæ equi ejus inhęrentẽ, celerinſque ad eũ ſcandentem. Qui mox exclamauit. Caue,caue: en diabolus equum tuũ aſcẽdit. Mox ille deſiliens, occidit illum. Alio itidem tempore ſedente eo cũ ſocijs ſuis, conſpicatur ſæpedictũ vermem in poſte proximi parietis. Ecce,inquit,ibi diabolus ille. Nũquam ab illo liberabor, niſi ſe vindicauerit. Moxque nudata coxa ſinebat vermẽ accedere. Quem cùm momordiſſet, mordentem manu jactauit, ipſumque morſũ celeriùs raſorio ad hoc præparato abſcidens, longiùs projecit. Mox mirum in modũ ipſa præciſura ob infectionem veneni ad inſtar pugni intumuit & crepuit. Sicque liberatus eſt à verme illo immundiſſimo. Poſtea idẽ Theodericus à quodam milite exoculatus, tantæ effectus eſt religioſitatis, vt ſemper nudipes incederet: & ſic limina beatorũ Apoſtolorũ Petri & Pauli, necnon & ſancti Iacobi apud Cõpoſtellam, multis vicibus frequentaret. A. Nũquam audiui talia. C. Sępe per hujuſmodi monſtra Deus peccatores punit: vt nouerint, quanta in futuro, vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur, vanis, guloſis, luxurioſis, atq; immundis, pœna eſt pręparata. De vanis, vt ſunt venatores, jam dictum eſt. De luxurioſis exẽplum habes in vita S. Malachię: vbi homo luxurioſus per bufonem fugatus eſt à femina religioſa. De guloſis memini me dixiſſe in diſtinct. 4. cap. 86. vbi inteſtina gallinæ verſa ſunt in bufonem. Referam tibi etiam de hoc recens exemplum. *Caput* LXVIII.

De bufone in phiala bibuli Sacerdotis reperta.

IN Berghe diœceſis Coloniẽſis Sacerdos quidã celebrat, homo ſatis mirabilis, & gulæ totus deditus. Nolo eũ nominare: ſperans, ꝙ adhuc vitã ſuam debeat emendare. Huic conſuetudo eſt, tẽpore ęſtiuo ꝓpter incitamenta gulę, tantùm in phialis bibere, i. in ſcyphis vitreis. Die quadã phialam ſuam vino repletam tollẽs, cùm neſcio cui ad potandũ porrigeret, bufo magnus fundo inſedit. De qua viſione valde territi mirabantur, quõ corpus tam grande intrare potuiſſet: cùm eidẽ vaſi, quod inferiùs diffundebatur, eſſet collum longũ & exile nimis. Cumq; Sacerdos non poſſet vermem eiicere, ſicque vas vellet frangere, in locum vnde illũ tulerat, repoſuit: & poſt horam reuerſus, nihil in ea reperit. Nimirum liquor ille mira-

culosè

conuersꝰ fuerat in vermem horridũ: vt ejus exẽplo ſacerdos abhorreret ebrietatẽ.

Caput LXIX. De bufone, qui repertus eſt ſuper altari Iudæorum.

NON eſt diu, quòd per huiuſmodi vermẽ Deus Iudęos, qui corpore & cultu omnino ĩmundi ſunt, miraculosè ſatis confudit. In villa ꝓxima, quæ Wintere nominatur, tẽpore quodam Iudæi illic cõmorantes, in domo cujuſdã militis quam cõduxerant, quaſdam ſolemnitates celebrabant. Cũque altare pannis multis immundis operuiſſent, tempore ſacrificij veſpertini ſimul intrãtes, ſacerdos ad altare accedens, poſtquam pannos revolvit, ſub eis circa mediũ altaris maximum bufonẽ inuenit. Qui cùm ex nimio horrore clamaſſet, accurrere Iudęi, accurrerũt & Chriſtiani, nec potuit latere viſio tam monſtruoſa. Plures enim milites & eorũ vxores, ad ſpectaculum confluxerant, qui in riſum reſoluti, Iudæorum confuſionem augmentauerunt. Per quos etiam recitatum eſt tunc tẽporis Domino Gerardo Abbati noſtro, à quo ego audiui. A. Satis delector in hujuſmodi miraculis, quæ ſunt deſtructiva erroris atque vitiorũ: & quædam incentiua fidei atq; virtutũ. C. Noueris etiam, vermes venenatos aliquas habere virtutes naturales.

Caput LXX. De ſerpente, qui vulnus ſatellitis ſuxit & ſanauit.

RETulit nobis Henricus de Forcito, miles honeſtꝰ & verax, rem de ſerpente ſatis mirabilẽ. Satelles, inquit, quidam juxta nos anno pręterito vulneratꝰ in latere, & malè ſanatus, erũpente ſanie torquebatur. Die quadam cùm nudato latere ſuper truncũ ſuccisæ arboris ſe reclinaſſet, vt ſanies efflueret, obdormiuit. Interim ſerpens advenit, & vulnus ſuxit. Expergefactꝰ ille ſerpentem excuſſit. Et licet territus fuiſſet ꝓpter venenũ: magnum tamẽ mox ſenſit remedium. Suaſum eſt ei, vt denuo in eodẽ loco prędicto modo colubro copiam ſugendi daret: fortè ſanitatem omnino reciperet: ꝙ ita factũ eſt. Saniſſimus verò effectus, ita à ſerpente cœpit diligi, vt in aliquo loco dormire non poſſet, quin ad ejus lectum veniret. Cujꝰ conſortiũ homo abhorrens, prouinciam mutat, interimq; per annũ ferè dimidium illũ non vidit. Reuerſum denuo ſerpens ſequitur, & cùm non poſſet intrare, vbi ille cubabat, mane ante oſtiũ repertus eſt. Suaſum eſt ei, vt mõſtrum occideret. Reſpondente illo, curatorẽ meum non occidam: tandem importunitate ſerpentis exaſperatus, occidit illũ, ſicq; ab eo liberatꝰ eſt. A. Melior erat ſerpẽs iſte illo ſerpente, de quo dictũ eſt in diſt. 6. c. 22. C. Ille peccatum maximũ puniuit: ad hoc enim creatꝰ fuerat. Quantũ ſerpẽtes hominibꝰ parcãt, duobꝰ pandã miraculis.

Caput LXXI. De femina, quæ ſerpentem bibit, & in partu effudit.

MAtrona quędã in Flãdria, ſicut nuper audiui à Vigero monacho Villatiẽſi, cùm infantem peperiſſet, circa illius corpus ſerpens maximus ſe cõplicauerat. De quo cùm diſputatũ fuiſſet, quõ foret ſine periculo infantis abſtrahendus, conſilio cujuſdã gladius ſuper eum poſitus eſt. Ad cujus frigiditatem coluber territus ſe erexit, & ab infante cecidit. Qui baptizatus, paucos ſupervixit dies.

Caput LXXII. De muliere, cui dormienti ſerpens per os ingreſſus eſt, & per partum egreſſus.

SImile penè contigit in [illegible] Trajectenſi in villa Dolre. Nutrix Alardi nouitij noſtri, ſicut ipſe mihi retulit, quadam die cùm juxta alveula apum dormiret, ingens ſerpens per os in ventrem eius intravit. Adveniente ejus marito, vt dormientẽ excitaret: vidit caudam ad menſuram digiti ejuſdem ſerpentis adhuc ſupereſſe. Quem cũ extrahere non poſſet: illa euigilauit, dicens. Valde incõmodè ſoporata ſum. Et noluit ei maritus indicare, quod acciderat: ne ex ipſo timore moreretur; erat enim vicina partui. Cui à matre conſilio mariti lac & dulcia quæque miniſtrabantur: vt ſerpens eiſdẽ potatus quieſceret. In hora verò partus: mulier cũ infante ſerpentem effudit. Quem vir extracto gladio cũ expectaſſet & ille ſicut eſt naturaliter prudens ad feminam rediret, præoccupatis ejus itineribus occiſus eſt. Adhuc eadẽ mulier viuit. Si omnia recitare vellẽ, quæ meis temporibus miraculosè id eſt contra ſolitũ vſum naturæ facta ſunt: ante me tẽpus deficeret quàm copia dicẽdorum. Interim iſta teneas, in ijs delecteris: quia ad ea quæ magis vtiliora ſunt feſtino: quia ſcriptum eſt de Deo, *memoriam fecit mirabilium ſuorum*. Horum quæ dicta ſunt, recordemur: dicentes cũ Propheta. *Tu es Deus, qui facis mirabilia ſolus. Non nobis Domine non nobis: ſed nomini tuo da gloriam.* Nomen Patris Chriſtus eſt, per quem facta ſunt omnia: cui cum eodem Patre & Spiritu ſancto honor ſit & imperium per omnia ſæcula ſæculorum Amen.

1. Mac 4.
Pſalm. 85.
Pſalm. 113.

DISTINCTIO VNDECIMA.

DE MORIENTIBVS.

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit mors, & vnde dicatur, & de quatuor generibus morientium.

VNDECIMA hora diei ſolem trahit ad occaſum. Hæc eſt ętas decrepita, quæ morti vicina eſt. Non ſine myſterio in Diſtinctione vndecima de morientibus tractandū ſuſpicor: quia vndenari⁹, eo quòd denarium, in quo præcepta legis diuinæ conſiſtunt, primus tranſgreditur, tranſgreſſioné deſignat. Per tráſgreſſioné enim protoplaſtorū noſtrorum mors introiuit in orbem terrarū. Vnde mors à morſu nomen accepit. Mox vt homo pomū vetitæ arboris momordit, mortem incurrit: & tam ſe quàm totá ſuam poſteritaté neceſſitati illi⁹ ſubjecit. Dicitur etiā mors ab amaritudine: quia, vt dicitur, nulla pœna in hac vita amarior eſt ſeparatione corporis & animę. Sunt autem tria genera mortis, vt dicit Iſidorus: acerba, immatura, naturalis. Acerba infantū, immatura juuenum, naturalis, id eſt matura, ſenum. Et quia de morientib⁹ loqui ꝓponimus: noueris, quatuor eſſe genera hominum morientium. Quidam bene viuunt, & bene moriuntur: alij & malè vivunt, & malè moriuntur. Alij malè quidé vixerunt, ſed Dei gratia bene moriuntur. Et ſunt, qui quidē bene vixerunt: ſed juſto Dei judicio malè moriuntur. Hanc diuerſitatem per Ezechielem Dominus expreſſit ſatis. De bene autem viuentibus & bene morientibus dicit. *Vir ſi fuerit juſtus, & fecerit judicium*
Ezech. 18. *& juſtitiam*: poſt enumerationem multorū operum bonorum, ita concludit. *Hic juſtus eſt, vita viuet*, ſcilicet ęterna, *ait Dominus Deus.* De malè vivente & malè moriente mox ſubjunxit dicens. *Quòd ſi genuerit latronem effundentem ſanguinem*, enumeratis multis operibus injuſtitiæ, in fine ſic dicit. *Nūquam viuet. Non viuet, cùm vniuerſa hæc deteſtanda fecerit. Morte morietur*, ſcilicet æterna: *ſanguis ejus in ipſo erit.* De eo autem, qui malè vixit, & finaliter pœnitet, ſic ait. *Si autem impius egerit pœni-*
Ibidem. *tentiā ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit vniuerſa præcepta mea, & fecerit judiciū & iuſtitiam: vita viuet, & non morietur. Omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor. In iuſtitia ſua quam operatus eſt, viuet.* A. Magna conſolatio. C. Non minùs terribile eſt, quod ſequitur. *Si autē auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius: numquam viuet. Omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabutur. In peccato ſuo quod peccauit, morietur.* Petrus bene vixit, & bene finiuit. Simon magus è contrario malè vixit, & malè finiuit. Latro in cruce malè quidem vixerat: ſed bene conſummauit. Nicolaus aduena creditur priùs bene vixiſſe: ſed non bono fine concluſit. A. Quare boni bene, & mali malè moriantur, quęſtio mihi nulla eſt: quare autē diu bene viuentes non perſeuerent, & diu malè viuentes bono fine decedant, noſſe
Rom. 11. vellem. C. Non ſū Chuſai conſiliarius Dauid. *Quis enim nouit ſenſum Dñi: aut quis conſiliarius ejus fuit?* A. Quæ eſt mors bona: & quæ eſt mors mala? C. Qui in charitate decedit, per lumen ejus videbit lumen ęternū. Hinc eſt, ꝙ foris morientes, lumen ardens tenent in manib⁹. Qui verò ſine charitate moritur, mittetur in tenebras exteriores. Vna enim ſententia ōnis hęc diuerſitas concluditur. Qualem, inquit, te inuenero, talē te judicabo. A. Satisfactum mihi fateor per ſentētias: nunc precor, vt exempla ſubjungas. C. Faciam, quod hortaris: & hoc ſecundùm ordinē

prędictum. Quàm pretioſa ſit in conſpectu Dñi mors ſanctorũ eius, & mors peccatorum peſſima, ſubiecta declarabunt exempla.

Caput 11. De morte Meineri ſacerdotis de Clauſtro.

ILlo tempore, quo beatiſſimus Dauid monachus Clauſtrenſis ab hac luce migrauit, facta eſt in eadem domo, quæ alio nomine Hemmérode vocatur, mortalitas magna, Domino eligente ſibi eos, quos vita cõmendabat ſanctior: ad ſimilitudinem coli bæ, quę melioribꝰ granis paſcitur. Erat ibi ſacerdos, nomine Meinerus, quãdoq; Eccleſiæ S. Simeonis in Treueri canonicus, & ſalutari admonitione S. Bernardi Abbatis ad Ordinem cõuerſus. Ampliùs quàm triginta annos in Ordine fecerat: & per plurimos labores ad ſublime ſanctitatis culmen peruenerat. Cumq; in eadẽ domo ob ſuã probitatẽ ad diuerſa electus fuiſſet officia, Prioratus ſcilicet, Cellerariæ, Grãgiariæ, magiſterij nouitiorum: gradatim tamen omnibus irreprehenſibiliter adminiſtratis grauiter eſt infirmatꝰ, mortẽ adeſſe dolor vehemens indicabit. Cujus labores Abbas cõſiderans, in domũ ſecretiorem eũ poni fecit: quatuor ad miniſteriũ eius deputatis. Ille verò licet gauderet de ſolitudine, triſtabatur tamen de exhibito honore, dicens Abbati. Fratres iſti vigilando atq; laborando ſunt laſſi, neq; mihi ſunt neceſſarij. Grata eſt mihi ſolitudo: neq; magis ſolus ero cũ ſolus ero: nõ eſt enim ſolus, cui Præſul & cuſtos Dñs adeſt. Si careo hominũ cõſortio: credo quod nõ deerit pſidiũ de cælo. Abbate recedente & ad ſermones eius minꝰ attendente: ipſe fratres abire cõpulit, lucernáque extingnere. Media nocte Priore iubente in eandẽ domũ ad dicendas horas minuti cõueniunt: & ignis accenſus eſt, quia hyems erat. Dictis matutinis viſitauit eũ Prior, fratribus lectũ eius circũſtantibus. Quibus ait. Tota nocte ſolẽnizabam. Si centũ linguas haberẽ: internę iocũditatis gaudiũ explicare non poſſem. Vidi deificũ lumen, audiui celeſtem harmoniã: interfui choris pſallentiũ in cœlo. Ah quã ordinatè, quàm diſtinctè, quàm reverenter pſallebãt. Voces quidem erant multæ & diuerſę: ſed quẽadmodũ in cithara varietas cordatũ vniformem reddit concentũ: ita cõcors illa diuerſitas in vnã cõueniebat melodiã, ſupra humanũ ſenſum delectabilem. Grauibus ſuccinentibus puellares voces aſcendebãt: facientes diapazon. Cujus organi ſuauitatem humana infirmitas æſtimare non poteſt. Admiranti mihi ſuper his: aſtitit quidã in habitu venerabili dicens. Quid miraris? Hæc eſt laus Verbi Dei. Et cũ hoc dixiſſet, pſallentibus conjunctus eſt: & tota virtute pſallebat. Interea gratũ occurrit ſpectaculũ. Videbam ſtratã ſpecioſam ſuper me directam, iter è terris in cœlũ pbentem: vnus ex nobis ſubitò de medio factꝰ hanc ingreſſus ſuperna regna petebat, lætabũdus & laudans, Angelorũ vallatus copijs, nullũque omnino paſſus diſcrimen, cœlo receptus eſt! Verũtamen frater ille nõ eſt mihi deſignatus ex nomine. Quidam autẽ calũniabantur fratres noſtros, duo obijcientes: ſcilicet ꝙ defũctis fratribus debitam penſionem negligenter ſolverent, & veteres tunicas nõ ſtatim cũ nouas reciperent, redderent. In altero me reprehenſibilem doleo: propter vrgentes enim cauſas Miſſas nondũ perſolui, quas debeo: ſed quàm plura pſalteria dixi. Deo enim gratias ago: labia mea nũꝗ ocioſa fuerunt à laude Dei. Hæc proſecutus eſt: & cõſequenter ab hac luce ſubtractus fidem fecit dictis. Aiunt de eo: ꝙ in exterioribus agens ſæpè per diem duo pſalteria dicere ſolitus eſſet. Perſpicuũ eſt: quod frater ille qui ſubitò de medio factus cum honore cæleſti deduci viſus eſt, ipſum Meynerum ſatis eleganter expreſſit: euidenti declarans indicio, quòd velociùs morte ſubveniente ſine omni diſcrimine tranſiturus eſſet de preſſuris ad gloriã, de morte ad vitam, de mundo ad Chriſtum: cui eſt honor & imperium in ſæcula ſæculorum, Amen.

Clauſtrum & Hemmérode idem eſt cœnobium.

Audit Meinerus celeſtẽ harmoniã.

Caput III. De morte Iſembardi ſacriſtæ ejuſdem Cœnobij.

AEgrotabat in eodem cœnobio ſacerdos, Iſembardus nomine, cuſtos Eccle-
ſiæ, pluſquam triceſimum annum agens in Ordine, & ad extrema perductus
eſt. Media nocte cùm ſuper eum miniſtrorum vigilaret diligentia, audierunt eum
leui ſuſurro verba ſonare. Timenteſq; ne morti proximus aliena loqueretur: ori
loquentis aure adhibita, intellexerunt verba ſublimia, ædificationis plena, de glo-
ria cęleſtiũ, & inenarrabili lętitia ſanctorum. Dignum ergo judicantes teſtem ijs
idoneum adhiberi, nuntiauerunt hęc Abbati: qui & ipſe graui laborabat infirm i-
rare. Vocatus Abbas adfuit. Interim cecidit horologium: & occaſione ſumpta,
ſic fari cœpit. Ah, quàm ſuauem noctem exegi! quàm delectabili horologio tē-
perando operā dedi! quàm dulces & quàm ſuaues concentus audiui! choris pſal-
lentium interfui: ah, quàm cōcorditer, quàm delectabiliter pſallebant! In noſtro
cantu ſolet eſſe diſſonantia, tædium, laſſitudo: ibi longè aliter eſt. In vnā omnes
conueniunt melodiam, ſuper omne quod delectat dulciorem. Infatigabiles lau-
dare non ceſſant: & quantò plus laudant, tantò plus creſcit amor laudādi: & mi-
rabili atq; ineffabili modo hoc prouenit in vſum gratiſſimæ quietis, quòd nūquā
vacant à laude Creatoris. Ibi vidi homines noſtri Ordinis ſuper homines alios e-
minere claritate, & dignitate & gratia præcellere. Qui enim magis hic humiliati
ſunt, mediocribus pro Chriſto contenti, glorioſiùs ibi exultant, abundantiorem
accipientes conſolationem: facie ſplendidiſſimi, ſtatura celſi, veſte glorioſi. Cum
his familiariter conuerſatus ſum, & amico refectus colloquio. Apparuerunt etiam
mihi fratres noſtri, dōnus Vernerus Prior, & d. M. & d. A. & dōnus Cuno, & dō-
nus Dauid honore celſior, candidiſſimis induti cucullis: quorũ nitor oculis meis
tam erat impenetrabilis, quàm radius fulguris coruſcantis. Tanta gloria veſtium
delectatus, ſolicitè quęrebam, ſi talem ego habiturus eſſem. Et dixerunt. Qui vi-
uit irreprehenſibiliter, talem veſtem ſperare poteſt. Si verò vitiũ latuerit in con-
uerſatione, macula apparebit in veſte. Culpa enim vitæ, maculā facit in veſte. Im-
maculatam ergo merebitur habere veſtem, qui ſe à maculis ſeruat immunem. Et
Quæ ſint macula mentis. dixi. Quæ ſunt maculæ? Et ille. Murmuratio, detractio, inuidia, negligentia: &
quidquid ſinceritatē cordis maculat & confundit. Qui talia agũt, in gloria veſtis
maculam ponunt. Tu verò pro multis laboribus & vitæ honeſtate, ſimilem ſorti-
eris veſtem. His dictis, faucib⁹ arefactis, viribuſq; exhauſtis, defecit loquēs. Poſt
modicũ, inſtillata refocillatus aqua, reſumptoque ſpiritu, ad loquendũ ſe parans,
ſpem fecit auditoribus, & ait. Vtinam differret me Dominus, vſque dum cōpleto
opere Dei, dominis noſtris loqui poſſem. Ah quàm læti nuntij bajulus eſſem: quā
læta, quàm ſtupenda narrarem! quæ vidi, quæ audiui & ſenſi: quæ parata ſunt di-
ligentibus Deum, & in laude ejus vigilantibus. Et Abbas. Frater, quō hæc vidiſti?
Et ille. Quarta hac nocte raptus ſum ante Deum. Pectus meũ apertum eſt, & ani-
ma mea educta eſt: & ſtatim fui inter choros Angelorum, & vidi Dñam noſtram
in immenſa claritate, cum ſuis ſacris virginibus, quæ ſe mihi ꝓmiſit in neceſſitate
Moribũdus videt B. Virginē & ſãctos affuturam: & S. Michaëlem cum multo exercitu Angelorũ, pręparatum in auxi-
lium mihi: (nam altari & memoriæ ſuæ honorem ſolebam ſemper impendere:) &
innumerabilē multitudinem ſanctorũ: & quos antea non videram, ſtatim agno-
ui. Rurſum ſpiritu & virib⁹ deficiens, loqui ceſſauit. Cōpulſus itaque, de ſorbicu-
la pauxillum accepit, & guſtans, ait. O quàm dulcis eſt Dominus guſtantibus. O
quanta eſt ſuauitatis ejus abundantia: quàm larga, quàm indeficiens, & omnium
deliciarũ copijs affluens, qua me hac nocte reficere dignatus eſt. O dulcedo illa,
dulcedo gratiſſima, optabilis, & prętantiſſima. O quā ſingularis, quàm excellens

& ineffabilis. Intus eam in corde vtcũque teneo: verbis autem explicare non valeo. Quã ſentire potui, non poſſum effari, rei nimietate victus. Tam felici refectione paſtus, hanc ſuperaddere ſuperfluũ duco. Hæc breve & modicum nutrimẽtum præſtat: illa in perpetuum reficit & ſaginat. O quàm beati ſunt, qui illa ſine fine fruituri ſunt. Iubente Abbate vocati ſunt quidam nouitij, viri quõdam in ſęculo clari, virtute militari inſignes: quos ita cõſolatus eſt. Verè felices eſtis, & terque quaterq; beati: qui de vana veſtra conuerſatione atq; mundana vanitate per diuinã miſericordiam uocati eſtis: partem in cælis cum juſtis habituri. Conſtat enim de ſalute veſtra: ſi tamen perſeueraueritis. Nam dõnus Dauid indeſinenter pro vobis preces ad Deum fundit: quatenus ꝙ ſalubriter inchoaſtis, feliciter cõpleatis. Vnũ autem eorum nomine exprimens, de eo dicebat, niſi portas clauſtri ingreſſus fuiſſet, mortis ęternæ pœnas non euaſiſſet. Aderant & hoſpites, conuertendi gratia de ſedibus ſuis euocati: ſed nimio adhuc rerum tẽporalium amore detenti, rem arduam aggredi dubitabant. Qui fiducialiter accedentes ad virũ Dei, mentiſq; fluctuationem confeſſi, quòd videlicet velle adjaceret eis, perficere autẽ bonum non inuenirent: ſupplicabant, vt orationibus ejus adjuti, mererentur in bono ſtabiliri. Et ille. Quãdiu mente adhęretis ſęculo, non poteſtis perfectè placere Deo: nec firmari in bono, habentes voluntatem fixam in malo. Quapropter recedite omnino ab ijs, quæ inutiliter amatis: & non deerit vobis gratia Salvatoris. Si vidiſſetis, quæ ego vidi, omnẽ gloriam mundi vilem reputaretis. Deinde multa quęrebant, ille de patre, ille de fratre: ille de ſuo ſtatu futuro, ille de pręſẽti. Sed vir Dei ita ſingulis reſponſum tẽperauit: vt ſecretorum reuelator, & conſcientiarũ inſpector eſſe probaretur. Mox vocante Dño ſancta illa anima carne ſoluta eſt, ad dolores corporis vltra non reditura: ſed, vt credimus, immortalitatis luce veſtienda, & perenni gaudiorũ ſuauitate reficienda. Duo hæc capitula, ſicut quinque reliqua, quæ ſequuntur, à quodã reperi notata: qui ſe ea, quæ dicta ſunt, vidiſſe & audiuiſſe cõmemorat: quæ perire non ſum paſſus. Habẽt pręterea plures teſtes, qui adhuc ſuperſunt. A. Proſequere, obſecro, reſidua: quæ tantò ſunt audientibus gratiora, quãtò tuo teſtimonio recenter geſta ſcripto ſunt mandata.

Seculo qui adhæret, Deo non placet.

Caput IV.

De morte Sigeri monachi.

FVit in eadem domo monachus ſacerdos, nomine Sigerus, ętate juuenis, amator Ordinis, ſui corporis ſeuerus caſtigator: qui inter cętera virtutum opera, ſanctam Dei Genitricem ardenter diligebat: & quibus poterat modis, alios ad amorẽ ejus accendebat. Cùm autem acceſſionis ſuæ hora immineret, eo quòd infirmaretur, & languor eſſet fortiſſimus: quidã conuerſus magna Dei gratia pręditus, quem Dominus ſecretis viſitationibus ſuis frequenter cõſolari dignatur, hujuſmodi viſionẽ vidit. Viſa eſt ei tabula defunctorum pulſari, & ire cœpit ad muniendũ fratris exitum: & fortè tranſitum habens per palatiũ operis mirifici, inuenit reſidentẽ in eo matronam reverendæ dignitatis: cujus facies Angelicã præferebat gratiam, & niueum indumenta candorẽ. Hęrebat igitur, defixis in eam luminibus: certꝰ tam deſiderabili perſonæ diuinũ numen ineſſe. Deniq; tantæ majeſtatis præſentia auſũ pręebente, ꝓpiùs accedit, non metuens offenſæ periculũ: & familiariter verba conſerit, dicens. Amantiſſima dña, quid cauſæ habes ingredi ad nos? Et illa. Speciali, inquit, jure fungor in domo iſta: & venio viſitare familiares & domeſticos meos. Et ille piã pro fratribus gerens ſolicitudinẽ, ait. Ecce fratres noſtri viritim decedunt, juuenes & ſenes & mediocres, & non eſt perſonarũ acceptio. Quid inde nobis faciendũ eſt? Et illa. Debetis cantare *Te Deũ laudamus.*

Conuerſo viſa B. Virgo.

Cùm plura reſpóderet, hæc tantùm verba retinuit vir ſimplex & ſine literis. Inte-
rim verò pulſata eſt tabula, & ceſſauit viſio figuratiua. Credim⁹, piã Dei genitricẽ,
vtpote matrẽ miſericordię fideli ſuo in morte nõ defuiſſe, & tale indicium aduẽ-
tus ſui dediſſe.

Caput V.

De morte adoleſcentis laici, cum quo Angeli, cùm moreretur, loquebantur.

EA tempeſtate venit ad conuerſionem adoleſcens laicus, mundi corruptelam
incorruptus euadens, carnis integritate ſeruata: quod eſt magnũ diuinæ mi-
ſerationis beneficium. Hic cùm ſe Capitulo prӕſentaſſet, conſequenter languore
correptus inunctus eſt. Quo inuncto alius defunct⁹ eſt. Cujus exequijs cùm vni-
uerſi intereſſent, infirmis interim ſine cuſtode relictis, audiuit adoleſcens ille cho-
Angeli exequijs iuſtorũ adſunt. ros Angelorũ obſequia funeris agentium, & ſuauitate pſallentium magnificè de-
lectatus eſt. Inſuper quidam ex ipſis prӕſentialiter aſtiterũt ei, & allocuti ſunt, di-
cẽtes. Amice tu, quid dicis? Placetne tibi hac vice venire ad nos? Et ille. Vehemen-
ter cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Et Angeli. Eſto paratus: expletis præſenti-
bus exequijs ſtatim nobiſcũ ibis. Ille ꝓmiſſi haud dubi⁹ superni, futurorum gau-
diorũ primitias jam corde prӕſentiens, lætus & hilaris redeũtibus infirmario rem pã-
dit per ordinem, & adjecit. Sternite mattam, & pulſate tabulã: & quæ prӕparan-
da ſunt parate celeriùs: jam enim iturus ſum ad Dominũ. Quod ita factũ eſt. Por-
rò quidam infirmus proximus jacebat ei, & quaſi cõtiguus, tenui tantùm pariete
diuiſus ab ipſo: qui audivit Angelos cum eo loquentes, qui adhuc ſupereſt, teſtis
fidelis: cujus teſtimonio fidem facit vita laudabilis.

Caput VI. *De Oberto Conuerſo, qui moriens cæleſtem audiuit harmoniam.*

ERAT in eadem domo, Clauſtro ſcilicet, laicus conuerſus, nomine Obertus,
vir moribus ornatus, & actione circumſpectus: à primis adoleſcentiæ ſuæ
annis deſerviens in Ordine: ad omne jubentis imperium hilaris & promptus. Hic
annis triginta circiter cùm fratribus infirmis tam devotum quàm ſedulum exhi-
buiſſet obſequium: ipſe quoque diverſa corporis inæqualitate correptus eſt: &
in magnis laboribus annis quaſi viginti longum trahebat ſuſpirium. Verumta-
men licet corpore invalidus, animi providentia non deerat fratrum neceſſitati-
bus: prudenter diſponens omnia. Tandem obortæ mortalitatis vrgente procel-
la, & languore inualeſcente: diem ſuum functus vita ſimul & doloribus ereptus
eſt. Nocte beati Stephani quæ proxima eſt Natali Domini, pulſata eſt tabula de-
functorum pro eo: & ſurgentes feſtinanter advenerunt fratres, orationibus mu-
nientes exitum fratris. Iacebat autem, vt moris eſt, poſitus ſuper mattam, vltimũ
trahens ſpiritum. Dicta letania cùm adhuc aliquid ſpiramenti ſupereſſe videretur:
incepti ſunt ſeptem pſalmi. Inter dicendum tãquam de leui ſomno excitatus re-
vixit, circũferens oculos: & jubente Abbate repoſitus eſt in lectum ſuum, & re-
verſi ſumus. Quidam autem rei nouitate perculſi, permanſerunt circa eum, ex-
pectãtes donec convaleſceret ſpiritus ejus: cupientes audire ab eo, quid hoc eſſet
miraculi. Poſtquam autem ſibi redditus eſt: ita exorſus eſt. Hic ego quid facio?
Certè hic eſſe nolo. Modo eram inter Angelos: cœleſtis harmoniæ ſuauitate de-
mulcebat; deputatus eram beato protomartyri, gloriæ ipſius conſors & colle-
ga futurus. Hic quid ego facio? Certè redire volo. Poſt modicum iterum pulſa-
ta eſt tabula: & feliciter obdormiens in Domino, vt credimus, non eſt fraudatus
à deſiderio ſuo, partem habiturus in ſorte ſanctorum. Quod autem præoſtenſa
ſibi gloria reuerſurus ad horam caruit, in hoc puſillanimitati noſtre conſultum
eſſe non ambigimus; videlicet, quod minùs ſollicitos deuotos faceret, & profi-
cientes ſtudijs melioribus, animaret.

Caput VII.

De Converſo cæco, qui audiuit Angelos officia exequiarum complere.

IN eadem domo cæcus quidam conuerſus fuit, cui Deus interioris hominis lumen contulit: damna corporis cæleſti munere commutans. Dedit enim ei diuinas videre viſiones, aliquando gloriam ſanctorum, frequenter pœnam malorum: aſſiduè ipſum dæmonem flamminomos ignium globos ei machinantē. Mira ſunt hæc, & munera Dei. Frequenter autem patitur dæmonum incurſus & congreſſus: ita vt ipſi impingant in eum, & ipſe vel pugno vel jaculo affligat eos. Hos aſſultus pati ſolet in quolibet loco, maximè in Eccleſia: magis tamen, cùm pro defunctis orat. Ea tempeſtate cœpit iſte in exequijs ſanctorū defunctorum audire choros angelorū pſallentium: modò cum monachis, modo diuiſim. Cùm autem efferebantur corpora præcedente conventu: manebant Angeli in choro exequiarum officia complentes. Inter *Sanctus* autem & *Pater noſter* ineffabiles ſolebat audire jubilos: & ſupra humanā æſtimationem dulces. Hæc cæleſtis modulatio, poſt depoſitionem Domini David, dulcior & magis intelligibilis audiebatur. Contigit aliquādo Dominum Abbatem ædificationis cauſa venire ad hūc cæcum: qui inter cetera acceptæ gratiæ beneficia confeſſus eſt & hæc. Diligenter autem præmonitus eſt ab Abbate, vt diuinæ gratiæ gratus exiſtens, omnem humanam gloriam excluderet: diuinum apud ſe munus occultans, nec ſanctum daret canibus. Et reſpondit, ſe tantùm hoc vnico fratri ſuo carnali dixiſſe. Et intellexit ab eis lapſum hominis. Poſt dies aliquot reverſo Abbate humiliatus coram eo cæleſti ſe carere beneficio lacrimoſe confeſſus eſt. Et inflicta ei graui pœnitentia, quæ ſuperbienti ſubtracta fuit, pœnitenti reſtituta eſt gratia. *Cæcus priuatur gratia collata, ob vanitatē.*

Caput VIII.

De morte fratris Hildebrandi, cuius animam in ſpecie pueri ſpecioſi Conventus candidatorum deferebat.

CVM in extremis ageret frater Hildebrandus: tabula pulſata conventus accurrit. Quo morientem circunſtante, & exequias ex more celebrante: ſtetit frater inter alios, cui talem viſionem Deus dignatus eſt demonſtrare. Vidit, & ecce conventus ſupervenit hominum albatorum: qui in loco vbi moriens jacebat, ſpecioſum valde puerum accipiens, cum gaudio magno & canticis abijt. Itaque gemina hujus felicis fratris ſubſtantia à gemino conuentu delata atque deducta eſt: anima ſcilicet à conventu albatorum ad beatam requiem: corpus verò à conventu albatorum ad Eccleſiam: vtroque ſane pro eo quod deferebant, in Dei laudes, quamquam differenter, cōcrepante. *Apollon.* Quid eſt, quod in quorundam juſtorum morte tam mirifica videntur: & in aliorum, qui eis in merito pares ſunt, vel fortè majores, nulla oſtenduntur? *Cæſar.* Vna eſt cauſa, vt latens ſanctitas moriētium viuentibus manifeſtetur: alia, vt eorum virtutes, quibus hoc meruerunt, imitentur: tertia eſt, vt iuſtorum innocentia, ſi malè fuerint, vt ſæpe, infamati, demonſtretur. *Duo conventus exequias defunctis celebrant.*

Caput IX.

De Converſo mortuo, circa cuius corpus frater Uuarnerus candelas ſtare vidit.

IN eodem cœnobio, quodā fratre fautore, nomine Warnero, converſum aliquem quidam ex fratribus calumniati ſunt ſine cauſa: ita vt abijceretur ab illis. Contigit poſt hæc, vt frater idem moreretur: & jamdictus Warnerus intereſſet commendationi ejus. Moris autem tunc erat, vt aliquo ſuper mattam poſito, fratres ſicut ſine profeſſione occurrerunt, ita ſine ordine circa morientem ſtarēt, vbi cuique prior occurſus aut deuotio locum dedit: laicis fratribus hinc inde circa monachos ſtantibus. Corpore igitur mortui loto & allato: vidit idem Vuar-

nouitus iret cum fratribus ad laborem manuũ: valde tamen ſolicitus fuerat circa diuinum ſervitium, libenter maturè matutinas pulſabat, libenter altè cantabat. A. Placet ꝙ dicis. C. Teſtatus eſt idem Mengoſus, ſe dõnum Dauid ibidẽ vidiſſe, & alios multos, qui nuper fuerant defuncti. Dicebat etiã, infra triginta dies aliquos è Purgatorio eſſe liberandos. Cũq; hęc & his ſimilia recitare cœpiſſet, advocari ſũt nouitij, viri in ſęculo nominati: Gerard⁹ videlicet Marcinanus, & Carolus, poſtea Abbas: de cujus etiam manu comedit, in ſignũ veræ reſuſcitationis. Poſt hęc cùm poſtulaſſet licentiam redeundi, reſpondit Abbas: modò vadas in pace: & benedixit ei. Ad quod verbũ mox oculos clauſit, & expirauit. Hęc mihi recitata ſunt à ſenioribus noſtris, & à jam dicto Marcinano, qui tanto miraculo interfuerat. Cũq; præfatus Iſembardus eſſet moriturus, & Gerardus, cognomẽto Vaſhart, ad pedes ejus reſideret: ꝓphetico ſpiritu ad ſtabilitatem eũ hortatus eſt, dicens. O Gerarde, vide, ne exeas Ordinem: quia multa millia dæmonũ ante portam expectant te. Quid poſtea de eodem Gerardo actum ſit, nouimus omnes. *Mengoſus ſeu Mẽgoz.*

Caput XII. De Gosberto Conuerſo, qui rediuiuus viſa recitauit.

SImile miraculum contigit in eadẽ domo. Cùm eſſet ibidem nouitius Dõnus Hermannus, nunc Abbas Loci ſanctæ Mariæ: ſicut ipſe mihi retulit, venit ad eum die quadam aliquis de ſenioribus, dicens. Venite mecũ: ego faciam vos audire incontinenti, quæ libenter audietis. Et duxit eũ ad quemdã conuerſum, Goſbertum nomine: qui mortuus fuerat, & reuixit. Quem conuerſi neſcio quorſunt ſecuti: ſperantes, quòd noui aliquid eſſent audituri. Ad quos ille. Vos domini, numeratis annos conuerſionis veſtræ: alius quadraginta, alius triginta, ali⁹ decẽ. Ego vobis dico, ꝙ beatus eſt monach⁹ ille, ſiue conuerſus: qui bene vno anno vel menſe, vel, quod minus eſt, vna hebdomada in Ordine conuerſatus eſt. Quibus cùm amplius dicere nollet, receſſerunt. Ad quẽ nouitius. Rogo vos, bone frater, vt aliquid mihi referatis, quod me ędificet. Reſpondit ille. Ego cùm nuper infirmarer, eſſemq; in doloribus maximis, venit ad lectũ meum neſcio quid. Cumque primò tetigiſſet pedes meos, gradatim aſcendendo tetigit ventrẽ meum, ac deinde pectus: nec tamen ex eodem tactu aliquid mali ſenſi. Tacto verò capite meo, mox expiraui. Ductuſq; ſum in locũ amœniſſimum, & nimis delicioſum: in quo diuerſi generis arbores, ac multi coloris flores aſpexi. Occurrerunt mihi & juuenes ſpecioſiſſimi, à quibus officioſiſſimè ſum ſalutatus, & ante Dñam noſtrã cęli Reginã cum multa alacritate deductus. Poſita eſt mihi ſedes ſecus pedes ejus: in qua cùm ſederem cum multa cordis mei jucunditate, juſſus ſum redire ad corpus. De quo cùm plurimùm dolerẽ: conſolati ſunt dicẽtes. Ne triſteris: quia tibi ſedes hęc reſervabitur: & poſt dies paucos redibis ad eã. Quos cùm itur⁹ interrogaſſẽ de ſtatu futuro noſtrę domus, reſpõderũt. Bon⁹ eſt ſtatus ej⁹ pręſens ſub Abbate Giſilberto nec plus ab eis obtinere potui. Circa tertiũ verò diẽ rurſus expirauit idẽ Goſbertus.

Apo. Cùm in primo cap. hujus diſtinct. dictũ ſit, nullã pœnã in hac vita morte eſſe amariorẽ: quid eſt, ꝙ neuter iſtorum converſorũ de illius amaritudine cõqueritur? *Cæſar.* Puto tantũ de illis eſſe intelligendũ: quorũ anima ſeparatur à corpore, nõ reuerſura niſi ad diẽ judicij. Lego Lazarũ, cum adoleſcente ac puella ſuſcitatos: Tabitham etiã & Maternũ, necnõ & multos alios: quorũ nullus de hac re cõqueritur aliquid. Quoſdam etiam tam placidè videmus mori, acſi in ſomnum reſoluantur. Vnde de hac re diffinire non poſſum. *Apollonius.* Si qua ſunt reſidua de morientibus prædictæ domus: precor, vt mihi ediſſeras. *Cæſarius.* Hoc vt fiat, oportet me ordinem mutare propoſitum: vt interim ſcalari modo loquar, nunc de bene viuentibus & bene morientibus: nunc de malè viuentibus & bene morientibus: nunc reuertẽdo ad illos. *Apollonius.* Dũmodo loquaris ædificatoria: de ordine modica cura mihi eſt. *Cæſarius.* Audi ergo, quanta ſit miſericordia Dei. *Ioan. 11. Luc. 7. Mat. 9. Act. 9*

Caput XIII. De finali contritione cujuſdam monachi.

ANTE aliquot annos in Clauſtro Sacerdos quidam defunctus eſt: cujus vita talis erat. In Ordine quidẽ nigro factus fuerat monach⁹ & ſacerdos: in quo

tantú profecerat, vt Prioratus officium adipiſceretur. Sed faciente invidia diaboli & ꝓpria temeritate, deſertis caſtitatis & innocentiæ caſtris, in regioné abijt diſſimilitudinis, pactú facere cum delectationibus ſuis. Aliquando autem pœnitentia ductus, Præmonſtratenſis Ordinis regularis effectus eſt. Rurſumq; circúuentus à Satana, in priſtinos cecidit errores: dehinc ad noſtrú Ordinem ſe contulit: iterúque factus apoſtata, voluptatibus fręna laxauit, non erubeſcens domeſticá vxoris cohabitationem. Nouiſſimè diebus iſtis reſpectus à patre luminum, ſęculum cum concupiſcentijs deſeruit: veniensque Hémenrode, ingreſſum petiuit & obtinuit. Mox ad arma pœnitentię cóuolans, confeſſionibus aſſiduis, lacrymis, oratione, & jejunijs, omnib' verè pœnitendi formá præbuit: & decurſo brevi tépore, anno ſcilicet necdú dimidiato, tactus moleſtia carnis, lecto decubuit: non tamen indulgentiùs ſe agens, cœptú viriliter conſummabat agonem: modò pſallens, modò orans, modò ſanctá Dei genitricem ſalutans. Habebat auté quaſdá ipſius ſalutationes, ſine quibus nec vigilans, nec dormiens inueniri poterat: quas ante horá exitus ſui collo ſuo ipſe circúligauerat, in teſtimoniú fiduciæ & bonæ ſpei ſuæ. Rogabat autem dñm Abbatem ſibi aſſiſtere cú paucis fratribus: quibus ſic prolocut' eſt. Reuerende pater & dñi, peccator ego & pœnitens teſtes vos mihi apud Deum eſſe cupio, ſinceræ confeſſionis & veræ pœnitentiæ. Paratus enim ſum ad omné ſatisfactionem, quælibet tormta, quoſlibet labores ſubire, ſi Deus vitá mihi donauerit. Nihil durú, nihil difficile, nihil impoſſibile amanti, & veré pœnitenti. Sic verè cópunctus & verè pœnitens, benedictiones & gratiarú actiones adhuc in ore habens, Deo felicem reddidit ſpiritum. In cujus tranſitu cuidam monacho talis viſio revelata eſt. Videbat Angelos in infirmatorio epulis & gaudijs multis lętátes: mediú autem ſedere Salomonem, tam ſolemnis lętitiæ participem, (dicebatur enim Salomon.) Supervenerunt & alij Angeli, ſecum adducentes ſex de fratribus noſtris, qui eo tépore deceſſerant: ſacerdotes in albis pretioſis luce clariùs fulgétes: qui & dixerunt. His ſex dimiſſa ſunt peccata ſua, & huic ſeptimo, digito demóſtrantes Salomoné. Interim pulſante tabula, frater qui hæc viderat, evigilauit: & veniens inuenit eum in eodem loco exultantem ſpiritu, quo viderat eú participaſſe convivijs Angelorum. A. Puto, quod ij qui ſút in fruitione, ſępe pro ſuis fratribus adhuc peregrinantibus Deum exorent. C. Hoc ſermo ſequens declarabit.

Caput XIV. De Rudingero monacho, cui B. Dauid finem ſuum prædixit.

FVIT in eodé Clauſtro monachus quidam, Rudingerus nomine: ſecundú nomen ſuum rudis ſatis in conuerſatione. In Ordine ſiquidem minùs ordinatè vixerat: & ꝙ deterius erat, ſępi' apoſtatando tépus pœnitentiæ ſibi conceſſæ inutiliter conſumpſerat. Circa finem vitæ ſuę reuerſus & receptus, hydropiſis morbo percuſſus eſt. Qui cùm die quadá ante lectum ſuú ſederet, & orationes aliquas diceret, beatus Dauid ante annos decé defunctus in effigie nota ingrediens, cum duobus ęquè defunctis, ait. Frater Rudingere, quid agis, aut qúo habes? Reſpóditille: ſicut homo pauper & infirmus. Corpus per tumoré diſtenditur: & quod me plus angit, multorú criminum mole conſcientia grauatur. Quem ſanctus cóſolans, dixit. Diu quidem malè vixiſti: ſed hodie ſcias, te moriturum. Ego dominam noſtrá ſanctam Dei genitricé, & reliquos ſanctos pro te rogaui, & duros eos inueni: & vbi exaudit' fuero, totú cęleſté exercitú ꝓ te mouebo: ſicq; diſparuit. Quod cùm ille dóno Hermanno Abbati, quandoque ſanctorum Apoſtolorum Decano, & tunc in Clauſtro Priori, recitaſſet, reſpódit ille. Bone domine Rudingere, vos eſtis vir provectæ ętatis & infirmus, & citò moriemini: nolite dicere, niſi veritatem. Bene nouerat vitá eius. Reſpódit infirmus. Si non fuero mortu' ho-

die hora nona diei, falſa ſunt quæ dixi. Quid plura? Hora prędicta monachus moritur, & de viſione Prior certificatur. A. Puto, dæmones multùm fremere, cùm tales eis ſubtrahuntur. C. Sicut ſancti Angeli morientium animas deducere nitũtur in cælum: ſic Angeli mali eas detrudere conantur in infernum. *Angeli boni & mali fini hominis præſentes ſunt.*

Caput XV. *De morte Gerhungi conuerſi.*

MOrtuus eſt in eadem domo quidã Conuerſus, noĩe Gerhungus. Iſte ante conuerſioné, quorũdam Epiſcoporum Treuerenſiũ, ſucceſſiuè tamen, fuerat diſpenſator, & durus pauperum exactor. Tandem quorũdam admonitione perſuaſus, Hemmenrode venit: vbi in habitu ſęculari aliquantò de proprio vixit. Tactus graui infirmitate, magis timore gehennæ, quàm amore patriæ, habitũ induens, in infirmitorium Conuerſorũ deportatus eſt. Qui cùm ad extrema deueniſſet, & in lecto ſuo ſolus jaceret, aſpiciente quodam conuerſo, nomine Ludone vultures aduolantes in pertica lecti ejus reſederunt: cũ quibus homines terri magni atque deformes intrantes, eumdem circũſteterunt. Jam dictus Ludo de viſione primùm admirans, & poſt paululũ, quod dęmones eſſent, qui morientium animas quaſi eſcam pręſtolantur, recogitãs, alta voce clamauit. Quid ſtatis ibi, vos domini? Egredimini. Qui cùm minimè obedirent, ſecundò clamauit. Ego vobis præcipio in nomine Dñi, vt exeatis. Ad quod verbũ mox viri egredientes, & vultures auolantes, nuſq̃ comparuerunt. Iacebat autem idẽ Ludo infirmus in lecto oppoſito, vir ſenex & religioſus, corpore virgo. Viſio hęc, ſicut & ſubſequentes, relata mihi eſt à domino Hermanno Abbate, tunc ibidem Priore. Quantùm verò agonizantibus fratrum præſentium oratio ꝓſit, eadem viſione declarabitur.

Caput XVI. *De morte Conuerſi, ſuper quẽ corui ſedebant, à columba expulſi.*

CIrca idem tẽpus alius quidam conuerſus illic moriebatur: homo quidem ponderoſus & tardus, & ideo cęteris deſpectus. Qui cùm poſitus fuiſſet ſuper mattã, finiſq; ejus adeſſet, duo corui advolantes inopinatè, gyrauerunt circa illum: tandem in trabe, quæ capiti ejus imminebat, reſidentes. Quos vt vidit frater Henricus, cujus ſæpe in ſuperiorib⁹ mẽtio facta eſt, dęmones illos eſſe ſuſpicãs, quidnam facturi eſſent, expectauit. Interim pulſata eſt tabula, & accurrit conuentus. Cũque crux introferretur, colũba niuea illam pręcedens oſtium infirmatorij prior intrauit, & ſuper jam dictã trabem volitans, inter eoſdem corvos media reſedit. Cũque cum illis decertaret, hincinde alis eos verberans, tandẽ adepta victoria, & de domo eliminatis, ipſa in loco coruorũ tamdiu erat reſidens, donec conuerſus expiraſſet, & donec lotus, & feretro impoſitus, eodẽ loco reſtitutus fuiſſet. Quẽ cùm in oratoriũ fratres deportarent, columba eadem avolans crucem pręcedebat: ſicque nuſq̃ comparuit. A. Quid videtur tibi fuiſſe colũba illa? C. Angelicã aliq̃ perſonã, quæ fratrũ orationib⁹ adjuta, ꝓ anima morientis cũm dæmonibus dimicauit atque triumphauit. Quantus illic ſit dæmonum concurſus, vbi ij moriuntur, qui eis ſeruierunt, ſermo ſequens oſtendit.

Caput XVII. *De morte Cunonis monachi in Clauſtro.*

CVNO magnus dominus caſtri de Malbur, vir potẽs & diues in ſęculo, tam valens in militia, ne dicam in malitia, quàm vigens in prudentia ſæculari, ante finẽ vitæ in prefato Clauſtro habitũ ſuſcepit Regularẽ. Et quia tẽporis lõginquitate non poterat, morũ ꝓbitate dies ſuos dimidiare ſatagebat. Vbi adeò profecit, ꝙ conſũmatus in brevi, expleuit tempora multa: placita enim erat Deo anima illius. *Sap. 4.* Vnde & qui vocaverat eum ad ſuum ſervitiũ, non ſolũ pręſtitit veniam delictorum, ſed & tali ordine præcognitum ei fecit finem ſuum. Habebat Conuentus protolariũ pulcherrimũ, quem equaritiæ ſuæ ꝓpter fœtũ nobilem deputauerat,

Quem cùm vir nobilis Henricus de Iſemburg concupiſceret, neque pretio habere poſſet: hoc actum eſt, vt abſconsè ſubtractus ei tranſmitteretur. Quē cùm minimè redderet: miſſus eſt prędictus Cuno, qui eidem Henrico fuerat in ſęculo amiciſſimus. Et cùm nihil proficeret, videns hominem obſtinatū, irruente in ſe, vt pòſt patuit, ſpiritu Dei, ad Diuinum eum Iudicium appellauit, diem ei præfigens. *Appellatio ad iudicium Dei.* Quid plura? Henricus appellationem contēpſit: & Cuno domū rediens, omnib⁹ modis quib⁹ potuit, ad eumdem diem ſe pręparauit. Dicebat igitur Abbati. Dn̄e, ſexta feria crucem accepi, ſexta feria transfretaui, feria ſexta in capella mea me vobis tradidi, ſexta feria habitū indui Regularem: Deus ſexta feria laborum meorū mihi reſtituet mercedem. Expletis verò jam tribus annis in ſancta conuerſatione febre correptus eſt. Viſitatus ab amicis, ſe dixit tertia die moriturū. Illi autem recedere volebant: eo quòd leuis eſſet ejus infirmitas, & nulla adhuc ſigna mortis apparerent: ſed ipſe rogabat, ne ſolemnitati ſuæ deeſſent. Et factum eſt, vt moreretur die tertio, hoc eſt in vigilia S. Iacobi, ſicut ipſe prædixerat. Eo ſane tempore erat mulier obſeſſa in villa Meine, quæ hora mortis ejuſdē Cunonis liberata eſt, & venit ad ſacerdotem ſuum, dicens, dæmonem exiſſe. Poſt paululū verò rediens diabolus, grauiùs vexare miſerā cœpit. Adducta eſt igitur ad ſacerdotem: qui quaſi concionando cum diabolo, cœpit interrogare eum, & dicere. Miſer, tu exieras. Ita eſt, inquit. Et vbi, ait, fuiſti, infelix? Ad quod diabolus. Cuno ibi ſuper mattam jacebat, & debebat mori. Ad cujus tranſitū feſtinantes penè quindecim millia ſociorum meorum cum maximo tripudio hic tranſibant. Et videbar mihi nūquam gaudium aliquod habiturus, niſi iuiſſem cum eis. Sciens autem vas illud mihi traditum me amittere non poſſe, reliqui illud ad tempus, & ivi cum eis. Dixitq; ei ſacerdos. Quid actū eſt ibi? Reſpōdit diabolus. Superuenerunt maledicti tonſurati illi, & circūſtātes cadauer ita validè populare cœperunt, ꝙ nullus noſtrum ꝓpiùs accedere auſus fuit. Dixit iterū Sacerdos. Et vbi deuenit anima? Reſpōdit diabolus. Ad pedes Altiſſimi. Et videte, boni homines, quanta nobis injuria ſit illata. Homo iſte nobis ſervierat pluſq̃ quadraginta annis, ad omnē voluntatem noſtrā nocte ac die paratiſſimus: & modò tribus annis tantùm alteri ſervivit domino, & ille nobis abſtulit eum. Cùm igitur nobis anima auferretur, furore cōmoti, in invicem tota debacchatione graſſati ſumus. Et ego modò nō habeo, vbi me vindicem, niſi in hoc vaſculo, quod mihi traditum eſt. Tranſactis autem paucis diebus poſtq̃ res pręmiſſa cōperta eſt in Clauſtro, Heruicus quidam monach⁹ per partes illas tranſitū habebat: qui ſciens, quia diabolus mendax eſt, & pater mendacij, experiri voluit hujus rei veritatem. Divertens igitur ad obſeſſam mulierem, interſignium, quo credi poſſet, quæſiuit à dæmone. At ille primò noluit confiteri: ſedà monacho juramentis conſtrictus dixit, quia Abbatulus tu⁹ manum morientis in manu ſua tenuit. Cujus rei monachus ille conſcius, alijs ejus verbis credi poſſe cōſenſit. Henricus verò de Iſemburg audiens, eum pręfixo die defunctum, pelli ſuę valde timuit: & cū multa feſtinatione ad Clauſtrum veniens, dextrarium ſuperbè retentum nudis pedibus manu ꝓpria ad defuncti ſepulchrū adduxit: pœnitentiā agens apud illud. Hæc mihi de obitu monachorū Clauſtrenſium cōperta ſunt. A. Si dęmones electis in morte ſic ſunt importuni: quid fit de reꝓbis, quorū peccata SS. Angelorū impediūt pręſidia? C. De hoc dictur⁹ ſū in ſequētib⁹. Mors Cunonis aliorū militum obit⁹ ad mēoriā reuocat, qui malè vixerūt, ſed felici fine deceſſerūt.

Caput XVIII. De morte Ludolfi monachi de Porta.

ERAT quidam miles in Saxonia, Ludolfus nomine: ſed tyrannus actione. Hic cùm die quadam veſtibus nouis atq; ſcarlaticis indutus, in via equitaret,

ruſticum cum curru obvium habuit. Cujus cùm veſtimenta ex rotarum impulſu luto aſpergerentur: ipſe vtpote miles ſuperbus valde, extracto gladio homini pedem amputauit. Qui poſtea Deo miſerante de peccatis ſuis dolens, in domo Ordinis noſtri, quæ vocatur Porta, factus eſt monachus. Non multò pôſt in grauem infirmitatem incidens, cùm quotidie à ſe malè commiſſa deplangeret, & maximè abſciſionem jamdicti pedis, infirmario ſe conſolanti reſpondit. Non potero conſolari: niſi videro ſigna Iob in corpore meo. Et poſt dies paucos cicatricem ad inſtar fili coccinei contemplatus eſt circa talum ſuum: in eodem pede & in eodem loco, vbi ruſtico pedem trũcauerat. Qui paulatim cœpit cor putreſcere: ita vt vermes de eo ſcaturirent. Tunc repletus gaudio, ait. Modò de venia ſpero: quia ſigna Iob video in corpore meo. Sicque in multa cordis contritione atque gratiarum actione, invaleſcente morbo, ſpiritum reddidit. Hæc mihi relata ſunt ab Abbate Liuoniæ: qui eſt filius domus ſupradictæ.

Caput XIX.

De morte Alardi monachi de Lucka, cui Chriſtus cũ matre & ſanctis morienti apparuit.

ALTERIVS cujuſdam militis mortem valde pretioſam retulit mihi Adam monachus de Lucka: cujus in ſuperioribus memini. Erat, inquit, in Saxonia miles quidam, Alardus nomine: qui vir fuerat tantæ probitatis, vt in primo torneamento, in quo miles factus eſt, manu propria quatuordecim dextrarios acquireret. Qui ſicut vir prudens eundem honorem temporalem non ſuis viribus aſcribens, ſed Deo, omnia reſtituit: & ſodalibus cum ſæculo valedicens in Lucka monaſterio Religionis noſtræ habitum ſuſcepit. Et quia electos ſuos probat Dominus, tanta illum infirmitate flagellauit: vt vermes de ejus corpore indeſinenter ſcaturirent. Quorum fœtorem ſimul & horrorem cùm miniſtri ſuſtinere non poſſent: ait Abbas prædicto Adæ. Quid faciemus, frater, cum homine iſto? Reſpondit ille. Dentur mihi quatuor linteamina: & ego pro Chriſti nomine curam illius ſuſcipiam. Quod cum factum fuiſſet: aſſidua pannorum mutatione fœtorem tẽperauit, tam ſibi quam ægroto. Cumque dies adeſſet remunerationis tantæ patientiæ: ait Adæ. Sternite mihi mattam, & pulſate tabulam: quia Dominus vocat me. Effecit ſic. Veniente Conventu poſt dictam litaniam cum omnes penè ad lacrymas verbis compunctivis mouiſſet: ſubjunxit. Modo ite Domini mei dulciſſimi, & dicite Miſſas veſtras: quia ſaluator mundi & glorioſa ejus genitrix cum angelis & multitudine ſanctorum illuc venturi ſunt, poſtea revertimini cum eis, quia animam meam ſuſcipient. Interim dum Miſſas dicerent, ſicut mihi retulit ſæpedictus Adam: Alardus Prophetico ſpiritu omnia quę in oratorio agebantur indicauit, dicens. Tales Miſſæ à talibus Sacerdotibus ad talia altaria celebrantur. Et miratus eſt valde de homine laico. Revertente Conventu, ille vultu jocundo ſic ait. Ecce Chriſtus cum matre & ſuis ſanctis pręſens eſt, habentes manus ſub mento meo, & jam ſuſcipient animam meam: nec mihi credatis, ſi in inſtanti mortuus non fuero. Ad quod verbum mox expirauit: morte verba confirmans. De cujus corpore ſtatim tantus odor exiuit: vt omnes illius ſuauitate reficerentur circumſtantes. *Apollonius.* Valde me recreat horum oratio. *Cæſar.* Ex quo ſermo eſt de militibus, referã vnde amplius ædificaberis: iterumque reuertar ad perſonas Religioſas.

Caput XXI.

De milite occiſo, qui ad invocationem divini nominis ſalvatus eſt.

MILES quidam ſceleratiſſimus ab inimicis captus & occiſus eſt. Qui cum moreretur: hæc ei verba vltima fuerunt. Domine miſerere mei. In cujus morte quidam obſeſſus liberatus eſt. Quem cũ poſt dies paucos atrociùs vexaret, ſicut ſupradictum eſt de Cunone, interrogatus de hoc reſpondit. Multi congregati fuimus in morte illius militis: ſed quia nihil ibi obtinuim⁹, amplius me in hoc vaſculo meo

vindicabo. Requiſitus de cauſa: ſubjecit. Tria tantum heu! verba moriens protulit: propter quæ poteſtatem noſtram euaſit. Ecce huic prædoni ob inuocationem trini nominis: ſicut latroni in cruce, tormentum verſum eſt in martyrium. *A.* In hoc exemplo ſatis conſidero: quod pœnitentia vera nũquam ſit ſera. *C* Duo ſubjungã exempla: per quæ cognoſces, quod extrema cõtritio ſit ex multa miſericordia Dei.

Caput XXI. De Friſone ſine ſacramentis mortuo, ſatis tamen præmonito.

IN Friſia nuper homo quidã diues infirmatus eſt: habebat autem filium monachũ & ſacerdotem in Clarocampo, domo Ordinis noſtri: pro quo cùm miſiſſet, quaſi pro ſalute animæ ſuæ; neſcio quo Dei judicio, ſine confeſſione, ſine viatico, & ſine inunctione mortuus eſt.

Caput XXII.

De alio ad mortem cæſo, qui omnia ſacramenta percepit.

CIrca idem tempus in eadẽ prouincia alius quidã Friſo hoſtibus ſuis occurrens vulneratus eſt ad mortem: & occiſi ſunt duo filij eius. Cumq; patrem occiſores æſtimarent mortuũ, abierunt. Comperto tanto ſcelere magiſter grangiæ in Bethvuerde adducto plauſtro occiſos ſuperpoſuit: & cùm patrẽ adhuc ſpirare vidiſſet, clamauit. Viuitis adhuc, domine? Cumq; ille minimè reſponderet, timens hoſtes: ſubjecit conneſſus. Ego ſum, ne timeatis. Tunc ille. Adhuc enim viuo. Mox leuatus in vehiculo, deportatus ad grangiam, peccata ſua confeſſus eſt; cõmunicavit: inunctus eſt: ſicque ſpiritum reddidit. Ecce prior, cùm tempus haberet pœnitendi, & filius eum quotidie de ſalute moneret, omnia neglexit: moriens impœnitens. Alter verò ſemimortuus, oleo miſericordiæ & vino pœnitentiæ veri Samaritani confotus: de ſtabulo tranſiuit ad palatium. Et eſt in his

Rom. 9. impletum, quod ſcriptura dicit. *Cui vult miſeretur*, gratiam infundẽdo: *& quem vult indurat*, gratiam non apponendo.

Caput XXIII. De Vuigero milite, qui à Saracenis occiſus eſt.

IN diœceſi Trajectenſi miles quidam extitit, nomine Wigerus: in actibus militiæ nominatiſſimus. In prima expeditione Dei munere compunctus, cruce ſignatus, mare tranſiuit: tam fortiter & tam inſtanter Saracenos impugnans, vt tam Regi Ieroſolymitano, quam cæteris Chriſtianis dilect⁹ eſſet, & acceptus: & inimicis Chriſti nimis odioſus. Qui cùm per annum integrum Saluatori ibidem ſtrenuè, vt dictum eſt, militaſſet, & repatriare cogitaſſet, die quadam in oculis ejus in conflictu ſeruus ejus occiſus eſt: cujus animam in ſpecie columbæ cœlos videns penetrare, compũctus de viſione, dicebat intra ſe. Quid agere proponis, ô miſer? Si reuerſus fueris, vitia repetes dimiſſa: & erunt nouiſſima tua peiora prioribus. Ex tunc fortiùs agens ſolito: die quadam conflictum intrauit, & occubuit. Cujus caput Saraceni præcidentes, cũ multa gloria circũtulerunt: Chriſtiani verò corpus rapiẽtes atq; ſepelientes, Eccleſiam ſupra ipſum fabricaverunt.

Caput XXIV.

De Theoderico de Rulant, qui orans ad ſepulchrum Dñi, vt moreretur, precibus obtinuit.

CIRCA illa tempora, Theodericus de Rulant vir potens & diues: deuotionis gratia profectus eſt Ieroſolymam. Qui proſtratus ante ſepulchrum Dominicum: hujuſmodi fudit orationẽ. Domine Ieſu Chriſte, qui omnia noſti, ſi non habeo me emendare à vitijs priſtinis, non me permittas redire ad terram meam: ſed vt hic mori liceat, concede. Audiuit hanc orationem alius miles compater ejus: & ait. Oraſtisne hodie bene compater? Etiam, inquit. Dicente illo, & cui vulris dimittere vxorem, & filios veſtros: reſpõdit Theodericus. Melius eſt, vt illos deſeram: quàm animam meam perdam. Quid plura? Exaudita eſt oratio Religioſi militis: & poſt paucos dies defunctus conjũctus eſt ciuibus

Pſal. 144. Ieruſalem cœleſtis. Quàm prope ſit Dominus omnibus invocantibus eum in veritate: mors cujuſdam alterius demonſtrat.

Caput XXV.

De morte monachi, qui vivere recuſauit, inordinato in Abbatem electo.

IN Oſburg monaſterio Traje&ensis diœceſis monachus quidã fuit, tenax iuſtitiæ, zelum habens diſciplinæ. Cumque mortuo illius tẽporis Abbate, is qui hoc anno defunctus eſt, ei per electionem ſubſtitueretur: ille ſciens eum vitũ ſæcularem atque incontinentem, ingemuit, dicens, Heu! modò diſciplina domus hujus peribit. Eſt enim de Ordine nigro, monaſteriũ aliquando dives ſatis: & ait. Dñe Ieſu Chriſte, peto, ne ſinas me diutius vivere: ne videam deſolationem hujus monaſterij. Cumque induci non poſſet, vt eumdem eligeret, ſiue profeſſionẽ faceret: ait ad eum mente tranquilla. Deus nouit, quòd diligã vos: ſed ſcio, quòd Religio domus hujus deſtruetur per vos. Mane dicta Miſſa ab eodem Abbate ſe inungi petiuit: & vix obtinuit, contradicente Abbate, eo quòd ſaniſſimus videretur. Reſpondit. Hodie oportet me mori. Deinde ſtrata matta ſe in ea repoſuit: & per tabulam conventum aduocari fecit. Perdictis orationibus cùm minimè moreretur, ſurrexit: ſtolamque, in qua Miſſas dicere conſueuerat, collo imponens, coram altari more agonizantium ſe repoſuit: hanc orationem fundens. Domina ſancta Maria virgo, ſi vmquam per hanc ſtolam Miſſam celebravi tibi placentem: ſuſcipe animam meam in hac hora. Exauditus eſt juſtus, & expirauit: & ſecundum prophetiam ejus, domus illa tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus valde defecit. Hæc mihi relata ſunt à quodam Abbate Ordinis noſtri: necnô ab Everardo monacho & Sacerdote ejuſdem cœnobij. *Apollon.* Non miror, ſi Deus quandoq; juſtos tollit, ne peccata dimiſſa repetant: vel ne mala imminentia videant, vt Ioſiam: ſed hoc me terret, quòd juſti aliquando ſubitò rapiũtur, vel quod horribilius eſt, igne, aquis, vel præcipitio pereunt. *Cæſar.* Iuſti quacumque morte præoccupati fuerint: in refrigerio erunt. Multis enim cauſis omiſſis, quæ aſſignari poſſent: vna eſt, vt virtutes eorũ occultæ pateſiant.

Caput XXVI. *De Abbate flammis ſuffocato, poſtea miraculis claro.*

ANTE hoc quinquennium, qui nunc eſt Dux Bajoariæ, vnũ ex Abbatibus Ordinis noſtri ad ſe vocauit, neſcio quid cum eo tractaturus. Nocte præparatꝰ eſt ei lectus in horreo. Qui cùm dicto Cõpletorio iſſet cubitum, lumen quod à Converſo poſitum fuerat infixum, in ſtramen cecidit, & in flãmas ꝓfecit. A quibus Abbas excitatus, cùm oſtium exire non poſſet: in modũ crucis ſe in terram proſternens, exitum ſuum Dño commendauit. Cõperto incendio dux cum militibus & omnibus qui aderant, accurrit: tejectiſque lignis ac ſtipulis Abbatem ſemiuſtũ atque extinctum extraxerunt. Et ecce circa pectus ejus apparuit capſella cum Reliquijs: ventrem verò ejus catena ferrea ſtringebat. Quibus viſis Dux cõpunctus dicebat. Videte, quòd ſancto iſti viro veſtimentorũ aſperitas ſufficere non potuit, niſi etiam catenã ſuperadderet. Sepultuſque eſt Ratiſponæ in Eccleſia majori. Poſt dies paucos cùm duo milites in eodem loco Miſsã audirent, vnus ſepulchrũ ejus aſcendit. Vt autẽ Deus oſtenderet, qualis eſſet meriti illic tumulatus, miles iſtã vehementer in pedibꝰ ardere cœpit, vt deſiliens clamaret. Quo comperto alter reſpondit. Sepulchrũ eſt illius combuſti Abbatis. Ex illa die habitus eſt in eadẽ Eccleſia in magna veneratione. Caput XXVII.

De morte Incluſi de Sancto Maximino in Colonia.

IN Eccleſia Sancti Maximini in Colonia tẽporibus meis quidam fuit incluſus, cœnobij ejuſdem initiator. Eſt enim illic congregatio ſanctimonialiũ. Hic ante converſionem concubinã habuerat. Et quia ſimul peccauerant, ſimilem ſuſceperunt pœnitentiã, adeò duram, vt vterque circulo ferreo ventrem ſuum ligaret.

Ipſe verò in prędicto loco ſe includens, Miſſas ſuas celebrando Dño vacabat: cui illa foris in habitu religioſo miniſtrabat neceſſaria. Adveniẽte tẽpore vocationis ejus, dominum Enfridum Decanũ ſancti Andreæ, cujus vitã in Diſtinct. 6. cap. 5, deſcripſi, vocauit, confeſſionem fecit, vitam revelauit. Cui ille in virtute ſanctę obedientiæ pręcepit, vt circulũ ſineret deponi: quod & fecit. Sicque eo defuncto, mulier poſt paucos dies infirmari cœpit: & quia timuit quod ſacerdoti acciderat, ſecretũ ſuum ꝓdere noluit. Cujus virtutẽ Deus non ſinebat eſſe occultam. In hora verò qua expirauit, vinculũ ejus diſrupit. Cũque fines ligaturæ illius ferreæ tunicã in qua moriebatur ex vtroque latere ſuſpenderent: multæ matronæ feminæ ſanctæ exitũ pręſtolantes, poſtq̃ rem cognouerunt, de tanto miraculo Deũ glorificauerunt. Hęc mihi relata ſunt à filia ſororis prædicti ſacerdotis. Vincula iſta ad memoriam mihi reuocant mortem cujuſdam ſanctimonialis pretioſam.

Confeſſio in fine vitæ.

Caput XXVIII. *De morte Clementiæ ſanctimonialis Nivellenſis.*

IN Brabantia apud Nivellam monaſterio S. Gertrudis virginis, puella quædã extitit: nomine Clementia. Hæc cùm ſuadente diabolo lapſum carnis incurriſſet: tunicam innocentiæ quam polluerat, quotidianis lacrymis mundare ſatagebat. Sic dedita erat operibus miſericordiæ: vt omnes redditus ſuos pauperibus erogando, nihil penè ſibi retineret. Tempore quodam circa hyemis principium, cùm ferè nuda eſſet, nimiſque egeret: ſedens juxta altare ſanctæ Gertrudis, ſic orauit. O dulciſſima Domina, quomodo ſeruiam tibi in hac hyeme, cùm nihil habeam? Eadem hora ſuperveniens quidam peregrinus, cùm ad memoriam jãdictæ virginis oraſſet: in ſinum Clementiæ quinque ſolidos jactauit, & abijt. Hoc quaſi pro miraculo ipſa Wigero monacho Villarienſi retulit: & ipſe mihi. Cùm autẽ moreretur: inventi ſunt circa corpus ejus nouem circuli ferrei. *Apollo.* Mirabilia operatur Deus in ſexu fragili. *Cæſar.* Licet propoſiti mei ſit, in hac diſtinctione tantum tractare de morientibus: referam tamen tibi per occaſionem hujus ſanctimonialis, fortem pœnitentiam alterius cujuſdam mulieris.

Caput XXIX. *De Oſilia Leodienſi, quæ circulis ferreis ſe ligauerat.*

NON eſt diu, quòd virgo quædam Leodienſis, Oſilia nomine: ciui cuidam nupſerat Metenſi. Quo mortuo, quia pulchra erat valde, canonicus quidam Leodienſis illam duxit: intantum eam amans, vt per clauſuram ab humanis aſpectibus illam remoueret. Poſt cujus mortem illa de peccatis ſuis dolẽs, juxta Eccleſiam ſancti Seuerini ſe recluſit: vbi ex nimia cõtritione ſæpè lacrymas ſanguineas profudit; inſuper & ferreis circulis ſe ligari fecit. Cum quibus cùm ſtetiſſet in oratione: omnia dirupta ſunt. Timens verò eadem vincula Deo non eſſe accepta, ſecundò ligata eſt. Quod cum confeſſa fuiſſet Abbati Vallis ſancti Lamberti, dolentem conſolans, ait. Qui dixit Mariæ Magdalenæ Dimiſſa ſunt tibi peccata tua: ipſe vincula tua dirupit, ſicque conſolata eſt. *Apollon.* Si qua adhuc reſidua ſunt de morte juſtorum, vt explicentur, exoro. *Cæſar.* Quædam tibi adhuc de ijs referam: in quibus conſoleris ſimul & terrearis.

Luc. 7.

Caput XXX. *De morte Gerbrandi Abbatis Clari-campi.*

ANte hoc quadtiennium Gerbrandus Abbas Clari-campi in Friſia, cum Abbate noſtro de Capitulo rediens generali, in via infirmari cœpit, ita vt cum maximo labore Foniacum perueniret: ibique diẽ clauſit extremum. In ipſa die mortis ejus ſanctimonialis quædam de Sion, quæ domus eſt Ordinis noſtri, pertinens ad Clarũ-campum, facta in mentis exceſſu, vidit animam ejus ab Angelis in cęlum deferri. Expreſſit etiam domũ & locum ſepulturæ ejus, necnõ & habitum, in quo ſepultus eſt. Vidit inſuper ſucceſſori ejus Iuoni duos dari baculos, ſcilicet virgas paſtorales:

Atrimialis Prophetes.

paſtorales: ex quibus primã abjecit, alterã retinuit. Idem Iuo Prior fuerat in Claracãpo, de quo aſſumptus eſt in Abbatem S. Bernardi. Deinde poſt breue tẽpus mortuo prædicto Gerbrãdo, qui vir fuerat grandęuus & iuſtus, & diſciplinatus, idem Iuo, Abbate præſente, nec non & me, factus eſt Abbas Claricãpi. Sicq; ſecundũ quod de illo præoſtenſum fuit, primũ baculũ abjecit: alterũ adhuc retinẽs.

Caput xxxi.

De Sanctimoniali quæ vidit nuntium Dei ſtare contra oſtium.

IN monte ſanctæ Walburgis ſancti monialis quædam fuit, Vdevolt nomine, femina bona & ſatis feruens in religione. Hæc cum jã agonizaret, ſicut audiui à ſororibus, quæ præſentes erant, manũ extendit contra oſtiũ, dicens. Ecce nũcius Dei ſtat, expectans animã meã. Sicq; poſt modicũ reddidit ſpiritũ: ab eodẽ angelo deducẽda in paradiſo. Hoc etiã ſcias, quod ſępe à mortuis viui vocãtur. Verbi cauſa.

Caput xxxii. De morte Conradi Cellerarij noſtri.

ANte paucos annos Heidericus Sacerdos & Cellerarius noſter major, in ſomnis apparens ſucceſſori ſuo Conrado, tunicam ꝓpriam ei tradidit induendã. Quam cùm ille induiſſet, infirmitate pręuentus, poſt dies paucos defunctus eſt.

Caput xxxiii. De morte monachi noſtri, quem Richvvinus vocauit.

NONDVM annus elapſus eſt, quòd Lambertus monachus noſter nocte dñica in choro obdormiens, Richwinũ noſtrũ cellerariũ ante aliquot ãnos defunctũ chorũ intrantẽ conſpexit. Et cùm annueret ei manu dicẽs, frater Lãberte, veni, ſimul ibimus ad Rhenũ, ille ſciens eũ mortuũ, renuit, & ait. Credite mihi, nõ ibo vobiſcũ. A quo cùm repulſam pateretur, ad oppoſitũ chorũ ſe vertens, quendã ſenẽ monachũ Conradũ nomine, qui circa quinquaginta annos militauerat in Ordine, ſimili ſigno ac verbo vocauit. Quẽ ille mox ſecutus eſt, caputio capiti impoſito. Eadẽ die poſt cœnã cùm Prior quoſdã ex nobis vocaſſet, & idẽ Cõradꝰ præſens eſſet, ait ei me audiẽte iam dictus Lambertus, vere dñe Conrade, vos cito moriemini. In hac enim cuculla vidi vos hac nocte Richwinũ ſequentẽ, referens ei viſionẽ per ordinẽ. Cui ille reſpondit. Nõ curo, modò vellẽ eſſe mortuus. Sequẽti eaõ die, ſi bene memini, infirmari cœpit, & poſt breue tẽpus defunctus, in eadem cuculla ſepultus eſt. *Moriturus à mortuo acceſſitur.*

Caput xxxiv. De morte Gregorij Armeni, quem mater defuncta vocauit.

FEmina quædam religioſa de Armenia cum filio & filia veniens Coloniam, in Eccleſia majore ieiunijs & orationibus Deo ſeruiebant. Vocabatur autẽ filiꝰ Gregorius, homo ſimplex & ſacerdos, nomen autem ſororis Maria. Anno autem præterito matre defuncta, infra tricenariũ etiam Gregorius ad exitum adductus eſt. Cumq; ſoror coram illo ſedens lacrymaretur valde, cõſolans eam, ait. Noli flere: quia mater noſtra vocat me. Et illa: vbi eſt? Reſpondit. Ecce coram me ſtat. Sicque anima illa ſancta carne ſoluta eſt. Corpus verò eius cũ multo honore inter canonicos eiuſdem Eccleſiæ ſepultũ eſt. *Apol.* Valde mihi videntur eſſe perfecti, quorũ animæ carne reſolutę mox aſcendunt ad requiem *Caeſ.* Verum dicis. Neque hoc te lateat, quòd valde parua ſunt iudicio hominum, quæ perfectos, maximè clauſtrales, ab introitu gloriæ quandoque retardant. *Parua perfectos à gloria retardãt.*

Caput xxxv. De converſo de Cinna, qui propter obolum reverſus eſt ad corpus.

COnversꝰ quidã de Cinna, quæ domꝰ eſt Ordinis noſtri, cùm die quadã miſſus ab Abbate ſuo nauigio tranſiret per fluviũ Albiam, qui fluit ꝑ Saxoniam: nauta ab eo naulũ requiſiuit. Qui eùm diceret, nihil ſe ad manũ habere pecuniæ: reſpõdit ille. Date mihi pro pignore cingulũ vel cultellũ veſtrũ, non poſſũ, inquit, carere ijs. Et adjecit. Ego promitto vobis cũ Ordine meo, dimidiũ denariũ vobis

remittam. Et dimiſit eum nauta. Recedens ab eo converſus, eo quod res modica videretur, promiſſum parvipendit, nihil remittens. Non multò pòſt infirmatus, cùm omnibus qui aderant mortu⁹ videretur, anima egreſſa cùm ad requiē aſcendere vellet: prædictū dimidium denarium, cuius in confeſſione nō meminit, ante oculos habebat: qui adeò crevit, vt mundo maior videretur. Cumq; ſurſum nitenti ſēper obſiſteret, neque aliud eſſet, q̄ impediret: ad Angelorum petitionem permiſſa eſt redire ad corpus. Mirantibus cunctis viſionem retulit: & miſſus eſt ab Abbate nautæ integer denarius ſub omni celeritate. quem vt ille recepit, eadē hora ſecūdū conſiderationē converſus expirauit. Hęc mihi narrauit Abbas Liuoniæ: aſſerens, ſibi recitata à prędicto Abbate. Vnde religioſi quāiò ſęcularib⁹ maj⁹ pręmiū ſpectant, tātò eſſe debēt ſoliciti, ne morientes aliquid pulveris ſecū trahant.

Caput XXXVI. *De monacho, qui prohibitus eſt intrare paradiſum.*

ANTE annos paucos in regno Francorum, quadam domo Ordinis noſtri, monachus quidam bonæ vitæ laborabat in acutis. Qui dum duplici incommodo torqueretur, infirmitatis ſcilicet & æris: rogauit infirmarium, quatinus ſibi liceret cucullam exuere, & induere ſcapulare. Quod ille conceſſit: compaſſus infirmo. Qui cùm abiret, reverſus infirmum reperit expiraſſe. Non modicum ex hoc turbatus, domum clauſit, ſcapulare extraxit, reinduit ei cucullam: ſicque in matta illum ponens, tabulam pulſauit. Deportatus in oratorium proxima nocte cùm monachi ſecundum conſuetudinem circa corpus pſalmos legerent: ille in feretro ſe erigens, & circūſpiciens, monachos aduocauit. Qui cùm territi fugerent omnes in dormitorium, excepto Suppriore, qui conſtantior erat: ait illi. Nolite timere: ego ſum ille frater veſter, qui mortuus fui, & revixi. Vocate mihi Abbatem. Interim ſignantibus monachis qui fugerant, quia ſurrexiſſet mortuus: factus eſt in dormitorio magnus motus atque concurſus. Accedente Abbate ad feretrum: ait ille. Domine confiteor vobis, quòd ſic atque ſic mortuus ſum. Ductus verò ab Angelis in paradiſum, cùm putarem me liberè poſſe intrare: acceſſit ad oſtium ſanctus Benedictus, & ait. Quis enim es tu? Reſpondente me, ego ſum monachus Ordinis Ciſtercienſis: ſubjecit ſanctus. Nequaquam. Si monachus es, vbi eſt habitus tuus? Iſte locus eſt quietis: & tu vis intrare cum habitu laboris? Qui cùm circūgyraſſem muros ejuſdem feliciſſimæ manſionis, & per feneſtras ſeniores quoſdam magnæ reverentiæ illic conſpexiſſem: vni eorum, qui cæteris benignior videbatur, vt pro me intercederet, ſupplicaui. Cujus interventu permiſſus ſum ad corpus redire, vt ſic habitu à te recepto merear ad promiſſam beatitudinem introire. Quo audito Abbas cucullam, in qua jacebat, ei extraxit: cucullam quam ei in infirmitate exuerat, reinduens; ſicque accepta benedictione, rurſum expirauit. Vocatur autem domus in qua hæc contigerūt, Sere. Abbas de Relatuſſen per nos tranſiens, nobis retulit hoc miraculū: dicens, audiuiſſe à Priore & cōventu prædictæ domus. *Cap.* 37. *De cive Straburgenſi, cujus anima ad corpus rediit.*

SIMILE ex parte contigit hoc anno apud Straſburg. Cùm quidā ciuis ibi defunctus fuiſſet, & in feretro poſitus, anima ad corpus reverſa eſt. Et cùm clamaret, quomodo veni huc, quō veni huc: vocata eſt vxor ejus: ad quam ille. Dei miſericordia reductus ſum: & hoc tibi dico. Niſi omnia quæ habem⁹ relinquamus, non poterimus ſalvari. Sicque omnibus, prout poterat, ſalubriter diſpoſitis, infra triduum mortuus eſt. Fuerat eorū ſubſtantia de malo acquiſita. A. Quid eſt, q̄ maximè morientib⁹ poſſit ſubvenire? C. Cōfeſſio pura atq; cōtritio. Ecce exemplum

Caput XXXVIII. *De Magiſtro Thoma Theologo, qui diabolum vidit in morte.*

MAgiſter Thomas Theologus, cū in pręſenti expeditione in caſtro peregrinorū in camera quadā lecto decūbens, eſſet moriturus, vidit diabolū in angulo ſtantē. Quem cùm agnouiſſet, voce Martini allocut⁹ eſt eū, dicēs. Quid hic ſtas, cruenta beſtia? Dic mihi, quid eſt, q̄ maximè vobis noceat? Cūq; ille nil reſpōderet, ſcholaſticus ſubjūxit. Adjuro te per Deū vivum, qui judicatur⁹ eſt vivos & mort. & ſęc. per ignem: vt dicas mihi hujus interrogationis veritatē. Ad quod dęmon reſpōdit. Nihil eſt in Eccleſia, quod tantū nobis noceat, quod ſic virtutes noſtras enervet, quō frequens cōfeſſio. Quando n. homo in peccatis eſt, peccatis dico mortalibus, omnia ejus mēbra ligata ſunt, & nō poteſt ſe mouere. Cùm verò peccata eadem confitetur ſtatim liber eſt: & mobilis ad omne bonum. Quo audito doctor ille bonus, & crucis Chriſti fidelis prædicator, lętus expirauit. A. De confeſſione non dubito, quin valde ſit bona: ſecundùm q̄ tertiæ Diſtinctionis plurima probant exempla. C. De morte juſtorū hæc dicta ſufficiant: de qui-

bus etiam in ſuperioribus multa exépla redundant, quæ recapitulare ſuperſedeo: quia ad mortes malorú feſtino. Quàm miſerè, quàm horribiliter moriantur vſurarij, auari, pecunioſi, doloſi, ſuperbi, ꝓdones, homicidę, cótentioſi, luxurioſi, vitiiſq; ſimilibꝰ ſubjecti, q̄ Apoſtolꝰ appellat opera carnis, quibuſdá pandá exéplis. Galat. 5.

Caput XXXIX. De vſurario Metenſi, cui conſepulta crumena cum denarijs.

IN ciuitate Metenſi, ſicut mihi narrauit Abbas quidam Ordinis noſtri, vſurariꝰ quidam defunctꝰ eſt, avarus nimis. Qui cùm moriturus eſſet, ſupplicauit vxori ſuæ, vt crumenam denarijs refertam juxta ſe poneret in ſepulchro. quod cùm illa feciſſet, quantò ſecretiùs potuiſſet, tamen latere non potuit. Accedéntes aliqui, ſepulchrú latenter aperuerunt: & ecce duos ibi conſpicantur bufones, vnú ex ore crumenæ, alterum in pectore. Ille denarios ore de crumena extrahebat: iſte ſuſcipiens extractos, cordi ejus immittebat: ac ſi dicerent. Nos pecunia ſatiabimꝰ cor tuú inſatiabile. quibus viſis illi timore perculſi, terram reiicientes fugerunt. quid putas animá hujus pati in inferno à vermib. immortalibus: ſi tam horréda in ejus corpore demonſtrata ſunt in ſepulchro? Non minùs horrendú eſt, quod ſequitur.

Caput XL. De vſuraria, quæ mortua denarios numerantes imitabatur.

IN villa Frechene, quæ ad vnum milliare diſtat à Colonia, quædam morabatur, Iutta nomine, moribus quidé ſatis cópoſita, ſed vſuraria. De quo vitio cùm ſępius argueretur à Suppriore noſtro Gerlaco, qui tunc temporis Eccleſiam dictæ villæ regebat: emendationem quidé ꝓmiſit, ſed non ſeruauit. Tandem in peccatis ſuis mortua eſt: & propter timorem corporis, ne fœteret, poſita ſuper terram. Et ecce diabolus manus ejus & brachia mouit, ad inſtar numerantis pecuniá. Miſſum eſt pro Gerlaco, vt diabolú à vexatione corporis exorciſmis cohiberet. Quod cùm feciſſet, corpus quieuit: & cùm adjurare ceſſaret, illud non ceſſauit, núc crura, nunc manus mouendo. Tunc tollens ariſtas, aquæ benedictæ intinxit, & ori ejus immiſit: quæ illas auidiſſimè maſticare cœpit. Tandé tollens ſtolam cum exorciſmo, collo ejus circúligauit: ſicq; dæmones ab ejus corpore cópeſcuit. Erat ibi tempore eodé ruſticꝰ quidá, qui dicebat ſacerdoti. Sciatis dñe, ꝙ diabolus in hac nocte ſtupéda operabitur in hoc corpore. Referam n. vobis ſimile, ꝙ cótigit tépore pueritiæ meæ. *Caput XLI. De vſuraria, cujus anima à dæmonibus ſpecie coruorū evulſa eſt.*

FVerat in Bacheim villa ꝓxima famoſa quædam vſuraria. Hæc cùm moritura eſſet, cápum totum corvis ac cornicibus vidit repletú. Et clamauit fortiter: ecce modò appropinquant foris ad me. Et adjecit: ó vui, ô vui, modò ſunt in tecto, modò in domo: modò pectus meú laniant, modo animam meam extrahunt: ſicque cum vlulatu efflauit ſpiritú, à dęmonibus ad inferos deducendum. Qui eadē nocte corpꝰ de feretro multis qui aderant videntibus tollentes, vſq; ad tectum leuauerunt: & cùm trabi impingerent, juxta limen oſtij illud cadere ſinentes confregerunt. Extincta ſunt luminaria, fugerunt homines, mane in jam dicto loco corpus reperientes: quod beſtiali ſepulturæ tradiderunt.

Caput XLII. De vſurario, qui moriens denarios maſticauit.

IN diœceſi Colonienſi ante paucos annos miles quidam defunctus eſt, nomine Theodericus, vſurarius admodú nominatus. Hic tandé infirmatus, materia ad cerebrú aſcendente, factus eſt phreneticus. Qui cùm quotidie dentes & os moueret, dixerút ei miniſtri ſui. Quid comeditis dñe? Reſpondit ille: denarios ego maſtico. Viſú ei fuerat, ꝙ denarios ori ejus dęmones infunderét. Nó poſſum, inquit, ſuſtinere dęmones iſtos: portate me ad monaſteriú Rode, boni illic homines sút, fortè auxilio illorú ab his diabolis liberabor. Quò cú delatꝰ fuiſſet, clamauit: reportate me: plures n. hic dęmones video, q̄ in domo mea. Erat enim de villa Vurme.

Sic miſer relatus, & à dæmonibus agitatus, expirauit: quàm execrabile vitium ſit vſura, in ſuis tormentis multis oſtendens. Quidã dixerunt, ſe in ore & in gutture ejus denarios vidiſſe. A. Bene Apoſtolus auaritiam idolorum appellat ſeruitutem, cui ſic dæmones famulantur. C. Auaritia heu! non ſolùm in ſæcularibus, ſed etiã in perſonis Eccleſiaſticis regnat, eique famulantur.

Ephes. 5.

Caput XLIII.

De morte Vualteri clerici, diſpenſatoris Præpoſiti Bunnenſis.

LVtharius Præpoſitus Bunnenſis clericum habebat nimis auarum, Monaſterienſis Eccleſiæ Canonicum. Et quia ex ejus conſilio idem Præpoſitus per debat, multam pecuniã Valterus congregauerat. Qui cùm moreretur, nec vnũ quidem denarium pro anima ſua legauit. In ipſa hora mortis ejus Godefridus Eccleſiæ ſancti Andreæ in Colonia Canonicus, coram domino ſuo Adolpho, tunc maioris Eccleſiæ Decano, & poſtea Archiepiſcopo, in porta dormiuit. Cui talis viſio oſtenſa eſt. Viſum eſt ei, quòd prædictus Valterus pecuniã de magno cumulo in tabula numeraret, & quòd dæmon ex altera parte in Æthiopis effigie reſidẽs, illi' cõputationem diligentiſſimè conſideraret. In ipſa computatione Valterus frequenter de ipſa pecunia aliquid furtivè veſti propriæ ſubmiſit. Qua numerata dæmon in hæc verba prorupit. Cõputat argentum Valterus: ſubtrahit illud. Deinde manibus comploſis cum multo cachinno ſubjecit. Pluſq̃ ducentas ſubtraxit Valtero marcas: ſic enim ex quadã ſuperbia vocari ſolebat. Excitans dominum ſuũ Godefridus, quid videret, recitauit. Et compertum eſt, quòd eadem hora expirauit. Præpoſitus verò omnẽ illius pecuniam tulit: aſſerens, illam ſuam fuiſſe.

Vualterus aliàs Vualtero dictus.

Caput XLIV. *De morte Godefridi Canonici S. Andreæ in Colonia.*

GOdefridus verò non minùs miſerè defunctus eſt. Erat ſiquidem auar' valde: & magnã in curia pecuniam collegerat. Die quadam tempore Philippi Regis Romani magnũ in domo ſua debitorib' domini ſui fecerat conuiuium, ex pecunijs ejuſdẽ Philippi, quas Adolpho pro coronatione dederat, illis accõmodata reſtituere proponens. Ante enim quàm de eodem conuiuio guſtaſſet, apoplexia tactus obmutuit: & ſine confeſſione atque ſacra cõmunione ſpiritum exhalauit. Poſt cujus mortem cuidã Sacerdoti talis de eo viſio oſtenſa eſt. Vidit eum Coloniæ ante monetam incudi impoſitũ: quem Iacobus Iudæus, imò Iudæorum Epiſcopus, cui fuerat familiaris, malleo extendit vſq; ad denarij tenuitatem. Et bene concordabat pœna culpæ: fuerat enim magiſter monetæ, & monetariorũ ſocius: & quia multã ibi cõgregauerat pecuniam, luere ibidem viſus eſt auaritiæ pœnam. Quæ de morte Hermanni ſecundi Decani in Colonia percepi, non tacebo.

Auarus in cudi impoſi viſus & tũdi

Caput XLV. *De morte Hermanni ſecundi Decani in Colonia.*

ERAT ibidem Hermannus, homo multũ auarus, & amator pecuniæ. Accidit ante hoc biennium, vt canonicus quidam Bunnenſis Vvinricus nomine, cognomento Streupel, moreretur. Qui ſtatim poſt mortem Ervuino majoris in Colonia Eccleſię canonico in ſomnis apparens, ait. Rogo te, vt ad diẽ meum venias, ante capellam S. Nicolai. Quod cùm Ervuinus renueret, ſciens eum mortuũ, ſubjecit ille. Pero, vt hoc ipſum dicas ſecundo Decano, quia dies erit octauo die. Ille evigilans, & de viſione ſatis admirans, quid viderit, vel quid Vuinricus mãdauerit, mane Decano recitavit. Qui ſtatim viſum intelligens, reſpondit. Ego ſatis timeo, quòd diem ejus cito obſeruare debeã: quia homo ſenex ſum & debilis. Statim eadem die pejus cœpit habere, ita vt prędicto die moreretur. Quod vbi cõperit Ervinus, timens, quia & ipſe moriturus eſſet, cœpit ſe per confeſſionem atq; ſacrã cõmunionem ad mortem præparare. Ad quem major Prępoſitus. Cras in conuẽ-

tu dicite ei Miſſam ſolénem, & ſepelite: ſicque ſatisfacietis petitioni ejus. Quod ita factum eſt, atq; juxta capellam prędicti Confeſſoris ab eo ſepultus. Adhuc idẽ Ervuinus viuit: à cujus ore audiui quę dicta ſunt. Inter auaros pœnas ſolvent etiã advocari, qui modò ſalaria pinguia recipiunt, & cauſas ſubvertunt.

Caput XLVI. De Legiſta, cui morienti lingua diuinitus ſubtracta eſt.

NArrauit mihi ante paucos menſes aliquis ſacerdos de Saxonia, dices. Nuper in terra noſtra quidam Decretiſta nominatus mortuus eſt. Qui cùm hiaret, lingua in ore defuncti non eſt inventa. Et meritò linguam perdidit moriens, qui illam ſæpe vendiderat viuens. A. Simile dixiſſe te recolo, de Henrico Ratione in Diſtinct. 6. cap. 28. C. Recordor nunc cujuſdã verbi de hujuſmodi aduocatis ironicè dicti. Eodem tẽpore, quo jam dictus Henricus obiit, mortuus eſt & magiſter Falco Treuerenſis, mortui ſunt & plures nobiles terrę. Rectè, inquit quidã canonicus, faciunt nobiles iſti, quòd morientes ſecũ ducunt advocatos iſtos: erũt enim eis neceſſarij. A. Non ibi valebit Saxo, neq; Ratio: quia ſine lingua, ſine clauſo ore, verba minimè formãtur. C. In illo diuino examine, vbi aperti erunt libri, & Ieruſalem ſcrutabitur in lucernis, nullus advocatorũ neq; pro ſe, neque pro alijs, aſſignare poterit aliqua falſa loca ex Legibus, ſiue Decretis. Et hæc dicta ſint de auaris. De doloſis verò, cui conjuncta eſt auaritia, aliqua ſubjungam exempla. *Ironia de aduocatis.*

Caput XLVII. De ruſtico, qui moriens vidit capiti ſuo lapidẽ ignitum imminere.

IN diœceſi Colonienſi, villa Budde, ruſticus quidã fuit, Henricus nomine. Hic cùm morti proximus eſſet, lapidem grandem & ignitum ſupra ſe in aëre pendere conſpexit. Ex cujus ardore cùm æger nimis æſtuaret, voce clamauit horribili. En lapis capiti meo imminens totum me incendit. Vocatus eſt Sacerdos: confitetur, ſed nihil profuit illi. Recogita, inquit, ſi aliquem lapide iſto defraudaueris. Ad quod verbũ ille in ſe reverſus ait. Recordor, me eũdem, vt agros meos ampliarem, in alienos terminos tranſtuliſſe. Reſpòndente Sacerdote, hęc eſt cauſa, ille culpã confitetur: ſatisfactionem pollicetur: ſic à terribili viſione illa liberatur. *Pœna rapacitatis*

Caput XLVIII.

De ruſtico, cui morienti diabolus palum igneũ in os mittere minabatur.

SImile contigit in villa, cui Recheim vocabulum eſt. Cùm ruſticus quidam ibi moriturus eſſet, diabolus aſſiſtẽs, palũ igneum ori ejus immittere minabatur. Ille culpam non ignorans, quocũq; ſe vertebat, ſemper diabolum cum palo præſentem habebat. Palum ſiquidem ejuſdem quantitatis & formę de agro ſuo in agrũ cujuſdam honeſti militis ejuſdem villæ, Godefridi nomine, tranſtulerat, ſibi addendo, quod illi ſubtraxerat. Ad quẽ cogente jam dicta neceſſitate ſuos miſit, ablata reſtituere promiſit: per quos vt reo ignoſceret, ſupplicauit. Quibus reſpõdit miles. Non ignoſcam: ſinite filium mulieris bene torqueri. Iterũ terretur, vt priùs, iterum nuntios mittit: ſed veniã non conſequitur. Tertiò eis cum lacrymis venientibus & dicentibus, rogamus vos, domine, intuitu Dei, vt veſtra recipiatis, & miſero culpã remittatis: quia mori non poteſt, nec viuere licet. Reſpondit. Modò bene vindicatus ſum: modò remitto. Ab illa hora terror omnis diabolicus ceſſauit. Ex his exẽplis ſatis colligitur, quòd ſecundũ qualitatẽ culpæ, etiã Deus formet qualitatẽ pœnæ. Audi nũc, quod te tuiq. ſimiles cõſoletur. De diuitibus & ſuperbis. *Alterius rapacitatis pœna.*

Caput XLIX.

De Clerico mortuo, qui ſe judicatum & damnatum publicè declarauit.

FVit in regno Francorum clericus quidam nobilis & diues: quæ duo ſæpe hominẽ extollunt, multiſq; vitijs ſubiiciunt. Qui cùm mortuus fuiſſet, & in feretro poſitus, multitudine populi circũſedente, tam ex clericis quàm ex laicis: ipſe ſe erexit, cunctis audientibus in hæc verba prorumpens. Iuſtus Iudex judicauit, judicatum condemnauit, condemnatum tradidit in manus impiorum. Quibus dictis ſe reclinans iterum, non obdormiuit: ſed de requie tranſiit ad laborem, de delicijs ad miſeriam.

Caput L.

De clerico moriente, qui ſe tubam infernalem audiviſſe teſtabatur.

IN eodem regno alius quidam clericus fuit: & ipſe vitioſus valde, ſicut ſuperior. Qui cum admonitus fuiſſet ab amicis de confeſſione, eſſetque ei allatum corpus Domini à Sacerdote, accipere noluit: vertenſque ſe ad parietem, ſic ait. Tuba canit apud inferos, eamus hinc; ſicque expirans, tubam ſecutus eſt infernalem. *Apollon.* Si ſic Deus execratur diuitias atque ſuperbiam: puto quòd valde puniat blaſphemiam. *Cæſar.* Valde Deus punit quandoque illud vitium, etiam in infidelibus: ſicut nuper didici ex relatione cujuſdam monachi Villarienſis: qui circa hæreticos Albienſes cum Domino Conrado Cardinali ſatis laborauit.

Caput LI. De morte Comitis Fulkenſis ob blaſphemiam occiſi.

COmes Fulkenſis hæreticus & hęreticorũ coadjutor, cùm vltimum caſtrum ſuum rehaberet, in tantam erupit blaſphemiá, vt diceret: velit nolit Deus, velit nolit Romana Eccleſia, & omnes Sancti, ego terram meá rehabebo. Moxq; de equo cui inſidebat ruens, horribiliter torquebatur: & cùm à militib⁹ eſſet eleuatus, denuo ruit, pœnam ſolvens ſuperbiæ. Reductus verò in domũ ſuam, primùm torqueri cœpit in pedibus, deinde in cruribus, poſtea in pectore. Et cùm ei relictum fuiſſet officiũ linguæ, ſi fortè pœnitere vellet, ipſamque confeſſionem prorſus contemneret: circa quatuor menſes à die qua percuſſus eſt, impœnitens expirauit. Hæc de diuitijs, ſuperbia, atque blaſphemia dicta ſint. Quáta verò pœna prædonibus præparata ſit, finis vnius oſtendat.

Caput LII. De Ioanne Dano, qui diabolum in morte vidit.

CIrca illud tempus, quo Philippus Rex inimicabatur Colonienſibus, propter Ottonem, ſatelles quidá, Ioannes nomine, cognomĩo Danus, prouinciá deprædatus eſt. Hic cùm poſt multa mala moriturus eſſet, diabolus morienti nimis importunus fuit. In cujus aſpectu pallens ac tremens, ad circũ ſtantes clamabat. Date mihi gladium, vt repellá à me hunc, qui infeſtat me, virum nigerrimum. Dicentibus eis, neminẽ hic videmus, invoca Deum, miſer ille deſperatus reſpondit. Quid mihi poſſet prodeſſe, ſi modò illum invocarem? Multũ, inquiunt. Tunc ille, Deus, ſi potes, adjuua me: ſicq. expirauit. Et ſatis timeo, quod modicùm ei ꝓfuerit tam infirma & tam extorta invocatio. *Caput LIII.*

De ſeruo Epiſcopum ſe ſimulante, quem canes lacerauerunt.

EOdem tempore ſervus quidá, aliquando curſor Ottonis Archidiaconi Leodienſis, officium ſuum deſerens, multitudini prædonum, quæ rutta vulgo dicitur, ſe aſſociauit. Inter quos Epiſcopum ſe nominans, & Epiſcopum per infulá repræſentans, ſociis facere conſueuerat peccatorũ abſolutionem. Die quadá duobus ex eis videntibus duos canes Dominus ei immiſit: à quibus totus laceratus & extinctus, pœná ſolvit deprædationis atq; irriſionis diuinorũ ſacramentorum. Quia prędam homicidia frequenter ſequũtur, aliqua tibi ꝓferam exẽpla de morte miſerabili homicidarum. *Caput LIV.*

De morte Bernardi Monaſterienſis, qui ſororium ſuum occidit.

VIx duo anni elapſi ſunt, quòd ciuis quidam Monaſterienſis defunct⁹ eſt. Hic eùm domũ & pecunias multas filio ſuo dimiſiſſet: ille luxurioſè viuendo cum meretricibus & in tabernis, omnia ſua mobilia conſumpſit. Domũ verò ſororio ſuo vendens & abiens, pretiũ ejus in brevi dilapidauit. Neceſſitate cópellente ad eumdem ſuum ſororium rediens, ab eo tum ꝓpter vxorem, tum propter venditá poſſeſſionem, detentus eſt. Quem cùm primùm honeſtè ſatis ac deinde negligétiùs tractaret: ille ex indignatione eum deferens, domum venditam reperiuit, ſe circunventum conquerens. A quo cùm nihil per juſtitiam ſiue per minas obtinere poſſet, bipenni illum in medio foro occidit. Mox in Eccleſiam ſancti Pauli fugiens: clericis cantantibus clamare cœpit. Vos Domini, defendite libertatem veſtram: quod & fecerunt. Venientes ad eum viri honeſti in fide ſua educere vo-

voluerũt: volentes inter ipſum & occiſi amicos componere, miſerunt illius. Quod cum primum acceptaſſet: mox habito ſecum conſilio reſpondit. Non egrediar, abſolutiſ iris à pollicito juramento. Quem poſt paululum vnus ex ſodalibus vocans, ait. Exi Bernarde, exi, vinum optimum venditur in tali taberna. Quos ſecutus, poſt modicum proditus eſt & captus. Requiſitus, cur exiſſet de Eccleſia, reſpondit. Ita mihi ardere videbatur pauimentum ſub pedibus meis: vt ſuſtinere non poſſem. Poſito eo in rota, cùm mane ſcholares ad eũ veniſſent, & dicerent, Bernarde, viuis adhuc? fuerat enim literatus: reſpondit. Adhuc viuo: moxq; ſubjecit. In nocte tranſacta campum iſtum plenum vidi dęmonibus. Nullum tamen ſignũ vel verbum pœnitudinis ab eo audire vel videre potuerunt.

Caput LV. *De latronibus Coloniæ in rotis poſitis.*

CVM tempore quodam tres latrones juxta Coloniam rotali pœna plexi fuiſſent, ego altera die cum cęteris ſcholaribus accurrens, quæ ab vno illorũ, qui adhuc viuebat, dicebantur, audiui. Requiſitus, qua hora mortui fuiſſent ſocij ſui, reſpondit. Hac nocte, quando mortuus eſt iſte, qui juxta me ſedet, totus campus corvis fuerat repletus. Quos dęmones intelleximus, in ſpecie corvorum animæ egreſſum expectantiũ. Et cùm hęc miſer ille vidiſſet, nec vna quidẽ vice nobis audientibus Deum inuocauit: nihil habens contritionis. Ex quo colligitur, ꝙ ij, qui malè viuũt, ſępiſſime malè finiunt: indigni miſericordia, tam in pręſenti, q̃ in futuro. Quàm crudele peccatũ ſit ſanguinẽ fundere, & diſſenſiones fouere, pręſens eſt exẽplum.

Caput LVI. *De ruſticis, qui in ſepulchro contendebant.*

IN Epiſcopatu Coloniẽſi duæ generationes ruſticorũ inimicitias mortales exercebãt. Habebant autẽ duo capita, duos videlicet ruſticos magnanimes ac ſuperbos: qui ſemper noua bella ſuſcitabant: ſuſcitata fouebant: nullam fieri pacẽ permittebant. Diuino nutu factum eſt, vt ambo vno die morerentur. Et quia de vna erant parochia, nomine Nuenkirchem, quia ſic Domino placuit, qui ꝑ illos diſſenſionis malũ oſtẽdere voluit, in vna foſſa corpora eorũ ſunt poſita. Mira res & inaudita: cunctis qui aderant videntibus, corpora eadẽ dorſa verterunt ad inuicem: capitibus, calcibuſq;, ipſiſque dorſis, tam impetuoſè collidentibus, vt caballos indomitos putares. Mox vnũ extrahentes, remotiùs in alio ſepulchro tumulauerunt: & facta eſt rixa eorũdem mortuorũ cauſa pacis & concordiæ viuorũ. A. Puto, animas eorum magnã habuiſſe in inferno rixam. C. De hoc quęſtio nulla eſt. A. Si Deus ſic diſcordias, rixas, & iras, punit in ſęcularibus: puto, quòd eadem vitia plurimũ abhorreat in perſonis clauſtralibus. C. Hoc vno tibi oſtendã exẽplo.

Caput LVII. *De ſubita morte Conuerſi conſpiratoris.*

NON eſt diu, quòd in quadam domo Ordinis noſtri ędificiũ quoddã ad vſus monachorum factum eſt. Quod quidam converſorum videns & invidens, diabolo cor inflãmante, aliquos ad dejectionem ejuſdẽ operis incitauit. Qui cùm veniſſent cum inſtrumentis ſuis ante refectorium monachorũ, author tantæ conſpirationis corruit & expirauit. Quo viſo cæteri valde timentes, cum multa feſtinatione & humilitate venerunt ad pedes Abbatis, peccatum ſuum confitentes, à quo pœnitentiã ſuſceperunt. Corpus verò conſpiratoris in campo ſepultum eſt. Poſtea ad petitionem conuerſorum, ſicut nobis retulit Abbas noſter, qui audiuit, prædictus Abbas petiuit veniam in Capitulo generali, vt liceret ei corpus projectum ponere in cœmeterio: ſed non recordor, vtrùm fuerit ei conceſſum, vel negatum. Referam tibi nunc aliqua exempla de vitio luxuriæ: quæ luxurioſos ſatis queant terrere.

Caput LVIII.

De morte canonici qui velatam ſanctimonialem ſtupraverat.

APVD Trajectum inferius ante annos paucos, ſicut mihi retulit ejus concanonicus, clericus quidam defunctus eſt, qui ſanctimonialem corruperat. Vt autem Chriſtus oſtenderet quàm gravis ſit culpa, ipſius ſponſam violare: tale ſignum in defuncti genitalibus poſuit, quòd cunctis qui videre vel audire poterant, eſſet terrori. Nolo autem illud exprimere, parcens verecundiæ feminatū: quæ forte lecturæ ſunt quæ conſcribimus. *Caput* LIX.

De morte puellæ, in cujus ſepulchro canes ſe invicem mordebant.

IN Villa quadam diœceſis Colonienſis, quæ Luthcim dicitur: puella quædam cujuſdā honeſtæ matronæ ancilla ante aliquot annos defuncta eſt. Satis enim erat luxurioſa: ſatis vaga, & valde ſæcularis. Nocte quadam in ſomnis ante tribunal Chriſti rapta eſt: in cujus conſpectu vidit Angelos, Apoſtolos, Martyres, & reliquorum ordinum ſanctos infinitos. Animabus in medium deductis, illę ad gloriam, iſtę ad ſupplicia judicabantur. Cumque hæc ancilla videret, & timeret accuſante conſcientia: manus ſuppliciter ad judicem tetendit. Cujus ille miſertus: ait. Quid me oras? Da mihi minimum digitum tuum: & dabo tibi manus meas. Ac ſi diceret. Da mihi modicam fidem, quod te de tuis vitijs emendes: & ego dabo tibi gratiam meam. Sicque euigilauit. Quæ cum viſum retuliſſet cuidam religioſæ matronæ, nomine Aleydi, quæ adhuc ſupereſt, de villa Guizemnich, reſpondit illa. Miſera, emenda vitam tuam: ſatis cōmonita es. Illa primum quidem timuit: ſed timor idem citiùs ceſſauit. Cumq; vt priùs vitijs priſtinis ſubjaceret, admonitioni flagella adduntur. Nam cùm poſt acerrimas infirmitates expiraſſet: & nudata ſuper aream tecta tantum linteamine poſita fuiſſet: duo canes ante domum in curia ſe momordèrunt. Supervenerunt tertius & quartus, deinde omnes canes villæ; qui ſe invicem mordendo domū intrantes, linteamen ſuperpoſitum abſtrahentes, dentibus ſuis comminuerunt. Qui vix à ruſticis fuſtibus expulſi ſunt. Cadauere vero ſepulto, canes fugari redeūtes, ſuper ejus tumulum interrupta bella renouauerunt. Timeo enim, quod anima illa modicum habuerit pacis, ſicut multi interpretati ſunt. Et quia mulieres ſæpè hujuſmodi magicis inſiſtunt artibus, vt vehementius poſſint amari, contra idem vitium ſatis horrendū tibi proferam exemplum. *Caput* LX.

Christus parūpe it, mal tum reddit.

De muliere maga, quam dæmones transferebant.

IN Hallo villa diœceſis Trajectenſis, femina quædam miſera die quadam pedes ſuos pelui imponens, & extra illam retrorſū ſaliens, ſic ait. Hic ſalto de poteſtate Dei in poteſtatem diaboli. Quam diabolus mox rapiens, & in aëra ſuſtollens, multis qui aderant in villa, ſiue extra villam, videntibus, vltra altitudines nemorum tranſtulit, ita vt vſque in hodiernum diem nuſquam compareret. Hæc mihi de malè viuentibus & malè morientibus comperta ſunt. De ijs verò, qui bene videbantur vixiſſe, nec tamen bene conſummati ſunt: vnum tibi referam exemplum, quod nuper audiui. *Caput* LXI.

Maga impietas punita.

De hoſpitalario qui ſeipſum in aquis ſuffocavit.

HOc anno cum Abbas noſter iret ad Capitulum generale: juxta Fitriacum à quodam hoſpitalario tam ipſe quam Abbas de Sciveno caritatiuè ſatis ſuſcepti ſunt. Comedentibus eis idem hoſpitalarius, erat enim hoſpitalis magiſter, ſedebat ad latus Henrici Cellerarij noſtri. Qui poſt prandium dicebat jā dicto Abbati. Eſt vobis notus iſte? Eſt, inquit, homo bonus eſt & Religioſus. Reſpondit Henricus. Credite mihi, in malo ſtatu eſt: iam enim in menſa viſum

habuit

habuit infernalem. Mane verò Cellerario dicente miſſam: Abbas, neſcio quo inſtinctu, ſicut ipſe nobis referebat, nihil aliud per totam miſſam orabat, niſi hoc, da mihi, Dñe, bonum finem. Eadē nocte pręfatus hoſpitalarius ad vicinum flumen ſol⁹ vadens, veſtes exuit, & de ripa in aquas ſaltauit. Et cùm ibi mergi non poſſet, altiùs aſcendit, locum ꝓfundiorē quærens. Vigiles de caſtro videntes hoc, clamabant. Bone homo, non eſt tempeſtivū tali hora balneari. Erat n. nox Natiuitatis Dominæ noſtræ. Quid plura? Miſerrimus de littore ſe præcipitans, limo profundi infixus eſt, atq; ſubmerſus. Et territi ſunt valde audientes hęc: ſcientes, hominē pluſq̄ triginta annis pauperibus ſeruiuiſſe. Simile contigit cuidā conuerſo in Ordine noſtro, qui pro ſanctiſſimo viro ab omnibus habebatur. A. Satisfactū fateor interrogationi meæ: ſed adhuc vnum eſt, ꝙ noſſe vellem. Quidā putant, mortem eſſe perſonam: quibus concordat, quòd mors in ſpecie hominis cū falce in picturis repręſentatur. C. Huic fabulæ conſentiunt Iudæi: qui dicunt, vnum eſſe Angelū, à quo interficitur omne gen⁹ humanū. Trahunt autem auctoritatē ab eo loco, vbi per Angelū ꝑcuſſa ſunt primogenita Ægypti. Quid autē ſit mors, ſatis dictum eſt in c. 1. hujus Diſt. Referā tibi tamē aliqua, occaſione tuæ interrogationis, vnde ſatis mireris.

Caput LXII.

Feminam agonizantem mors deſerit, & clericum inuadit.

MAtrona quædā nobilis in Epiſcopatu Colonienſi, ſicut veraciter audiui, ante annos paucos infirmata eſt. Quæ cùm in extremis agere videretur, multęque matronæ, tam ex ordine nobilium atq; miniſterialiū circumſtarent, inūcta eſt. In vltima verò collecta vocans ad ſe cognatam ſuam, cùm tamē vix loqui poſſet, ait. Ne timeas, non moriar modò. Vidi enim mortē recedere à me, & invadere clericū iſtum: digito eum demonſtrans. Mirum in modum in ipſa hora femina deſperata cæpit meliorari, & clericus infirmari: adeo vt die octauo moreretur. A. In qua forma vidit mortē? C. Neſcio. Si formam requiris, audi quod ſequitur.

Caput LXIII.

De ſpectro, mortem duarum familiarum præſignante.

IN Epiſcopatu Colonienſi, villa, cui vocabulū eſt Stamheim, duo milites habitabant: ex quibus vnus Guntherus, alter Hugo vocabatur. Nocte quadam, cū jam dictus Gūtherus eſſet in partibus tranſmarinis, ancilla pueros ejus, antequam irent cubitum, ad requiſita naturæ in curiam ducebat. Quæ cùm ſtaret juxta illos, ecce ſpecies quędam mulieris in veſte niuea & facie pallida contra ipſos vltra ſepē reſpexit. Quæ cùm nihil loqueretur, & ancilla in aſpectu ejus horreret: monſtrū idem poſſeſſionem Hugonis, quæ proxima erat, adiens, vltra ſepē illius pr̨edicto modo reſpexit: deinde ad cœmeterium, de quo venerat, rediens. Poſt paucos verò dies infans Guntheri maior infirmatus, ait. Septimo die moriar: poſt alios ſeptem dies morietur Dirina ſoror mea: deinde poſt hebdomadam morietur ſoror mea minor. Quod ita factum eſt. Poſt mortem verò infantum, mater & ancilla, de qua ſuprà dictum eſt, defunctæ ſunt. Eodem tempore obijt Hugo miles, & filius ejus. Horum teſtis fidelis eſt Gerlacus Supprior noſter.

Caput LXIV.

De ſpectro, quod Bunnæ de vno ſepulchro exiuit, & aliud intrauit.

SImile cōtigit in Eccleſia Bunnenſi. Tēpore quodam dictis veſperis cùm ſcholares in ipſo crepuſculo ludos exercerēt in clauſtro, viderūt de vno ſepulchrorū in quib⁹ Canonici ſolent ſepeliri, ſpeciē quādam hūanę formæ egredi: q̄ ſuper aliqua ſepulchra deābulans, in quoddā ſepulchrū ſe demiſit. Poſt breve temp⁹ mortu⁹ eſt quidā canonicus, & in tumulo, de quo phātaſma illud egreſſū eſt, poſitus.

Deinde poſt paucos dies alter canonicus in eadẽ Eccleſia moritur: & in loco, vbi ingreſſum fuerat, ſepelitur. Chriſtianus Bunnenſis monachus noſter eidem viſioni interfuit. Hujuſmodi viſionibus quandoque futura præſignantur. A. Secúdùm hæc, quæ dicta ſunt, beati, quos Domin⁹ invenerit vigilantes. C. Occaſione hujus verbi referam, quod nuper audiui. *Caput* LXV

De monacho, qui expirauit, cùm legeretur Euangeliũ, Vigilate, quia neſcitis &c.

IN Alna domo Ordinis noſtri cùm Diaconus legiſſet Evangeliũ de Cõfeſſoribus, ſcilicet, *Vigilate: quia neſcitis, qua hora dominus veſter venturus ſit*, verbis eiſdẽ
Matth. 24. completis quidam monachus in choro cecidit, & expirauit. Et timuerunt omnes, verborum Domini effectum conſiderantes. Vnde, fratres, quia neſcimus, qua hora dominus noſter venturus ſit, vigilemus fide, vigilemus & opere: vt cùm venerit, & per mortem pulſaverit, cõfeſtim & læti aperiamus ei. Quod nobis pręſtare dignetur Dominus noſter Ieſus chriſtus: qui venturus eſt judicare viuos & mortuo, & ſeculvm per ignem, Amen.

DISTINCTIO DVODECIMA.

DE MORIENTIBVS.

CAPVT PRIMVM.

De pœnis & gloria mortuorum.

SICVT hora vndecima ſolem ad occaſum trahit: ita duodecima eumdẽ concludit. Bene autem in Diſtinctione duodecima tractandũ de pręmiis mortuorum arbitror: quia die cõpleto laborantes in vinea remunerantur. Vnicuique hominum dies ſuus eſt pręſens vita: videat, qũo laborat in vinea, id eſt in Eccleſia. Dies hæc quibuſdam brevior, quibuſdã longior: quibuſdã clarior, quibuſdam obſcurior efficitur. Dies hęc altis eſt hiemalis, ijs ſcilicet, qui in infirmitate ſunt & in anguſtijs: alijs æſtiualis, eis videlicet, qui in gloria viuunt, & in delicijs: alijs verò vernalis, qui in flore ſunt juuentutis: nonnullis autũnalis, id eſt, eis, qui ętate matura põdere defluunt ſenectutis. Duo ſunt loca ęternaliter à Deo præparata, in quibus labor diurn⁹ remuneratur, cælũ ſcilicet & infernus. In cælo merces eſt juſtorũ: in inferno merces reproborum. De illo judex in fine bonis &
Matth. 25. juſtis dicturus eſt. *Venite benedicti Patris mei: percipite regnũ, quod vobis præparatum eſt ab origine mundi* De iſto verò: *Ite maledicti in ignẽ æternũ, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus.* Quanta ſit merces juſtorũ, quàm ineffabilis, quàm admirabilis, quàm
Iſa. 64. innumerabilis: Iſaias brevi ſermone cõprehendit, dicens. *Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ praeparaſti diligentibus te.* De pœnis inferni, quæ innumerabiles ſunt, nouẽ ſpecialiùs notantur: quæ ſequenti verſiculo cõprehenduntur. *Pix, nix, nox, vermis, flagra, vincula, pus pudor, horror.* Hęc tormenta nouem fine modoq; catent. Eſt adhuc tertius locus poſt hanc vitã, quibuſdam electis ad purgandũ deputatus, & à re purgatoriũ vocitatus. Hic temporalis eſt, durans vſq; ad diem Iudicij. Quãta verò ſit futura gloria bonorum, ſiue pœna malorum: quib⁹ etiam ſuffragijs juvari poſſint ij, qui in pœnis ſunt purgatorijs: etſi non plenè, ꝙ protſus eſt impoſſibile: ex ijs tamen, quæ ſequuntur, exẽplis, majora poteris perpendere. A. Primũ mihi oſtendas tormenta reproborũ, deinde pœnas purgatorias bonorum, nouiſſimè gloriam & gaudium iuſtorum: vt ſic collatio noſtra cum lætitia finiatur. C. Quanta ſint tormenta tyrannorum, exactorum, vſurariorum, adulatorum, ſu-

Caput II. *De pœna Lodeuici Lantgrauij.*

LOdevicus Lantgravius maximus tyrannus fuit, de quo ſuprà dictū eſt in Diſtinct. 1. cap. 34. Hic cùm moriturus eſſet, præcepit amicis ſuis, dicens. Mox vt mortuus fuero, cucullam Ordinis Ciſtercienſis mihi induite, & ne hoc fiat me viuente, diligentiſſimè cavete. Obedierunt illi, mortu' eſt & cucullatus. Quod vbi miles quidam vidit: cōmilitones ironicè allocutus eſt, dicens. Verè non eſt ſimilis domino meo in omni virtute. Quando miles erat, non habuit parē in actib' militiæ. Factu verò monachus, omnibus factus eſt forma diſciplinæ. Videte, quàm diligenter cuſtodit ſilentiū ſuūm: nec vnum quidem verbū loquitur. Anima verò ejus cùm educta fuiſſet de corpore, principi dęmoniorū pręſentata eſt: ſicut cuidam maniſeſtiſſimè reuelatū eſt. Sedens idem tartarieus ſuper puteum, & ſcyphū manu tenens, hujuſmodi verbis Lantgraviū ſalutauit. Bene veniat dilectus amicus noſter: oſtendite illi triclinja noſtra, apothecas noſtras, cellaria noſtra, ſicq; eū huc reducite. Deducto miſero ad loca pœnarum, in quibus nihil aliud erat, niſi planctus, fletus, & ſtridor dentium, & reducto, ſic princeps principē affatur. Bibe amice, de ſcypho meo. Ille valde reluctans, cùm nihil proficeret, imò coact' biberet: flāma ſulphurea de oculis naribuſq; ejus erupit. Poſt hęc ſic infit. Modò cōſiderabis puteū meum: cujus pfunditas ſine fundo eſt. Amotoq; operimēto eum in illū miſit, & remouit. Ecce, iſte eſt puteus, in quo eū cleric' vidit, vt dictū eſt d. 1. *Ironia militis de Lantgrauio.*

Caput III. *De pœna cujuſdam Principis Alemaniæ.*

NOn eſt diu, quod alter quidā Princeps Alemaniæ mortuus eſt. Poſt cuj' obitū cùm quidam Sacerdos, cui multa bona fecerat, die noctuque lacrymis & gemitu Deo pro illius anima ſupplicaret, neſcio quis ſanctorum ei in oratione aſſiſtens, ait. Quare tantū laboras pro homine hoc dānato? Nihil enim illi pdeſt, imò magis obeſt: eo φ anima ejus in profundo inferni demerſa eſt. Reſpondente Sacerdote, Domine, multa bona fecit mihi, multùm illi teneor: ſanct' ſubjunxit. Ceſſa pro eo orare, quia anno integro anteq̄ ſepeliretur, mortuus eſt: cujus corpus malignus ſpiritus loco animæ vegetabat. Fuerat idem Princeps tyrannus maximus, vir magnanimus, modicū habens timoris Dñi. *Ap.* Non putaui, corpus humanum ſine anima poſſe comedere, bibere, vel dormire. C. Simile legitur in vita S. Patritij Hibernenſis Epiſcopi, de quodā homine, qui aurigam ejus occidit: in cujus corpore diabolus multis annis pro anima habitans, cùm ad nutū ſancti exiiſſet: corpus corruit, & in pulverem redactum eſt. Item ſimile audiui à monacho noſtro Gerardo, quondam Bunnenſi Scholaſtico. *Dæmon corpora mortua aſſumit.*

Caput IV.

De clerico, cujus corpus diabolus loco animæ vegetabat.

CLericus quidam tam egregiā & tam dulcem vocem habebat, vt audire illā deliciæ reputarentur. Die quadam vir quidam religioſus ſuperveniens, & citharæ illius dulcedinē aure percipiens, ait. Vox iſta hominis nō eſt, ſed diaboli. Cunctis verò admirantibus dęmonē adjurauit, & exiuit: cadauere mox corruēte ac fœtente. Et intellexerunt omnes, idem corpus à dæmone diu fuiſſe ludificatū. A. Non dubito, quin dęmones valde illorum animas torqueant, quorū corpora in præſenti ſic ludificant. C. Verum dicis. Nunc reuertamur ad tormenta tyrānorum: quia hæc per occaſionem dicta ſunt.

Caput V.

De pœna Vuillelmi Comitis Iuliacenſis.

IN villa Entenig, quæ in territorio Bunnenſi eſt ſita, miles quidā nobilis, Walterus nomine, habitans, erat tā domui noſtræ, quàm Ordini ſatis obſequioſus

Hic cùm tempore quodã grauiter infirmaretur, ſoluſque jaceret: diabolus illi ad pedes lectuli viſibiliter apparuit. Erat autem, ſicut ipſe nobis retulit, facies eius ad inſtar ſimiæ diſpoſita, cornua habens caprina. In cujus aſpectu cùm terreretur, poſtea confortatus, ait. Quis, vel quid es: vnde venis, vel quid quæris? Reſpõdit monſtrũ. Diabolus ſum, animam tuam tollere veni. Dicente milite, recede leccator, certè animam meam non tolles, Chriſto me cõmendo: ſubjunxit ille. Valtere, ſi mihi conſenſeris, hominiũque feceris, non ſolùm incolumitati te reſtituam: quin etiam ſuper omnem ꝓgeniem tuam te ditabo. Reſpondit miles. Satis habeo, de diuitijs tuis fallacib⁹ nõ curo. Vnde verò tibi theſauri? Infra terminos, inquit, curiæ tuæ infiniti occultantur. Cũ quo cùm miles jam loqui delectaretur, ait. Dic mihi, vbi eſt anima domini mei Willelmi Comitis Iuliacenſis, nuper defũcti? Reſpõdit diabolus. Noſti caſtra vicina Wolkemburg & Drachinnels? Noui, inquit.

Calor ignis inferni quãtus ſit. Et ille. Per fidẽ meam tibi dico: ſi ferrea eſſent tam caſtra, quàm eorum montana, & in illo loco mitterentur, vbi anima Willelmi eſt: anteq̃ ſuperciliũ ſuperius inferiori jungi poſſet, liquefierent. Quo dicto mox cachinnando ſubjunxit. Ardor iſte balneum lacteum ei eſt. In futuro, quando corpus ſuum anima reſumet, tunc primùm pœnã debitam recipiet. Requiſitus de anima Henrici Comitis Seinenſis, reſpondit. Certè nos illam habemus. De pœna tamen illi⁹ nihil expreſſit. Adjecit etiam interrogare illũ de patre ſuo. Ad ꝙ reſpõdit ille. Viginti annis & vno illum habuimus: ſed monocula illa, & calvus ille atq; pediculoſus, qui in ſolario jacet, nobis eum abſtulerunt. Monoculã vorauit vxorem eius: quæ pro anima ejus jugiter lacrymando, oculũ vnum perdiderat: calvum dixit filium ejus Theodericũ monachum noſtrũ, qui ad vidẽdum germanũ eodem tempore advenerat. Interrogatus verò de prędicta matrona, reſpondit. Verè nũquam poteſtati noſtræ addicta eſt: eo quòd mulier bona eſſet ac ſancta. Fratrem autem tuum Lambertum ſic celauimus, vt noſtrum jus evadere nõ poſſit: (qui ante paucos annos defunct⁹ eſt, vir avarus & pecunioſus.) Dicẽte iterum milite: dic mihi, de quo loco veniſti nunc ad me? reſpondit dæmon. Ego & ſocij mei eramus in exequijs cujuſdã Abbatiſſæ nigri Ordinis, egreſſum animæ ejus pręſtolantes. Tunc miles. Quot eratis ibi? Reſpondit dæmon. Noſti nemus in Cortinforſt? Optimè, inquit, noui. Et ille. Non ſunt tot folia in arboribus, quot illic fuim⁹ congregati. Non eſt tã grandis ſilva in ꝓuincia noſtra. Et quid obtinuiſtis ibi? Reſpondit. Heu! nihil: femi-

Michael dæmones fugat na fuit religioſa: ſed & Michaël Archangelus ſuperveniens, cũ fuſte ferreo ſic nos cecidit, & cędendo fugauit, vt diſpergeremur, quẽadmodum pulvis, qui à turbine impellitur. A. Si tot dęmones congregati ſunt in egreſſu vnius animæ: conſtat, innumeros eſſe: quia per latitudinẽ mundi quotidie multi moriũtur. C. Licet maligni ſpiritus ita ſint in vno loco, ꝙ non in alio: attamen tam agilis ſunt naturę, vt vno momento diuerſa tranſeant ſpatia terrarũ. Vel dici poteſt, quòd cum fortiori numero inſiſtant juſtis morientibus, q̃ malis, de quibus certi ſunt. A. Placet quod dicis. C. Requiſit⁹ etiã, ſi eſſet in obitu Gevardi Abbatis noſtri, tunc recẽter mortui, reſpondit. Non eſt tantũ arenæ in littore maris, quot ibi fuimus: ſed modicũ ibi obtinuimus: quia pediculoſi illi more porcorũ in humo jacendo grunnientes non ſinebant nos propiùs accedere. Habent prǽterea domũ quãdam ſuſurrij, (capitulũ notãs:) in qua omnia quæ delinquunt, nobis ſubtrahuntur. Et dixit miles: Quõ ſtultiſſime, auſus fuiſti ad obitũ viri tam juſti venire? Auſus, inquit. Ego pręſens fui vbi Dei filius expirauit, ſedens ſuper brachium crucis. Hoc verbũ à dęmo-

Dæmon morti Chriſti aſtitit. ne prolatum, & à laico recitatum, maximè mihi fecit fidem dictorum, eo quòd in Gloſſa legatur ſuper Tobiam. Dicente Valtero, quæ fuit portio veſtra in Chriſti

morte, reſpődit, nulla. Malo noſtro illic venimus: quia virtute morientis turbati & exagitati, detruſi ſumus in infernũ. Mula alia cũ dæmone, quoties ſol⁹ erat cõferebar: q̃ poſtq̃ cõvaluit, recitauit. Vis nũc audire, qualis p̃dicti comitis finis fuerit, & pœna? A. Etiã. C. Infirmatus in caſtro ſuo Mechieke, pro quadã cõtumelia ſibi illata venit Coloniã. Qui cùm rediret: in via defectũ cordis incurrit, & ait. Oh, nũquam de cætero videbo Coloniã. Cui in terra poſito cũ medic⁹ diceret, mortẽ eſſe in januis, ſubjecit. Conſulo tibi, vt vxorem tuam recipias. Reſpondente illo, non faciam: ſupplicauit ei pro quodam milite, quem diu incarceraverat. Nequaquam, inquit, me viuente egredietur. Tunc medicus. Ergo ante diem craſtinum egredietur. Quod ita factum eſt. Cum verò moriturus eſſet, in ſinu cujuſdam matronæ, quam viro proprio tulerat, jacebat. Cui cùm illa diceret, Dñe, quid faciam poſt mortem veſtram: reſpondit. Iuveni nubere debes militi. Hæc ei verba vltima fuere. Eadem nocte, ſicut mihi retulit quidam Ordinis noſtri, ſanctimonialis quædam ſancti Mauritij in Colonia in loca pœnarum tranſpoſita eſt. In quibus puteum magni horroris, igneo tectum operculo, inter flammas vidit ſulphureas. De quo cùm ſuum ductorem interrogaſſet: reſpondit ille. Duę tantum animæ in illo ſunt, anima videlicet Maxentij Imperatoris, & anima Willelmi Comitis Iuliacenſis. Mane viſum recitans, cùm eadem die rumor inſonuiſſet Coloniæ de morte ejuſdem Comitis, viſionem veram fuiſſe intellexit. *Apollo.* Miror, qua de cauſa ſociatus fuerit Maxentio in pœnis tot annis interpoſitis: & tot tyrannis ante ipſum defunctis. *Cæſar.* Propter conſimilem culpam. Iuſtum fuit, vt qui pares fuerunt in culpa: conformes fierent in pœna. Vtriuſque vitam noui: Maxentij ex lectione, Willelmi ex multorum relatione. Vterque tyrann⁹: vterque ſupra modum luxurioſus. Sicut legitur in chronicis, nulla fuit in vrbe Roma, ſiue extra Romam, matrona tam nobilis, tam pudica, dummodo oculis Maxentij placeret: quin de domo mariti ſublatam corrumperet. Similia faciebat de virginibus & viduis. Viderunt iſta viri, & ingemuerunt: parentes, & tacuerunt. Tanta erat illius crudelitas: vt cum nimio cordis dolore afficerentur, triſtitiam tamen diſſimularent. Tanta eius extitit tyrannis, vt paſſim Senatores, ciues, milites, occideret, de quibus habebatur ſuſpicio. Willelmus verò non ijs diſſimilia operabatur: etſi non pari poteſtate, non tamen impari voluntate. Sicut audiui, ita deditus erat luxuriæ & inceſtui: vt vix aliquem haberet miniſterialium, cujus vxorem aut filiam non attentaret violare: nullam habens differẽtiam inter matrem & filiam, inter legitimam & abſolutam. Quantæ fuerit in ſujectos ſiue comprovinciales crudelitatis: omnis nouit Epiſcopatus Colonienſis. Maxentius vxorem propriã occidit: iſte incluſit. Ille perſecutus eſt Eccleſiam, multos pro fide occidendo: iſte tẽpore ſchiſmatis Romani imperij perſecutus eſt ſedi Apoſtolicæ obedientes: Sacerdotes de ſuis ſedibus eijciendo, quoſdã mutilando, & bona Eccleſiarum diripiendo. Hec acta ſunt temporibus Innocentij Papæ. Anno præterito quidam canonicus Aquenſis retulit mihi de eodem Vuillelmo viſionẽ ſatis terribilem. Poſt mortem, inquit, ſuam cuidam incluſæ, cui bene fecerat, viſibiliter apparens: vultu liuido ac macilento ait. Ego ſum miſer ille Vuillelmus: quandoque comes Iuliacenſis. Quem cùm illa interrogaſſet de ſtatu ſuo: reſpõdit. Totus ardeo. Et cùm leuaſſet veſtem viliſſimam qua indutus videbatur, mox flamma erupit: ſicque cum ejulatu diſparuit. Huic adhuc viuenti Deus, qui miſericors eſt, vt eum à peccatis reuocaret: aliquid gloriæ ſuæ oſtendit. In die quadam Natalis Domini in canone prioris miſſæ voces dulciſſimas cum melodia ſuauiſſima quaſi in cœlo eum audire permiſit. Qui mox interrogans Dñm Engil-

Mors Comitis Iuliacẽſis

Deus impio gloria speciẽ exhibet,

Vu iij

berrum,tunc majoris eccleſiæ in Colonia Prępoſitũ,nunc Archiepiſcopum,ſi voces eaſdẽ audiret,& ille ſe audiuiſſe negaret,ampliùs mirabatur. In Canone verò ſecundæ Miſſæ,necnon & tertiæ,eaſdem voces,quæ diverſæ erant ętatis,audiuit. Cùm hæc recitata fuiſſent dõno Hermanno Abbati Loci ſanctæ Mariæ, Comitẽ adijt:ex ore ejus,quæ dicta ſunt,audiens. Invocauitq; idem Comes Deũ,nihil ſe mentiri :hęc addens cum juramento,quia ſi adhuc ſemel mihi talia concederetur audire,omnibus meis paratus eſſem abrenuntiare. Modicũ tamen cæleſtis hæc cõſolatio illi profuit: peccatis ejus maximis impedientibus. Puteus,in quo miſſus eſt Comes iſte,ad memoriam mihi revocat pœnam cujusdã mali ſacerdotis.

Caput VI.

De pœna Sacerdotis, cujus animam parochiani ſui agitaverunt in puteum.

ERat in quadam villa Sacerdos quidã miſerrimus : luxuriæ & comeſſationib⁹ vacans,animaſque ſibi cõmiſſas omnino negligens. Qui cùm mortu⁹ fuiſſet, parochiani ſub eo defuncti ſaxis cõprehenſis in locis infernalibus illũ arctare cœperunt,& dicere. Tibi cõmiſſi fuimus,tu nos neglexiſti: & cùm peccaremus,neq; verbo neque exemplo nos revocaſti. Tu occaſio noſtræ damnationis fuiſti. Quẽ cùm agitarent,lapides poſt eum mittendo,ille in puteum cadens,nuſquam comparuit. Hęc cuidam religioſo de illo ſunt oſtenſa.

Caput VII De pœna Scolteti,qui miſſus eſt in Vulcanum.

TEmpore quodam Suevis quibuſdam peregrinationis gratia ꝓfectis Ieroſolymam,cùm in reditu nauigarent juxta montem Vulcanum,cujus perpetua
Vulcanus Mons, perpetuò ardens ſunt incendia : voces hujuſmodi de illo reſonuerunt. Bene veniat,bene veniat amicus noſter Scoltetus de Kolmere : frigus eſt,ignem ei copioſum præparate. Illi perſonã cognoſcentes,diem & horam notauerunt : & cùm ad propria rediiſſent, eũdem Scoltetum die & hora eadem defunctum repererunt. Tunc accerſientes ejus vxorem,quid audierint,indicauerũt. Quib⁹ illa reſpondit. Si ſic res ſe habent, dignum eſt,vt illi ſuccurram. Moxq; omnibus relictis loca circuiuit Sanctorum: eleemoſynis & orationibus pro anima illius Deo ſupplicando.

Caput VIII Item de Scolteto de Leggenich, qui in eũdem montem miſſus eſt.

ALio tempore quidã Flamingi cùm mare tranſirent,de eodem monte Vulcano vocem hujuſmodi audierunt. Bonus amicus noſter Sivardus huc venit: ſuſcipite illũ. Qui cum multo ſtridore miſſus eſt in Vulcanum. Et ipſe Scoltetus fuerat in Leggenich. Illi notantes tempus & nomen perſonæ,reuerſi villam jam dictam intrauerũt: & cùm de Scolteto requirerent,eũ eadem die & hora, qua vocẽ audierũt in mari,obiſſe repererunt. Nã & ipſe homo peſſimus erat,ſicut ſuperior.

Caput IX.

Item de Brunone de Flitert,in eumdem Vulcanum miſſo.

SImile eſt, ꝙ ſequitur. Cùm tempore quodã Conradus Sacerdos de Rimkaſſe cum aliis prouincię noſtræ peregrinis mare tranſiret ante ſępedictum Vulcanum, vox talis in eo audita eſt. Hic venit Bruno de Flitert, ſuſcipite illum. Quæ vox cum ab omnibus fuiſſet audita : ait prædictus Sacerdos confratribus. Teſtes eſtis vos omnes hujuſmodi vocis : ſtatim notauit in tabulam diem & horam eis præſentibus , dicens, Reuera Dominus Bruno mortuus eſt. Cùm verò redirent à Ieroſolyma , obvios habuerunt quoſdam peregrinos prouinciæ ſuæ. Quos cùm interrogaſſent de ſtatu prædicti Brunonis : acceperunt ab eis,quod mortuus eſſet. De tempore autem ſciſcitantes :diem eundem inuenerunt , quo vocem prædictã in Vulcano audierunt. Conradus verò non multò poſt factus monachus in Bergis.

Caput x. Item de pœna Brunonis filij ejus, cui in inferno propinatum eſt.

IDem Bruno nominis ſui filiũ reliquit: quem plenius ſuis vitijs quàm poſſeſſionibus hereditauit. Erat n. ſicut & pater, avarus valde: pauperũ exactor, & ſupmodum luxurioſus. Ipſe eſt Bruno de Flittere, pincerna Comitis de MONTE. Vix tres menſes elapſi ſunt, quòd mortuus eſt. In cujus obitu obſeſſa quædã à dæmone liberata, cùm die quinta denuo vexaretur, dixerunt quidam ad diabolũ. Dic nobis, vbi fuiſti, vel quare reuerſus es? Reſpondit ille. Verè maximũ poſtea habuimus feſtũ. Ad obitum Brunonis congregati ſumus ad inſtar pulveris terræ. Cujus animã cum gaudio deducentes ad inferos, locauimꝰ eam in ſede debita, poculũ infernale ei ꝓpinantes. *Cap. xi. De milite, qui ſe erexit in feretro.*

EOdem tẽpore mortuus eſt in eadem ꝓuincia alius miles, Everardus nomine, & ipſe vir criminoſus, ſicut ſuperior. Media nocte diabolus corpus ejus erigens in feretro, cunctis qui aderant terrorẽ incuſſit. Timentes amici ejus ludificationem dęmonum, corpus ligantes, ante Miſſam illud ſepelierunt.

Caput xii. Decanus Palernenſis inuitatur ad montem Giber.

EOdem tempore, quo Henricus Imperator ſubjugauit ſibi Siciliã, in Eccleſia Palernenſi quidam erat Decanus, natione, vt puto, Teutonicus. Hic cùm die quadam ſuũ, qui optimus erat, perdidiſſet palefredũ, ſervum ſuum ad diuerſa loca miſit ad inveſtigandũ illum. Cui homo ſenex occurrens, ait. Quò vadis, aut quid quæris? Dicente illo, Equũ domini mei quęro: ſubjunxit homo. Ego noui, vbi ſit. Et vbi eſt, inquit? Reſpondit. In monte Giber: ibi eum habet dñs meus Rex Arcturus. (Idẽ mons flãmas evomit, ſicut Vulcanus.) Stupẽte ſervo ad verba illius, ſubjunxit. Dic domino tuo, vt ad dies quatuordecim illuc veniat ad curiã ejus ſolemnem. Quod ſi dicere omiſeris, grauiter punieris. Reuerſus ſervus, quæ audinit, domino ſuo expoſuit, cum timore tamen. Decanus ad curiam Arcturi ſe inuitatũ audiens & irridens: infirmatus, die præfixo mortuus eſt. Hæc Godeſchalcus canonicus Bunnenſis nobis retulit: dicens, ſe eodem tẽpore ibidem fuiſſe. A. Mirabilia ſunt, quæ recitas. C. Aliqua tibi adhuc de eodem monte dicturus ſum.

Caput xiii. De pœna Bertolphi Ducis Ceringiæ, in Vulcanum miſſi.

CIrca hoc triennium homines quidã ambulantes juxta eumdem montem Giber, vocem validam in hæc verba audierunt. Pręparate focũ. Modicò autem facto intervallo, idem clamatũ eſt. Cumq; tertiò clamaret, prępara focũ magnum, reſpondit neſcio quis. Cui præparabo? Et ille. Dilectus amicus noſter hic venit; Dux Ceringiæ, qui plurimùm nobis ſerviuit. Illi notantes diem & horã, Friderico mandauerunt: interrogantes, ſi aliquis in ejus Imperio mortuus, fuiſſet Dux Ceringiæ. Et cõpertum eſt, eadem die & hora Bertolphum Ducem Ceringię fuiſſe defunctum. Erat autẽ idem DUX tyrannus immanis, tam nobiliũ quàm ignobilium exheredator, & fidei Catholicæ deſertor. Qui cùm non haberet prolem, inſtigante vitio auaritię plurimam congregauerat pecuniam. Cùm autẽ moriturus eſſet, rogauit ſibi familiares, vt omnes ſuos theſauros conflarent in maſſam. Requiſitus de hoc reſpondit. Ego noui, quòd de morte mea gaudentes, ſibi diuident theſauros meos. Si autẽ in maſſam fuerint redacta, invicem ſe occident. Vides, quanta invidia? Hæc mihi à duobus Abbatibus relata ſunt: ex quibus vnus fuit de Ducatu Ceringiæ: alter aſſeruit, ſibi eadem narrata à quodã Abbate, qui literas ſupradictas audiuit, cùm legerentur coram Rege Frederico. A. Quid ſentiẽdũ eſt de his montibus, Vulcano ſcilicet, Æthna, & monte Giber? C. Cùm animæ in eos mittantur: eſtne ibi purgatoriũ, ſiue infernus? C. Os dicuntur eſſe inferni: quia nullus electorum, ſed reprobi tantùm in eos mittuntur: ſicut legitur in Dia-

perque defunctus. Intelligens ſacerdos, illos eſſe, qui militũ nundinas execrabiles repręſentabãt: ſubſiſtens, circulũ circa ſe fecit. Cũq; viſio ceſſaret & ipſe pcederet, iterũ illos vidẽs, fecit vt priùs, ſic vſq; ad lucẽ laborãs. Hæduę viſiones mihi relatæ ſunt à Vigero monacho Villarienſi. Referã nunc exẽplum de pœna vſurariorũ.

Caput XVIII. De mortuo qui ſerpentes & bufones ante portam filij ſuſpendit.

MIles quidam moriens bonis de vſura conquiſitis filium ſuum heredtauit. Nocte quadam ad oſtiũ curtis pulſans, cum puer occurreret, & quis ibi pulſaret, requireret, reſpondit. Intromitte me: ego ſum Dominus huius poſſeſſionis, nomen ſuum exprimens. Puer per foramen ſepis proſpiciens, cumque cognoſcens: reſpondit. Certè Dominus meus mortuus eſt: non vos intromittam. Cumque mortuus pulſando perſeueraret, nec tamen proficeret: nouiſſimè dixit. Defer piſces iſtos quibus ego veſcor filio meo: ecce ad portam illos ſuſpendo. Manè exeuntes repererunt in quodam ligamine multitudinem bufonum atque ſerpentum. Reuera iſte eſt cibus infernalis: qui igne ſulphureo decoquitur. *Apollonius.* Quid ſentis de ijs, qui malè viuunt, & tamẽ eleemoſynas faciunt? *Cæſ.* Nihil eis prodeſt ad vitam æternã.

Caput XIX. De Bauaro, qui poſt mortem apparẽs, dixit ſibi eleemoſynas nõ profuiſſe.

NON multi anni ſunt elapſi, quod quidam ditiſſimus miniſterialis Bauariæ defunctus eſt. Nocte quadam caſtrum in quo vxor ejus dormiebat ſic cõcuſſum eſt: vt terræmotus fuiſſe videretur. Et ecce oſtio cameræ in qua illa jacebat, aperto, quodam gigante nigerrimo eum ſcapulis impellente, maritus ejus ingreſſus eſt. Quem cum vidiſſet & nouiſſet: ad ſe illum vocans, ſuper ſedile lecti ſui reſidere fecit. Nihil verò tertita: eo quod frigus eſſet, & illa ſola camiſia induta fuiſſet: partem operimenti ſui ſcapulis ejus ſuperpoſuit. Quem cùm de ſtatu ſuo interrogaſſet: triſtis reſpondit. Pœnis æternis deputatus ſum. Ad quod verbum illa territa nimis, reſpondit. Quid eſt, quod dicitis? Nonne eleemoſynas magnas feciſtis? Oſtium veſtrũ peregrinis omnibus patuit: non proſunt vobis beneficia iſta? Reſpondit ille. Nihil mihi proſunt ad vitã æternam: eo quod ex vana gloria, non ex charitate à me facta ſunt. Quẽ cùm de alijs interrogare vellet: iterum reſpondit. Conceſſum eſt mihi tibi apparere: ſed non licet hic morari: ecce ductor meus diabolus foris ſtat expectans me. Si enim folia omnia arborũ verterentur in linguas: tormenta mea exprimere non poſſent. Poſt hæc euocatus eſt & impulſus, in ejus abſceſſu totum caſtrum vt priùs concutitur: voces ejulatus ejus diutius audiuntur. Viſio hæc valde celebris fuit & eſt in Bauaria: ſicut teſtis erat Girardus monachus noſter, quandoque canonicus Ratiſbonenſis, qui nobis illã recitauit. Ecce in his omnibus quæ dicta ſunt: impleta eſt ſcriptura, quę dicit. *Potentes potenter tormenta patientur. Apollon.* Hæc & hujuſmodi exempla potentibus deberent prædicari. *Cæſ.* Quia ipſi Sacerdotes ex magna parte malè & incontinenter vivunt: potentes non pungunt, ſed vngunt: quàm graue ſit peccatum luxuria Sacerdotum: ſubſequens probat exemplum.

Vana gloria quam nociua.

Sap. 6.

Caput XX. De pœna cõcubinæ cuiuſdam Sacerdotis, quam diabolus venabatur.

COncubina cujuſdam Sacerdotis cum eſſet moritura, ſicut à quodam religioſo didici: cum multa inſtantia calceos ſibi nouos & bene tacconatos fieri petiuit, dicens. Sepelite me in eis: valde enim mihi erunt neceſſaria. Quod cùm factum fuiſſet, nocte ſequenti longè ante lucẽ luna ſplendente miles quidam cũ ſeruo ſuo per viam equitans, femineos ejulatus audiuit. Mirantibus illis, quidnam eſſet hoc: ecce mulier rapidiſſimo curſu ad eos properans, clamauit. Adjuvate me: adiuvate me. Mox miles de equo deſcendens, & gladio circulum ſibi circumducens: feminã bene notam infra illum recepit. Sola enim camiſia & calceis prędictis induta erat. Et ecce ex remoto vox quaſi venatoris terribiliter buccinantis: necnõ & latratus canum venaticorum præcedentium audiuntur. Quibus auditis illa dum nimis tremeret, miles cognitis ab ea cauſis, equum ſeruo cõmittens, tricas capillorum ejus brachio ſuo ſiniſtro circumligauit: dextera gladium tenens extentum. Appropinquante infernali illo venatore, ait mulier militi. Sine me currere, ſine me currere, ecce appropinquat. Illo fortiùs eam tenente, miſera diuerſis conatibus militẽ pulſans, tandẽ ruptis capillis effugit. Quam diabolus inſecutus cepit, equo ſuo eam injiciens: ita vt caput eũ brachijs penderet ex vno latere, & crura ex altero. Poſt paululum militi ſic obuians, captam prædam deportauit. Qui manè ad villã rediens, quid viderit, expoſuit; capillos oſtendit: & cùm minus crederetur referenti, aperto ſepulchro feminã capillos ſuos perdidiſſe repererũt. Hæc contigerunt in Epiſcopatu Maguntinenſi. N. Si ſic punit peccatũ fornicationis in concubinis: puto ꝙ multò duriùs puniatur in Sacerdotibus, qui illas peccare faciũt. C. Verum dicis. Præterea peccatũ multum aggrauant ordo & ſcientia. In eodem genere peccati plus peccat Sacerdos quã laicus: plus, monach⁹ quã ſæcularis. Idem intelligas in ſexu femineo.

na illius diſpenſauit. Erat in cõmiſſo fidelis, in adminiſtratione vtilis, diligens,ac circũſpectus: ꝓpter quod à domino ſuo amabatur. Vnde quidam ex officialibus ei detrahentes,ex invidia accuſabant illum apud Epiſcopũ,dicentes. Domine,nõ fideliter, vt æſtimatis, Evervachus bona veſtra diſpenſat: conſulimus,vt cum eo cõputetis. Quod cùm factum fuiſſet,tam rationabiliter computauit, vt omnem Epiſcopo tolleret ſuſpicionẽ. Habebat enim omnia notata in chartula. Sciſcitãtibus accuſatoribus de cõputatione,cùm Epiſcop⁹ reſpondiſſet, optimè cõputauit, dixerunt illi. Nequaquã: ſed computet nobis audientibus: & convincetur,maximum vobis dãnum intuliſſe. Quod cùm ei intimatum fuiſſet ab Epiſcopo,ille timens æmulorũ inſidias,maximè quia chartulam perdiderat,ait intra ſe. Si aliquid modò in computatione titubauero: neceſſe erit, me vel in corpore torqueri, vel carceris ſquallore vſq; ad mortẽ cruciari. Immiſſione igitur diaboli,cuj⁹ inſtinctu ab invidis indebitè vexabatur,campum ſolus intrauit: ipſumq; diabolũ advocans, ſic affatur,dicens. Domine,ſi mihi ſuccurreris in tanta neceſſitate poſito, hominiũ tibi faciam, & in omnibus parebo. Cui diabolus reſpõdit. Si abrenunciaueris Altiſſimo,matrique illius,te ſuſcipiam: & de omnibus periculis cum multa tuorũ ęmulorum confuſione à me liberaberis. Quid plura? Abrenuntiat miſer Chriſto, hominiũ facit diabolo, ꝓſperè ſuccedit cõputatio. Ab illo tempore cœpit diaboli virtutes magnificare: Chriſtũ blaſphemare: adeo vt diceret. Qui ſerviunt Deo, miſeri ſunt,& egent: qui autẽ ſperant in diabolo, ꝓſperis ſucceſſibus gaudent. Et ſicut mihi retulit Bernardus monachus noſter,qui eum tunc tẽporis novit,ita totus deditus erat artibus magicis: vt ſi aliquem noſſet ſcholarem ejuſdẽ diſciplinę, nũmis eum redimeret,vt aliquid ab illo diſcere poſſet. Qui cùm vndecim ãnis in hac blaſphemia perſeueraſſet: accidit,vt magiſter Oliverus Scholaſticus Colonienſis in Epiſcopatu Trajectenſi crucem prædicaret. Cujus prædicationi ille in tãtum teſtitit,vt die quadam cõmotus Oliverus diceret ei in audientia toti⁹ populi. Tace infelix: vas n. diadoli es,& diabolus loquitur per os tuũ: cùm tamen ſtatum ejus ignoraret. Evervachus nullũ arbitrans grati⁹ obſequium ſe poſſe pręſtare domino ſuo,quàm vt inimicũ ejus occideret, tribus diebus ad diverſas ſtationes ſecutus eſt Magiſtrũ,lõgo ad hoc cultello pręparato: transfodere illum ꝓponens, ſi fortè ſine tuibis inueniretur. Et ecce tertia die ſubita infirmitate pręoccupatus, poſt paucos dies impœnitens defunctus eſt: & ab eo,cui ſe reddiderat,ad loca pœnarũ deductus eſt. Primo loco, ſicut ipſe reſurgens à mortuis confeſſus eſt Ioãni Scholaſtico Xantenſi,à quo q̃ dictur⁹ ſum audiui,miſſus eſt in ignẽ tam intolerabilis ardoris,vt diceret: ſi ex oĩbus mundi lignis vn⁹ ignis fieret, mallem in eo vſq; ad diẽ Iudicij ardere,q̃ per ſpatiũ vnius horę illũ ſuſtinere. Ex quo extractus, jactat⁹ eſt in lacũ tam frigidũ,vt optaret redire in ignẽ. Deinde deduct⁹ eſt in tenebras palpabiles tanti horroris,vt diceret intra ſe: ſi ſeruiuiſſes C. annis Deo,bene te remuneraſſet,dũmodò tibi liceret redire ad frigus. In hũc modum ſex reliquas pœnas, quas Sciptura enumerat,pertanſiuit. Quo in extrema pœna poſito, Dominus opera ejus priora conſiderans,& vt paſſa vel viſa viuentibus recitaret,miſertus illi⁹ Angelũ ſuum miſit ad eum,qui diceret. Ecce talem mercedẽ recipiunt,qui ſeruiũt diabolo: ſubjunxitque. Si tibi liceret ad vitam redire, velles pro peccatis tuis ſatiſfacere Deo? Ad quod verbum ille ſuſpirans,reſpondit. Domine,ſi hoc eſſet poſſibile, nullam abnuerem ſatisfactionem. Tunc Angelus. Domino, inquit, placet, vt ad corpus redeas: & quia in crucem peccaſti, per crucem ſatisfacias. Mox ille ſe in feretro erigens, omnes, exceptis duobus juuenibus, qui conſtantiores erant, in fugam conuertit. Quibus & ait. Ne timeatis: quia ego ſum.

Deo abrenuntiat Evervachus.

Diuerſa genera pœnarum inferni.

Statimque Sacerdotem accerſiens, peccata ſua confeſſus eſt: crucem ſuſcepit: & cum domino Ottone Epiſcopo prædicti Theoderici ſucceſſore transfretauit. In via ſingulis diebus in pane & aqua jeiunauit: juxta equũ ſuum in quo veſtes ejus & arma portabantur, nudis pedibus cucurrit. Et cùm petris ſecantibꝰ ſanguis perfluens viam cruentaret, ſatis à confratribus arguebatur. Quibus reſpõdit. Majora his ſuſtinui. Qui cùm penè omnia ſua in Chriſti ſeruitio expendiſſet: cũ prędicto Epiſcopo & magiſtro Ioanne rediens, mare tranſiuit. De quo cùm nauta naulum requireret, nec haberet, ait. Ego vobis ſerviã, quoadvſque volueritis. Ad petitionem tamen prædictorum virorũ dimiſſus eſt à nauclero. Qui cùm reuersꝰ fuiſſet ad vxorem ſuam, ſacro igne tactus eſt. Cui ardenti quadã nocte in ſomnis dictũ eſt, quia ſi ad Eccleſiam ſancti Nicolai accederet, ſtatim convaleſceret. Vbi, dum orans quatuordecim orationes dixiſſet, nec convaluiſſet, deſperatus ait. Sãcte Nicolae, quid moraris? Mox vt quintãdecimam incepit, perfectè cõvaluit: & eſt vſque hodie calor ignis in ejus corpore ſine dolore. Quam Eccleſiam, quæ in villa quadam ſita eſt, de ſuo patrimonio reędificans, in habitu religioſo cũ vxore ſua Deo & S. Nicolao in ea deſervit. A. Vellem ſcire perfectè, vtrùm iſte reuocatus ſit de inferno, ſiue de purgatorio. C. Satis inde diſputatũ eſt. Quòd non fuerit in purgatorio, ex hoc probatur, quòd locus electorũ ſit: in quem nullus ingreditur, nisi in charitate deceſſerit. Si obiicitur illud, *In inferno nulla eſt redemptio*: poteſt dici

Eccleſia in officio defunctorum. de illis intelligendũ eſſe, qui non ſunt reverſuri ad corpus: quibus nulla ad redẽptionem ꝓſunt beneficia. Vna eſt lex omniũ contrariorũ. Si Deus quorumdã animas, ſicut legitur in dialogo, quãdoq; revocat ad corpus de gaudiis paradiſi: quare non à ſimili malorũ animas de pœnis inferni? Sicut dictum eſt in Diſtinct. 1. c. 34. clericus quidam, cuſtodiente ſe diabolo, corporaliter ad pœnas infernales eſt deductus, & incolvmis reductus. A. Placet, ꝙ dicis. C. Nunc de pœnis purgatorij aliqua tibi ꝓferã exẽpla: ab acribꝰ aſcendens ad mitiores: cauſas purgatorij vtiles ſatis ſubnectendo.

Caput XXIV.

De purgatorio cujuſdam vſurarij Leodienſis.

VSurarius quidam noſtris tẽporibus apud Leodiũ defunctus eſt, & ab Epiſcopo de cœmeterio ejectus. Vxor verò illius ſedem Apoſtolicã adiens, cùm pro cœmeterio ſupplicaret, & Papa non annueret: in hunc modum pro eo allegauit. Audiui, domine, quòd vir & mulier vnum ſint: & quòd Apoſtolus dicat, virũ infidelem poſſe ſaluari per mulierẽ fidelem. Vnde quidquid minùs factum eſt à viro meo: ego quæ pars corporis ejus ſum, libentiſſimè ſupplebo. Parata enim ſum, pro eo includi, & Deo ꝓ ejus ſatisfacere peccatis. Supplicantibus verò pro ea Cardinalibus, ad mandatũ domini Papę cœmeterio reſtituitur. Iuxta cujus ſepulchrũ illa domicilium fieri fecit: in quo ſe includens, eleemoſinis, jeiunijs, orationibus, & vigilijs, die noctuque Deum pro illius anima placare ſtuduit. Septem verò annis expletis, ille ei apparens in veſte pulla, gratias egit, dicens. Reddat tibi Dominus: quia propter tuos labores erutus ſum de ꝓfundo inferni, & de pœnis maximis. Quòd ſi adhuc alijs ſeptem annis ſimilia beneficia mihi impenderis, omnino liberabor. Quod cùm illa feciſſet: iterũ ej in veſte alba & facie jucunda apparẽs, ait. Gratias Deo, & tibi: quia hodie liberatus ſum. A. Quõ dixit, ſe liberatum de profundo inferni: cùm nulla in eo ſit redẽptio? C. Profundũ inferni acredinem voca-

In offertorio defunctorũ. uit purgatorij. Simile eſt illud, ꝙ Eccleſia orat pro defunctis. *Domine Ieſu Chriſte, Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de manu inferni, & de profundo laci*, &c. Non orat pro damnatis, ſed pro ſalvandis: & accipitur ibi manus inferni, profundũ laci, ſiue os leonis, pro acredine purgatorij. Nequaq̃ prędictus vſurarꝰ

fuiſſet à pœnis liberatus, ſi non habuiſſet finalē contritionem. Quantùm vero virtū avaritiæ Deus in ſuis electis in purgatorio puniat, ſequens ſermo declarat.

Caput XXV. *De purgatorio cujuſdam Prioris Claravallenſis.*

IN monaſterio Claravallis Prior quidam mortuus eſt noſtris tēporibus, vir admodū religioſus, & amator diſciplinæ præcipuus. Hic poſt mortem viſibiliter apparens ancillæ Dei Azelinæ, forma & habitu ſtatū ſuum ſatis oſtendit. Erat enī facies ejus pallida ac macilenta: cuculla tenuis & attrita. Quem cùm interrogaſſet, quo haberer, reſpondit. In magnis pœnis hactenus fui: ſed gratia cujuſdā fratris, qui mihi plurimùm aſtitit, in proxima ſolēnitate Dominæ noſtræ liberabor. Stupente illa, ac dicente, nos putavimus vos eſſe virū valde ſanctum, reſpondit. Nihil aliud Deus in me punit, niſi quia nimis fui ſolicitus āpliare poſſeſſiones monaſterij, ſub ſpecie virtutis vitio avaritiæ deceptus. Hęc dicta ſint de pœna avaritiæ: audi aliquid de pœna luxuriæ. *Avaritia punitur.*

Caput XXVI.

ANte hoc trienniū, cùm dōnus Henricus Abbas noſter viſitaſſet in Clarocampo tempore quadrageſimali, etiā ſorores in Nazareth viſitavit. Eadem nocte dictis matutinis cùm ſe modicùm reclinaſſet, hujuſmodi viſionem vidit. Videbatur enim eſſe in quodā loco parietibus clauſo, in quo quidē graviſſima ſuſpiria & gemitus audiuit: ſed cùm diligentiùs circūſpexiſſet, neminem ibidē videre potuit. Cūque audita ſuſpiria durarent, cauſam admirans, ſic ait. Adjuro te per Dominum noſtrū Ieſum, vt quid tu ſis, edicas mihi. Cujus cùm nullū audiſſet reſponſum, adjurationem iteravit. Tunc quaſi aliquid accedere propiùs ſentiens, nil tamen videns, hujuſmodi audiuit reſponſum. Ego ſum vna miſera anima. Et ille. Satis miſerè gemis: cùm tamen ignorem, quæ ſit cauſa miſeriæ. Reſpondit illa. In acerbiſſimis ſum pœnis. Ad quod Abbas. Quæ eſt cauſa pœnarū tuarum? Quia nō ſervavi caſtitatem meam. Et ille. Fuiſti mas, an femina? Reſpondit. Femina. Et quod, inquit, tibi nomen? Dicēte illa, Maria, mox ſubjunxit. Poteriſne juvari? Ad quod illa non reſpondit: ſed ad preces converſa, ſic ait. Rogo vos per omnipotentem Deum, vt dicatis mihi ad minus Pſalteriū vnum, & inſuper aliquot Miſſas. Cujus precibus cùm libens annuiſſet dn̄s Abbas, protinus ſubiecit. Poſſumne videre te? Et ecce hoc ſermone cōpleto vidit contra ſe ſtare pulcram juvenculā, tonſuratam more clauſtralium, in ſubnigra tunica. Quam cùm plura interrogare vellet, tam de ſtatu ejus, quàm de ſtatu aliarum quarumdam, excitatus eſt. Dicta verò prima, quid viderit, Abbati Claricāpi & quibuſdam monachis ejus, necnon & mihi, qui tunc præſens eram, retulit: nec erat, qui viſum intelligeret, vel interpretari poſſet. Recitata eſt viſio ſororibus de Nazareth, ſed non eſt invēta Maria. Sciens vero ſæpe dictus Abbas, tam manifeſtam viſionē ſibi ſine cauſa minimè oſtēſam, cùm veniſſet in Sion, quæ etiam eſt domus ſanctimonialiū Ordinis noſtri, ſicut & Nazareth, poſt verba exhortationis ſōnium retulit, Mariam ſuam inveſtigans. Et ecce vna ſanctimonialium, matertera ejuſdē Mariæ, hæc audiens & admirās, ſecretiùs Abbati locuta eſt dicens. Domine, Maria hęc filia ſororis meæ fuit, ſanctimonialis in quodā clauſtro Friſię nigri ordinis, quod Gredehorn vocatur, & eſt ante octo annos defuncta. Quæ cùm fuiſſet in quadam grangia monaſterij, quidam clericus eā corrupit & imprægnavit. Cùm verò in partu periclitaretur: vocans patrē & matrem, & duas ſorores maritatas, necnon & filiam materteræ ſuæ de Sion, cōfeſſa eſt eis peccatū ſuum cum gemitu cordis: ſicq; expiravit. Illi verò de animæ ejus ſalute deſperantes, nihil ei beneficij impenderunt. Audiens hæc domin⁹ Abbas, gratias egit Deo, qui non tradidit beſtijs animam confitentē ſibi, & animam pauperis ſuæ non eſt oblitus in finem: ſciens in ea cōpletum. *In quācunque hora in-* *Pſalm.* 73.

Viſio per ſomnium.

gemuerit peccator, ſalvus erit. Cujus hortatu parentes ejus ſpe concepta cœperunt ei beneficia impendere: ſed & ipſe Abbas tam in monaſterijs Friſiæ quàm in Religioſis domib' provincię noſtrę Miſſas atq; orationes & pſalteria ei obtinuit plurima: exceptis ijs quæ ipſe ſpecialiter impendit.

Caput XXVII. *De purgatorio cujuſdam matronæ propter artes magicas.*

MILES quidam veniens ad ſororem ſuam Bertrandam incluſam de Wolmúſtene, ſicut ab ejus ore audiuit Daniel Abbas Sconauiæ, qui nobis audita recitauit: pro anima vxoris ſuę nuper defunctę illi ſupplicauit. Cui oráti illa apparens, in pœnis magnis ſe eſſe conqueſta eſt. Quæ dum cauſam requireret pœnarum, eo quod pro bona & honeſta muliere haberetur: reſpondit illa. Pro arte magica. Timui enim, ne Dominus meus cum alijs mulieribus peccaret, ſi me odiret: & ego illi cauſa eſſem adulteriorum. Vnde quibuſdam artibus, ſicut edocta fueram: ad amorem meum illum inflammaui. Et quia in cauſa non erat libido, ſed pia intentio: bene potero juvari Hæc cùm relata fuiſſent militi: vxori valde cõdolens, orationibus, jeiunijs, eleemoſynis, illi ſuccurrere ſtuduit, animam ejus quibuſcumque poterat commendans. *Apollon* Terribile eſt, quod Deus judicio noſtro tam minima tam punit grauiter. *Cæſar.* De hoc refestudy exemplum.

Caput XXVIII.

De Monacho, qui poſt mortẽ ſuo ſocio apparens, dixit, non putabã Dñm ita eſſe diſtrictum.

MONACHVS quidam Ordinis noſtri nuper poſt mortem cuidam apparens: requiſitus de ſtatu ſuo, reſpondit Numquam putaſſem, Dominum fuiſſe tam diſtrictum. Nam minima, quæ hic non fuerint per ſatisfactionem deleta: obſeruat. Deinde ſubjunxit & hoc. Deus, inquit, ignoſcat Prælatis noſtris: quia magnis & multis ſæpè nos ſubijciunt pœnis. Valde illorum ligant præcepta. quãdo enim indiſcretè aliquid præcipiunt, & ſubditi hoc minùs attendunt, vel parvipendunt: futuro judicio reſeruatur. *Apollon.* Quid dicis de monachis pertinacibus? *Cæſar.* Pertinacia vitium eſt pœna dignum: etiamſi fuerit in bono, contra præcepta Prælatorum. *Caput* XXIX.

De Monacho, qui poſt mortem in Pruli tabulam percusſit & fregit.

IN Regno Franciæ domus eſt, quæ Pruli dicitur, Ordinis Ciſtercienſis. In hac recenter contigit res ſatis mirabilis: ſicut retulerunt nobis Abbates noſtri anno præterito reuertentes de Capitulo generali. Nam quidam ab Abbate, in quo viſio facta eſt, ſe audiuiſſe reſtati ſunt. Adoleſcens quidam in eadem domo factus eſt nouitius: quem magiſter ſuus mox ſecutus eſt. Qui cùm fuiſſet factus monachus: ita diſtrictè ſe habuit, ita ſingularis fuit, vt ei Abbas timeret: & pro indiſcreto feruore ſæpius argueret. Ille verò ſalutaribus monitis non acquieſcens, in pertinacia ſua perſeuerauit: ſicq; poſt aliquot annos defunctus eſt. Nocte quadam cùm Abbas feria quarta ad laudes in ſtallo ſuo ſtaret, contra Preſbyterium reſpiciens: tres perſonas quaſi tres candelas ardentes ad ſe venire conſpexit. Quibus propiùs accedentibus: cognouit omnes. Medius fuit prædictus Scholaſticus: & ex vtroque latere duo conuerſi: nuper omnes defuncti. Tunc Abbas memor pertinaciæ Scholaſtici: interrogauit eum, dicens. Quomodo habes? Reſpondente illo, bene: mox ſubjunxit. Numquid aliquid paſſus es pro inobedientia tua? Etiam, inquit, multa & maxima tormenta. Sed quia intentio mea bona, licet indiſcreta fuerit: Dominus mei miſertus eſt, nec ſum damnatus. Et ait Abbas. Quid eſt, quod iſte converſus, digito eum demonſtrans, altero clarior eſt: cù m iſte apoſtatauerit, & alter nũquam, ex quo ad Ordinem venit, grauiter exceſſerit? Reſpondit monachus. Quia poſt lapſum iſte fortiùs ſurrexit: & altero

Peruer indiſcretus monachi punitus.

multò feruentior fuit. Interim choro cantante verſiculum *pedes ſanctorum ſuorum ſervabit, & impij in tenebris conticeſcent:* Scholaſticus ſigna ſuæ præſentia ibi relinquere volens, tabulam pedibus pſallentiũ ſubſtratam tam fortiter calce percuſſit, vt frangeretur, ſicque diſparuit. Abbas in teſtimonium tam manifeſtæ viſionis, tabulam fractam reparari vel mutari non permiſit. *Apollon.* Iſta recitari deberẽt monachis, qui ex indiſcreto feruore ſibi & alijs inutiles fiunt *Cæſar.* Propter eos ſanctus Benedictus in Regula dicit, octavum gradũ humilitatis eſſe, *vt nihil agat monachus, niſi quod cõmunis habet monaſterij regula: vel majorum exhortantur exempla.* *Apollon* Sicut quidam in rigore ſuo nimis ſunt pertinaces: ita alij verbis vel ſignis nimis ſunt leues. *Cæſar.* Et ij pœna digni ſunt. 1 Reg. 2. S. Benedict. c.7. Regulæ

Caput xxx. *De Ioanne Villarienſi.*

SACRISTA quidam apud Villariũ meis temporibus defunctus eſt, nomine Ioannes Hic quidem ſatis religioſus fuit: ſed in verbis & in ſignis leuẽ admodum ſe exhibuit. Die quadam poſt mortem eius cùm dõnus Vlricus tunc Abbas intraturus eſſet Oratoriũ, & vnum pedem poſuiſſet introrſum, clara luce prędictus Ioannes illi apparens, ad pedes ejus ꝓcidit, orationes poſtulans. Quo viſo Abbas territus pedẽ retraxit, oſtium poſt ſe claudens. Et judicatũ eſt à fratribus, cauſam purgatorij ejus maximè fuiſſe leuitatẽ. A. Quid, ſi Abbates ipſi Ordinẽ ſuum minimè cuſtodiũt? C. Sicut ſubjecto probabitur exẽplo, & ipſi pœnę ſubiacebũt.

Caput xxxi. *De purgatorio Abbatis, qui inuitus iuit ad labores.*

RECITAVIT mihi nuper Henricus major Cellerarius de Clauſtro: viſionem notabilem ſatis. Contigit, inquit, vt die quadam haberem ſocium viæ monachum quemdam Ordinis noſtri. Cumque ſimul cõferremus de ædificatorijs: dixit mihi. Ego vobis referam: quod nuper contigit in Domo noſtra. Habebamus Abbatem virum in diſciplina Ordinis ſatis perfectũ: excepto hoc ſolo, quod numquam ad laborem penè cum fratribus ire voluit. Hic cùm moriturus eſſet, & monachus quidam, quem familiariùs præ cæteris diligebat, ei ſeruiret: ait ei idẽ monachus. Domine, vos rogo intuitu charitatis: vt infra hos triginta dies mihi apparendo, de ſtatu veſtro me certificetis. Reſpondit Abbas. Si mihi cõceſſum fuerit, libenter faciam, ſicque defunctus eſt. Monachus verò, quia multa ei fecerat bona, quotidianis in oratione lacrymis Deum pro illius exceſſibus ante aliquod altare placare ſtudebat. Triceſima die cum de Abbatis reditu deſperaſſet: ille oranti apparens, ait. Ecce hic ſum, ſicut promiſi tibi. Erat autem à cingulo & ſurſum, tam corpore quàm veſte clarus valde: crura verò ejus vlceroſa, & ad inſtar carbonum nigerrima. Requiſitus de ſtatu ſuo: reſpondit. Tormenta quæ in cruribus ſuſtinui: nulla lingua poſſet exprimere. Dicente monacho, quæ fuit cauſa tantorum tormentorum: ille ſubjunxit. Quia frequenter de labore manſi: nulla ſæpiſſime certa neceſſitate, vt eſt hoſpitum, ſiue audiendarum cõfeſſionum, me detinente. In reſiduo corpore nihil pœnarum paſſus ſum. Roga igitur ex parte mea Conventum, vt aliquas orationes pro me Deo offerat: & ſpero, me citiùs fore liberandum. Vnde, inquit, ſciam vos eſſe liberatum? Reſpondit ille. Ante hoc altare tibi apparebo. Dicta ſunt hæc Priori, injunguntur orationes: apparet iterum monacho, ab omnibus pœnis ſe ereptum gratulatur. *Apollo.* Miror, vtrùm plus valeant mortuis orationes, vel eleemoſynæ? *Cæſar.* Audi de hoc ſolutionẽ cujuſdam mortui. *Caput xxxii.*

De mortuo, qui eleemoſynas præpoſuit orationibus.

QVIDAM poſt mortem amico ſuo apparens, cùm ab eo interrogaretur, vtrũ ſibi vellet impendi orationes, ſiue eleemoſynas: reſpondit. Eleemoſynas;

eleemoſynas: orationes enim tepidę ſunt. Hic deuotę juſtorũ orationes excludũtur, quæ penetrant cælos. A. Quid ſentis de Miſſis? C. Nulla oratio, nulla eleemoſyna, ad ereptionem animarũ, Miſſæ poteſt cõparari. In Miſſa Chriſtus orat: cujus corpus & ſanguis eleemoſynæ ſunt. Has eleemoſynas pauper quædam anima ſibi dari, poſt mortem rogauit: ſicut ſequens docet exemplum.

Caput XXXIII. *De mortuo, qui petiuit tres Miſſas.*

ADoleſcens quidã nobilis ad Claramvallem veniens, receptus eſt in conuerſum. Qui non alta ſapiens, & humilibus conſentiens, ad quãdam grangiam miſſus, fact⁹ eſt ibi opilio ouium. Qui cùm die quadã oues ſibi commiſſas in agro paſceret, apparuit ei quidam ſuus conſobrinus, in adoleſcentia ſua defunctus. De cujus inopinato adventu dũ admiraretur, & diceret, Vnde tam ſubito advenis, & quid quæris? reſpondit. Mortuus ſum, & pœnis maximis crucior. Et conuerſus. poteriſne juuari, necne? Reſpondit. Si potuero habere tres Miſſas in Ordine veſtro, mox liberabor. Audiens hoc converſus, cum licentia magiſtri ſui ad Clarã vallem feſtinauit: & quid viderit, vel audierit Priori revelans, tres Miſſas jam dicto impendi defuncto, ejus gratia ſupplicauit. Cui Prior gratanter annuens, reſpondit. Ego vnã celebrabo: alias duobus Sacerdotib⁹ injungam. Dictis verò Miſſis mortuus iterũ converſo apparens in prędicto agro, gratias egit, & dixit. Beneficio triũ Miſſarum, quæ pro me dictæ ſunt, ab omnibus pœnis meis liberatus ſum. Nec mirari debes, ſi tantùm valet Dominici corporis immolatio: cùm quibuſdam animabus ad liberationem proſit brevis verborum abſolutio.

Sacrificium Miſſa

Caput XXXIV. *De purgatorio Chriſtiani monachi Vallis ſancti Petri.*

DVm moreretur bonæ memoriæ Chriſtianus monachus noſter, cujus memini in Diſtinc. 4. cap. 30. Abbas Gevardus domi non fuit. Qui cùm ſeptima die Capitulo pręſideret, & Cantor diceret ſecundùm conſuetudinẽ Ordinis, Domine, abſolvite fratrem noſtrũ defunctum, his verbis eum abſolvit, *Requieſcat in pace.* Eadem nocte Chriſtianus cuidam ſeniori preſbytero, nomine Sifrido, tunc tẽporis nouitio, & nihil prorſus de hac abſolutione ſcienti, apparens in ſõnis, ait. Hodie liberatus ſum. Qui cùm viſionẽ magiſtro ſuo Ludolpho recitaſſet, ille abſolutionis eju recordatus, ſatis admirat⁹ eſt verborũ virtutem. A. Miror, ſi ſancti, ſub quorum regula religioſi viuunt, poſt mortem, cæteris ſanctis aliquid eis magis ſuccurrant. C. Etiam, ſicut in ſequenti viſione declaratur.

Abſolutio mortuorum in Capitulo.

Caput XXXV. *De purgatorio Sanctimonialis, cui S. Benedictus aſtitit.*

NOn eſt diu, quòd ſanctimonialis quædam de monaſterio Rindorp, quod juxta Bunnam ſitũ eſt, Elizabeth nomine, debitum carnis ſolvit. Eſt autem idem monaſterium de Regula S. Benedicti Abbatis. Diligebat verò eadem Elizabeth ſpecialiter S. Ioannẽ Evangeliſtã: quidquid honoris poterat, illi impendẽs. Habebat carnalem ſororem in eodẽ monaſterio, quæ Aleidis vocabatur. Hęc cùm nocte quadam dictis Matutinis in lecto ſuo ſedens officium defunctorum pro anima ſororis decantaret: vocem quandam circa ſe audiuit. Et cum requireret quæ eſſet, reſpondit. Ego ſum Eliſabeth ſoror tua. Et illa. Quomodo habes, ſoror, vel vnde venis? Reſpõdente illa, malè quidẽ habui, ſed modò bene ſum, Aleidis ſubjunxit. Profuit tibi aliquid ſanctus Ioannes, quem tam ardenter dilexiſti? Reſpondit illa. Qui mihi aſtitit, ſanctus pater noſter Benedictus fuit: ipſe enim genua ſua pro me flexit ante Deum. A. Cùm vix aliquis evadat purgatoriũ, valde me terret, quod quidã dicunt, minimam pœnam in purgatorio, majorẽ eſſe omni pœna, quæ excogitari poteſt in hoc mundo. C. Requiſitus de hoc verbo à me quidam magnus Theologus, reſpondit, falſiſſimũ eſt: niſi intelligatur de eodem

genere

genere pœnæ: verbi gratia, ignis ille acutior eſt noſtro, frigus frigore noſtro: & ſic de cæteris. Quibus, à certiori, ſubſequentes viſiones concordant.

Caput XXXVI. *De purgatorio Margaretæ monialis de Sancto Saluatore.*

CIrca hoc trienniũ puella quædam parvula, novẽ, vt puto, annorum, in Monte S. Salvatoris, quæ domus eſt Ordinis noſtri, in Adventu ipſius Saluatoris mortua eſt. Defuncta verò clara die, conventu ſtante in choro, ipſa chorũ intrauit: intrans, ante Altare ſatis profundè inclinauit: ſic in locũ ſuum, vbi ſtare ſolita erat, ſecedens. Quã juxta ſe alia puella penè ejuſdem ætatis ſtare videns, & mortuã ſciens, tanto horrore concuſſa eſt, vt notaretur. Requiſita verò à domina Benigna Abbatiſſa, à cujus ore audiui, quæ dictur⁹ ſum, cur ita in choro cõcuteretur, reſpõdit. Sic & ſic ſoror Gertrudis in chorũ venit: & cùm dictis veſperis cõmemoratio Dñæ noſtræ fieret, ad collectam, juxta me ſtans, ſe in terram proſtrauit. Hęc fuit cauſa horroris mei. Abbatiſſa timens illuſiones diaboli, ait puellæ. Soror Margareta, hoc ei nomẽ erat, ſi denuo venerit ad te ſoror Gertrudis, dic ei, *Benedicite*: & ſi reſpõderit tibi, *Dominus*, interroga, vnde veniat, aut quid quærat. Sequẽti die illa venit, & ſalutata cùm reſpõdiſſet, *Dominus*: puella ſubjũxit. Bona ſoror Gertrudis, vnde tali hora venis: vel quid apud nos quæris? Reſpondit illa. Ad ſatisfactionem huc veni. Quia libenter tecũ in choro ſuſurraui, ſemiplenè verba ꝓferens: idcirco juſſa ſum ſatisfacere, vbi me cõtigit peccare. Et niſi tibi de eodẽ vitio caveas, eandẽ pœnam moriens ſuſtinebis. Cùm quarta vice dicto modo ſatisfeciſſet, ait conſorori. Modò ſatisfactiõnẽ meam cõpleui: de cætero non me videbis. Quod ita factũ eſt: nam ea aſpiciente tẽdebat verſus cœmeteriũ, mirabili virtute murũ ei⁹ tranſcendens. Ecce tale fuit purgatoriũ hui⁹ virginis. A. Non eſt ſanæ mentis, qui talem pœnã omni pœna hui⁹ mundi dixerit acutiorẽ. C. De hoc pleni⁹ in ſequenti cap. diſputabitur. Margareta verò ex cõminatione defunctę ſic territa eſt: vt infirmata ad extrema deveniret. Quæ rapta in exceſſum mẽtis ſic jacuit, vt oĩbus defũcta videretur. Poſt horã reuerſa, quaſdã ex ſororib⁹ in pręſentia Dñæ noſtræ ſe vidiſſe, quaſdã non vidiſſe teſtata eſt. Dicebat etiã, ꝙ eadẽ glorioſa virgo Maria coronã in manu haberet; quã Stepponis ſacerdotis eſſe dicebat. Steppo p̃sbyter fuit valde religios⁹, & mirè caritatiuus, eodẽ Monte Deo, pręditiſq; ſororibus ſeruiẽs. Vt autẽ noveris, non eſſe cuſtodum, quacũque morte iuſtus moriatur: idem Steppo eũ in acutis laboraret anno præterito, materia rapta in cerebrũ: factus eſt phrenetic⁹: ita vt multas blaſphemias enumeret. Defuncto eo atque ſepulto, Dñs merita ejus oſtẽdere volẽs, miracula ad eius tũbam dignatus eſt operari. Infirmi ſicut audiui ſuper illã dormiũt: & ſani ſurgũt. A. Nunc ediſſeras, quæ reſidua ſũt de purgatorio. C. Quibuſdã ſola carentia Diuinæ viſionis purgatorium eſt sicut in hoc patebit exemplo. *Caput* XXXVII.

ANte hos 12. annos monachus quidã, Guillelm⁹ nomine, apud nos defunctus eſt. Puer ad Ordinẽ venit: & verè puer, quia purus & impollutus. Genere nobilis erat: ſed virtus mentis illũ magis nobilitabat. Cõpleto anno probationis, ſequẽti die cœpit infirmari: & poſt paucos dies ſancto fine decedens, expleuit tẽpora multa. Qui ſtatim poſt mortẽ cuidã monacho apparẽs, cũ de ſtatu ſuo requireretur, reſpõdit, ſe eſſe in pœnis. De quo verbo cũ ille territus fleret & diceret, ſi tu es in pœnis, qui nũquã peccaſti: quid fiet de me peccatore, meiq́ ſimilibus: cõſolans eũ defunctus, ait. Noli flere, quia nullã aliã patior pœnã, niſi, quia nõdũ vidi Dñm ipsã dilationẽ gloriæ pœnã reputans. Nec immeritò. Spes enim q̃ differtur, affligit animã. Et adjecit. Ah q̃ clarũ erit, ꝙ ſtatim veniet ante Deũ. Rogate, inquit, Dñm: Abbatẽ, ex parte mea: vt in capitulo orationes injũgat ꝓ me ad tẽpus: & vt ipſe ꝓ me dicat collectã, ſicq; liberabor. Dicẽte monacho, vnde erit collecta? reſpõdit. De S. Michaële. Mane cũ viſio recitata fuiſſet D. H. Abbati noſtro, ipſe de eodẽ Archangelo Miſſam celebrauit: pſalmũ *Quẽadmodũ deſid*. &c. dicendũ p 7. dies ꝓ eo oĩbus injũgẽs. Mira virtus orationũ. Cõradus nũc Prior S. Marię ſtans in choro, cũ in pſal.

Puella 9. annorũ dat pœnas poſt mortem.

De purgatorio Guillelmi monachi.

Purgatoriũ carentia viſionis Dei.

Prouer. 13.

Deus deus meus, ad te de luce vig. leuiter dormitaret, dictũ Willelmum ſub pallio beatæ Dei Genitricis ſtare conſpexit, cum multa gratulatione dicentẽ. Modo õnino liberatus ſum. Eodem tempore prędicto monacho apparens, teſtatus eſt tantùm 7. diebus ſe fuiſſe in purgatorio, i. in carentia diuinæ viſionis, multa illi de ſtatu animarũ quarũdam revelans. A. Secundùm hoc, paradiſus terreſtris purgatoriũ eſt. C. Reuera ſi in eo animæ ſunt corporibus exutæ, & eis viſio Dei negatur: idem locus delicioſus eis eſt purgatorium. Cui conſentire videtur, quod S. Gregorius in
Greg. 4. dial. c. 25. dialogo dicit, ſub his verbis. *Nam ſunt quorũdam juſtorũ animæ, quæ à cæleſti regno quibuſdam adhuc manſionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur: niſi quòd de perfecta juſtitia aliquid minus habuerunt?* Sicut audiui à quodã magno Theologo, quòd quidam tam juſti ſunt, vt poſt mortem puniri non mereantur: nec tamen ſtatim Dei viſione fruantur, propter pulverem venialium.

Caput XXXVIII. *De Purgatorio ſancti Patricij.*

LOquamur nunc aliquid de purgatorio. A. Vbi eſt purgatoriũ? C. Quantum ex variis colligitur viſionibus, in diuerſis locis hujus mundi Paſchaſius, teſte Gregorio, in calore thermarũ purgabatur. Monachus quidam S. Eucharij in rupe quadam juxta Treverim poſt mortẽ anno integro ſteriſſe, & aëris inclementiam ibidem ſuſtinuiſſe, narratur. Qui verò de purgatorio dubitat, Scotiam pergat, purgatoriũ S. Patricij intret: & de purgatorij pœnis ampliùs nõ dubitabit. A. Vellem aliquid certi noſſe de eodem purgatorio: quid, vel quæ cauſa illius extiterit. C. Cùm S. Patritius gentem illam converteret, & de pœnis futuris dubitarent, precibus à Deo obtinuit locũ illum. Eſt autem foſſa humilis muro vallata, & ſunt ibi Regulares. Non eſt peccator adeo magnus, cui alia ſatisfactio injũgatur, q̃ vt vna nocte in codẽ ſit purgatorio. Volentẽ intrare pręmiſſa confeſſione cõmunicãt,
Ritus intrãtium purgatorium S. Patricij. & inungunt: thurificant, & inſtruunt. Videbis, inquiunt, hac nocte inſultus dæmonũ, & pœnas horribiles: ſed non poterunt te lędere, ſi nomen Ieſu ſemper habueris in ore. Quod ſi dæmonibus blandientibus, ſiue terrentibus, cõſenſeris, & Ieſum invocare neglexeris, peribis. Quẽ in veſpera ponentes ſuper foſſam, locum claudunt: & mane reuertentes, ſi non cõparuerit, vltra non expectatur. Multi ibi perierunt, multi etiam reverſi ſunt: quorum viſiones à prędictis fratribus cõſcriptæ ſunt, & volentibus intrare oſtenduntur.

Caput XXXIX.

De monacho, qui idem purgatorium intrare voluit.

NVPER monachus quidam Ordinis noſtri, ſicut didici ex relatione cujuſdam Abbatis, purgatorium S. Patricij intrare volens, diſſuadentibus ſecundum morem fratribus, & Priore, ſuper marginẽ foſſæ poſitus eſt in veſpera. Mox locus verſus eſt in barathrum: & ecce dæmones quaſi de abyſſo ebullientes, dixerunt monacho. Si vis intrare ad nos, depone crucem: cucullam ad inſtar crucis formatam ſic vocantes. Quibus ille reſpondit. Veſtem meam non deponam: paratus ſum intrare, paratus ſum vobiſcum contẽdere: ſed non ſine veſte profeſſionis meæ. Cumq; tota nocte in hunc modum cum eo verbis diſceptarẽt, nec tamen tangerent: mane in eodem loco, vbi fuerat dimiſſus, repertus eſt. *Apollon.* Vnde habes auctoritatem, quod poſt hanc vitam peccata remittantur? *Cæſar.* Dominus dixit in Evangello. *Quicumque*
Matth. 12. *dixeris verbum in Spiritum ſanctum: non remittetur ei, neque in hac vita, neque in futura.* Ex quo colligitur, quod poſt mortem peccata venialia, necnon & mortalium pœna, quæ in purgatorio eſſent punienda: meritis & precibus ſanctorum ſuffragantibus, vel orationibus, eleemoſynis, alijſque miſericordiæ operibus Eccleſiæ militantia intercedentibus, remittantur. Vnde Iudas Machabæus duodecim milia dragmas argẽti miſiſſe legitur Ieroſolymam, pro peccatis occiſorum. Et de purgatorio hæc dicta ſufficiant. Hoc etiam
2. Mac. 12. ſcire debes, quod ſummè boni, vt martyres, talibus poſt mortẽ non indigent: ſummè malis, vt infidelibus, nihil proſunt: mediocriter verò bonis, & mediocriter malis, proſunt quidem, ſed differenter: illis, vt citiùs liberentur; iſtis, vt mitiùs puniantur. Quorum tamen pœna interminabilis eſt. *Apollon.* Vellem nunc ſcire aliquid de gloria juſtorum. *Cæſar.* Priùs tria de pœnis reproborum præmittam exempla, ſuis locis neglecta: vt ſic nigro colore ſubtracto, albus magis elucescat.

Caput XL. *De pœna Abbatis Corbeiæ.*

TEMPORE ſchiſmatis inter Ottonem & Philippum reges Romanorum, peregrinus quidam de tranſmarinis veniens partibus, ſclavinlam ſuam pro

vino, quod in illis partibus fortiſſimum eſt, exponens, intantum bibit, vt inebriatus à mente ſua alienaretur ſic, vt mortuum eum æſtimarent. Eadem hora ductus eſt ſpiritus ejus ad loca pœnarum: vbi ſuper puteum igneo operculo tectum reſidere conſpexit ipſum principem tenebrarum. Interim inter cæteras animas adductus eſt Abbas Corbeiæ. Quem ille multum ſalutans, cum calice igneo potum ſulphureum ei miniſtrauit. Qui cùm bibiſſet: amoto operculo miſſus eſt in puteum. Peregrinus verò cùm ante limina infernalia ſtaret, & talia videndo tremeret: diabolus fortiter clamauit. Adducite etiam mihi illum Dominum, qui foris ſtat: qui ſerò veſtem peregrinationis ſuæ pro vino exponēdo inebriatus eſt. Quo audito peregrinus ad Angelum Domini, qui eum adduxit, reſpiciens, promiſit, quòd nunquam inebriaretur: dummodo illa hora de imminenti periculo liberaret eum. Qui mox ad ſe reuerſus diem & horam notauit: rediensque in terram ſuam eodem tempore prædictum Abbatem obiſſe cognouit. Ego eundem Abbatem Coloniæ vidi: eratque homo valde ſæcularis, magis ſe conformans militi, quàm monacho. A. Qui hic dediti ſunt ebrietati: puto, quòd in inferno malè potentur. C. De hoc aliud tibi referam exemplum.

Caput XLI.

De pœna Rudingeri, & potu ejus.

IN diœceſi Colonienſi, non procul à Colonia, miles quidam erat, nomine Rudingerus: qui ſic deditus erat vino, vt diuerſarū villarum dedicationes tantum propter bona vina frequentaret. Hic cùm infirmatus moriturus eſſet: filia eum rogauit, vt infra triginta dies ſibi appareret. Quo reſpondente, hoc faciam, ſi potero: expirauit. Poſt mortem verò filiæ per viſum apparens, ait. Ecce præſens ſum, ſicut poſtulaſti. Portabat autē vas paruum & fictile, quod vulgò cruſelinum vocatur, in manu ſua: in quali in tabernis potare ſolebat. Dicente filia, pater, quid eſt in vaſe illo: reſpondit. Potus meus eſt ex pice & ſulphure confectus. Semper ex illo bibo, nec eū epotare valeo: ſicque diſparuit. Et ſtatim intellexit puella, tam ex præcedenti vita, quàm ex pœna, modicam, vel nullam, eſſe ſpem ſaluationis ſuæ. Vinum quidē hic blandè ingreditur: ſed nouiſſimè mordebit vt coluber. A. Hoc tā in prædicto Abbate, quàm in Rudingero, impletum cōſidero. C. Sclauiniā peregrini qui eundem Abbatē in pœnis vidit: viſionē ſatis mirabilem ad memoriā mihi reducit. *Caput* XLII.

Potatoris potio post mortem qualis.

Prouer. 23.

De pœna Sacerdotis propter ſclauiniam peregrini.

ANTE illud tēpus, quo occiſus eſt Conradus Epiſcopus Hildiſmenſis, peregrinus quidā in villa quadā moriens, ſclauiniam ſuam ſacerdoti legauit, animam ſuā illi cōmendans. Quam veſtē Sacerdos quidē ſuſcepit: ſed de anima modicū curauit. Serui verò ſiue pueri noctibus ſe illa tegebāt. Non multò pòſt idem Sacerdos in Ordine noſtro factꝰ eſt nouitiꝰ. Nocte quadā in dormitorio jacens & dormiens, per viſionē raptus eſt ad loca pœnarū. In quibus maximꝰ dæmonū erat cōcurſus, & occurſus. Alij animas adducebant, alij adductas ſuſcipiebāt: alij ſuſceptas tormentis debitis immittebant. Magnꝰ illic erat clamor, tumultus, gemitus, & plāctus. Interim pdictus Epiſcopus clauſtris infernalibus pſentatur: ſed prīceps tenebrarū voce lugubri pſentantes ſic affatur. Reducite reducite illū, non enim noſter eſt: inocenter occiſus eſt. Sacerdos talia videns & pauens, poſt oſtiū ſe occultauit. Vidēs diabolus prædictā in angulo quodā ſclauiniā: dixit. Cujus eſt veſtis illa? Reſponderunt. Sacerdotis illius, qui ſtat poſt oſtium. Quam cùm à quodam peregrino in eleemoſynam ſuſcepiſſet: nihil beneficij animæ illius impendit. Ad quod diabolus. Valde occupati ſumus: expediamus nos ab illo.

Tollensq; vestem, quaſi in fœtidum atque bulliens lixivium intinxit: de qua cùm faciem & collũ ſacerdotis percuſſiſſet: ille excitatus, fortiter clamauit. Adjuuate, adjuuate. Quem cùm ſigno vocis cõpeſcerent, reſpondit. En morior, en incẽdor. Tunc ſurgentes, invenerunt caput ejus totũ inuſtum: ſicq; in infirmitorium deportauerunt ſemivivum. Nullam n. fecerat de eadem negligentia confeſſionem.

Exemplum ſacerdotibus notandum. A. Valde terrere debet hęc viſio illos, qui multas habent Eccleſias, & multas quotidie recipiunt eleemoſynas: & non deſerviũt. C. Neque nos ſine timore eſſe debemus. His verò, quæ triſtitiæ ſunt, omiſſis: veniamus ad præmia patriæ cæleſtis.

Caput XLIII. *De gloria Irmindrudis Abbatiſſæ in Dirkirgen.*

IN monaſterio ſanctimonialiũ, quod Deitirche dicitur, quod in Bunnenſi ciuitate ſitum eſt, Abbatiſſa quædam fuit, nomine Irmendrudis. Erat virgo corpore, amatrix, imò in domo eadem reparatrix, diſciplinę: & totius norma juſtitię. Cùm verò moritura eſſet, paſſionem Dñi corã ſe legi faciebat: & cùm veniũ fuiſſet ad

Pſal. 30. locum illũ, *In manus tuas commendo ſpiritum meum:* ex multa pietate cordis hæc verba, quæ ei vltima fuerunt, dixit: ô amantiſſime vitotum: ſtatimq; agonizans cum Chriſto, & in man⁹ Chriſti ſpiritũ emiſit. Quæ cùm poſt mortem beatæ Azelinæ apparuiſſet, & illa de ſtatu ejus ſciſcitaretur, reſpondit. Statim in ipſa hora, quãdo anima mea egreſſa eſt de corpore, fuit ante Deum. Et illa. Quare, ſoror, non apparuiſti mihi per hos triginta dies? Reſpondit Abbatiſſa. Ego fui in gloria: & tu circa reliquias ſanctarũ virginum vndecim millium eras occupata: nec te volui impedire. Hujus ſepultura cuidã ſorori, diu anteq̃ Abbatiſſa efficeretur, pręoſtẽſa eſt. De alia ſiquidem domo, propter religioſitatem, ab Epiſcopo Philippo aſſumpta fuerat: eratq; ſoror Cæſarij monachi noſtri, quondam Abbatis Prumienſis.

Caput XLIV. *De gloria alterius ſanctimonialis: & tunica ſancti Dauid.*

HEc Azelina habebat quãdam ſpiritualem ſororem, in congregatione vnicè dilectã: quæ cùm moritura eſſet, rogata eſt à beata Azelina, vt ſibi poſt mortem appareret: quod & fecit. Nam cùm die quadam ſtaret in oratione Azelina, ſoror defuncta apparẽs ei in ſphæra ignea, ſciſcitanti de ſuo ſtatu verſiculo Dauidico reſpondit, dicens. *Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate Dñi virtutũ, in ciuitate*

Pſal. 47. *Dei noſtri* Et nihil aliud loquens, oculis ejus ſubtracta eſt. A. Satis breuiter, ſatiſq; pleniter tam ſuũ pręmium, quàm ſupernæ ciuitatis gloriã oſtendit. C. Cùm mortuus eſſet beatę memoriæ Dauid monachus Clauſtrenſis, cujus vita ſignis & virtutib⁹ valde extitit illuſtris, data eſt pędictæ Azelinæ vna ex tunicis ejus. Quam cùm ꝓpter viri ſancti amorẽ veneraretur valde: ille quadam die ei apparens, dixit. Bona ſoror, tunica mea non eſt tibi neceſſaria: ſed cuidã peccator convers⁹ eſt in Clauſtro, Gerard⁹ nomine, cognomẽto Washart: illi des eam. Quod & fecit. Sciẽs hoc frater ejus carnalis, Fredericus monachus noſter, patiẽ ſibi dati petiuit ex eadem tunica. Quam ille per mediũ ſcindens, partem ſibi retinuit, reliquam fratri tranſmiſit: per quam plurimæ ſanitates apud nos perfectæ ſunt. Cum quanta celeritate juſtorũ animæ cęlos penetrent, adhuc alio tibi pandam exemplo.

Caput XLV. *De gloria monachi, qui ad inſtar ſagittæ ad Deum euolauit.*

MONACHVS quidam Ordinis noſtri alteri cuidam monacho ſibi familiari poſt mortem apparẽs in gloria multa: cum de ſtatu ſuo requireretur, reſpondit. Numquam ſagitta de arcu emiſſa tam citò volare potuit ad locum deſtinatum: quàm citò anima mea de corpore egreſſa fuit ante Deum. Nec mirum, quadraginta enim annis Chriſto in Ordine ſeruierat: ad inſtar ſagittę multos ſalubriter vulnerans exemplo rectæ conuerſationis, pennis ſubleuatus contemplationis. In ſagitta tria ſunt, lignum, pennę, ferrum. In ligno, propter fructum,

exprimitur boni operis plenitudo. Per pennas gemina, id eſt Dei & proximi dilectio. In ferro, quod acutum eſt, extrema compunctio. Nota, quòd ſagitta non rectè ducitur, niſi ſit pennata: neque peruenire poteſt ad locum deſtinatum. Sic anima, etiamſi fuerit innumeris operibus, ideſt de genere bonorum bene decorata, & ferro acutiſſimi doloris timore peccatorum affecta: numquam tamen ſine alis charitatis ad locum perueniet æternę quietis. De hoc loco David dicit. *Quis mihi dabit pennas, ſicut columbæ: & volabo, & requieſcam?* *Apollon* Sæpè in ſpecie columbę juſtorum animę leguntur penetraſſe cœlos. *Cæſar.* Verum dicis: nā & vnum recentiori tempore geſtum de hoc tibi referam exemplum. — *Sagitta ſpiritualiter quid innuat* — *Pſal. 54*

Caput XLVI. *De ſcholari, cujus anima in ſpecie columbæ aſſumpta eſt.*

IN ciuitate Bunnenſi quædam incluſa erat habitans: Religioſa ſatis atque deuota. Hæc cùm nocte quadam rimulis cellæ ſuæ ſplendorem immitti cerneret, & diem eſſe putaret: territa propter horas nondum dictas, ſurrexit, feneſtrā verſus cœmeterium aperuit: & ecce juxta caput ſepulchri cujuſdam ſcholaris recenter illic ſepulti, miri decoris feminam ſtare conſpexit. Gloria corporis ejus eandem lucem creauerat. Stabat & columba niuea ſuper tumulum: quam illa rapiens miſit in ſinum ſuum. Incluſa verò, licet jam intelligeret, quæ eſſet: tamen cum reuerentia quænam foret, inquiſiuit. Cui illa. Ego ſum mater Chriſti: & animam ſcholaris hujus, qui verè martyr eſt, tollere veni. Reuera ſcholares, ſi innocenter viuunt, & libenter diſcunt, martyres ſunt. Quod ſi poſtea artes doctas maximè in Dei ſeruitio exercuerint: magnam ex hoc mercedem conſequentur. De hoc audias exemplum. *Caput* XLVII.

De manu ſcriptoris in Arniſberg.

IN Arniſberg monaſterio Ordinis Præmonſtratēſis, ſicut audiui à quodam Sacerdote ejuſdem congregationis, ſcriptor erat quidam, Richardus nomine, Anglicus natione. Hic plurimos libros in eodem cœnobio manu propria conſcripſerat, mercedem ſui laboris præſtolás in cœlis. Hic cùm fuiſſet defunctus, & in loco notabili ſepultus, poſt viginti annos tumba ejus aperta, manus ejus dextera tam viuida, & tam integra eſt reperta: ac ſi recenter de corpore animato fuiſſet præciſa. Reliqua caro in pulverem redacta fuit. In teſtimonium tanti miraculi manus eadem vſque hodie in monaſterio referuatur. Bene erat manus hujus ſcriptoris pennata: ideſt opus ejus charitate informatum. *Apollon* Satis Deus oſtendit in inſtrumento: quanta fuerit merces laboris in cœlo. *Cæſar.* Audi aliud exemplum. *Caput* XLVIII.

De odore Magiſtri Petri Cantoris.

MAGISTER Petrus Cantor Pariſienſis, verbo, vita, & exemplo, multos ædificauerat. Hic in Fontenella * domo Ordinis noſtri factus nouitius, infra annum probationis defunctus eſt: & in Capitulo ſepultus. Cumque poſtea neceſſitate ædificiorum corpus ejus eſſet transferendum: aperto ſepulchro tam magnus & tam ſuauiſſimus odor ex illo efferbuit: vt nares omnium illius fragrantia reficerentur. Odor ille ſignum erat eximiæ ejus doctrinæ: cujus mercedem receperat in cœlo. Quantum verò gratiæ, quantumve gloriæ, Doctores ſiue Prædicatores poſt hanc vitam mereantur: ſubſequens ſermo declarat. — **Melius Lōgoponte*

Caput XLIX. *De prædicatore Ordinis Præmonſtratenſis.*

SACERDOTI cuidam Ordinis Præmonſtratenſis, in hac, quæ modo fuit, expeditione, præceptum erat contra Saracenos crucem prædicare. Cumque in ipſa prædicatione corporali moleſtia tactus hominem deponeret: cuidam ſocio ſuo poſt mortem apparuit. Quem cùm ille interrogaſſet, quomodo haberet,

vel ſi aliquid moleſtiæ moriens pertuliſſet: reſpōdit. Videbatur mihi, q cœna mea ſatis longa. Cumque morerer, non niſi dæmones circa me vidi: qui animā egredientem cœperunt abducere. Ex quibus vnus dixit. Nūquam bene ſeruaſti profeſſionem tuam: neque Abbati tuo obedientiam promiſſam. Et ſubjunxit ſtatim alter. Numquam prædicaſti ſincerè Dominum tuum: ideſt gratis. Et intellexi ſtatim accuſante conſcientia: quia vterque verum dixiſſet. Cumque in hunc modum diuerſi diuerſa contra me proponerent, & ego jam poſitus fuiſſem in deſperatione; eo quod non eſſet, qui pro me reſpōderet: maximè cùm circumſpiciēs, neque beatam Dei genitricem, neque aliquem Angelorū, ſiue aliorum ſanctorum vidiſſem: ecce Chriſtus adueniens, manu tenuit me, dicens. Sequere me, quia tu prædicaſti me. Mox turba omnis ſpirituū illorum immundorum diſparuit ad inſtar fumi, & ego chriſtū ſecut⁹ ſum ad gloriam: nullam n. aliā pœnam, excepto illo terrore, paſſus ſum. Iis etiam, qui libēter orant, referā exemplū ſatis incognitū.

Chriſtus crucis præconē in morte ſuſcipit.

Caput L. *De ciue, in cujus cruribus ſcriptum erat* Aue Maria.

CIvis quidam Colonienſis habebat illam conſuetudinē, vt quoties ſol⁹ eſſet, ſemper oraret. Eundo ad Eccleſiam, ſiue redeundo, vel in curia ſua deambulando, Angelicam maximè ruminabat ſalutationem. Qui cùm mortu⁹ eſſet, cuidam nepti ſuę in habitu ſplendido apparebat: in quo, maximè autē in caligis & calceis, ſcript⁹ erat per totū verſiculus *Aue Maria gratia plena*, &c. Qui, vt dixi, eumdē verſiculū deambulando frequentaverat, cruribus ejus & pedibus crebrius inſcriptus apparebat. Ex ijs, quæ dicta ſunt, colligitur, quòd ſicut Deus ſecundùm qualitatem & modum punit peccatum, ita remunerat & meritū: maximè in illis mēbris oſtendens ſignū gloriæ, per quæ illa meretur. A. Vnde eſt, quòd humana natura tantùm abhorret mortē: cùm tanta ſit ei à Deo gloria preparata? C. Ipſe Rex gloriæ, Ieſus Chriſtus Deus & homo, inantū, ſecundùm ſenſualitatem, mortem abhorruit, vt timore illius ſanguinem ſudaret. Anima naturaliter appetit eſſe in corpore: nec poteſt ab illo ſeparari ſine magna acerbitate.

Qua mēbra magis glorificanda.
Luc. 22.

Caput LI. *De conuerſo, qui moriens, pectus ſuum quaſi lapide maximo premi ſenſit.*

ANte hoc quadriennium, cùm Prior quidā de Ordine Regularıū in quadam curte monaſterij ſui hoſpites collegiſſet, & jam menſa eſſet præparata, ipſe tanto ſopore cœpit affici: vt niſi ocyùs dormiret, moreretur. Qui cùm in lecto ſe reclinaſſet, mox quidam ejus conuerſus, qui alteri grangiæ præerat, dormitanti adfuit, dicens. Domine, cū licentia veſtra vado. Et ille. Quò vadis? Reſpōdit conuerſus. Ad Deū vado: quia mortu⁹ ſum in hac hora. Et Prior. Cū multi perfecti viri tranſeant per purgatoriū: quid eſt, quod tam abſolutè dicis, te ſtatim eſſe iturum ad Deum? Ad quod ille reſpondit. Habebam conſuetudinē, vt quoties tranſirem coram crucifixo, hanc dicerem orationem. Domine, per illam amaritudinē, quā ſuſtinuiſti pro me in cruce, maximè quando anima tua egreſſa eſt de corpore tuo: miſerere animæ meæ in egreſſu ſuo. Et exaudiuit orationem meam Dominus, meique miſertus eſt. Et dixit Prior. Quō fuit tibi morienti? Reſpondit. Videbatur mihi in agonia, quòd totus mundus eſſet lapis vnus, & premeret pectus meū. A. Verba hujus conuerſi illis concordant, qui dicunt, nullam pœnam in hoc mundo amariorē ſeparatione corporis & animæ. C. Sicut alibi dixi, de incertis nō audeo judicare. Scio, q viri perfecti ꝑpter vitam futurā quandoq; ardērent deſiderant mortē.

Oratio ad Crucifixum quā efficax.

Caput LII. *De morte Theoderici & Guntheri.*

TRes juuenes de ciuitate Bunnenſi conuerſionis gratia ad Nouum-caſtrum domum Ordinis noſtri venientes, omnes ibidē recepti ſunt. Ex quibus vn⁹ Theodericus, alter Guntherus, tertius vocabatur Sigerus. Primo mortuo, Gun-

therus reminiſcens ſuæ peregrinationis,& ſupernæ beatitudinis, ad quam ſui m comitem jam vocatū crediderat,quotidie ad ejus tumulum fleuit. Quem die quadam vox de ſepulchro allocuta eſt. Conſolare,frater,conſolare: quia cuius venies ad me. Cujus vultū cùm Abbas triſtem cerneret,& triſtitię cauſam ab eo requireret, & ille dicere renueret: vix ab eo quæ dicta ſunt extorquere potuit. Paucis diebus elapſis,precibus,vt puto,Theoderici adjutus, & ipſe vocatus eſt: illi conjunctus in cælo,cui priùs multis lacrymis,vt dictū eſt,aſſociari deſideravit in mūdo. Hæc à Sigero Bunnæ recitata ſunt. *Apollon.* Puto,quòd merces juſtorū multa ſit in cælo. *Cæſar.* Hoc tibi oſtendam in ſequenti capitulo.

Caput LIII.

De Converſo, qui dixit Ciſtercienſem Ordinem maximam habere gloriam.

CONverſus quidam nigri Ordinis ante paucos annos defunctus eſt. Die quadam duobus monachis cœnobij ſui in conclaui ſedentibus: ille oſtio latenter aperto ingreſſus eſt ad eos. Quo viſo cùm terrerentur, ſciētes eum mortuum: ait ille. Cognoſcitiſne me? Reſpondentibus eis, bene te cognoſcimus: tu es frater noſter: cœperunt eum interrogare de ſtatu quarumdam animarum. Quos ille expediuit, dicens,quaſdam valde malè, quaſdam etiam benè; quaſdam etiam malè, quaſdam valde benè. Quem cū etiam de Griſeis monachis interrogaſſēt: reſpondit. Præmium illorum maximum eſt: & lucent ſicut ſol in Regno cœlorū. Hæc mihi relata ſunt à quodam Abbate nigri Ordinis. A. Huic concordat viſioni,quod dictum eſt ſuperius,in Diſtinct. ſeptima: vbi Ordo noſter ſub mantello Dei genitricis congregatus eſt. C. Verum dicis. A. Quod iuſtis repromiſſum eſt à Domino, *Fulgebunt juſti, ſicut ſol, in regno Patris eorum*: neſcio virùm intelligendum ſit de corpore, vel de anima. C. Corpora electorum poſt reſurrectionem lucebunt, vt credimus, ſicut ſol: non ſicut modo lucet, ſed ſicut luxit ante lapſum: hoc eſt ſeptempliciter tantum, vt modò: teſte Iſaïa. *Et erit*, inquit, *lux lunæ, vt lux ſolis: & lux ſolis ſeptempliciter*, vt lux ſeptem dierum: anima verò multò plus lucebit, quàm corpus. A. Claritatem corporum vellem mihi aliquo probari exēplo. C. Vt taceam de transfiguratione Dominici corporis: referam tibi exemplū, quod nuper audiui. *Matth. 13.* *Iſai. 30.*

Caput LIV.

De glorificatione pedum cujuſdam Magiſtri.

MAgiſter quidam Pariſienſis infirmatus,cùm de glorificatione corporū cogitaret & hæſitans in corde ſuo diceret, quomodo poterit eſſe, vt corpora iſta fictilia & putrida lucere poſſint in futuro, ſicut ſol: ad pedes ſuos, quos de operimento erexerat, reſpexit. Et ecce tantus ſplendor de illis exiuit: vt oculi eius reuerberati eos intueri nequirent. Moxque reuerſus ad ſe, gratias egit Chriſto: cuius virtute antequam moreretur ad fidem reſurrectionis reductus eſt. A. Quomodo poterunt oculi tantum fulgorem ſuſtinere? C. Vt dicit Auguſtinus, longè erunt tunc alterius potentiæ, quam modò: nam & ipſi glorificabuntur.

Caput LV.

De David monacho, qui ſæpe oculos in ſolem defixit.

CVM ſanctæ recordationis Dominus David monachus Clauſtrenſis adhuc eſſet in corpore: ſæpe ſedens in labore, in ipſum globum ſolarem irreuerberatis oculis ad inſtar aquilæ reſpexit. Hujus rei teſtes ſunt ſeniores noſtri: qui ea, quę dicta ſunt, ſæpius viderunt. Si enim Deus tantā virtutē tribuit oculis infirmis: quid hoc miraris de oculis glorificatis? *Apoll.* Dic quæſo, quæ erit gloria corporū & gloria animarum? *Cæſarius.* Vtriuſque hominis gloria nobis inexplicabilis eſt.

pœnam pertulit, vt poſtea eam verbis explicare nequiret. Poſt horam ab Angelo, à quo miſſa fuerat, extracta, Iudici præſentata eſt. Cujus faciem tunc, amoto velamine, perſpicuè vidit: tantam familiaritatem, jucunditaté, atq; dulcedinem puero exhibentem, vt eam deoſculari potuiſſet, ſi voluiſſet. Et cum ante culpam in humana forma Chriſtũ vidiſſet: poſt purgatorium eũdem in diuinitate meruit contemplari. Iuxta quem vidit glorioſam ej⁹ genitricem in ſolio ſplendido reſidentem: & in circuitu eorum multitudinem Angelorum, Patriarcharum, Prophetarũ, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorũ, Virginum, aliorumq; Iuſtorum. Diabolus verò timens animam perdere, ait ad Deum. Bonũ eſt, vt reducatur ad corpus: vt ampliùs tibi ſerviat. Cui Dominus reſpondit: Hoc non dicis propter ejus ſalutem: ſed propter tuam nequitiam. Speras enim, quòd per corpus peccando, cedere poſſit in partē tuā. Data tamen ſentētia, anima corpori reſtituitur: mirātibus cũctis qui aderant, quia per ſigna, quæ in puero viderunt, verbis ejus credere compulſi ſunt. Puer verò tum amore, tum timore pœnæ, patriā ſuam deſerens: conuerſionis gratia ad quamdam domum Ordinis noſtri venit. Cujus cùm deſiderium conuerſus homo nequā ac ſuperbus, qui hoſpitio præerat, cognouiſſet: eo audiente, ſic ait. Videte, quando tales garciones monachi fuerint effecti, ſtatim volunt eſſe Domini noſtri. In cujus verbis adeò puer ſcandalizatus eſt, vt à propoſito reſiliret, & ad ordinem Templariorum ſe transferret *Apollon.* Multæ viſiones de conſummatione ſeculi quotidie recitantur: neſcio, ſi eis fides ſit adhibenda. *Cæſar* Quia de aduentu Antichriſti & conſummatione ſæculi multi ſũt decepti: quæ de is audiui, ſcribere nolui. Fortè, imò non fortè, propter orationes ſanctorum, judicij tempus differtur: ſicut ex ſubſequenti viſione colligitur.

Diuerſa animæ conditio ante & poſt purgatorium.

Mali Conuerſi verbũ prauum.

Caput LVIII.

De ſancta Maria, quæ obtinuit ne Angelus ſecundò bucinaret.

IN Claravalle Sacerdos quidam eſt, Willelmus nomine: cujus mentionem feci in Diſtinctione octauá. Huic diuinit⁹ multa reuelantur. Anno ſiquidem præſenti, cum ſtaret in oratione, factus eſt in exceſſum mentis, raptus ad tribunal Chriſti. Ad cujus dexteram Angelum ſtare conſpexit. Quem Chriſtus clara voce cunctis cæleſtis patriæ exercitibus audientibus, ſic allocutus eſt. Buccina. Quod cum factum fuiſſet, tam valida erat vox ejuſdem tubæ, vt totus mundus quaſi folium de arbore tremere videretur. Cui cùm ſecundò diceret, buccina adhuc ſemel, mater miſericordiæ Virgo Maria, ſciens, mundum, ſi denuo buccinaret, cõſummari, cæteris ſanctis tacentibus ſurgens, ad pedes filij procidit: & vt ſententiam differret, parceretque mundo, cum inſtantia multa ſupplicauit. Cui Chriſtus reſpondit. Mater, mundus in tam maligno ſtatu iam poſitus eſt, & ſic quotidie me ſuis peccatis irritat: vt vel ſententiam ſuſpendere, vel homini parcere meritò non debeam. Non ſolum laici: ſed & clerici & monachi, vias ſuas prorſus corrupetunt: & me de die in diem offendunt. Tunc illa. Parce, dilecte fili mi, etſi non propter illos, tamen propter amicos meos, perſonas Ciſtercienſis Ordinis, vt ſe præparent. Abbates noſtri hoc anno de capitulo generali reuertentes: nobis iſta retulerunt. *Apollo.* Quantum ex hac viſione colligo, valde malis prodeſt juſtorũ cohabitatio. *Cæſar.* Si decem juſti fuiſſent in Sodomis: Dominus multitudini pepercisset. A. Viſio hæc cõcordat miraculo capituli ſecũdi ſeptimæ diſtinctionis, vbi imago Dei genitricis ſudaſſe dicitur, timore imminentis judicij. C. Diē judicij eſſe in januis, terremotus per loca, & alia ſigna, de quibus ſuprà dictũ eſt, declarāt. Sed valde cõſolatur, ꝙ ſaluator his fieri incipientibus, juſtos admonet, dicens, *Leuate capita veſtra,* id eſt exhilarate corda veſtra *quia appropinquat redēptio veſtra.*

B. Virgo finem mundi retardat.

Geneſ. 18.

Luc. 21.

Caput LVIII.

De cæleſti Ieruſalem, & gloria Sanctorum.

Bona ciuitatis cæleſtis FEſtinemus ergo ingredi in ciuitatem illam: in qua nulli ſunt terræ motus, nulli gemitus, vel ſuſpiria: ſed Dei laus aſſidua. In qua nulla pericula, ſed ſecuritas firma: in qua non eſt mortalitas, ſed vita æterna. In qua rancor nullus, diſcordia nulla: ſed pax plena. In qua nullus eſurit, nullus ſitit: quia ſatietas illic perfectiſſima. Quatuor hæc bona in tribus verſiculis Propheta comprehendit, dicens. *Pſalm. 147* *Lauda Ieruſalem Dñm: lauda Deum tuum Sion.* Lauda corde, lauda ore. Quare? *Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum:* ecce ſecuritas. *Benedixit filijs tuis in te.* Ecce immortalitas: in dextera ejus longitudo dierum. *Qui poſuit fines tuos pacem.* Ecce pax & concordia. *Et adipe frumenti ſatiat te.* Ecce ſatietas. De gaudio huj⁹ be- *Pſalm. 96.* atæ ciuitatis alio loco dicit idem Pſalmiſta. *Sicut lætantium omniũ habitatio eſt in te.* Cõprehendit breviter, quod longis ſermonibus explicari non poterat. Non enim erit lætitia, qualis hic agitur, vbi de filiorum ſuſceptione lætamur: vel de munere diuitiarũ vel bonorũ gratulamur. Quod igitur explicari non potuit, ſumpta qualicũque ſimilitudine, dixit, vt potuit. Sicut lætantium, inquit, id eſt, vere lætantiũ: *Ioan. 1.* vt ſit expreſſio veritatis, & non nota ſimilitudinis: vt ibi, *tamquã vnigeniti à Patre:* *Septiformis beatorum actio.* idest verè vnigeniti. Iſtorum lætantium ſeptiformis eſt actio. Viuunt vita infinibili, ſapiunt arcana Dei, amant Deum & proximum, laudant quod oculus non vidit, quia ſunt inviſibilia, & q̃ auris non audiuit, quia ſunt in pace quietiſſima: nec in cor hominis aſcenderũt, quia ſunt incõprehenſibilia. Gaudent gaudio ineffabili, veloces ſunt, & ſecuri. Beati ſunt illi, qui illuc, ducente Domino, perveniunt: vbi omnis cogitatio vincitur, & cuncta deſideria ſuperantur. Vbi talis felicitas accipitur, quæ nulla contrarietate perdatur. A. Miſeri ſunt, qui ad tantam lætitiam non ſuſpirant. C. Quia dialogo noſtro finis imponend⁹ eſt: ſimul Chriſtum, qui omnis conſummationis finis eſt, deprecemur: vt ea, quæ tua interrogatione, ſiue mea reſponſione confecta ſunt, legẽtibus, necnõ & audientib⁹, ad meritum proficiant: vt ſic ædificatio proximorum, noſtrorum fructus fiat laborum. Quod nobis præſtare dignetur ipſe, de quo loquimur, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, mundi Redemptor, Electorum Conſtrater, Rex Angelorum: & vt breniter concludã, vita, merces, & lætitia omniũ Sanctorum: cui, cum Patre, & Spiritu ſancto, ſit laus, honor, & imperium, per infinita ſæcula ſæculorum, AMEN.

Finis Dialogi Cæſarij Monachi Ordinis Ciſtercienſis.

APOLOGIA PRO CAESARIO.

HVnc Scriptorem aliqui reprehendunt, quaſi fabuloſum: alij etiam, quaſi erroribus refertum. Vtriſque ſatisfaciendum. Prioribus quidem, fatendo, quædam ab illo narrari, quæ fidem non videantur mereri; ſed illa paucißima ſunt, & omnia ferè diuerſo à reliqua hiſtoria charactere expreſſa. Sanè hic author ſub atteſtatione diuini numinis proteſtatus eſt initio, ſe nihil in totò opere illo finxiſſe. Addidit autem. *Si aliqua fortè aliter ſunt geſta quàm à me ſcripta, magis eis videtur imputandum, à quibus mihi ſunt relata.* Pauci ſunt hiſtorici, etiã Eccleſiaſtici, qui non aliquando falſa pro veris recipiant. Pauca autem illa, quæ apud noſtrum Cæſarium videntur falſa ſeu fabuloſa, cur talia ſint habenda compẽdio aperire docebo. Nec enim ſufficit dicere, hoc vel illud videri incredibile, aut fabuloſum, videri delira, &c. (ſic enim & diſcipulis Chriſti deliramenta videbantur, quæ de ejus reſurrectione narrabatur,) ſed cur hoc vel illud fabuloſum meritò videatur, declarandum. Poſterioribus autem, qui quædã erronea, aut ſuſpecta, in hoc opere Cæſarij reperiri putant, paulò fuſiùs eſt reſpondendum: ſingulas propoſitiones, quæ videntur poſſe forſitan notari, expendendo. Quid enim in eo aliqui reprehendant, præter vnum caput, ignoro. Accepi enim à viris doctis, illud reprehendi, quod narrat Diſtinct. 12. cap. 37. de Guillelmo Monacho Cœnobij S. Petri, ſeu Heiſterbach, (cujus etiam alumnus erat Author) qui alteri Monacho poſt mortem apparens, dixit ei, ſe eſſe in pœnis, non tamen ignem Purgatorij pati; ſed ſolùm à gloria retardari ſeu differri, & hac dilatione cruciari.

Verùm authoritatibus multis videtur apertè probari, nonnullos poſt mortẽ igne non cruciari, ſed ſola dilatione beatitudinis: nec hoc vlli articulo fidei, aut Eccleſiæ, vel Pontificum, aut Patrũ doctrinæ aduerſari. Sancta Birgitta, ſeu vt vulgò appellatur, Brigidda, apertiſſimis verbis hoc docet & docetur in libris Reuelationum ſuarũ, quas Eccleſia probauit, nec vllus hactenus Catholicus reprehendit. Libro enim 4. cap. 127. illam ſic alloquitur beata Virgo Deipara, de quodam Presbytero Eremita defuncto. *Attende filia, & ſcias, quòd anima iſtius Eremitæ amici mei, ſtatim cùm egreſſa fuit de corpore ejus, introiſſet in cœlum: niſi quia non habuit in morte perfectum deſiderium perueniendi ad præſentiam Dei & ejus viſionem. Et ideo detinetur nunc in illo Purgatorio deſiderij, vbi nulla pœna eſt, niſi ſolum deſiderium perueniendi ad Deum. Sed tamen ſcias, quòd antequam corpus ejus intret ſub terra, anima ejus introducetur in gloria.* Hæc à B. Virgine ſibi dicta teſtatur S. Brigidda, purgatorium quoddam conſtituens in ſola pœna damni, & in cruciatu animæ, quæ à beatitudine retardatur. Spes enim quæ differtur, affligit animam.

Sed eadem multò fuſiùs ea de re diſſerit eodem lib. c. 7. vbi poſtquã Angelus ei declarauit, eſſe multa loca, in quibus animæ puniuntur poſt mortem, ſcilicet Infernum, Limbum, & Purgatorium, addit. *Vltra locum iſtum,* purgatorium ignis, *eſt locus alius, vbi minor eſt pœna: quæ non eſt alia, niſi defectus virium in fortitudine, & pulchritudine, & conſimilibus. Sicut per ſimile dico, quaſi ſi aliquis eſſet infirmus, & ceſſante infirmitate vel pœna nihil haberet de viribus, donec paulatim recuperaret. Tertius verò locus ſuperior eſt, vbi nulla alia pœna eſt, niſi deſiderium perueniendi ad Deum. In primo loco ſupra tenebras (infernus) eſt maxima pars purgatorij, vbi vidiſti illam ſupradictam purgari: ibi eſt dæmonum tactus: ibi per ſimilitudinem apparent venenoſi vermes, & ſimilitudo animalium ferocium. Ibi calor eſt & frigus, ibi tenebræ & confuſio, quæ procedunt de pœna, quæ eſt in inferno. Ibi quædam animæ habent minorem pœnam, & quædam majorem, juxta quòd erant peccata emendata pro eo tempore, quo anima cum corpore manſit. Deinde magiſter, id eſt juſtitia Dei, profert aurum, id eſt animas, in alia loca, vbi non eſt niſi defectus virium: in quibus animæ tamdiu morabuntur, donec refrigerium habebunt, vel de ſpecialibus amicis ſuis, vel de ſancta Eccleſia continuis operibus. Nam anima, quò majus auxilium habebit de amicis, eò citius conualeſcet, & liberabitur ab illo loco. Poſt hæc anima fertur in locum tertiũ, vbi non eſt pœna, niſi deſiderium perueniendi ad Dei præſentiam, & ejus viſionem beatam. In hoc loco morantur multi, & nimis diu; præter illos, qui in mundo dum vixerunt, non perfectum deſiderium habuerunt perueniendi ad Dei præſentiam, & ejus viſionem. Scito etiam, quod multi moriuntur in mundo, ita juſti & innocentes, quod ſtatim perueniant ad præſentiam, & viſionem Dei. Quidam verò peccatis ſuis cum bonis operibus ſic emũdatis, quòd animæ eorum nullam ſentiant pœnam. Sed pauci ſunt, qui nõ veniant in locum, vbi eſt deſiderium perueniendi ad Deum. Ideo omnes animæ in tribus iſtis locis morantes, participant de S. Eccleſiæ precibus, & bonis operibus, quæ fiunt in mundo,* &c. Ne quis autem has Reuelationes tamquam aniles fabula, putet habẽdas, eas probarunt Pontifices, Bonifacius 9. in bulla Canonizationis S. Brigiddæ, & Martinus 5. in Confirmatione ejuſdem bullæ: Concil. Baſil. & Conſtant. Corduba lib. 10. q. 44. Caniſ. lib. 1. de B. Virg. c. 7. Michaël Mediu. & alij. Et oratio, quæ in Feſto ejuſdem S. Brig. dicitur, ſic inchoatur. *Domine Deus noſter, qui B. Brigiddæ per filium tuum vnigen. ſecreta cæleſtia reuelaſti.*

Beda lib. 5. hiſtor. c. 13. & Helinandus ad an. 671. ſcribunt, oſtenſum fuiſſe cuidam animæ, quæ poſtea ad corpus redijt, præter infernum, cœlum, & purgatorium ignis, quoddam quaſi pratum amœnum, in quo degebant animæ, quæ nihil patiebantur pœnæ ſenſibilis; ibi tamen manebãt, quia nondum erant idoneæ viſioni beatæ.

S. Gregor. 4. Dialog. c. 25. Sunt quorumdam juſtorum animæ, quæ à cœleſti regno quibuſdam adhuc manſionibus differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur, niſi quod de perfecta juſtitia aliquid minus habuerunt?

6. Quod de Beatrice moniali dicitur, illam abjecta veſte Religioſa exiſſe è cœnobio, & B. Virginé ejus locum in cœnobio ſeruaſſe, vt fabuloſum reijci, ideo in noſtra editione non poteſt argui: *Diſtinct. 7. Cap. 35.*

7. Similiter quod dixit diſt. 12. c. 35. apparẽs monialis poſt mortẽ, ſibi nihil profuiſſe S. Ioannẽ Evãg. quem in vita ſingulariter coluerat, non eſt in noſtra editione, ideo non poteſt argui: quamvis ea verba in bonum ſenſum poſſent accipi; quod ſcilicet non adfuerit ſibi tunc, ſenſibili ſeu viſibili auxilio, S. Ioannes.

Quod nouitiũ ſcribit poſt mortẽ Abbati peccata confeſſum, non eſt de ſacramentali confeſſione, quam abſolutio ſecuta ſit, accipiendum: ſed de ſimplici reuelatione Abbati facta. *Diſtinct. 3. Cap. 25.*

Quod anima Lantgravij damnata dixit, ſi filij ejus reſtituerẽt, quæ ipſe rapuerat, bona Eccleſiæ, magnum ei remedium fore, neſcio an quis etiam reprehendat. Sed cùm multi olim ſenſerint, viuorum ſuffragia prodeſſe aliquomodo damnatis, quorum ſententia, etſi falſa, nulla tamen cenſura adhuc notata eſt: cùm etiam Scotus & alij valde probabiliter putent, damnatorũ pœnas, quas pro venialibus patiuntur, aut pro mortalibus remiſſis in hac vita quoad culpam, poſt aliquod tempus finiri, nec fore æternas, ac proinde damnatorum pœnas multum cum tempore minui: qui dixerit ſimiliter, augeri pœnas impiorum, quamdiu eorum poſteri bona ab eis injuſtẽ vſurpata detinent, & minui, quando ea reſtituunt, non videbitur cẽnſura feriẽdus: ſaltem enim accidentalis eis pœna accreſcit vel tollitur ex poſterorum peccatis ad eorum imitationem admiſſis, vel correctis. *Diſtinct. 1. Cap. 34.*

Sed vt finem huic Apologiæ imponã, ſi hoc adeo putaretur abſurdũ, dicendũ eſſet, ijs, quæ dixerũt dæmones & damnati, non eſſe neceſſario fidem habendam: referri tamen, quæ illi dixerunt, non videri injuſtum, etſi nonnulla non videantur fide digna. Quæ reſponſio etiam applicanda eſſet quibuſdam alijs difficultatibus ſuprà allatis. Certè in vitâ S. Bernardi legitur dæmon dixiſſe interrogatus, ſe in gloria fuiſſe; & tamen hoc meritò abſurdum reputant communiter Theologi. Non ideo autem liber vitæ S. Bernardi contemnitur aut reprobatur. Plurimi ſunt authores Eccleſiaſtici, in quorum operibus næui aliqui deprehenduntur, nec ideo tamen damnantur illa opera. Cæſarius ergo, qui præclaro illo miraculorum Dialogo & mores inſtruit & ad virtutem maximè accendit, fidem quoque Catholicam de Invocatione B. Virginis, de veritate corporis Chriſti in Euchariſtia, & de alijs dogmatibus, defendit, nulliuſque explorati erroris poteſt argui, non adeo debet contemni, vt ejus lectio deſeratur: ſed debet vt Author vtiliſſimus cõmendari. Quæ tamen & ille ſcripſit, & ego pro ejus defenſione dixi, judicio S. Sedis Apoſtolicæ ſubmitto.

NOTÆ IN DIALOGVM CÆSARII.

Ad Diſtinctionem primam.

INitio huius operis monui, ea, quæ forẽt dubia, diuerſo charactere eſſe excudẽda. Quædam tamen, quorũ explorata eſt veritas, diuerſo illo charactere dare coacti fuimus, ob anguſtiam chartæ, quæ non potuiſſet alioqui ad materiã paginæ aſſignatam, paginis ſequentibus priùs impreſſis, ſufficere. Eam ob cauſam hoc caput ſecundum, quod certum continet dogma, diuerſo illo charactere excudere, neceſſe fuit. *Cap. 2.*

Cap. 32. Quod de juuene rediuiuo à mortuis ſuſcitato in hoc Capite narratur indubitatum eſſe debet. Hic enim poſtmodum Ciſterciẽſe Inſtitutum amplexus eſt: ac demum Morimundi Abbas ordine duodecim^us^ anno 1178. electus eſt. Quo in munere præclarè ſe geſſit, & ob vitam ſanctiſſimè peractã inter Beatos Ordinis locum ſortitus eſt. Huius ſynchronus fuit Hermannus, Loci S. Mariæ eiuſdem Ordinis Abbas, qui eum ſæpè vidit, & nũquam eum vel leuiter ſubridentem notare potuit. Ab hoc Hermanno author noſter hiſtoriam hanc accepiſſe ſe fatetur. Quæ in fine capitis dicuntur de anima ſphærica, oculos ante & retro habente, diverſo charactere exarata ſũt: ne quis ignarus inde decipiatur: & animæ figuram ſic eſſe, vel oculos, &c. arbitretur. Bonũ tamen ſenſum habent. Nam animæ ſeparatæ, vt & Angeli, ſunt in certo loco diuiſibili definitiuo & finito, & hic locus exiſtentiæ eorũ, ſiue vbicationi reſpondens, ſphæricus eſt. Quia autẽ anima eſt indiuiſibilis, videt quæ ante & retro ſunt, ſicut ſi corpus eſſet, & oculos ante didicit, ſed ex rumore incerto, collegit.

Etiam hæc narratio quoad aliqua ſuſpecta eſt. Nec enim arbitror magum in inferni veſtibulum à dæmone fuiſſe verè deportatum; aut animam Lantgravij defuncti euocatam aſcendiſſe, & magũm allocutam fuiſſe: ſed phantaſticè totum negotium, quod ibi narratur, geſtum fuiſſe: ſic enim ſolet dæmon mira & magna hominibus exhibere, ſenſus eorum, aut etiam phantaſias, decipiendo. Quòd ſi id realiter geſtum fuit, Dei ſpeciali nutu actũ eſt: ſicut cùm Pythoniſſa Samüelem excitauit, & Saülẽ alloqui curauit: 1. Reg. 28 nõ propria aut diabolica virtute, ſed Dei ſpeciali cõceſſione. Quod item Lantgrauius dixiſſe refertur, magnum animæ ſuæ remedium collatum iri, ſi filij eius iniuſtè ab eo vſurpata reſtituerent, non eſt certum: probabilius enim eſt, pœnas mortalibus nunquam per Confeſſionẽ vel aliter remiſſis debitas, in inferno non minui. Accidentalis tamen quædam pœna ſeu triſtitia damnatorũ poteſt forſan minui, poſterorum bonis operibus, atque reſtitutione ablatorum: ſed non videtur hoc magnũ animæ refrigerium dici poſſe, vt hic dicitur. *Cap. 34.*

Quod de Chriſto pedes Godefrido lauante dicitur, aut per viſionẽ ſolùm contigit: aut Angelus Chriſtum repræſentans id officij Godefrido exhibuit. Quod item ipſe Godefridus dicebat, nihil in oratione dicendum, ſed ſolùm de Chriſti paſſione & alijs myſterijs cogitandum, hunc ſenſum habet, quòd dum pſallimus, & officium perſolvim^us^ *Cap. 35.*

Capite 40. Hæc beata ſanctas quaſdam imitata eſt, Eugeniam, Marinam, & alias: quæ ſeauus mentitæ, viros inter Religioſã vitam duxerunt. Quod ſpeciali Dei inſtinctu factum fuiſſe, credendum eſt: nec eſt in exemplum trahendum.

Ad Diſtinctionem Secundam.

Capite 2. Dubia eſt hæc narratio. Null⁹ enim ci⁹ author vel teſtis profertur, nulla perſona nominatur ſed ſolũ quidã iuuenis, quidam Sacerdos, quidam Epiſcopus, incerta diœceſis. Res adeò celebris & ipſo ſæculo Cæſarij geſta, non potuiſſet eſſe tã abdita, vt nec Epiſcopi, nec diœceſis, aut iuuenis nomen proprium poſſet indicari. Vt mittã alia, quæ humanam fidem ſuperare videntur.

Capite 3. Incerta etiam eſt hæc hiſtoria: quæ ſi vera eſt, non ſub S. Patre Bernardo Claræ-vallis Abbate contigit: ſed ſub alio Bernardo Hiſpano, Cœnobij Carletenſis monacho, & Martyre. Sic Manrique tom. 3. Annalium ad an. 1170. cap. 4. ex archiuis Populeti, & authoribus ab eo laudatis. Vocatur nũc S. Bernardus de Abziras ab oppido, iuxta quod paſſus eſt mortem pro Chriſto. Certè non potuiſſet tãtum miraculum ſcriptores vitæ & miraculorum S. Bernardi latere, cuius tamen nullus illorum meminit.

Capite 5. Hanc etiam incertam arbitror: cùm is, qui illã Cæſario recitauit, ex rumore ſolo, (qui plerumq; falſus eſt,) quaſi rem in alieno regno geſtam audierit.

Capite 10. Nec hanc hiſtoriam auſi certam dicere, cùm incerto etiam rumore nitatur: quæ ſi vera eſſet, fuiſſet olim in Cœnobio S. Victoris Pariſiẽſis ſcripto mandata, quod non arbitror factum, niſi forſan ea ipſo Cæſario.

Cap. 11. Non eſt probabile, Pontificem iuſſiſſe, vt mulier ſic nudata veſtibus compareret coram ſe & Cardinalib⁹, aut eã ſine vlla ſatisfactione dimiſiſſe, pro tantu crimine, & ſibi aut Cardinali de hac Põtificis ordinatione murmuranti, dæmonis poſſeſſionem imprecatum fuiſſe.

Cap. 17. Nec certum videtur, quod præcipuum eſt hui⁹ hiſtoriæ: ſcilicet S. Bernardum ſacram communionem dediſſe moribundo, qui nolebat concubinam dimittere, ſed ſolum de hoc dolebat, quod non poſſet dolere. Licet enim is qui hanc hiſtoriã Cæſario recitauit Remis fuerit, quãdo illa ibi cõtigit: potuit tamen res aliter in cubiculo fieri, aliter in vulgus ſpargi. Credibile eſt, Sanctum Bernardum eum verbis ſuis, tũ meritis, paulatim hominem ad veram contritionem diſpoſuiſſe, & tum demum ei ſacram Euchariſtiam præbuiſſe. Scio Nauar. & quoſdam alios, hoc dolore, quo quis dolet ſe non ſatis dolere, ad abſolutionem cõſequendam, contentos eſſe: ſed nec ipſi, nec alij, viri probi abſoluerent hominem nolentem à cõcubina recedere. Nobiſcum etiam hic ſentit Cæſarius, nec poteſt, niſi iniuſtè, in hoc logg(?)ari.

Capite 24. & 33. Quæ de fornicatore dicũtur, & de vſurario à bufonibus deuorato, vtrũ credibilia ſunt. Certè præceptum Sacerdotis vſurario impoſitum iacendi in medio bufonum, iniuſtum fuiſſet. Quæ autem cap. 21. 23. & 30. referuntur, ſunt incerta.

Ad Diſtinctionem Tertiam.

Cap. 2. 3. & 6. Cap. 2. & 3. dubia & incerta ſunt. c. 6. dicitur dæmones, cũ ſibi corpora formãt, non habere docta: ſi verum eſt, videtur id Deo prouidente fieri, ne facilè illudant hominibus prudentibus.

Quòd dæmones in obſeſſis peccata per Confeſſionem non tecta prodant, etiam noſtri temporis hiſtoriæ declarant: præſertim hiſtoria obſeſſæ de Veruino. *Ibidem.*

Quæ de Hunis hic dicuntur ex cõmixtione feminarum & dæmonum genitis; de Merlino quoque ex dæmone & ſanctimoniali generatu, Author ex veteribus hiſtoricis ſumpſit: illa tamen incredibilia ſunt. *Capite 11.*

Hiſtoria illa de nouitio, qui Abbati in ſomnis confeſſus eſt, refertur etiam ab authore Exordij diſtinct. 6 cap. 8. & ab Helinando in chronico ad an. 1185. Hi autem duo famulum vocant, & Helinandus ait, Cellerarij famulum fuiſſe, & confeſſum in hac vitæ peccatum aliquod inter cætera confeſſori pauperum, quod ille non auſus eſt recipere, ſed iniunxit, vt Abbati, qui tunc aberat poſt eius reditum illud cõfiteretur. At ille Abbate nõdum reuerſo obijt, eique poſtea apparẽs confeſſus eſt illud peccatum. Meliùs nouit hanc hiſtoriam Helinandus Gallus in Gallia ſuo tempore, & dum ſcriberet ſuum chronicũ, geſtam, quàm Cæſarius, & Author Exordij, qui in Germania eam ſcripſerunt. Non fuit autem hæc Confeſſio Sacramentalis, nec eam abſolutio ſecuta eſt: ſed fuit reuelatio ſeu confeſſio, ſed non ſacramentalis. Quod autem dixit ille famulus, non potui ſaluari, niſi feciſſem tibi confeſſionem meam, hoc ſanè notat Cæſarius eſſe intelligendũ, non potui è pœnis purgatorij eripi, niſi hac præſcripta diuinitus confeſſione præmiſſa. Si enim non deceſſiſſet in gratia, nihil ei profuiſſet illa confeſſio. *Cap. 25.*

Fabuloſa videtur eſſe narratio de dæmone volente peccata confiteri, indulgentiam cõſequi ſperante. Scit enim dæmon peccatum ſuum eſſe irremiſſibile. Forſaſſis dæmon finxit ſe veniam ſperare, vt Sacerdoti illuderet, vel eum impuris cogitationibus inquinaret, &c. *Cap. 26*

Suppoſuit Pontifex, vt videtur, eum qui ſe ſine Ordine ſacrum facere confeſſus eſt, & nolentem à ſacrificãdo in poſterum reſipiſcentiam polliceri, fictè confeſſum fuiſſe, & non ſeriò, ſeu animo abſolutionis à peccato obtinendæ: alioqui enim nõ diceretur blaſphema illa confeſſio, nec eſſet reuelanda, qua quis ſeriò ad ſacramentum pœnitentiæ acceſſiſſet: licet onus à Confeſſario iniunctũ non acceptaret. Credibile eſt, à Cæſario omiſſum aliquid ad deciſionem huius caſus pertinens. *Cap. 27.*

Certũ eſt, multos huiuſmodi ſacerdotes ſtolidos & ignaros ad noſtra vſque tempora extinctos. *Capite 42. & 43.*

Hiſtoria illa de Abbate nigro carnes comedente, non eſt in exemplum trahenda. *Cap. 47.*

Sicut nec ſequens, ſi vera eſt. Nam communiter homines negligentes leuiſſimam pœnitentiã acceptant: ac nullus redit ad maiorẽ petendam. *Cap. 48.*

Ad Diſtinctionem quartam.

Lapſus eſt hic Cæſarius. Nec enim Regẽ, ſed Regis fratrẽ S. Bernard⁹ veſtes Religionis induit: nec ei pœnitẽtiã illam iniunxit, ſed Arnulfo de Maiorica: de quo Author Exordij diſtin. 3. capite 17. *Capite 2.*

De hoc fure ſuſpendendo à S. Bernardo erepto, plura Exordium diſt. 2 cap. 15. *Ibidem*

Hiſtoria de S. Berna. calceos lõgẽte, incerta eſt. *Cap. 7.*

Hæc hiſtoria eadem eſt cum ea, quæ habetur in Exordij diſtinct. 5. cap. 13. ſed imperfectè à Cæſario refertur. Hic enim Religioſus, vt in Exordio dicitur, infirmarij officiũ exequebatur in quodam Cœnobio Præmonſtratenſi, & deſperatione *Cap. 83.*

victus cultro ſe ſauciauit, & à dæmonibus ſemiviuus in murum delatus eſt, vnde eum fratres repertum depoſuerunt.

Cap. 97. Hæc hiſtoria habetur in Exordij diſtin. 3 c. 23. Ibi monachus ille Petrus Toloſanus dicitur à S. Bernardo olim cõuerſus. Nec ibi dicitur, voluiſſe ad ſæculum redire, ſed ſtatuiſſe ſibi virilia ſecare, ne tentationi ſuccũberet: nec à carnificem ſomnis exectus, & eius pudenda cani proiecta: ſed ab Angelo vice medici imaginariam illã abſciſſionem paſſus. Et cùm hiſtoria illa celebris fuerit in Ordine, vt ipſe Cæſarius ait, author Exordij, qui monachus fuit Claræ vallis, vbi illa contigit, eam ſine dubio nouit, ac proinde melius eam recitauit, quã ipſe Cæſarius exterus, & alterius nationis.

Ad Diſtinct. 5.

Cap. 4. IVuenis à diabolo ex circulo raptus non videtur realiter admiſſus ad infernum, aut eò delatus, vnde pœnas infernι videret: ſed ſolùm illuſiones & phantaſias paſſus.

Cap. 18. Magna Epiſcopi ſimplicitas fuit, iniſigere mago in remiſſionem peccatorum eius, vt maximum committeret peccatũ, & magicis ſuis artibus dæmonem aduocaret & interrogaret, licet ob finem bonum id fecerit. Non ſunt enim facienda mala, vt veniant bona. Illo enim ſæculo & vicinis, Principes cogebant eos, qui alicuius criminis infamia laborabãt, per duella ſe purgare. Ferro quoque cãdenti veritas tũc explorabatur. Ea fuit ſæculi illius ſimplicitas.

Cap. 36. Fabuloſa videtur eſſe hæc narratio: licet abſolutè potuerit dæmon obſequi militi, & omnia exequi, quæ hic narrantur, non tamen animo beneuolo, ſed ad perdendum tandem herum ſuum. Et quod Cæſarius in fine ait. *Dicam tibi aliud diabolicæ bonitatis exemplum*, Ironicæ dictum puto.

Cap. 37. Videtur hæc hiſtoria certa: ſed à quo ipſi ita ducta fuerit anima huius Everardi, non conſtat. Similia habes exempla apud Auguſt. lib. de cura pro mort. agenda c. 11 & Greg. 4. dial. c 26. & 36.

Cap. 47. *Peccauitne incluſa*, &c. Si quis per ignorãtiam inuincibilem Satanam putans eſſe Angelũ lucis, illum admittat, & eius hortatu bona opera faciat, & bona intentione, in hoc opere non ſolùm nõn ineſt malitia, ſed eſt bonitas & meritum. At hoc non intendit dæmon, ſed ſiquã ſo talia ſuadet, poſtea paulatim ad vanam gloriam aut ad alia peccata hominem inducere conatur: & hic eius eſt finis primò intentus.

Cap. 54. Quod dicitur ſubitus horror ex præſentia dæmonum oriri, non ſemper contingit, niſi quando apparet: cùm dæmones ſint nobis paſſim præſentes, nec tamen horreſmus.

Ad Diſtinct. 6.

Cap. 2. DIfficile eſt tãtã ſimplicitatẽ ſibi perſuadere, ea tamen ſuppoſita, & obedientiæ iũcta, poteſt magna à Deo obtinere, ad ſuperbos maximè & aſtutos confutandos.

Simplicitas Vuerimboldi potiùs dicẽda eſſet fa-

moriens, meruit, & non peccauit. Quod & exemplo vitæ Patrum Cæſarius confirmat: & nos alia poſſemus proferre, ſi opus eſſet.

Ad Diſtinct. 7.

SÆpè ſudatunt imagines Chriſti & ſanctorũ, cũ impenderẽt mala. De imagine Chriſti crucifixi id legitur in vita S. Franciſci Xauerij, de imagine S. Pauli apud Baronium in Anal. Cap. 2.

Parum probabile eſt, Sacerdotem adeò ignarũ fuiſſe, vt ſolam Miſſam de B. Virgine ſciret legere. Cap. 4.

Dormientes peccare poſſumus, & mereri, Hoc tuetur cum Cæſario Corduba lib. 2. q. 23. & Medina 1 2. q. 71. art. 5. longè ante fin. Concluſ 4. & S. Thom. ibid. pro hac ſententia allegatur. Quando, inquit Medina, ebrius blaſphemat, percutit, & omittit præceptum: ſi hæc opera fuerunt præviſa, tunc etiam peccat, licet tunc non ſit mentis compos. Nam ad hoc, quod talia opera ſint peccata, ſatis eſt, quòd fuerint volita in cauſa præcedenti. Probat & ex Ariſt. dicente, ebriũ, qui occidit, duplicẽ pœnam mereri, ebrietatis ſcilicet & homicidij. Cõtraria tamẽ ſententia probabilior eſt: quia actio non eſt bona vel mala niſi ſit libera & voluntaria. Ideo quando non eſt libera aut voluntaria (vt in ſomnis, in ebrietate, &c.) non eſt etiam tunc bona vel mala: licet talis fuerit in cauſa. Cap. 14.

Quædam de Monacho Chriſtiano referuntur, quæ forſan non probabũtur: vt quod ſibi viſus fuerit à B. Virgine & Friederico Imperatore ſepeliri, quod ſomnium poteſt reputari. Eapropter dicerto charactere expreſſimus initium vitæ eius. Cap. 16.

Non auſim omnia probare, vt nec improbare, quæ de hoc milite hoc loco referuntur. Cap. 33.

Hoc caput omiſimus: cauſã co loco declarauimus: quæ non eſt hic repetẽdã. Cap. 35.

Non reperitur cœnobiũ in Lõgobardia, Caritzus dictũ, vera tamen eſt hiſtoria iſta. Cæſarius Germanus perperam ſæpè expreſſit nomina propria Cœnobiorum aliarũ nationum: vt cùm Diſtinct. 12. cap. 48 pro Longoponte Fontaneliam poſuit. Cap. 38.

Quod hic dicitur de victoria Vualteri de Birbach in torneamento per ſpiritũ, qui eum repræſentabat, & creditu difficile eſt, quia actio illa erat illicita: & præterea, hoc idem de B. Ioanne à Monte mirabili, qui poſtea Longoponte monach effectus eſt, in eius vita narratur. Cap. 39.

Hæc eadem hiſtoria & id genus aliæ in Exordii Diſti nct. 5. referuntur. Cap. 44.

Rara eſt hæc impiorũ in morte ſubitã & improuiſã contritio, quæ eis gratiam Dei conciliet. Cap. 58.

Difficile quoque creditu eſt, quod hic narratur, vt facinoroſus latro Sacerdoti noluerit cõfiteri ex inuincibili ignorantia: & tantum honoris ei mortuo ſit exhibitum. Cap. 59.

Ad Diſtinct. 8.

FAlluntur, qui putant hunc Conuerſum in toto Ordine Ciſtercienſi ſolùm 15. Religioſos ſic perfectos vidiſſe, vt cum Chriſto crucifixi viuerẽt: cùm de ſolo Cœnobio de Lucka, & de illius Cap. 18.

machia eſſe licita: ideo potuit miles ante illam cõmunicare, & aduerſariũ in Chriſtum blaſphemũ ſuperare,

Ad Diſtinct. 10.

Cap. 7. EMITA *cuncos*, alius codex, *Emite olera*.

Cap. 11. Compaſſio militis bona fuit: tamen ſocietas & pactum eius cum diabolo initum malum fuit, licet ei ſingulam ſolam conceſſerit, cui inſideret.

Cap. 13. Incertum valde eſt illud caput.

Cap. 17. Maldrum Germanis eſt ſextari⁹, ſeu menſura noſtro ſextario æquivalens. Maldri iterum fit mẽtio cap. 47.

Cap. 19. & 20. Hæc miracula ſimilia ſunt ei, quod olim in Beritho cõtigit: vbi imago Chriſti à Iudæis percuſſa ſanguinem multum fudit. de qua apud Athanaſ. tract. de ea re.

Cap. 34. 35 & 36. Hæc capita morem antiquum oſtendunt, purgandi ſe à crimine, tactu ferri candentis: qui licet ſit illicitus, tamen credebatur eſſe licitus.

Cap. 44. *Pagana.* Iudæam per errorem poſui pro pagana in præfat. huius operis.

Cap. 45. Parum ſpirituale ſimili exemplo narrat pueros verba cõſecrationis ſuper pana dixiſſe, & hunc igne cœlaſti abſumptũ, & illos velut mortuos diu iacuiſſe.

Cap. 52. Huic miraculo ſimile eſt, quod Gregori⁹ in dialogo narrat, de captiuo, cuius vincula ſolvebantur, quoties eius vxor, quæ eum mortuũ putabat, pro eo ſacrificium offerri curabat.

Cap. 56. Etſi non eſt incredibile mi aculum illud de auicula, incertum tamen eſt.

Cap. 67. Apparens ſeu vera bufonis reuiuiſcentia videtur ope dæmonum ab aliquo maleficio procurata & effecta, ad terrendum aut etiam lædendum Theodericum illum.

Cap. 70. Videtur naturaliter contigiſſe, quod hic narratur, licet ſatis ſit mirabile.

Cap. 71. Videtur à maleficio product⁹ hic ſerpens. Omiſi autem vltima verba illius capitis, ſc. *In orbita eundem ſerpentem matrona fertur bibiſſe.* Nec enim ſerpens in ſtomachũ demiſſus, potuiſſet in matricẽ deſcendere, aut per viam vrinæ tranſire. Vnde &

Cap. 72. difficile eſt, quod Alardus author noſter recitauit ſuæ olim nutrici contigiſſe: & ibi maleficium fuiſſe videtur. Sæpè etiam noſtris temporibus arte maleficorum huiuſmodi venenata animalia feminæ vomuerunt.

Ad Diſtinct. 11.

Cap. 11. & 12. ILLÆ reſurrectiones credibiles & certæ videntur. Narrat enim Author res ſibi notas, & ſuo tẽpore geſtas, & perſonas ac loca deſignat. Poſſet tamen quis dicere, hos non fuiſſe verè mortuos, ſed viſos fuiſſe mortuos, vt & aliàs ſæpe contigit.

Cap. 20. Rariſſimè hoc contingit, vt peſſimus homo in flagranti delicto captus & occiſus, huiuſmodi cõtritionem tam perfectam eliciat: & ſimilia exempla, niſi certa ſint, non facilè ſunt recipienda: quæ impiis, ſpe ſimilis conuerſionis, occaſionẽ præbere poſſunt in ſcelerib⁹ vſq; ad mortẽ perſeverãdi.

Si non habes me emendare, &c. propoſitio eſt de futuro conditionato, cujus ſcientia in Deo eſt; quocumque nomine velis illam appellare. Cap. 14.

Foniacum perveniret aliàs Fuſniacum. Gallicè Foigni vel Fuſgni; vtroque enim nomine appellatur: priore à vulgo; poſteriore à peritioribus. Cap. 30.

Hæc hiſtoria in Exordio etiam habetur. Incerta tamen fama ſola niti videtur. Cap. 36.

Fortaſſis nondum ciuis hic erat mortu⁹, ſed videbatur: vt ſæpe aliàs contigit. Cap. 37.

Incerta eſt hæc narratio; affinis ei, quæ vulgò dicitur S. Brunoni occaſionem conuerſionis & receſſus in eremum præbuiſſe. Hæc tamen poſterior multò incertior eſt: quæ autem hic à Cæſario refertur, nihil continet abſurdi, licet etiam incerta ſit. Cap. 49.

Hanc etiam, vt incertam, diuerſo charactere notauimus: licet incredibile nihil habeat. Ante octo dies Sacerdos & Parochus in his partibus mortuus eſt, qui noluit confeſſionem facere aut ſacram Eucharistiam ſumere, dicens ſe damnatũ. Phreneſi hoc deputari forſan poſſet, niſi & vita anteacta, & genus morbi, aliud probarent. Cap. 50.

Ad Diſtinct. 12.

VIdetur hæc hiſtoria de corpore mortuo à diabolo vegetato eadem eſſe cum illa, quã habet Gaufridus Serm. 16. in Apocalypſin. Huius Anthoris opera Deo juvante in lucem edituri ſumus. Cap. 4.

Incerta eſt hiſtoria, & parum credibilis: ſaltẽ quoad aliqua. Cap. 18.

Forſan hic non omnino mortu⁹ erat, & per ſolã viſionem ad loca pœnarũ inferni deductus eſt. Cap. 23.

Difficilis eſt hæc narratio de vſurario Leodienſi. Si enim pœnitens deceſſerat, quomodo ſepultura priuabatur? Si impœnitens, quomodo precibus vxoris potuit à pœna liberari, aut à Pontifice cœmeterij ius cadaueri concedi? Cap. 24.

Is qui defunctus eleemoſynas præpoſuit orationibus, morem fortaſſis ſpectauit clericorum, qui pro eo fuiſſent oraturi. Multos enim etiam hodie videre eſt clericos pro defunctis ſumma cũ negligentia, & verba dimidiando, orare. Alioqui per ſe ſpectata oratio non minoris eſt momenti, quàm eleemoſyna. Cap. 32.

Hoc purgatorium ſolius carentiæ viſionis Dei in Apologia pro Cæſario ſufficienti authoritate prolatum eſt. Cap. 37.

Purgatorij S. Patricij hiſtoriam manuſcriptam hic habemus, longè prolixiorem ea, quam habet Dion. Carthuſi lib. de nouiſſimis. Cap. 38.

Fontanellam ſcripſit Author pro Longo-põte. Non enim eſt Ordinis Ciſtercienſis Cœnobium in Gallia, Fontanella dictum. Eſt quidem vnum, quod Fontenetum dicitur. At ibi non vixit, nec hominem exuit Petrus Cantor, ſed Longo-ponte prope Sueſſionem. Nuper ejuſdem. Petri Cantoris oſſa iterum tranſlata ſunt, cum oſſibus aliorum beatorum ejuſdem Cœnobij. Cap. 48.

FINIS.

DISTINCTIO I. *De Conuerſione.*

CAPVT 1. DE Inſtitutione Ordinis Ciſtercienſis.
2 Quid ſit Cōuerſio, vnde dicta, ſpecies eius.
3 De Priore, qui conuerſus eſt, vt aliquid raperet.
4 De Nouitio conuerſo in Hēmenrode, de quo ait S. Dauid, *Non omnibus datum eſt*,
5 Quibus occaſionibus homines conuertantur.
6 Decani Leod. prædicatione S. Bernardi cōuerſio.
7 Geuard⁹ Abbas in cuculla ante cōuerſionē viſus.
8 Maſcelini Clerici Epiſc. Maguntiæ conuerſio.
9 Magiſtri Stephani de Vitreio cōuerſio.
10 Sacerdotis, qui cum furto receſſit, conuerſio.
11 Canonici, qui antequā indueret habitum, reſilijt.
12 Henrici Abbatis conuerſio.
13 De eo, qui debitorū cauſa egreſſus, non redijt.
14 Mors Leonij Nouitij apoſtatantis.
15 Horrenda mors Beuventhonis Nouitij, & quòd non liceat Nouitijs ad ſæculū redire poſt votum.
16 Conuerſio Henrici contracti de Claravalle.
17 De Authore huius Dialogi.
18 Gerlacus, occaſione cuiuſdā ſermonis conuerſus.
19 Henrici fratris Regis Franciæ cōuerſio.
20 Nouitius in ſomnis in ſpecie infantis viſus.
21 Theodoricus & Bernar. viſione veniæ cōuerſi.
22 Odulphi Epiſcopi Oſemburgenſis conuerſio.
23 Henrici Camerarij conuerſio.
24 Gerlaci Sacerdotis conuerſio.
25 Miles ꝓpter votum conuerſionis ſanatus.
26 Quòd Deus peccatorē differat ob pœnitentiā.
27 De errore Ludouici Lātgrauij de prædeſtinatiōe.
28 Quòd quidam conuertuntur propter paupertatē
29 Canonicus ob erubeſcentiā furti conuerſus.
30 Adoleſcētis à femina quā impræguarat cōuerſio.
31 Vir nobilis conuerſionis cauſa gladio ſubtractus.
32 Abbatis Morimundi rediuiui conuerſio.
33 Dānatus ſocio apparēs conuerſionis author fuit.
34 Viſa pœna Lantgrauij necromantic⁹ conuertitur
35 Cōuerſio & reuelationes Godefridi Villarienſis.
36 Modus & forma conuerſionis.
37 Valeranus armatus ad Ordinem venit,
38 Humilis conuerſio Philippi Abbatis.
39 Quidam Ordines ſacros celantes Conuerſi facti.
40 De mirabili conuerſione beatæ Hildegundis.
41 Vidua in veſte Conuerſi ciuitate exit.
42 Mechtildis magiſtræ in Fuſorch cōuerſio.
43 Helwidis Abbatiſſæ conuerſio.

Diſtinctio 2. *De Contritione.*

CAPVT 1. COntritio quid ſit, & vnde dicta, eius ſpecies.
2 Apoſtata elegit duo millia annorū in purgat.
3 De apoſtata, miraculo S. Bernardi contrito, &c.
4 Sacerdotis, cui colūba hoſtiā abſtulit, contritio,
5 Hildebrandi impœnitentia, & pœna eius mortui,
6 De Godeſchalco vſurario, & vſuræ grauitate.
7 De Lupoldo Epiſcopo.
8 Scholaris præ contritione confiteri non valens.
9 Mulieris, quæ de filio concepit contritio.
10 Nobilis iuuenis, qui Chriſtum negarat, contritio.
11 De conuerſo, qui peccatū vſq; ad mortē celarat.
23 De puella in Linle baptizata.
24 Dixit quis Epiſcopos Germaniæ nō poſſe ſaluari
25 De Monacho Claræuallis, qui Epiſcopatū renuit.
26 Epiſcopi Lombardiæ reſponſum notatu dignum
27 Diœceſis Coloni. calamitas: de terra ſancta, &c.
28 Angelorum & dæmonū pro vſurario contentio.
29 Vſurarij, quem bufones deuorarant, contritio.
30 Theobaldi vſurarij contritio.
31 Pecunia vſurarij pecuniam cōuentus deuorauit.
32 Contritio cuiuſdam nobilis, ab Henrico Saxonum Duce excæcati.

Diſtinctio 3. *De Confeſſione.*

CAPVT 1. COnfeſſio, quid ſit qualis eſſe debeat, &c.
2 Sacerdotē cōfeſſū nequit dæmon accuſare.
3 Seruum quoque confeſſum prodere non poteſt.
4 Sacerdos pſalmum pro illuſione nocturna in cōfeſſione iniunctum negligens in genital. punitur.
5 Præmonſtratenſis clericus ſine confeſſione peccati venialis ad obſeſſum accedēs, ab eo notatus.
6 Virgo dæmonis nequitiam confeſſione vincit.
7 Viro ficté confeſſo dæmon peccata obiecit.
8 Puellæ ſtuprū ante confeſ. dæmon nouit, nō poſt.
9 B. Bernardus vt incubum dæmonem fugauerit,
10 Filiam Sacerdotis dæmon corrupit.
11 Femina fatetur 6 annis ſe cum dæmone peccaſſe
12 Ioānes ſcholaſtic⁹ cum dæmone peccaſſe fertur.
13 Suſa iæ ciuis à dæmone feminā mentito raptus,
14 De Hunis & Merlino, & incuborum filiis,
15 Monialis confeſſa à dæmonis infeſtatione libera.
16 Sacerdos à dæmone decept⁹ cōfeſſione liberatur,
17 Femina homicida ab incēdio confeſſione erepta,
18 Hæreticus ope confeſſionis igne non læditur.
19 Hæretici man⁹ combuſta, ſed confeſſione ſanata eo recidiuante combuſta apparens, ei necē affert.
20 Miles virtute confeſſionis aduerſarium ſuperat.
21 Fur beneficio confeſſionis mortem euadit.
22 Alius à verſiculo pſalmi 108. morti adiudicatus.
23 Periclitantes in mari confitente reo liberantur.
24 Epiſcopus moriens ob exēplum renuit confiteri.
25 Monachus moriens primò plenariè confitetur.
26 De confeſſore, qui cum adoleſcente peccauit.
27 Nouitius mortuus Abbati in ſomnis confitetur.
28 De confeſſione cuiuſdam dæmonis.
29 Quòd non liceat ſcripto ſolò peccata confiteri.
30 Quòd confitenti non licet prodere complicem.
31 De clerico, qui ſtuprarat concubinā confeſſoris.
32 Abbas monachum perſecutus, quòd ex alterius confeſſione intellexiſſet, ſua peccata eſſe illi nota.
33 Aliquādo confitenti licet illam perſonā prodere.
34 De eo, qui confeſſus eſt, ſe ſine Ordine celebraſſe.
35 Narratio de B. Simone Alnenſi Conuerſo.
36 Confeſſio cum voluntate peccandi facta, inutilis.
37 Confeſſor nummum recipit ſictè confeſſi,
38 Abbas fratri in copiā fecit, bona cœnobij largiens.
39 Mercatores præcepto confeſſoris non iurandi & non mentiendi obiecti ditiores facti ſunt.
40 Mulier iracunda per confeſſionem manſueſcit.
41 Qualis debeat eſſe confeſſor.

51 Peccator de modica pœnitētia tranſit ad maiorē.
52 Abbas iracundus parcens ad ſatisfactionē excitat.
53 Plebanus impiū blandè ad ſatisfactionē adducit.
54 Monachus aliorū orationibus adiutos confitetur.

Diſtinctio 4. *De Tentatione.*

1. Vita Religioſa tentatio: probatio hui⁹ rei.
2 3 De 7. vitiis capitalibus. De Superbia.
4 Conuerſus à ſuperbia cadauerū viſione liberatur.
5 Monachum caſtum at ſuperbū non timet dæmō.
6 Nouitius immunditias bibens ſuperbiam necat.
7 S. Bernardum calceos vngentem dæmon irridet.
8 Monachus elatus cereo benedicto diſparet.
9 Voces ſuperbas dæmon in ſaccum mittere viſus.
10 Sacerdotem vanum ſignatum inuadit dæmon.
11 Vetula verbum crucis irridens extinguitur.
12 Monachus ob ſtricta calceamēta à Rege arguitur.
13 Rex Romanorum ea de cauſa Abbatem corripit
14 Abbatis ſedentis in equo ſuperbo confuſio.
15 Paganus ſuperbiam & gulam noſtrorum arguit.
16 17 De ira. Servos ob verbū contentioſum occiſus.
18 Priori Chriſtus apparet in cruce ſpinis ligatus.
19 Chriſtus monachū repellit à ſe ob durius verbum
20 Scholaris conuicium in Abraham morte luit.
21 Militis blaſphemātis fili⁹ tonitru mox extinctus.
22 Virgo iracunda in ſepulchro furſum cremata.
23 24 De invidia. Monachi ex inuidia vexati triūphus.
25 26 Puella ſorori invidens. Exemplum de invidia.
27 28 De acedia. Acedioſus ad vigilias non ſurgens.
29 Crucifixus dorſum vertit dormienti in oratione.
30 Tentationes & viſiones monachi cuiuſdā.
31 Tentatio Henrici converſi, quòd illegitimus eſſet.
32 Viſus ſerpens in dorſo converſi deſidioſi.
33 Alteri dormitanti viſus eſt felis oculos claudere.
34 Monachū dormitantem dæmon ſtramine fœdat.
35 Circa monachum dormitantem apparent porci.
36 Abbas dormiētes in ſermone fabula mox excitat.
37 Miles tempore orationis dormiens quid audierit.
38 Somnolentum Crucifixus in maxilla percutit.
39 Recluſa tentata mira viſione ad cor redit.
40 Monialis deſperans in Moſellam ſeſe præcipitat.
41 Converſus ex deſperatione in piſcina ſe præfocat.
42 Monialis à quodam dementata in puteū ſe piicit.
43 Iuuencula ab amaſio ſpreta ex triſtitia ſe ſuſpēdit
44 Adoleſcens veſtibus deluſis ſe ſuſpendit.
45 Balduini acedia ex indiſcreto fervore orta.
46 Timore ſilentij quidā in Ordine aegre probatur.
47 Prælatus quidam Ordinem vocauit tentationem.
48 Miles Ordinem refugit timore pediculorum.
49 De Godefrido Scholaſtico ſan. Andreæ Coloni.
50 Tentationes Reneri eiuſdem ſucceſſoris.
51 Nouitius completa probatione radi trepidat.
52 Ali⁹ aſpectu crucifixi à ſpiritu blaſphemiæ liber.
53 Alius viſione duarum viarum ad viam reducitur.
54 Alius per *Alleluia* in ſomnis auditū liberatur.
55 Monachus ab apoſtaſia per verſiculum ſervatur.
56 Monialis capite ad oſtiū illiſo ab apoſtaſia ceſſat.
57 58 De avaritia. Greſſum perdit miles debitū negās.
59 Ob fraudem cellerarij monaſterium affligitur.
60 Villarienſis monaſterij plaga.
61 Abbas cellerarium ob fraudē cum lucro deponit.
62 Præpoſit⁹ conuerſum auarum ab officio amouet.
63 De Abbate, qui audiuit, *Dediſti heredi. tim. no. t.*
64 Epiſcopi verbum, cùm Heiſterbach ædificaretur.
65 Liberalitas illius dom⁹ in pauperes tēpore famis.
66 Liberalitas Hēmenrode in pauperes ipſo tēpore.
67 Expenſæ pauperibus exhibitæ duplo redduntur.
68 Clauſtrū auaritia indigum, pòſt liberalitate diues
69 Femina hoſpitalis ditata, pòſt inhoſpitalis egena.
70 Hoſpitalitas monachorum de Lacu remunerata.
71 Inhoſpitalis Præpoſiti punitio.
72 73 De gula. Scholaris damnum ex eſu vnius pomi.
74 Famuli, cui pixis erat commiſſa, tentatio.
75 Femina paludem contra fidem viro datam intrat
76 Miles tentationi fructus vetiti reſiſtens occūbit.
77 Tribus granis polmenta monachis condit Abbas.
78 Verbum monachi idiotæ ad Henric. Albanēſem
79 Chriſtus lateri ſuo intinctū panem tentato donat.
80 Nouitium dæmon dimidio pane oblato decipit.
81 Monacho ſomnolento à dæmone carnes oblatæ.
82 Alius lignum quaſi carnes deluſus rodit.
83 Virgini abſtinenti anſer à diabolo oblatus.
84 Monachi comedentis carnes punitio.
85 Gallinæ viſcera in bufonem conuerſa.
86 Incluſo dæmon dat ſterc⁹ equinum pro piſcibus.
87 88 Quidam per allia victus. Alij os gutturi infixū.
89 Monachus ſitiens inclinādo liberatus à tētatione.
90 Henrici Fig tentationes & apoſtaſia.
91 92 De luxuria. Victoria monachi ab vxore tentati.
92 Tētatio Richvini monachi ex epiſtola monialis.
93 Iuuenis dæmoni præcipit, vt tētatio carnis ceſſet.
94 Monachus reſiſtendo corona Imperiali donatur.
95 Monachus tentatus ſibi eunuchizari viſus.
96 Vita Everardi Plebani ſancti Iacobi.
97 De clerico ad accuſationem impudicæ combuſto
98 Victoria converſi, ad cui⁹ pedes ancilla noctē egit.
100 Æger ſpe ſanitatis fornicatus mox è vita decedit.
101 Nobilis femina ſtimulū carnis in aqua extinguit.
102 Monialis luxuria flagrās vt à ſuo prouiſore ſanata

Diſtinctio 5. *De Dæmonibus*

1. Dæmones eſſe, eoſque multos ac malos, &c.
2 Miles per Necromantiam videt dæmones.
3 Sacerdos à dæmone è circulo extract⁹ perimitur.
4 Clericus extractus è circulo ducitur ad infernū.
5 Conuerſus in multis formis videt dæmones.
6 Domnus item Hermannus dæmones videt.
7 Chriſtianos item monachus dæmones vidit.
8 Dæmones in ſuperba veſte feminæ viſi.
9 Alia viſio, an plures ſint homines quā dæmones.
10 Dæmon dicit, ſe malle in infernū cum anima ire,
11 quàm in cælum redire. Alter contrarium dicit.
12 Dæmon poſſidet feminā ſibi à marito traditam
13 Invadit dæmon puerum, cui pater maledixerat.
14 Obſeſſa ait dæmonē ligatū tribus verbis Canōis.
15 Obſeſſa prodit ſacram ſpinam coronæ Domini.
16 Conuerſus ſpe Epiſcopatus deluſus ſuſpenditur.
17 Alius voce cuculi deceptus, in apoſtaſia moritur.
18 Hæretici duo falſis miraculis editis Biſūtij exuſti.
19 De Hæreticis Coloniæ combuſtis.
20 De hæreſi Valdoſiana in ciuitate Metenſi.
21 Hæreſis Albienſium. Hæretici Pariſiis cōbuſti.
22 Alius dicens ſe Spiritum ſanctū Trecis crematur.
23 De Hæreticis Veroneſibus.
24 25 Hæreticus aſſerit ſe mundi principē & creatorem
26 De puella quinquenni à diabolo poſſeſſa.
27 Cōuerſum trāsfert dæmon vltra ciuitatē Lubec.
28 Cōverſus viſo diab. infirmat⁹; vnde hic defectus
29 Abbas & monachi viſo diabolo penè exanimes.
30 Iuuenes viſo in ſpecie mulieris diabolo infirmati
31 Femina à dæmone in forma ſerui preſſa moritur.
32 Alia à diabolo amplexata paulò pòſt decedit.
33 Conuerſum dormientem diab. amplexu occidit.
34 Luſoris dæmon viſcera excuſſit.
35 Homo ſpe diaboli de turri ſaliens diruptus eſt.
36 Dæmō in forma hominis homini fideliter ſeruit.
37 Dæmon transfert militem in ſpiritu in Ieruſalē.
38 Non permittit dæmon, hominem à ſe obſeſſū de
39 rapina in quinta feria guſtare.
41 Dæmon inter duos peregrinos ſerit diſcordiam.
42 Militem in ſpecie Sacerdotis per ſpineta ducit.
43 Inter militem & cœnobiū ait ſe diſcordiā ſeviſſe.

40 Mẽgoz miles à diabolo per pavimẽtum trahitur.
43 Dæmon vineam pro mercede cuſtodit.
44 De Euphemia moniali, quã diabolus infeſtauit.
45 De infeſtationibus Elizabeth.
46 Incluſa quędã per *Benedicite* à dæmone libera.
47 De Bertrada incluſa.
48 Videtur dæmon greges in chorum deducere.
49 Viſiones Hermanni Cantoris.
50 Incluſa videt dæmones ſup ſcapulas monachor.
51 Monachus à dæmone in ſpecie feminæ tentatus.
52 Diabolus ſimilis vrſo vel leoni ad ſtipitẽ ligato.
53 Bunnenſis Canonicus à dæmone tentatus.
54 Conuentum ſanctæ Valburgis dæmon irridet.
55 Sacerdotem arma geſtantem terret dæmon.
56 Campanari⁹ in pinnã caſtri à dæmone trãſlatus.

Diſtinctio 6. *De ſimplicitate.*

CAPVT 1 DE virtute Simplicitatis.
2 Monacho ſimplici eſu carniũ pec⁹ redditur.
3 Abbati ſagimen in ſimplicitate appoſitum.
4 Godeſchalcus monachus ſagimine veſcitur.
5 Vita Enfridi Decani ſancti Andreæ in Colonia.
6 Vita Hermanni Decani Hildenheñſis Eccleſiæ.
7 Simplicitas Verinboldi Canonici S. Gereonis.
8 Simplicitas Chriſtiani cellerarij in Brumvilre.
9 10. De monacho Porcet. Vita Engelbert ... .
11 Petri Abbatis Claravallẽſ. laudabilis ſimplicitas
12 Abbatis S. Victoris ſimplicitas adverſarios vicit.
13 Rex ſimpliciẽ Laudunẽſ. cõmendationem ꝓbat.
14 Monachũ ſimplicem S. Dionyſij Abbatẽ creat.
15 Simplci monacho confert Imperator Abbatiam
16 Otto Imperator Abbatẽ ſimplicem commendat
17 Monacho morienti diabolus acũ ignitam ꝓijcit.
18 De Abbate, qui electionẽ ſuam aſturè ꝓcurarat.
19 Mauritius Pariſienſis ſeipſum ſimpliciter elegit.
20 Prioris eligi cupientis aſtutia peſſimè ei ceſſit.
21 Homo multos Bunnæ decipit ſpecie Religionis.
22 Homo in matrem doloſus à ſerpente invaditur.
23 Præpoſitum doloſum Rex iubet viuum infodi.
24 Fur doloſus à patibulo liberatus itetũ ſuſpenſus.
25 Impius peregrino crimen imponẽs ſuſpenditur.
26 Palatin⁹ iubetur primũ obviaturum ſuſpendere.
27 Theodorici cuiuſdam doloſi mors notabilis.
28 Intruſus prębendã ei⁹ obtinet, qui ei author fuit
29 Idiota ſimplicitate ſua cauſa ſuperior apud Papã
30 Simplex converſi tentati oratio ad Chriſtum.
31 Incluſa Chriſtum in ſtramine quærit & inuenit.
32 De ſorore, cui Chriſtus dixit ſe eſſe in ſaccello.
33 De paſſione ſimplicis Marcadelli.
34 De paſſione Margaretæ virginis de Lonanio.
35 Simplex concubina ſe in fornace extinguit.
36 De morte Ludouici ſimplicis monachi.
37 De moniali, caprã putante feminam ſecularẽ.

DISTINCTIO 7. *De ſancta Maria.*

CAPVT 1. DE ijs, quæ B. Virginẽ Mariã myſticè deſignãt
2 Imago ejus ſudat timore diuinæ ſententiæ.
3 De plaga Friſiæ ob injuriam Dominici corporis.
4 Sacerdos idiota per B. Virginẽ officio reſtituitur
5 Alius item depoſitus per eamdem reſtituitur.
16 B. Virgo cum S. Elizabeth & S. Maria Magdalena Conuerſo apparet.
17 Vita D. Chriſtiani monachi de Hemmenrode.
18 S. Maria in Lucka ſuper altari reſidere viſa.
19 Monachus eiuſdem Cœnobij B. Virginem vidit vultus monachorũ detergere, duobus exceptis.
20 Alij eadem cum ſanctorũ multitudine apparet.
21 Viſio nobilis Virginis de Quida.
22 Monialis beatã Mariam in Aſſumptione coronã demittere ſuper Conventũ Vallis S. Petri videt.
23 Otto precibus Mariæ à duplici infirmitate liber.
24 Clerico pro lingua præciſa nouam reſtituit.
25 Monachus per S. Mariam curatur: & de ſanitatibus per imaginem eius; & de alia ejus imagine.
26 Conuerſus per *Aue Maria* infeſtationi ereptur.
27 Incluſa eodẽ beneficio illuſiones diaboli euadit.
28 Matrona eadem ſalutatione ab adultero libera.
29 Militis vincula interceſſione B. Virginis dirupta.
31 Sacerdoti timores tonitrui temperauit.
32 B. Elizabeth de Sconauia videt S. Mariam flexis genibus Chriſtum pro Conuentu orare.
33 Clerico panem in os mittere viſa eſt.
34 Militem à tentatione per oſculum liberat.
35 Monialis carnalem æſtum alapa ſedat.
36 De Beatrice cuſtode. *Abſurdum hoc, ideo omiſſum*
37 Militem in vigiliis deficientẽ B. Virgo cõfortat.
38 Monachus electus meritis eius recipitur.
39 Bertranni monachi mira viſio de S. Virgine.
40 Vita nonni Vualteri de Birbais.
41 Abbati virga paſtoralis à B. Virgine porrecta.
42 Epiſcopus per ipſam promotus, poſt depoſitus.
43 Scholaris ab ea correpť, cũ Ordini malediceret.
44 Pœna quorumdam ob injuriam beatæ Virginis.
45 Pœna luſoris, qui blaſphemauit S. Mariam.
46 Pœna matronæ de imagine eius ſtultè loquentis.
47 Femina filiam à lupo raptam per eam recipit.
48 De imagine beatæ Mariæ in Ieſſe.
49 Monacho medico B. Virgo electuarium negat.
50 Sanctimonialis tibiã S. Maria perũxit & ſanauit.
51 Incluſus per *Aue Maria* mirã ſenſit dulcedinẽ.
52 Monachum S. Maria deoſculata ante mortem.
53 De Hermanno conuerſo, pro quo de fatigato ſancta Maria horam neglectam decantauit.
54 Conuerſus ſanctam Mariam in fine ſuo vidit.
55 Sanctimoniali morienti B. Maria apparuit.
56 Varneco monacho in extremis S. Maria adeſt.
57 Canonico Colonienſi in fine S. Maria apparet.
58 Cononem eadem Virgo morientem conſolatur.
59 Miles decollatus per illam euadit gehennam.
60 Latro decollatus in Eccleſia ab ea ſepeliri iuſſus.
61 Monachus Ordinem Ciſtercienſem ſub pallio videt Beatæ Virginis in cælo.

Diſtinctio 8. *De diuerſis viſionibus.*

1. CVR in octaua Diſtin. de viſionibus agatur.
2 Sacerdoti natiuitas Chriſti reuelata.
3 De ſorore Chriſtina, & eadem natiuitatẽ.
4 De diverſitatẽ ſomniorum, & viſione ſpirituali.
5 Monachus Chriſtũ quaſi recèns natum videt.

17 Duo conuerſi Chriſtũ in aëre crucifixum vident.
18 Alij Chriſtum cum ſs. Religioſis crucifixũ videt
19 Religioſorum crucifixio.
20 Conuerſus in extaſi Ieſum in cruce cernit.
21 Militi crucifixus inclinauit, qui inimico pepercit.
22 Sanctimoniali tenebras temperauit crucifixus.
23 Nouitio inclinanti ad *Gloria Patri* crux impreſſa.
24 Monachus pictor in Paraſceue moritur.
25 Crucifix' Eccleſiæ S. Georgij cãpanarium ireuſit.
26 Vindicta in milites, ob hoſtes in Eccleſia occiſos.
27 Vindicta in Damiatanos ob Chriſti iniuriam.
28 De ciuibus eiuſdem ciuitatis crucifixis.
29 Chriſtus ſe in paupere per cuſtum fuiſſe queritur.
30 Henricus contractus Claraualleñs Chriſtũ vidit.
31 Comes in figura leproſi Chriſto, edes lauat.
32 Epiſcopus nares leproſi lingens gemmam excipit.
33 Alius vomitum leproſi communicantis ſumit.
34 De odore aromatico in Paſcha.
35 36 De Paſſione Domini. De Spiritu ſancto.
37 Columba viſa ſuper caput Hermanni Pireris.
38 Viſa alia in capite monachi Euangeliũ legentis.
39 Moniali oſtenſum myſterium ſanctæ Trinitatis.
41 Qua ſimilitudine Electi dicantur mẽbra Chriſti.
42 De Angelis. Virgo à ſtimulo libera ope Angeli.
43 Conuerſ' Angelos ſe videre dicens, gratiã perdit.
44 Quid operẽtur Angel' & dæmon circa hominem
45 Sorores videt Angelum animarum præſentatorem
46 Reliquiæ montis Gaudisberg trãſmigrare vel͂æ.
47 Milites Templi hoſtibus inuiſibiles, dum orant.
De Patriarchis & Prophetis.
48 De Monacho, ſancti Ioannis Baptiſtæ dilectore,
49 De Moniali, eiuſdem Præcurſoris dilectrice.
50 Moniales contendũt pro SS. Ioã. Bapt. & Evãg.
51 Canonicum ſanctus Ioannes Baptiſta trudit.
52 S. Ioannis Bapt. brachiũ à meretrice venditum.
53 Eiuſdem dona apud Heiſterbach miracula facit.
De Apoſtolis.
54 Femina ſan. Andream ſorte acceptum repudiat.
55 Pelle viſina S. Andreæ empta mare ſedatum eſt.
56 Homo ope ſancti Iacobi à ſuſpendio liberatur.
57 Miſſa de Eccleſia S. Thomæ in India tranſlatus.
58 S. Bartholomæi dens ſecandus ſanguinẽ mittit.
59 De femina, quæ ſanctum Iudam contempſit.
60 Braxatricis Eccleſiæ Apoſt. dom' ab igne illæſa.
61 De cive, qui lapides ad fundamẽta Eccleſiæ dedit.
De Martyribus.
62 De revelatione Martyris noſtri.
63 Sancti in aëre viſi victoriã Chriſtianis obtinent.
64 Reliquiæ Ioannis & Pauli geſtantem pungunt.
65 S. Nicolai dens impuros baiulos ſtrepitu arguit.
66 B. Thomas Cantuar. cur tot miraculis fulgeat.
97 Frenũ falſo B. Thomæ creditum miracula edidit
De Confeſſoribus.
68 Conuerſo S. Nicolaus in choro apparet.
69 Furem idem Pontifex à periculo liberat.
70 Adam monachus ab eodem ſanatus.
71 Opilioni mors imminens à S. Nicolao prædicta.
72 De tabula ſancti Nicolai apud Porcetum.
73 Ægroto ſancti Martinus & Godeardus adſunt.
74 Gerardo Claræval. Abbati Euchari' & ſocij viſi.
De Virginibus.
75 Theodorico Epiſcopo S. Maria Magdalena viſa.
76 Eadem Magdalena Arnoldum monachũ curat.
77 S. Linthildis oculos Abbatiſſæ in Houene ſanat.
78 De imagine S. Catherinæ in eodem Cœnobio.
79 Os eiuſdem ſanctæ oleum ſtillat.
80 Tria Virginũ corpora neglecta Coloniã redeũt.
81 De duab' Virginibus vndecim milliũ nobis datis
82 Viator de earum Reliquiis miraculo obtinet.
83 Conuerſum ſacra Virgo in ſomnis oſculata.
84 Os equinũ à ſacris Reliquiis miraculo avulſum.
85 Ad hymnũ *Te Deum* pſallentes trãſferri videtur.
86 De iis, quæ Hermãn' Abbas vidit de loco noſtro
87 Rudolph' aſperſoriũ illorũ manib' tãgere timet
88 Monachus in exceſſu propriam animam videt.
89 Monialis ob defectũ pitantiæ civitatos cõſolatur
90 Converſus gratiam conceſſam pandendo perdit.
91 Viator prophetici ſpiritus Conuerſo apparet.
92 Canonico viri candidati horas decantant.

Diſtinctio 9. *De Sacramento Eucharistiæ*

CAPVT 1. QVid ſit Sacramẽtum, quæ res ſacramẽti. &c.
2 Sacerdos Chriſtũ in ſpecie infantis cernit.
3 Alius in hoſtia videt Virginem cum infante.
4 Epiſcopus Livoniæ Chriſtum videt in altari.
5 Sacerdos dubitãs vidit in Canone carnẽ crudam.
6 Alius ſeruans hoſtiã ad maleficia, ea ire nõ poteſt.
7 Corpus Chriſti in agro relictũ proditur à bobus.
8 Apes Baſilicam corpori Chriſti fabricauerunt.
9 De femina, quæ ſuper caules hoſtiam ſeminauit.
10 Muſca circa hoſtiam volitãs ſubitò extinguitur.
11 De muribus hoſtias non conſecratas rodentibus.
12 Corp' Dñi in flumen proiectũ hæreticos merſit.
13 Hoſtia nave confracta ad aliam navim natauit
14 Eucharistia pavimẽto delapſa lapidi impreſſa eſt.
15 De hoſtiis in Aurode clericorum inſania excuſſis.
16 Eccleſia cõbuſta corpus Chriſti manet intactum.
17 Abbas Daniel formam ſanguinis in calice videt.
18 Sacerdos formã humani cruoris videt in calice.
19 Ciuis quidã in Canone vidit calicem exuberantẽ.
20 Herwic' ſcholaris videt formã ſanguinis in calice
21 Hildebrandus ſpeciẽ cruoris in calice conſpicit.
22 Ablui nõ poteſt corporale ſacramẽto perſuſum.
23 Sanguis itẽ in corporali apparet effuſo ſacramẽto.
24 Infirmi conuerſam ſanguinem ablutio.
25 Vltima item ablutio conuerſa in ſanguinẽ.
26 Qualis eſſe debeat vita Sacerdotum.
27 Quæ in eis exigantur, vt corpus Chriſti cõficiant.
28 In manibus ſacerdotis in Canone viſus Chriſtus.
29 30 Aliud ſimile. Sacerdos in canone ſuſpiciens
31 De Vlrico monacho Villarienſi.
32 Sacerdotis cuiuſdam devotio circa ſacramentũ.
33 Hoſtia in elevatione inſtar cryſtalli perlucida.
34 Devotio feminæ cuiuſdam in communicando.
35 Chriſt' propriis manibus feminam cõmunicans.
36 37 Aliud ſimile. Converſus cõmunicare deſiderãs,
38 hoſtiam reperit in ore ſuo. Alii idem contigit,
39 Monialis dulcedinẽ ex ſacra cõmunione ſentit.
40 Idem contingit Aleidi Abbatiſſæ.
41 Cõverſus videt Chriſtũ ſanguinem ſuum ſtillare.
42 Puer pulcherrimus in os communicantis intrat.
43 Epiſcop' Pariſien communicans ſenſum recipit.
44 Puerul' hoſtiã non eſſe conſecratam deprehẽdit.
45 Conuerſus deſiderio cõmunionis fit Propheta.
46 Femina Eucharistia negata dulcedinẽ eius ſentit.
47 Alia ſolo Chriſti corpore paſta.
48 Miles virtute communionis hoſtem ſuperavit.
49 Alter ſuſpenſus viaticum ante mortem percepit.
50 Ancilla per communionem ſenſum recepit.
51 Miles in luto Eucharistiam adorans.
52 De hæreticis, qui furati ſunt corpus Chriſti.
53 De Sacerdotibus indignè conficientibus.
54 Sacerdos malus carbones maſticare viſus.
55 Friſo quidam corpus Domini calcat.
56 Alius ſub ſpecie panis negat eſſe corpus Chriſti.
57 Chriſtus in Miſſa faciẽ avertit à malo ſacerdote.
58 Alius in Miſſa corpus Chriſti perdidit.
59 Abbas Daniel in calice carnem crudam reperit.
60 61 Quidã ſine Ordine celebrat. Alter idem actitat.
62 Quomodo Eucharistia ſumi debeat.
63 Converſus quidam carbones ſumere viſus.

64 Cōverſus ſpirituarius ſumere nequit Euchariſtiā.
65 Hoſtia in Belle de corporali rediit.
66 Corporale tactu monialis impregnatæ ſanguineam contrahit maculam.
67 Corporale ruptum divina virtute reparatur.

Diſtinctio 10. *De Miraculis.*

1. MIraculum quid ſit: à quo vel quibus fiat.
2. Vuinandus vna hora ab Ierusalem in Diœceſim Leodienſem ab Angelo equite transfertur.
3 Idiota in ſomnis accipit gratiam prædicandi.
4 Clericus per minutionē ſcientiā perdit & recipit.
5 Converſi & verbacentis tactu infirmi ſanati.
6 De monacho contemptore rerum temporalium
7 Ruſticus in fornace clauſus diuinitus eripitur.
8 Abbas ex charitate carnes cum infirmo comedit.
9 Monachus inobediens carnes fœtidas comedit.
10 De femina à dæmonio liberata.
11 Miles ſecularicer dæmonem eiicit.
12 Miles fluxu ſanguinis laborans Saracenos fugat.
13 Vinea ob decimationem diuinitus repleta.
14 Oratiõne converſi olla confracta reparata.
15 Converſi inobedientia piſa in agro verſa ſunt.
16 Abbatiſſæ cerviſia in vinum converſa.
17 Piſtricis blaſphemantis paſta in fimum verſa eſt,
18 De eo, qui carnes in Quadrageſima comedit.
19 De Crucifixo apud ſanctum Goarum vulnerato.
20 De cruce lancea percuſſa, cui ſimile contigit.
21 Fures crucē furati, veniā cõſecuti, pòſt ſuſpenſi.
22 Matrona abſque dolore parit ob veſtem ſignatā.
23 Sol in tres partes apparet diuiſus.
24 Eclipſis ſolis, & mors Philippi Regis.
25 De ſtella, quæ Coloniæ viſa eſt poſt meridiem.
26 Stella maxima poſt ſolis occaſum cernitur.
27 De tonitruo & fulmine in vigilia ſancti Matthiæ
28 Theatrum in Saxonia fulgure ictum.
29 Sacerdos tonitruo extinctus illæſo campanario.
30 Monachus à prædonibus per tonitruū liberatur.
31 Vidua menſuras ſuas igni opponens, eum evadit.
32 Veſte ciuis combuſtā, crux ab igne non tangitur.
33 Pomum comburitur, zona crucis illæſa.
34 Clericus falsò accuſatus incendium non ſentit.
35 Fornicarium ob confeſſionem priùs ferrum candens non læſit, at recidiuantē aqua frigida vſſit.
36 Viatorem in incendiarium ferrū frigidum cõbuſſit.
37 Cruces in Friſia apparent tempore prędicationis.
38 Crux apparet in Dithuſen iuxta ſolem.
39 Alia crux viſa in villa quadā prouinciæ Friſiæ.
40 Cruces eodem tempore viſæ iuxta Coloniam.
41 Nubes in Saxonia cadens plurimos ſubmerſit.
42 In latere pueri caro pendens per baptiſmū perit.
43 Paganus Babilone baptizatus ſanatur.
44 Author huius Dialogi miraculo ſanatus.
45 Canis à ſcholaribus baptizatus in rabiem actus.
46 De Richar. Angliæ Rege, & periculis ei⁹ in mari
47 De preliis, quę noſtris temporibus acciderunt.
48 De terræmotu in Cypro. 49. De alio in Brixia.
50 De alio Coloniæ. 51. Ignis è cælo lapſus.
52 Homo in argentifodina annū ſepultus liberatur.
53 R[illegible] ſacrorum cinerū [illegible] pulvere ſuffocatur

66 Puella à lupo in nemus rapta, ſed ſervata.
67 Buſo perſequens hominem.
68 Buſo in phiala Sacerdotis miraculosè productus.
69 Item buſo in altari Iudæorū ſub mappa [illegible].
70 Serpens vulnus ſatellitis fugit & ſanat.
71 Matrona Flandrenſis ſerpentem in orbita bibit.
72 Mulierem dormientem ſerpens per os ingreſſus.

Diſtinctio 11. *De Morientibus.*

CAPVT 1. MOrs quid ſit: & de 4. generib⁹ morientiū.
2 De morte Meineri Sacerdotis de Clauſtro
3 De morte Iſembrandi. 4. Item de morte Sigeri
5 Mors adoleſcentis laici, cui Angeli loquebantur.
6 Obertus moriens cæleſtem videt harmoniam.
7 Converſus eæc⁹ audit Angelos exequias agentes.
8 Hildebrandi animā conventus candidatus deferr.
9 Circa defuncti Converſi corpus candelæ viſæ.
10 De morte Hervici Prioris.
11 Mors Cõverſi, qui præcepto Abbatis ſui revixit.
12 Alius item reuiuiſcens viſa narrat.
13 Finalis contritio Sacerdotis olim monachi nigri.
14 De Rudingero, cui B. Dauid finem ſuū prædixit.
15 Morientem nigri homines & vulntes obſcrūāt.
16 Super alio moriente videntur corvi reſidere.
17 Cononis de Maburg monachi, mors.
18 Mors Ludolphi de Porta. 19. Itē Alardi de Luka.
20 Miles occiſus invocatione diuini nominis ſaluus
21 Friſo ſine ſacramēto mortuus, quamvis monitus.
22 Alius Friſo occiſus ſacramenta omnia recepit.
23 De Vigero milite à Saracenis occiſo.
24 Orans miles in ſepulchro Dñi mortē impetrat.
25 Mors monachi, qui viuere recuſauit.
26 Abbas Bauariæ incendio ſuffocatus.
27 Incluſi mors. 28. Clementiæ monialis mors.
29 Oſiliæ, quæ ſe ferreis circulis ligauerat, mors.
30 Mors Gerebrandi Abbatis. 31. Itē mors Cõradi.
32 De moniali, quæ nuntium Dei ante oſtium vidit.
33 Mors Conradi monachi, quē vocauit Richvin⁹.
34 Gregorius Armenius à matre defuncta vocatus.
35 Iuuenis defunct⁹ oboli ablati reus redit ad vitam.
36 Monachus ſine cuculla defunctus cælo arcetur.
37 Strasburgenſis ciuis anima ad corpus redit.
38 Theologus diabolum videt in morte.
39 De vſurario, cui mortuo crumena conſepulta eſt
40 Vſuraria mortua denarios maſticare viſa.
41 Vſuratrix anima à dæmonibus velut corvis avulſa.
42 Vſurarius moriens denarios maſticabat.
43 Mors Valteri diſpenſatoris Præpoſiti Bunnenſis.
44 Mors Godefridi Canonici. 45. Itē mors Decani
46 Coloniæ. Legiſtæ mortuo lingua fuit ſubtracta.
47 Quidam moriens videt lapidē capiti imminere.
48 Ruſtico dæmõ palum igneū in os mittere nititur.
49 Clericus mortuus rediens ſe iudicatum exclamat
50 Alius moriens tubā infernalē ſe audire teſtatur.
51 Mors Comitis Fulkenſis ob blaſphemiā occiſi.
52 Ioannes Danus diabolum in morte videt.
53 De ſeruo quodam, quem canes laceraverunt.
54 Bernardi Monaſterienſ. qui ſororiū occidit, mors.
55 De latronibus Coloniæ in rotis poſitis.
56 Ruſtici ſimul ſepulti in ſepulchro adhuc pugnāt.

3 De pœna cuiuſdam Principis Alemaniæ
4 Clerici corp⁹ animæ loco vegetat dæmon.
5 Pœna Guilielmi Comitis Iuliacenſis.
6 Sacerdotis anima in puteo à parochianis agitata.
7 De pœna Sculteti de Colmert, in Volcanũ miſſi.
8 Scultetus de Leggenich in eodem monte miſſus.
9 Bruno de Flitert in eumdem Vulcanum miſſus.
10 Pœna filij eius, cui in inferno propinatum.
11 Everardus ſe in feretro erigit.
12 Decanum Palerneuſem invitat Rex Arturũs ad
13 mõtem Gibet. Dux Ceringiæ in Vulcan. miſſus.
14 De pœna Frederici militis de Kelle.
15 Henricus Nodus poſt mortẽ viſibiliter apparet.
16 Torneamentum occiſorum iuxta Montenake.
17 De Valtero de Milene.
18 Miles mortuus ſerpentes ad portam filij ſuſpẽdit.
19 Bonar⁹ ait poſt mortẽ nil ſibi ꝓfuiſſe eleemoſinas
20 Pœna concubinæ, quam diabolus venabatur.
21 Monialis, infantem à ſe occiſum circũferre viſa.
22 De Iorda. Cardinale. 23 De alio ad infern. ducto
24 Purgatorium cuiuſdam vſurarij Leodienſis.
25 Purgatorium cuiuſdam Prioris Claravallenſis.
26 De purgatorio cuiuſdam Mariæ in Friſia.
27 Purgatoriũ cuiuſdam matronæ ob magicas artes
28 De monacho, qui poſt mortem ſocio apparuit.
29 Scholaſticus poſt mortẽ apparens tabulã frangit.
30 Ioannes Sacriſta Villarienſis apparet Abbati ſuo.
31 Abbatis, qui ſegnis ad laborẽ fuerat, purgatoriũ.
32 Mortuus quidã eleemoſinas præponit orationib⁹
33 Alius petit tres miſſas in Ordine noſtro.
34 Purgatoriũ Chriſtiani monachi Vallis ſãcti Petri.
35 Monialis purgatoriũ, cui ſãctus Benedict⁹ adſuit
36 Margaretæ monialis de S. Salvatore purgatoriũ
37 Guilielmi monachi purgatorium.
38 S. Patritij purgatoriũ 39. Monach⁹ illud intrat.
40 De pœna Abbatis Corbeiæ.
41 Rudingeri cuiuſdam pœna & potus.
42 Sacerdotis pœna propter ſclaunia m.
43 Gloria Hildegundis Abbatiſſæ de Dietkirgen.
44 Gloria Azelinæ: item de tunica beati David.
45 Gloria monachi inſtar ſagittæ ad Deũ perducti.
46 Anima ſcholaris in ſpecie columbæ aſſumpta.
47 De manu ſcriptoris in Arnſberg.
48 Odorem ſuavem efflat corpus B. Petri Cantoris.
49 De prædicatore Ordinis Præmonſtratenſis.
50 De cive, in cui⁹ cruribus ſcriptũ erat *Ave Maria*.
51 Converſus ſentit pect⁹ ſuum quaſi lapide premi.
52 De morte Theoderici & Guntheri.
53 Converſus dicit Ordinẽ Ciſter. magnam habere
54 gloriam. 54. Glorificatio pedũ cuiuſdã Magiſtri.
55 De David monacho, qui oculos in ſolem defixit.
56 Dotes Electorum poſt reſurrectionem.
55 De Cinolfo Templario.
57 Obtinuit B. Virgo, ne Angel⁹ ſecũdò buccinaret.
58 De cæleſti Ieruſalem, & gloria Sanctorum.

LAVS DEO, B. MARIAE, ET OMNIB. SANCTIS.

Hiſtoriæ dubiæ aut falſæ, hoc dialogo contentæ, in Notis iam oſtenſæ, iterum hic paucis declaratæ. Diſtinctione 1. cap. 32. De clerico damnato, ſocium ad Ordinem Ciſtercienſem adhortante. Cap. 34. De mago in infernum deducto, & incolumi reducto. Diſtinct. 2. cap. 2. de apoſtata, qui elegit bis mille annos in purgat. cap. 3. de alio apoſtata in habitu ſæculari ſepulto, & in Religioſo invento. c. 4. de Sacerdote, cui columba hoſtiam abſtulit. c. 10. de iuvene, cuius peccata divinitus è charta deleta. c. 11. de femina in ſola camiſia ſe exhibente. c. 22. de fornicatore, cuius accuſatores elingues facti. c. 30 de contentione Angel. & dæmonum in vſurarij exequiis. cap. ſequenti de alio à bufonibus conſumpto. Diſtinct 3. c. 2. de clerico confeſſo, quem dæmon non potuit accuſare. cap. ſequẽti ſimile habetur æquè dubium. c. 12. de Merlino & Hunis ex dæmone natis. c. 26. de dæmone confitente peccata. c. 32. de confeſſione, quam pontifex revelandam cenſuit. c. 51. de pœnitente, paulatim à modica pœnitentia ad maiorem diſpoſito. Diſtinctione 5. c. 36. de dæmone nobili obſequente. Diſtinct. 7. c. 7. de milite oſculo Virginis à tentatione liberato. c. 33. omiſi. c. 56. & ſeq. de milite & latrone ſalvatis, &c. Diſtinct. 10 c. 13. de vinea ſubitò uvis plena. Diſtinct. 11. c. 20 de peſſimo milite tribus verbis ſalvo. Diſtin. 12. c 18. de mortuo, bufones ad ianuam filij ſuſpendente. c. 20. de concubina defuncta. cap. 24. de vſurario Leodienſi defuncto: de eo vide Notas. Mitto alia quædam, brevitatis cauſa.

Quidam errores ſunt numerorum in Indice, præſertim Diſt. 8. à num. 39.

A01 4471101